

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ
KÜLTÜR YAYINLARI
Kitap No: 49

Koordinasyon
Erdem Zekeriya İskenderoğlu

Editör
Kâmil Büyüker

Katkıda Bulunanlar
İrfan Çalışan
Murat Gür

Kreatif Direktör
Harun Tan | Simurg İletişim Sanatları

Tasarım - Uygulama
Mehmet Avcı

Yayın Koordinatörü
Mustafa Yaman

Fotoğraf
Kâmil Büyüker
Süleyman Berk
Murat Gür
Zeytinburnu Belediyesi Kültür Vadisi Arşivi

ISBN-978-975-2485-19-8
TC KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NO: 40688

1. Baskı
İstanbul, Mayıs 2018

Baskı Cilt:
Seçil Ofset
Yüzyıl Mahallesi Mas-Sit
Matbaacılar Sitesi 4. Cadde No: 77
Bağcılar İstanbul
Sertifika No: 12068

"SEYYİD NİZÂM"

MINYATÜR: CİHANGİR AŞUROV

Takdim

İstanbul, dünyanın gıpta ile baktığı ve imrendiği bir şehir... Elbette İstanbul'u İstanbul yapan sadece tarihin ve coğrafyanın merkezinde yer alması değildir. İstanbul'u diğer şehirlerden ayıran en önemli özelliklerden birisi her biri birer kandil vazifesi gören ve bu şehre ruh üfleyen simalardır.

İstanbul'un medeniyet havzası içinde neredeyse adım başı, gözünüzü çevirdiğiniz her yerde kimisi bilinen, kimisi meçhulümüz olan isimlerin kabirlerini görürsünüz. Zeytinburnu ilçemiz sınırları içinde de dünden bugüne tekke olarak vazife icra etmiş daha sonra ziyaretgâh olarak hayatiyetini sürdüren iki önemli merkezimiz vardır. Birisi Merkez Efendi, diğer ise yine Merkez Efendi ile aynı dönem yaşamış olan Seyyid Nizâm Hazretleridir. Dünden bugüne isimleri hâlâ anılmakta, kabirleri ziyaretçi akınına uğramaktadır.

Zeytinburnu Belediyesi olarak tarihi mirasımızı sadece korumak değil, onu istikbale taşımak adına da önemli hizmetler yapmaya gayret ettik ve ediyoruz. Seyyid Nizâm Hazretleri'nin içerisinde medfun bulunduğu mescid ihya edilerek tekrar eski hüviyetine kavuşmuştu. Bugün aynı alan içerisinde bu

güzide isme yaraşır bir külliye inşa edildi. Seyyid Nizâm Camisi, Müştemilatı, Kıraat-hânesi, Kültür Merkezi ile kompleks bir yapı oldu. Bununla yetinilebilirdi. Ancak yayın anlamında da kalıcı bir iz olması düşüncesiyle Seyyid Nizâm Hazretlerinin hayatını bir yayımla istikbale de taşımak istedik. Uzun soluklu bir çalışmanın ardından nihayet Seyyid Nizâm Kitabı tamamlandı.

Kitap, birbirinden değerli akademisyen, ilim adamı ve araştırmacılarımızın katkıları ile hazırlandı. Özellikle İstanbulumuzun ilim ve irfan birikimine katkı sunacağına inandığım bu çalışma, aynı zamanda, Peygamberimizin 27. kuşaktan torunu olan Seyyid Nizâm Hazretlerinden yine onun torunlarına birer tanıtıcı ve hatırlatıcı armağan vazifesi de görecektir.

Başta yazarlarımız olmak üzere, eserin yayınında emeği geçenleri tebrik ediyor ve kendilerine can-ı gönülden teşekkür ediyorum.

MURAT AYDIN

ZEYTİNBURNU
BELEDİYE BAŞKANI

Editörden

*İftihâr itsün bu belde ol kerîmü'z-zât ile
Evliyâdır evliyâdır Hazret-i Seyyid Nizâm*

H Ü S E Y İ N V A S S Â F

Mekânları ve zamanları anlamlı kılan şey içinde yaşayanlardır. “Şerefü’l mekân bi’l mekân” sözü bu hakikati ifade eder. Yani mekânların şerefi, oradaki insanlardan gelir. İstanbul’u İstanbul yapan da onun nadide bir inci gibi tarihin, coğrafyanın merkezine yerleşmesinden öte ona ruh ve mana veren büyüklerin varlığından olsa gerektir. İstanbul’un şerefine şeref katmış büyüklerden birisi de Seyyid Nizâm Hazretleridir.

Hakkında doğumuna ait çok malumat olmasa da Seyyid Nizâm hazretleri Yavuz Sultan Selim zamanında doğup büyüdüğü Bağdat’tan İstanbul’a gelip yerleşmiş olduğu nakledilen bir büyük velidir. Zeytinburnu İlçesi, Silivrikapı dışında Balıklı semtinde bulunan ve herkesin teveccüh gösterip, ziyaretgâh hâline getirdiği, çoğunlukla tekkesinde irşad faaliyeti yürüten Seyyid Nizâm Hazretleri yaşadığı dönem boyunca kalıcı izler bırakmış ve altmış üç yaşında ömrü nihâyet bulup h. 957 senesi Muharrem ayında bir Cuma gecesi vefât etmiştir. (29 Ocak 1550).

Tasarrufu ve tesiri devam eden bir zat olarak Seyyid Nizâm’ın hayatını bizim için önemli ve anlamlı kılan birkaç husus vardır. Bunlardan ilki yirmiyedinci kuşaktan Hz. Peygamberin evladı olduğudur. Hatta Seyyid Nizâm Hazretleri Osmanlı Devleti ile kurumsal bir hüviyet kazanan ve Nakîbü’l-eşraf olarak tarihe ge-

çen seyyid ve şeriflerin şecerelerinin kayıtların tutulduğu, onlarla ilgili kararların alındığı müessesenin başında yer alan Nakîbü’l-eşrafların başkanı olarak teklif edilmiş ancak seçilememiştir. Gerek evladı Seyyid Seyfullah’ın eserlerinde, gerekse Hüseyin Vassaf’ın *Sefine-i Evliya*’sında Seyyid Nizâm’ın şeceresi hakkında evlâd-ı resûlden olduğu ile ilgili sağlam, sağlıklı kayıt bulmak mümkündür.

Yine tasavvufî neşve içerisinde kimi kaynaklarda Nakşibendi kimi kaynaklarda Bektaşî nisbesi ile anılan Seyyid Nizâm, ehl-i beyt çizgisini sürdürmüş, daha çok irşada memur bir insan olarak hayatını sürdürmüştür.

Uzun bir çalışmanın neticesi olarak elinizde bulunan bu kitap Seyyid Nizâm’la ilgili bugüne kadar yapılmış en kapsamlı çalışma hüviyetindedir. Üzerinde neredeyse hiç çalışma yapılmamış olması, Seyyid Nizâm’ın kendisini aşikâr etmemek üzere çok az işaret bırakması ile açıklansa da bizler bunun böyle olmadığı kanaatindeyiz. Zira bu kitap dolaşısıyla ilk defa gün yüzüne çıkarılacak olan arşiv belgeleri, oğlu Seyyid Nizâmoğlu’nun geride bıraktığı yazma eserler, A. Süheyl Ünver, Cemalettin Server Revnakoğlu gibi son dönem tasavvuf, tarikat ve tekke kültürünü kayıt altına almış olan zevâtın dosya ve defterleri, Seyyid Nizâm hakkında yapılacak çalışmaların çeşitlenmesi ve detaylanması adı-

na umut vermiştir. Seyyid Nizâm Tekkesi’nin hazin manzarasını 1949 yılında kayıt altına alan A. Süheyl Ünver’in şu ifadeleri aslında ihmalin uzun yıllardır bizden kaynaklandığını gözler önüne seriyor: “Seyyid Nizâm’ın tekkesinin perîşânlığı insanı ağalatacak gibi. Türbeyi yeniden yaptıramamışlarım. Pencereyi sen ben yaptıracağım diye inşâât yarıda kalmış. Hazret istemiyor mu nedir?” Süheyl Bey, durumun vehametini bu sözlerle ifade ediyor. Bununla beraber Seyyid Nizâm Tekkesi bir dönem Muharremlerin en hareketli mekânları olarak da tavsif ediliyor. Gerek Vassaf, gerek Ünver, gerekse Revnakoğlu Seyyid Nizâm Tekkesi için bu hususun altını çiziyorlar: “Muharrem onda âşûresiyle meşhur” Bu geleneğin de belki bugün yeniden ihyası gerekmektedir.

Vefat-ı nebînin yaşına denk gelen bir yaşta -63 yaşında- ve ehl-i beyt için hususiyet arzeden Muharrem ayı içerisinde ruhunu teslim eden Seyyid Nizâm Hazretleri önemli ve silinmez bir iz bırakmıştır.

Elinizdeki kitap Seyyid Nizâm’ın izlerini takip edip, onu tanıma ve ona yaklaşma derindedir. Özellikle Seyyid Nizâm Tekkesi ve Nizâmzâdeler dediğimiz Emirler Tekkesi üzerinden yeniden bir okuma ve unutulmaları ihya çabasıdır.

Kitabın içerisinde yer alan makaleler bütünü tamamlayan birer parça mesabesindedir. Seyyid Nizâm’ın tarihi ve tasavvufî hayatı ve kişiliği, eserleri, tekkesi, nesebi, şeceresi tafsilatlı biçimde ele alınırken oğlu Seyyid Seyfullah’ın Emirler Tekkesi ismiyle maruf tekkesi, yazmalarında babasına dair yazdıkları ayrı ayrı yazılara konu edildi. Seyyid Nizâm Tekkesi dünü, bugünü masaya yatırıldı. Tekke hem tasavvufî açıdan icra ettiği fonksiyon itibarıyla hem mimari ve sanat tarihi açısından değerlendirildi. Tekkenin etrafını çevreleyen ve buranın bir noktada hafızasını teşkil eden hazire/mezarlık da ayrı bir yazıya konu

oldu. Tekkenin dün ayağa kalkmasında büyük bir himmeti ve katkısı olan Adile Sultan yazılarda yâd edilirken, bugüne dair hizmetlerin sürdürülmesinde hem Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı hem de Zeytinburnu Belediyesi’nin hizmetleri de büyük bir takdir ifadesi ile dile getirildi.

Kitabı kitap yapan elbette yazarıdır. Seyyid Nizâm Kitabı da birbirinden kıymetli yazarlarımızın çalışmaları ve kalemiyle vücut buldu. Her bir yazarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Kitabın hazırlanıp belli bir aşamaya gelmesinde katkıları bulunan başta Cemal Öztürk’e, koordinasyon, yardım ve destekleri ile İrfan Çalışan ve Zeytinburnu Belediyesi Başkan Yardımcısı Erdem Zekeriya İskenderoğlu Beylere de teşekkürlerimi ifade etmek isterim. Kitabın titiz ve özenli grafik/tasarımı Simurg Ajans çalışanlarının sabırlı ve özverili çalışmalarının sonucudur. Müteşekkirim. Zeytinburnu Belediyesi’nin sınırları içerisinde yer alan bu güzîde tekkenin, türbe ve müştemilatın, bir külliye ölçeğinde yeniden ihyası ve inşasında en büyük emek sahibi olan Zeytinburnu Belediye Başkanı Sayın Murat Aydın Beyefendinin emekleri ve gayretleri asla yadsınmaz. Bu kitap da aynı kararlılık ve hizmetin bir devamı kabul edilmelidir.

Eserin gayesi de Seyyid Nizâm ve onun açtığı yola bende olanların adımlarını takip etmektir. Eksik, noksan ve hatalar bizden, güzellikler O’ndan (c.c.).

Son söz Hüseyin Vassaf’tan nakledilen Âdile Sultan’ın iltica ve daveti olsun.

*İtmek istersen eğer tanzîm-i emvâl-i umûr
Hânkâh-ı Hazret-i Seyyid Nizâmeddin’e gel*

(...)

*Nûr ile olmuş münevver kâmilen işbu makâm
Kutb-ı âlem gavs-ı a’zam Hazret-i Seyyid Nizâm*

KÂMİL BÜYÜKER

İçindekiler

07	Takdim
08	Editörden
13	Payitaht’da Seyyid Bir Sûfî: Seyyid Nizâm Hazretleri Dr. Öğretim Üyesi Adalet Çakır
37	Câmi’u’l-Ma’ârif - Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Arzu Meral
49	Seyyid Nizâm ve Emirler Tekkesi Şeyhleri Mehmet Cemâl Öztürk
57	Silsile-i Neseb - Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Arzu Meral
61	Seyyid Nizâm Hazretleri Hayatı ve Dergâhı Ahmet Nezih Galitekin
213	Seyyid Nizâm Câmiî Mimarı Dr. Y. Mimar İ. Aydın Yüksel ile Söyleşi Söyleşi: Kâmil Büyüker
227	Seyyid Nizâm Tekkesi (Seyyid Nizâm Câmiî ve Kültür Merkezi) Prof. Dr. Abdülhamid Tüfekçioğlu
271	Seyyid Nizâm Mezarlığı Doç. Dr. Süleyman Berk
319	Süheyl Ünver’in Gözüyle Seyyid Nizâm Dr. Öğretim Üyesi Raşit Gündoğdu
405	Seyyid Nizâm Bağlamında Tasavvuf ve Sosyal Hayat Dr. Öğretim Üyesi Hacı Bayram Başer
419	Seyyidnizam Millet Kıraathânesi Selahattin Öztürk
425	Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı Başkanı Dr. Ahmet Özdemir ile Söyleşi Söyleşi: Kâmil Büyüker

PAYİTAHT'DA
SEYYİD BİR SÜFÎ:

Seyyid Nizâm Hazretleri

01

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ
ADALET ÇAKIR

~
PAYİTAHT'DA SEYYİD BİR SÜFÎ:

Seyyid Nizâm Hazretleri

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ADALET ÇAKIR*

Seyyid Nizâm hazretleri nesebi, tarîkat silsilesi, mânevî şahsiyeti ve zevki itibarıyla son derece şahsına münhasır bir sūfidir. Onun Osmanlı'nın dinî düşünce ve yaşantısına etkisi, muasırı olduğu Sümbül Sinan Efendi (ö. 936/1529), Merkez Efendi (ö. 959/1552), İbrahim Ümmî Sinan (ö. 976/1568), Şeyh İbrahim Gülşenî (ö. 940/1534) gibi sūfilerde olduğu kadar görünür ve kolayca takîp edilebilir değildir. Bunun muhtelif sebepleri vardır. Mânevî tarihimizin şahsiyetlerine, umumiyetle zamana bağlı olarak cereyân eden hâdiseleri ve özellikle de siyâsî otoriteleri merkeze alan tarihçilik anlayışı ile yaklaşmamızdır. Bu bakış açısı kimi zaman insân-ı kâmillerin yaşarken cemiyet hayatına yön verme hâssiyetlerini keşfetmeyi zorlaştırır; ilim ve irfânlarının istikbâli inşâ gücünü idrakten mahrum bırakır. Kanaatimizce böyle bir perspektiften dolayı, XVI. yüzyılın önemli suflerinden Seyyid Nizâm hazretleri üzerinde ciddî bir çalışma yapılmamıştır. Günümüz açısından bir mahrumiyet olarak değerlendirilmesi gereken bu durumun sebeplerinden biri de hayatı hakkındaki bilgilerin sınırlı oluşundan kaynaklanmaktadır.

Seyyid Nizâm'ın hayatı, tarîkatı ve eser ve tesirleri hakkında yapmış olduğumuz çalışmanın temel kaynağı, oğlu Seyyid Seyfullah'ın (1010/1601) kaleme aldığı *Câmiu'l-meârif*'tir. Mensur ve on bâbdan müteşekkıl^[1] bu eserin ilk bâbında Seyfullah Efendi, tanışıp sohbetlerinde bulunduğu veya şöhratlarını işittiği meşâyihin, sūfilerin menkıbelerini anlatmış ve ilk olarak da babası hakkında bilgi vermiştir. Oğlu olmak hasebiyle verdiği bilgilerin kıymeti ve sıhhati kuşkusuz önemlidir. Siyâdet konusunu maddî ve mânevî bütün cihetleriyle telîf konusu yapan Seyfullah Efendi, kendi nesep silsilesini de manzum olarak kaydetmiştir. Böylelikle Seyyid Nizâm'ın Hz. Peygamber'e kadar ulaşan soy zinciri de ortaya çıkmış olur.

* Kocaeli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

Osmanlı müellifleri içinde Nizâmeddîn Efendi hakkında en kayda değer bilgileri veren Hüseyin Vassâf'tır. Gülşenî meşâyihî arasında husûsî bir başlıkla kendisinden bahsetmiş; Seyyid Seyfulullah ve onun neslinden gelenler hakkında aktardıkları da Nizâmzâde ailesinin profilini çıkarmaya önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Verdiği bilgiler tahkike muhtaç olmakla birlikte, Seyyid Nizâm açısından Osmanlı biyografi yazarları içinde Vassâf'ın ayrıcalıklı bir yeri olduğunu söyleyebiliriz.

Seyyid Seyfullah kendi tarikat silsilesini müstakil olarak yazmış; ancak babasının tarîkatına dair *Câmiu'l-meârif*'de silsilesinde yer alan üç sûfinin adını zikretmekle yetinmiştir. Onun Hz. Peygamber'e ulaşan tarikat silsilesini Zâkir Şükri Efendi'nin *Silsilenâme-i Sûfiyye*'sinde tespit ettik.

Cumhuriyet döneminde tekke ve tarikatlar tarihi alanındaki araştırmaları ile meşhur Cema-leddin Server Revnakoğlu'nun (1909-1968) Seyyid Nizâm ve Silivrikapı'daki tekkesi ve burada postnişin olan zevât hakkında toplamış olduğu bilgiler, Revnakoğlu Arşivi'ndeki 282 no'lu dosyada bulunmaktadır. Hz. Peygamber'in velâyetinin vâris olan Seyyid Nizâm'ın ve onun şahsında kâmil şahsiyetlerin etkilerinin hayatları ile mukayyed olmadığının örneğini, Süheyl Ünver Bey'in arşivindeki hâtıratından takip etmek mümkündür. Ve nihâyet Seyyid Nizâm kabris-tanındaki mezâr şâhideleri, ailesi ve yakınları hakkında önemli tarihi belgelerdir.

Nesebi

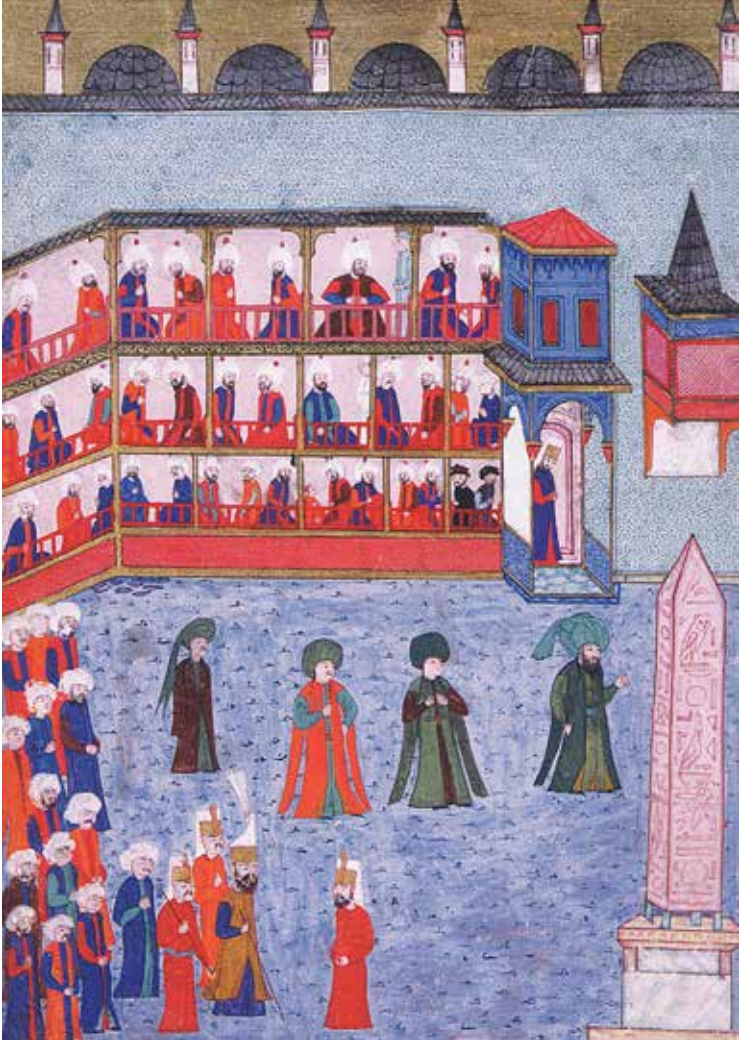
Kaynaklarda ismi umumiyetle siyâdetine işareten kısaca Seyyid Nizâmeddîn veya Seyyid Nizâm,^[2] ya da Seyyid Nizâmeddîn b. Şihâbeddîn, Nizâm b. Şihâbeddîn Ahmed^[3] veya Hz. Hüseyin'e ve anavatanına nispetle Seyyid Nizâmeddîn b. Şihâbeddîn el-Hüseyinî el-Bağdâdî el-İslâmbulî,^[4] bir kaynakta künyesi ile birlikte Nizâmeddin Ahmed Ebâ Nesim Efendi^[5] olarak zikredilmektedir.

Seyyid Şihâbeddîn Ahmed'in oğlu olan Seyyid Nizâm, Hz. Hüseyin'in evlâdından Ubeydullah A'rec'in neslinden gelmektedir.^[6] Yirmiyedinci kuşaktan Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evlâdı olduğunu gösteren şeceresi şöyledir:

Hz. Peygamber
Hz. Ali-Hz. Fâtıma
Hz. Hüseyin
Ali Zeyne'l-âbidîn
Hüseyin Asgar
Ubeydullah A'rec
Ebu'l-Hasan Ali es-Sâlih^[7]
Ubeydullah es-Sânî
Ebu'l-Hasan Ali^[8]
Ebû Ali Ubeydullah es-Sâlis
Ebu'l-Hüseyin Muhammed Eşter^[9]
Muhammed Ebû Ali^[10]
Ahmed^[11]
Ebu'l-Hüseyin Zeyd Ziyâeddin^[12]

Muhammed Ebu'l-Berekât^[13]
Muhammed Ebû Tâhir^[14]
Zeyd Ziyâeddin^[15]
Ebu'l-Mansûr Muhammed
Zeyd Ebu'l-Kasım
Muhammed Fahreddîn
Ziyâeddîn Zeyd
Şerefeddîn Muhammed
İzzeddîn Ebû İshak İbrahim^[16]
Nureddîn Ali
Mîr Cüneyd Celâleddîn
Şihâbeddîn Ahmed
Seyyid Nizâm^[17]

Sâdât Geçîşi, TSM H. 1344-15A

Elimizdeki mevcut bilgilerden, bu Hüseyinî şecerede yer alan Ehl-i Beyt mensuplarından, Şihâbeddîn Ahmed'in dedesinden öncekilerin özellikle Irak havâlisinde nakiplik veya hem nakiplik hem de Haremeyn emirliği yaptığı anlaşılmaktadır.

Asr-ı saâdet'ten itibaren ismen değilse bile muhtevâ olarak işlerliği olan nakîbliğin, ilk İslâm devletlerinden itibaren bir müessese olarak mevcudiyeti bilinmektedir. Nakiplik, Hz. Peygamber'in Âl'ine duyulması gereken muhabbet, gösterilmesi elzem hürmeti muhaza etmek, nesebin tesbit ve tescîli ve Ehl-i Beyt'in maddî ve mânevî hukukunu korumak amacıyla kurulmuştur. Kuruluş yıllarından itibaren seyyidlere karşı tazîm konusunda hassas ve özenli davranmış Osmanlı sultanlarının devlet teşkilatında da bu müessese işlevini sürdürmüştür.^[18]

Seyyid Nizâm hazretleri nesebi gereği, hususen de nakîplerin soyundan geldiği için, nakipliğin mânâsına ve kurumun resmî işleyiş bilgisine sahip olmalıdır. Zîrâ hâl-i hayâtında boşalan nikabete onun atanması teklif edilmiştir. Oğlu Seyfullah hazretleri bu hâdiseyi şöyle anlatır: “Bir gün diyâr-ı Bağdat'tan şeyhe hediye olarak iki arslan getirirler; âsitânelerine yatırırılar. O günlerde de sâdâtın nikabeti, nakîbin ölümünden dolayı boş kalmıştı. Cümle eşrâf, merhûmu nakipliğe tayin etmesini padi-

şaktan ricâ ederler. Meğer bir takım münâfıklar, daha önceden onun aleyhinde pâdişâha konuşmuşlar. Bunun üzerine padişah, ‘Ona arslancılık kifâyet etmez mi?’ demiş. Şeyh bunu duyduğunda hemen kâğıdı kalemi alıp padişaha cevap olarak şöyle der: ‘Seyyidler senin devrinde öyle bir hâle geldiler ki, fakirlikten maymun terbiyeciliği bile yapmaları câiz iken, bu zamanda arslancılık, arslanca bir iş olur.’ Pâdişâh aldığı bu cevaptan dolayı son derece ızdırap duyup Âl-i Resûl'e nice ihsânlarda bulunarak o yanlış itikadından döner.”^[19]

Seyyid Nizâm'ın nakipliğe tâyin teklifi muhtemelen, o dönemde nakîbü'l-eşrâf olan Seyyid Mahmud b. Abdullah el-Hüseyinî'nin 1534 senesinde vefatından^[20] sonra vuku bulmuştur. Neticenin olumlu sonuçlanmadığı açıktır. Çünkü Seyyid Mahmud'dan sonra Hüseyinî, aslen Taşkentli, âlim bir zât olan Muhammed Muhterem b. Seyyid Taceddin (v. 1571) nakîbü'l-eşrâf olmuştur.^[21]

Seyyid Nizâm siyâdet vasfı gereği, makam ve mansıba perestisi olmadığını ârifâne bir incelik ve nükte ile pâdişaha iletmış; bu tavır hem seyyidler ve hem de pâdişâh için bir rahmet vesilesi olmuştur. Her ne kadar mesele lehine sonuçlanmasa da bunun vukûu, muhitindeki seyyidlerin ona karşı tam bir itmînân içinde olduğunu göstermektedir.

Bağdat'tan Payıhtaht'a

Seyyid Nizâm hazretleri Bağdat'ta doğmuş ve aklî ve naklî ilimleri tahsili burada tamamlamıştır.^[22] Yavuz Sultan Selim'in tahtta olduğu dönemde -ki 1512-20 yılları arasındır- Bağdat'tan İstanbul'a gelmiş;^[23] Kanunî Sultan Süleyman'ın (1520-1566) saltanat dönemini de idrâk etmiştir. Bilgi olarak birbirini tekrar eden iki kaynakta ise, onun Buhara'dan göç ettiği yazılıdır.^[24]

Hüseyin Vassâf babası Seyyid Şihâbeddîn'in İran'da Şiîliğin ortaya çıkması ve yayılması üzerine Şâh İsmâil'in zulmünden kaçarak Bağdat'a geldiğini söylemektedir.^[25] Şâh İsmâil'in 1500'li yıllardan itibaren şeyhlikten şahlığa geçiş yolundaki mücâdelesini, 1502 yılında Akkoyunlu Elvend Bey'in ordusunu yenilgiye uğratıp Tebriz'e girerek tahta çıkmasıyla neticelenmişti. Şiîliği resmî mehzep olarak ilân eden Şâh İsmâil, şehirde Akkoyunlu ailesine ve sünnî kalmaya direnenlere karşı büyük bir katliam yaptı.^[26] Seyyid Şihâbeddîn'in İran'dan göçüne dâir Vassâf'ın verdiği bilgiye itimat edersek, onun bu süreçte Bağdat'a gelmiş olduğunu düşünebiliriz. Şehir o dönemde Akkoyunlular'ın idâresindeydi. Ancak Şâh İsmail 1508'de Bağdat'a hâkim oldu. Bu durum, İslâm dünyasının medeniyet merkezlerinden, köklü bir tasavvufî ve ilmî geleneğe sahip Bağdat'a hükûmrân olmak isteyen Osmanlılar'ı harekete geçirdi.^[27] Ve Yavuz Sultan Selim 1514 yılında Çaldıran savaşı ile Şâh İsmâil'i yenilgiye uğratarak Tebriz'i ele geçirdi. Padişâh bu şehirde yaşayan ilim, sanat ve ticaret erbâbının önde gelenlerinden bin hâne kadarını İstanbul'a göç ettirdi.^[28]

Osmanlıların şîlik karşısında sünnîliği ibka mücâdelesinde askerî-siyâsî tedbirlerinin yanında hakîkî ve sahih Ehl-i Beyt muhabbetine sahip dervîş zümrelerine Anadolu'nun kapılarını açtığı bilinmektedir.^[29] Üstelik Osmanlı sultanları arasında Yavuz Sultan'ın ilim bakımından yüksek bir mevkiye sahip, vahdet-i vücud anlayışına muhib veya müntesib, tasavvuf ehline karşı hürmetli bir padişah olduğu bilinmektedir.^[30]

Seyyid Nizâm'ın hangi sâikle İstanbul'a geldiği meçhuldür. Yukarıda kısaca özetlediğimiz böyle bir siyâsî ortamda, Osmanlı topraklarında yaygın olmayan ve belki de bilinmeyen bir tarikatın şeyhi olarak İstanbul'a geldiği muhakkaktır.

Yazılı kaynaklarda Seyyid Nizâm'ın Bağdat'tan kimlerle geldiği ve âilesi hakkında bilgi yoktur. Ancak Seyyid Ahmed ve Seyyid Celâleddîn isminde iki kardeşinin bu topraklarda yaşadığı bildirğine göre, onlarla birlikte geldiği tahmin edilebilir. Bu iki kardeş kendisinden sonra meşihat görevini üstlenmemiştir. Hattâ Seyyid Celâleddin uzun zaman Edirne'de yaşamış; bu sebeple de Edirnevî nisbesiyle anılmıştır. Edirne'de, İstanbul yolu üzerinde kendisi için yapılmış türbesinde medfûndur. Revnakoğlu onun Pîr Muhyiddîn ismiyle de şöhrat bulduğunu ve *Ervâhname* isimli manzum bir eseri olduğunu notları arasında kaydetmiştir. Eserin ta'lik hatla yazılmış, Emîr Sultân tekkesine vakfedilmiş, Bursa'da Orhâniye kütüphanesi 283 numarada kayıtlı bir nüshasını, Revnakoğlu görmüştür. Buna şahit olarak da eserden şu iki beyti kaydetmiştir:

Âl-i evlâdı seversen ey dede
Vir salavât aşkıla Muhammed'e

Yahut
Âşıkane vir salavât Ahmed'e^[31]

Ervahname diğer adıyla *Şefâat-nâme* olarak bilinen eser ve müellifi hakkında yapılan çalışmalarda böyle bir bilgiye tesâdüf etmedik. *Ervahnâme* müellifi olan Pîr Muhyiddîn hakkında bilinenler onun Seyyid Nizâm'ın kardeşi olma ihtimâlini zayıflatmaktadır. Pîr Muhyiddîn'in ismi

Muhammed, babasının ismi ise Abdurrahmân'dır. Ailesini Medine'de bırakarak Bursa'ya gelmiştir. Emîr Sultan yolundan Seyyid Hüseyin isminde bir zâtın terbiyesine girmiştir. Husûsen Hz. Fâtıma'ya vurgu ile Ehl-i Beyt'e derîn bir muhabbet taşıdığı eserinden anlaşılmaktadır. Pîr Muhyiddîn'in Kanûnî döneminde yaşamış olması^[32] ve Ehl-i Beyt'e duyduğu derin sevginin izleri dışında, Seyyid Nizâm ile arasında bir irtibât kurmak şimdilik mümkün görünmüyor. Pîr Muhyiddîn'in Seyyid'in anne bir baba ayrı kardeş olma ihtimâlini düşünsek, Muhammed ismini bir ön isim farzetsek bile onun Edirne'de yaşadığına dâir bir karineye şimdilik sahip değiliz.

Seyyid Seyfullah'ın verdiği malûmâtâ göre, Seyyid Nizâm İstanbul'a geldiğinde ilk olarak Kasımpaşa civârında İbrahim Paşa bahçesi denilen yerde dergâhını inşa etmiştir. Ancak bu dergâh yıkılmıştır. *Câmiu'l-meârif*'te bu yıkım şöyle hikâye edilir: "İttifâk bir hâlet vâki olup hankâhı yıkarlar. Hikmet-i ilâhî o gün İbrâhîm Paşa'nın bir oğlu doğar. Nizâmüddîn Efendi varıp der ki: 'Resûl-i Ekrem dünyaya geldi. Binbir kilisenin kubbesi vîrân oldu. Senin oğlun dünyaya geldi. Benim gibi sahîhu'n-neseb Âl-i Resûl tekkesi vîrân oldu. Bu senin için hayra mı yoksa şerre mi alâmettir?' Paşa hayretler içinde kalıp cevap vermeye güç yetiremez. Sonunda nice ihsanlarda bulunup hatırını alır."^[33]

Bu hâdisede bahsi geçen İbrâhîm Paşa, Kanûnî döneminde, 1523-1536 yılları arasında vezirlik yapmış olan maktul İbrâhîm Paşa olmalıdır. Öyle anlaşıyor ki, Sadrazam'ın sûfilere karşı önyargılı ve olumsuz tavrı,^[34] Seyyid Nizâm'ın tekkesini yıkmaya kadar varmıştır.

Câmiu'l-meârif'te yer alan başka bir rivâyet de ise, Seyyid Nizâm'ın ikinci bir kez tekke inşâsına teşebbüs ettiğini anlatılır: "Bir gün Süleymân Paşa'dan bir hânkâh binası için emir ricâ ederler. Paşa: 'Akçeyi nereden bulup yapacaksın? Dervişlerde dünyalık olmaz. Dünyalık toplamaya heves bile etmezler' der. Şeyh: 'Sizin sâyenizde yaparım ve hazretinizden yardım umarım' deyince Paşa: 'Bana aldanıp yapma. Ve kendini de vartaya atma' karşılığını verir. Bunun üzerine Seyyid Nizâm: 'Gerçek söylersin. Senin babanı ve deden Anteri ve Salsâl'i, benim babam Murtezâ Ali, Zülfikâr ile ikiye bölmüştür. Sen o kâfirin neslindensin. Baban babama, deden dedeme düşman. Sen bana nasıl dost olasın ve Âl-i Resûl'e muhabbet duyasın?' diyerek oradan ayrılır."^[35]

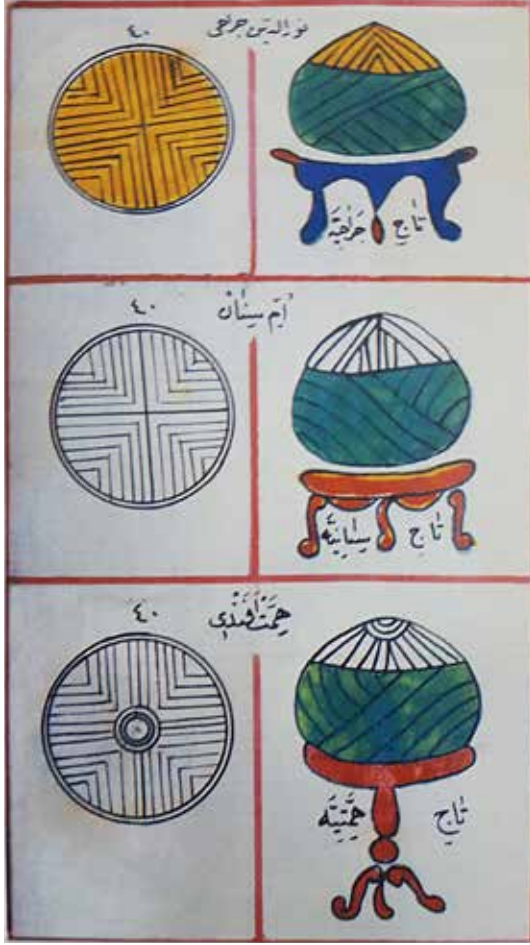
Seyyid Nizâm'a tekke inşâsı konusunda destek olmayan ve yakışsız bir üslupla konuşan devlet adamı, Kanûnî dönemi vezirlerinden 1541-1544 yılları arasında vezârette bulunmuş,

"Şeref-i Siyâdet", Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah, (Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 3111)

ye tutulan ve bir türlü can veremeyen Yavuz'un bu ilenmeyi hatırlayıp, önüne ardına ayna koydurarak ciğerini gördükten sonra öldüğünü rivayet etmişlerdir. Abdülbaki Gölpınarlı, târihen vukuu zâten mümkün olmayan bu rivâyetin asılsız olduğunu söylemiştir.^[37]

Yaşanan hâdiselerden sonra Seyyid Nizâm yeni bir dergâh yapmış mıydı? Hüseyin Vassâf'ın verdiği bilgilerinden, onun sadece bir ibâdetgâh edindiği sonucu çıkmaktadır. Zirâ bugün Zeytinburnu İlçesi'nde, Silivrikapı dışında Balıklı semtinde bulunan^[38] türbesinin yanındaki dergâhı yapan Hamzavî ricâlinden Hacı Kabâyî'dir (1037/1627).^[39] Ancak Nizâmoğlu'nun *Şeref-i Siyâdet* isimli eserinin girişinde, "Rum diyârında, İstanbul şehrinin Silivrikapı semtinde, merhum babamın binâ ettiği dergâhta dünyâ ehlinden uzlet edip..."^[40] ifâdeleri, Seyyid Nizâm'ın hâl-i hayâtında bir dergâh edindiğini anlatır. Mahfî yaşamaya ziyadesiyle meyilli olan Seyyid'in, tekkesini Sur dışına yapması tesâdüf olmamalıdır. Sur içindeki kentin gürültüsünden ve halkın dedikodusundan uzak olan bu asude ortam, kırsal mıntıka, Seyyid Nizâm gibi, inzivâyı tercih eden pek çok sûfîyi cezbetmiştir. Merkez Efendi bu bölgedeki çilehânesinde halvete girmiş, Mevlevî meşâyihinden Kemal Ahmed Dede (1601) yine bu yöredeki bir çınar

Yukarıdan aşağıya: Nureddin Cerrahî, Tâc-ı Cerrahiyye; Ümm-i Sinan, Tac-ı Sinaniyye; Himmet Efendi, Tac-ı Himmetiyye. (Mecmuatüz-Zarâif Sandukatül-Maarif, Yahya Âgâh Efendi, 2014, s.166)

ağacının kovuğunda inzivaya çekilmiş, adı geçen zâtlar için bu mevkilerde birer tekke kurulmuştur.^[41]

Seyyid Seyfullah *Câmiu'l-meârif*'te babası ile yaptığı hac yolculuğunu ve mazhar oldukları lutf-i ilâhî ve iltifât-ı Peygamberî'yi şöyle anlatır: “Mahmelin bir yanında onlar, bir yanında ben oturuyordum. Beytullâh'a on günlük yol kalınca şöyle dedi: 'Oğul aç gözünü temâşâ kıl. Hak Teâlâ Beytullâh'ı bize istikbale göndermiş. Hacılar içinde ne makbul kullar varmış.' Gökyüzüne baktığımda, Beytullâh'ın durduğunu gördüm. Biz yürürken o da bizimle yürüyordu. Ravza-i Rasûl aleyhisselama geldik çadırlarımız kurup konduk. Gece yarısı şeyh abdest alıp çıktı. Kendi kendime nereye gidiyor dedim. Hemen ardına düştüm. Ravza-i şerifte ona yetiştim. Hazret-i Habîbullah'ın hücresinin kapısına yapışmış şöyle diyordu: 'Dedeciğim, kilit açılsın, içeri gireyim de sanduka-i şerîfinize yüzümü süreyim.' O anda Ravza-i şeriften, 'Oğlum gel bana' hitabı geldi ve kilit açıldı. Ravza'dan nur saçıldı.”

Seyyid Abdülkadir Geylânî, Seyyid Ahmed Rifâî, Seyyid Ahmed Bedevî, Emîr Buhârî gibi nice sûfinin müşâhede ettiği Peygamber iltifâtı, Seyyid Nizâm'a da ikram edilmiştir. Seyyid Seyfullah hazretleri şâhit olduğu bu hâdise karşısında kendinden geçtiğini ve babasının onu bu hal üzere bulduğunu söyler. Ancak bu konuda bir ikaz ve

tembih de alır. İzinsiz kendisini takip ettiği için babası onu uyarmış ve bu sırrı kimseye ifşâ etmemesini tembihlemiştir. Nizâmoğlu, o hayatta iken bu sırrı asla fâş etmediğini rivâyetin sonunda belirtmiştir.^[42]

Yaşadığı dönem itibarıyla son derece canlı bir tasavvufî hayatın yaşandığı İstanbul'da, Seyyid Nizâm'ın görüştüğü, ünsiyet beslediği meşâyih ve tekke muhîtləri hakkındaki bilgiler de sınırlıdır. Mevcut kaynaklar, sadece Merkez Efendi ile olan çok yakın dostluğundan bahseder. Bu iki Allah dostunun birbirlerinin velâyetlerine şâhitlikleri *Câmiu'l-meârif*'te menkıbevî bir üslupla şöyle aktarılır: “Seyyid Nizâmeddîn Efendi Kâbe-i şerîfden gelirler. Merkez Efendi karşılamaya çıkar. Seyyid Nizâmeddîn ona şöyle der: 'Kâbe'yi tavaf ederken ve Arafat'a giderken bizimleydiniz. Hakîkî hacılar sizsiniz; kuvvet-i rûhâniyye ile oraya vardınız ve tayy-i mekân ederek ziyaret ettiniz. Biz ise hayvancıklara bindik; dünyalık harcayarak tavaf ettik.' Şeyh buna karşılık, 'bu sözü söyleme, bizi âleme fâş eyleme. Yoksa biz de sizden gördüğümüz velâyet ve kerâmeti söyleriz; ahvalinizi âleme fâş eyleriz' diyerek karşılık verir. Akabinde bir-

birlerinin yüzünü öpüp ayrılırlar.”^[43] Vassaf'a göre, Seyyid Nizâm'ın 1528-29 yılı civârında İstanbul'a gelen İbrâhîm Gülşenî ile tanışmış olması uzak bir ihtimâl değildir. Çünkü en yakın dostu Merkez Efendi, Şeyh Gülşenî ile görüşmüştür. Muhyî-i Gülşenî, Mısır'a dönüş için yola çıkarken Şeyh Gülşenî'yi uğurlamak üzere pek çok meşâyihin geldiğini söylemiş; Merkez Efendi, Sarban Efendi ve Ramazan Efendi'nin isimlerini zikretmiş ancak Seyyid Nizâm'dan bahsetmemiştir.^[44]

Seyyid Nizâm'ın döneminin meşâyihî ile ilişkisinde, keyfiyet bakımından en dikkate değer olanı, İbrâhim Ümmî Sinân ile kurduğu yakınlıktır. Çünkü mânevî terbiyesi için oğlu Seyyid Seyfullah'ı, Halvetiyye'nin Sinânî kolu pîri Ümmî Sinân'a teslim etmiştir.^[45] Nizâmeddin Efendi'nin onu tercihine dâir bir mâlumât yoktur. Sadece vâkıadan hareketle, Ümmî Sinân'ın seyru sülûk usûlüne, mânevî ilimlerde yetkinliğine tam bir itmînân içinde olduğunu söylemek mübalağa olmayacaktır. Çünkü o bu tercihi ile sadece oğlunun değil, soyundan gelenlerin de mânevî yolunu tayin etmiştir.

Altmış üç yaşında ömrü nihâyet bulan Seyyid Nizâm, h. 957 senesi Muharrem ayında bir Cuma gecesi vefât etmiştir. (29 Ocak 1550) Ölüm anındaki halleri ve sözlerinden Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehadetinin sene-i devriyesinde yani 10 Muharrem'de irthâl ettiği anlaşıyor. Sekerât-ı mevtte iken burunlarından kan gelmiş, ellerini kana bulayarak yüzüne sürmüş ve “Elhamdülillâh, bugünkü günde ceddîm Hazret-i Hüseyin nasıl kanlara bulandıysa ben de kana bulandım” diyerek Allah nidâsıyla vefât etmiştir. Büyük bir kalabalığın iştirâki ile cenâze namazı Fatih Sultan Mehmed Han Camii'nde kılınmıştır. Silivrikapı dışındaki tekkesine defn edilmiştir. Merkez Efendi cenâze namazını kıldırıldığı gibi kabre konulduktan sonra telkînini de vermiştir. Seyyid Nizâm onun telkînine “biz cevâbımızı verdik. Var şimdi sen cevâbını hazırla” diyerek mukabele etmiştir.

Çıkdı ortaya ecel bozdu nizâm-ı âlemi

mısrası ile Seyfullah Efendi babasının vefatına tarih düşmüştür.^[46]

Nizâmoğlu babasının hilyesini de yazmıştır. Seyyid Nizâm, uzun boylu, yassı bağırlı, geniş göğüslü ve geniş karınlı, elâ gözlü, açık kaşlı, değirmi sûretli olup Hz. Ali gibi görenlerde heybet uyandırıyor. Ehl-i Beyt'in en bâriz erdemi olan cömertlikte Seyyid Nizâm, zamanının numunesidir. Lisânı da son derece fasihtir.^[47]

“Cami' u'l-Ma'ârif”, Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah, (Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1905/1)

Tarîkatı

Seyyid Nizâm hazretlerinin şeyhi Şeyh Kâsım Zülfikâr Mâzenderânî^[48]; onun şeyhi, pîr Mecnûn Bağdâdî'dir. O da tarîkatı, aslen Şîrvânî Mîr Haydâr Tûnî'den almıştır.^[49] Tûnî Tûn'a^[50] mensubiyeti ifâde etmekle beraber; Seyyid Seyfullah, Mîr Haydâr'ın külhane girdiği halde yanmadığı için bu nisbeyi aldığı söyler. Ve Tebrîz'de medfûn olduğunu bildirir.^[51]

Nurullah Şüşterî, Tebrîz'e gelip Tebrîz ahalisinin teveccühünü kazanan Kutbeddîn Seyyid Haydâr Tûnî isminde bir sûffiden söz etmektedir. Mîr Haydâr, Abdullah b. Mûsâ el-Kâzım'ın soyundan gelmektedir. Tarîkatta intisâbı, Seyyid Muhammed Necefi'yedir. Riyâzete çok önem vermiş ve kendisinden pek çok kerâmet zuhur etmiştir. Demiri elinde eriterek muma dönüştürmesi kerâmetlerine misâl olarak verilir.^[52] Şüşterî'ye göre, Tebrîzli şîî Haydârîlerin şeyhi olan Mîr Haydar, aynı zamanda şâirdir ve 830/1426-27 senesinde vefat etmiştir. Kabri Tebrîz'dedir.^[53] İran tasavvuf tarihi araştırmacısı Zerrinkub'a göre, Şüşterî Haydâriyye'nin pîri Kutbeddîn Haydar Zâveî ile Tebrîz'de medfûn olan Kutbeddîn Haydâr Tûnî'yi karıştırmıştır. Onun eleştiri noktalarından biri de Şüşterî'nin birçok şâiri şîî göstermek eğiliminde olmasıdır. Zerrinkub Kutbeddîn Haydar konusunda haklı olabilir. Ancak onun verdiği bilgiler Seyyid Seyfullah'ın bahsettiği pîr Haydâr Tûnî'yi açıklığa kavuşturamaz.^[54] Bahsettiğimiz karışıklığa dikkat çeken Ahmet Yaşar Ocak'a göre ise Tebrîz'de medfûn olan Kutbeddîn Haydar, Nimetullâhiyye tarikatının kurucusu Şâh Nimetullâh-ı Velî'nin (830/1431) şeyhidir.^[55]

Hüseyin Vassâf, Seyyid Nizâm'ı Gülşenî meşâyihî arasında zikretmiştir. Çünkü ona göre Seyyid, Gülşenî meşâyihinden Muhammed Ali Mecnûn-ı Bağdâdî'ye müntesiptir. Aslen Hemedanlı olan bu zât, tahsil için Bağdat'a gelmiş daha sonra Mısır'a gitmiştir. Burada ya İbrâhîm Gülşenî veya oğlu Şemseddîn Hayâlî'ye intisap etmiştir. Tekrar Bağdat'a dönerek tarîkatı yaymıştır. Vassâf, onun âsitânesi ve vakıfları olduğunu ve pek çok kerametinin nakledildiğini eski bir eserde gördüğünü söyler.^[56] Gülşenî meşâyihî içinde Sefîne müellifinin bahsettiği gibi bir sûfî olabilir. Ancak Seyyid Nizâm'ın şeyhi midir? Bu sorunun en güvenilir cevabı Seyyid Seyfullah'da olduğuna göre; Seyyid'in şeyhi Zülfikâr Mâzenderânî'dir.

Seyyid Nizâm'ın Nakşibendî olduğu da söylenmiş ancak onun bu tarikatla irtibatını ortaya koyan bir mesned gösterilmemiştir.^[57]

Zakir Şükrü Efendi'nin *Silsilenâme-i Turuk-ı Aliyye*'sinde yazdığı silsilede yer alan şeyhler, Seyyid Seyfullah'ın verdiği malumat ile de örtüşmektedir. Buna göre, Seyyid Nizâm'ın Hz. Peygamber'e kadar kesintisiz ulaşan tarikat silsilesi şöyledir:

Tarîkatının adı bilinmemekle birlikte âşikâr olan şu ki, Seyyid Nizâm hazretleri İstanbul'a geldiğinde müşridlik liyakatine sahipti. Aksi takdirde tekke açmak gibi bir gayretin içine girmezdi.

Mevcut kaynaklar içinde sadece Silsilenâme'de gördüğümüz bu silsileyi, Zâkir Şükrü Efendi Seyyid Nizâm'ın ahfadından öğrenmiş olabilir. Ve bu zannımız üzerinden de silsilenin sarîh ve sahîh olduğunu düşünüyoruz. Dikkat çekici olan, silsilenin Bektâşîyye tarikatı bölümünde yer almış olmasıdır. Bektâşîyye'nin silsilesi ile Seyyid Nizâm silsilesinin ortak noktası, Câfer-i Sâdık'ta birleşmeleridir. İstanbul ve Anadolu'da yaygın tarikatların silsilelerine benzemeyen bu silsilenin hangi tarikata ait olduğu Osmanlı müellifleri tarafından tespit edilememiştir. Ancak Haydâr Tûnî hakkında İranlı araştırmacıların ihtilâflı bilgilerine istinâden ve Seyyid Nizâm ve oğlunun Ehl-i Beyt muhabbetine nazaran Seyyid'i şîî bir tarikatın şeyhi olarak görmek de isâbetli değildir.^[59] Çünkü bahsi geçen müellifler yukarıdaki silsileden hiç bahsetmemişler; hattâ Şüşterî'nin elimizdeki silsileden tamamen farklı olarak zikrettiği Seyyid Haydâr Tûnî silsilesi, Zerrinkub tarafından uydurma olarak nitelenmiştir.^[60]

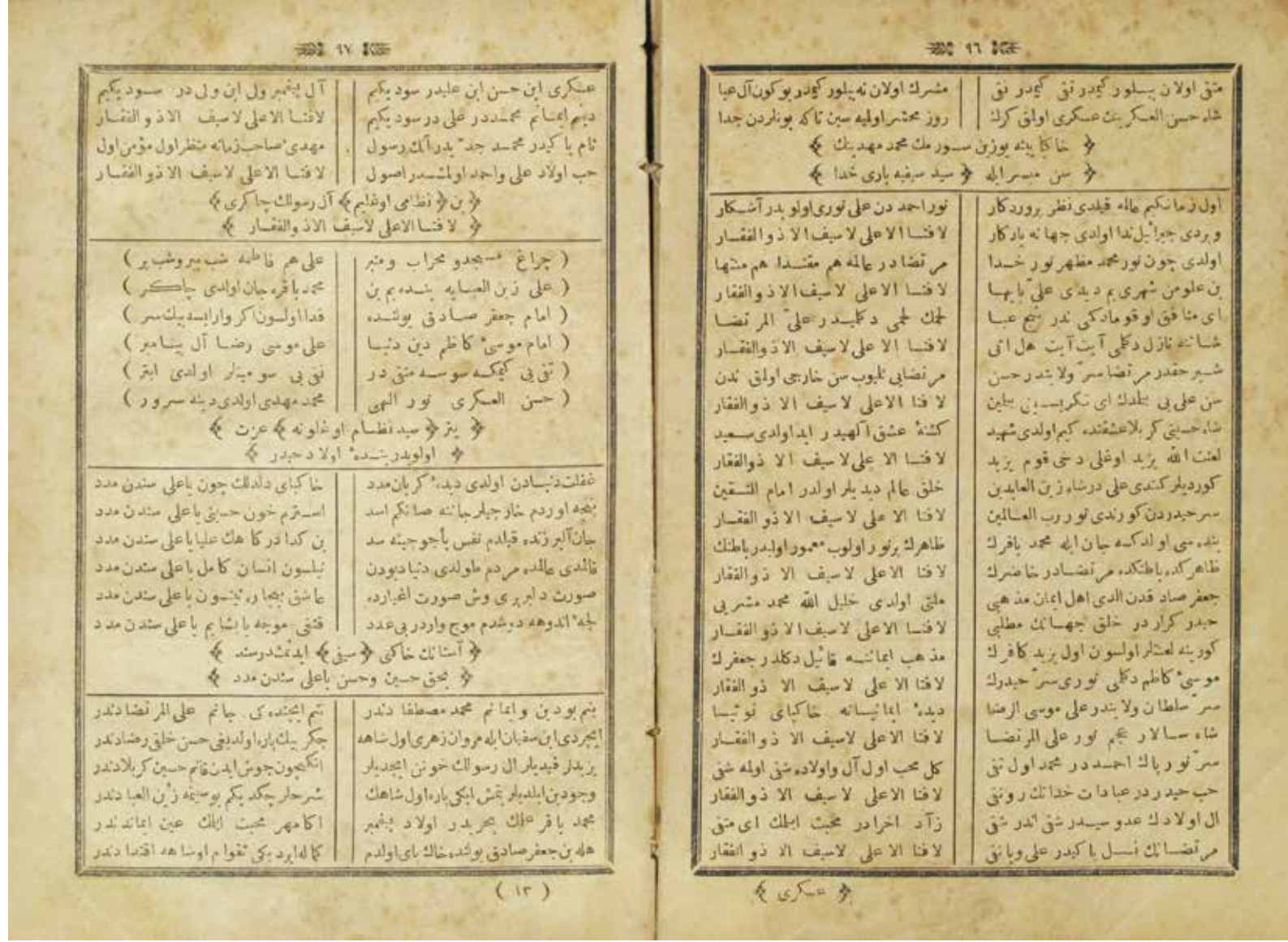
Tarîkatının adı bilinmemekle birlikte âşikâr olan şu ki, Seyyid Nizâm hazretleri İstanbul'a geldiğinde müşridlik liyakatine sahipti. Aksi takdirde tekke açmak gibi bir gayretin içine girmezdi. Tarîkat şeyhlerine mahsus bir kisve; Nizâmiyye tâcı denilen on dört dilimli tâc-ı şerif giymiştir. İstanbul meşâyihî arasında bu tâcı ile tanınmış olmalı ki, şeyh Ümmî Sinân, Seyfullah hazretlerine hilâfet verdiğinde Sinânî tâcı değil, babasına hürmeten Nizâmiyye tacı giydirmiştir.^[61]

H. Vassâf'ın "Seyyid Nizâm irşâdla meşgul olmamış ve tarikat silsilesi devâm etmemiştir" sözü^[62] tahlîl ve tenkîde muhtaçtır. Çünkü *Câmiu'l-meârif*'te müşrid-i kâmil sıfatıyla Seyyid Nizâm'ın müridinin hâline âgâh oluşu ve dervişini tenbîh ve îkazına dair şöyle bir hâtıra nak-

Seyyid Seyfullah'ın telif ettiği eserlerden özellikle de şiirlerinden âteşîn ve cezbeli bir sûfî olduğu anlaşılmaktadır.

ledilir: “Dervîşlerinden biri der ki: ‘Şeyhden gizli bir iş yapmaya kalkıştım. Şeyh bunu bilmez sandım. Bir gece yarısında hücreme gelip beni uykudan uyandırıp, yürü gidelim hücreme, tevhid edelim, dedi. Ben de ardına düşüp gittim. Hücre kapısına kadar geldim. Elbiseleri dürülmüş ayakkabıları da basamakta duruyor, kandiller yanıyordu. Sanki hücrede melekler dönüyordu. Hemen hücreme gittim. Hayret içindeydim, sabaha kadar tevhîd ettim. Sabah namazından sonra beni çağırıp, ‘dervîş, bildiğime ve ahvâle vâkıf olduğuma ve meşâyih-i kiramin bu vücudundan başka bir de latîf nûrânî cisimleri olduğuna inanırsın artık değil mi? Ve bir daha yaptıklarını bilmediğimi düşünme!’ Hemen tevbe ettim. Seyr ü sülûkümü tamamlayarak irşâda gittim.”^[63]

Bu rivâyete ilaveten yukarıdaki silsile de açıkça Seyyid Nizâm'ın irşadla meşgul olduğunu gösterir. Âbid bir zât olan özellikle geceleri ibâdet zevkini süren sûfilerden olan Keşfî Muslihiddîn Efendi, Seyyid Nizâm'ın dervîşlerinden-dir. Seyyid Seyfullah onun babasına mürîd oluşunu şöyle anlatır: “Bir gün Seyyid Nizâmeddîn, Molla Keşfî'ye ‘Senin pîrin kimdir?’ der. O da ‘Evlâd-ı Muhammed’dir. Evlâd-ı Nebî'den bîat almak bir devlettir. Onlar Bursa'da yatan Emîr Sultan'dır’ cevabını verir. Seyyid Nizâm ‘Hayatta mıdır?’ diye sorduğunda şeyh Keşfî, ‘Âhirettedir’ der. Bunun üzerine Seyyid Nizâmeddîn ‘Âhirette olanlara bîat câiz olduktan sonra, Muhammed Mustafâ ve Aliyye'l-Murtazâ bîatı kifâyet etmez mi?’ diye sorar. Şeyh: ‘O halde ne yapmak gerek?’ der. Seyyid Nizâm Efendi yine sorar: ‘Şimdi Ali (r.a.) ve Muâviye hayatta olsalar bîatı hangisine yapar ve hangisinin emrine tâbi olurdu?’ Keşfî cevaben ‘Ali'ye bîat eder ona tâbi olurum’ der. Seyyid Nizâm Efendi ‘Bu zamânda Âl-i Muhammed'den bir imâm bul ve ona bîat et ki evlâd-ı Nebî'ye bîat etmiş

Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Divanı, IBB Atatürk Kitaplığı, H.P.128

olasın, mahşer yerine onlarla gelesin’ deyin- ce, Şeyh Keşfî hemen diz çökmüş ve Seyyid Nizâm Efendi'ye bîat etmiştir.” Seyyid Seyful- lah Efendi bu konuşma esnasında yanlarında bulunduğunu ve hâdiseye şahid olduğunu söyler. Onun “Dervîşler bu meseleye vâkıf değildir” kaydı,^[64] babasının tekkesinde bir dervîş topluluğunun mevcudiyetini gösterir.

Keşfî Muslihiddîn Efendi İstanbul'da kalma- yıp, Şam'a gitmiş ve 1570 senesi civârında vefât etmiştir.^[65] Seyyid Nizâm'ın sadece is- mini tespit ettiğimiz bir diğer halifesi, Şeyh Osman İdrisî'dir.^[66]

Seyyid Nizâm'ın Nesli: Nizâmezâdeler

İstanbul'da Nizâmezâdeler olarak anılacak seyyid ailesinin atası Seyyid Nizâm'ın Seyyid

Şerefeddîn ve Seyyid Seyfullâh isminde iki oğlu vardır. Seyyid Şerefeddîn, babasının kabri ci- vârındaki hankahda seccâdenişîn olmuş ve ömrünü ibâdetle geçirmiştir.^[67]

Seyyid Nizâm'ın diğer oğlu Seyyid Seyfullah Kasım daha ziyâde şiirlerinde de mahlas olarak kullandığı Nizâmoğlu ismiyle tanınmıştır. Ümmî Sinân'ın yetiştirdiği halîfelerdendir. Hamzavî ricâlinden Hacı Kabâyî'nin Silivrikapısı dâhilinde onun için inşâ ettirdiği Emirler Tekkesi'nde Sinânî şeyhi olarak irşâd vazifesini deruhte etmiştir. 1010/1601 senesinde irtihâl eden Seyyid Seyfullah hazretleri tekkesinin türbesinde medfundur.^[68]

Seyyid Seyfullah'ın telif ettiği eserlerden özellikle de şiirlerinden âteşîn ve cezbeli bir sûfî olduğu anlaşılmaktadır. Nutuklarında Allah ve Resûlüne ve Âl-i Muhammed'e duyduğu derin muhabbet ve bağlılığı yüksek bir irfân ve coşkuyla dile getirmiştir. Seyyid Seyfullah'ın

1325 / 1907 yılında Merkez Efendi hangâhı bahçesinde çekilmiş bir fotoğraf. Burada yukarıda soldan itibaren Muslihiddin, Nureddin, Ziyaeddin, Bedaddin; alt sırada: Seyyid Nizâm Şeyhi Hasan Adlî Efendi Merkez Efendi Şeyhi İkinci Ahmed Mesud Efendi, Sünbül Efendi Şeyhi Kutbeddin Efendi ve Piri Paşa Şeyhi Zekâi Efendi yer almaktadır. (Nurhan Atasoy, *Derviş Çeyizi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005)

Ben Nizâmî-oğlu'yum Âl-i Resûl'ün câkeri
Bende-i Âl-i Abâ'yım Ehl-i Beytin kemteri
Sevmezem Âl-i Yezîd'i Caferîyim Caferî
La fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfikâr^[69]

mısralarını bahsettiğimiz âteşîn muhabbetin ifâdeleri olarak görmek gerekir. Çünkü onun şiirlerinde övgü ve ittibâ İmâm Câfer es-Sâdik ile sınırlı değildir. Divân'ının özellikle giriş kısmında Ehl-i Beyt imâmılarına medhiye sadedinde yazdığı pek çok şiir bulunmaktadır. Bunlardan hareketle Seyyid Seyfullah'ı Ehl-i sünnetin dışında bir sûfî^[70] olarak nitelemek isâbetli bir görüş değildir. Bu şiirler, onun Alevî^[71] meşrebinden değil de mezhebî görüşlerinden kaynaklanmış olsaydı, en azından, nutukları bestelenerek asırlardır Ehl-i sünnete bağlı tarikatların tekkelerinde okunmazdı. Üstelik onun mensur eserlerinde sünnî itikada mugayir bir düşünce ve anlayışın izine rastlanmaz. Dört halife başta olmak üzere sahabenin büyüklerinden hürmetle bahseder ve rivâyet ettikleri hadisleri kullanır. *Şeref-i Siyâdet* isimli risâlesinde Peygamber ailesinin ümmet nezdindeki itibâr ve haysiyetini, hem seyyid ve şerîfler hem de onların dışındaki müslümanlar açısından iki vecheli anlatmıştır. Dolayısıyla bu topraklarda sahih ve hakîkî Ehl-i Beyt muhabbetinin kökleşmesinde Seyyid Seyfullah'ın önemli bir tesîri olduğunu söyleyebiliriz.

Seyyid Nizâm'ın soyu tespitlerimize göre, oğlu Seyyid Seyfullah'dan olan Seyyid Cüneyd ve kızı İsmihan hanımın zürriyetinden gelenlerle devâm etmiş ve bunlar aynı zamanda Emirler Tekkesi ve Seyyid Nizâm Tekkesi meşîhatinde bulunmuşlardır.

Seyyid Cüneyd babasından sonra Emirler Tekkesi'ne şeyh olmuştur. 1013/1604'de irtihal etmiştir. Onun neslinden gelen Nizâmzâdeler:

Oğlu Şeyh Seyyid Ahmed Murtaza'dır. Seyyid Nizâm kabristanlığında medfûndur. (5 Rebûlev-vel 1077/5 Eylül 1666).^[72]

Onun oğlu Şeyh Seyyid İsmail Zühdi Efendi (1180/1766).
 Onun oğlu Şeyh Seyyid Abdüssamed Reşid Efendi (1203/1788).^[73]

Onun oğlu Şeyh Seyyid Mehmed Necib Efendi (1264/1848).^[74] Yukarıda bahsettiğimiz her iki tekkede postnişînlık yapmış olan Necîb Efendi aynı zamanda Seyyid Nizâm hazretlerinin türbedarlık görevini de yürütmüştür. Seyyid Nizâm tekkesinin hazîresinde medfûndur.^[75] Annesi Havva Hatun'nun kabri de Seyyid Nizâm kabristanlığındadır.^[76]

Söz konusu kabristandaki bir şâhideden Necib Efendi'nin, Seyyid İsmail Efendi nâmında bir oğlu olduğu ve erken yaşta vefât ettiği anlaşılmaktadır. (1203/1789).^[77] Necîb Efendi'nin kızı Şerîfe Fâtıma Hanım da babasından önce irtihal etmiştir. (1230/1815).^[78]

Seyyid Seyfullah Efendi'nin kızı İsmihan hanımdan devâm eden nesil:

Kızı Şerîfe Fâtıma Hanım.

Onun oğlu Şeyh Seyyid Mehmed Efendi'dir. 1030/1620 senesinde doğmuştur. Vassâf, onu kemâlî vasıflarla medh ettiği gibi nefesinin şifâlı olup ölüm derecesindeki hastaları iyi ettiğini belirtmiştir. Vefat tarihi 1114/1702'dir.

Onun oğlu Şeyh Seyyid Ali Efendi'dir. 1091/1680 senesinde dünyaya gelmiştir. Babasının vefatından sonra Emirler Tekkesi'ne şeyh olmuştur. Kalender meşreb, harâbâtî tavra sahip olan Ali Efendi, 1128/1716'da irtihal etmiştir. Kabri Emirler Tekkesi haziresindedir.^[79]

Soy zincirini kesintisiz takip edemediğimiz ancak bu aileden olduğu bilinen bir başka Seyyid Ali Efendi, Emirler ve Seyyid Nizâm tekkelerinde şeyhlik yapmıştır. (1293/1876).^[80] Tespitlerimize göre üç oğlu vardır; Seyyid Mehmed Lütfullah (1879), Seyyid Hüseyin Nizâmeddin (1891)^[81] ve Şeyh Seyyid Şuâeddin (1334/1916). Şuâeddîn Efendi'nin erkek evlâdı olmamış, nesli kızları ile devâm etmiştir.^[82]

Nizâmzâdelerden bâzı zâtların devlet kademesinde memuriyette bulunduğu anlaşılmaktadır. Seyyid Nizâm'ın kız torunlarından Şerîfe Nefise Hanım'ın oğlu Seyyid Mehmed Emîn Efendi, Asâkir-i Hassa Birinci Alay'ının Alay kâtibidir. Nefise Hanım'ın bir diğer oğlu Seyyid Ahmed Muhtar Efendi'dir.^[83]

Bu aile fertlerinin sıhriyyet bağları hakkında ne yazık ki bilgi bulunmamaktadır. Bu konudaki bulabildiğimiz tek örnek Şerîfe Ayşe Sıddîka Hanım'ın (v. 1851) Üsküdar İnâdiye'de bulunan Bandırmalızâde veya Şeyh Seyyid Yusuf Efendi dergâhı şeyhi, Seyyid Mehmed Fahreddîn Efendi (1893) ile evlenmiş olmasıdır.^[84] Bu zât Celvetiyye'nin Hâşimiyye kolunun pîri, melâmîmeşrep bir sûfî olarak bilinen Seyyid Mustafa Hâşim Baba'nın (1783) torununun oğludur.^[85]

Eser ve Tesirleri

Seyyid Nizâm'ın ilim ve irfân bakımından kendisine tâbî olmuş nesli, en önemli mîrâsıdır. Bunun dışında onun yazılı bir eser bıraktığı bilinmemektedir. Ancak bir çalışmada *Menâkıb-ı es-Seyyid Ali Semerkandî* isimli eser sehven Seyyid Nizâm'a nispet edilmiştir. Oysaki bu eser Seyyid Nizâm Bedahşî'ye aittir.^[86]

İstanbul'a geldiğinde halkın teveccühünü kazanan Seyyid Nizâm hazretleri, aynı alâka ve muhabbete vefatından sonra da mazhar olmuştur. Buna dair elimizde somut deliller ve hatıralar bulunmaktadır. Mesela, II. Mahmud'un kızı Âdile Sultan (1899), Seyyid Nizâm'ın tekkesini yeniden ihyâ etmiş ve tekkenin açılış merâsiminde bulunmuştur. Seyyid Nizâm'a hürmetinden

Yâ Hû Dost

Emtia Gümrüğü mubassır kâtibânından idi,
Âlem-i tafsîlden etti âlem-i icmâl-i câ,
Bend-ser kıldı tarîk-i nâzenîn'in silkine
Oldu hem mürşid-i mükemmel Mustafa Baba âna
Bende-i makbûl pîrân-ı tarîk olduğuna
Hazret-i Seyyid Nizâm'ın manzarı şâhid buna
Gerçi hubb-i Âl-i Beyt isbatına her dem gözü
Kan dökerdi yâd olunca mâcerâ-yı Kerbelâ
Ümmetân-ı âsiyâne gayri yok melce-i meâd
Sensin ancak rahmeten li'l-âlemîn yâ Mustafa
Zümre-i isnâ aşerle âşinâ et rûhunu
Server-i Âl-i Abâ'nın hürmeti ey zü'l-atâ
Hâfıza ! tarih-i fevtin geldi üçler dediler
Eyledi azm-i behîşt Mahmûd Efendi ez-fenâ
Fî 7 Cemâziyelevvel sene 1264

dolayı, daha sonra tekkede icrâ edilen muka-bele-i şerife de katılmıştır.^[87]

Eski kültürümüzde dünya hayatında ev satın alınırken komşu seçimine önem veren insanlar, ölümlerinden sonra kabir komşuları için de aynı hassasiyeti gözetmişler; Allah dostlarının yakınına defn edilmeyi arzu etmişlerdir. Seyyid Nizâm'ın medfun bulunduğu mescidin etrafında genişleyen kabristan ve buradaki mezâr şâhideleri bunun delillerindendir. Seyyid Nizâm kabristanında medfun Şevki İbrahim Efendi (v. 1861) isminde bir dervişin mezar taşında; İstanbul'da ikamet etmediği halde Seyyid Nizâm'ın yakınında olmayı çok istediği yazılıdır. Aynı şâhide, dervişin İstanbul'da Pîr evini ziyareti esnasında vefat ederek bu arzuna nâil olduğunu söylemektedir.^[88]

Mahmûd Efendi isminde bir Bektâşî'ye ait kabir taşındaki

Yâ Hû Dost

Emtia Gümrüğü mubassır kâtibânından idi
Âlem-i tafsîlden etti âlem-i icmâl-i câ

Bend-ser kıldı tarîk-i nâzenîn'in silkine
Oldu hem mürşid-i mükemmel Mustafa Baba âna

Bende-i makbûl-i pîrân-ı tarîk olduğuna
Hazreti Seyyid Nizâm'ın manzarı şâhid buna

Gerçi hubb-i Âl-i beyt isbâtına her dem gözü
Kan dökerdi yâd olunca mâcerâ-yı Kerbelâ
...^[89]

ifâdelere göre, Seyyid Nizâm'a komşu olmak, kişinin kemâline ve makbûliyetine işârettir.

Seyyid Nizâm kabristanlığı, özellikle kendisiyle nesep bağı olan seyyidlerin, Ehl-i Beyt muhiblerinin ve bu muhabbeti tarîkat zevki olarak yaşayan Bektâşîlerin ebedî istirahatgâhı olmuştur.^[90]

Ömrünü kadîm medeniyetimize ait pek çok bilgi ve belgeyi toplamaya hasretmiş Süheyl Ünver'in (1898-1986) mânevî dünyasında ve hâtıralarında Seyyid Nizâm'ın husûsî bir yeri vardır. Süheyl Bey'in hâtıralarından onun, 1910 senesinde Eniştesi Nâil Bey'le zaman

zaman Seyyid Nizâm hazretlerinin tekkesine gittiğini öğreniyoruz. Pek az müdâvimi olan bu tekkede Şeyh Şücâ Efendi'nin sohbetlerini dinleyen Süheyl Bey bu tekke ortamı hakkında; “güzel ve râbitalı konuşmalar olurdu. Çocuk yaşında anlayamadığım cihetle bir şey söylemeyeceğim. Fakat bu rûhânî tekkenin havası beni pek cezbederdi. Hâlâ te'sîri altındayım” der. Erken yaşlarında gönlüne ve ruhuna işleyen bu mânevî zevk, Süheyl Ünver'in ileriki yaşlarında gurbette yaşadığı sıkıntılarına şifâ olacaktır. “Birleşik Amerika'da Filedelfiya'da Seyyid Nizâm Tekkem” başlıklı yazısında şunları söyler: “Biz Amerika'da bir seneden biraz fazla, bir Amerikalı gibi dâire ve sonra ev kiralararak oturduk. Bunun yedinci ayını Filedelfiya'da geçirdik. Bu seyahatimde ben rûhen pek sıkıldım. Hep manevi tesellîler aradım. Amerika cenneti denilen yerde cehennem hayatı sürdüm. Ne yapayım? Oturduğumuz evin önü caddeye nazırdı. Ve bahçesi vardı. Arkası da keza bahçe idi. Ve diğer evlerin arka bahçelerine bakardım. Ön tarafını sevdiklerimden ölenleri fikren gömerek bir panteon vücuda getirdim. Orada durur, Fâtiha okurdum. Arka bahçeyi de, çocukluğumun üzerimde bıraktığı derin intibâla Seyyid Nizâm tekkesi saydım. 1959 yılında idi. Bu tarihte İstanbul'daki Seyyid Nizâm tekkesi şeyhi Şüca Efendi, Nazmi, Ahmed Sâfî ve Nail Beyler çoktan ölmüş bulunuyorlardı. Bir tarafa Seyyid Nizâm hazretlerini, ayakuçlarına da isimlerini saydığım bu mübarek zevatı ma'nen gömdüm. Arka tarafa gittikçe onlara teveccüh ederdim. Velhasıl Filedelfiya'daki evin bahçesini İstanbul'daki Seyyid Nizâm tekkesinin bir şubesi yaptım. Tesâdüfen evin sahibi ölmüş bir papaz imiş. Onun Hristiyanlık kokan odasını da müslümanlaştırdım. Ancak bu suretle kütüphanelerde bize ait hatıraları toplayarak ve kendimi Seyyid Nizâm tekkesinde sayarak oturabildim ve rûhen teselli bulabildim.”^[91]

Seyyid Nizâm'ın mânevî tasarrufu altında bir araya gelen aşk ve muhabbet ehlinin yaşadığı zevkin şahitlerinden biri de Hüseyin Vassâf'tır. Bu tekkenin irfân ve muhabbet ortamına büyük bir iştîyâk duyan Vassâf, Pâyitaht'ı şereflendiren Seyyid Nizâm hazretlerine olan sevgisini de aşağıdaki şiiri ile dile getirir:

Mazhar-ı zevk-ı bekâdır Hazret-i Seyyid Nizâm
Nâil-i şevk-ı likâdır Hazret-i Seyyid Nizâm

Nûr-ı ihsân ü kerâmâtı şeref bahş itmede
Nesl-i pâk-i Mustafâ'dır Hazret-i Seyyid Nizâm

İftihâr itsün bu belde ol kerîmü'z-zât ile
Evliyâdır evliyâdır Hazret-i Seyyid Nizâm

Ehl-i aşka cilve-gâh olmuş mukaddes merkadi
Mültecâ-yı pür-safâdır Hazret-i Seyyid Nizâm

Kalb-i Vassâf'ında vardır hubb-ı zâtı dâimâ
Lâyık-ı medh ü senâdır Hazret-i Seyyid Nizâm^[92]

Seyyid Nizâm kabristanlığı, özellikle kendisiyle nesep bağı olan seyyidlerin, Ehl-i Beyt muhiblerinin ve bu muhabbeti tarîkat zevki olarak yaşayan Bektâşîlerin ebedî istirahatgâhı olmuştur.

Dipnotlar

- ↑ İkinci bâb, fezâil-i tevhid; üçüncü bâb, şeref-i Kur’ân; dördüncü bâb, fezâil-i bükâ; beşinci bâb, zıkr-ı mukadder; altıncı bâb, mezemmet-i dünya; yedinci bâb, vâridât-ı evrâd; sekizinci bâb, envâr-ı salavât; dokuzuncu bâb, rûznâme ve onuncu bâb, sofunun ahvâlini bildir-mektedir. Bk. Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, İBB Atatürk Kitaplı-ğı, Bel. Yaz., 635, vr. 23b.
- ↑ Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, İstanbul: Kitabevi, 2006; III, 306; Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 81; Mehmed Ziya Bey, *İstanbul ve Boğaziçi; Bizans ve Osmanlı Medeniyetinin Âsâr-ı Bâkiyesi*, çev. Cavide Pala, İstanbul: İBB Kültür A.Ş. Yay., 2016, s. 124; Balıkhane Nazırı Rıza Bey (1842-1928), *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı*, haz. Ali Şükrü Çoruk, İstan-bul: Kitabevi, 2001, s. 72.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4^a; Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Mecmua-i Tevârih*, haz. Fahri Ç. Derin, Vahid Çabuk, İstanbul: Edebi-yat Fak. Basımevi, 1985, s. 313, 230.
- ↑ Mehmed Şükrî Efendi, *Silsilenâme-i Turuk-ı Aliyye*, H. Selimağa Küt., müellif hattı-1291, Hüdâî Efendi, 1098, vr. 21^b.
- ↑ Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*, sdl. Seyit Ali Kahraman, yay. haz. Nuri Akbayar, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay., 1996, IV, 1259.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4a; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*, IV, 1259.
- ↑ Ali Ebu’l-Hasan el-Ekber el-Âbid, es-Sâlih, Ubeydullâh el-A’rec’in neslini devam ettiren dört oğlundan biridir. Bk. Fahreddin er-Râzî, *eş-Şeceretü’l-mübareke fi ensâbi’t-talibiyye*, thk. Mehdi Recai, Kum: Ayetullahi’l-Uzma el-Mar’âşi, 1409, s. 42
- ↑ Ubeydullah es-Sânî’nin neslini devâm ettiren Ali, Küfe nakibi olup âlim ve muhaddistir. Ubeydullâh es-Sâlis ve Muhammed Ebû Ali onun iki erkek evladıdır. Bk. er-Râzî, *eş-Şeceretü’l-mübareke*, s. 45; Gülgün Uyar, *Ehl-i Beyt’in İzinde Nakiblik*, İstanbul: Çamlica Yay., 2009, s. 225.
- ↑ Muhammed Ebu’l-Hüseyin el-Ekber el-Eşter, Küfe nakibi, Talibilerin reisi ve Haremeyn emiridir. Hac emirliği de yapmıştır. Bk. er-Râzî, *eş-Şeceretü’l-mübareke*, s. 45; Uyar, *Nakiblik*, s. 225.
- ↑ Muhammed el-Eşter’in oğlu Muhammed Ebû Ali el-Emîr de nakib-dir. Bk. er-Râzî, *eş-Şeceretü’l-mübareke*, s. 45; Uyar, *Nakiblik*, s. 225.
- ↑ Ahmed Ebû Abdullah, Muhammed Ebû Ali’nin dört oğlundan biridir. Küfe nakibi ve aynı zamanda emirdir. Bk. er-Râzî, *eş-Şeceretü’l-mü-bareke*, s. 45; Uyar, *Nakiblik*, s. 226, 295.
- ↑ Muhammed Ebu’l-Hüseyin, Küfe nakibidir. Bk. er-Râzî, *eş-Şecere-tü’l-mübareke*, s. 45; Uyar, *Nakiblik*, s. 225, 295.
- ↑ Muhammed Ebû’l-Berekât b. Zeyd, Musul nakibidir. Uyar, *Nakiblik*, s. 230, 295.
- ↑ Muhammed Ebû Tâhir, nakibdir. Bk. Uyar, *Nakiblik*, s. 256, 295.
- ↑ Zeyd Ebû Ubeydullâh, nakibdir. Seyyid Seyfullah, onun Meşhed nakibi olduğunu bildirir. Seyyid Seyfullah, *Divan*, vr. 176a; Uyar, *Na-kiblik*, s. 256, 295.

- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 5a.
- ↑ Osmanlı’da Sâdât Nezareti ilk olarak Yıldırım Bayezid döneminde ihdâs edilmiştir. Emir Sultan ile birlikte Bursa’ya göç etmiş olan Bağdatlı Nakşi Hüseyinî Seyyid Ali de seyyidler için tayin edilmiş ilk nâzırdır. Fetret devrinde 1402-1413 yılları arasında ihmâle uğrayan teşkilat, Fatih Sultan Mehmed döneminde, ikinci sâdât nâzırı Sey-yid Zeynelâbidin Efendi’nin ölümü üzerine lağvedilmiştir. II. Beyazid yukarıda ismi geçen ve ilk defa nakibü’l-eşrâf ünvanını kullanan şahsı nakibü’l-eşrâf olarak tayin etmiştir. Bk. Sarcık, *Nakibü’l-Eş-râflık*, 49-50, 58, 121.
- ↑ Sarcık, *Nakibü’l-Eşrâflık*, 68, 121.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 306.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4a; Ayvansarâyî, *Mecmua-i Tevârih*, 230; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*, IV, 1259.
- ↑ Mehmed Ziya Bey, *İstanbul ve Boğaziçi*, s. 124; Balıkhane Nazırı Rıza Bey, *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı*, s. 72.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 309.
- ↑ Tufan Gündüz, “Şah İsmail”, DİA, XXXVIII, 254.
- ↑ Abdülazîz ed-Dürî, “Bağdat”, DİA, IV, 433.
- ↑ Ömer Gökhan Yağcı, *Yavuz Sultan Selim Dönemi Kültür ve Edebiyatı*, (doktora tezi, 2014), Kırkkale Ü. Sosyal Bil. Ens., s. 41, 50, 61, 70.
- ↑ Ayrıntılı bilgi için bk. Yusuf Küçükdağ, “Osmanlı Devleti’nin Şah İs-mail’in Şii Propagandalarına Halvetiyye ile Karşı Koyma Politikası”, *XIII. Türk Tarihi Kongresi*, Ankara: 4-8 Ekim 1999, Ankara, TTK Bası-mevi, 2002, s. 440.
- ↑ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kuru-mu, 1944, II, 305.
- ↑ *Revnakoğlu Arşivi*, Süleymaniye Kütüphanesi, no: 282, s. 3-5.
- ↑ Pir Muhyiddîn, *Şefâat-nâme*, haz. Meliha Yıldırım Sarıkaya, İstan-bul: Önsöz Yay., 2012, s. 19-28, 416.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4^b.

- ↑ Sadrazam İbrahim Paşa, bölgeyi ıslah için gönderildiği Mısır’dan dönüşünde, Padişâh’ı şeyh İbrâhîm Gülşenî’ye (1533-34) karşı isyân çıkaracağı yönünde iğvâ etmiştir. Şeyh Gülşenî İstanbul’a geldiğin-de ise, uzun bir müddet Kanûnî’ye bildirmemiştir. Ancak bu görüş-menin vukuuna mani olamamıştır. Vezâreti döneminde yapılan yanlış işleri eleştiren Bayrâmî şeyhlerinden Bahâeddînzâde Muh-yiddin Mehmed’i (1545) susturmak istemiş ancak bunda muvaffak olamamıştır. Bk. Muhyi-i Gülşenî, *Menâkıb-ı İbrâhim-i Gülşenî (İnce-leme-Metin)*, haz. Mustafa Koç, Eyüp Tanrıverdi, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., 2014, s. 330-335; Reşat Ön-gören, *Osmanlılar da Tasavvuf : Anadolu’da Süfîler, Devlet ve Ulemâ (XVI. yüzyıl)*, İstanbul: İz Yay., 2000, s. 101, 243-4, 275-8.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4^b-5^a.
- ↑ Öngören, *Osmanlılar’da Tasavvuf*, s. 270-72.
- ↑ Necdet Tosun, “Seyyid Nizâmoğlu Seyfullah: Hayatı ve Eserleri”, *İLAM Araştırma Dergisi*, 2/1 (1997), s. 155-56; Abdülbaki Gölpınar-lı, “Seyyid Seyfullah (Nizâmoğlu)”, *Türk Dili*, c. XIX, sy. 207, Ankara 1968, s. 405-6. Eski Bektâşiler arasında yayılmış asilsiz rivâyetin bir arka planı olabilir. Zira kaynağını tespit edemediğimiz başka bir rivâ-yet şöyledir: Yavuz Sultan Selim, İstanbul’a gelen Seyyid hazretleri-nin zamanla etrafında genişleyen muhabbet halkasından rahatsız olmuş ve “Hazret, şeyhliği şahlığa mı bozmaya niyet etti?” diyerek rahatsızlığını bildirmiştir. Seyyid Nizâm hazretleri de “Beri dur, beri dur. Yoksa şirpençeden öldüğünü bilmeyen var mı?” diyerek muka-bele etmiştir. Bk. *Merkez Efendi*, haz. Efsun Sertoğlu, editör: Murat Çekin, İstanbul: Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği, 2007, s. 75.
- ↑ Baha Tanman, “Seyyid Nizâm Tekkesi”, *DBİA*, VI, 544.

- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 312.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Seyyidlik Şerefi*, (*Seyyid Seyfullah Külliyyâtı II* için-de), haz. Arzu Meral, İstanbul: Revak Yay., 2014, s. 1.
- ↑ İlber Ortaylı, “Tarihsel Perspektiften Sur Dışı”, *Surların Öte Yanı Zey-tinburnu*, haz.: Burçak Evren, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kül-tür Yay., 2011, IV. Baskı., s. 88-90; M. Baha Tanman, “Zeytinburnu İlçesi’ndeki Tekkeler”, *Surların Öte Yanı Zeytinburnu*, s. 98-99, 109.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 5^a^b.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 7^b-8^a.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 309; Muhyi-i Gülşenî, *Menâkıb-ı İbrâhim-i Gül-şenî*, s. 353.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, IV, 258.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 6^b; Vassâf, *Sefîne*, III, 310; Ay-vansarâyî, *Mecmua-i Tevârih*, 230.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4^a
- ↑ Mâzenderân, Taberistan olarak meşhur İran’ın kuzeyindeki eyaletin bir diğer adıdır. Kadim kitaplarda bu isme rastlayamadığını söyleyen Hamevî, Mâzenderân’ın Taberistan için yeni bir isim olduğu kana-atindedir. Mâzenderân ismi XIII. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlamıştır. Taberistan’ın müslümanlar tarafından fethi 650-51 yılında başlayıp 716-17 senesinde tamamlanmıştır. Coğrafi konumu sebebiyle muhalif firkaların sığınağı olmuş ve IX. yüzyılın ortala-rında Ali evlâdının hâkimiyetine geçmiştir. Tarih boyunca muhtelif hükümdarların yönetiminde kalan Mâzenderân, İlhanlılar’ın yı-kılmasından sonra Şii Mar’aşiler’den Seyyid Kivâmüddin’in eline geçmiştir. 1392’de Timur, Mar’aşiler’i mağlûp ederek burayı itaat altına aldı. 1504 yılında ise Safevîler hâkim oldu. Bk. Yâkut Hamevi, *Mucemu’l-büldân*, Beyrut: Daru Sâdir, t.y., IV, 13, V, 41; Osman Gazi Özgüdenli, “Taberistan”, *DİA*, XXXIX, 322-23.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4^a.
- ↑ Tûn, İran’ın Horasan dışarında Meşhed’in ve Kâh dağının batı eteğin-de, çölde kaybolan bir küçük nehrin kenarında bulunan küçük bir ka-sabadır. Önceleri ma’mur bir yer olduğunu söyleyen Kamûsu’l-a’lâm müellifi, isim vermeden bazı şairlerin doğum yeri olduğunu söyler. Yakut Hamevî de aslen buralı olan, buraya nispet edilen fakih, mu-haddislerden bir grup âlimin ismini zikreder. Ancak bunlar arasında Haydar Tûnî yoktur. Bk. Hamevî, *Mucemu’l-büldân*, II, 62; Şemsed-din Sâmî, *Kamûsu’l-a’lâm*, İstanbul: Mihrân Mat. 1308, III, 1698.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 4^a
- ↑ *Mecâlisü’l-mü’minin* müellifi, Mir Haydar’ın Hz. Ali’nin kabrini ziyaret için gittiği Necef’te yaşadığı fevkalâde bir hâdiseyi de kaydetmiştir. Buna göre, Mir Haydar, ziyaretten önce kabulüne bir işaret bekle-miş; bu sebeple yedi gün yemeden içmeden, sükûnet içinde kabrin yakınında bir taş’a dayanarak beklemiştir. Sekizinci gece, Necef halkı duydukları bir sesle uykularından korkuyla uyandılar; sura üflendiğini sandılar. Bu sesin ortasında “benim evladım Haydar’ı bulun”, nidâsını işittiler. Kabrin etrafını arayınca Mir Haydar’ı gördüler ve onun ismi-ni ve soyunu sordular. Böylece Hz. Ali’nin kabrinden gelen o nidânın kastın o olduğunu anladılar. Kendisine hürmet ederek onun birlikte türbeyi ziyaret ettiler. Bk. Seyyid Şerîf Mar’âşi Hüseyini Nurullah Şuş-terî, *Mecâlisü’l-mü’minin*, Tahrn: Kitâbfuruş-ı İslâmiyye, 1365, II, 51.
- ↑ Şuşterî, *Mecâlisü’l-mü’minin*, I, 81-82, II, 51.
- ↑ Abdülhüseyin Zerrinkub, *Cüsticu der tasavvuf-i İran*, Tahrn: Mues-sese-i İntişârât-ı Emir Kebir, 1988, s. 367-69.
- ↑ Ahmet Yaşar Ocak, Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Süfilik: Ka-lenderler (XIV-XVII. Yüzyıllar), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992, s. 41.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 309.

- ↑ Ayvansarâyî, *Mecmua-i Tevârih*, 230; Baha Tanman, “Seyyid Nizâm Tekkesi”, *DBİA*, VI, 544.
- ↑ Mehmed Şükrî Efendi, *Silsilenâme-i Turuk-ı Aliyye*, Hacı Selimağa Ktp., Hüdâî Efendi, 1098, müst. Müellif Hattı, ist. tar. 1291, vr. 21b.
- ↑ Tosun, “Seyyid Nizâmoğlu Seyfullah: Hayatı ve Eserleri”, s. 154.
- ↑ Şuşterî, *Mecâlisü’l-mü’minin*, II, 51; Zerrinkub, *Cüsticu der tasavvuf-i İran*, s. 369.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, IV, 258.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 312.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 5^b-6^a.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 13^b-14^b.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Câmiu’l-meârif*, vr. 13b-14b; Mehmed Süreyyâ, *Si-cill-i Osmanî*, III, 886.
- ↑ Atasoy, *Derviş Çeyizi: Türkiye’de Tarikat giyim-kuşam tarihi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 2000, s. 161.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 312.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, IV, 258; M. Baha Tanman, “Sinânilik”, *DBİA*, VII, 7; Necdet Tosun, “Seyyid Nizâmoğlu”, *DİA*, XXXVII, 73.
- ↑ Seyyid Seyfullah, *Divân*, s. 27. (*Seyyid Seyfullah Külliyyâtı I/ Manzum Eserler içinde*).
- ↑ Tosun, “Seyyid Nizâmoğlu Seyfullah: Hayatı ve Eserleri”, s. 154-155.
- ↑ Bu kelimenin anlamı ve kullanımı için bk. Uyar, *Nakiblik*, s. 35-36.

- ↑ Zakir Şükrü Efendi, *Die Istanbuler Derwisch- konvente und ihre Sc-heiche: (Mecmu’a-ı Tekâyâ)*, transkripsiyon: Mehmet Serhan Tay-şi; eingeleitet und mit Indizes versehen von Klaus Kreiser, Klaus Schwarz Verlag, 1980, s. 30; Tanman, “Sinânilik”, *DBİA*, VII, 7; Sü-leyman Berk, *Zeytinburnu’nun Tarihi Mezartaşlar/ Zamanı Aşan Taşlar*, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi, 2006, II, 872
- ↑ Müstakîmzâde’nin *Tac risâlesi*’nde bildirdiğine göre Şeyh Abdüs-samed, pullu Halvetî tâcını giymiş ve dedesi Seyyid Nizâm’ın tâcını çuha üzerine koymuş, mühr-i Kâdirî gibi arakiye üzerine yerleştir-miştir. Bk. Atasoy, *Derviş Çeyizi*, s. 160.
- ↑ Zakir Şükrü Efendi, *Mecmua-Tekâyâ*, s. 30; Tanman, “Sinânilik”, VII, 7.
- ↑ *Revnakoğlu Arşivi*, no: 282, s. 3-5; Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 841, 876.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 888.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 879.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II,
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, IV, 261-2; Zakir Şükrü Efendi, *Mecmua-Tekâyâ*, s. 30
- ↑ *Revnakoğlu Arşivi*, no: 282, s. 10.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 842.
- ↑ Hakkında bk. Vassâf, *Sefîne*, IV, 143-44.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 795.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 817.
- ↑ Zakir Şükrü Efendi, *Mecmua-Tekâyâ*, s. 21.
- ↑ Ali Öztürk, *XVI. yüzyıl Halvetî şiirinde din ve tasavvuf*, (doktora tezi, 2013), A.Ü. Sosyal Bil. Ens., s. 52; Mustafa Aşkar, *Tasavvuf Tarihi Li-teratürü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 2001, s. 190.

- ↑ Mehmed Ziya Bey, *İstanbul ve Boğaziçi*, s. 124; Balıkhane Nazırı Rıza Bey, *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı*, s. 72.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 791.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 824.
- ↑ Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, II, 791-92, 799, 803, 809, 818, 823, 827, 831, 840, 847-48, 859, 863-64, 870-71, 875, 883, 891.
- ↑ *Süheyl Ünver Arşivi*, dosya no: 304, s. 2.
- ↑ Vassâf, *Sefîne*, III, 312.

کرامت که نزد خدا میسر آید آمین یا رب العالمین **اول ذکر ایدیه**
عزیزان اولی قطب العارفین سلطان المشایخین فی طریقه و سنی
سید نظام الدین بن سید شهاب الدین اخذینان کراماتری و سنا
لری بیاننده در سلطان سلیم خان غازی دهانگده دیار بغداد
دن اسلامبوله کلشردر حضرت **حسین** اولاددن عبد الله
اعرج نسلنددر رسول اکرمه یگرمی بدیخی ارقه ده بنشور
شیخ مجنون البغدادی دیو لرانلک پیونده شیخ میر جیدر توفی
شروانی دیو لرنبریز شهرنده مدفوندر توفی دیو لکن مراد یعنی
کاخانه کبر مشلریا غما مشلردر سید نظام افندی اوزون بویلو
بصی بغرلو کوسکی داسع کیمربطن الاکوزلو آجت قاشلو
دکرمی صودنلو حضرت علی هیبتلو فصیح اللسان کسنه ایدی
حتی امیرالمومنین علی به بگوز دیو لرایدی امیر الکلام ایدی
د سخاوتده خانم زمان ایدی اول جمله دن بری بودر که قاسم
پاشا بقچه سی قزبنده بر خانقاه بنا ایدر لر اتفاق بر حالت واقع
اولوب خانقاهی بیقرار حکمت الهی اولکون ابراهیم
طوغر نظام الدین افندی واروب ایدی
بیک بر کلیسانک قبه
بنم کبی صحنه

بودی اولینلر بجات بولمز بولکاتکه
دما نمزده اولان و دهد و تقوی ایلک اشترهار
دهر برین
کوردب و صحبتلر
اولد فخر
بخه
ذکر
ملکین

باب اول دما نمزده اولان و دهد و تقوی ایلک اشترهار
کرامتلی بیاننده در اکثرینه بنشور
بیان و بجه
نادر واقع اولد
بزمغه دقت ایتد
اول باب فضائل فر
اولنیه جواب بودر که
ساجون ملک قوسی
السلام بس ممکنیدر
ول اگر مدد صکره رسالده
لن **اما** اولیا الله که سا
منین علیک ولا یتلینه مظهر اولمشلردر ایدی
سرکه ده

Câmi'ü'l-
Ma'ârif

02

NİZAMOĞLU SEYYİD
SEYFULLAH

ÇEVİRİ YAZI | SADELEŞTİRME:
ARZU MERAL

Câmi‘u’l- Ma‘ârif

NİZÂMOĞLU SEYYİD SEYFULLAH
ÇEVİRİ YAZI | SADELEŞTİRME: ARZU MERAL

Yâ Rabb bana elfâzımı âsân eyle
Ahkâm-ı ibâdâtını ihsân eyle

İsyânımı ref’ eyle kemâl-i kereminle
Şol ma’rifetin gevherine kân eyle

Kasdetdi gönül şerh ede erkân-ı tarîkat
Bir lâhza ecelden bana emân eyle

Evsâf-ı Habîbin’de olam bülbül-i gûyâ
Bu hizmeti ben bendene âsân eyle

Efkârımı kat’ eyle hayâlât-ı fenâdan
Seyfî demini hemdem-i irfân eyle

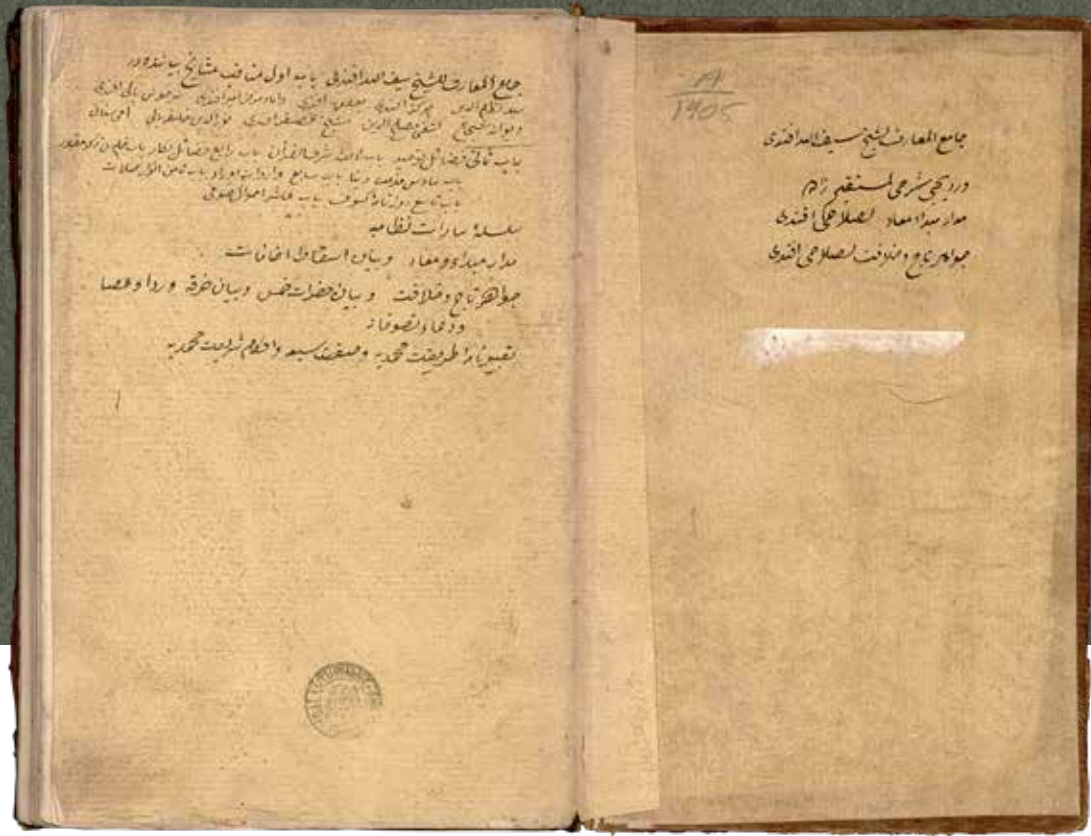
Mülküne yokdur şerîk ey *kul hüvallâhü Ehad*
Kimse hiç zâtın tasavvur etmez *Allâhu’s-Samed*

Kimse senden doğmadı kimse doğurmadı seni
Anın-çün nâzil oldu *lem-yelid ve lem-yûled*

Vâhid Hayy Ebed’sin sana hemtâ gelmedi
Hiç nazîrin yok ve *lem-yekün lehu küfüven ehad*

Âlemin Hallâk’ısın halk eyledin yokdan beni
Senden ayrı yok efendim isteyem andan meded

Yâ Kaviyy Kâdir’sin eyle kuvvet-i aklım öküş
Tâ ki *Seyfî*’ye itâ’at kıla nefsi-i dîv-i berd

"Cami' u'l-Ma'arif", Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah (Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1905/1)

det-i cismânî ve devâm-ı tevhîd-i rûhânîyle kâmil olup, muhabbetullâh ile mümtâz olalar. Sûret-i insânda benî-âdemiz der, çokdur, hakîkat-i insâniyyeden haberleri yokdur. Bu dîbâceden murâd, bu kitâb-ı şerîfi îcâd etmekden maksûd olunan budur ki, işbu za'îf ve nahîf Ebâ Ali Seyyid Seyfullâh el-Kâsım bin Ebâ Nesîm Seyyid Nizâmeddîn bin Ahmed bin Seyyid Şihâbeddîn el-Bağdâdî el-Hüseynî eder: Cemî'-i âleme nazar kıldım ve nice âlimler ile ve fâzıllar ile hem-nişîn oldum. Ancak bunu bildüm anladım ve aklım erişdüğü kadar idrâk eyledüm, kelime-i tevhîdden a'lâ kelâm olmaz ve Kur'ân-ı Azîm gibi imâm olmaz, semere-i ma'rîfet zuhûruna gözyaşı gibi yârân olmaz ve tarîk-i Hakk'a sülûk etmeğe meşâyih gibi yârân olmaz. Anlar ki dünyâdan dûr olmazlar, dillerinde hergiz nûr olmaz. Anlar ki mevtin anmazlar, iki âlemde berhudâr olup ölmezler. Anlar ki Rasûl'ün nâm-ı şerîfi anılsa salavât vermez, iki âlemde behremend olmaz. İ'tikâdî olmayanlar, necât bulmaz. Bu kelimâtlar ki beyân etdük, fazîletlerinin her birini bir bâb edüp şerefın ayân etdük.

Evvel bâb, zamânımızda olan ve zühd ü takvâ ile istihâr bulan meşâyih-i kirâm zevî'l-ihtirâm efendilerin velâyetleri ve kerâmetleri beyânındadır ki, ekserine yetişüp dîdârların görüp ve sohbetlerine erüp dururuz. İmdi murâd edindim ki, kâdir oldukça velâyetlerin takrîr ve kerâmetlerin tahrîr edem. Meşâyih-i selef nice yerlerde beyân ve nice tezkerelerde ayân olunmuşdur. Ammâ müteahhirînın zikri nâdir vâkî' olduğu içün bu hizmete mübâşeret ve menâkıbların yazmağa dikkat etdik. Eger suâl edüp ederler ise, "Niçün evvel bâb fazâil-i Kur'ân ve kelime-i tevhîd ve şeref-i salavâtından ibtida olunmaya?" cevâb budur ki, kâle Rasûlullâh *sallallâhu aleyhi ve sellem*: "*Ene medînetü'l-ilmi ve Aliyyün bâbuhâ*." Çün ilmin kapusu Ali radiyallâhu anhu ola ve şehri Muhammed *aleyhi's-selâmdır*. Pes. Mümkün müdür kapuya gelmezden evvel giden şehre yol bula? Rasûl-i Ekrem'den sonra risâlet gelmez, velâyet halk mâbeyninde münkati' ol-maz. Ammâ evliyâullâh ki selefde ve zamânemizde gelmişlerdir, cümle Emîrü'l-Mü'minîn Ali'nin velâyetlerine mazhar olmuşlardır. İmdi gerekdir biz dahi kapudan şehre girüp envâ'-i metâ'ın alup behremend olavüz. Hudâ müyesser eyleye. Âmin Yâ Rabbe'l-âlemîn.

El-hamdü li'llâh ol Vâcibu'l-Vücûd'a olsun ki bizi âlem-i ademden vücûd-i zâhire getirüp, kelime-i kelâmına mazhar edüp ve cemî'-i ulûm-i evvelîn ve âhirîn benî-âdeme izhâr etdi. Kelâm-ı Kadîm'inde, Kur'ân-ı Azîm'inde insân-ı za'îfe verdiği kerâmâtı kemâl-i keremiyle ayân ve efsah ibâretle beyân edüp buyurmuşdur. Kavluhu Te'âlâ: "*Ve le-kad kerremnâ benî âdeme ve hamel-nâhum fi'l-berri ve'l-bahr*."

Zât-ı Hudâ'ya mazhar olan âdemdir
Âlemde ne kim var ise âdemdeki demdir

Zîrâ ki gönül âyîne-i zât-ı Hudâ'dır
Bu sırrı bilen âdeme âlemde ne gamdır

Derdi olanın nâle vü efgânı dükenmez
Bağrı baş olur gözleri kan yaş ile nemdir

Mürşid eteğin tutmasa dünyâda bir âdem
Allâh yoluna gitmek ana gâyet elemdir

Seyfî sakınup mülk ile mâle heves etme
Dünyânın önü tatlıdur ammâ sonu gamdır^[1]

Ve dahi vücûd-i insânı emr-i şerîfiyle ihyâ etdüğü gibi, mevcûdât-ı âlem dahi vücûdât-ı insân ile müşerref ve müzeyyen kılmışdır. Ammâ anlar şol insândır ki, insâniyyet n'idüğün bilüp, bir mürşide "*belî*" deyüp ahlâkullâh ile mütehallik olup, zehârif-i dünyâya aldanmayup bu dâr-ı fenâda kendülerin yoğa satmaya, "*Ed-dünyâ ibretun ve lâ li'l-imâretin*." hadîsiyle âmil olup, hizmet-i ibâ-

Ol zikredeceğimiz azîzlerin evveli Kutbu'l-ârifîn Sultânü'l-meşâyihîn Âl-i Tâ-hâ ve Yâ-sîn Seyyid Nizâmüddîn bin Şihâbüddîn Efendi'nin menâkıbı beyânındadır. Sultân Selîm Hân Gâzî zamânında diyâr-ı Bağdâd'dan İslâmbol'a gelmişlerdir. Hazret-i Hüseyin evlâdından Abdullâh A'rec neslindendir. Rasûl-i Ekrem'e yirmi yedinci arkada yetişürler. Pîrllerine, Şeyh Kâsım Zü'l-fikâr Mâzenderânî derler. Anların pîrllerine, Şeyh Pîr Mecnûn Bağdâdî derler. Anların pîrine, Şeyh Mîr Haydar Tûnî-i Şîrvânî derler. Tebrîz şehrinde medfûndur. Tûn demekden murâd ya'nî külhâna girüp yanmamışlardır. Seyyid Nizâmoğlu hazretleri, uzun boylu, yassı bağırılı, göğsü vâsî, kebîrû'l-batn, elâ gözli, açık kaşlı, değirmi sûretli, Hazret-i Ali heybetli, fasîhü'l-lisân kimse idi. Hattâ "Emîrû'l-Mü'minîn Hazret-i Ali'ye benzer." derler idi. Ve mîr-i kelâm idi ve sahâvetde hâtem-i zamân idi. Ol cümleden biri budur ki, Kasımpaşa cânibinde İbrâhîm Paşa Bağçesi kurbünde bir hângâh binâ ederler. İttifâk. Bir hâlet vâkî' olup hângâhı yakarlar. Hikmet-i İlâhî, ol gün İbrâhîm Paşa'nın bir oğlu doğar. Nizâmeddîn Efendi varup eder: "Rasûl-i Ekrem *aleyhi's-salâtu ve's-selâm* dünyâyı teşrîf buyurduklarında bin kilisânın kubbesi vîrân oldu. Senin oğlun dünyâya geldi, benim gibi sahîhü'n-neseb Âl-i Rasûl'ün tekkesi vîrân oldu. Bu sana âlâmet-i hayr mıdır yoksa şer midir?" deyince, paşa mütehayyir olup, cevâba kâdir olmayup kalur. Âhirince ihsânlar edüp hâtırın tesellî kılar. Bir gün Süleymân Paşa'dan bir hân-gâh binâsına bir emr recâ ederler. Paşa eder: "Akçe kande bulup yapasın? Dervîşlerde hod dünyâ olmaz ve cem'ine heves dahi kılmaz." Şeyh eder: "Sizin sâye-i sa'âdetinizde yaparız ve hazretinizden mu'âvenet umarız." Paşa eder ki: "Bana aldanup yapma ve kendünü vartaya atma." Seyyid Nizâm eder: "Gerçek söylersin. Senin babanı ve deden Anter'i ve Salsâl'ı benim babam Aliyye'l-Murtazâ Zülfikâr ile iki bölmüşdür. Sen ol kâfirin neslindensin. Baban babama düşman, de-den dedeme düşman. Sen bana kaçan dost olasın ve Âl-i Rasûl'e muhabbet kılasın!" deyüp gider. Paşa küllî vehm eder. İttifâk. Bir gün diyâr-ı Bağdâd'dan şeyhe iki arslan bergüzâr götürürler âsitânelerine yetürürler. Ol eyyâmda sâdâtın nikâbet mahlûl olur. Cümle

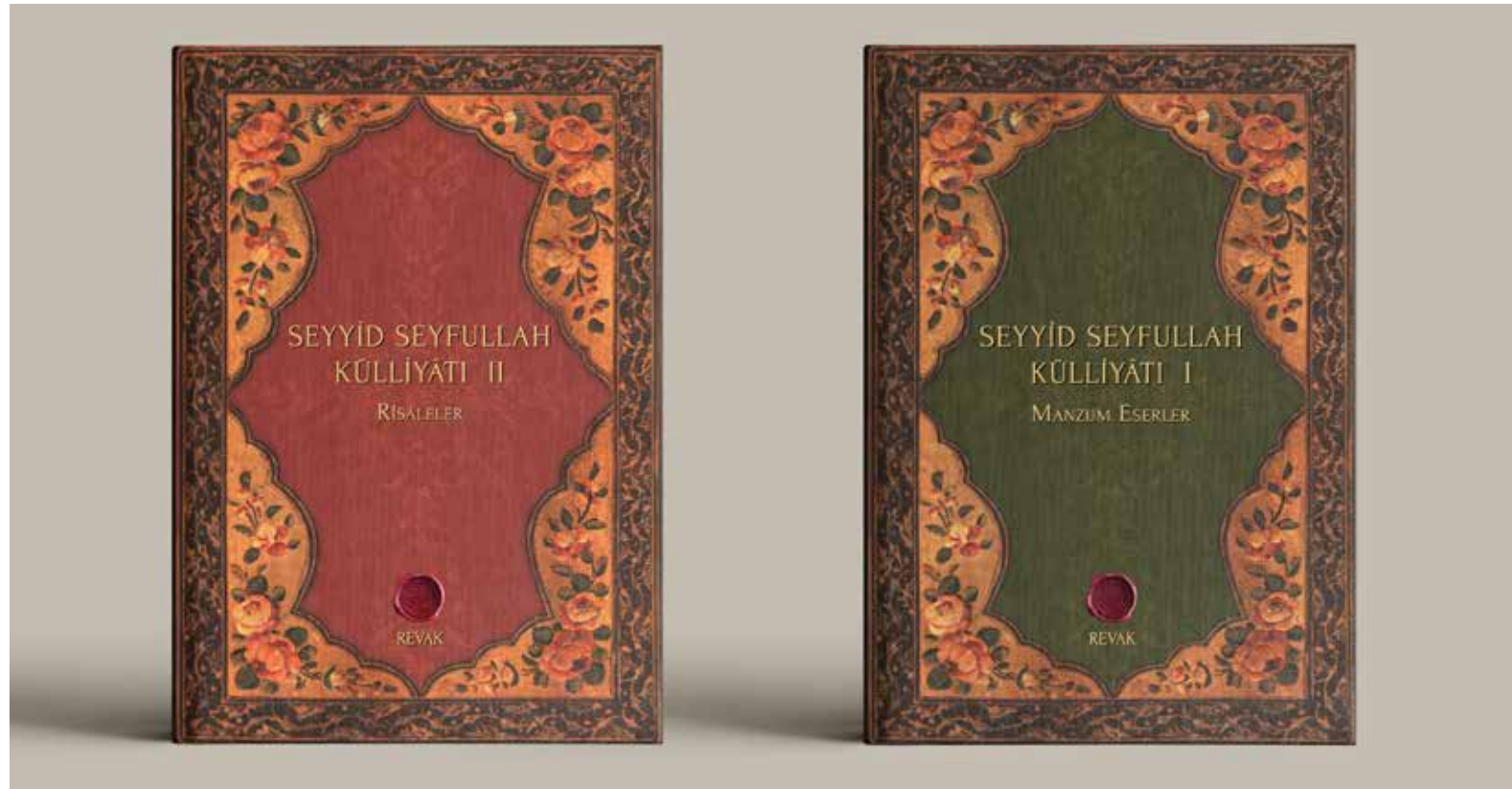

eşrâf, pâdişâhdan merkûmu nakîbliğe recâ ederler. Meger mukaddimen münâfiklar geçmişler imiş. Pâdişâh cevâp verüp eder: "Ana arslancılık kifâyet etmez mi?" Fevrî Şeyh rik'a yazup gönderüp eder: "Seyyidler zamânında bir hâlete varmışdır ki, fakr u fenâdan maymunculuk etmek katlarında câizdir. Arslancılık hod asrında bir şîrân zencîrlikdir." Pâdişâh bu cevâbdan gâyet muhtarib olup Âl-i Rasûl'e nice ihsânlar eder. Ol fâsid i'tikad andan gider. Ol cümle kerâmâtından biri budur ki, merhûm ile hacc-ı şerîfe bile gitmek vâkî' oldu. Mahfenin bir cânibinde anlar bir cânibinde biz bindik vâkî' oldum. Beytullâh'a on günlük yer kalınca eder: "Oğul, aç gözünü temâşâ kıl Hakk Te'âlâ Beytullâh'ı bize istikbâle göndermiş. Huccâc içinde ne mak-bûl kullar var imiş." Gökyüzüne nazar etdüm gördüm, aynıyle Beytullâh durur biz yürürüz ol dahi bile yürür, ravza-i Rasûl aleyhi's-selâma geldik. Çadırlarımızı kurup konduk. Tûn nısfında Şeyh abdest alup gider. Ben etdim, aceb azîz ne eder? Hemân ardına düşdüm ravza-i şerîfde yetişdim. Hazret-i Habîbullâh'ın hücresi kapusuna yapışup eder: "Yâ ceddîm, kilid açıla içeri girem bi'z-zât sandûka-i şerîfe yüzüm sürem." Hemân ravza-i şerîfden "Te'âl ileyye yâ büneyye!" deyüp hitâb gelür, kilid açılır. Ravza-i şerîfden nûr saçılır. Benim aklım gider, bilmezem azîz neyleyüp nider. Ba'de zamânin, Şeyh taşra gelür beni bî-hûş bulur ider: "Küstâh niçün böyle etdin? Ben dimeden ardım sıram gitdin. Sakın bu hâli fâş eyleme ve bu râzı kimseye söyleme." Nitekim hayatta idiler söylemedim ve kimseye fâş eylemedim. Dervîşlerden biri eder: Şeyh'den mahfî bir işe mübâşeret etdim. Şeyh anı bilmez kıyâs etdim. Bir gün tûn nısfında hücreme gelüp beni uyhudan bîdâr kılar, eder: "Yürü gidelim hücrede tevhd edelim." Ben dahi ardına düşüp gitdim. Hücre kapusuna yetdim. İçeri girdim, gördüm azîz yatur uyur, sûfleri dürülmüş, na'leynleri dürcede durur, kandilleri yanar, sonra hücrede melekler döner. Hemân hücreme gitdim biraz hayrete yatdım. Andan sabâha dek tevhd etdim. Ba'de salâ-ti's-subh, Şeyh beni çağırup eder: "Dervîş, bildin mi ve ahvâle vâkıf oldun mu? Meşâyih-i kirâmın bu vücûdundan gayrı bir cism-i latîf-i nûrânîleri dahi var idüğüne inanır mısın? Ve bir dahi

Rasûl-i Ekrem aleyhi's-selâm eder:
"İslâmbol'da benim evlâdımdan Seyyid
Nizâmeddîn var. Bul, dâim ziyâret kıl.
Hemân beni görmüş gibisin ve cemâlîme
ermiş gibisin."

etdüğün ef'âli bilmez sanur musun?" Âhir her fi'lîme istiğfâr etdüm, tekml-i tarîk edüp irşâda
gıtdim. Rivâyet olunur ki, bir gün hacılardan bir kimesne Medîne'de eder:

Ravza-i Rasûl aleyhi's-selâma karşı ağlayarak uyudum. Hazret-i Risâlet-penâh aleyhi's-selâmı
vâkı'ımda gördüm. Eder: "Ne ağlarsın ağladuğunla yürekler dağlarsın?" Ben etdim: "Ravza-i
şerîfinizden dûr ve Hazret-i cemâlinizden mehcûr olduğuma ağlarım." Rasûl-i Ekrem aley-
hi's-selâm eder: "İslâmbol'da benim evlâdımdan Seyyid Nizâmeddîn var. Bul, dâim ziyâret kıl.
Hemân beni görmüş gibisin ve cemâlîme ermiş gibisin." Şöyle rivâyet olunur ki, hîn-i mevtle-
rinde sağ câniblerine bakup eder: Ceddîm Rasûlullâh aleyhi's-selâm teşrîf buyurup, "Gidelim."
der. "Dünyâyı ko cennete pervâz edelim." der. Hicret-i nebeviyyenin dokuz yüz elli yedisinde
Cum'a gecesi mâh-ı Muharrem'de vefât etdiler, dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâya gıtdiler. Hattâ mevt-
lerinden mukaddem mübârek enf-i şerîflerinden kan gelüp, ellerin kana bulaşdurup mehâsin-i
şerîflerine sürüp buyurdular idi: "Bi-hamdil-
lâh bugün ceddîm Hüseyin âlude-hûn olduk-
ları gibi ben dahi hûna gark oldum." deyu Yâ
Allâh ismiyle vefât etdiler. Cenâzelerinde hâ-
zır olan halkın nihâyeti yok idi. On bin kimes-
neden dahi çok idi, derler. Sultân Muhammed
Hân Câmi'-i şerîfinde Merkez Efendi hazret-
leri namazın kılup Silivrikapusu hâricinde
binâ eyledikleri hânğâhlarında defnetdiler.
Merkez Efendi eder: Kaçan Seyyid Nizâm'ı
kabr-i şerîflerine indürdüler, telkîn etdüm,
bir sadâ işitdim idi: "Biz cevâbımız verdik var
sen dahi cevâbın hâzır kıl." Ve'l-hâsıl anların
velâyetlerin ve kerâmetlerin tahrîr ü takrîr
etmelü olsak ömrümüz vefâ etmeye idi ve
nice kitâb yazılsa yetmeye idi. Çıkup ortadan
ecel bozdu nizâm-ı âlemi târîh düşmüşdür
lafz-ı eceli çıkarınca ne kalursa ol olur alt-
mış üç yaşında Sultân Süleymân Hân Gâzî
bin Sultân Selîm Hân Gâzî zamânında vefât
etmişdür. Hakk Sübhâ-nehu ve Te'âlâ ecdâd-ı
izâmları ile haşreyleye ve evlâd-ı kirâmların
dahi tarîk-i müstakîmde sâbit-kadem eyle-
ye ve ömr-i tavîller müyesser eyleye. Âmîn
bir-hürmet-i Seyyidi'l-Mürselîn.

Mârifetler Risâlesi

B izi, yokluk âleminde (âlem-i adem) görünen âleme (vücûd-i zâhire) getiren, kelâmı-
na mazhar kılan ve ilimleri âdemoğluna izhâr eden Zorunlu Varlık'a (Vâcibu'l-Vücûd'a)
hamd olsun. O Varlık, âciz bulunan insana verdiği lûtfu, kâdim kelâmı olan Kur'ân'da şöyle beyân
etmiştir: *"Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık."*⁽²⁾ İnsanı, em-
riyle ihyâ ettiği gibi, âlemdeki tüm varlıkları da insanın varlığı ile şereflendirmiştir. Söz konusu
insan, insanlığın ne olduğunu bilip, bir mürşide bağlanıp, Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanıp, dünyanın
yaldızlı eğlencelerine aldanmaz. Bu fanî dünyada, kendisini yalnızca hizmet, ibadet ve tevhîde
adayaarak kemâle ulaşp, Allah muhabbeti ile mümtaz olan kimsedir. Görünüşte insan olduğunu
söyleyen çoktur. Ancak bunların insanlık hakikatinden haberleri yoktur.

Pek çok mecliste bulundum, nice âlim ve faziletli kimse ile sohbet ettim ve aklımın erdiği ka-
daryla şunu anladım ki, kelime-i tevhîdden (lâ ilâhe illallâh) daha yüce bir söz, Kur'ân gibi
imâm, mârifet meyvesinin zuhûru için gözyaşı gibi yoldaş, Hakk'ın yolunda yürümeye şeyh
gibi yâr olmaz. Dünya sevgisinden geçmeden, gönülde nur olmaz. Ölümü anmadan, iki âlemde
selâmet bulunmaz. Rasûlullah'ın adı geçtiğinde salavât vermeyen, iki âlemde de nasipsiz olur.
İtikadı olmayan, kurtuluşu bulamaz. Bütün bu saydıklarımızı, aşağıda tek tek izah edeceğiz.

Zamanımızdaki Bazı Şeyhlerin Menkıbeleri

Geçmişte yaşamış şeyhler hakkında pek çok
yerde bilgi bulunmaktadır. Ancak son dö-
nemdeki şeyhler hakkında bir kayıt bulmak,
çok nadir karşılaştığımız bir şeydir. Bu ne-
denle, sohbetlerini dinleyip, huzurunda bu-
lunduğum ve diğer bazı şeyhlerin velâyet ve
kerametlerini yazarak bu hizmeti eda etmeye
çalıştım. Niçin ilk bölümü, Kur'ân'ın, tevhî-
din veya salavâtın faziletlerine ayırmadığım
sorulacak olursa, Efendimizin, "Ben ilmin
şehriyim, Ali onun kapısıdır." hadîsini hatırla-
tırırım. Kapısından girmeden, şehirde yol al-
mak mümkün değildir. Rasûlullah sallallâhu
aleyhi ve sellem hazretlerinden sonra rasûl
gelmeyecektir. Yani risâlet tamamlanmıştır.

Ancak velâyet, aslâ kesintiye uğramaz. Eski-
den gelmiş ve bugün hayatta olan tüm velîler
de, Emîrü'l-Mü'minîn Hazret-i Ali'nin velâye-
tine mazhar olmuştur. Bizim de yapmamız
gereken şey, şehre kapıdan girip, türlü nimet-
lerinden hissedar olmaktır.

Seyyid Nizâmüddin bin Şihâbüddin Efendi

Seyyid Nizâm hazretleri, Sultan Selim Han zamanında Bağdat’tan İstanbul’a gelmiştir. Hazret-i Hüseyin evlâdından olan Abdullah A’rec neslindendir. Rasûl-i Ekrem’in yirmi yedinci kuşaktan evlâdıdır. Pîri, Şeyh Kâsım Zülfikâr Mâzenderânî; onun pîri, Şeyh Pîr Mecnûn Bağdâdî; onun pîri, kabri Tebriz’de bulunan Şeyh Mîr Haydar Tûnî-i Şîrvânî’dir. Ateşe gi-rip yanmadığı için kendisine Tûnî denilmiştir. Seyyid Nizâm hazretleri, uzun boylu, yassı bağırlı, göğsü geniş, karnı büyük, elâ gözlü, açık kaşlı, değirmi sûretli, Hazret-i Ali heybetli, lisânı oldukça güzel kullanan bir kimse idi. Emîrû’l-Mü’minîn Hazret-i Ali’ye benzediğini söylerlerdi. Âdeta kelimelerin efendisi idi. Cömertlikte parmakla gösterilirdi.

Kasımpaşa civarında İbrahim Paşa Bahçesi yakınlarında bir dergâh inşa etmiştir. Bir gün bu dergâh birileri tarafından yakılır. Aynı gün İbrahim Paşa’nın bir oğlu doğar. Seyyid Nizâm hazretleri, İbrahim Paşa’ya gidip, “Rasûl-i Ekrem aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm dünyayı teşrîf buyurduğunda bin kilisenin kubbesi vîran oldu. Senin oğlun dünyaya geldiğinde ise, be-nim gibi ne-sebi sağlam bir Rasûl evlâdının tekkesi vîran oldu. Ne dersin, bu senin için hayra mı şerre mi alâmettir?” der. Paşa, hayrette kalarak cevap veremez. Daha sonrasında da hediyelerle Seyyid Nizâm hazretlerinin gönlünü almaya çalışır.

Seyyid Nizâm hazretleri, bir gün Süleyman Paşa’dan bir dergâh yapılması için gerekli izni vermesini ister. Paşa, “Parayı nereden bulup yapacaksın? Dervişlerde dünya malı olmaz. Mal biriktirmeye heves bile etmezler.” der. Seyyid Nizâm hazretleri, “Sizin yardımlarınızı umarız.” cevabını verince, Paşa, “Bana güvenerek böyle bir şeye kalkışıp, kendini zor durumda bırakma.” der. Seyyid Nizâm hazretleri de, “Doğru söylersin. Senin babanı ve dedeni, benim babam Aliyye’l-Murtaza Zülfikâr ile ikiye bölmüştür. Sen o kâfirin neslindensin. Baban babama, deden dedeme düşman. Sen bana nasıl dost olup da Âl-i Rasûl’e muhabbet kılacaksın!” diyerek oradan çıkar.

Bir gün Seyyid Nizâm hazretlerine, Bağdat’tan hediye olarak iki arslan getirdiler. O günlerde de, nekâbet makamı boşalmıştı. Eşraf, padişaktan, Seyyid Nizâm hazretlerini nakîbliğe tayin etmesini rica ederler. Meğer münâfıklar, durumu daha önceden padişaha başka türlü anlatmışlar. Padişah da, “Ona arslancılık yetmez mi?” diye cevap verir. Seyyid Nizâm hazretleri hemen kalemi eline alıp padişaha şöyle yazar: “Seyyidler senin zamanında öyle bir hâle gelmişlerdir ki, yaşadıkları maddî sıkıntılardan dolayı maymun terbiyeciliği bile yapmaları câiz iken, arslan terbiye etmek hadd-i zâtında arslanca bir tutum olur.” Padişah bu cevaptan son derece muzdarip olup, Âl-i Rasûl’e ihsânlar eder ve yanlış inancından döner.

Seyyid Nizâm ile hacca giderken Kâbe’ye on günlük mesafe kalmıştı ki bana, “Oğul, gözünü aç da temâşa et! Cenâb-ı Hakk Beytullah’ı bizi karşılamaya göndermiş. Hacılar içinde ne makbûl kullar varmış!” dedi. Gökyüzüne baktığımda Beytullah’ı bizimle birlikte Rasûlullah’ın ravzasına doğru yürür gördüm. Menzile varınca çadırlarımızı kurup, konakladık. Gece yarısı, Şeyh abdest alıp gitti. Ben de merak edip arkasından gittim. Rasûlullah’ın ravzasına gitti. Hücrenin kapısında, “Ey dedem, kilit açılın da içeri girip sandukunuza yüzümü süreyim.” dedi. Ravzadan, “Gel oğlum!” hitâbı geldi ve ardından kilit açıldı. İçerden öyle bir nur saçıldı ki, aklım gitti ve kendimi kaybettim. Bir süre sonra Şeyh dışarı çıktı. Beni kendimden geçmiş bulunca, “Ey

küstah, niçin bana sormadan ardıma dü-şüp geldin? Sakın gördüklerini kimseye söyleme!” dedi. Nitekim hayatta olduğu sürece bunu kimseye söylemedim.

Dervişlerinden biri anlatır: Anlamaz zannederek, Şeyh’ten gizli bir işe teşebbüs ettim. Bir gece yarısı hücreme gelerek beni uykumdan uyandırıp, “Yürü, gidip hücremde tevhîd edelim.” dedi. Ben de kendisini takip ederek hücresinin kapısına gittim. İçeri girdim ki, kendisi uyuyor, el-biseleri dürülmüş, ayakkabıları rafta duruyor, kandilleri yanıyor, melekler de ortada dönüyor. Hemen hücreme gidip hayretle yatağıma yattım. Sabaha dek tevhîd ettim. Şeyh, sabah namazından sonra beni çağırıp, “Derviş, şeyhlerin zâhirî vücutlarının yanı sıra nuranî bir cisimlerinin de olduğunu anladın mı? Şeyhin, yaptığın işleri bilmez mi sanıyorsun?” dedi. Tüm yaptıklarımı tövbe edip, yolun gerektirdiği her şeyi yerine getirerek irşâd vazifesi alacak kadar ilerledim.

Bir gün hacılardan biri Medine’de Rasûlullah’ın ravzasına karşı ağlayarak uykuya dalar. Rüyasında Efendimizi görür. Efendimiz, “Niçin ağlarsın?” diye sorar. Hacı da, “Ravzanızdan uzak ve cemâlinizden ayrı kaldığım için ağlıyorum.” der. Rasûl-i Ekrem, “İstanbul’da evlâtlarımdan Seyyid Nizâmeddin var. Onu bulup, kendisini ziyaret et. Beni görmüş ve cemâlime ermiş gibi olursun.” buyurur.

Rivâyet olunur ki, bu âlemden gideceği demde sağ tarafına dönüp, “Ceddim Rasûlullah aleyhi’s-selâm teşrif buyurdu. ‘Gidelim. Dünyayı bırak cennete uçalım.’ buyuruyor.” demiştir. Hicrî 957 senesinde Muharrem ayının Cuma gecesinde vefat etmiştir. Vefatından önce burnundan kan gelince, ellerini kana bulayıp yüzüne sürdü ve “Hamd olsun, ceddim Hüseyin bu tarihte nasıl kanlara bulandıysa, ben de öyle kana bulandım. Yâ Allâh!” diyerek bu âlemden göçtü. Cenazesi son derece kalabalıktı. Hattâ cenazede on binden fazla kişinin olduğu söylenir. Namazı, Fatih Câmii’nde Merkez Efendi tarafından kıldırılmış ve Silivrikapı’daki dergâhına defnedilmiştir. Merkez Efendi bir hatırasını anlatmıştı: “Seyyid Nizâm’ı kabrine indirdiler. Ben de telkin verdim. Ardından, ‘Biz cevabımızı verdik. Sen de cevabını hazırla!’ sadâsı geldi.” Sözü, velâyet ve kerametlerini anlatmaya ömrümüz yetmez. Altmış üç yaşında, Sultan Süleyman Han zamanında vefat etmiştir.

Merkez Muslihiddin Efendi

Mustafa Paşa dergâhında irşâd ederdi. Âlim, âbid, vâiz, değerli bir müfessir ve muhaddis idi.

Bir gün, câmide gözlerini yumup nasihate başlar. O kadar dokunaklı sözler söyler ki, halk vecde gelip dağılır. Ancak kendisi vaaza devam eder. Sonunda câminin kayyûmu dayanamayıp, “Halk gitti, akşam oldu. Ben de eve gidiyorum.” diyerek câminin anahtarını Merkez Efendi’nin önüne koyar. Merkez Efendi gözünü açıp, “Ey kör adam, görmüyor musun melekler burada duruyor!” buyurur. Kayyûm etrafa baktığında, Hazret’in başının üzeri hariç, câminin her yerinin meleklerle dolu olduğunu görür ve hayretler içerisinde kalarak söylediğine pişman olur.

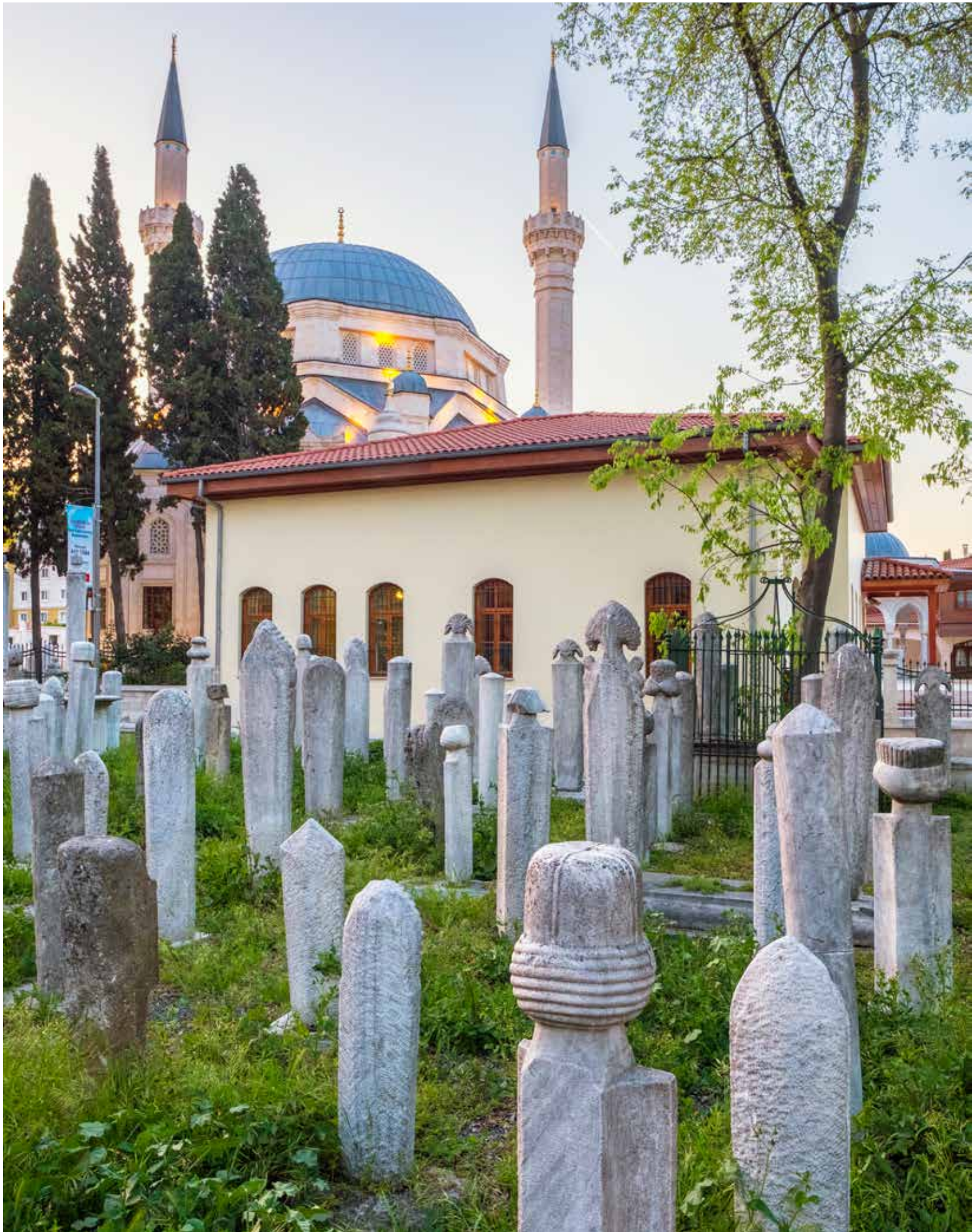
Dipnot

- 1 Bu nutuk Divân’da yer almaktadır. Bkz. Seyyid Seyfullah Külliyyâtı I - Manzum Eserler, s.192, No: 216.
- 2 İsrâ Suresi 70. Ayet

Seyyid Nizâm
ve Emirler
Tekkesi
Şeyhleri

03

MEHMET CEMÂL
ÖZTÜRK

Seyyid Nizâm ve Emirler Tekkesi Şeyhleri

MEHMET CEMÂL ÖZTÜRK*

Zeytinburnu ilçesi, Balıklı semtindeki tekkeyi Hacı Bayram nâmıyle meşhur Hamzavî Hacı Kabayî bina eylemiştir. Bu zat Seyyid Seyfullah hazretleri için de Suriçi'nde Emirler tekkesini inşa etmiştir. Şeyhleri, Halveti-Şabani ve Halveti-Sinani kollarından idi^[1]. Tekkenin şeyhleri kaynaklarda tam olarak tesbit edilememektedir. Bunun bir sebebi vakfiyenin erkek çocuklara meşrut olup, erkek çocuk olmayınca kız çocuklar zamanında tekke şeyhliğinin vekâleten yapılmasıdır^[2].

Seyyid Nizâm Efendi'nin neslinden gelenleri şeyhlik yaptığı Seyyid Nizâm Tekkesi ile Seyyid Seyfullah Efendi'nin medfun olduğu Emirler Tekkesi şeyhleri aşağıdaki şekilde tesbit edilmiştir.

Seyyid Nizâm Tekkesi Şeyhleri

- 1- Seyyid Nizâm Efendi (i.957-1550): İki oğlu vardır. Seyyid Seyfullah ve Seyyid Şerefeddin Efendi'ler. Seyyid Seyfullah, Ümmi Sinan (k.s.) hazretlerinin halifesi olup, Suriçi'nde Emirler Tekkesi şeyhliğinde bulunmuştur.
- 2- Seyyid Şerefeddin Efendi (i.?): Babası gibi ibadetle meşgul olup, kendilerinden silsile-i tarikat yürümemiştir^[3].
- 3- Seyyid Nizâmzade Şeyh Ahmed Mürteza Efendi (i. 1077-1667): Cami hariminde, kibleye göre sol tarafta cadde kenarında medfundur.
- 4- Şeyh Seyyid Muhammed Efendi (i.1114-1702): Seyyid Seyfullah'ın torunu, Ali Efendi'nin babasıdır. Mübarek bir zat idi^[4].
- 5- Şeyh Seyyid Ali Efendi (i.1128-1715): Kalender-meşreb bir zat idi. Âsitanede medfundur^[5].
- 6- Şeyh Mehmed Necib Efendi (i. 1264-1847): Seyyid Nizâm neslindendir. Hâl ehli fâzıl bir insandı. Her hâlinde bir siyâdet eseri görülüyordu. Fukara gönlünü yapmaktan, yoksullara yardım ve hizmetten haz duyardı. Hazirede medfundur^[6].

* MEB, Uzman Öğretmen.

7- Şeyh Ali Efendi (i.1293-1876): Seyyid Nizâm'ın kız torunlarından Hacı Hüseyin Efendi'nin oğludur. Necib Efendi'den sonra posta geçmiştir. Seyyid Seyfullah tekkesinde de şeyhliği vardır. Oradaki türbede medfundur^[7].

8- Şeyh İbrahim Şuaeddin Efendi (i.1334/1896) Seyyid Ali Efendi'nin ikinci oğludur. Seyyid Seyfullah'ın kızı İsmihan Sultan'ın torunlarındandır. Nizâmeddin, Talat ve Lütfi isimli üç kardeşi asker olmuşlardır. Hacı

tice isminde bir de kızkardeşleri vardır. Üsküdar Valide-i Atik Şeyhi Mahmud Celaleddin Efendi'den okumuştur. Şabaniye'den Mustafa Efendi'den müstahlefler. Cuma günleri zikir ve sohbet ederlerdi. Birkaç dil biliyordu. Ayrıca musikişinasdır. Tanbur çalar, ney üfler, def elinde fasıl idare ederdi. Sultan Abdülaziz'in ney muallimi Neyzen Aziz Dede'den ney meşketmiştir. Nota öğrenmişti. Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Celâleddin Dede ile karşılıklı tanbur çalardı. Gençliğinde pehlivanlık da etmişti, sırtı yere gelmemiştir. Yeni postahane muhabere memurluğundan emekliye ayrıldıktan sonra kendisini tekkeye ve bağçeye verdi. Tekkeye gelenler için, sebze, meyve ve fidan yetiştirirdi. Bundan dolayı "bağçevan şeyh" derlerdi. Kendi eliyle hazırladığı etsuyu çorba ile reçel, aşure ikram etmek en büyük zevki idi. Mukabele günleri mutfağa girer, sekiz-on sofralık yemekleri hazırlardı. Uzun boylu, şişmanca, kumral, ela gözlü, sakallı, yakışıklı, kibar bir insandı. Hülâsa Evrenoszade Sami Bey merhumun söylediği gibi, her haliyle bir şûle-i aşk-ı ilâhî idi. 66 yaşında irtihal etti. Seyyid Cafer Bey ve Doktor Salih ile Burhan Cahid beyler damadları idi. ^[8]

9- Şeyh Seyyid Mahmud Celâleddin Efendi (i. 1335-1919): Bosnavî Mehmed Tefvik Efendi'den yetişmiştir. Bir müddet Üsküdar-Nalçacı ve Valide-i Atik tekkesi postnişinliğinde bulunmuştur. Şeyh

Şuaeddin Efendi'nin pederi vefat edince, dergâha Bektaşiler arız olmuşsa da Mahmud Efendi buna müsaade etmemiş, Cuma günleri zikir ve sohbe devam ederek, mensupların istifadelerine gayret etmiştir. İrtihaliinde Seyyid Nizâm'ın medfun bulunduğu mescide defnedilmiştir.^[9].

10- Hasan Adlî Efendi (i. 1357-1938): Merkezzâdeler'dendir. Merkez Şeyhi Ahmed Mes'ud Efendi'nin küçük kardeşidir. Edirne Saçlı İbrahim Efendi tekkesi şeyhliğinden buraya gelmiştir.

Şeyh Ali Efendi ve Şeyh Mustafa Efendi'ler, Seyyid Nizâm hazretlerinin sandukasının yanında medfundurlar.

Emirler Tekkesi Şeyhleri ^[10]

Silivrikapı, Uzun Yusuf Mahallesi, Yedi Emirler Sokağı'ndadır. Mukabele günü cumartesi idi^[11]. He-kimoğlu Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında tekke yanmış, sadece türbe kalmış ihya olunana kadar zikrullah icra edilememiştir.

1- Seyyid Seyfullah Kasım Efendi (v.1010-1601): İbrahim Ümmi Sinan hazretlerinin halifele-rindendir. Ümmi Sinan kendisine Nizâmiye tâcı libas eylemiştir. Seyyid Seyfullah'tan Çuhadar Mehmed Efendi'ye kadar bu Nizâmi tacı kullanılmış, daha sonra Ümmî Sinân tâcına dönülmüştür.

Babasıyla hacca gitmiş, uzun müddet irşad ile meşgul olmuştur. İrtihaliinde tekkesine defnedilmişlerdir. Bu nesilden gelenler Seyyid Seyfullah hazretleri civarında medfundur^[12]. Babası ve kendisi ile ilgili bilgileri *Câmiü'l-Avârif* ve *Ma'denü'l-Maârif* isimli eserde toplamıştır. Divanı meşhurdur.

Seyyid Seyfullah'ın mezar taşı
(Emirler Tekkesi Haziresi)

Birçok bestelenmiş ilahisi okunmaya devam etmektedir. “Seyyid Nizâm-ı moğlu” mahlasını kullanır^[13]. Seyyid Seyfullah'ın 7 manzum, 4 mensur eseri vardır.^[14] Seyyid Seyfullah'ın Cüneyd isminde bir oğlu ile İsmihan adında bir kızı olduğu bilinmektedir.

Seyyid Seyfullah'ın en meşhur halifesi Hakîkîzade Osman Efendi'dir (ö. 1038-1628). Hakikizade'nin halifesi, Çuhadar Mehmed Efendi (ö. 1060-1650), Çuhadar Mehmed'in halifesi Hasan er-Rûmî'dir (ö. 1088-1677). Bu zattan sonra silsile şöyle devam eder: Hüsameddîn Hüseyin (ö. 1147-1734) oğlu Mustafa Efendi (ö. 1180-1766), Ümmî Sinanzade Hasan Efendi (ö. 1210-1795), Salih b. İbrâhim er-Rumi (ö. 1220/1805), Mustafa Zekât (ö. 1227-1812), Hasan el-Aziz (ö. 1252/1836), Mustafa Zeki İstanbulî (ö. 1281-1864), Salih Lütî b. Abdülkadir es-Selanikî, Harîrîzade Kemaleddin Efendi (ö. 1299-1882), bu son şahıstan Halvetiyye-i Sinaniyye icazeti aldığını irade etmektedir.^[15]

2- Seyyid Cüneyd Efendi (i. 1013-1604): Seyfullah Kasım Efendi'nin oğludur.

3- Seyyid Ahmed Ali Mürteza Efendi (i. 1114-1702): Cüneyd Efendi'nin oğludur.

4- Seyyid Mehmed Efendi (i.1114-1702): Seyfullah Efendi'nin kızı Şerife İsmihan'ın kızı Şerife Fatma hanımın oğludur. 1030-1620'de doğmuştur. Seyyid Nizâmzâde diye meşhurdur. Duası makbul bir zattı.

5- Seyyid Ahmed Ali Mürteza Efendi (i. 1128-1715): 1091-1680'de doğmuştur. Seyyid Seyfullah neslindendir. Tekkede medfundur.

6- Seyyid İsmail Zühdi (i. 1180-1766): Ali Mürteza Efendi'nin oğludur.

7- Seyyid Abdüssamed Reşid Efendi (i. 1203-1788): Zühdi Efendi'nin oğludur.

8- Seyyid Abdülkerîm Efendi (i. 1208-1793)

9- Şeyh Pîrî Efendi (i. 1219-1804)

10- Seyyid Zeynelâbidîn Efendi (i. 1221-1806)

11- Mehmed Emin Dede Efendi (i. 1245-1829): Hulefâzâde neslinden ve tarik-ı Kadîriyyedendir.

12- Seyyid Mehmed Necib Efendi (i.1264-1848): A. Reşid Efendi'nin oğludur. Seyyid Nizâm haziresinde medfundur. Seyyid Nizâm türbesi türbedârlığında bulunmuştur.

13- Şeyh Ali Efendi (Seyyid Nizâm şeyhi) (i. 1292-1875): Hulefasının kerîmezâdelerindendir. Tekke, 1192-1778 senesinde muhterik olup, Sultan Mahmud Han bir tevhidhâne inşa etmiş ise de el-ân arsa oldu. Yalnız demir parmaklıkları mahfuzdur. Tevhidhânesi yoktur.

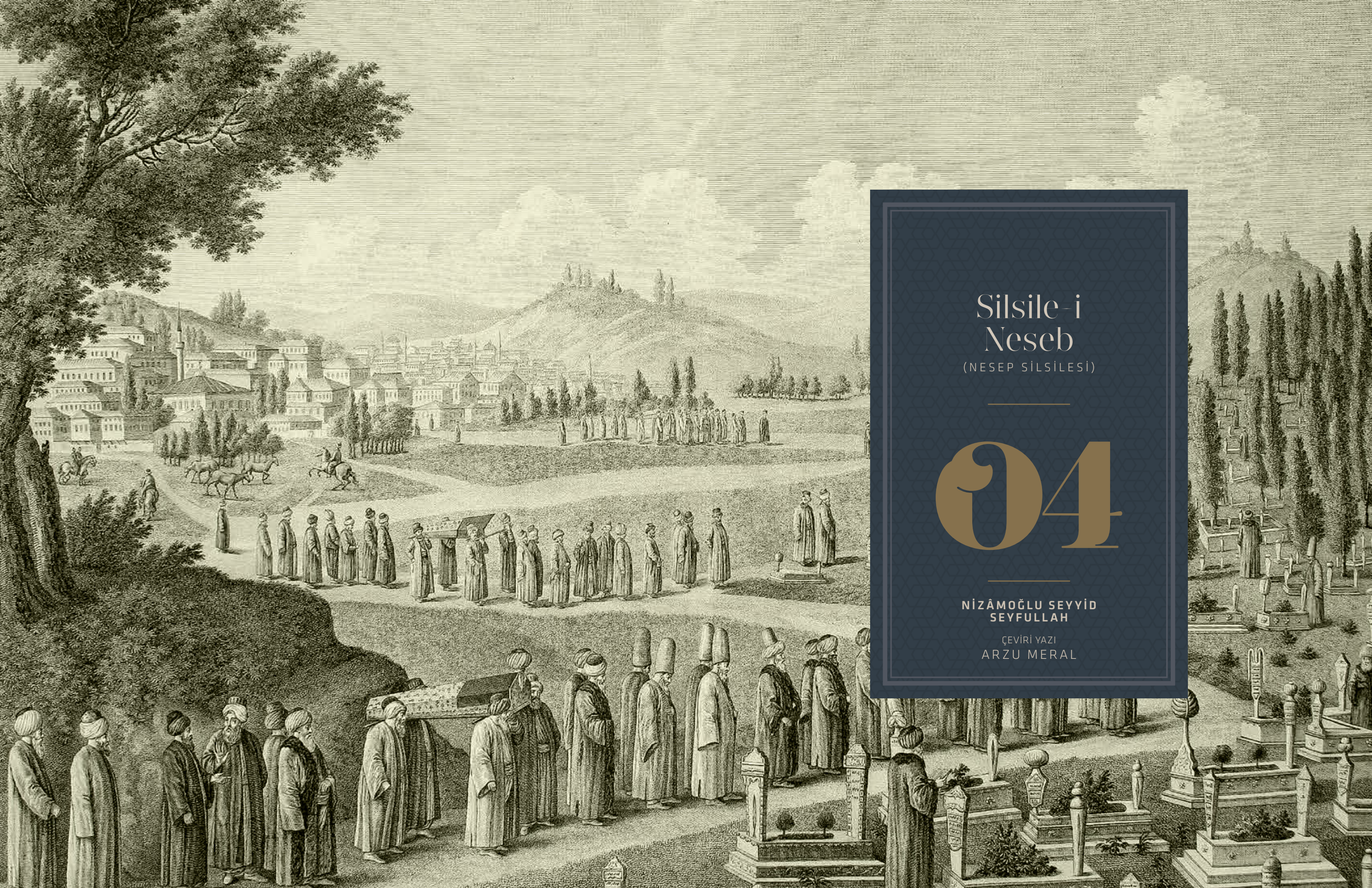
14- Şeyh Seyyid Şucâeddîn Efendi: Türbedarlık vazifesi ifa etmiştir. Henüz şeyhi vaz' edilmiştir. Aynı zamanda Seyyid Nizâm şeyhidir.

Dipnotlar

- ^[1] Hür Mahmut Yücer, *Osmanlıda Tasavvuf [19. yüzyıl]*, s.201-202.
- ^[2] Fatih Köse, *İstanbul Halveti Tekkeleri*, İst. 2012, s.302-305.
- ^[3] Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliya*, c. 3, sh. 312 (nşr. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, Kitabevi, 2006).
- ^[4] Vassaf, a.g.e. c. 4, sh. 262.
- ^[5] Vassaf, a.g.e. c.4, sh. 261 Bu arada tekkede Rifaiyyeden Tarsus Tekkesi Şeyhi Seyyid Edhem İbrahim Zühdi Efendi (i. 1262/1845) imamlık ve bed-i zikrullah etmiştir. Seyyid Nizâm Haziresinde medfundur. (Zeytinburnu Belediyesi, *Zamanı Aşan Taşlar*, s. 354, İstanbul, 2006.)
- ^[6] Süleymaniye Ktp., Revnakoğlu, Dosya no: 282, evrak no: 8. Döşemeci İsmail Nazmi Dede (Lülecî) (i.1959 ?)bu zatın torunlarındandır.
- ^[7] Süleymaniye Ktp., Revnakoğlu, Dosya no: 282, evrak no: 10.
- ^[8] Süleymaniye Ktp., Revnakoğlu, Dosya no 282, evrak no: 13
- ^[9] Hazirede medfun olan Halil Revnaki Baba (v.1850) ve Sadullah Enver Efendi (v.1881)'lerin Bektaşî olması, tekkenin Bektaşî olması ihtimalini doğurmaz. H. M. Yücer, a.g.e., s.201.
- ^[10] Revnakoğlu, Dosya no: 185.
- ^[11] Köse, a.g.e., İst. 2012, s.137-139.
- ^[12] Vassaf, a.g.e., c.4, sh. 257. Seyyid Seyfullah, bir Halvetiyye şeyhi ve şair olması hasebiyle, hem *Lemezât-ı Hulviyye* ve *Hediyetü'l-ihvân* gibi özellikle Halvetî biyografilerini ihtiva eden eserlerde, hem de şuara tezkirelerinde kendisi hakkında bilgi bulunabileceği akla gelmekte ise de, maalesef adı geçen kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Sadece Tezkireci Mesnevihân Mehmed Tefvik Efendi (ö. 1274/1857) *Mecmuatü't-teracim* adlı eserinde Seyyid Seyfullah'a kısaca yer vermiş, ancak o da genelde bilinen şeyleri tekrarlamıştır. Yeni olarak, Seyfullah'ın 1010 senesinin Muharrem ayında ve kötü bir hastalık neticesinde vefat ettiğini kaydeder. Necdet Tosun, *Seyyid Nizâmoglu Seyfullah Hayatı ve Eserleri*, İLAM Araştırma Dergisi c. II, sy. 1 (Ocak-Haziran 1997).
- ^[13] İdris Söylemez, *Seyyid Nizâmoglu Divanı* başlıklı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Malatya, 2013.
- ^[14] Bu eserler, *Seyyid Seyfullah Külliyesi-I, Manzum Eserler, II-Risaleler* ismi ile Revak yayınlarından 2014 yılında neşredilmiştir.
- ^[15] Necdet Tosun, *Seyyid Nizâmoglu Seyfullah Hayatı ve Eserleri*, İLAM Araştırma Dergisi c. II, sy. 1 (Ocak-Haziran 1997)

Seyyid Seyfullah'ın türbesini gösteren harita (İBB Atatürk Kitaplığı)

Silsile-i
Neseb
(NESEP SİLSİLESİ)

04

NİZAMOĞLU SEYYİD
SEYFULLAH

ÇEVİRİ YAZI
ARZU MERAL

Silsile-i Neseb

(NESEP SİLSİLESİ)

NİZÂMOĞLU SEYYİD SEYFULLAH

ÇEVİRİ YAZI: ARZU MERAL

Hakk'a hamd ü Rasûlü'ne tahiyyât
Siyâdet silsilesin etdim isbât

Babam Seyyid Nizâm Âl-i Muhammed
Babasıdır Şihâbüddîn-i Ahmed

Nakîb Mîr-i Cüneyd ana peder hem
Baba ana Celâlüddîn-i A'lem

Anın babası Nûrüddîn Ali'dir
Nakîb Ahmed ana benzer velîdir

Anın babası İzzüddîn Ebû İshâk
Ki İbrâhîm'dir ol nakîb-i âfâk

Şerefüddîn Muhammed ana vâlid
Nakîb-i cümle-i evlâd-ı Seyyid

Ana Zeyd oldu vâlid zü'l-kerâme
Ziyâüddîn lâkab mansıb nekâbe

Muhammed Fahrüddîn'dir ana eslâf
Irak içre olan nakîbü'l-eşrâf

Dahi ol Zeyd Ebu'l-Kâsım'dır a'lem
Ziyâüddîn nakîb-i mîr-i âlem

Ebu'l-Mansûr Muhammed vâlidî bil
Nakîb ü hem vezîr-i Şâh-ı Musul

Ana da Zeyd Ziyâüddîn pederdir
Nekâbetle cihânda müştehirdir

Anın babası Ebû Tâhir Muhammed
Nakîb-i zü'l-mefâhir fahr-i Meşhed

Muhammed Ebu'l-Berekât ana vâlid
Ki derlerdi ana nakîb-i zâhid

Ana da Zeyd Ziyâüddîn-i A'zam
Ki Ebu'l-Hüseyn'le olmuşdu a'lem

Anın evlâdına Âl-i Ebî Zeyd
Edübdür cümle-i nessâbeler kayd

Nakîb Ahmed olup reîs-i a'zam
Anın babasıdır ol mîr-i ekrem

Muhammed Ebû Ali ana vâlid
Nakîb-i a'zam ü fahrü'l-emâcid

Ana babadır Ebu'l-Hüseyn Eşter
Muhammed nâm ü hem nakîb-i ekber

Ana vâliddürür Kûfe'ye vâris
Ebû Ali Ubeydullâh-ı Sâlis

Ebu'l-Hasen Ali ana pederdir
Nakîb hem muhaddis-i mu'teberdir

Ana baba Ubeydullâh-ı Sâni
Ebû Aliyyü'l-Asgar derler anı

Ebu'l-Hasen Ali'dir ana vâlid
Olup Sâlih lâkab o mîr-i zâhid

Ubeydullâh-ı A'rec'dir babası
Ki nesli gibi çok idi gınâsı

Ebû Ali'ye hem Hüseyn-i Asgar
Uludur dedi vâlidî mukarrer

Ali Zeyne'l-Abâ'dır Nûh-i Sâni
Ana vâliddürür ol ilim-kânî

Anın babası ol maktûl-i ma'sûm
İmâmü'l-hakk Hüseyn-i sıbt-ı mazlûm

Anası Fâtîme bint-i Rasûl'dür
Ali'dir vâlidî ceddi Betûl'dür

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ Seyyidînâ
Muhammed ve alâ âlihi ve sahbihi ecma'în.

مختصة مبتلا اولدو قلوسيك انوارينه انشاد تنديا يلجه معلوم اوله تمت التاج مامد

هذا سلسلة علمية السيد سيف الله قوسى من الغنى

حقه حمد رسوليه تحيات • سيادت سلسله رخ اقدم اثبات • بياى سيد نظامى الحمد

بيا سيد شهاب الدين احمد • نقيب مير جنيد اكا پدير هم • بيا اكا جلال الدين اعلم

انك بياى نور الدين على در • نقيب احمد اكا بكنز دليدر • انك بياى مير غفر الدين بوشاى

كا ابراهيم در اول نقيب افا • شرف الدين محمد اكا والى • نقيب جملة اولاد سيد

اكا زيد اولدي اولدو الكلام • ضياء الدين لقب منصب نقيب • محمد خرد ديدى اكا اسلاف

عراق اچمه اولان نقيب الانوار • دغى زيد ابوالقاسم اعلم • ضياء الدين نقيب مير غلام

ابو المنصور محمد والدي بيل • نقيب هم وزير شاه مصل • اكا زيد ضياء الدين پدير در

نقابته جهانه مشهور • انك بياى بوطاهر محمد • نقيب والمفاخر خرد مشهور

محمد بولبول كات اكا والد • كدري لودي اكا نقيب اهد • اكا زيد ضياء الدين اعظم

كه بولبحينه اولمى اعلم • انك اولادينه ال ابي زيد • ايوه پدير محمد انسانى قيد

نقيب احمد اولوب دناى اعظم • انك بياى در اول مير اكرم • محمد بو عليدر اكا والد

نقيب الاعظم فخر الامجد • اكا بيا حنين اشتر • محمد نام هم نقيب اكبر

اكا والد درر كوفيه وارث • ابو على عبير الله ثالث • ابو الحسن عليدر اكا پدير

نقيب كاهم محمد مؤيد • اكا بيا عبير الله تاني • ابو على صغفر در لر آنى

ابو الحسن الوادى محمد در كواكد • اولور صالح لقب اول مير محمد • عبير الله اعرج پدير بياى

كه نسلى كبرى جوغرى غناى • ابو عليه هم حنين اصغر • اولوب درر ديدى مقرر

على دين العباد نوح تاني • اكا والد درر اول علم كافي • انك بياى اول مقتول معصوم

امام الخو جين سطه علم • اناسه فاطمه بنت رسولدر • على والدي جويوندر

هذا كتاب معدن المعارف در

Seyyid Nizâm Hazretleri

HAYATI VE DERGÂHI

05

AHMED NEZİH
GALİTEKİN

1910'da Seyyid Nizâm
Silivri Kapısı dışında

tesühayyuler

1845 Tarihli Mühendishâne Haritası Pafta: C3

Seyyid Nizâm Hazretleri

HAYATI VE DERGÂHI*

AHMET NEZİH GALİTEKİN

Halk arasındaki yaygın ismiyle Sey-yid Nizâm olarak tanınan zât, Yavuz Sultan Selim döneminde (1512-1520) Bağdad’dan gelip ömrünü Dersââdet’de tamamlayan ulemâ ve meşâyih zümresine mensup, İstanbul’un ünlü arif ve evliyâlarından bir zât-ı şerîfdir.

Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin nesebi oğlu Seyyid Seyfullah hazretleri tarafından şöyle kaydedilmiştir:

*Hâzâ Sebîlü’s-Sâdâtü’n-Nizâmîyye
Hakk’a hamd Resûl’üne tahiyyât
Siyâdet silsilesin itdim isbât
Babam Seyyid Nizâm Âl-i Muhammed 1
Babasıdır Şihâbüddin Ahmed 2
Nakîb Mîr Cüneyd ana peder hem 3
Baba ana Celâleddin-i a’lem 4
Anın babası Nûreddin Ali’dir 5
Nakîb Ahmed ana benzer velîdir
Anın babası İzzeddin Bû İshak 6
Ki İbrahim’dir ol nakîb-i âfâk
Şerefüddin Muhammed ana vâlid 7
Nakîb ve cümle evlâdı seyyid
Ana Zeyd oldı vâlid-i zü'l-kereme
Ziyâüddin lakab mansıb-ı nikâbet 8
Muhammed Fahrüddin’dır ana eslâf 9
Irak içre dahi nakîbü'l-eshrâf
Dahi Zeyd Abû'l-Kâsım’dır a’lem 10
Ziyâüddin nakîb-i mîr-i âlem
Ebû'l-Mansûr Muhammed vâlidî bil 11*

*Hâzâ Sebîlü’s-Sâdâtü’n-Nizâmîyye
Hakk’a hamd Resûl’üne tahiyyât
Siyâdet silsilesin itdim isbât
Babam Seyyid Nizâm Âl-i Muhammed 1
Babasıdır Şihâbüddin Ahmed 2
Nakîb Mîr Cüneyd ana peder hem 3
Baba ana Celâleddin-i a’lem 4
Anın babası Nûreddin Ali’dir 5
Nakîb Ahmed ana benzer velîdir
Anın babası İzzeddin Bû İshak 6
Ki İbrahim’dir ol nakîb-i âfâk
Şerefüddin Muhammed ana vâlid 7
Nakîb ve cümle evlâdı seyyid
Ana Zeyd oldı vâlid-i zü'l-kereme
Ziyâüddin lakab mansıb-ı nikâbet 8
Muhammed Fahrüddin’dır ana eslâf 9
Irak içre dahi nakîbü'l-eshrâf
Dahi Zeyd Abû'l-Kâsım’dır a’lem 10
Ziyâüddin nakîb-i mîr-i âlem
Ebû'l-Mansûr Muhammed vâlidî bil 11*

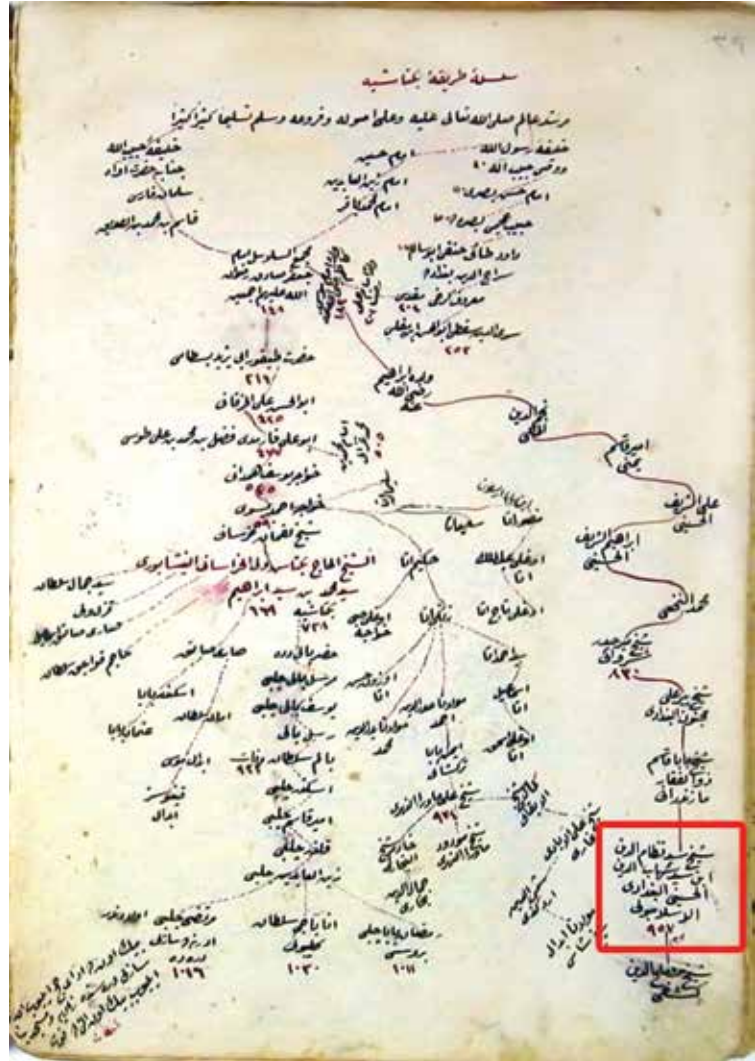
هذا سبيل السادات النظامية	
حقه حدود رسولنه نجات	سیادت سلسله سن ایندم اثبات
بابام سید نظام ال محمد	بابا سیدد شهاب الدین احمد
نقیب میر جنید اکا بدرهم	بابا اکاجاول الدین اعلم
انک بابا سنی نور الدین علید	نقیب احمد اکا بکر و لیدر
انک بابا سنی عز الدین بواستحق	کر بر احمیدر اول نقیب آغاغ
شرف الدین محمد اکا والد	نقیب وجهله اولادغ سید
اکا زید اولدی والد ذوالکرمه	ضیاء الدین لقب منصب نقابت
محمد فخر دیندر اکا اسلاف	عرق ایچره دخی نقیب الاشرف
دخی زید بو القاسم دو اعلم	ضیاء الدین نقیب میر عالم
ابو المنصور محمد والدی ییل	نقیب وهم وزیری شاه موصل
اکا زید ضیاء الدین بدر در	نقابله جرانده مشتر بر در
انک بابا سنی بو طاهر محمد	نقیب ذوالمفاخر فخر مشهد
محمد بو البرکات اکا والد	که دیر لر دی اکا نقیب زاهد
اکا زید ضیاء الدین اعظم	که بو الحسین ایلد اولمشدی اعلم
که انک اولادینه آل الی زید	ایدو بدر جمله نسأ بلری قید
نقیب احمد اولوب رئیس اعظم	انک بابا سنی اول میر اکرم
محمد بو علیدر اکا والد	نقیب اعظم فخر الاما جد
اکا بابا ابو الحسین اشتر	محمد نام هم نقیب اکبر
اکا والد دورر کوفیه وارث	ابو علی عبد الله ثالث
ابو الحسن علی اکا بدر در	نقیب وهم محدث مغنبر در
اکا بابا عبد الله ثانی	ابو علی الاصغر دیر لر آخ
ابو الحسن علیدر اکا والد	اولوب صالح لقب اول میر زاهد
عبد الله الاعرج بدر بابا سنی	که نسلی کبی جوق ایدی غناسی
ابو علی یله وهم حسین اصغر	اولو بدر وردی والدی مقدر
علی زین العباد در نوح ثانی	اکا والد دورر اول علم کائف
انک بابا سنی اول مقتول مظلوم	امام الحی حسین اول سبط معصوم
اناسی فاطمه بنت رسولدر	علیدر والدی جدی بتولد

“Cami’u’l-Ma’ârif”, Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah (Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1905/1)

Nakîb ve hem vezîri Şâh-ı Musul
Ana Zeyd Ziyâüddin pederdir 12
Nikâbetle cihânda meşhûrdur
Anın babası Bû Tâhir Muhammed 13
Nakîb-i zû'l-mefâhir fahr-i Meşhed
Muhammed Bû'l-Berekât ana vâlid 14
Ki dirlerdi ana nakîb-i zâhid
Ana Zeyd Ziyâüddin-i a'zam 15
Ki Bû'l-Hüseyn ile olmuşdı a'lem
Ki anın evlâdına Âl-i Ebî Zeyd 16
İdübdür cümle nisâbları kayd
Nakîb Ahmed olub re'is-i a'zam 17
Anın babası ol Mîr Ekrem 18
Muhammed Bû Ali'dir ana vâlid 19
Nakîb-i a'zam fahrü'l-emâcid
Ana baba Ebû'l-Hüseyn-i Eşter
Muhammed nâm hem nakîb-i ekber 20
Ana vâlidüdür Kûfe'ye vâris
Ebû Ali Abdullah-ı sâlis 21
Ebû'l-Hasan Ali ana pederdir 22
Nakîb ve hem muhaddis-i mu'teberdir
Ana baba Abdullah-ı sâni 23
Ebû Aliyyü'l-asgar dirler anı
Ebû'l-Hasan Ali'dir ana vâlid 24
Olub Salih lâkab ol mîr-i zâhid
Abdullahü'l-a'recdir babası 25
Ki nesli gibi çok idi gınâsı
Ebû Ali'ye ve hem Hüseyin-i asgar 26
Olup dururdı vâlidî mukarrer
Ali Zeyne'l-ibâd'dır Nûh-ı sâni 27
Ana vâliddürur ol ilm kânı
Anın babası ol maktûl-i mazlûm
Îmâmü'l-hak Hüseyin ol sıbt-i ma'sûm 28
Anası Fatma binti Resûl'dür
Ali'dir vâlidî ceddi Betül'dür 29

Resûl-i Ekrem (s.a.v.) Efendimizin 27. göbekten evlâdı olan Seyyid Nizâm hazretleri, 894 [1489] tarihinde Bağdad'da doğdu^[1]. Babası İran'da Şi-iliğin ortaya çıkıp yayılması üzerine Şah İsmail'in zulmünden kaçarak Bağdad'a gelmiş olan Seyyid Şihabeddin Ahmed Efendi'dir^[2].

Seyyid Seyfullah Efendi'nin belirttiği üzere, Seyyid Nizâm Efendi, uzun boylu yassı bağırlı, göğsü geniş, karnı büyük, elâ gözlü, açık kaşlı, yüzü yuvarlak, Hazret-i Ali hey-

Silsilenâme-i Aliyye-i-Meşâyih-i Sûfiyye, s. 39'da Seyyid Nizâmeddin kaydı

betli, dili açık ve hatasız konuşan kimse idi. Hattâ Emîrû'l-Mü'minîn Ali'ye benzer derlerdi. Emîrû'l-kelâm [konuşmada onun sözü geçer, dinlenirdi] idi ve cömertlikte zamanın Hâtem'i^[3] idi^[4]."

Seyyid Nizâm Efendi'nin Tarikatı

Hüseyin Vassaf Efendi'nin tespitine göre Seyyid Nizâmeddin Efendi aklî ve naklî ilimleri hakkıyla tahsil eyledikten sonra, incizâb-ı ezeli tesiriyle [Cenâb-ı Hakk'ın ezeli cazibesiyile] bir şeyhe bağlanma arzusuna düşmüş ve Şeyh Muhammed Mecnûn-ı Bağdâdî hazretlerine intisap etmişlerdir^[5].

Oğlu Seyyid Seyfullah Efendi ise *Câmi'ü'l-Ma'ârif* adlı risalesinde, zamanındaki zühd ve takva ile şöhret bulan meşâyih-i kirâm-ı zevi'l-ihtirâm efendilerin velâyetleri ve her birinin kerâmetlerini yazarken öncelikle babasının hayatını kaleme almış ve burada babasının pîrinin Şeyh Kâsım Zül-fikâr Mâzenderânî, onun pîrinin Şeyh Mecnûnü'l-Bağdâdî ve onun pîrinin de Tebriz şehrinde medfun bulunan Şeyh Mîr Haydar Tûnî-i^[6] Şirvânî olduğunu belirtmiştir.

Görüldüğü üzere Hüseyin Vassaf Efendi yanlışlıkla, Seyyid Nizâm hazretlerinin şeyhini, şeyhinin şeyhi olan Muhammed Mecnun-ı Bağdadî'yi göstermiştir.

Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin tarikat silsilesi, Maliye kâtiplerinden Tabîbzâde Mehmed Şükrî Efendi tarafından 1874 yılında yazılan, *Silsilenâme-i Aliyye-i-Meşâyih-i Sûfiyye* isimli eserde^[7] şöyledir: “Mürşid-i Âlem sallallahu te‘âlâ aleyhi ve alâ usûlihî ve fûrûihî ve sellem teslimen kesîran kesîra ve vassâ Habîbullah, İmam Hasan Basrî, Habîb-i Acemî, Dâvud-ı Tâ'î Hanefî Ebû Sâlim Sirâceddin, Ma'ruf-ı Kerhî Makdîsî, Seriyüddin-i Sakâtî Ebû'l-Hasan ibn-i Müflî, Veleduhû İbrahim, Necmeddin el-Mekkî, Emîr Kâsım Yemenî, Ali eş-Şerîf el-Hüseynî, İbrahim eş-Şerîf el-Hüseynî, Muhammed en-Nah'î, Şeyh Mîr Haydar Şirvânî 830, Şeyh Pîr Ali Mecnûn el-Bağdâdî, Şeyh Baba Kâsım Zülfikâr Mâzenderânî, Şeyh Seyyid Nizâmeddin ibn-i Seyyid Şihâbeddin el-Hüseynî el-Bağdâdî el-İslâmbolî, Şeyh Muslihüddin Keşfî^[8]."

Seyyid Nizâm hazretlerinin şeyhleri her iki listede de bir iki cüz'î fark dışında esasta aynıdır. Şeyhlerin nisbelerinden bu zâtların Şirvan, Mâzenderân gibi Hazar Denizi'nin güney bölgelelerinden oldukları anlaşılmaktadır. Bu bölgenin halkı Safevî hâkimiyeti öncesinde, Ehl-i Sünnet ve Hanefî mezhebinden idi. Hatta Evliya Çelebi eserini vücuda getirdiği XVII. yüzyılda bile halkın ekserisinin Sünnî ve Hanefi mezhebine mensup olduklarını yazar^[9]. Safevîlerden önce

bölgede Sünnî tarikatlar etkiliydi ki, Seyyid Nizâm hazretlerinin müridlerinin de bu çizgide olduğunda şüphe yoktur. Nitekim eserlerinden inanç sistemi hakkında bilgi sahibi olduğumuz oğlu Seyyid Seyfullah Efendi'nin ve neslinden gelen tüm zevâtın bu Sünnî çizgide sabit-kadem oldukları bilinmektedir.

Hüseyin Vassaf, Seyyid Nizâm'ın şeyhi olarak gösterdiği Şeyh Muhammed Mecnûn-ı Bağdadî'nin Hemedanlı olduğunu, Bağdad'da tahsil ettikten sonra Mısır'a gidip tarik-i Gülşenî'den hakikat şarabı içtiğini; seyrü sülûkunu tamamladıktan sonra Bağdad'da neşr-i feyze memur olunca Mısır'dan döndüğünü ve Seyyid Nizâm hazretlerinin bu dönemde kendisine intisap ettiğini, kaynak göstermeden kaydeder.

Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, Seyyid Nizâm'dan bahsederken “Seyyid Nizâmeddin-i Nakşibendî Balıklı'da medfundur ...” der^[10]. M. Baha Tanman^[11], Süheyl Ünver^[12] gibi zevât da aynı kaynaktan naklen Nakşibendî olarak gösterirler.

Hayatı hakkında çok az bilgi sahibi olduğumuz Seyyid Nizâm hazretlerinin iki oğlu vardır. Biri Seyyid Seyfullah, diğeri Seyyid Şerefeddin'dir^[13]. Seyyid Seyfullah Efendi'yi Ümmî Sinan hazretlerinin terbiyesine vermiş ve Emirler nâm-ı diğer Seyyid Seyfullah Tekkesi'nde postnişîn olmuştur. Diğer oğlu Seyyid Şerefeddin Sur haricindeki Seyyid Nizâm Dergâhı'nda şeyhlik etmiş ve kendisinden sonra burada meşihat kesilmiştir.

Hüseyin Vassaf, Seyyid Nizâmeddin irşad ile meşgul olmamışlardır, demektedir ise de, Seyyid Seyfullah Efendi *Câmi'ü'l-Ma'ârif* risalesinde babasının kerametini anlatırken zikrettiği bir olay, dervişlerinin terbiyesiyle meşgul olduğunu göstermektedir^[14].

Şeyh Seyyid Şerefeddin Efendi'den sonra silsile-i tarikat yürümemiştir^[15]. Bu hususta aşağıda bilgi verilecektir.

Yukarıda ifade edildiği gibi Seyyid Nizâm hazretleri Yavuz Sultan Selim döneminde (1512-1520) İstanbul'a gelmiştir. Tam geliş tarihi ve sebebini gösterir bir kayda rastlanamamıştır. Ancak şu iki sebep gelişine gerekçe olarak düşünülebilir.

1- Şah İsmail (1501-1524) Safevî Devleti'ni kurup bölgeyi hâkimiyeti altına alınca “çoğu sey-yidlerin ve şeyhlerin şecerelerinin kökünü kurutmuş, bütün silsileleri parça parça etmişti^[16]. 1508'de Bağdad'ı ele geçirince başda İmam-ı Âzam Ebû Hanife, Şeyh Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri gibi zevâtın türbeleri olmak üzere birçok türbenin tahrip edilmesi ve birçok Sünnî önderin öldürülmesi neticesinde burada hayatlarının tehlikede olması^[17].

2- Osmanlı Devleti'nin başında;

*Pâdişâh-ı âlem olmak bir kuru kavga imiş
Bir velîye bende olmak cümleden a'lâ imiş*

diyerek insan hayatına yol gösterici bir velinin lüzumuna inanan, birçok şeyh ile yakın ilişkiler kuran ve o çevreler tarafından da hürmet ve muhabbet gören Yavuz Selim gibi bir büyük sultanın mevcudiyeti^[18]. Ayrıca Osmanlı pâyitahtı olan İstanbul'da münbit bir tasavvufî zeminin bulunması.

Seyyid Nizâm'ın İstanbul'a gelmesi muhtemelen Yavuz Selim'in Mısır'ı fethedip İslâm âleminin büyük bir bölümünün lideri durumuna geldiği saltanatının son yıllarında olmalıdır.

Oğlunun yazdıklarından öğrendiğimize göre, Hazret'in İstanbul'a geldikten sonra Kasımpaşa'da İbrahim Paşa Bahçesi yakınında yaptırdığı tekkenin birileri tarafından yıkılması ve bu vesile ile İbrahim Paşa ile görüşmesi meselesine dair^[19] şu bilgilere ulaşılmıştır:

Seyyid Nizâm hazretlerinin medfun bulunduğu mescidden iki görünüm

1- Öncelikle şunu belirtelim ki, Osmanlı döneminde saray, köşk ve kasırların birer bahçeleri olduğundan, tarihlerde ve vesikalarda binalar bahçe ismi etrafında zikredilirdi^[20].

Evliya Çelebi, Sütluçe'yi anlatırken İbrahim Paşa Bahçesi hakkında şu bilgileri verir: “Saray-ı vüzerâdan Karaağaç yalısı leb-i deryâda [deniz kıyısında] dıraht-ı karaağaç ile hıyâbân olmuş [yolunun iki tarafı karaağaç dikili] bir yalıdır. Mukaddemâ Defterdarzâde İbrahim Paşa Bahçesi idi. Sultan Murad Hân-ı Râbî'nin hatırına bu bahçenin âb u havası hoş gelüp dâimâ bu iremde ayş u nûş edüp nice bin kayık ve peremeler ile Kağızhâne teferrücüne [Kâğıthane gezintisine] giden kimesneleri seyr ü temaşa edüp ihsan ü in'amlar ederdi. Hâlâ ol bağ-ı irem Sultan Mehmed Hân-ı Râbî'nin mülkü olup padişahlara mahsus bağçe oldu^[21]” der.

Ancak bahçe, Defterdarzâde İbrahim Paşa tarafından yaptırılmamıştır. Zira bu zât Sultan III. Murad'dan Sultan İbrahim'e kadar yedi padişah görmüş, tersane eminliği, Kastamonu valiliği, başdefterdarlık, ortadefterdarlık görevlerinde bulunarak 4 L 1053/16.12.1643 tarihinde vefat etmiştir ki^[22], bu tarihlerde Seyyid Nizâm Efendi hayatta değildi. Defterdar İbrahim Paşa muhtemelen ikinci sahibi olmalıdır.

Atâ Bey, çok değerli beş ciltlik enderun tarihinde İbrahim Paşa Bahçesi'nin Kanûnî'nin ünlü sadrazamı Pargalı, Frenk, Makbul, Maktul lakaplarıyla tanınan İbrahim Paşa'ya ait olduğunu söyler^[23]. Buna göre Seyyid Nizâm hazretlerinin görüştüğü İbrahim Paşa bu zâtdır. Tarihlerde Pargalı, Makbul, Maktul unvanlarıyla halk arasında da İbrahim Sultan diye anılan İbrahim Paşa, Yavuz Sultan Selim'in kızı Hatice Sultan ile 1524 yılında evlenmiş ve bir yıl sonra 1525'de Mehmed Şah adını verdikleri oğulları dünyaya gelmiştir^[24].

Bu durumda tekke 1525 yılında yıkılmış demektir. Bahsedilen yıkılma ve İbrahim Paşa ile görüşme *Câmi'ü'l-Ma'ârif*'de şöyle anlatılır: “Hikmet-i İlâhî, ol gün İbrahim Paşa'nın bir oğlu doğar. Nizâmeddin Efendi varup eyder “Resûl-i Ekrem aleyhi's-salâtü ve's-selâm dünyâyı teşrif buyurduklarında bin kilisanın kubbesi vîrân oldu. Senin oğlun dünyâya geldi, benim gibi sahîhü'n-ne-seb Âl-i Rasûl'ün tekkesi vîrân oldu. Bu sana alâmet-i hayr mıdır yoksa şer midir? deyince, paşa mütehayyir olup, cevâba kâdir olamayıp kalır. Âhir nice ihsânlar edüp hâtırını teselli kılar”^[25].

Yıkılma sebebi hususunda Arzu Meral, “Hazret'in Câferî olmasının payı olduğu rivayet ediliyorsa da bununla ilgili elimizde kesin bir kanıt yoktur” der^[26]. Gerçekten Seyyid Nizâm ve oğlu Seyyid

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Süheyl Ünver Koleksiyonu, Demirbaş no:001076

Seyfullah'ın Caferî meşrep olmaları sebebiyle Yavuz Sultan Selim zamanındaki Sünnî-Şîî gerginliğinden dolayı yıkılmış olabileceği düşüncesi doğru görülüyor. Zira yukarıda belirtildiği gibi tekkenin yıkılma hadisesi 1525 yılında Yavuz'un vefatından sonra vukû bulmuştur. Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah hazerâtının mensubu oldukları Ehl-i Beyt'e coşkun muhabbetleri onların gayr-i Sünnî olduklarını göstermez. Çünkü herkesçe bilindiği üzere Kur'ân-ı Azîmüşşan'da Cenâb-ı Hakk'ın Ehl-i Beyt'e meveddeti emreden ayeti ve aziz dinimizin mübelliği Habîbullah olan Muhammed (s.a.v.) Efendimize ve âline, müslümanların hele ehl-i tarîkin ve bilhassa cehrî tarik mensuplarında görülen derin muhabbet herkesce müsellemdir. Nitekim Seyyid Nizâm hazretleri oğlunu terbiye için Sünnî bir şeyh olan Ümmî Sinan hazretlerinin terbiyesine vermesi, Merkez Efendi (k.s.) ile derin dostlukları Hazret'in Sünnî çizgide bir zât olduğunun en bariz şahididir denebilir.

Bir müddet sonra Seyyid Nizâmeddin Efendi yine bir tekke yapmak istemiş ve izin almak için Süleyman Paşa^[27]27'ya gitmiştir. Bu *Câmi'u'l-Ma'ârif*'de şöyle anlatılır: “Bir gün Süleyman Paşa'dan bir hânkâh binâsına bir emr rica ider.

Paşa eyder: Akçeyi kendin bulup yapasın. Ve dervişlerde hod dünya olmaz ve cem'-i heves dahi kılınmaz.

Şeyh eyder: Sizin sâye-i sa'âdetinizde yaparım ve hazretinizden muâvenet umarım.

Paşa eyder ki: Bana aldanup yapma ve kendini vartaya atma.

Seyyid Nizâmeddin eyder: Gerçek söyler-sin. Senin babanı ve deden Anter'i ve Salsal'i benim babam Aliyyü'l-Murtezâ radiyallahu te'âlâ anı zülfikâr ile iki bölmüşdür. Sen ol kâfirin neslisin. Baban babama düşman, deden dedeme düşman. Sen bana kaçan dost olasın ve Âl-i Resûl'e muhabbet kılasın de-yüp gider. Paşa'ya küllî vehm eder.”

Anlaşılan bu teşebbüs gerçekleşemediğinden, Silivrikapı haricinde bulunan ve vefatından sonra defnolunacağı zaviyeye gelmiştir^[28].

Bağdad'dan hicretlerinden sonra İstanbul'da halkın fevkalâde hürmetine mazhar olan Seyyid Nizâm Efendi burada dervişlerinin irşadiyla meşgul olmuş, oğlu ile birlikte hacca gitmiştir.

Seyyid Seyfullah Efendi, babasından bahsederken şöyle bir olay naklederler: Bir gün Bağdad'dan iki arslan hediye olarak getirip âsitânesine teslim edilir. O günlerde sey-yidle-

rin nikâbeti (nakîbü'l-eşrâflık) sahipsiz kalmış. Tüm sey-yidler padişah-tan nakîbü'l-eşrâflığa Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin getirilmesini rica ederler. Meğer münafıklar daha önce padişahı bu hususta doldurdularından, Padişah cevaben “O'na arslancılık kifayet etmez mi?” der. Seyyid Nizâmeddin hazretleri derhal gönderdiği pusulada “Seyyidler zamanında öyle bir hâle gelmişler ki, yoksulluktan maymunculuk yapmak caizdir. Arslancılık ise arslanca bir rençperliktir” der. Bunun üzerine Padişah son derece müteessir olarak Âl-i Resûl'e nice ihsanlarda bulunur. O bozuk inanış kendisinden gider. Bu olayın Yavuz Sultan Selim devrinde cereyan ettiği iddiası doğrudur. Zirâ tarihen sabittir ki, Yavuz Selim Hân döneminde nakîbü'l-eşrâflık^[29] makamında Seyyid Mahmud b. Abdullah el-Hüseynî bulunmuş ve H. 943 [1536/1537] yılında vefat etmesiyle boşalmıştır^[30]. Seyyid Seyfullah Efendi'nin bahsettiği olay bu sırada vukû bulmuştur.

Seyyid Nizâm hazretleri İstanbul’dan, oğlu Seyyid Seyfullah ile hacca gitmiştir. Seyyid Seyfullah bu yolculuğu şöyle anlatır:

“Merhum ile birlikte hacc-ı şerife giderken Mahfenin [devenin üstüne konulan bir nevi oturulacak sepet] bir tarafında ben, diğer tarafında babam bulundu. Beytullah’a on günlük mesafede babam şöyle dedi: Oğul, aç gözünü seyret. Allah’ın Beytullah’ı bizi karşılamaya göndermiş. Hacılar içinde ne makbul kullar varmış. Gökyüzüne baktım, gördüm ki, Beytullah aynıyla duruyor. Biz yürüdükçe o da yürüyordu. Resûl-i Ekrem aleyhisselâmın ravzasına geldik. Çadırlarımızı kurup konduk. Gece yarısında Şeyh abdest alıp gitti. Ben de Aziz ne yapıyor diye arkasına düştüm. Ravza-i şerîfde yetişdim. Hazret-i Habîbullah’ın hücresi kapısına yanaşıp şöyle dedi: “Ey ceddîm dilerim ki kilit açılarak içeri gireyim. Bizzat şerefli sandukanıza yüzümü süreyim”. Hemen ravza-i şerîfden “Gel oğlum” diye hitap geldi ve kilit açıldı. Ravza’dan nur saçılıyordu. Benim aklım başımdan gitti. Azizin ne yapıp ettiğini bilemedim. Bir zaman sonra Şeyh dışarı çıktı. Beni kendimden geçmiş olarak buldu. Bana, “küstah niçin ben sana demeden ardım sıra geldin? Sakın bu hâli açığa vurma ve bu sırrı kimseye söyleme”, dedi. Nitekim kendileri hayatta olduğu müddetçe kimseye söylemedim.^[31]

Seyyid Nizâm Efendi, 957 Muharrem/Ocak-Şubat 1550’de bir cuma gecesi vefat etmiştir. Oğlu Seyfullah Efendi’nin nakline göre vefat ânında burnundan çok kan gelir. Ellerini kana bulaştırıp, yüzüne sürerek “Bi-hamdillâh, bugün Hazreti Hüseyin’in kana bulandığı gibi, ben de kana battım” der. “Yâ Allah!” sayhasıyla rûhunu teslim eder. Cenaze namazı Fatih Câmî’inde Merkez Efendi tarafından kıldırılmış, on binden fazla İstanbullunun katılımıyla kaldırılmıştır. Daha sonra kabrine götürülüp defnolunduktan sonra Merkez Efendi telkin vermiş, bu sırada “Biz cevabımızı verdik. Var sen de cevabını hazırla” dediği, Merkez Efendi’nin hakikati duyan kulağına gelmiştir^[32]. Rivâyete göre sağ tarafına bakıp “Ceddîm Rasûlullah aleyhi’s-selâm teşrif buyurup, “Gidelim”, “Dünyayı bırak cennete uçalım” demiştir^[33]. Vefatına “Fevt-i âşık 957” ve Seyyid Seyfullah Efendi tarafından “Çıkub ortadan ecel bozdı nizâm-ı âlemi” mısra’ıyla müsenna tarihler düşürülmüştür. Vefat ettiğinde yaşı 63 idi.

Abdûlbaki Gölpınarlı, Hazret’in vefatı anında yaşananlarla ilgili olarak eski Bektaşîlerin Seyyid Nizâm’ı Yavuz Selim’in şehid ettirdiğini, hatta şehadeti sırasında Yavuz’a “Önünde bir ayna, ardına bir ayna koydurup ciğerini görmeden can verme” diye ilendiğini, şirpençeye tutulan ve bir türlü can veremeyen Yavuz’un bu ilenmeyi hatırlayıp önüne, ardına ayna koydurarak ciğerini gördükten sonra öldüğünü rivayet ettiklerini naklettikten sonra, tarihlerde ve Seyyid Seyfullah Divanı’nda, risalelerinde buna dair bir kayıt ve işaretin bulunmayışından dolayı aslı yoktur der^[34]. Diğer taraftan Seyyid Nizâm Efendi’nin 957/1550 yılında Kanûnî döneminde vefat etmiş olması bu iddianın ne kadar geçersiz olduğunu gösterir.

Âdab-ı Menâzil adlı mensur eserin Süleymaniye Kütüphanesi’ndeki nüshasının (Hacı Mahmud Efendi, nr. 4525) başında yer alan iki kaydın birinde eser Seyyid Nizâmoğlu’na, diğerinde Seyyid Nizâm’a nisbet edilmekte, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’ndeki nüshada ise (TY. nr. 4176) Seyyid Nizâm’a ait gösterilmektedir. Eser muhtemelen Seyyid Nizâm’a aittir^[35].

Abdûlbaki Gölpınarlı, Babası Seyyid Nizâm’ın da Nizâmî mahlasıyla şiirleri olduğunu, Seyyid Seyfullah Divanı’nın sonuna alınan bir şiirinden öğreniyoruz, der^[36].

Seyyid Nizâm Tekkesi

Bulmak istersen eğer sülûkûn intizam

Sana besdir Tekye-i Seyyid Nizâm

Dergehnâme

Dergâhın ismi çeşitli kitap, makale ve arşiv kayıtlarında Seyyid Nizâm Tekkesi, Seyyid Nizâmeddin Hânkâhı, Seyyid Nizâm Dergâhı, Seyyid Nizâmeddin Dergâhı, Seyyid Nizâm Şabanî Dergâhı^[37], Âsitâne-i Seyyid Nizâm^[38], Âdile Sultan Tekkesi^[39] olarak geçer. Bunlardan farklı olarak bir eserde Balıklı Tekke^[40] ve Mahi Zaviyesi^[41] olarak da zikredilir.

Bulunduğu yer Osmanlı arşiv vesikalarında, Silivrikapısı hâricinde^[42]; “Silivrikapı civarında”^[43]; Silivrikapısı hâricinde Balıklı kurbünde^[44] olarak ifade edilir. Güncel konumu ise “Zeytinburnu ilçesinde, Silivrikapı dışında, Kazlıçeşme mahallesinde, Seyit Nizâm caddesi ile Seyit Nizâm Balıklı Yolu kavşağında, 2980 ada, 6 parseldedir”^[45].”

Tekkenin yapılış tarihi bilinmediği gibi, bânisi hususunda da ihtilâf vardır. Oğlu Seyyid Seyfullah *Câmi’u’l-Ma’ârif* isimli eserinde, “Silivrikapısı haricinde binâ eyledikleri hânkâhları...”^[46] demesine göre, tekke Seyyid Nizâm hazretleri tarafından yaptırılmıştır. Diğer taraftan tekkenin Hacı Bayram Dede isimli bir zât tarafından yaptırıldığı da ileri sürülmektedir. Şeyh Bayram Dede’nin evâsıt-ı Z sene 948 [28.03-06.04. 1642] tarihli vakfiyesinde, vâkıf gerek bu tekkeyi ve gerekse sur içindeki Emirler Tekkesi nâm-ı diğer Seyyid Seyfullah Tekkesi diye ünlü tekkenin vefatına kadar kendi uhdesinde, vefatından sonra evlâdına ve neslinin kesilmesinden sonra Seyyid Nizâm evlâdına şart koşulduğu görülmektedir^[47]. Vesikalar kısmında görüleceği üzere, bu konu başka bir meseleden dolayı mahkemeye intikal ederek araştırma konusu olmuş ve ilgili resmî kayıtlar derinlemesine araştırılmıştır.

Genel kabul her iki tekkenin yani Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah tekkelerinin de Hacı Bayram Dede tarafından yaptırıldığı şeklindedir.

Hüseyin Vassaf, Seyyid Seyfullah’ın hâl tercümesinde “-Hamzavîler bahsinde tercüme-i hâlini yazdığım Hacı Kabâyî -ki Hacı Bayram nâmıyla meşhûrdur- bu zât Seyyid Nizâm’ın kabri civârında bir hânkâh inşâ eylediği gibi Silivrikapı dâhilinde de bir dergâh-ı şerîf binâ eylemiş idi. Seyyid Nizâm’ın oğlu Seyyid Şerefeddin hâric-i sûrdaki, diğer oğlu Seyyid Seyfullah dâhil-i sûrdaki dergâhta seccade-nişîn olmuşlardır”^[48], Seyyid Nizâmeddin Hazretleri’nin hâl tercümesinde de “-Türbe-i şerîfin olduğu yerdeki dergâhı inşa eden, Hacı Bayram Dede nâm zât imiş. Bu civârda bir de çeşmesi vardır. Burasını Seyyid Nizâm-zâde Seyyid Şerefeddin’e ve Silivrikapı dâhilinde, yine müşârünileyh Bayram Dede’nin yaptığı dergâhı Seyyid Seyfullah’a tahsis buyurmuşlar. Bu Hacı Bayram, ricâl-i Hamzaviyye’den Hacı Kabâyî hazretleri olmak kuvvetle muhtemeldir”^[49] der. Dr. Fatih Köse de “Rivayete göre Seyyid Nizâm Tekkesi ilk başta Seyyid Nizâm Efendi için Hacı Bayram Dede tarafından inşa ettirilmiş, Seyyid Nizâm’ın vefatından sonra ise oğlu Seyyid Şerefüddin Efendi’ye tahsis edilmişti^[50]”demektedir. Meseleyi vuzûha kavuşturan Bayram Dede’ye ait Türkçe evkaf kaydı şöyledir:

Vakf-ı Bayram Dede

Vakfiye bulunmayup mahalleden sikat haberiyle yazıldı.

Asl-i vakf

Zâviye muhavvatateyn-i dâhiliyyede beyteyn-i fevkani ve tahtani ve matbah-ı fevkani ve bi’r-i mâ ve zulle ve kenîf ve furun ve bağçe hâriciyyede hânkâh-ı ‘azim ve türbe-i sâhib-i vakf ve ıstabl ve beş bâb hücre der mahalle-i mezbûre mahdûd tarafeynden tarîk-i ‘âm ve Keyvân Beğ ibn-i Abdullah es-Sipâhî ve Muslihüddin Beğ ibn-i Abdullah mülkleri ile

Zâviye-i diğer ve bi’r-i mâ’ der-hâric-i Bâb-ı Silivri mahdud etrâf-ı selâsedan kubûr-ı müslimîn ve tarîk-i ‘âm ile

Şart-ı vâkıf zıkr olunan zâviyelerün ikisi bile nefsinden sonra evlâdına ve evlâd evlâdına sümme ve sümme ba'de'l-inkırâz Seyyid Nizâm'a be'dehu Seyyid Nizâm'ın evlâdına ve evlâd-ı evlâdına sümme ve sümme ba'de'l-inkırâz fukarâ-i müslimîne ola hâlen Seyyid Nizâm'ın oğlu Seyyid Şerefeddin tasarru-fundadır ikisi harâb olmağın ta'mir ve termîm idüp on beş bin akçe harc itmiş elinde hücceti vardır^[51]".

Bu vakfiyeye göre tekke, Seyyid Nizâm hazretlerinin sağlığında Bayram Dede tarafından yap-tırılmıştır. Tahrir defterindeki vakfiyenin aslı olmadığından tahriri yapan zât, mahallenin gü-venilir kimselerinin anlatımıyla vakfiyeyi kaleme aldığından, vakfiye tarihi belirtilmemiştir. Ancak Davudpâşa Mahkemesi'ne ait 95 numaralı Kadı Sicil Defterinin v. 58/B'de kayıtlı Arap-ça vakfiyesinde, tarihi Evâsıt-ı Z sene 948 [23.03-06.04.1542] olarak kaydedilmiştir. Şuhû-dü'l-hâl şu zâtlardan müteşekkildir:

es-Seyyid İsmail Efendi ibn-i Abdullah; Seyyid Mustafa Efendi b. Halil; Muslihiddin Efendi ibn-i Ahmed; İzzeddin Efendi ibn-i Ali; Zıyâeddin ibn-i Mehmed; Rızâeddin Efendi ibn-i Ali; Hasan b. Hüseyin; Ahmed b. Veli; Seyyid Nureddin b. Hasan; Seyyid Abdülkadir ibn-i Mahmud; Şeyh Hasan ibn-i Ali; Seyyid Musa b. Ali; Molla Nusretüddin ibn-i Abdullah; Seyyid Mehmed Valid ibn-i Ca'fer; Seyyid Ali b. Ali; Zülfikâr Dede, Koca Mustafa Paşa Şeyhi Merkez Muslihiddin^[52].

Yüz yıl kadar önce Şeyh Şuâeddin Efendi'nin erkek evlâtsız olarak vefatından sonra boş kalan her iki tekkenin şeyhliğine Koca Mustafa Paşa şeyhinin inhası üzerine atanan Şeyh Hasan Adlî (Seyyid Nizâm Tekkesi'ne) ve Şeyh Hafız Mustafa Nûri (Seyyid Seyfullah Tekkesi'ne) efendiler ile Seyyid Nizâm evlâtları arasında cereyan eden muhakemeler sırasında, zaviye meşihatının Seyyid Nizâm evlâdına meşruta olmadığını ileri süren atanmış şeyhler Hasan Adlî ve Hafız Mustafa Nuri Efendiler, Bayram Dede zaviyesi ile Seyyid Nizâm zaviyesinin ayrı ayrı olduğunu, Bayram Dede'nin kabrinin çeşmesi^[53] karşısındaki bostan içinde olduğunu, ancak mezar taşı olmadığından vefat tarihi bilinemediğini, tekkesinin de orada bulunup sonradan yok oldu-ğu mahalle halkı rivayetine istinaden mahkemede ileri sürmüşlerse de iddialarını ispatlaya-cak deliller ortaya koyamamışlardır. Zâten Evkâf İdaresi de Hacı Bayram tarafından yaptırılan iki zaviyenin Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah tekkeleri olarak kabul etmektedir^[54].

Bayram Dede vakfiyesi 948/1542 tarihli olduğuna göre o yılda veya az bir süre önce yapılmış olmalıdır. Buna göre Bayram Dede vakfını kurduktan iki yıl sonra 950[1543-44]'de vefat et-tiğinden kısa bir süre tekkelerin şeyhliğini yürütmüştür. Vakfiyede vefatından sonra evlâdına şart ettiğine göre bir oğlu olduğu anlaşıyor. Ancak bu zât hakkında bilgi sahibi değiliz. Sey-yid Nizâm hazretlerinin anılan tekkede şeyhlik yaptığı ve 957 [1550] tarihinde vefatı bildiği-ne göre birkaç sene şeyhlik yapmış olmalıdır.

Hüseyin Vassaf merhum, Hacı Bayram'ın Hacı Kabâyî^[55] olmasını kuvvetle muhtemel görü-yorsa da bunun doğru olmayacağı aşikârdır. Zira vefatından 85-90 yıl önce iki tekke ve çeşme yaptırabilmesi imkânsız gibidir. BOA. BEO, No: 4658/349339'de kayıtlı vesikada ise 950/1543 yılında vefat ettiği belirtilmektedir (Vesika No:3). Bu tarih doğru ise çeşme vefatından sonra va-risleri tarafından adına yaptırılmış olmalıdır.

Seyyid Nizâm hazretlerinin vefatından sonra oğlu Seyyid Şerefeddin Efendi, babasının yerine şeyh olmuştur. 1009/1600 yılında şeyhliği devam etmekteydi^[56]. Vakfiye kaydından anlaşıldı-ğı üzere, Seyyid Şerefeddin Efendi, her iki tekke harap olduğundan 15 bin guruş harcayarak tamir ettirmiştir. Şerefeddin Efendi'nin vefat tarihi tespit edilemedi.

Şeyh Seyyid Şerefeddin Efendi'den sonra, XIX. yüzyıl sonlarına kadar bir şeyh kaydına rastlan-madığından bu durum şöyle izah olunabilir.

Dergâhın Ebrû-nigâr Kalfa tarafından ihyasını gösterir kitâbe

1- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Şûrâ-yı Devlet tasnifinde 3157/44-10 numarada kayıtlı bir ve-sikada “-Seyyid Nizâmeddin türbesinde esasen meşihat olmayıp bilâhare Âdile Sultan tarafın-dan ihdas edilmiş...” (Vesika No:13);

2- Diğer bir vesikada da “Seyyid Nizâmeddin'in meşihatine gelince müşârün-ileyhin vakfı tür-bedârlarına mukayyed olup türbedâr ve haffar-ı kabr ünvânıyla mahfuz olan cihati da evlâd-ı mumâ-ileyhim uhdelerinde tedavül eylediği ve Seyyid Nizâm türbesini tekke şekline ifrağ ey-leyen merhûme Âdile Sultân'ın...” (Vesika No:11);

3- Bir diğerinde ise “...türbelerin vakfı ve muîn-i revgan-ı zeyt ve türbedâr mâhiyesi olmayarak nüzûrât ile idare olunduğundan” (Vesika No:4)

4- Şeyh Ahmed Muhyiddin Efendi'nin *Tomar-ı Tekâyâ's*ında^[57] “mine'l-kadîm meşihati olma-dan yalnız türbedârlık olarak” idare olunduğu şeklindeki ifadelerden, tekke ve mescid işlevi de bulunan Seyyid Nizâm Türbesi'nde meşihat ciheti, yani şeyhlik, türbedarlık ücreti ve ay-dınlatma için zeytinyağı tahsisi olmadığını ve nezirler (adaklar) ile idare olunduğu anlaşıyor.

1009 (1600) Tarihli İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri'nde kayıtlı Hacı Bayram vakfiyesinde, vakfın akarları bulunmadığı, eski tabirle bî-kudret (güçsüz) bir vakıf olduğu görülüyor. Nitekim 1252/1836 tarihli bir vesikada Seyyid Nizâm evlâdına meşruta olan Seyyid Nizâm, Seyyid Seyfullah ve Elekli Baba türbelerinin vakfı, kandil için zeytinyağı ve türbedar aylığı olmadığı ve tamire muhtaç olduğu padişaha arz olununca Sultan II. Mahmud vakfından üç türbeye yılda yirmidörder vukiyye zeytinya-ğı, Seyyid Nizâm türbesine 12 vukiyye mum ve türbedara 60 guruş maaş bağlanmıştır. (Vesika No:4)

Görüldüğü üzere Seyyid Seyfullah tekkesi şeyhleri aynı zamanda Seyyid Nizâm ve Elekli Baba türbelerine de türbedarlık yapmışlardır. Bu durum XIX. yüzyıl sonlarında Âdile Sultan'ın ha-rap vaziyette olan Seyyid Nizâm dergâhını, büyük meblâğlar harcayarak ihya etmesi^[58] ve bu-roya meşihat, imamet, hitabet cihetleri koymasına kadar devam etmiştir (Vesika No: 3).

Tekkenin ilk onarımı Seyyid Nizâmoğlu Şeyh Seyyid Şerefeddin zamanında yapıldığı yukarıda nakledilmişti. Daha sonra tamire muhtaç olunca Sultan II. Mahmud tarafından 1252/1836 yı-lında imar ve ihya edilmiş, ayrıca türbeye yılda 24 okka (30.792 kg) revgan-ı zeyt (zeytinyağı), 12 okka (15.396 kg) mum ile türbedâra aylık 60 guruş tahsis edilmiştir (Vesika No:4). 1277/1861 yılında Seyyid Nizâm türbesinin bazı mahallerinin tamiri ve yeni bir oda yapılması için beş bin dokuz yüz kırk iki guruş harcanmıştır (Vesika No: 21).

Sultan II. Mahmud

Mehmed Ali Paşa

Hayriye Hanım Sultan

Türbenin dış duvarında bulunan bir mermer kitâbede belirtildiği üzere, 1289/1872 yılında dergâh Harem-i Hümayûn başkâtibi Râyet-keşân Kalfa'nın kızı Ebrû-nigâr Kalfa tarafından inşa ve ihya edilmiştir. Kitabenin metni şöyledir:

Bu mâkâm-ı şerîfin Cenâb-ı Hudâ'nın rızâ-yı pâki için ve hazret-i / Resûlullah ve İmâmeyn hazerâtına ve sâir evlâd-ı Resûllah'a muhabbeten / Ve şefâ'atlerini niyâz için Harem-i Hümayûn başkâtibi iffetlü Râyet- / Keşân Kalfa'nın kerîme-i muhteremi iffetlü Ebrû-nigâr Kalfa inşâ / Ve ihyâ buyurmuşlardır. Cenâb-ı Hudâ-i Lemyezel hazretleri din ve / Devletlerin ma'mûr ve iki cihânda azîz ve rûz-ı cezâda / Şefâ'atlerine nâil eylesin. Âmin. Fî 15 Ş sene 1289 [18.10.1872]

Bu tamirden kısa bir müddet sonra, 1290'da 687 binanın yandığı Sulumanastır yangınında yanarak^[59] yeniden harap bir duruma düşmesi üzerine, Sultan II. Mahmud'un kızı Âdile Sultan -1294 tarihli vakfiyesinde^[60] belirtildiği üzere- büyük meblâğlar harcayarak yeniden yaptırmış, ayrıca yeni vazifeler de ihdas etmiştir. Bu husus bir vesikada, vakfiyeden naklen şöyle anlatılır:

“...sultan-ı müşârün-ileyha hazretlerinin bin iki yüz doksan dört tarihli vakfiye-i mukayyedesinde yüz elli aded kavâim-i nakdiye-nin vakfiyetin beyandan sonra meblâğ-ı mezkûr usûl-ı câriyesi ve-chile mahkeme-i temyiz ma'rifetiyle istirbah ve istiglâl olunarak hâsıl olan nemâsından bundan akdem mebaliğ-i külliye sarfiyla mücedded sûretde ta'mir ve bina ve ihyasına muvaffak olduğum Silivrikapısı haricinde vâki' kutbü'l-ârifin gavsü'l-vâsılın hazret-i Seyyid Nizâmeddin kuddise sirruhü'l-metîn nâm-ı âlîlerine mensub dergâh-ı şerîfde âyende ve revendeye it'âm-ı ta'am olunmak üzre beher şehir yüz gurus verile ve hânkâh-ı mezkûr derûnunda vâki' câmi'-i şerîfin imamet cihetine şehri on gurus ve türbedârlık cihetine şehriye kezalik on gurus ve meşihat ciheti şehriye yirmi gurus verilüp cihet-i tevliyet için dahi şehriye on gurus verilir. Zikr olunan imamet ve türbedârlık ve tevliyet ve meşihat cihetleri aziz-i müşârün-ileyh evlâd evlâdından hâlen hânkâh-ı mezkûrede seccadenişîn-i irşad olan es-Seyyid eş-Şeyh İbrahim Şuâeddin el-Halvetî Efendi ibn-i el-merhûm es-Seyyid eş-Şeyh Ali Efendi'ye hayatda oldukça meşruta olup beher hafta mukabele günleri es-na-yı duâda pederim cennetmekân Sultan Mahmud Hân-ı Gâzi hazretleri ve validem merhûme Zernigâr Kadın ve zevcim merhûm Mehmed Ali Paşa ve vasil-ı civar-ı rahmet olan kerîmem Hayriye Hanım Sultan ervâh-ı 26) şeriflerine fâtiha-hân olup ve lâbis-i libâs-ı hayat oldukça selâmet-i dâreyn ve vâsıl-ı huld-berîn olduğumda rahmete hisse-mend etmek üzre hayr duâ buyura ve şeyh-i mumâ-ileyhin vefatından sonra mecmû' cihat-ı mezkûre şeyh-i mumâ-ileyhin isrine salik olan evlâdına ve evlâd ve evlâd evlâdına ve evlâd ve evlâd ve evlâd evlâdının batnen ba'de batnin müs-takimü'l-etvâr ve salih ve zâhid ve âbid olanlarına tevcih oluna

ve ba'de'l-inkırazi'l-küll şeyh-i mumâ-ileyhin biraderleri es-Seyyid Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin efendilerin ve evlâd ve evlâd ve evlâd ve evlâd evlâdının kezalik tarikat-i aliyye-i Halvetiyyeye mensub irşâda kâdir ehl ve erbâb ve pederleri [silkin] salik âbid ve zâhid evlâdlarına batnen ba'de batnin meşruta ola ve neuzûbillah min gada-bi'l-feyyâz anlar dahi külliye inkıraz bulur ise fukarâ-yı aziz-i müşârün-ileyh Seyyid Nizâmeddin ve hulefâ-yı Halvetiyyeden müstehak bir zâta mecmû'-ı cihat-ı mezkûr meşrut ola ve ancak işbu vakıfca hâlâ Koca Mustafa Paşa dergâh-ı şerîfine postnişîn-i irşad olan reşadetli es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Rızâeddin Efendi hazretleri hasbîce nâzır nasb ve ta'yin olunarak cihat-ı mezkûrenin tevcihâtı anın inhâsıyla icra olunup her halde nezaret-i aliyyelerini bî-diriğ buyuralar ve ba'de'l-vefat zikr olunan 30) Koca Mustafa Paşa dergâhında her kim postnişîn olur ise işbu vakfıma nezaret buyuralar deyü mestûr bulunduğu...” (Vesika No:13)

Daha sonra dergâh ve türbe, 1894 depreminde zarar görmesi üzerine, Sultan II. Abdülhamid Hân tarafından 49.530 gurus harcanaarak yeniden tamir ettirilmiştir^[61].

1925 yılında çıkarılan tekke, zaviye ve türbelerin seddi kanunuyla tekkeler kapatılınca bu dergâhın da kapısına zincir vurulmuştur. 1955 yılında mescid olarak ibadete açılmış; meşrutada da cami görevlilerine tahsis edilmiştir^[62].

1974 yılında cami cemaatinden Ahmed Eren, tüm masraflarını kendisi karşılayarak caminin tamiratını, tezyinini yaptırmış, bahçeye şadırvan ve duvar yaptırmıştır^[63].

Seyyid Nizâm hazretleri ve oğlu döneminde rivayet olunduğu üzere Nakşî veya Gülşenî âyini icra olunmuş olmalıdır. Daha sonra Seyyid Seyfullah ve evlâdları mensup oldukları Sinânîlik üzre icra-yı tarikat icra edilmiş. Şuâeddin Efendi'den itibaren de Şa'bânî âyini icra olunmuştur.

Her yıl Seyyid Nizâm Dergâhı'na 30 gurus Muharremiye (Bkz. BOA. EV, No: 12138, v. 4/A); 7 kurbanlık koyun, 41 kıyye nân-ı azîz (ekmek) (Bkz. BOA. Y. PRK. AZJ, No: 15/30-2. Vesika No: 34); Hamidiye Anbarı'ndan 115 kıyye zeytinyağı, 12 kıyye mum (Bkz. BOA. EV, No: 23157, v. 31/B); 1885 yılında 800 gurus ihsân-ı şâhâne (Bkz. Y. PRK. MŞ, No: 1/60) verilmekte idi. Seyyid Nizâm sülâlesinden olup Hancı Karagöz mahallesinde oturan Şerife Cemile Hanım'a ömür boyu 200 gurus maaş bağlanmıştır (Vesika No: 22).

Şâbânî Tacı

Nakşî Tacı

Gülşenî Tacı

Sinânî Tacı

Silivrikapısı haricinde Seyyid Nizâm Hazretleri karakolhane-i hümayunu (ABD Kongre Kütüphanesi)

Seyyid Nizâm ve Merkez Efendi dergâhları câbisi müderrisinden Mehmed Arif Efendi’nin ma-aşı 1903 yılında 500 guruşa yükseltilmiştir (Bkz. BOA. İ. EV, No: 38/48).

Burada zikretmemiz gereken bir husus da şudur: 1907 tarihinde padişah yaverlerinden Süvari Feriki Mehmed imzasıyla Sultan Abdülhamid’e sunulan bir rapordan öğrendiğimize göre, Seyyid Nizâm dergâhı civarında, dergâhın vakfından olan 18 dönüm bir bostan, uzun yıllar önce bir bahçivana satılmış. 15 Yıl önce de başka bir isimle Balıklı Kilisesi tarafından satın alınmış ve kiliseye akar olmak üzere kiraya verilmiş. Kilise papazlarından biri Seyyid Nizâm şeyhine müracaat ederek, o bostana bitişik tahminen bir dönüm dergâha ait kabristanın içinde ve kenarına yakın bir yerde, Rus meselesinde iki üç Fransızın cesedinin gömüldüğünü söyleyerek buranın kiliseye satılmasını teklif etmiş. Şeyh Efendi teklifi hemen reddetmiş. Ancak kabristanın Balıklı Kilisesi duvarının köşesine rastlayan yerden birkaç yıl önce tahminen kırk elli arşın mahalline duvar çekilirken tecavüz edilerek içine baraka yapılmış (Vesika No: 33).

Tekke-Mescid-Türbe’nin Mimarî Özellikleri

Prof. Dr. M. Baha Tanman, İstanbul tekkelerinin mimari tarihiyle ilgili değerli doktora tezinde Seyyid Nizâm Tekkesi’ni şöyle tavsif ediyor:

“14.2x12 m. boyutlarında bir alana yayılmış olan bina 75 cm. kalınlığında, moloz taş ve tuğla ile örülmüş duvarlara sahiptir. Sonradan eklenmiş olan minarenin kaidesinde kesme köfeki taşı tercih edilmiş, ahşap çatı Marsilya tipi kiremitlerle kaplanmıştır. Bütün pencereler basık kemerlidir.

Yapının doğu kesimini işgal eden ve 10.75x7.75 m. boyutlarında bir alanı kaplayan harim kuzey-doğu köşesinde 8x0.9 m. lik bir çıkıntı yapar. Giriş de buradadır. Önündeki rüzgârlık muhdestir. Doğu cephesinin caddeye yakın olan güney kesiminde Seyyid Nizâm Tekkesi’nin 1872’de ihya edildiğini belgeleyen mensur bir kitabe bulunur. Söz konusu kitabenin altında, şadırvan avlusunun güney-batı köşesinde tekke şeyhlerinden 1666 (Rebiyülevvel 1077)’da vefat etmiş olan Seyyid Nizâmzâde Ahmed Mürtaza Efendi’nin kabri yer alır^[64]. Yine aynı cad-denin çıkıntı yapan kesiminde, pencereler arasında Adile Sultan’ın 1307 (1890)’de tekkeye su getirdiğini belgeleyen kitabe yerleştirilmiştir. Beyzî bir madalyon üzerine bozuk bir ta’likle yazılmış olan metin oldukça üslupsuzdur.

Doğu duvarında, üçü çıkıntı olmak üzere dört, güney cephesinde mihrabın yanlarında iki, kuzey cephesinde de iki adet pencere bulunur. Kuzeye bakanlar sonradan örülerek kapatılmıştır. Mihrab nişi yarım daire planlıdır ve basık bir kemerle son bulur. 8.75x6.5 m. boyutlarındaki esas âyin alanı doğu, kuzey ve batı yönlerinde toplam yedi adet daire kesitli ahşap sütunla çevrilidir. Aşıklıkları torna işi ahşap parmaklıklar ile donatılmış olan bu sütun dizileri âlin alanına doğru ve kuzey yönlerinde erkek seyirci mahfillerinden, batıda ise türbeden ayırırlar. Doğudaki mahfil evvelce sözü edilen girintinin içine yerleştirilmiştir. Söz konusu mahfillerin üstünde, ahşap sütunlarla taşınan, kadınlara mahsus fevkânî mahfiller bulunmaktadır. Kuzey kanadındaki kadınlar mahfili tam ortada 89 cm. çapında yarım daire planlı bir çıkma ile genişletilmiştir. Harimin aslında çubuklu ve göbekli tavanla örtülü olduğu tahmin edilebilir. Muhtemelen son onarımda bunun yerinde dümdüz, alelâde bir ahşap kaplama çakılmıştır.

Seyyid Nizâmeddin ile tekke şeyhlerinden üçünün ahşap sandukalarını barındıran türbenin güneye, caddeye açılan üç adet penceresi vardır. Ortadaki dışardan basamaklı bir sahanlık ile donatılarak niyaz penceresi haline getirilmiştir. Söz konusu pencerede, niyaz pencerelerinin çoğunda görülen ve bunları cephelerdeki diğer pencerelerden farklı kılan boyut ve tasarım farklılıkları bulunmaz. Kuzey ve batı duvarları sağırdır. Doğu yönünde türbe ile harimin sınırında ahşap sütun/parmaklık dizisi uzanır. Kuzey-batı köşesinde minare girişi yer alır. Güneye, niyaz penceresinin hizasında bulunan, Seyyid Nizâmeddin’e ait sanduka diğerlerinde daha büyük tutulmuş ve demir parmaklıklarla kuşatılmıştır. Türbenin çubuklu tavanı içine, tam batinin sandukası üzerine gelen yere küçük bir ahşap kubbe oturtularak altında gömülü olanın ayrıcalığı vurgulanmıştır. Yapının kuzey-batı köşesinde yer alan minare dışa taşkın, kare planlı bir kaide üzerinde yükselir. Silindir biçimindeki gövdesi ile iddiasız bir görünüme sahiptir.

Cami-tevhidhane ile türbeyi bünyesinde kaynaştıran bu yapının cephelerine ve iç mekânına sadelik hâkimdir. Basık kemerli pencereleri ve ahşap çatısı ile dışardan geç devire ait alelâde bir mescidi andıran binanın içinde yegâne süsleme mihrapta ve türbedeki ufak ahşap kubbede görülür. Mihrap nişinin yüzeyi, yanlarda kordonlarla tutturulmuş perde, ortada kandil motifleri ile süslenmiş, kubbenin içine eklektik zevke uygun kalem işleri yapılmıştır. Ahşap minber hiçbir özellik göstermez.

Harem

İki katlı kâgir bir yapıdır. Sıva ile örtülü olan duvarları herhalde batı normunda tuğlalar ile örüldür. Ahşap çatı Marsilya tipi kiremitlerle kaplıdır. Biri avluya, diğeri caddeye dâhil olmak üze-

re iki girişi vardır. Hareketsiz cephelerinde dikdörtgen açıklıklı pencereler sıralanır. Son yıllarda iç taksimatı değişikliğe uğramış olan bina sıradan bir mesken niteliğindedir”^[65].

Duvardaki Beyzî Kitâbe:

*Ve Minel mâ’i külle şey’in Hayy
Susuzluktan bırakmaz ba’d-zâ renc
Nizâmeddin Seyyid’de bu sahrınc
Hudâyâ dergehinde eyle makbûl
Şu hayr-ı Âdile Sultân’ı meczûl
O âlîşânın âdâtı kerâmât
Tolu bünyân-ı lûtfundan müberrât
Bihâr-ı himmeti hayrâta mahsûr
Bu bâlâ katre-çini dürr-i mensûr
Okunsun haşre tek nâm-ı necâbet
Su hayrât oldı târih-i inâyet
Fî 7 Zilka’de sene 1307 [24.06.1890]*^[66]

Anlaşılabacağı üzere Âdile Sultan, Seyyid Nizâm’ın su meselesini çözmek için bir sarnıç yaptırmıştır. İSKİ tarafından yayınlanan 27 ciltlik İstanbul Su Külliyyatı’nı taradıkça da, Âdile Sultan’ın buraya su getirdiğine dair bir kayda rastlayamadık. Silivrikapı bölgesinde çeşitli çeşmelere Sultan II. Mahmud’un annesi Nakşidil Valide Sultan’ın su getirdiği görülüyor^[67]. Ayrıca Ahmed Özcan’ın belirttiği üzere, 20 ton kapasiteli sarnıca, yağmur sularını toplamak üzere kanalları bulunuyormuş. Halen şadırvan altında bulunan sarnıçtan su tulumbayla çekilip mermer abdest teknelerine dolduruluyormuş^[68].

Türbede asılyken alınarak Türk-İslâm Eserleri Müzesi’ne, oradan da Divan Edebiyatı Müzesine nakledilen Adile Sultan’a ait bir levhayı Hüseyin Vassaf Efendi naklediyor:

*Pâyine Seyyid Nizâmeddin’in itdim ilticâ
Cedd-i pâkine tavassutdur ümîdim mutlakâ
Çün yiğirmidokuzuncu batnda bulur vusûl
Fahr-i âlem Hazret-i Ahmed Muhammed Mustafâ
Merkad-i pür-nûrının pervânesidir âşıkân
Dergeh-i iclâlinin hep bendesi ehl-i safâ
Âl ü evlâda muhabbet farzdır ümmet için
Duymayan bu bâ-yı pâki bulamaz fevz ü rehâ
İlticâdan maksadım ancak budur kim Âdile
Rûz-ı mahşerde şefâat ide ol cedd-i alâ*

Beyzî Kitâbe ve Merhum Süleyman Uyanık yazısı
(Bu levha sonradan kaldırılmıştır)

Yine Hüseyin Vassaf Efendi’nin naklettiği diğer bir levha:

*İtmek istersen eğer tanzîm-i emvâl-i umûr
Hânkâh-ı Hazret-i Seyyid Nizâmeddin’e gel
Mâ-sivâyı dilden ihrâc it dâhil-i Hazret ol
Bâb-ı ehlullahdır dâim açıkdır bu mahal
Mazhar-ı nazm-ı celîl-i Yezkürûnallah’dır
Ehl-i tevhîdin nizâmı Sa’diyâ bulmaz halel*

Diğer bir Levha:

*Nûr ile olmuş münevver kâmilten işbu makâm
Kutb-ı âlem gavs-ı a’zam Hazret-i Seyyid Nizâm*^[69]

Seyyid Nizâm sandukasının yanındaki kabirlerde, Şeyh Seyyid Şuâeddin, Şeyh Seyyid Ali ve Şeyh Seyyid Mahmud Celâleddin Efendiler medfûnudur^[70].

Tekkenin İkinci Bânisi

İkinci bâni Sultan II. Mahmud’un kızı Âdile Sultan’dır. Dergâh harâb olduktan sonra büyük meblâğlar harcayarak ihya etmiş^[71] ve dergâha imamet, meşihat, türbedarlık ve tevliyet cihetleri koymuştur. Yaptığı hayırlar için 14 bölümden oluşan, çok güzel bir cilt içinde altın varaklı süslemeli, şaheser denilebilecek tarzda özen gösterilerek hazırlanan vakfiyesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T: 4993 numarada kayıtlıdır. Seyyid Nizâm ile alâkalı vakfiye bu cildin içindeki 6. vakfiyedir^[72].

Âdile Sultan

Sultan II. Mahmud’un kızıdır. 22 Şevval 1241 [29.05.1826]’de İstanbul’da doğdu. Annesi Zernigâr Kadındır. Küçük yaşta annesini kaybetti. Babası onu zevcelerinden Hâce Nevfidan Kadın’ın talim ve terbiyesine emanet etti. Tophane Müşiri Mehmed Ali Paşa ile evlendi. Sıdika, Aliye, İsmail Bey ve Hayriye Sultan adında çocukları dünyaya geldi. İlk üçü pek küçük yaşta vefat etti. En çok yaşayan Hayriye Sultan da genç yaşında vefat etti.

Cömert, iyiliksever, fukarası çok, dürüst bir insan olan, çok sevdiği kocası Mehmed Ali Paşa’nın ve ardından kızının vefatları Âdile Sultan’ı çok üzdü. Her ikisi için mersiyeler yazdı.^[73]

Kardeşlerini, çocuklarını, kocasını daha sonra da tek teselli kaynağı olan kızı Hayriye Sultan’ı kaybeden, çok acılar çeken merhûme Âdile Sultan, Bâlâ Tekkesi şeyhi Ali Efendi’ye intisap

Seyyid Nizâm mezarının önündeki mermer kitâbe: Kutbü'l-ârifin Şeyhü'l-a’zâm / Seyyid Nizâmeddin Ahmed / Ebâ Nesim Efendi Hazretleri / Vefâtı sene hicri 957

Âdile Sultan

ederek kalan ömrünü ibadet, taat, hayır ve hasenatla geçirdi. 1 Şevval 1316 [12.02.1899]’de bayram sabahı vefat etti. Cenazesi Eyüp Camii’ne getirildi ve namazı kılındıktan sonra Bostaniskelesi mevkiinde bulunan kocasının türbesinde, evvelce kendisi tarafından hazırlanan kabre gömüldü. Cenaze merasimine çok kalabalık bir halk kitlesi, şehzadeler, damatlar, Enderun-ı Hümâyûn mensupları, resmî erkân, patrikler, hahambaşı, ecnebi konsoloslar, ulema, meşayih, dervişler ve müezzinler katıldı. Vefatına birçok mersiyeler yazılıp tarihler düşürüldü.

Ehl-i sünnet inancında iyi bir Müslüman olan Âdile Sultan, şiirlerinde genellikle dünyanın faniliğini, değersizliğini ve aldatıcı olduğunu; Allah’ın rızası dairesinde hareket edilmesi gerektiğini, hayır duası alarak, iyi eserler bırakarak gitmenin akıl kârı olduğunu işler. Bunlardan biri şöyledir:

*Ârif isen etme bu fâni cihâna itibâr
Görmedi kimse vefâsın olmadı hiç pâyidâr
Kimseye bu dâr-ı mihnet olmadı dârü'l-emân
Sen emin olma gönül bend etme zinhâr zinhâr
Niceler geldi bu dehre bulmadı bir dem huzûr
Zevkine aldanma üç beş gündür ancak rüzgâr
Kimseye bâki değildir bil sana da olmaz
Saltanat devletle ey gâfil ne lâzım iftihâr
Çün misâfir-hânedir konan göçer bî-iştibâh
Anladınsa ona göre et tedârik kalma hâr
Devlet-i bâki vü dâim ister isen Âdile
Cânını kıl râh-ı aşk-ı yâre takdîm ü nisâr*

Sultan II. Abdülhamid Hân’ın kızı Ayşe Osmanoglu’nun hâtıratında Âdile Sultan hakkında şu bilgileri verir:

“İkinci Sultan Mahmud’un kızı olup hayır ve hasenâtıyla fukaraperverliğiyle ma’ruf, Sadrazam M. Ali Paşa’nın zevcesi, şair, ilim ve irfan sahibi, dindar bir sultandı. Kocasının ölümüne güzel mersiyeler yazmıştır. Bendegânı ve hususiyetinde bulunanlar kendisinden, nezâketinden daima hoşnutlukla bahsederlerdi. Ölümünden sonra saraya gelen cariyeleri ve ağaları, efendilerinin hikâyelerini, iyiliğini bize anlatırken gözyaşlarını zaptedemezlerdi.

Babamla görüşmek istediği zaman haber gönderir, sarayda hususî hazırlıklar yapılır, bu suretle saraya gelirdi. Diğer sultanlar gibi bayramlarda falan gelmez, arıza yazmaz, arzularını baş ağası ile bildirir, istediği derhal yapılırdı. Hala Sultan gelmek isteyince babam hususî dairesinde kendisini bekler, karşısına Hazine Usta ile rütbeli hazine Ustası ve kâtiblerden başka kimse çıkmaz, huzurunda musahipler ve hazinedarlar hizmet ederdi. Arabası Hünkâr Dairesi’ne yanaşır, baş-musahip koluna girerek arabadan indirir, kapıdan girerken babamla Valide Sultan tarafından karşılanırdı. Doğruca salona alınırdı. Babam hürmet ve tazimle halasının elini öper, büyük kanepeye halasını oturtup kendisi de karşısına otururdu. Hazinedarlar, askılar içinde kahvesini getirirler, babam eliyle tepsiden alıp halasına verirdi. Âdile Sultan’ın nargile içmek mutadı olduğundan, mücevherli billur nargile evvelden hazırlanır, odaya getirilir, babam kalkıp halasının önüne koyar, marpuçu da eline verirdi. Bizler içeriye girip elini öper, yerden bir temenna ederek Padişah’a yaptığımız resmi tazimi ifa eder, çıkardık. Babama “oğlum” hitabında bulunur, babam da kendisine “Emredersiniz halacığım” cevabını verirdi. Konuşma bir iki saat kadar devam eder, yine geldiği gibi arabasına biner, babam da kapıya kadar kendisine refakat ederdi.

Yüzünün eskiden pek güzel olduğu belliydi. Narin, orta boylu, kumral, mavi-elâ gözlü, nûrânî,

Seyyid Nizâm Tekkesinde Yeralan Mermer Abdest Tekneleri

asaletini gösteren hâl, hareket ve terbiyeye malik bir sultandı. Giyinmesi tamamıyla alaturka olup, ağır kumaşlardan dört etekli entari, ayağına güderiden papuç giyer, beline şaldan kuşak bağlar, bu entari üzerine “salta” dedikleri bol kollu bir ceket geçirir, başına fes gibi bir şey giyip etrafına oyalı ipekli yemeni sarar, üzerine zümrüt ve lâ’llerle yapılmış, ortadaki daha büyük, iki yandakiler küçük, gül şeklinde kıymetli iğneler takardı. Başka hiç bir mücevher, nişan takmazdı. Son geldiğinde parmağında taşıdığı gayet değerli bir lâ’l yüzüğü çıkarıp babamın parmağına takmış ve şunları söylemiş: “Dedem Sultan Abdülhamid bu yüzüğü babam Sultan 2. Mahmud’a yadigâr olarak vermişti. Babam da bir gün parmağıma takarak, babasının yâdigârı olduğunu söylemiş; ben de sana yâdigâr ediyorum” demişti. “İşte o gün bu gün, bu yüzüğü parmağımda taşıdım. Ama şimdi bize artık âhiret yolculuğunun yakın olduğunu hissediyorum. Kimseye vermeğe kıyamadığım bu yüzüğü, ben de sana yâdigâr ediyorum oğlum. Babam da hemen kalkıp halasının elini öpmüş ve bu tarihi yüzüğü verdiği için teşekkür etmiştir. Babamın yüzük takmak âdeti olmadığından, halasının yâdigârı olan bu hatırayı altın, küçük bir kâse içinde saklamış, daima yattığı odada bulundurduğu küçük camlı dolaba koymuştu. Başucunda duran bu dolapta babasına ait birçok aile yâdigârı dururdu. Hallinde bunların hepsi kaybolmuştur”^[74].

Dergâhın duvarında bulunan ve üzerinde *Ya’kub ibn-i Hüseyin* yazılı kitabedeki şahsın kimliğini tesbit edemedik.

Arka bahçede bulunan mermerden yontulmuş, dikdörtgen prizma biçiminde iki abdest teknesinin birinde: *Sâhibetü’l-hayr Şerife Cemile Hanım. Fî 5 N sene 1289* [16.11.1872]; diğerinde: *Sâhibü’l-hayrât Seyyid Ebûbekir Şâmî. Fî gurre-i Muharrem sene 1267* [06.11.1850] - *Ketebehu... Celâleddin*” yazılıdır.

Merhum Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, daha 12 yaşında bir çocuk iken eniştesi ile cuma günleri gittikleri Seyyid Nizâm tekkesi hatıralarından şunları okuyoruz:

“-31 Eylül 1949. Silivrikapı haricinde Muhyiddin Bey biraderimizle bir dolaşma. Anneciğimi ziyaretten dönüşte otobüsten indik, dolaşmaya başladık. Elekli Dede’den hiçbir hatıra kalmamış. Merhum

Seyyid Seyfullah Türbesi (Süheyl Ünver Arşivi)

Efendi, eniştem, *Sefine-i Sâfi* yazarı Ahmed Sâfi Efendi vardı. Bir zamanlar Bosnalı Hacı Tevfik Efendi müridlerinden Orta Asya’dan sefaretle gelen Yakub Han^[75] buraya fahrî şeyh olarak devam eder, Kuşadalı İbrahim Halvetî hazretleri yolunda güzel sohbetleriyle irşadda bulunmuş^[76].”

Haziredeki taşlar, fotoğraf ve çevrimyazılarıyla Doç. Dr. Süleyman Berk tarafından hazırlanarak, Zeytinburnu Belediyesi yayınları arasında iki cilt halinde iki kez basılmış olan *Zamanı Aşan Taşlar* isimli eserin ikinci cildi içinde yayımlanmıştır (İkinci baskı 2016).

Yukarıda da ifade edildiği gibi Seyyid Nizâm Dergâhı vakfının geliri olmadığı için Seyyid Nizâm hazretlerinin oğlu Seyyid Şerefeddin Efendi’den sonra şeyhlik ciheti kalkmış ve yerine türbedarlık ikame edilmiştir. Bu türbedarlık görevini de Seyyid Seyfullah Dergâhı şeyhleri yürütmüşlerdir. Burada konunun mütemmimi olması hasebiyle kısaca tespit edebildiğimiz Seyyid Seyfullah nâm-ı diğer Emirler Tekkesi şeyhleri listelerini ve ardından da Seyyid Seyfullah hazretleri ile bu tekkeyle ilişkili bazı zevât hakkında kısa bilgiler sunmaya çalışalım:

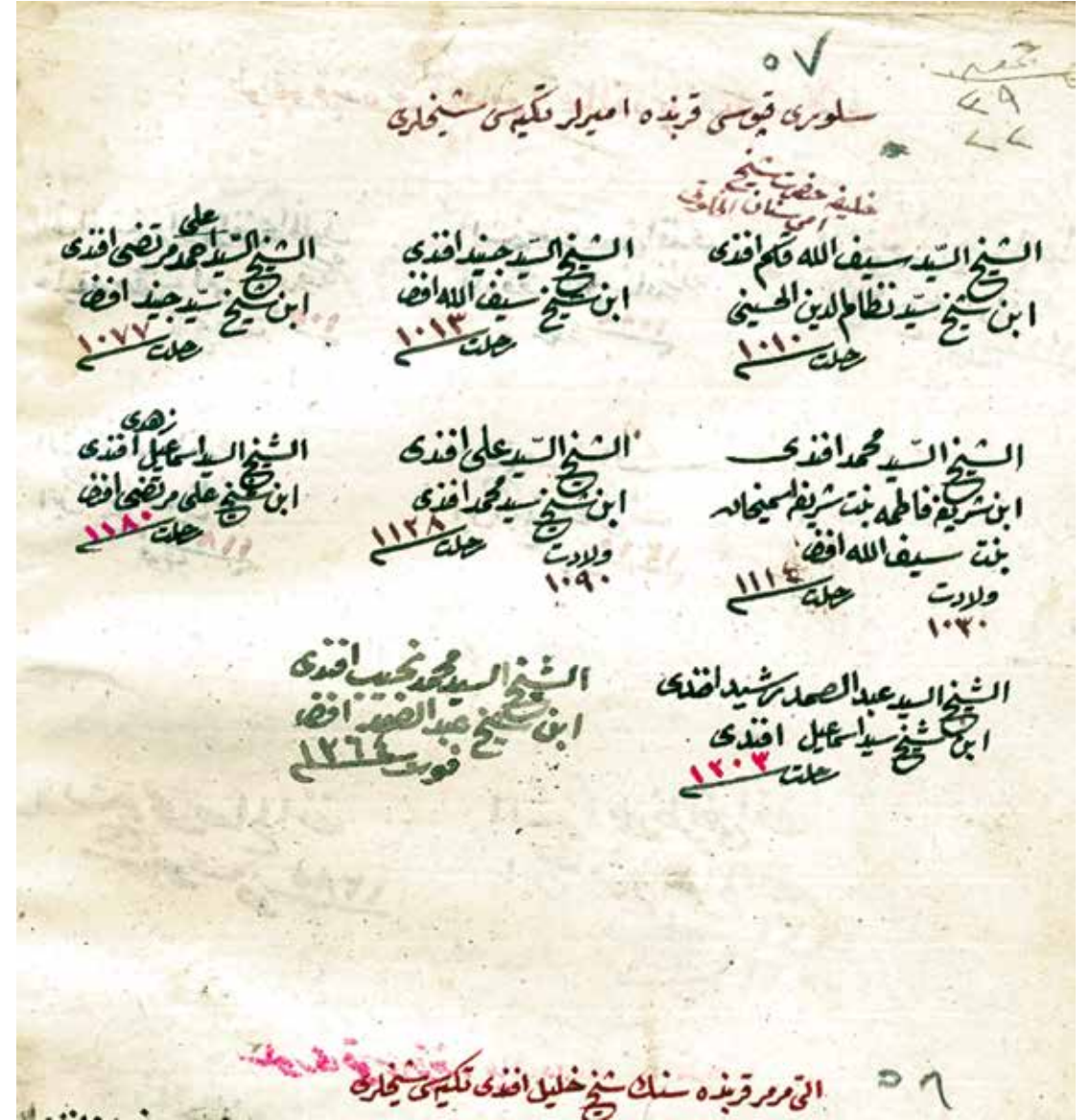
Silivrikapısı kurbünde Emîrlar Tekkesi Şeyhleri

- 1- Eş-Şeyh es-Seyyid Seyfullah Kâsım Efendi ibn-i Şeyh Seyyid Nizâmeddin el-Hüseynî (Halîfe-i Hazret-i Şeyh Ümmî Sinan el-Halvetî (Rihleti: 1010);
- 2- Eş-Şeyh es-Seyyid Cüneyd Efendi ibn-i Şeyh Seyfullah Efendi (Rihleti: 1013);
- 3- Eş-Şeyh es-Seyyid Ahmed Ali Murtaza Efendi ibn-i Şeyh Seyyid Cüneyd Efendi (Rihleti: 1077);
- 4- Eş-Şeyh es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Şerîfe Fatma binti Şerîfe İsmihan binti Seyfullah Efendi (Velâdet: 1030 - Rihlet: 1114);
- 5- Eş-Şeyh es-Seyyid Ali Efendi ibn-i Şeyh Seyyid Mehmed Efendi (Velâdet: 1090 - Rihlet: 1128);
- 6- Eş-Şeyh İsmail Zühdi Efendi ibn-i Şeyh Ali Murtaza Efendi (Rihlet: 1180);
- 7- Eş-Şeyh es-Seyyid Abdüssamed Rüşdi Efendi ibn-i Şeyh Seyyid İsmail Efendi (Rihlet: 1203);
- 8- Eş-Şeyh es-Seyyid Mehmed Necib Efendi ibn-i Şeyh Abdüssamed Efendi (Fevt: 1264)^[77].

Aşağıda yayımlanan vesikalardaki verilere göre Seyyid Seyfullah Tekkesi meşâyih:

1- Şeyh Seyyid Seyfullah Kâsım; 2- oğlu Şeyh Seyyid Hasan Cüneydî; 3- oğlu Şeyh Seyyid Ahmed Murtaza; 4- oğlu Şeyh Seyyid Mehmed Nuri; 5- oğlu Şeyh Seyyid Abdüşşekûr; 6- Şeyh Seyyid Abdüssamed;

hocam Emin Bey’in söylediğine göre, vaktiyle Silivrikapı mahallesinde bayram namazlarından sonra burada İstanbul fatihlerine dua ve fatiha okunmuş. Topçubaşı Esad Ağa’nın kabrinin yanı çöplükmüş. Kokuyordu. Seyyid Nizâm Tekkesi’nin perişanlığı insanı ağlatacak gibi. Muharrem ayında aşuresiyle meşhurdur. Bâlâ Tekkesi de öyle. Büyük 4-5 kazan getirirlermiş. Bâlâ Tekkesi’nde yemek de verilirmiş, burası vermezmiş. Küçükken eniştem Nail Efendi beni oraya götürürdü. Cuma namazından sonra güzel zikirler yapılırdı. Güzel ve rabıtalı konuşmalar olurdu. Bu rûhânî tekkenin havası beni pek cezbederdi. Hâlâ tesiri altındayım. Şeyh Şüca Efendi iyi sevk ve idare eden İstanbul efendisi, halûk, güzel sözleriyle meclisi şenlendiren muhterem bir zâttı. Tekkeye gidenler arasında Arapça hocam Nazmi

Tabîbzâde *Silsilenâmesinde* Seyyid Seyfullah Tekkesi Şeyhleri

7-oğlu Şeyh Seyyid Mehmed Necib (ö. 1264/1848); 8- yarı hisse oğlu Seyyid Ali, diğer yarı hisse torunu Molla Hasan’a. Molla Hasan’ın 11 Ş 1266/22.06.1850’de vefatıyla hissesi Seyyid Ali’ye ilhak (ö. 21 L 1292/20.11.1875); 9- oğlu Şeyh Seyyid İbrahim Şuâeddin (ö. 11 N 1334/29.IV.1332 [12.07.1916]). Şuâeddin Efendi Âdile Sultan’ın Seyyid Nizâm dergâhına meşihat ciheti koyduktan sonra merhûme Sultan’ın isteğiyle her iki tekkenin şeyhliğine getirilmiştir. 10- Şuâeddin Efendi’nin vefatından sonra, Seyyid Nizâm Tekkesi’ne Şeyh Hasan Adlî Efendi; Seyyid Seyfullah Efendi Tekkesi şeyhliğine Hafız Mustafa Nuri Efendiler -Koca Mustafa Paşa şeyhinin inhasıyla- şeyhliğe getirilmişlerdir.

Seyyid Seyfullah Kâsım Efendi

Seyyid Seyfullah Kâsım Efendi’nin hayatı hakkında elde fazla bilgi bulunmamaktadır. Hatta doğum tarihi dahi bilinmiyor. Babası terbiyesi için onu Ümmî Sinan hazretlerine teslim edilerek maiyetinde gerekli ilmî ve manevî tahsili yaptıktan sonra âdab-ı tarikatı tamamlayarak hilâfete

nâil oldular. Ümmî Sinan hazretleri kendisine babası Seyyid Nizâm hazretlerini tebciyen Nizâmiye tâci giydirdi. Babasıyla birlikte hacca gitti. Babasının vefatından sonra 53, Ümmî Sinan'ın vefatından sonra 34 sene daha yaşayıp 1010/1601 tarihinde vefat ettiler. Türbesi Silivrikapısı'na giden caddenin sağ tarafında set üstündedir. Ziyaretgâhdır. Üstü açık ve etrafı parmaklıklarla çevrili olup mezar taşında: “Kutbü'l-ârifin es-Seyyid eş-Şeyh Seyfullah Efendi b. eş-Şeyh es-Seyyid Nizâm Kudûsî sırruhû 1010” yazılıdır. Hüseyin Vassaf Efendi kendisi hakkında “Seyfullah, medâric-i ulyâ-yı kemâlâta ittisal etmiş [yüce kemâlât yollarına ulaşmış] bir allâme-i zaman ve mağbut-ı cihân [cihanın kışkandığı bir kimse] idi” der. Eserleri şunlardır:

1- *Mi'racu'l-Mü'mîn*; 2- *Âdabü'l-Menâzil*; 3- *Atvâr-ı Seb'a*; 4- *Câmi'u'l-Avârif Ma'denü'l-Ma'ârif*; 5- *Silsile-i Tarikat*; 6- *Miftâh-ı Vahdet-i Vücut*; 7- *Tâc-nâme*; 8- *Şeref-i Siyâdet*; 9- *Silsile-i Nesebiyye*; 10- *Hurde-i Halvetiyye*; 11- *Esrârü'l-Ârifin*; 12- *Seyr-i Sülûk*; 13- *Dîvân*.

Dîvânı ve diğer eserleri eski ve yeni yazılarla birçok kez basılmıştır. Bu çalışmada Arzu Meral tarafından iki cilt halinde hazırlanan “*Seyyid Seyfullah Külliyyâtı*”nı kullandık. Teberrüken burada mensur eserlerinden bir paragraf ile bir şiirini nakledelim:

“Pek çok mecliste bulundum, nice âlim ve faziletli kimse ile sohbet ettim ve aklımın erdiği kadarıyla şunu anladım ki, kelime-i tevhidden (lâ ilâhe illâllah) daha yüce bir söz, Kur'an gibi imâm, mârifet meyvesinin zuhûru için gözyaşı gibi yoldaş, Hakk'ın yolunda yürümeye şeyh gibi yâr olmaz. Dünya sevgisinden geçmeden gönülde nur olmaz. Ölümü anmadan, iki âlemde selâmet bulunmaz. Rasûlullah'ın adı geçtiğinde salavât vermeyen, iki âlemde de nasipsiz olur. İtikâdı olmayan kurtuluşu bulamaz^[78]”.

*Günahkârım günâhım bî-nihâyet
Bulunmaz rahmetine hadd ü gâyet
Gulâm u âşîyim kârım hatâdır
Hâcem sensin yine sen kıl inâyet
Esîr-i nefis-i şûm oldum meded kıl
Beni dûr eyledi senden be-gâyet
Murâdım rûz u şeb hazretten ey Dost
Edesin ben günâhkâre hidâyet
Nizâmoğlu eğerçi âsî kuldur
Ümîdim bu ede ceddim şefâ'at*

(Arzu Meral, *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı*, 2 C, İstanbul, 2014; Hüseyin Vassaf, a.g.e, C. 4, 257-261)

Seyyid Seyfullah Türbesinden
İki Görünüm

Meşhur bir îlâhîsi:

*Mevlâm, ver aşkını bana, hayranın olayım senin!
Bülbül gibi, cemâline nalânın olayım senin
Yandır beni, yandır beni! Aşk meyine kandır beni!
Sarhoş edip döndür beni, mestanın olayım senin
Al bende benlik kalması, kimseler halim bilmesin
Nâm ü nişânım olmasın, pinhânın olayım senin
Seyyid Nizâmoğlu'm hocam, ayırma kendinden, yücem!
Eğer gündüz, eğer gecem mihmanın olayım senin^[79]*

Seyyid Ali Efendi

1091/1680 yılında doğdu. Seyyid Nizâm evlâdından Seyyid Mustafa'nın oğludur. Şeyh Mehmed Necib Efendi'den sonra yarı hisse şeyh olmuştur. Diğer yarı hisse Hasan Molla'ya aitti. Hasan Molla'nın vefatı üzerine hissesi de Seyyid Ali'ye geçti. 21 L 1292/22.06.1850'de vefat etti. Gayet kalender meşrep, harâbâtî tavırlı idi.

İbrahim Şuâeddin Efendi

Seyyid Ali Efendi'nin oğludur. Kendisini yakînen tanıyan Hüseyin Vassaf Efendi, merhum Şuâeddin Efendi hakkında özetle şunları söylemektedir: “Seyyid Nizâm Dergâhı, zamanlarında ma'mur bir hâle gelmiştir. Meşâyih-i izâm-ı Şa'bâniye'den Mustafa Bey ve Yakub ve Kâmil Efendi hazerâtına mülâki olmuş, Mustafa Bey'e arz-ı nisbet eylemiştir. Mustafa Bey'e şiddet-i rabıtası ve ziyâde muhabbeti vardır.

Gayet güzel yemek yapar, husûsuyla aşure pişirir, bağ ve bahçe âleminden anlardı.

Beyaz arakiye üzerine yeşil sarar, entari ve şalvar ve cübbe giyerdi. Mesleğine son derece sâdık, güler yüzlü, gönül ehli, güzel sohbet ederdi.

Her hafta cuma günleri Şeyh Mahmud Efendi ve cümle ihvân Seyyid Nizâm Dergâhı'nda toplanırlar ve usûl-i Şa'bâniye üzere zikir-i şerîfde bulunurlar, şaşkınlık verici haller ile zevkyâb olurlardı. Zikirden evvel ve sonra cereyan eden irfan sohbetinden herkes hisse alırdı.

Şuâeddin Efendi güzel tanbur çalardı. Musiki ilmine aşina idi. Uzuna yakın boylu, kumral sakallı, endamı mütenasib, güler yüzlü, güzel, iltifatkâr, pek muhterem edib, cazibedâr bir şeyh idi. Yaşı 67 sınırında iken 29 Nisan 1332/11 Ramazan 1334 [12.07.1916] tarihinde vefat edip Seyyid Nizâm hazretleri mescidi yanına defnolundu.

Âdile Sultan'ın Seyyid Nizâm Tekkesini ihya edip meşihat ve diğer cihetler koymasından sonra Seyyid Nizâm Dergâhı şeyhliği kendisine verilmişti.

Erkek evlâdı olmadı. Kızları vardı. Bu sebepten vefatından sonra Seyyid Nizâm tekkesi şeyhliğine Koca Mustafa Paşa şeyhinin inhasıyla, Merkez Efendi tekkesi şeyhinin kardeşi Hasan Adlî Efendi getirildi. Vesikalar kısmındaki birçok belgede görüldüğü üzere yıllarca mahkemelerde uğraşıldı. Hasan Adlî Efendi, Şuâ Efendi'nin kızının oğluna vekil addolundu. Fakat “Bülbül yuvadan uçtu, gülistânı gam aldı” denildiği gibi o irfan bezmi dağıldı. Orada ne zikir ne fikir kaldı. Halen orası erbâb-ı zikre kapalıdır^[80].

Seyyid Seyfullah Tekkesi

Seyyid Mahmud Celâleddin Efendi

Fatih Sultan Mehmed’in damadı Şah Melik Paşa neslindendir. Ceddinin evkafının mütevellisi idi. Babası gümrük memuru Süleyman Efendi’dir. 1258/1842 yılında Silivrikapı civarında Bağdadlı Dergâhı karşısındaki evde doğdu. İbtidai ve rüşdiye mekteplerinden okuduktan sonra Hekimoğlu Ali Paşa Camii’nde Beyaz Osman Efendi’de, vefatı üzerine Cerrah Paşa Camii’nde allâme Osman Efendi’de, vefatıyla Bâyezid dersiâmlarından Tokadî Hacı Ahmed Efendi’de okuyarak icazet aldı. Ayrıca birçok değerli hocaların derslerine devam ederek istifade etti. Geçimini temin için memuriyete girdi.

Gençliğini pek affâne bir surette geçirmiş; arkadaşlarına, akranına daima hak ve hakikat tavsiye edermiş. Seyyid Nizâm şeyhi Hacı Ali Efendi vefat edince dergâha Bektaşiler ârız olarak Şuâ Efendi’yi idlâle başlayınca, büyük bir azim ve celâdetle dergâhı ve Şuâ Efendi’yi onlardan kurtarmış, bundan sonra her hafta cuma günleri Seyyid Nizâm Dergâhı’na devama başlayıp, sohbetleriyle istidatlı kimseleri zevkyâb ve Şuâ Efendi’yi muhabbetleriyle bahtiyar ederlerdi.

Mahmud Efendi, ondört veya onaltı yaşında iken Hamâmî Tevfik Efendi’ye intisap etmiştir. Yakub Han ve Mustafa Bey ve Hacı Kâmil Efendi meclislerine uzun müddet devam etti. Yakub Han, kendisine “Muhammedî” lakabını vermiş ve pek çok teveccüh göstermiş olduğu gibi “Pîş kadem” derlermiş. Mustafa Bey “Ehlullah Çavuş”, Kâmil Efendi “Şeyh” unvânını vermişlerdir.

Mahmud Efendi önceleri resmen şeyhlik yoluna gitmemiş iken, mutlaka birinden tâc ve hırka giymek, hilâfet almak gerektiğinde, o sırada İstanbul’da bulunan Kastamonu Hacı Şaban-ı Veli şeyhi Mehmed Atâullah Efendi, kendisine Nalçacı Dergâhı’nda tâc ve hırka giydirerek hilâfet verdiler. Bunun üzerine Üsküdar’da Valide-i Atik Dergâhı’na şeyh oldu. 15 Zilhicce 1337/11 Eylül 1335 [191] tarihine rastlayan bir perşembe gecesi vefat ettiler. İhvan toplandı, na’sı deniz yoluyla Samatya’ya, oradan Hazreti Sünbül’e götürülüp namazı kılındı. Seyyid Nizâmeddin’e götürüldü. Türbe haricine gömülmesi kararlaştırılmış iken, zuhur eden bir manevî hal üzerine Seyyid Nizâm sandukası yanında, Şuâ Efendi’nin koynuna defnolundu. Oraya kırk-elli sene devamın mükâfatını gördü. İhvan derhal yetmişbin kelime-i tevhid çektiler; dualar ettiler. Kırkıncı gecesi, Bakırköyü’ndeki hanede âyin-i tarikat icra olundu. Sabaha kadar zikrullah yapıldı. Mevlid-i şerif okundu.

Seyyid Mahmud Efendi, uzunca boylu, beyaz orta sakallı, mütenasibü’l-endam, halim, selim bir zât-ı kerim idi. Beyaz arakiye üzerine beyaz sarık sarardı. Daime sûfî kisvesiyle gezerdi. Misafirperverdi. İltifatkâr idi. Âdaba fevkalâde riayet eder, büyüklenmek, kibirlenmek nedir bilmezdi. Son zamanlarda çok okumaktan gözleri ağrır idi^[81].

Seyyid Nizâm Zâkirleri Hacı Nâfiz Bey

XIX. yüzyılda Seyyid Nizâm Dergâhı’na muntazaman devam eden Hacı Nafiz Bey, mahalle mektebinde okuduktan sonra hıfza başladı. Hârikulâde bir sese sahipti. Bir gün evinde yüksek sesle Kur’an okurken oradan geçen bir harem ağası dinlemiş Hünkâr’a arz etmiş. Sultan Abdülaziz küçük Nâfiz’i huzuruna çağırdı, bir aşır okuttu. Çok beğenmiş ve onu 12 Receb 1279 [02.01.1863] tarihinde “Enderun-ı Hümâyûn hademeliği mesleğine” dâhil etti. İki ay sonra Mâbeyn-i Hümâyûn hademeliğine alındı. Aynı yıl Sultan Abdülaziz ile Mısır’a gitti. Bunlar arasında Neyzen Yusuf Paşa gibi değerli musikişinaslar da vardı. Nâfiz Bey’i ise bilhassa ezan okutmak ve Türklerin bu sahadaki maharetlerini Mısırlılara göstermek maksadıyla götürmüştü.

1283/1866 Ramazanı’nda bir takım kıskançlar ona güvercin tersi yedirerek sesinin kısılmasına sebep oldular. Sultan Aziz bunu haber alınca çok üzölmüş ve “ona da mı kıydınız!” diye ağlamıştır. Aynı yıl Enderûn-ı Hümâyûn’a iade edildi. Bundan müteessir olan Nâzif Bey istifa etti. 1285/1868 yılında Maliye Hazinesi Masârifat Muhasebesi’de kâtipliğe başladı. 12696/1878’de Dâhiliye Muhasebesi’ne nakledildi. 23 L 1297 [31.07.1880]’de hacca gitti. 1299/1881’de evlendi. 1311/1893’de mümeyyiz oldu. 1312/1894’de saniye rütbesine terfi etti. 1315/1897 Şaban’ında hastalandı. Üç beş gün yatıktan sonra bir pazar gecesi vefat etti. Seyyid Nizâm Dergâhı civarına defnedildi. Mezar taşı yoktur.

Evvelce kısılmış olan sesi on onbeş yıl sonra açılmış, eskisi gibi olmamakla beraber yeni bir çeşni hâsıl etti. 7 Receb 1288 [21.09.1871]’de Şabanî tarikatına intisap etti. Şeyhi Üsküdar’da Nalçacı tekkesi postnişini Mustafa Enver Efendi’dir. 1288/1871’de bir cuma günü Sünbül Efendi dergâhında ilk olarak bir durak (kaside) okudu. Bu hâl devam etti. Sünbül Efendi, Ramazan Efendi, Seyyid Nizâm, Hüdâyî, Nasuhî ve Nalçacı dergâhlarına muntazam gider zakirlik ederdi. 1306/1888 Ramazan’ında Zekiye Sultan dairesine müezzin tayin edildi.

Gayet tiz ve güzel bir sese malik olan Hacı Nâfiz Bey, binlerce dinî esere vâkıftı. Yüzden fazla durak bilirdi. Esasen bilhassa durak okumakla şöhet bulmuştur. Bir hayli talebesi de vardır. Çok mütedeyyin olan ve maaşının yarısını her ay tanıdığı bazı fakirlere dağıtmak suretiyle büyüklük gösteren bu değerli şahsiyet bir takım ilâhîler de bestelemiştir.

Onun vücuda getirdiği bir “Hâtırat Defteri” de vardır. Oğlu İstanbul Asliye Mahkeme başkatipğinden emekli Ahmed Macid Berker’in yanında bulunan bu mecmuada birçok hadiselerle, doğum ve ölüm vakalarının tarihleri tespit edilmiştir^[82].

Fehmi Hoca

Seyyid Nizâm hânkâhı zâkirbaşısı olan Fehmi Hoca ezberindeki eserlerin çokluğuyla tanınmış değerli bir şahsiyetti. Hacı Nâfiz Bey’den epeyce ilâhî ve durak öğrenmiş, isteyenlere de meşketmiştir. 19 L 1353 [24.01.1935]’de vefat etti. Seyyid Nizâm Mescidi karşısındaki kabristan-da medfundur. Kuşadalı Rıza Bey şu ölüm tarihini vücuda getirmiştir.

İrticâlen söyledim târihini

Mûsikî üstâdı cerrâh-ı şehîr

Duyduk olmuş vâsıl-ı kurb-ı İlâh

Hazret-i Fehmî-i dâna göçdi âh (1353)

Hekimoğlu Ali Paşa Câmii müezzini olan ve cerrahlıkla da şöhet bulmuş bulunan bu zât, bazı ilâhîler de bestelemiştir^[83].

Dipnotlar

- * *Bu çalışma sırasında yardımlarını gördüğüm Z. Erdem İskenderoğlu, M. Birol Ülker, Cemal Toksoy, Muzaffer Şahin, Fatih Dalgacı, Süleyman Zeki Bağlan, Ali Vafî Kurt Beylere burada bir kez daha şükranlarını sunuyorum.*

- Osmanzâde Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ*, İstanbul, 2015, C. 3, s. 306.
- Hüseyin Vassaf, a.g.e, C. 3, s. 306, 309
- Hâtem-i Tâî: Arap kabileleri arasında cömertliğiyle tanınmış olan İbn Abdullah b. Sa'd'ın lakabıdır. Tay kabilesinden olduğu için Tay-yî, Tâî nisbet olunur. Peygamberimizin zamanında yaşamışsa da peygamberliğine erişememiştir. Çok zenginmiş. Kabilesinin reisi ve şairi olduğuna dair rivâyeler vardır. Ancak onun şöhreti cömertliği ile olup, darbimesel halini almıştır. Bir gazvede müslümanların eline düşen kızı, babasının cömertliğinden dolayı azâd edilmiş ve müslüman olmuştur (İskender Pala, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Ankara, 1989, C. 1, s. 424).
- Seyyid Seyfullah, *Câmi'ü'l-Ma'ârif*, Yazmalar Eserler Kurumu, Ankara Millî Kütüphane Yazmaları, No: A1905, v. 3/A.
- Hüseyin Vassaf, a.g.e., C. 3, s. 309.
- Kullandığımız yazmada “Tüffî” olarak yazılı ise de bunun müsten-sih hatası olduğu anlaşıyor. Zira az aşağıda “tûnî” nin külhana girip yanmadıkları için kendilerine nisbe olduğu belirtilmektedir ki, Mütercim Âsım Efendi lûgatinde “tûn”un külhan anlamına geldiği görülüyor (*Kâmûsü'l-Muhit Tercümesi*, Hazırlayanlar: Mustafa Koç, Eyyüp Tanıverdi, İstanbul, 2014, C. 6, s. 5301)
- Kitap, müellif tarafından 22 Za 1334 [21.09. 1916]'da Hüdâyî Kütüp-hânesi'ne vakfedilmiş, daha sonra Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüp-hanesi'ne intikal etmiş olup 1908 numara ile kayıtlıdır.
- Tabîbzâde, a.g.e, v. 21/B.
- Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, Hazırlayanlar: Zekeriya Kurşun, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul, 1999, C. 2, s. 149.
- Mecmuâ-i Tevârih*, Hazırlayanlar: Fahri Ç. Derin, Vahid Çabuk, İstanbul, 1985, 230.
- “Seyyid Nizâm Tekkesi” maddesi, *DBİA*, İstanbul, 1994, C. 6, s. 544.
- Süheyl Ünver, Defter No: 371 (Süleymaniye Kütüphanesi), imaj: 13.
- Hüseyin Vassaf, a.g.e, C. 3, s. 312.
- Bkz. *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı II Risaleler*, İstanbul, 2014,
- Hüseyin Vassaf, a.g.e, C. 3, s. 312.
- Hamid Algar, *Nakşibendîlik*, İstanbul, 2007, s. 199.
- Abdülaziz ed-Dürî, Abdülkerim Özaydın, “Bağdat” maddesi, *DİA*, İstanbul, 1991, C. 4, s. 433; M. Cavid Baysun, “Bağdad” maddesi, İA, İstanbul, 1961, C. 2, s. 203-211. Hamid Algar, a.g.e, s. 312; Dr. Vecih Kevserânî, *Osmanlı ve Safevîlerde Din-Devlet İlişkisi*, Çev. Muhlis Canıyürek, İstanbul, 1992, s. 59. Daha Osmanlı Devleti'nin kuruluş aşamasında, Osman, Orhan ve Murad Gaziler bir yandan memleketlerini genişletirken, diğer yandan da ilim ve irfan hayatını yüceltmek için âlimleri, ârifleri ve seyyidleri celbetmek için onlara iyi davranmışlar, atıyîyeler vermişler, onlara devlet makamlarında yer vermişlerdir (Murat Sarıçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakibü'l-eşrâflık Müessesesi*, Ankara, 2003, s. 41, 44).

- Himmet Konur, İbrâhîm Gülşenî Hayatı, Eserleri, Tarikatı, İstanbul, 2000, s. 66-70; Hasan Alakese, *Mutasavvıf Hükümdarlar*, İstanbul, 2004, s. 127-137. Himmet Konur, Yavuz Sultan Selim'in Mısır Bektaşileri arasında da güzel kabul gördüğünü, sıradan bir seyyah gibi Mısır'daki Kasrû'l-Ayn tekkesine gelerek birkaç gece burada misafir olduğunu, giderken tekrar geleceğini söylediğini ve fetihten sonra sözünde durarak bütün Hasodalılarla birlikte gelip yedi gece misafir olduğunu; O'nun hatırasına hürmeten, yattığı maksurede bugüne dek kimse oturmamış ve odaya tekkeye vakfedilen kitaplar konulduğunu Fuad Köprülü'den naklen anlatır.
- Tekkenin yıkılma olayını Seyyid Seyfullah *Câmi'ü'l-Ma'ârif* isimli risalesinde zikreder.
- Muzaffer Erdoğan, “Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri”, VD, Ankara, 1958, C. IV, s. 152.
- Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, Hazırlayanlar: Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul, 2006, C. I, s. 201-202. Prof. Dr. Nurhan Atasoy da bahçe hakkında şu bilgileri verir: “-Birçok sultan sarayının yapılmış olduğu Haliç'teki Karaağaç Bahçesi 18. yüzyılda; Sultan III. Ahmed zamanında da çok sevilmiş ve buradaki bahçe ve yalı 1116-1120/1704-1708 tarihleri arasında çeşitli onarımlar görmüş, 1120/1708 yılında İzmit'ten ıhlamur, karaağaç, meşe, dişbudak, gürgen, çınar gibi ağaç fidanlarının gönderilmesi istenmiş, aralarında Sultan I. Mahmud'un da bulunduğu birçok padişahın sık sık gittikleri bir yer olmuştur (*Hasbahçe Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek*, İstanbul, 2002, s. 285). Ayrıca bkz. Eremya Çelebi Kömürcüyan, İstanbul Tarihi, Tercüme ve Tahşiye: Hrand D. Andreasyan, İstanbul, 1952, s. 210-212.
- Mehmet Zeki Pakalın, *Maliye Teşkilâtı Tarihi*, Ankara, 1977, C. I, s. 312-313; Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî, İstanbul, 1308, C. I, s. 102.
- Târih-i Atâ*, İstanbul, 1293, C. I, s. 111. Aynı eserin Prof. Dr. Mehmet Arslan tarafından hazırlanan Latin harfli yayını, İstanbul, 2010, C. I, s. 208. Merhum Prof. Dr. Tayyib Gökbilgin de buradan naklen aynı bilgiyi paylaşır (IA, İstanbul, 1968, C.5/II, s. 914).
- Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hânedanlar Türkiye (1074-1990)*, Ankara, 1990, C. II, s. 158; Tayyib Gökbilgin, a.g.m, s. 916; M. Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara, 1980, s. 32.
- Seyyid Seyfullah, a.g.e, v. 3/A.
- Arzu Meral, *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı I Manzum Eserler*, İstanbul, 2014, s. i.
- Süleyman Paşa'nın 1541-1544 yılları arasında sadrazamlık yapan akağalardan Hadım Süleyman Paşa olduğu anlaşıyor. Süleyman Paşa hk. bkz. İsmail Hâmi Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul, 1971, C. 5, s. 17; *Hadikatü'l-Vüzerâ ve Zeyleri Osmanlı Sadrazamları*, Hazırlayan: Prof. Dr. Mehmet Arslan, İstanbul, 2013, s. 73-74; Erhan Afyoncu, “Hadım Süleyman Paşa” maddesi, *DİA*, İstanbul, 2010, C. 38, s. 96-98; Şerafettin Turan, “Süleyman Paşa (Hadım)” maddesi, İA, İstanbul, 1970, C. 11, s. 94-197.
- Silivrikapı'daki Seyyid Nizâm Tekkesi'nin vakfiye tarihi Evâsıt-ı Zilhicce sene 948 [28.03-06.04. 1542] olduğuna göre, Süleyman Paşa ile görüşmesi, sadaretinin ilk yılında (1541) olmalıdır.
- Nakibü'l-eşrâf, Resûl-i Ekrem Efendimizin neslinden gelen seyyid ve şerifler ile ilgili işlere bakan müessesenin âmiridir. Geniş bilgi için bkz. Şit Tufan Buzpınar, “Nakibüleşrâf” maddesi, *DİA*, İstanbul, 2006, C. 32, s. 322-324; Murat Sarıçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakibü'l-eşrâflık Müessesesi*, Ankara, 2003; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Mekke-i Mukerreme Emirleri*, Ankara, 1972; Rüya Kılıç, *Osmanlı'da Seyyidler ve Şerifler*, İstanbul, 2003.
- Murat Sarıçık, *a.g.e.*, Ankara, 2003, s. 68; Ahmet Rıfat, *Devhâtü'n-Nukabâ*, Haz. Doç. Dr. Hasan Yüksel, M. Fatih Köksal, Sivas, 1998, s. 28, 61-62.
- Metnlin aslı için bkz. *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı II Risaleler*, İstanbul, 2014, s. 41.
- Hüseyin Vassaf, a.g.e, s. 310.
- Metnlin aslı için bkz. *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı II*, s. 163.
- Abdülbaki Gölpinarlı, “Seyyid Seyfullah (Nizâmoğlu)”, *Türk Dili Der-gisi*, C. XIX, S. 207, Ankara, 1968, s. 406.

- Necdet Tosun, “Seyyid Nizâmoğlu” maddesi, *DİA*, İstanbul, 2009, C. 37, s. 73-74.

- Abdülbaki Gölpinarlı, a.g.m, s. 406.
- Mustafa Özdamar, *Dersâadet Dergâhları*, İstanbul, 2007 s. 226.
- BOA. Y.PRK.AZ], No: 15/30.

- M. Şefîk Korkusuz, *İstanbul Tekkeleri ve Postnişinleri*, İstanbul, 2016, s. 737.

- Esin Demirel İşli, *İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu*, İstanbul, 1998, s. 116 (Basılmamış doktora tezi).

- Esin Demirel İşli, a.g.e, s. 116. Balıklı Tekke veya Mâhî Zâviyesi, Seyyid Nizâm Dergâhı'nın nâm-ı diğeri olmayıp ayrı bir zaviyedir. Daha doğrusu -aşağıda vesikalar kısmında yayınlanan 30-37 numaralı vesikalardan anlaşılacığı üzere- gerçek bir zaviye olmayıp, nakibü'l-eşrâf başçavuşlarının^{41A} ücretleri olmak üzere, XVII. yüzyılda Balıklı Rum Kilisesi^{41B} vakfından Mâhî Zâviyesi Vakfı adıyla ihdas edilmiş, itibarî bir zaviye olduğu anlaşıyor. Diğer bir ifadeyle Balıklı Kilisesi Vakfı, avâidini^{41C} (Bkz. Vesika No:29) Mâhî Zâviyesi Vakfı nâmına nakibü'l-eşrâf ser/başçavuşlarına her yıl ödemekte idiler.

- ^{41A} Nakibü'l-eşrâf Çavuşları: Hzretî Peygamber'in soyundan gelen seyyid ve şerifler ile ilgili işlere bakan kurumun âmiri olan nakibü'l-eşrâfın maliyet memurlarından biridir. En önemli vazifesi, bir seyyidin seyyidliğinden şüphelenildiği vakit veya seyyidliği şikâyet konusu olunca, teftiş ve kontrolde nakibü'l-eşrâfa yardımcı olmaktı (Murat Sarıçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakibü'l-eşrâflık Müessesesi*, Ankara, 2003, s.148).

- ^{41B} Balıklı Rum Kilisesi hk. bkz. Reşad Ekrem Koçu, “Balıklı (Zoodohos Piyi) Ayazması Ve Rum Ortodoks Kilisesi” maddesi, Reşad Ekrem Koçu, *KİA*, İstanbul, 1960, C. 4, s. 2016-2021; Zafer Karaca, “Zoodohos Piyi Kilisesi” maddesi, *DBİA*, İstanbul, 1994, C. 7, s. 565-566; Zafer Karaca, İstanbul'da Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri, İstanbul, 1995, s. 249-254.

- ^{41C} Avâid-i Vakf: Vakfın nemâsından ve vakfa ait gelirden ibaret aylıklar. İki kısma ayrılır; Avaid-i şer'iye, vakfın meşru şekilde hâsıl olan gelirinden oluşur ve vakfın şer'î masraflarına harcanır. Avaid-i örfiyye, ilgililerin vakıf adına verdikleri atıyye, bahşış ve maddî yardımlardan ibarettir (Fehmi Yılmaz, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul, 2010, s. 44).

- BOA. EV, 9776, v. 79b; EV, 12336, v. 61b; İ.DH, No: 466/31144; ŞD, No: 3157/44; DH.MB.HPS, No: 133/64; Meşihat Arşivi Defter, No: 1736, s. 101, 138; 1740, s. 83.

- Meşihat Arşivi, Defter No: 1740, s. 1.

- Seyyid Ahmed Münib Üsküdarî, *Mecmu'a-i Tekâyâ*'dan naklen Ahmed Nezih Galitekin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul*, İstanbul, 2003, s. 193.

- Fatih Köse, *İstanbul Halveti Tekkeleri*, İstanbul, 2012, s. 302; Baha Tanman, “Seyyid Nizâm Tekkesi” maddesi, *DBİA*, İstanbul, 1994, C. 6, s. 544.

- Seyyid Seyfullah Külliyyâtı II*, s. 163

- Doç. Dr. Mehmet Canatar, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 1009 (1600) Târihli*, İstanbul, 2004, s. 627.

- Vassaf, a.g.e, C. 4, s. 258.

- Vassaf, a.g.e, C. 3, s. 312-313.

- Fatih Köse, a.g.e, s. 302.

- Doç. Dr. Mehmet Canatar, a.g.e, s. 627.

- Bkz. Arapça metin ve tercümesi için bkz. Vesika No: 2. Arapça vakfiyeyi Bilgin Aydın, İlhamî Yurdakul, Ayhan Işık, İsmail Kurt, Esra Yıldız, *İstanbul Şer'iyye Sicilleri Vakfiyeler Katalogu*, İstanbul, 2015, s. 354'den tesbit ettik ve İSAM Kütüphanesi müdürü M. Birol Ülker Bey'in himmetiyle dijitaline ulaştık. Burada kendilerine bir kez daha teşekkür ediyorum. Vesikalar bölümünde 3, 14 numaralı vesikalara bakılmalı. 18 Ş 1145 [31.01.1733] tarihli iki i'lâmda Bayram Dede zâviyelerinin Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah zaviyeleri olduğu tasrih edilmiştir.

- İbrahim Hilmi Tanışık, çeşmenin kitabesinde “Çeşme-i Hacı Bayram Can, sene 955 [1548]” olarak nakleder ve bu zâtın kim olduğunu tesbit edemediğini söyler (*İstanbul Çeşmeleri*, İstanbul, 1943, C. I, s.

- 6-8). Merhum Süheyl Ünver çeşmeden, karşısında bostan içinde bir kabir bulunduğunu, taşlarının olmadığını, üzerini incirler kapladığını teessürle bahseder. Süheyl Bey, her gittiği yerde bölgenin yaşlılarıyla görüşüp bilgi almak âdeti olduğundan, o kabrin Hacı Bayram Can'a ait olduğuna dair bir rivayet duysaydı onu da notlarına kaydederdî.

- Vesikalar bölümünde 3, 14 numaralı vesikalara bakılmalı. 18 Ş 1145 [31.01.1733] tarihli iki i'lâmda Bayram Dede zâviyelerinin Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah zaviyeleri olduğu tasrih edilmiştir.

- Hacı Kabâyî'nin adı Keyvân'dır. Melâmîler arasında Hacı Kabâyî, Hacı Efendi, Hacı Bayram diye anılır ve İdris-i Muhteffî'den sonra gavs-i yetin kendisine geçtiğine inanılır. Topkapı Takkeci Câmii'nin bânisi Arakiyeci İbrahim Çavuş'un azatlı kölesi idi. Gürcü asıllıdır. Meşrebi takva ve azimet üzere olduğundan halkın içine karışmaktan çekinirdi. Sandal Bedesteni'nde abacı olduğunda kinayeten ‘Kabâyî’ denilmiştir. 1037 tarihinde vefat edip Takkeci Câmii'nin karşısında, caddeye yakın bir yerde defnedilmiştir. Baş taşında Sülüs yazı ile şöyle yazılıdır:

- Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah*
El-merhûm ve'l-mağfûr el-Hâc Bayram
Terk idüp bu fânîyi eyledi azm-i bekâ
Acıyup idüp azâsın ehl-i diller cem' olup
Adiler târihini rûhuna rahmet dâ'imâ /1037 [1628]

- (Abdülbaki [Gölpinarlı], *Melâmilik ve Melâmîler*, İstanbul, 1931, s. 156-157; Hüseyin Vassaf, a.g.e, C. 2, s. 529-530; Lâlizade Abdülba-ki, *Sergüzeşt Aşka ve Aşıklara Dair*, Hazırlayan: Tahir Hafızalioğlu, İstanbul, 2001, s. 53).

- Mehmet Canatar, a.g.e, s. 627.

- Tomar-ı Tekâyâ*, iki dönem Meclis-i Meşâîyh reisliği yapan ve Topha-ne'daki Kâdirihane'nin 16. postnişini Şeyh Ahmed Muhyiddin Efendi tarafından hazırlanmıştır. 252 tekke ve postnişinlerini ihtiva etmek-tedir. Basılmamış olan bu eserin fotokopisini temin eden Muzaffer Şahin Bey'e müteşekkirim.

- Ferda Mazak, *Ölümünün 100. Yılında Sultan II. Mahmud'un Kızı Âdile Sultan Hayatı, Vakıfları ve Hayratı*, İstanbul, 2000, s. 118.

- Osman Nuri [Ergin], *Mecelle-i Umûr-i Belediye*, İstanbul, 1922-1338, C. I, s. 1322.

- Âdile Sultan'ın 14 farklı vakfiyesi bir cilt halinde İstanbul Üniversite-si Kütüphanesi, nr. 4993'de kayıtlıdır.

- Ebul Faruk Önal, Sabit Bekçi, *Sultan İkinci Abdülhamid Hân'ın Hayır Eserleri*, İstanbul, 2006, s. 13.

- Ahmet Özcan, *Peygamber Efendimizin Torunlarından Seyyid Nizâm Hazretleri*, İstanbul, 2000, s. 39; M. Baha Tanman, *Surları Öte Yarı Zeytinburnu*, Hazırlayan: Burçak Evren, İstanbul, 20114, s. 107.

- Ahmet Özcan, a.g.e, s. 34.

- Ahmed Mürteza Efendi'nin mezar taşı şöyledir: “El-Bâkî Hû / Lâ ilâhe illallah / Muhammedun Resûlullah / Küllü men aleyha fânin ve yebkâ vechü / Rabbike zü'l-celâli ve'l-ikrâm / Seyyid Nizâmizâde es-Seyyid / Eş-Şeyh Ahmed Mürteza / Kuddise sırrahu / Fi 15 Re-biülevvel sene 1077 / Tâmirâtı 1289” (Süleyman Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, İstanbul, 2016)

- M. Baha Tanman, *İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri*, İstanbul, 1990, s. 337-338 (Basılmamış doktora tezi).

- Revnakoğlu Arşivinde bulunan kitabe ile ilgili not için bkz. Vesika No: 41. Kitabenin günümüz dilîyle anlamı: *Susuzluktan bırakmaz bundan sonra zahmet, meşakkat / Seyyid Nizâm'da bu sarnıç / Allahım kapında makbul eyle / Şu hayrı bol Âdile Sultan / O şanı yüce adetleri kerametler / Lütuf binasından dolu hayır, hasenatlar / Himmet deryası hayrâta hasrolunmuş, tahsis edilmiş / Bu yüce da-ğılmış inci damlalarını toplayan sarnıç / Haşre kadar Âdile Sultan'ın asil nâmı okunsun / Su iyilik hususunda 1307 tarihinde hayrat oldu.*

- Heyet, *Vakıf Su Defterleri Hatt-ı Hümayûn*, İstanbul, 1997, s. 3, 288.

- Ahmet Özcan, *Peygamber Efendimizin Torunlarından Seyyid Nizâm Hazretleri*, İstanbul, 2000, s. 38.

- 69 Vassaf, a.g.e, C. 3, s. 312.
- 70 Vassaf, a.g.e., s. 312.
- 71 Mehmed Ziyâ Bey bu ihya hususunda şunları kaydeder: “1300 tarihinde, işbu zâviye, tâcû'l-muhaddarât Âdile Sultan merhûme tarafından sakfı (tavanı) iğretiye alınarak müceddeden inşa ve ihya etdirilmiştir. Hatta ba'de'l-itmam resm-i küşâdında (açılış merasiminde) merhûme-i müşârün-ileyha hazır bulunmuştur. Taraf-ı ismet penâhilerinden inşa etdirilen mahfilde, aziz-i müşârün-ileyhe kemal-i hürmetlerinden nâşi, isti'mal-i mu'tadları olan (dâima kullandıkları) imamesi murassa' gümüş (tirkeş) çubuğu mahfil merdiveninin sahanlığında oturarak içmişler, ba'de icra edilen mukabele-i şerîfede bulunmuşlardır (*İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul, 1336, s. 106).
- 72 Hikmet Özdemir, *Âdile Sultan Divânı*, Ankara, 1996, s. 99.
- 73 Özdemir, *a.g.e.*, s. 99.
- 74 Ayşe Osmanoglu, *Babam Sultan Abdülhamid*, İstanbul, 1986, s. 98-99. Âdile Sultan hakkında daha geniş bilgi için bkz. Hikmet Özdemir, *Âdile Sultan Divânı*, Ankara, 1996; Ferda Mazak, *Ölümünün 100. Yılında Sultan II. Mahmud'un Kızı Âdile Sultan Hayatı, Vakıfları ve Hayratı*, İstanbul, 2000; Nihat Azamat, “Âdile Sultan” maddesi, *DİA*, İstanbul, 1988, C. 1, s. 383-383; M. Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara, 1980, s.135-138; İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul, 1959, Cüz: 1, s. 14-15; Reşad Ekrem Koçu, “Âdile Sultan” maddesi, *KİA*, İstanbul, 1941, C. I, s. 216-217; Elif Naci, “Türk Sarayında Müstesna Bir Prenses Âdile Sultan”, *Hayat Tarih Mecmuası*, İstanbul, Kasım 1965, Sayı: 10, s. 27-33; İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, 1982, C. I, s. 274-276; Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul, 1936, s. 6-8; Olcay Kolçak, *Adile Sultan*, İstanbul, 2005.
- 75 Yakub Han hakkında geniş bilgi için bkz. Hüseyin Vassaf. a. g.e, C. 4, s. 134-137; Yaşar Nuri Öztürk, *Büyük Türk Mutasavvıfı Muhammed Tevfik Bosnevi (Hayatı, Mektupları, Halîfeleri)*, İstanbul, 1981, s. 28-30.
- 76 Süheyl Ünver Arşivi, Defter No: 304
- 77 Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K00075
- 78 Arzu Meral, *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı II Risaleler*, İstanbul, 2014, s. 39.
- 79 Arzu Meral, *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı I Manzum Eserler*, s. 190. Seyyid Seyfullah hakkında daha geniş bilgi için bkz. Necdet Tosun, “Seyyid Nizâmoğlu” maddesi *DİA*, İstanbul, 2009, Necdet Tosun, “Seyyid Nizâmoğlu Seyfullah Hayatı Ve Eserleri” İLAM Araştırma Dergisi, C. II, S. 1 (Ocak-Haziran 1997), s 153-164; C. 37, s. 73-74; Arzu Meral, *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı*, 2 C, İstanbul, 2014; Hüseyin Vassaf, a.g.e, C. 3, s. 257-261; Abdülbaki Gölpınarlı, Seyyid Seyfullah (Nizâmoğlu), *Türk Dili*, C. XIX, Sayı: 207, Ankara, 1968, s. 405-413.
- 80 Vassaf, a.g.e, C. 4, s. 143-144.
- 81 Vassaf, a.g.e, C. 4, s. 144-147.
- 82 Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi Dini Eserler*, İstanbul, 1943, C. I, s. 446. (Bu eserin Dr. Yasin Beyaz tarafından hazırlanan yeni baskısı 2017’de Kapı Yayınları arasında çıkmıştır.)
- 83 Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi Birinci Cild Dini Eserler*, İstanbul, 1942, s. 445-446.

Kısaltmalar

a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m	Adı geçen makale
A. MKT. MHM	Sadaret Mühimme Kalemi Evrakı
BEO	Bâb-ı Âlî Evrak Odası
Bkz	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C	Cilt
C. EV	Cevdet Evkaf
DBİA	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
DİA	Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
EV	Evkâf-ı Hümâyûn
hk	Hakkında
İA	Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi
İ. DH	İrade Dâhiliye
İ. EV	İrade Evkaf
KİA	Reşad Ekrem Koçu İstanbul Ansiklopedisi
nr	Numara
s	Sayfa
ŞD	Şûrâ-yı Devlet
VD	Vakıflar Dergisi
VGMA	Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi
Y. PRK. MŞ	Yıldız Perakende Meşihat Dairesi Maruzatı
Y. PRK. AZJ	Yıldız Perakende Evrakı Arzuhal ve Jurnaller

Kaynakça

- Abdülbakî [Gölpınarlı], *Melâmilik ve Melâmîler*, İstanbul, 1931.
- Aydın, Bilgin; Yurdakul, İlhami; Işık, Ayhan; Kurt, İsmail; Yıldız, Esra, *İstanbul Şer’iyye Sicilleri Vakfiyeler Katalogu*, İstanbul, 2015.
- Berk, Süleyman, *Zamanı Aşan Taşlar*, İstanbul, 2016.
- Canatar, Mehmet, *İstanbul Vakıfları Tahrîr Defteri 1009 (1600) Târihli*, İstanbul, 2004.
- Eremya Çelebi Kömürcüyan, *İstanbul Tarihi*, Tercüme ve Tahşiye: Hrand D. Andreasyan, İstanbul, 1952.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet, *Türk Musikisi Antolojisi Dinî Eserler*, İstanbul, 2 C, 1942-1943.
- Türk Şairleri*, İstanbul, 1931.
- Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, Hazırlayanlar: Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul, 2006.
- Galitekin, Ahmed Nezih, *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul*, İstanbul, 2003.
- Gelibolulu Mustafa Âlî, *Nusret-nâme*, Hazırlayan: Prof. Dr. H. Mustafa Eravcı, Ankara, 2014.
- Göncüoğlu, Süleyman Faruk, *Yollar ve Kapılar*, İstanbul, 2013.
- Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeylleri Osmanlı Sadrazamları*, Hazırlayan: Prof. Dr. Mehmet Arslan, İstanbul, 2013.
- Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, *Mecmuâ-i Tevârih*, Hazırlayanlar: Fahri Ç. Derin,Vahid Çabuk, İstanbul, 1985.
- İsmail Hâmi Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. 5, İstanbul, 1971.
- İşli, Esin Demirel, *İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu*, İstanbul, 1998 (Basılmamış doktora tezi).
- Karaca, Zafer, “Zoodohos Piyi Kilisesi” maddesi, *DBİA*, C. 7, s. 565-566, İstanbul, 1994.
- *İstanbul’da Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri*, İstanbul, 1995.
- Kılıç, Mahmut Erol, “Yedi Tepeli Şehrin Tekkeleri Ve Muhyiddin Efendi’nin “Tomâr-ı Tekâyâ”sı” *İstanbul Armağanı 3*, Hazırlayan: Mustafa Armağan, İstanbul, 1997, s. 259-274.
- Kolçak, Olcay, *Adile Sultan*, İstanbul, 2005.
- Konur, Himmet, *İbrahim Gülşenî Hayatı, Eserleri, Tarikati*, İstanbul, 2000.
- Korkmaz, M. Şefik, *İstanbul Tekkeleri ve Postnişinleri*, İstanbul, 2016.
- Köse, Fatih, *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, İstanbul, 2012.
- Kutay Cemal, “Makbûl İbrahim Paşa, Nasıl Mak-tûl İbrahim Paşa Olmuştu?” *Tarih Konuşuyor*

Dergisi, Ç. 3, sayı: 15, Nisan 1965, s. 1181- 1186.

- Lâlizâde Abdülbâki, *Sergüzeşt Aşka ve Âşıklara Dair*, Hazırlayan: Tahir Hafızalioğlu, İstanbul, 2001.
- Mazak, Ferda, *Ölümünün 100. Yılında Sultan II. Mahmud’un Kızı Âdile Sultan Hayatı, Vakıfları ve Hayratı*, İstanbul, 2000.
- Mehmed Ziya, *İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul, 1336.
- Meral, Arzu, *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı, 2 C*, İstanbul, 2014.
- Osmanzâde Hüseyin Vassaf, *Seffîne-i Evliyâ*, Hazırlayanlar: Prof. Dr. Mehmet Akkuş, Prof. Dr. Ali Yılmaz, 5 C, İstanbul, 2015.
- Ökçesiz, Mahmut, http://www.turizmhaberleri.com/KoseYazisi.asp?ID=3661
- Önal, Ebul Faruk; Bekçi, Sabit, *Sultan İkinci Abdülhamîd Hân’ın Hayır Eserleri*, İstanbul, 2006.
- Özcan, Ahmed, *Peygamber Efendimizin Torunlarından Seyyid Nizâm Hazretleri*, İstanbul, 2000.
- Özdamar, Mustafa, *Dersaâdet Dergâhları*, İstanbul, 2007.
- Özdemir, Hikmet, *Âdile Sultan Divânı*, Ankara, 1996.
- P. Ğ. İnciyan, *18. Asırda İstanbul*, İstanbul, 1976.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Maliye Teşkilâtı Tarihi*, Ankara, 1977.
- Sarıcık, Murat, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Nakîbül’l-Eşrâflık Müessesesi*, Ankara, 2003.
- Tabîbzâde Mehmed Şükrî, *Silsilenâme-i Sûfiye Silsilenâmetü'l-Aliyyeti's-Sâdâti's-Sûfiyye*.
- Tanışık, İbrahim, *İstanbul Çeşmeleri*, 2 C, İstanbul, 1943.
- Tanman, M. Baha, “Seyyid Nizâm Tekkesi” maddesi, *DBİA*, C. 6, s. 544-545, İstanbul, 1994.
- “Zeytinburnu İlçesi’ndeki Tekkeler”, *Surların Öte Yanı Zeytinburnu*, Hazırlayan: Burçak Evren, İstanbul, 2014.
- İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri*, İstanbul, 1990 (Basılmamış doktora tezi).
- Tosun, Necdet, “Seyyid Nizâmoğlu” maddesi, *DİA*, C. 37, s. 73-74, İstanbul, 2009.
- Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul, 2011.
- Yahyâ Âgâh Efendi, *Mecmû’âtü’z-Zarâif Sandûkatü’l-Ma’ârif*, Hazırlayan: Mehmed Serhan Tayşi, İstanbul, 2014.
- Yılmaz, Fehmi, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul, 2010.
- Yılmaz, Necdet, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, İstanbul, 2001.
- Yücer, Hür Mahmut, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf 19. Yüzyıl*, İstanbul, 2003.

Necip Bey Haritasında Zeytinburnu'nun doğu bölgesi

≈ Vesikalar

Vesika No: 1

(Davud Paşa Mahkemesi Sicilleri, No: 95, v. 58/B)

Muhammed Saîd ve Muhammed tarafından Davud Paşa Mahkemesi'nde yazılmıştır.

Vakıf Sâhibi: İstanbul'da Arabacı Beyazıt Mahallesindeki Zâviye'de sâkin Bayram Dede b. Abdu's-Selâm

Aynı mahallede bulunan Zâviye'nin İçerisindeki Müştemilât:

- 1-Altlı üstlü iki ev
- 2-Üstte Mutfak
- 3-Su Kuyusu
- 4-Gölgelik
- 5-Fırın
- 6-Tuvalet
- 7-Meyveli Ağaçları Olan Bahçe

Zâviye'nin Dışarısındaki Müştemilât:

- 1-Büyük bir Hangâh
- 2-Vakıf Sâhibi'ne ait bir Türbe
- 3-Meyveli Ağaçlarla birlikte Müslüman kabirleri
- 4-Taşlar
- 5-Beş Hücre
- 6-Su Kuyusu
- 7-Tuvalet
- 8-Altta Mutfak

Keyvân Bey b. Abdullah el-Cündî ve Muslihiddin b. Abdullah'ın mülküdür.

Silivri Kapı Dışındaki İkinci Zâviye'nin Müştemilatı ise

- 1-Bir Ev
- 2-Türbe
- 3-Su Kuyusu
- 4-Sofa
- 5-Tuvalet
- 6-Mutfak
- 7-Bahçe

Bir tarafında Ahmet Efendi Çiftliği, diğer tarafında Seyyid Ali Bostânî mülkü ve diğer iki tarafı genel yolla sınırlıdır.

Müslümanların kabristanı ise, üç tarafıyla Silivri Kapı dışına kadar sınırlı olarak vakıf sâhibi tarafından vakfedilmiştir.

Seyyid Ahmed Nizâmeddin b. Seyyid Şihâbeddin b. Seyyid Cüneyd el-Bağdâdî el-Hüseynî

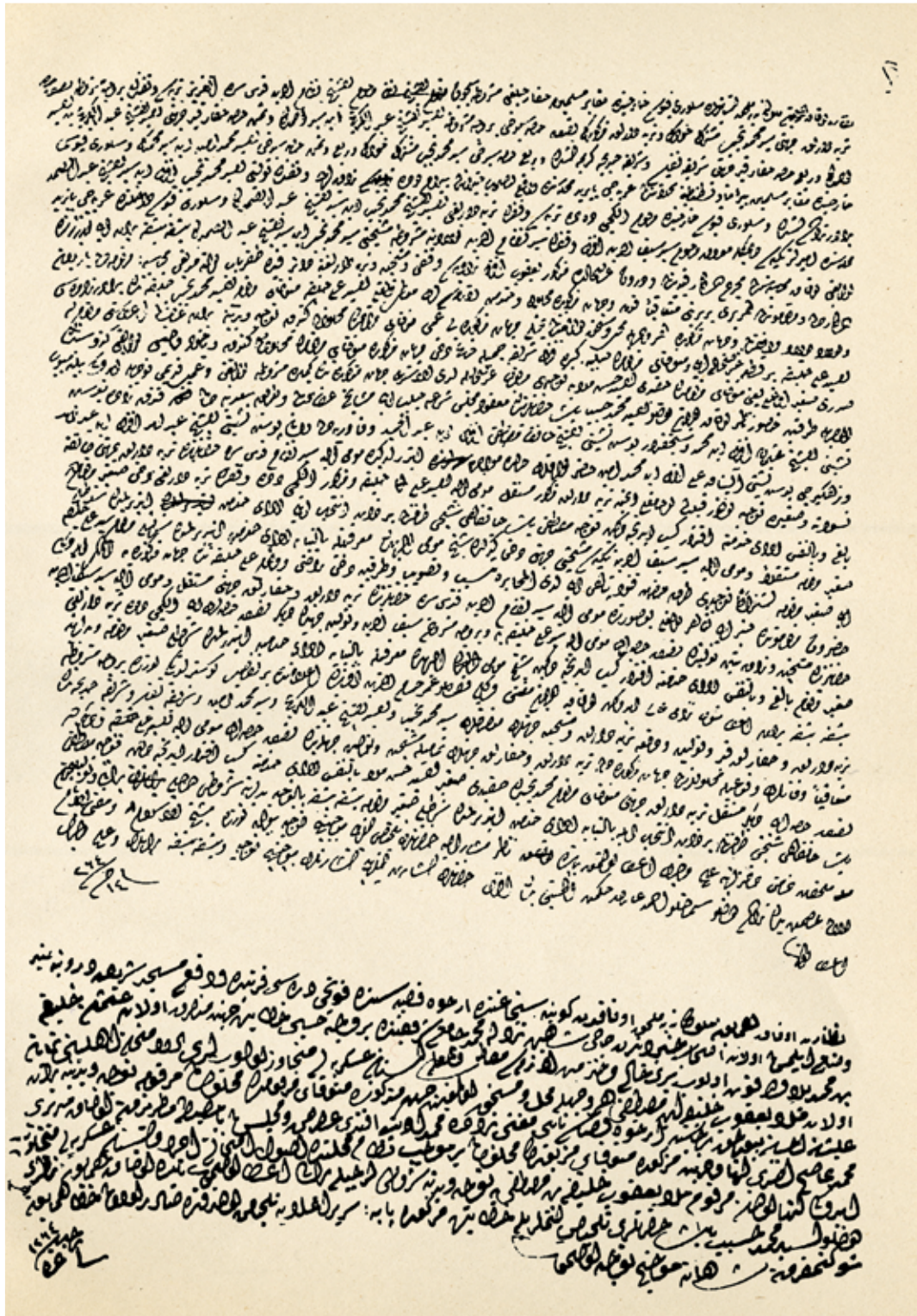
Tescil için mütevellî el-Hâc Ali b. İbrahim'dir.

948 senesinin Zilhicce'sinin ortalarında [28.03-06.04.1542] yazılmıştır.

Şahitler:

Seyyid İsmail Efendi b. Abdullah
Seyyid Mustafa Efendi b. Halil
Muslihiddin Efendi b. Ahmed
İzzeddin Efendi b. Hasan
Şihâbeddin Efendi b. Ali
Ziyâeddin b. Muhammed
Rizâeddin Efendi b. Ali
Hasan b. Hüseyin
Ahmed b. Veli
Seyyid Nureddin b. Hasan
Seyyid Abdu'l-Kâdir b. Mahmûd
Şeyh Hasan b. Ali
Seyyid Mevlâ b. Ali
Molla Nusreddin b. Şa'bân
Muhammed Sâbit Efendi b. Abdullah
Seyyid Muhammed Vâlid b. Ca'fer
Seyyid Ali b. Ali
Zülfikâr Dede
Koca Mustafa Paşa Şeyhi Merkez
Muslihiddin

Tercüme, Yrd. Doç. Dr. Ali Vasfi Kurt Bey tarafından yapılmıştır.

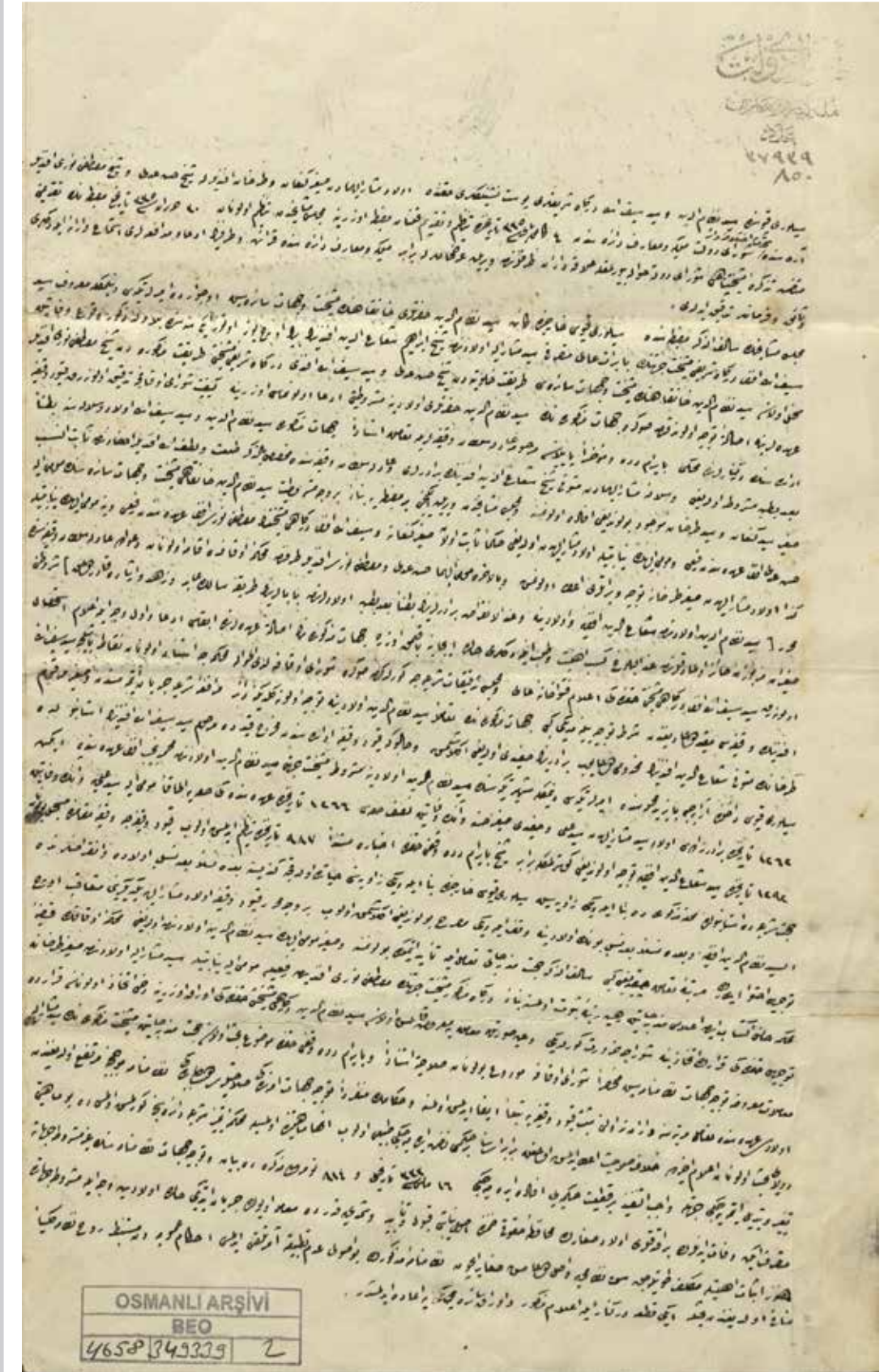
Vesika No: 2

BOA. A. ADVNSRSK.d, No: 177, s. 8

1) Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne'ye mülhak evkafdan Silivrikapısı hâricinde makâbir-i müslimîn haffarcılığı meşrûtasıçün merhûm eş-Şeyh Nizâ-meddin kuddise sırrahu'l-azîz türbesi vakfından ber-vech-i meşrûta nısf hisse 2) türbedârlık ciheti Seyyid Mehmed Necib müşterek haffarlık ve türbedârlık-ı mazkûrun nısf hissesi dahi ber-vech-i meşrûta es-Seyyid eş-Şeyh Abdülkerim ibn-i Seyyid Ahmed'in ve sümün hisse haffar-ı kabr ciheti es-Seyyid eş-Şeyh Abdülkerim bin Ahmed'in 3) olduğu ve rub' hisse haffar-ı kabr ciheti Şerife Nefise ve Şerife Hadice kerimesin ve rub' hissesi dahi Seyyid Mehmed Necib müşterek haffarlık ve rub' ve sümün hissesi dahi es-Seyyid Mehmed Emin ibn-i Seyyid Mehmed'in ve Silivrikapısı 4) hâricinde mekâbir-i müslimîn-i Bi'r-i mâ ve Kostantiniyye mahallâtından Arabacı Bâyezid mahallesinde vâkî' olup hayrât-ı Bayram Dede zâviyeleri vakfının tevliyeti es-Seyyid Mehmed Necib Efendi ibn-i Seyyid eş-Şeyh Abdüssamed 5) biraderzâdeşin ve Silivrikapısı hâricinde merhum Elecki Dede türbesi vakfının türbedârlığı es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Necib ibn-i Seyyid eş-Şeyh Abdüssamed'in ve Silivrikapısı dâhilinde Arabacı Bâyezid 6) mahallesinde Emirler Tekkesi dimekle ma'rûf merhûm Seyyid Seyfeddin Efendi vakfı Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrûta meşihâtı Seyyid Mehmed Necib ibn-i Seyyid eş-Şeyh Abdüssamed'in başka başka berât ile üzerinde 7) olduğu Evkâf Muhâsebesi'nden muhrec derkenar kaydından ve derûn-ı arzuhalde mezkûr Yakub Efendi zâviyesi vakfı meşihat ve türbedârlığına dair kayda zaferyâb olunmadığı muhasebe-i mezbûreden yazılan 8) derkenarda merkûmûnun her biri birbirini müte'âkiben fevt ve cihât-ı mezkûre mahlûl ve hizmet-i lâzımleri mu'attal olmağla es-Seyyid Ali Halife müteveffa-yı merkûm es-Seyyid Mehmed Necib Halife'nin biraderzâdesi 9) evlâd-ı evlâd-ı vâkıfdan ve cihât-ı mezkûre her vechile mahall ve muhikk olduğun bahisle cihat-ı mezkûreyi ammi müteveffa-yı merkûmûn mahlûlünden kendüye tevcih ve yedine berât-ı âlîşân i'tâsını merkûm 10) es-Seyyid Ali Halife bin Mustafa bir kıt'a arzuhal ile ve müteveffa-yı mezbûrun sülbiye kebîr kızı Şerife Cemile Kadın dahi cihat-ı mezkûre müteveffa-yı mezkûrun mahlûlünden kendüye veyahud vasisi olduğu kendüsünün 11) sadrî segir oğlu ya'ni müteveffa-yı mezbûrun hafidi es-Seyyid Hasan Molla'ya tevcihi merbut arzuhâlde lede'l-istid'â cihat-ı mezkûrenin kimin müşterekiyle olduğu ve amel-i kadîmi ne vechile olduğu bilinemeyüp 12) ol vechile tarafeyn huzûr-ı nâzır olunan devletlû es-Seyyid Mehmed Hasib Paşa hazretlerinin ma'kud meclis-i şer'e celb ile meşâyih-i izâmdan ve tarîk-i Sa'diyyeden Fındızkâde post- 13) nişîni eş-Şeyh Osman Efendi ibn-i Mehmed ve Sancakdâr postnişîni Hafız Mustafa Efendi ibn-i Abdülmecid ve Kâdiriyyeden Vâî postnişîni es-Seyyid eş-Şeyh Abdullah Efendi ibn-i Abdullah 14) ve Zihgirci postnişîni Alyanak Ali Efendi ibn-i Mehmed Emin hazır olduğu halde muvacehe etdirildikde mumâ-ileyh Seyyid Nizâm kuddise sırruh hazretlerinin türbedârlık ciheti tâife-i 15) nisvâ-na ve sagire tevcih olunur kaydın olmadığı için türbedârlık-ı mezkûr müstakil

mumâ-ileyh Ali Halife ve mezkûr Elekcî Dede vakfı tarbedârlığı dahi sagir-i merkûma 16) bâliğ ve bi'n-nefs eda-yı hizmete iktidar kesb edinceye değin Koca Mustafa Paşa hânkâhı şeyhi tarafından bir zât intihâb ile eda-yı hizmet etdirilmek şartıyla 17) sagir-i merkûm müstakilen ve mumâ-ileyh Seyyid Seyfeddin Tekkesi meşihati ciheti dahi keزالik şeyh-i mumâ-ileyhin ma'rifetiyle bi'n-niyâbe icra-yı hizmet etdirilmek şartıyla merkûm Seyyid Ali Halife 18) ile sagir-i mezbûre müştereken tevcihi taraf-ı hazret-i fetvapenâhî ile lede'l-muhabere tensib ve tasvib ve tarafeyn dahi bi'r-rıza ve vâfî' Ali Halife'nin cihat-ı mezkûreye... eylediği 19) hâzirûn-ı merkûmûnun tensibleriyle zâhîr olmağla bu sûretde mumâ-ileyh Seyyid Nizâmeddin kuddise sırruh hazretlerinin türbedârlık ve haffarlık cihati müstakil mumâ-ileyh Seyyid Seyfeddin 20) hazretlerinin meşihat ve zâviyesin tevliyetin nısf hisseleri mumâ-ileyh Seyyid Ali Halife'ye ve ber-vech-i meşrûh Seyfeddin ve tevliyet cihetin diğer nısf hisseleriyle Elekcî Dede türbedârlığı 21) sagir-i merkûm bâliğ ve bi'n-nefs eda-yı hizmete iktidar kesb edinceye değin şeyh-i mumâ-ileyhin ma'rifetiyle bi'n-niyâbe eda-yı hizmet etdirilmesi şartıyla sagir-i merkûma yedlerine 22) başka başka berat i'ta menût-ı nizâm-ı âlî idiüğün Evkâf-ı Hümâyûn müfti vekili faziletli Ömer Hüsameddin Efendi'nin i'lâmında... gösterildiği üzre ber-vech-i meşrûta 23) türbedârlık ve haffarlık-ı kabr ve tevliyet ve def'a türbedârlık ve meşihat cihetleri mutasarrıfları Seyyid Mehmed Necib ve es-Seyyid Abdülkerim ve Seyyid Mehmed Emin ve Şerife Nesibe ve Şerife Hadice'nin 24) müte'âkiben vefatları vukû'uyla mahlûllerinden cihat-ı mezkûreden türbedârlık ve haffarlık cihetleri tamamıyla meşihat ve tevliyet cihetlerinin nısf hisseleri mumâ-ileyh es-Seyyid Ali Halife ... 25) nısf hisse ile diğer müstakil türbedârlık ciheti müteveffa-yı merkûm Mehmed Necib'in hafîdi sagir es-Seyyid Hasan Molla bi'n-nefs eda-yı hizmete kesb-i iktidar edinceye değin Koca Mustafa 26) Paşa hânkâhı şeyhi tarafından bir zât intihab ile bi'n-niyâbe eda-yı hizmet etdirilmek şartıyla sagir-i merkûma başka başka bi't-tevcih yedlerine şurûtu derciyle berâtı ve tevliyeti-çün 27) mülhakat hizmeti defterlerine ilmühaber i'ta olunmak bâbında nâzır-ı müşârûn-ileyh hazretleri telhis etmeğle mücebince tevcih buyurulmak üzre şeyhülislâm ve müftiyyü'l-enâm 28) olan İsmet Beyzâde devletlü semâhatlü Ahmed Arif Hikmet el-Hüseynî Beyefendi hazretleri işaret eylemekle işaretleri mücebince tevcih ve başka başka beratlar ve ilmühaber 29) i'ta olundu.

Fî 14 C sene 264 [18.05.1848]

Vesika No: 3

BOA. BEO, No: 4658/349339-A, B, C

Hüve
ŞÛRÂ-YI DEVLET
Mülkiye ve Ma'ârif
Aded
37939
850

1) Silivrikapısı'nda Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah dergâh-ı şerîfleri postnişinlikleri hakkında evlâd-ı müşârün-ileyhimadan sagir Ken'an ve Turhan efendilerle Şeyh Hasan Adlî ve Şeyh Mustafa Nûri efendiler 2) arasında muhdes ihtilâfa dair Şûrâ-yı Devlet Mülkiye ve Ma'ârif Dâiresi'nden 4 Kânûn-ı sâni sene 335 [04.11.1919] tarihinde tanzim ve takdim kılınan mazbata üzerine Meclis-i Meşâyih'den tanzim olunan 30 Haziran sene 335 [1919] tarihli mazbatanın takdimini 3) mutazammın tezkire-i meşihatpenâhî Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulmakla alâkadârân taraflarından verilen arzuhallerle beraber Mülkiye ve Ma'ârif Dairesi'nde kıraat ve tarafeyn iddi'â ve müdafaaları istima' ve irâ'e eyledikleri 4) vesâik ve fermanlar tedkik olundu.

5) Meclis-i Meşâyih'in sâlifü'z-zikr mazbatasında Silivrikapısı haricinde kâin Seyyid Nizâmeddin hazretleri hânkâhının meşihat ve cihat-ı sâiresiyle o civarda Emirler Tekkesi demekle ma'rûf Seyyid 6) Seyfullah Efendi dergâh-ı şerîfi meşihat cihetinin bâ-berât-ı âlî mutasarrıfı seyyid-i müşârün-ileyh evlâdından Şeyh İbrahim Şuâeddin'in bin üç yüz otuz iki senesinde bilâ velle-i zükûr vukû'ı vefâtıyla 7) münhal olan Seyyid Nizâmeddin hânkâhının meşihat ve cihat-ı sâiresi tarikat-ı Halvetiyyeden Şeyh Hasan Adlî ve Seyyid Seyfullah Efendi dergâh-ı şerîf meşihatı tarikat-ı mezkûreden Şeyh Mustafa Nûri efendiler 8) uhdelerine asaleten tevcih olunduktan sonra cihat-ı mezkûrenin Seyyid Nizâmeddin hazretleri evlâdına meşrûtu iddiâ olunması üzerine keyfiyet Şûrâ-yı Evkâf'ca tedkik olunarak Kuyûd-ı Vakfiye 9) İdaresi'nin derkenarlarında mahkî Bayram Dede ve mu'ahharen yapılan merhûme Âdile Sultan vakfiyeleriyle te'âmüle istinaden cihat-ı mezkûre Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah evlâd ve sülâlesine batnen 10) ba'de batnin meşrûta olduğu ve sülâle-i müşârün-ileyhimadan müteveffa Şeyh Şuâeddin Efendi'nin biraderleri ve Âdile Sultan vakfiyesinde muhassas bi'z-zikr Tal'at ve Lütfullah efendiler ihzârında sâbitü'l-neseb 11) sagir Seyyid Ken'an ve Seyyid Turhan mevcut bulunduğu ifade olunmasına ve Meclis-i Meşâyih'den verilen ikinci bir mazbataya binâen ber-vech-i meşrûta Seyyid Nizâmeddin hânkâhı meşihat ve cihat-ı sâiresinin mumâ-ileyh 12) Hasan Adlî Efendi uhdesinden ref'i ve mumâ-ileyhin niyabetiyle evlâd-ı müşârün-ileyhden olduğu hükmen sabit olan sagir Ken'an ve Seyfullah Efendi dergâhı meşihatının Mustafa Nuri Efendi uhdesinden ref'i ve yine mumâ-ileyhin niyabetiyle 13) keza evlâd-ı müşârün-ileyhden sagir Turhan'a tevcih ve beratları i'ta olunmuş ve bi'l-âhire

mumâ-ileyhima Hasan Adlî ve Mustafa Nûri efendiler tarafından Mahkeme-i Evkaf'da ifade olunan da'vada Âdile Sultan vakfiyesinde 14) muharrer (Seyyid Nizâmeddin evlâdından Şuâeddin Efendi'ye ve evlâdına ve inde'l-inkıraz biraderlerinin batnen ba'de batnin evlâdlarına babalarının tarikine salik-i âbid ve zâhid ve irşâda kâdir olmak) şartını 15) sagiran-ı mezbûran haiz olmadıklarından inde'l-bülûğ kesb-i ehliyet ve taleb eyledikleri hâlde icabına bakılmak üzere cihat-ı mezkûrenin asaleten uhdelerinde ibkası iddi'â ve ol vechile i'lâm istihsal 16) olunarak Seyyid Seyfullah Efendi dergâhı meşihati hakkındaki i'lâm Fetvahâne-i âlî ve Meclis-i Tedkikât-ı Şer'îye'ce görüldükten sonra Şûrâ-yı Evkâf'a lede'l-havale mahkemece isnad olunan nukât başlıca Seyyid Seyfullah 17) Efendi'nin vakfiyesi mukayyed olmadığından şart-ı tevcih bilinmediği gibi cihat-ı mezkûrenin te'âmülen Seyyid Nizâmeddin evlâdına tevcih olunageldiğine dair murafa'a-i şer'iyye cereyan etmemesinden ve sagir-i merkûm 18) Turhan'ın müteveffa Şuâeddin Efendi'nin mahdumu olmayup biraderinin sagir olduğu anlaşılmış ve hâlbuki Kuyûd-ı Vakfiye İdaresi'nden muhrec kaydda merhum Seyyid Seyfullah Efendi'nin İstanbul'da 19) Silivrikapısı dâhilinde Arabacı Bâyezid mahallesinde Emirler Tekkesi demekle şehîr Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrûta meşihat ciheti Seyyid Nizâmeddin evlâdından Mehmed Necib Efendi uhdesinde iken 20) 1262 tarihinde biraderzâdesi olan evlâd-ı seyyid-i müşârün-ileyhden Seyyid Ali ve hafidi sagir Hasan'a ve anın vefatıyla nısf hissesi 1266 tarihinde uhdesindeki hisseye ilhâken mumâ-ileyh Seyyid Ali ve anın vefatıyla 21) 1292 tarihinde Seyyid Şuâeddin Efendi'ye tevcih olunduğu gösterilmekle beraber Şeyh Bayram Dede Vakfı hakkında ihbara müsteniden 987 tarihinde tanzim edilmiş olup kuyûd-ı vakfiyece vakfiye makamında müseccel bulunan 22) hüccet-i şer'iyyede İstanbul'da mahalle-i mezkûrede bina eylediği zaviyesiyle Silivrikapı hâricinde bina eylediği zaviyesi hayatda oldukça kendisine ba'de neslen ba'de neslin evlâda vakf-ı âharlarında 23) es-Seyyid Nizâmeddin Efendi'ye ve ba'de neslen ba'de neslin bunun evlâdına vakf eylediği musarrah bulunduğu anlaşılmış olup ber-vech-i muharrer kuyûd-ı vakfiye evlâd-ı müşârün-ileyh yekdiğerini müte'âkib üç 24) tevcihi ihtiva ederek mertebe-i muamele çıktığı gibi sâlifü'z-zikr hüccet mündericâtı te'âmül ile te'yyüd etmekte bulunmasına ve sagir-i mumâ-ileyhin Seyyid Nizâmeddin evlâdından olduğu mahkeme-i evkâfın kaziye-i 25) mahkeme halini iktisab eden i'lâmı mündericâtıyla rehîn-i rütbe-i sübut olmasına binâen dergâh-ı mezkûr meşihat cihetinin Mustafa Nûri Efendi'den ref'iyle mumâ-ileyh niyabetiyle seyyid-i müşârün-ileyh evlâdından sagir Turhan'a 26) tevcihi hakkındaki kararın ittihâzına Şûra'ca zarûret görüldüğü ve aynı sûretle muameleye ma'ruz kalmış olan Seyyid Nizâmeddin dergâhı meşihati hakkındaki evrak üzerine dahi ittihaz olunan kararda 27) ma'lûmat-ı ma'rûza Tevcih-i Cihat Nizâmnâmesi'yle münhasıran Şûrâ-yı Evkâf'a mevdû' bulunan salâhiyete istinaden ve Bayram Dede Vakfı hakkında mevzû'-ı bahs olan hüccet mündericâtıyla meşihat-ı mezkûrenin seyyid-i müşârün-ileyh 28) evlâdı uhdesinde te'âmül mertebesine varan tedavülü müsbet kuyûd-ı vakfiyeye te-

be'an ifa edilmiş olmasına ve hükkâmın münferiden tevcih-i cihat emrindeki salâhiyetleri bu bâbdaki nizâmnâme mücebince mürtefi' olduğundan 29) dolayı bahs olunan i'lâm-ı âhirde hilâf-ı salâhiyet i'ta edilmiş olmağla beraber esasen bir hükmü nakz edemeyeceği tabi'i olup inha mahiyetinde olmasıyla Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyeye Dâiresi'nce görülmüş olması da bu mahiyeti 30) tağyir ve tebdil etmeyeceği cihetle vâcibü'l-tenfiz bir kat'iyet-i hükmiyeyi ifade edemeyeceği 16 Mayıs sene 333 tarihli ve 814 numarolu müzekkirede beyân ve Tevcih-i Cihat Nizâmnâmesi'nin gayr-i meşrû'ta cihata 31) mutasarrıf iken vefat edenlerin bıraktıkları evlâd-ı sığârın muhafaza-i hukûku zımnında asla niyabeti kabul ve te'yid ve şimdiye kadar da mu'âmele o yolda cereyan ettiği hâlde evlâdiyet vechile meşrûta cihata 32) henüz isbat-ı ehliyetle mükellef tutulacak sinn-i Nizâmiye vasil olamamış sığar için Nizâmnâme-i mezkûrun bu usûlü adem-i tatbiki âmir telâkki edilmesi ahkâm-ı umûmiyeye müstenit rûh-ı nizâma külliyyen 33) münâfi' olduğundan bahisle iki kıt'a derkenar ile i'lâm-ı mezkûr ve evrâk-ı sâire mahkemeye i'âde edilmiştir. 34) Bi'l-âhire keyfiyet temyiz olundukda vakfiye ve vesâik-i sâire mü'eddalarına nazaran imamet-den ma'da meşihat ve tevliyet ve cihat-ı sâire ez kadîm Seyyid Nizâmeddin evlâdına tevcih edilegeldiği ve o miyanda 35) sagir de bulunduğu müstefad olmağla Âdile Sultan vakfiesinin şurûtu ancak kendi vakfı ve ihdas eylediği cihâtın tevcihi hakkında i'mâliyle dergâh-ı mezkûr şeyhi mine'l-kadîm evlâd-ı müşârün-ileyhe 36) tevcihi müte'âmil olduğu münfahim olan cihât-ı sâirenin tevcihini te'âmül-i kadîmin muhafazası muktazi olduğundan istinâfen tedkik ve faslı zımnında kâdiaskerlik mahkemesine tevdi'ine Mahkeme-i Temyiz-i 37) Şer'î'den 21 Kânun-ı sâni sene 334 tarihinde karar verildiği dosyasında mahfûz i'lâm-ı mezkûr zahrında muharrer derkenardan anlaşılmıştır.

38) Seyyid Seyfullah dergâhının meşihat cihetinin uhdesinde ibkâsı lüzûmuna dâir verilen i'lâm Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyeye Dâiresi'nce tasdik edildiğinden bahisle istid'â-yı ma'deleti mutazammın Mustafa Nûri Efendi tarafından 39) Şûrâ-yı Devlet'e vukû' bulan müracaat üzerine Şûrâ-yı Evkaf ve Meclis-i Meşâyih'in bu bâbdaki mütala'aları lede'l-istifsar Şûrâ-yı Evkaf sâlifü'l-arz müzekkire ve derkenarlarından bahisle meşihat evlâd-ı 40) sığara meşrût olduğunu beyân etmiş ve Meclis-i Meşâyih'de Şûrâ-yı Evkâfca isnad olunan Bayram Dede vakfyesinin gerek Seyyid Nizâmeddin gerek Seyyid Seyfullah zaviyelerine ta'alluku olmayup Bayram 41) Dede zaviyesiyle mevzû'-ı bahs olan Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah efendiler zaviyelerinin başka başka olduğunun inde'l-tahkik nümayan olduğunu beyan etmiştir.

42) Ber-vech-i ma'ruz cereyan etmiş olan mu'âmelât neticesinde Şûrâ-yı Devlet'ce tanzim kılınan mazbatada sâlifü'z-zikr Mahkeme-i Teftiş-i Evkaf'dan i'ta olunan i'lâmın Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyeye Dâiresi'nce tasdik edildiği anlaşılmamasına 43) binâen âhiren neşr olunan Meclis-i Meşâyih Nizâmnâmesi mücebince işin merci'-i tedkiki olan meclis-i mezkûrda yeniden tedkiki ile hâsıl olacak neticeye göre bir karar ittihâzı dermeyeran edilmesi üzerine Meclis-i 44)

Meşâyih'den tanzim olunan 19 Rebûlhahire sene 337 tarihli mazbatada Bayram Dede Vakfiesi Seyyid Seyfullah Efendi dergâhı için medar-ı istinad olmayacağından cihet-i mezkûre için dahi cihât-ı gayr-i meşrût 45) hakkındaki ahkâmın tatbikiyle tevcih ol vechile meşihatın asaleten Mustafa Efendi uhdesinde ibkâsı lüzumu ifade olunmuş ise de keyfiyet müceb-i âliye iktiran etmeyüp husûs-ı mebhûs hakkındaki te'âmül ve merbûtat meyanında 46) bulunan kuyûd-ı kadîme-i vakfiyenin kuyûd-ı resmiyesi nazar-ı dikkate alınarak icabı beyan buyurulmak üzere Fetvâhâne-i âli'ye havale buyurulması üzerine bu gibi cihâtın tevcihi ve ana müte'allik hususâtın tedkiki Meclis-i 47) Meşâyih'e aid olmağla işaret buyurulan te'âmül ciheti tedkik ve icab eden karar ittihaz olunmak üzere 22 Cumâdelâhire sene 337 tarihli ve 26 numarolu derkenarda mezkûr mazbata ve evrak-ı müteferri'a 48) takımıyla meclise tevdi' edilmekle tekrar tedkik ve mütala'a olunarak Şûrâ-yı Devlet'ce dahi hükmü fesh edilmeyen Şûrâ-yı Evkâfın sâlifü'l-arz 16 Mayıs sene 333 tarihli müzekkiresinde bast ü beyan olmuş olduğu 49) üzere Seyyid Nizâmeddin ve oğlu Seyyid Seyfullah efendiler hazerâtı dergâhları meşihat ve cihât-ı sâiresinin mine'l-kadîm aziz-i müşârün-ileyh evlâdına meşrut ve ol vechile tevcihi müte'âmil olduğu 50) Kuyûd-ı Vakfiyeye İdaresi'nin kuyûd-ı resmiyesiyle sabit ve muhakkak olmasına ve âhiren sagir Ken'an ve Turhan'ın vasileri tarafından ibraz olunup mütala'a ve birer sûret-i musaddıkları dosyaya vaz' olunan 51) birisi Seyyid Seyfullah Efendi'nin sulbî sığar evlâdı aleyhine dergâhın mebni bulunduğu havali bâ-berat uhdesine tefviz olunan Bekir Paşa tarafından ikame edilen da'va üzerine evâsıt-ı 52) Cumâdelûlâ sene 998 [13-27.03.1590] tarihinde bi'z-zât Seyyid Seyfullah Efendi huzûr-ı mahkemede isbat ettiği vakfiyeyi nâtik i'lâmı hâkî olmağla tedkikat-ı lâzime bi'l-icra hükm-i mezkûru te'yiden verilmiş ve diğeri seyyid-i müşârün-ileyhin 53) evlâdı beyninde zuhûr eden cihet münaza'ası üzerine 18 Şa'ban sene 1145 [31.01.1733] tarihinde sâdır olmuş hükmü hâvi iki kıt'a i'lâm-ı şer'îde Silivrikapısı dâhilinde Arabacı Bâyezid mahallesinde ve bâb-ı mezkûr 54) haricinde Bayram Dede tarafından bina edilüp kendisine ba'de evlâdına ve inkırâzında Seyyid Nizâmeddin Efendi'ye ba'de neslen ba'de neslin müşârün-ileyhin evlâdına meşruta olduğu beyan olunan zaviyeler 55) el-yevm Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin medfun bulunduğu bâb-ı mezkûr haricindeki hânkâh ile dâhilinde bulunan Emirler Tekkesi denilmekle ma'ruf olan Seyyid Seyfullah Dergâhı olduğu tasrih ve tavzih 56) edilmiş olduğundan bu sûretle de mes'ele bir kat daha tenevvür etmiş ve Şûrâ-yı Devlet ile Fetvâhâne-i âliye'nin kararlarında tasrih edilmiş olduğu vechile tekâyâya müte'allik bi'l-cümle cihâtın tevcih ve ref'i salâhiyeti 57) 6 Şevval sene 336 [15.07.1918] tarihli Meclis-i Meşâyih Nizâmnâmesi ahkâmıyla Meclis-i Meşâyih'e mevdu' bulunmasına binâen Seyyid Nizâmeddin hânkâh-ı şerîfi meşihat cihetiyle imamet ve hitâbet ve türbedârlık ve haffar-ı kabr cihetlerinin 58) mumâ-ileyh Şeyh Hasan Adlî Efendi niyabetiyle ve şart-ı vâkîf ve te'âmül-i kadîm vechile bâ-berât-ı âlî mutasarrıfı bulunan evlâd-ı müşârün-ileyhden sagir Turhan bin Servet'in uhdelinde kemâkân ibkâlarına 59) bir re'y-i muhalife

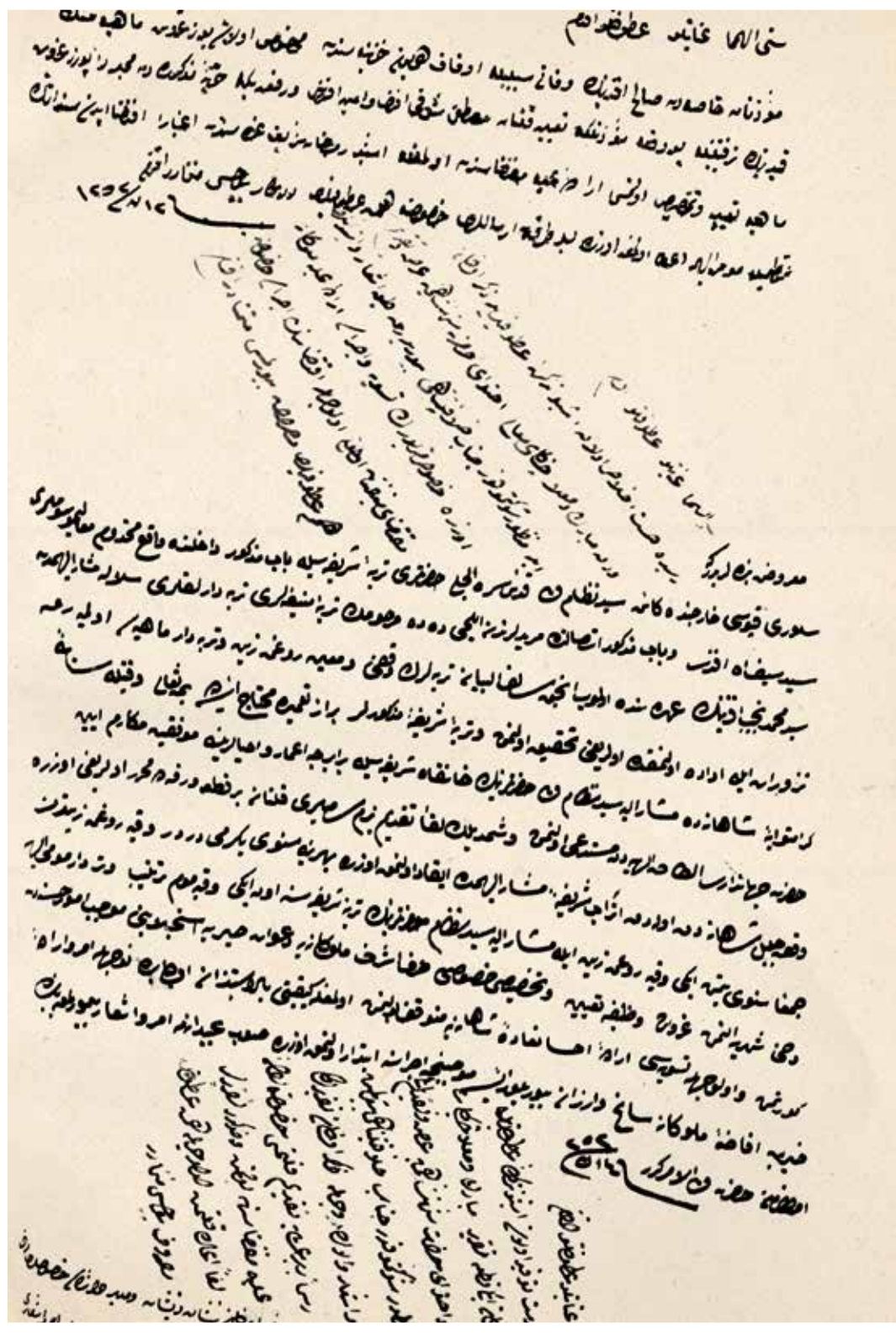
karşı ekseriyet-i ârâ ile karar verilmekle sûret-i ma'rûza rehin-i tasvib-i sâmi-i cenâb-ı meşihatpenâhî buyurulduğu takdirde mu'âmele-i kaydiye ifa ve tecdi-den icab eden beratları tastir ve i'ta olunmak 60) üzre mazbatanın matviyyen takdim kılındığı ve ekalliyet re'yinde dahi Meclis-i Meşâyih'e ibraz edilmiş 998 tarihli i'lâm bir vakf beyyinesi i'lâmı olup bilâ beyyine mazmûnuyla amel olunacak tezvir ve tasdi'den 61) salim usûl-i nizâmîsi dairesinde müseccel kuyûd-ı mu'tebere ile mukayyed hücec-i şer'îden olmadığı ve şu şurût ve kuyûd mazmûnuyla amel edilen hücec-i şer'îyyeden olduğu farz edildiği sûretde dahi i'lâm-ı mezkûrun 62) ihtiva eylediği menât-ı hükm bi'z-zât Seyfullah Efendi dergâhının dahil olduğu kıt'a-i arazinin vakfiyetine münhasır bulunmakla şerâit-i vâkî'i ta'yin ve tesbit husûsunda bir gûne te'siri olmayacağı ve şurût-ı vâkıfa 63) ta'alluku farz edilse bile metn-i i'lâmda zikr edilen şurût nasıl bir vazifeye aid olduğu gayr-i sarîh olduğundan bi-tarik-i istitrad zikr edilen mühim bir şartın meşihat vazifesine haml ve isnadı şer'an 64) ve nizâmen asla caiz olmayacağı ve evvelce Meclis-i Meşâyih tarafından kaleme alınan ve Şûrâ-yı Devlet'ce tasdik edilen mütala'anâmede mufasssalar zikr edildiği üzre Defter-i Hâkânî kuyûdât-ı kadîmesinden müstahrec 65) Bayram Dede zaviyelerine aid ihbarnâmeye nazaran Bayram Dede'nin sûr dahilindeki zaviyesi el-yevm Seyyid Seyfullah zaviyesi demekle ma'rûf olan zaviye olmayup o civarda sahib-i vakfın 66) türbesini hâvi diğer bir türbe olduğu ve Seyyid Seyfullah Efendi hazretlerinin medfun oldukları zaviyelerinin bânisi kendileri olduğuna dair elde bir emare olmamakla beraber kadîmden berü zaviye-i mezkûre 67) namlarına nisbet edildiğinden Seyyid Seyfullah zaviyesi başka ve Bayram Dede zaviyesi başka olması lâzım gelüp kezaîk kayd-ı mezkûrun bir fıkrasında hâlâ vakfı derûnunda medfûn zaviyeye on bin akçe sarf ile 68) i'mârına muvaffak olduğu kaydına nazaran zaviye-i mezkûrenin vâkıfı Seyyid Seyfullah Efendi olması farz edilse Seyyid Seyfullah bâni-i evvel ve Bayram Dede'nin bânî-i sâni olması lâzım geleceği ve şu hâlin 69) Bayram Dede'nin 950 tarihinde ve Seyyid Seyfullah'ın dahi 1010 tarihlerinde vefatları hasebiyle böyle bir faraziye imkân dahi olmayacağı bedîhi olup ihbarnâme-i mezkûre ise Defter-i Hâkânî 70) kuyûduna müstenid olmağla i'lâm-ı mezkûra nisbetle daha ziyade ihticâca salih bulunduğu cihetle i'lâm-ı mezkûrun karar ittihâzına medar olamayacağı emr-i zâhir idüğü ve gerek Seyyid Nizâmeddin ve gerek Seyyid 71) Seyfullah zaviyelerinin meşihat cihetleri bi'l-asâle Hasan Adlî ve Hafız Mustafa efendilere tevcihi lüzumu Fetvahâne-i âli'nin fetvasına ve Mahkeme-i Evkâf'ın hükmüne ve Tedkikat-ı Şer'îyyenin tasdikine iktiran 72) eylediği ve her ne kadar şekle aid ba'zı nevâkısdan nâşi Temyiz-i Şer'î Dairesi'nce nakz edilmiş ise de asıl hükm-i şer'îye i'tiraz olunamadığı ve bu hususa dair evvelce Meclis-i Meşâyih'den beyan edilmiş mütala'anın 73) Şûrâ-yı Devlet'ce bi't-tensib niyâbet sûretiyle tevcihine aid Şûrâ-yı Evkâf'ın mukarrerâtı nakz edildiği ve Meclis-i Meşâyih'in Temyiz-i Şer'î Dairesi'yle Şûrâ-yı Devlet'in kabul etmiş olduğu bir hükmün hilâfına bir karar ittihâzına 74) salâhiyetdâr olmadığı cihetle bi'n-niyâbe tevcih kararı usûl ve nizâma muvafık ve mutabık olmadığı ve ihticâca

salih olmayan ihbar-ı vakf i'lâmına istinâden Seyyid Nizâmeddin zaviyesiyle Seyyid Seyfullah 75) zaviyesinin meşihat cihetlerinin Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrutiyeti cihetine gitmek evvelen Seyyid Nizâmeddin türbesinde kadîmen bir meşihat meşruta-i mevkûfenin kabulü âhiren merhûme Âdile Sultan'ın vaz' 76) ve ihdas eylediği vakf ve şurûtun ibtalini istilzam edeceği ve sâniyen Seyyid Seyfullah zaviyesi meşihatının cihat-ı meşrûtadan olmadığı hâlde cihat-ı meşrûtaya tahvilini icab eyleyeceği ve şu ibtal 77) ve tahvil keyfiyetlerinin ancak bir hükm-i şer'î ile mümkün olabileceği cihetle Meclis-i Meşâyih'in hususât-ı mezkûre hakkında ittihaz-ı karar edemeyeceği umûr-ı bedîden bulunduğu ve Meclis-i Meşâyih'in isnad eylediği şu 78) ihbar vakf i'lâmının hücec-i makbûle-i şer'îyyeden olduğu farz ve takdirinde i'lâm-ı mezkûrda Bayram Dede vakf-ı mezkûru nefesine ve evlâd evlâdına şart eylediğine nazaran mumâ-ileyhin evlâdının 79) intiraz ve infitâ'ı Meclis-i Meşâyih tahkik etmedikce Seyyid Nizâmeddin evlâdına aid ikinci şartıyla amel edilemeyeceği ve ikinci derecede Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrûta olduğu halde el-yevm Seyyid Nizâm 80) sülâlesinden evlâd-ı kibar mevcut iken Şuâ Efendi'nin biraderzâdesi sagirlere tevcihi ancak Seyyid Nizâm zaviyesine münhasır bulunan ve mumâ-ileyh Şuâ Efendi'yle biraderlerinin evlâdına 81) meşrutiyeti nâtik olan Âdile Sultan'ın vakfiyesine müstenid olabilip bu hususda dahi bir zuhûl eseri mevcut olduğu çünkü Âdile Sultan'ın vakfiyesinin Seyyid Seyfullah zaviyesine kat'îyyen ta'alluku olmadığı 82) beyan edilmiştir.

83) İktizâsı lede't-te'emmül a'zâdan İsmail Hakkı Bey tarafından re'y-i âhirinde serd edilen esbâb-ı mücibeye göre Meclis-i Meşâyih mezkûr mazbatasının feshi icab edeceği dermiyan olunmuş ise de evrak-ı mevcûde mundericâtına 84) ve bâlâda muharrer tafsîlâta nazaran Seyyid Nizâmeddin hânkâh-ı şerîfi meşihat cihetiyle imamet ve hitâbet ve türbedârlık ve haffâr-ı kabir cihetlerinin Şeyh Hasan Adlî Efendi niyâbetiyle evlâd-ı müşârün-ileyhden sagir Seyyid Ken'an 85) ve Seyyid Seyfullah Efendi dergâh-ı şerîfi meşihatının Mustafa Nûri Efendi beyânıyla evlâd-ı müşârün-ileyhden sagir Turhan bin Servet uhdelerinde kemâkân ibkalarına dair Meclis-i Meşâyih'ce ittihaz olunan karar esbâb-ı 86) mücibeye müstenid musîb ve muvafık-ı usûl ve kânun olup bu bâbda serd olunan i'tirazât şâyân-ı iltifat görülemediğinden mezkûr mazbata muktezasının infaz ve icrası lâzım geleceğinden evrakın 87) leffiyle makâm-ı âlî-i meşihatpenâhîye tebliği ve Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'ne de ma'lûmat i'tası ekseriyetle tezekkür kılındı ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehül emrindir. 22 Muharrem 339, 6 Teşrin-i evvel 336 [06.10.1920]

MÜHÜR (Şûrâ-yı Devlet) Mülkiye ve Ma'ârif Dâiresi reis-i sânfisi İMZA

A'zâdan Yahya Bey A'zâdan İMZA A'zâdan İMZA A'zâdan İMZA

Vesika No: 4

BOA. EV, No: 9776, v. 79/B

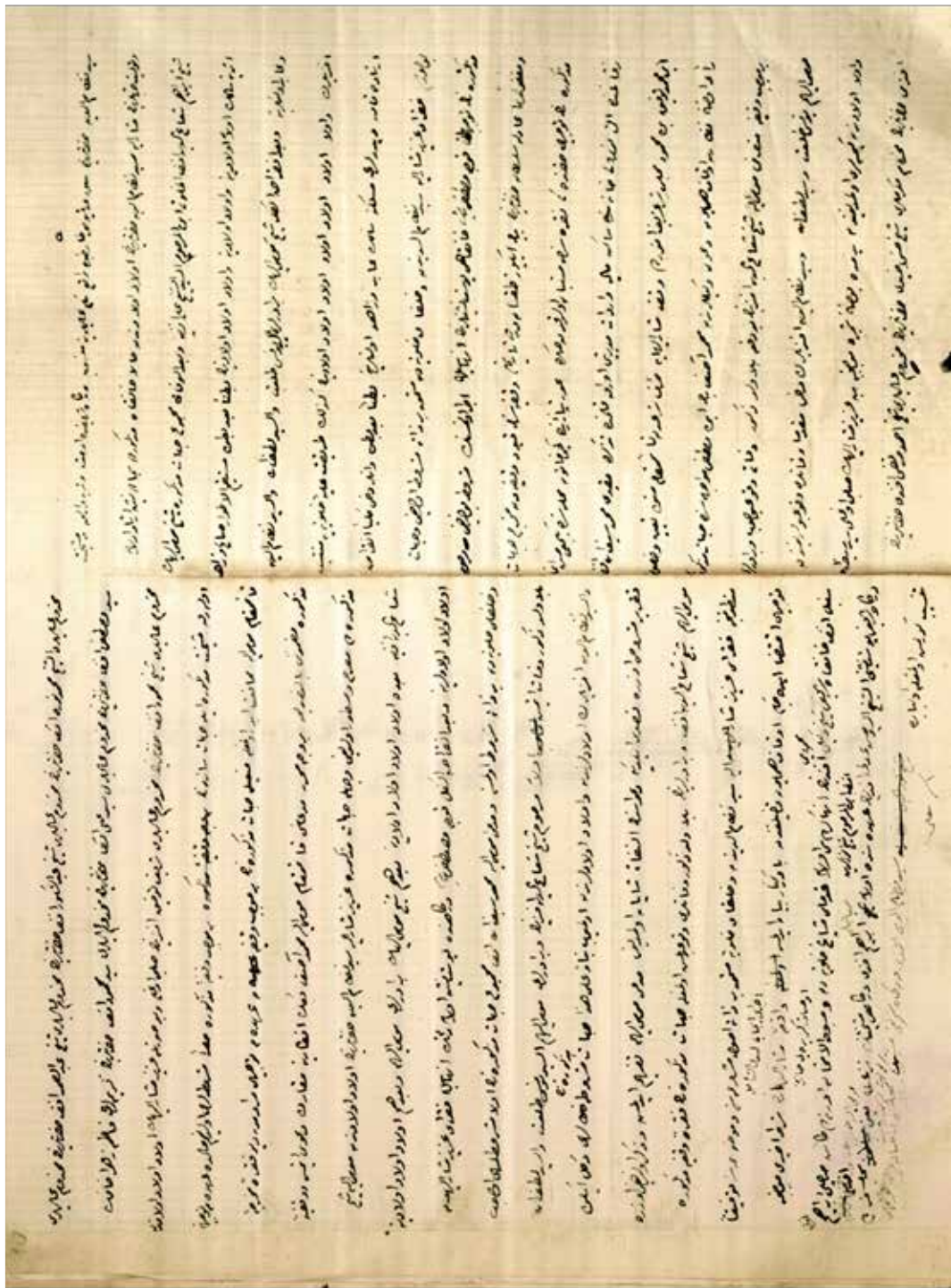
1) Seniyyü'l-himamâ inâyetlü atûfetlü efendim

2) Resîde-i dest-i ihlâs olan işbu tezkire-i atûfleriyle zıkr olunan 3) dört mübarek ve mu'allâ hâk-pây-ı me'âlî ihtiva-yı hazret-i şehinşâhiye arz ve takdim 4) ile manzûr-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı hilâfetpenâhî buyurularak tıbk-ı iş'âr ve istizanları 5) üzre husûs-ı mezbûrun tesviye ve icrası irade-i aliyye-i mülûkâne 6) muktezâ-yı münîfinden olmağla ol vechile iktizasının icrası husûsuna 7) himem-i atûflerine müsara'at buyurulması mütemennadır efendim

1) Ma'rûz-ı bendeleridir ki

2) Silivrikapısı haricinde kâin Seyyid Nizâmeddin kuddise sırruhu'l-celî hazretleri türbe-i şerîfesiyle bâb-ı mezkûr dâhilinde vâkî' mahdûm-ı me'âlî-mevsumları 3) Seyyid Seyfullah Efendi ve bâb-ı mezkûr ittisâlinde müridlerinden Ellici* Dede merhûmun türbe-i şerîfeleri türbedârlıkları sülâle-i müşârûn-ileyhimden 4) Seyyid Mehmed Necib Efendi'nin uhdesinde olup ancak sâlifü'l-beyân türbelerin vakfı ve muin-i revgan-ı zeyt ve türbedâr mâhiyyesi olmayarak 5) nüzûrat ile idare olunmakta olduğu tahkik olunmak ve türbe-i şerîfe-i mezkûrlar biraz ta'mire muhtac ise de bi-mennihi te'âlâ vakiyle sâye-i 6) kerâmet-vâye-i şâhâne müşârûn-ileyh Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin hânkâh-ı şerîfesiyle beraberce i'mar ve ihyalarına muvaffakiyet mekârim âyin-i 7) hazret-i cihândârî eltâf-ı İlâhiyyeden müsted'â olunmuş ve şimdilik leffen takdim-i bezm-i sâmilîleri kılınan bir kıt'a varakada muharrer olduğu üzre 8) vakf-ı celîlü's-şâhânedan olarak etrâb-ı şerîfe-i müşârûn-ileyhimde ikad olunmak üzre beherine senevî yirmi dörder vukiyye revgân-ı zeytten 9) cem'an senevî yetmiş iki vukiyye revgân-ı zeyt ile müşârûn-ileyh Seyyid Nizâm hazretlerinin türbe-i şerîfesine on iki vukiyye mum tertib ve türbedâr-ı mumâ-ileyhe 10) dahi şehriye altmış gurus vazife ta'yin ve tahsisi taraf-ı eşref-i mülûkâneye da'avât-ı hayriyye isticlâbını mûcib umûr-ı haseneden 11) görünmüş ve ol vechile tesviyesi irade-i ihsan-âde-i şâhâneye mütevakıf bulunmuş olmağla keyfiyeti bi'l-istizan ol bâbda tevcihle emr ve irade-i 12) hayriye-i ifaza-i mülûkâne sânih ve erzan buyurulur ise mücebince icrasına ibtidar olunmak üzre savb-ı abîdâneme emr ü iş'âr buyurulmak bâbında 13) emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir Fî 14 N sene 252 [23.12.1836]

* "Elekli" olmalı (A.N.G.).

Vesika No: 5

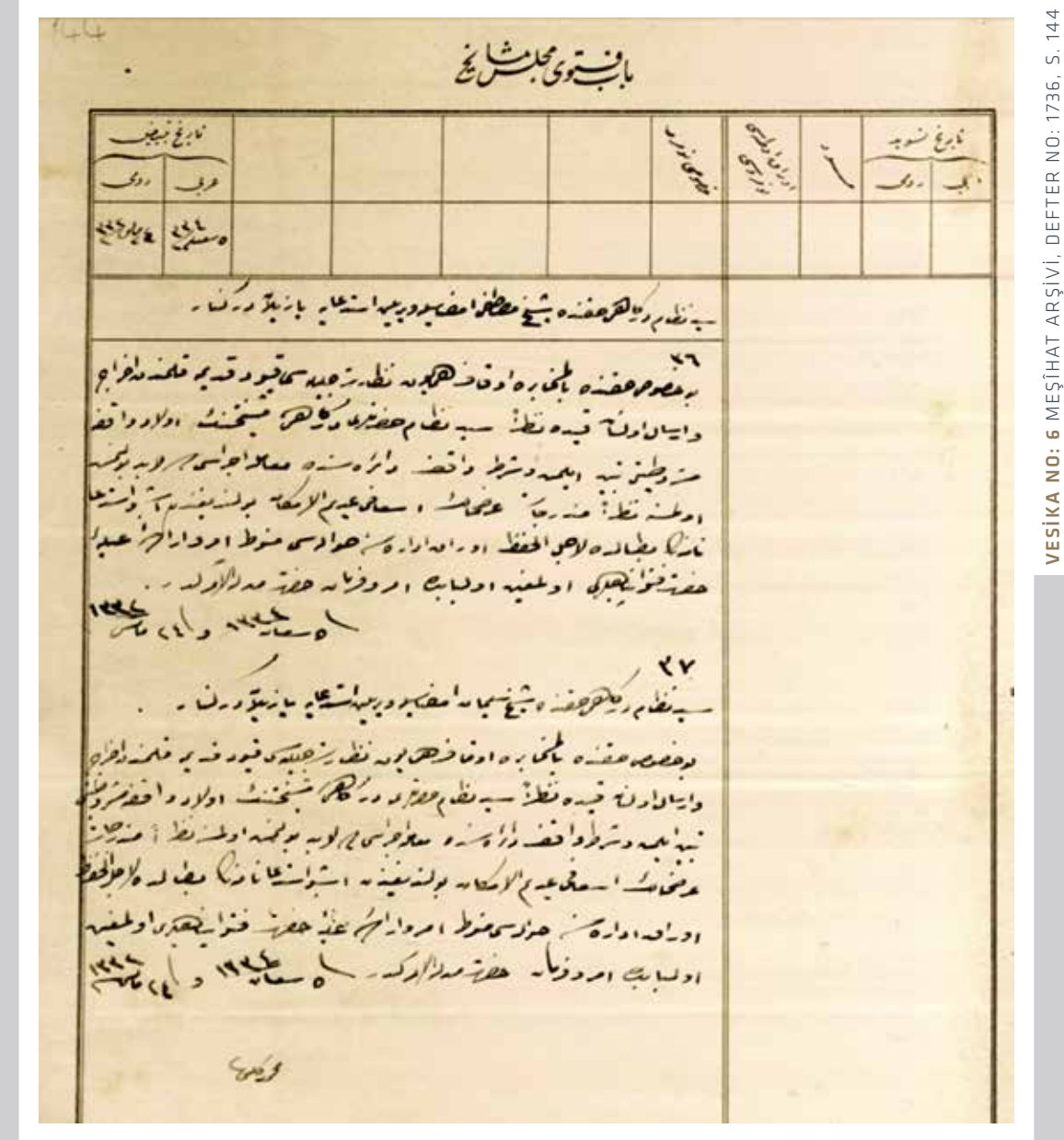
Meşihat Arşivi, Defter No: 1736, s. 101

Hüve

1) Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin Silivrikapısı haricinde vâki' nâm-ı âlîle-rine mensub dergâh-ı şerîfde imamet ve türbedârlık ve meşihat 2) ve tevli-yet cihatlerinin müşârûn-ileyh Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin evlâd evlâd-larından hâlâ hânkâh-ı mezkûrda seccadenişîn-i irşâd olan 3) Şeyh İbrahim Şuâeddin Efendi el-Halvetî ibni'l-merhûm es-Seyyid eş-Şeyh Ali Efendi'ye ve ba'de'l-vefat mecmû' cihat-ı mezkûr şeyh-i mumâ-ileyhin 4) isrine sâlik olan evlâdına ve evlâd-ı evlâdına ve evlâd-ı evlâd olanların batnen ba'de batnin müstakimü'l-etvâr salih ve zâhid 5) ve âbid olanlarına ve ba'de'l-inkırazü'l-küll şeyh-i mumâ-ileyhin birâderleri es-Seyyid Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin 6) efendilerin ve evlâd evlâd-ı evlâd-ı evlâd-ı evlâdının kezalik tarikat-ı aliyye-i Halvetiyeye müntesib 7) irşâda kâdir ve pederleri mesleğine sâlik âbid ve zâhid olanlarına batnen ba'de batnin ve anlar dahi külliyen inkıraz 8) bulursa fukarâ-yı aziz-i müşârûn-ileyh Seyyid Nizâmeddin ve hulefâ-yı Halvetiyeden müstehak bir zâta meşrûta olduğu ve cihat-ı 9) mezkûrenin tevcihini Koca Mustafa Paşa hânkâhı postnişinlerinin inhâsıyla icra olunmasının meşrût bulunduğu merhûm 10) ve mağfûrun leha Âdile Sultan hazretlerinin bin iki yüz doksan dört tarihli vakfiyesinin kuyûd-ı vakfiyeden muhrec cihat-ı 11) mezkûrenin tevcihi hakkındaki fıkrasından müsteban olduktan sonra Avretpazarı'nda Keçi Hâtun mahallesinde Bekci Hasan Ağa 12) sokağında altı numarolu hânedâ sâkin Maliye Vâridat Müdiri-yeti Evrak Kalemî'nde tezkire mukayyidi Mehmed Seyfullah Efendi 13) ibn-i Mehmed Tefvik bin Mahmud meclis-i şer'-i şerîf-i enverde vakf-ı müşârûn-i-leyhaya taraf-ı şer'den kâimmakâm mütevellî ta'yin ve husûs-ı 14) re'y olu-nan Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn da'va vekillerinden Mehmed Âsaf Bey ibn-i Mustafa muvacehesinde cihat-ı mezkûrenin 15) ber-mûceb-i vakfiye mutasar-rıfı mumâ-ileyh Şeyh Şuâeddin Efendi'nin bu def'a bilâ veled-i zükûr vefatları vukû' bulduğundan 16) ve evlâd evlâdından kimseleri olmadığından yedimde bulunan şecere mûcebince ben aziz-i müşârûn-ileyhin sulbî oğlu Seyyid Sey-fullah 17) Efendi hazretlerinin mahdûm-ı mükerrerleri Şeyh Hasan Cüneydî hazretlerinin mahdûm-ı âlîleri Şeyh Ahmed Murtaza Efendi hazretlerinin 18) mahdûm-ı âlîleri eş-Şeyh Mehmed Nûri Efendi hazretlerinin Mahdûm-ı âlîle-ri Şeyh Abdüşşekûr Efendi hazretlerinin mahdûm-ı âlîleri Şeyh Abdüssamed Efendi hazretlerinin mahdûm-ı âlîleri 19) Seyyid Mustafa Efendi hazretlerinin mahdûm-ı âlîleri Seyyid Ali Efendi hazretlerinin mahdûm-ı âlîleri Seyyid Mah-mud Efendi hazretlerinin kerîmeleri Fatma Zehra Hanım'ın 20) mahdûm-ı âlîleri Şeyh Mahmud Efendi hazretlerinin mahdûm-ı âlîleri Şerif Tefvik Efen-di'nin sulbî oğlu ve bu sûretle aziz-i müşârûn-ileyhin evlâd evlâd-ı evlâdından 21) olarak meşihat-ı mezkûre ile cihat-ı sâirenin ber-mûceb-i vakfiye-i mezkû-re hasren meşrûtun lehi olduğum hâlde uhdeme tevcihine 22) kâimmakâm-ı

mumâ-ileyh mümana'at eder olmağla cihat-ı mezkûrenin ber-mûceb-i vakfiye uhdeme tevcihi muradıdır deyü fıkra-i muhrece-i 23) mezkûre mazmûnu nu bi't-tasdik ber-vech-i muharrer müdde'âsını kâimmakâm-ı mumâ-ileyh Mehmed Âsaf Bey'in inkârına mukarin da'va etmiş ve vakfiye-i 24) mezkûre de musarrah ve mestûr olduğu vechile cihat-ı mezkûre aziz-i müşârün-ileyh Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin evlâd evlâdından mumâ-ileyn Şeyh 25) Şuâeddin Efendi ba'de evlâd-ı evlâd-ı evlâd evlâdına ba'dehüm şeyh-i mumâ-ileyhin birâderleri mumâ-ileyhim ve ba'dehüm evlâd evlâd-ı evlâdına 26) evlâd-ı evlâd olanlarına ve ba'de'l-inkırazü'l-küll Koca Mustafa Paşa dergâhında postnişîn olan zâtın inhâsıyla fukara-yı aziz-i müşârün-ileyhden 27) ve hulefa-yı Halvetiyeden bir zâta meşrût olmasına ve müdde'î-i mumâ-ileyh Mehmed Seyfullah Efendi mecmû' cihat-ı mezkûrenin evlâd-ı meşrutun lehi olup 28) bilâ veled-i zükûr vefat etmiş olan merhûm Şeyh Şuâeddin Efendi'nin ve birâderleri mumâ-ileyhim es-Seyyid Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah 29) ve es-Seyyid Nizâmeddin efendilerin evlâdlarından ve evlâd-ı evlâdlarından olmayup binâen alâ hâzâ cihat-ı mezkûrenin meşrutun lehi değil iken 30) takrir-i meşrûhu üzere tasaddî eyleyen da'vasının iltifâta şâyan olmadığı müdde'î-i mumâ-ileyhim takdim eylemiş ve zikr olunduğu üzere 31) mumâ-ileyhim Şeyh Şuâeddin Efendi ve birâderlerinin bilâ veled-i zükûr vefatları vukû' bulmuş olmağla cihat-ı mezkûrenin fıkra-i vakfiye-i mezkûre 32) mantûkunca fukara-yı aziz-i müşârün-ileyh Seyyid Nizâmeddin ve hulefa-yı Halvetiye müstehak bir zâta usûl-i meşrû'asına ve mevdû'asına tevfikân 33) tevcihi iktiza edeceği Evkâf-ı Hümâyûn kâdılığından bâ-derkenar beyan edilmiş olmağla icra-yı icabı lede't-te'emmâl vâkıf-ı müşârün-ileyhin şart-ı âhiri mûcebince 34) Sünbül Efendi hânkâh-ı şerîfi şeyh vekîli Mehmed Vahyi Efendi'nin inha-kerdesi olan kudemâ-yı meşâyih-ı Halvetiyeden evsâf-ı güzîdeyi hâiz ve mesbûkü'l-imtihan Edirne'de kâin Saçlı İbrahim Efendi 35) dergâh-ı şerîfi postnişîni eş-Şeyh es-Seyyid Hasan Adlî Efendi ibn-i el-merhûm Şeyh Nûreddin Efendi'nin uhdesinde olan Saçlı İbrahim Efendi dergâhı meşîhati nez'ıyle ya'nî mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi'ye meclisimizce 36) tensib görülmüş olmağla ol bâbda Şeyh Nizâmeddin Efendi dergâh-ı şerîfi meşîhatinin ber-mûceb-i şart-ı vakfiye meclis-i dâ'iyânemizce tevcihi.

Ca 1333 [Mart 1915]

Vesika No: 6

Meşihat Arşivi, Defter No: 1736, s. 144

BÂB-I FETVÂ-YI MECLİS-İ MEŞÂYİH

Seyyid Nizâm dergâhında Şeyh Mustafa imzasıyla verilen istid’âya yazılan der-kenar

36

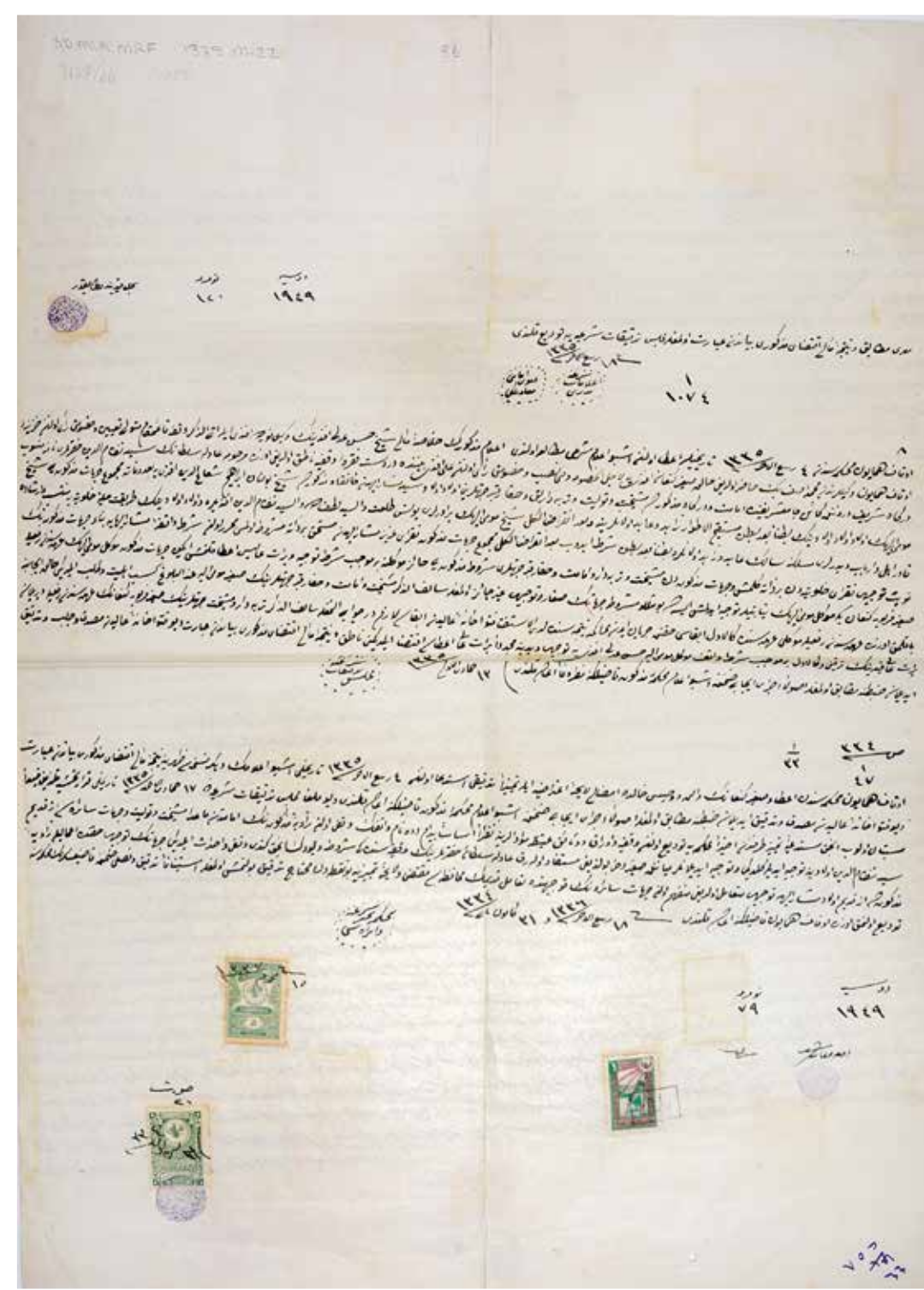
1) Bu husus hakkında bi'l-muhabere Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesi Kuyûd-ı Kadîme Kalemi’nden muhrec 2) ve irsal olunan kayda nazaran Seyyid Nizâm hazretleri dergâhı meşîhatin evlâd-ı vâkıfa 3) meşrutiyeti tebeyyûn ey-lemiş ve şart-ı vâkıf dâiresinde muâmele icrası da lâbüdd bulunmuş 4) olma-sına nazaran mûndericat-ı arzuhalin is’âfî adîmü’l-imkân bulunduğundan işbu istid’â- 5) nâmenin battalda li-ecli’l-hıfz evrak idaresine havalesi menût-ı emr ü irade-i aliyye-i 6) hazret-i fetvâpenâhîleri olmağın ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü’l-emrindir.

Fî 5 Şa’ban sene 1334 ve fî 24 Mayıs sene 1332 [06.06.1916]

37

Seyyid Nizâm dergâhında Şeyh Süleyman imzasıyla verilen istid’âya yazılan derkenar

1) Bu husus hakkında bi'l-muhabere Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesi kuyûd-ı kadîme kaleminden ihrac 2) ve irsâl olunan kayda nazaran Seyyid Nizâm hazretleri dergâhı meşîhatinin evlâd-ı vâkıfa meşrutiyeti 3) tebeyyûn eylemiş ve şurût-ı vâkıf dairesinde muamele icrası da lâbüdd bulunmuş olma-sına nazaran mûndericat-ı 4) arzuhalin is’âfî adîmü’l-imkân bulunduğundan işbu istid’anâmenin battalı da li-ecli’l-hıfz 5) evrak idaresine havalesi menût-ı emr ü irade-i aliyye-i hazret-i fetvâpenâhîleri olmağın 6) ol bâbda emr ü fer-mân hazret-i veliyyü’l-emrindir Fî 5 Şa’ban sene 1334 ve fî 24 Mayıs sene 1332 [06.06.1916]

Vesika No: 7

BOA. ŞD, No: 3157/44-93

Mührü mutabık ve netice-i me'âli iktiza-yı mezkûru beyandan ibaret olmağla

Meclis-i Tedkikat-ı Şer'îye'ye tevdi' kılındı

Fî 18 Rebûlâhir sene 1335 1/1074

İ'lâmat-ı Şer'îye Müdîri

Fetva Emaneti Mu'âvinliği

Dosya: 1949

Numero: 120

Sicil kaydına mutabıkdır

MÜHÜR (Mukayyid-i Mahkeme-i Evkâf-ı Hümâyûn)

8

1) Evkâf-ı Hümâyûn Mahkemesi'nden 4 Rebûlâhir sene 1335 tarihiyle i'ta olunan işbu i'lâm-ı şer'î mütâla'a olundu. İ'lâm-ı mezkûrun hülâsa-i me'âli Şeyh Hasan Adlî Efendi'nin vekili Nuri Efendi ile âtiyyü'z-zikr vakfa kâim-makâm mütevellî ta'yin ve husûmet-i re'y olunan Hazine-i 2) Evkâf-ı Hümâyûn vekillerinden Mehmed Âsaf Bey hazır olduğu halde sagir Ken'an Efendi'ye li-ecli'l-husûme vâsi nasb ve husûmet-i re'y olunan Ali Efendi beyninde derdest-i fıkra-i vakfiye nâtik olduğu üzere merhûme Âdile Sultan'ın Seyyid Nizâmeddin hazretleri nâmına mensub 3) dergâh-ı şerîf derûnunda kâin câmi'-i şerîfin imamet ve dergâh-ı mezkûrda meşihat ve tevliyet ve türbedârlık ve haffar-ı kabr cihetlerini evlâd-ı evlâd ve seyyid-i müşârûn-ileyhden hânkâh-ı mezkûrda şeyh bulunan İbrahim Şu'âdeddin Efendi'ye ba'de vefâtûhu mec-mû'-ı cihat-ı mezkûreye şeyh-i 4) mumâ-ileyhin evlâd evlâd-ı evlâdının batnen ba'de batnin müstakimü'l-etvâr zahid ve âbid olanlarına ve ba'de'l-inkırâzi'l-küll şeyh-i mumâ-ileyhin biraderleri Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin efendilere ve evlâd evlâdının tarikat-i aliyye-i Halvetiyyeye müntesib ve irşâda 5) kâdir ehl ve erbâb ve pederleri mesleğine sâlik âbid ve zâhid olanlara batnen ba'de batnin şart edüp ba'de'l-inkırâzi'l-küll meacmû'-ı cihat-ı mezkûre fukara-yı aziz-i müşârûn-ileyhe müstehak bir zâta meşrut olması muharrer olan şart-ı vâkife-i müşârûn-ileyhaya binâen cihat-ı mezkûrenin 6) nevbet-i tevcihi fukara-yı Halvetiyyeden bir zâta gelmiş ve cihat-ı mezkûreden meşihat ve türbedar ve imamet ve haffar-ı kabr cihetleri şurût-ı mezkûreyi hâiz müvekkiline ber-mûceb-i şart tevcih ve berât-ı âlîsi i'ta kılınmış iken cihat-ı mezkûre müvekkil-i mumâ-ileyhin uhdesinden ref'ile 7) sagir-i mezbûr Ken'an Bey'e müvekkil-i mumâ-ileyhin niyabetiyle tevcih edilmiş ise de bu misillü meşruta cihâtın sigara tevcihi gayr-i câiz olmağla sâlifü'z-zikr meşihat ve imamet ve haffar-ı kabr cihetlerinin sagir-i mumâ-ileyh inde'l-bülûğ kesb-i ehliyet ve taleb eylediği halde icabına 8) bakılmak üzere uhdesinden ref'ie müvekkili uhdesinde ke'l-evvel ibkası hakkında cereyan eden muhakeme neticesinde lede'l-istifta fetvâhâne-i âlîden ibkası lâzımdır cevabı alınmağla sâlifü'z-zikr türbedar ve meşihat cihetlerinin sagir-i mezbûr

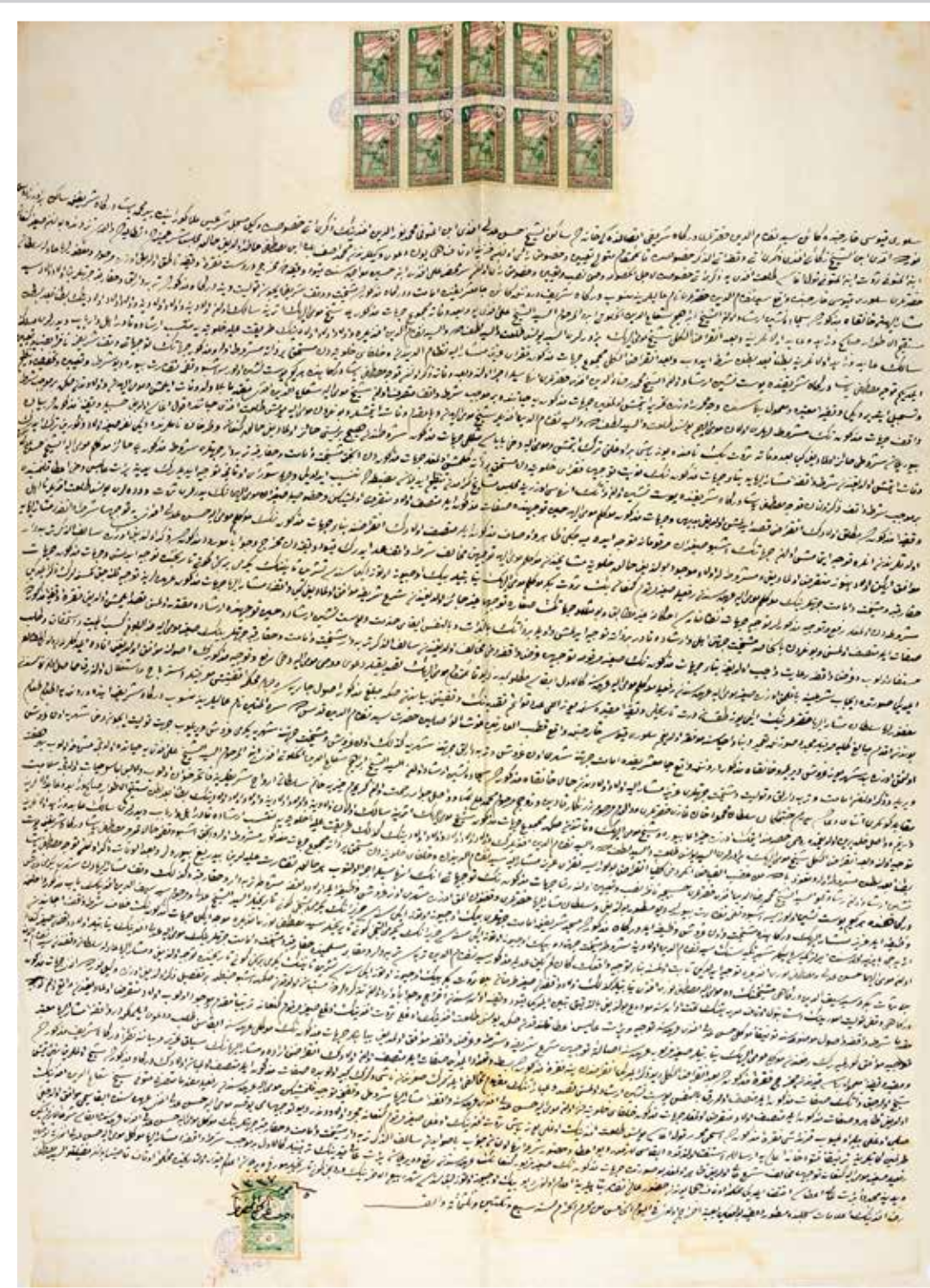
Ken'an'ın uhdesinden ref'ile verilen 9) berat-ı âlikadrinin terkini ve ke'l-evvel ber-mûceb-i şart-ı vâkif müvekkil-i mumâ-ileyh Hasan Adli Efendi'ye tevcihi ve yedine müceddeden berat-ı âlî i'tâsı iktiza eylediğin nâtik ve netice-i me'âli-i iktiza-yı mezkûru beyandan ibaret ve bu fetvâhâne-i âlîden musaddak ve celb ve tedkik 10) edilen zabtına mutabık olmağla usûlen icra-yı icabı zım-nında işbu i'lâm mahkeme-i mezkûre kâdılığına mazrûfen îade kılındı fî 13 Cemâziyelevvel sene 1335 [07.03.1917]

Meclis-i Tedkikat-ı Şer'îye

Sûret __ 334- 1/47 1/33

1) Evkâf-ı Hümâyûn mahkemesinden i'tâ ve sagir Ken'an'ın valide ve vasisi Halide imzalı lâyiha-i i'tiraziye ile temyizen tedkiki istid'â olunan 4 Rebûlâhir 1335 tarihli işbu i'lâmın diğer nüshası zahrına netice-i me'âli iktiza-yı mezkûru beyandan ibaret 2) deyü fetvâhâne-i âlîden musaddak ve tedkik edilen zabtına mutabık olmağla usûlen icra-yı icabı zım-nında işbu i'lâm mahkeme-i mezkûre kâdılığına îade kılındı deyü mülga Meclis-i Tedkikat-ı Şer'iyyede 17 Cemâziyelâhir sene 1335 tarihli karar tahşid kılındığı kayden 3) müsteban olup ancak müsted'îye-i temyiz tarafından âhiren mahkemeye tevdi' olunan vakfiye ve evrak ve vesâik-i atıka mü'eddâlarına nazaran esasen Bayram Dede nâm vâkîfın vakfı olan zaviye-i mezkûrenin imametden ma'da meşihat ve tevliyet ve cihât-ı sâiresi ez kadîm 4) Seyyid Nizâmeddin evlâdına tevcih edile-geldiği ve tevcih edilenler meyanında sagir dahi bulunduğu müstefad olarak Âdile Sultan hazretlerinin vakfiyesindeki şurût ve kuyûdun ancak kendi vakfı ve ihdas edilen cihâtın tevcihi hakkında a'mâliyle zâviye-i 5) mezkûrede ez kadîm evlâd-ı müşârûn-ileyhe tevcihi müte'âmil olduğu münfehim olan cihât-ı sâirenin tevcihinde te'âmül-i kadîmin muhafazası muktazi ve lâyiha-i temyîzine bu noktadan muhtac-ı tedkik bulunmuş olmağla istinafen tedkik ve faslı zım-nında kâdiaskerlik mahkemesine 6) tevdi' olunmak üzere Evkâf-ı Hümâyûn kâdılığına i'âde kılındı. Fî 18 Rebûlâhir sene 1336 ve 31 Kânun-ı sâni sene 1334 [31.01.1918]

Mahkeme-i Temyiz-i Şer'îye Dairesi

23 Şevval sene 336

Esas Madde: Silivrikapısı haricinde kutbü'l-ârifin Seyyid Nizâmeddin dergâhı şeyh vekâletine ta'yin olunan Hasan Adlî Efendi bir buçuk seneden beri ifa-yı vazife etmediğinden ve saireden bahisle Üsküdar'da Valide-i Atîk dergâhı şey-hi Mehmed Efendi'nin ta'yini istid'âsını hâvi sagır Ken'an Efendi'nin validesi tarafından takdim olunan halde imzalı arzuhâl üzerine kuyûd-ı kadîme-i vak-fiyeden yazılıp havale buyurulan derkenar.

Hülâsa-i Karar: Diğer evrak ile birleştirilmek üzere Şûrâ-yı Devlet'e gönderil-mişdir. Fî selh-i Ramazan sene 337 ve fî 1 Temmuz sene 335 tarih ve 18 nume-rolu mazbata ile Kânun-ı evvel niyabet sûretiyle tevcih edilmiştir.

Mülâhazât: İbtid'a 15 Temmuz sene 334 [1918]

Şûrâ-yı Devlet'e Mahsus Müsvedde Varakası

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti vekâletine tezkire

Tarih-i Tesvid: 7 Ağustos sene 1334

Tarih-i Tebyiz: 10 Ağustos sene 334 [1918]

28 Şubat sene 1334 tarih ve beş hususi adedli tezkire-i aliyye-i nezâretpenâhî-lerine cevabdır

Silivrikapu'da Seyyid Seyfullah Efendi tekkesinin meşîhat ciheti ile Seyyid Nizâmeddin dergâh-ı şerîfinin meşîhat ve cihât-ı ma'lûme-i sairesine muta-sarrıf olduğu beyan buyurulan Şeyh Şuâeddin Efendi'den evvel vukû' bulan tevcihâta mütedâir beratlar mevcut ise ba'de'l-mütâlâ'a iade olunmak üzere aynen bir ikisinin değil ise kaydlarının ve bi'l-hassa Bayram Dede'den ilk Sey-yid Nizâmeddin Efendi evlâdına tevcihine dair olan berat kuyûdunun irsâline müsaade buyurulmasının savb-ı âlî-i nezâretpenâhîlerine arz ve izbârı mülki-ye ve ma'ârif dairesinden ifade kılınmağla ol bâbda

Vesika No: 9

BOA. ŞD, No: 3157/44-96

1) Silivrikapısı hâricinde kâin Seyyid Nizâmeddin hazretleri dergâh-ı şerîfi it-tisâlindeki hânede sâkin eş-Şeyh Hasan Adlî Efendi ibn-i el-müteveffa Mehmed Nureddin Efendi'nin zikr-i âti hususda vekil-i müseccel-i şer'îsi Molla Gürânî'de Pîr Mehmed Paşa dergâh-ı şerîfinde sakin biraderzâdesi 2) Nurullah Efendi ibn-i eş-Şeyh Zekâî Efendi zikr-i âti vakfa âtiyyü'z-zikr hususda kâimmakam-ı müte- velli ta'yin ta'yin ve husûmet-i re'y olunan hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn da'va vekil- lerinden Mehmed Âsaf Bey ibn-i Mustafa hâzır olduğu halde meclis-i şer'imizde Antalya'da validesi nezdinde bulunan sagir Ken'an 3) ibnü'l-müteveffa Servet ibnü'l-müteveffa Kolağası Tal'at Efendi'ye zikr-i âti hususda li-eclî'l-husûme vasi nasb ve ta'yin ve husûmet-i re'y olduğuna sermuhzır Ali Efendi ibn-i Hüseyin muvacehesinde kuyûd-ı vakfiyeden muhrec derdest-i fıkra-i vakfiye nâtık olduğu üzre merhûme ve mağfûrun leha Âdile Sultan 4) hazretleri Silivrikapısı hâricin- de vâki' Seyyid Nizâmeddin hazretleri nâm-ı âlîlerine mensub dergâh-ı şerîf derûnunda kâin câmi'-i şerîfde imamet ve dergâh-ı mezkûrda meşihat ve vakf-ı şerîf için tevliyet ve yine dergâh-ı mezkûrda türbedârlık ve haffar-ı kabr cihetle- rini evlâd ve evlâd-ı Seyyid-i 5) müşârün-ileyhin hânkâh-ı mezkûrda seccade-nî- şin-i irşad olan eş-Şeyh İbrahim Şuâeddini'l-Halvetî ibni'l-merhûm es-Seyyid eş- Şeyh Ali Efendi'ye ve ba'de vefâtûhu mecmû'-ı cihat-ı mezkûreyi şeyh-i mumâ-ileyhin isrine sâlik olan evlâdına ve evlâd-ı evlâdına ve evlâd-ı evlâd-ı ev- lâdının batnen ba'de batnin 6) müstakîmü'l-etvâr salih ve zahid ve âbid olanları- na ve ba'de'l-inkırâzi'l-küll şeyh-i mumâ-ileyhin biraderleri es-Seyyid Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin efendilere ve evlâd evlâd-ı evlâdının tarikat-ı aliyye-i Halvetiyyeye müntesib irşâda kâdir ehil ve erbâb ve pederleri mesleğine 7) sâlik âbid ve zâhid olanlarına batnen ba'de batnin şart edüp ba'de'l-inkırâzi'l-küll mecmû'-ı cihât-ı mezkûre fukar-yı azîz-i müşârün-i- leyh Nizâmeddin'den ve hulefâ-yı Halvetiyyeden müstahik bir zâta meşrûta ola ve mezkûr cihâtın tevcihâtı vakf-ı şerîfe te'hiren nasb ve ta'yin 8) eylediğim Koca Mustafa Paşa dergâh-ı şerîfinde post-nişin-i irşad olan eş-Şeyh Mehmed Rızâed- din Efendi hazretleri inhâsıyla icra oluna ve ba'de vefatûhu zikr olunan Koca Mustafa Paşa dergâhında her kim postnişin olursa işbu vakfa nezâret buyura deyü şart ve ta'yin ve tahsis ve tanzim 9) tescil etdirdiği vakfiye-i mu'tebere ve ma'mûlün bihasından vach-i muharrer üzre tahrir etmiş olmağın cihât-ı mezkû- reye hayatında ber-mûceb-i şart-ı vâkîf mutasarrıf olan şeyh-i mumâ-ileyh Şuâeddin Efendi mukaddemâ bilâ veled vefat etmiş ve mumâ-ileyhden ve evlâ- dından sonra ber-mûceb-i şart-ı 10) vâkîf cihat-ı mezkûrenin meşrutün lehleri olan mumâ-ileyhim Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin efendiler şeyh-i mumâ-ileyhden daha mukaddem vefat etmişler ve bunlardan mumâ-ileyh Yunus Tal'at Efendi hayatında kolağası olduğu hasebiyle vakfiye-i mezkûrede beyan 11) buyurulan şurûtu hâiz olmadığı gibi ba'de vefatûhu Servet Bey nâmında yüzbaşı bir oğlunu terk etmiş ve mumâ-ileyh dahi babası misillü cihat-ı mezkûr şurûtundan hiç birisini hâiz olmadığı halde Ken'an ve Turhan

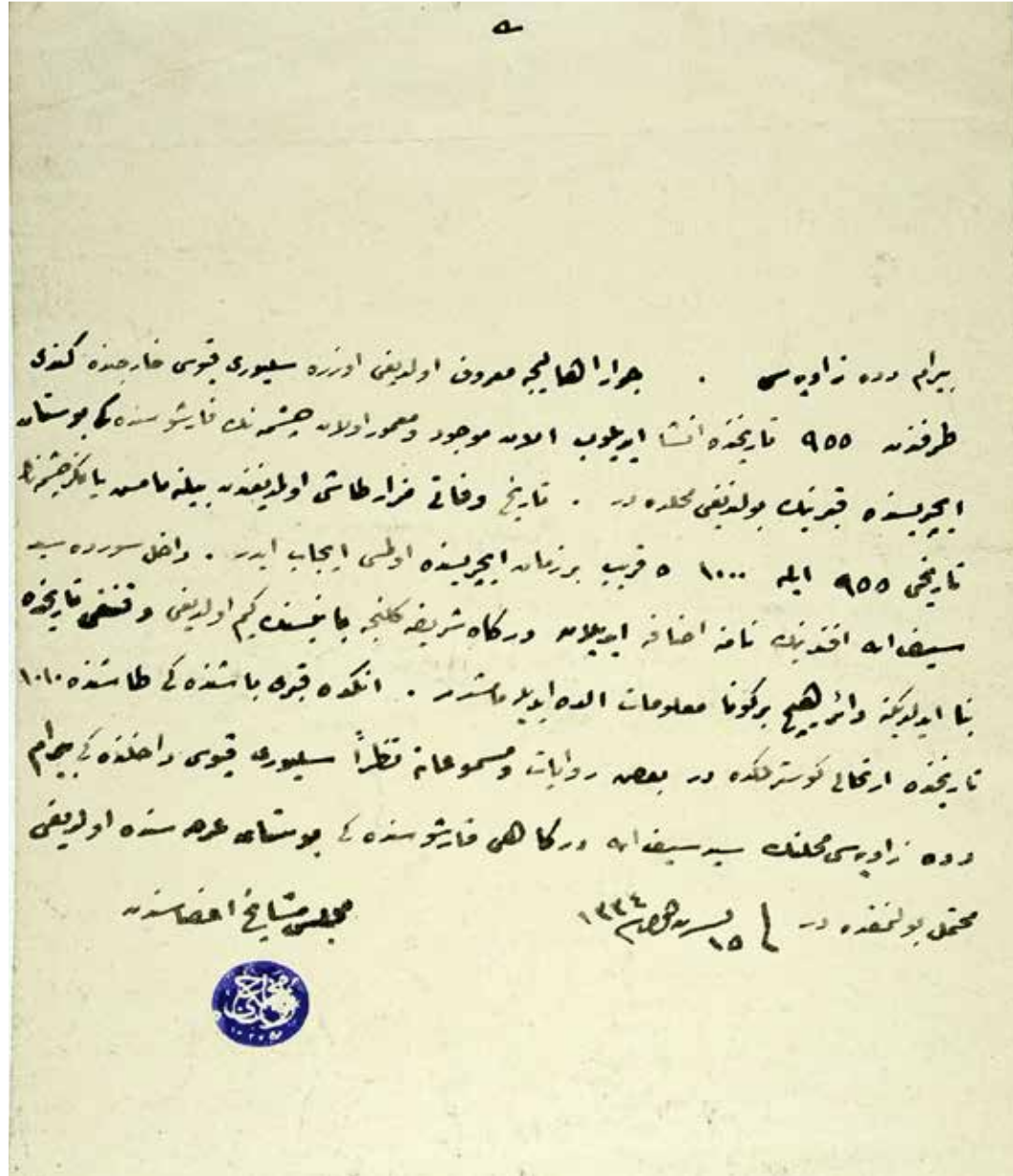
nâmlarında iki nefer sagir evlâd-ı zükûrun terk ederek 12) vefat etmiş olduğun- dan şart-ı vâkife-i müşârün-ileyhaya binâen cihat-ı mezkûrenin nevbet-i tevcihi fukara-yı Halvetiyyeden müstehak bir zâta gelmiş olmağla cihat-ı mezkûreden ancak meşihat ve imamet ve haffar-ı kabr, türbedar cihetleri şurût-ı mezkûreyi hâiz müvekkilim mumâ-ileyh mumâ-ileyh eş-Şeyh Hasan Adlî Efendi 13) ber-mû- ceb-i şart-ı vâkîf zikr olunan Koca Mustafa Paşa dergâh-ı şerîfinde postnişin olan ve anın inhâsi üzerine Meclis-i Meşâyih-i kirâmdan tanzim edilen mazbatada tensib edilen vechile Şûrâ-yı Evkâf'ca tevcih edilerek yedine berât-ı âlîsi dahi i'ta kılınmış idi 14) vakfiye-i mezkûrede mutlak evlâdın inkırâzı kasd edilmiş olduğu bedîhi ve cihat-ı mezkûre müvekkilim mumâ-ileyhe hîn-i tevcihinde sıfat-ı mezkûre ile muttasıf evlâd münkarız olmuş iken ve husûsuyla sagiran-ı mumâ-i- leyhimanın pederleri Servet ve dedeleri Yunus Tal'at efendiler nâ-ehil 15) olduk- larından anlar teveccüh etmemiş olan cihâtın işbu sagirân-ı merkûmâna tevec- cüh edemeyeceği zahir ve evsaf-ı mezkûr ile muttasıf evlâdın inkırâzına binâen cihat-ı mezkûrenin müvekkilim mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi'ye tevcih şart-ı vâkife-i müşârün-ileyhaya 16) muvafık iken evlâd henüz münkarız olmadığı ve meşrutun leh evlâd mevcut bulunduğu halde Halvetiye meşâyihinden müvekki- lim mumâ-ileyhe tevcihini muhalif-i şart-ı vâkîf addederek kuyûd-ı vakfiyeden muhrec ve cevaben mevrûd-ı mezkûrede zikr olunduğu üzre sâlifü'z-zikr türbe- dâr 17) haffar-ı kabr ve meşihat ve imamet cihetlerinin müvekkilim mumâ-ileyh uhdesinde ref'iyile sagir-i merkûm Ken'an bin Servet Bey'e müvekkilim mumâ-i- leyhin niyabetiyle bin üç yüz otuz iki senesi Teşrin-i sâni'si'nin yirmi birinci günü tarihinde tevcih edilmiş ve cihat-ı mezkûre cihat-ı 18) meşrûtadan olmağla ref' ve tevcih-i mezkûrlar tevcih-i cihat nizâmnâmesi ahkâmına gayr-i mutabık ve bu misillü cihâtın sigara tevcihi gayr-i câiz olduğundan şer'-i şerîfe muvafık olmadı- ğı gibi vâkife-i müşârün-ileyha cihat-ı mezkûre uhdelere tevcih kılınacak ki- mesnelerin zikr edildiği 19) sıfat ile muttasıf olmuş ve bunlardan bi'l-hassa me- şihat cihetini ehil ve irşâda kâdir bir zâta tevcih edilmiş ve öyle bir zâtın bi'z-zât ve bi'n-nefs ifa-yı hizmet ve postnişin-i irşad ve hîn-i tevcihinde irşâda muktedir olmasını kasd eylemiş olduğu fıkra-i vakfiye-i mezkûrede 20) müstefad olup ve garaz-ı vakfa riayet vacib olduğuna binâen cihat-ı mezkûrenin sagir merkûma tevcihi garaz-ı vakfa dahi muhalif olduğundan sâlifü'z-zikr türbedar meşihat ve imamet ve haffar-ı kabr cihetlerinin sagir-i mumâ-ileyh inde'l-bülûğ kesb-i ehli- yet ve istihkak ve taleb 21) eylediği sûretde icab-ı şer'îsine bakılmak üzre sagir-i mumâ-ileyh uhdesinden ref'ile müvekkilim mumâ-ileyh uhdesine ke'l-evvel ib- kası matlubdur deyü kâimmakâm-ı mumâ-ileyhin tasdikiyle da'va ve dahi ref' ve tevcih-i mezkûrun usûlüne muvafık olduğunu ifade eylediklerinden ve lede'l-mü- tala'a 22) mağfûrun leha sultan-ı müşârün-ileyha hazretlerinin iki yüz doksan dört tarihli vakfiye-i mukayyedesinde yüz elli aded kavâim-i nakdiyenin vakfiye- tini beyandan sonra meblâğ-ı mezkûr usûl-i câriyesi vechile mahkeme-i teftiş ma'rifetiyle istirbah ve istiğlâl olunarak hâsıl olan nemâsından 23) bundan ak- dem mebalîğ-i külliye sarfıyla mücedded sûretle ta'mir ve bina ve ihyasına mu- vaffak olduğum Silivrikapısı hâricinde vâki' kutbü'l-ârifin gavsü'l-vâsılın Haz-

ret-i Seyyid Nizâmeddin kuddise sırruhu'l-metîn nâm-ı âlîlerine mensub dergâh-ı şerîfde âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm 24) olunmak üzere beher şehir yüz gurusu verile ve hânkâh-ı mezkûr derûnunda vâki' câmi'-i şerîfde imamet cihetine şehri on gurusu ve türbedarlık cihetine şehriye kezalet on gurusu meşihat cihetine şehriye yirmi gurusu verilüp cihet-i tevliyet için dahi şehriye on gurusu 25) verile ve zikir olunan imamet ve türbedarlık ve tevliyet ve meşihat cihetleri aziz-i müşârün-ileyh evlâd evlâdından hâlâ hânkâh-ı mezkûrda seccadenişîn-i irşad olan es-Seyyid eş-Şeyh İbrahim Şuâeddin el-Halvetî Efendi ibni'l-merhûm es-Seyyid eş-Şeyh Ali Efendi'ye hayatda oldukça meşrûta olup beher hafta 26) mukabele günleri esna-yı duâda pederim cennet-mekân Sultan Mahmud Hân-ı Gâzi hazretleri ve valide merhûme Zernigâr Kadın ve zevcim merhum Mehmed Ali Paşa ve vâsıl-ı civar-ı rahmet olan kerîmem Hayriye Hanım Sultan ervah-ı şerîflerine fatiha-hân olup ve lâbis-i libas-ı hayat oldukça selâmet-i 27) dâreynim ve vâsıl-ı huld-i berîn olduğumda rûhumu hissemend etmek üzere hayır duâ buyura ve şeyh-i mumâ-ileyhin vefatından sonra mecmû'-ı cihat-ı mezkûre şeyh-i mumâ-ileyhin isrine salık olan evlâdına ve evlâd evlâdına ve evlâd evlâdının batnen ba'de batnin müstakimü'l-etvâr salih ve zâhid evlâdlarına 28) tevcih oluna ve ba'de'l-inkırâzû'l-küll şeyh-i mumâ-ileyhin biraderleri es-Seyyid Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin ve hulefâ-yı Halvetiyyeden müstehak bir zâta mecmû'-ı cihat-ı mezkûre meşrut ola ve ancak işbu vakfa hâlâ Koca Mustafa Paşa dergâh-ı şerîfde post- 29) nişîn-i irşad olan reşadettü es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Rızâeddin Efendi hazretleri hasbice nâzır nasb ve ta'yin olunarak cihat-ı mezkûrenin tevcihâtı anın inhasıyla icra olunup her halde nezaret-i aliyyelerin bî-diriğ buyurular ve ba'de'l-vefat zikir olunan Koca Mustafa Paşa 30) dergâhında her kim postnişîn olur ise işbu vakfıma nezaret buyurular deyü mestûr bulunduğu ve sultan-ı müşârün-ileyha hazretleri vakfından almak üzere şehri on gurusu vazife ile evlâd-ı vâkıfa meşrûta türbedar ve haffar-ı kabir ve kezalet vakf-ı müşârün-ileyhadan şehri yirmi gurusu 31) vazife ile aziz-i müşârün-ileyhin dergâhında meşihat ve on gurusu vazife ile dergâh-ı mezkûrda mescid-i şerîfde imamet cihetleri bin üç yüz otuz iki senesi Haziran-ı'nın yirmi beşinci günü tarihiyle es-Seyyid eş-Şeyh Adlî ve merhum Seyyid Seyfeddin Efendi'nin bâb-ı mezkûr dahilinde 32) Arabacı Bayezid mahallesinde Emirler Tekkesi demekle şehir tekkesinin Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrûta meşihat ciheti de bin üç yüz otuz iki senesi Haziran-ın yirmi altıncı günü tarihiyle Seyyid Mustafa Nuri efendilere müveccih iken cihat-ı mezkûrenin hilâf-ı şart-ı vâkıf ecânibden 33) olan mumâ-ileyhima Hasan Adlî ve Mustafa Nuri efendilere tevcih edildiği sabit olmasına binâen tevcih-i vâki'in ke'en lem-yekûn addiyle mezkûr Seyyid Nizâmeddin türbesi türbedâr ve mekabir-i Müsliminde haffar-ı kabir ve meşihat ve imamet cihetlerinin mumâ-ileyh Adlî Efendi'nin niyabetiyle olduğundan sagir Ken'an 34) bin Servet Bey ve Seyyid Seyfeddin dergâhı meşihatının de mumâ-ileyh Mustafa Nuri Efendi niyabetiyle kezalet evlâd-ı vâkıfdan sagir Turhan bin Servet Bey bin üç yüz otuz iki senesi Teşrin-i sâni'nin yirmi birinci günü tarihinde tevcih bulunduğu ve müşârün-ileyha Âdile Sultan vakfından Seyyid Nizâmed-

din 35) dergâhı vakfı tevliyet umûrunun İstanbul Evkaf Müdîriyeti'nin taht-ı idaresine mevdû' bulunduğu bi't-tedkik tebeyyün eylediği Kuyûd-ı Vakfiye İdaresi'nden ihrac ve cevaben vârid olan tezkirelerde müsteban olduğundan sonra işbu zabıtda ber-tafsil zikir bulunduğu üzere vekil Nuri Efendi cihat-ı mezkûre 36) mukaddema şart-ı vâkıfe ve usûl-i mevdû'asına tevfikân müvekkil Hasan Adlî Efendi uhdesine tevcih ve berat-ı âlîsi i'ta kılındıktan sonra Yunus Tal'at Efendi'nin oğlu Servet Efendi'nin oğlu sagir merhum Ken'an'a tertiben mukaddem mevcut olup evlâd münkariz olmadığından vâki' olan 37) tevcihe muvafık görül-meyerek ref'inden müvekkil-i mumâ-ileyhin niyabetiyle sagir-i mezbûr uhdesine asaleten tevcihi şer'-i şerîfe ve şart ve garaz-ı vâkıfa muvafık olmadığı beyanıyla cihat-ı mezkûrenin müvekkili uhdesine ibkasın taleb ve da'va eylemektedir. Vâkıfe-i müşârün-ileyha mu'teber 38) ve mukayyed vakfiye-i ma'mûlün bihası kuyûdundan muhrec fıkra-i mezkûrede ba'de'l-inkırâzî'l-küll deyü zikir eylediği inkırâzdan yine fıkra-i mezkûrede bast ve ta'dad eylediği sıfat ile muttasıf olan evlâdın inkırâzın irade ve müşârün-ileyhanın siyak-ı tahrir ve beyânına nazaran dergâh-ı şerîf-i mezkûrda 39) şeyh olacak ve anın sıfat-ı mezkûr ile muttasıf olarak bi'n-nefs postnişîn-i irşad olmasın kasd ve ibarâtının mefhum-ı muhâlif ile gerek sigarından nâşi ve gerek kebir olup da sıfat-ı mezkûre ile muttasıf olmayan evlâdın dergâh-ı mezkûrda şeyh olmalarını nehy etmiş 40) olduğu zahir ve sıfat-ı mezkûre ile muttasıf olmağla cihat-ı mezkûre hulefâ-yı Halvetiyyeden olan mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi uhdesine vâkıfe-i müşârün-ileyha şurû't-ı vakfınca tevcih kılınmış iken mumâ-ileyh uhdesinden ref'ile mukaddema mutasarrıfı müteveffa Şeyh Şuâeddin Efendi'nin 41) sulbî oğlu bile olmayup karındaşı fıkra-i mezkûrede ismi muharrer kolağası Yusuf Tal'at Efendi'nin oğlu yüzbaşı Servet Efendi'nin oğlu sagir merhum Ken'an mücerred evlâdından deyü tevcihi mi yoksa mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi uhdesinde ibkâsı mı muvafık olacağı 42) tarafeyn kâtiblerine tedkiken fetvahâne-i âliye irsalle istifta olundukda ibkası lâzımdır deyü i'ta ve huzûr-ı şer'e inha olunan cevap-ı bâ-sevabdan sâlifü'z-zikir türbedar meşihat ve imamet ve haffar-ı kabir cihetlerinin müvekkil-i mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi uhdesinde ibkası şer'an lâzım iken 43) ref'ile sagir-i mumâ-ileyh Ken'an'a tevcihi muhalif-i şer'-i âlî olduğu zâhir olmağla bu sûrette cihat-ı mezkûrenin sagir-i mezbûr Ken'an'ın uhdesinden ref' ve verilen berât-ı âlî kaydının terkinıyla ke'l-evvel ber-mûceb-i şart-ı vâkıfe-i müşârün-ileyha müvekkil-i mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi'ye tevcihi 44) ve yedine müceddeden berât-ı âlî i'tâsı iktiza eylediği mahkeme-i evkâf-ı hümayûndan huzûr-ı âlî-i nezâretpenâhîlerine i'lâm olundu deyü bin üç yüz otuz beş senesi şehir-i Rebûlâhiri'nin dördüncü günü tarihiyle müverrah verilen i'lâm kaydı ol tarihte mahkeme-i evkaf kâdısı bulunan faziletli es-Seyyid Mustafa 45) Rıza Efendi'nin i'lâmât sicilinde mestûr ve mukayyed bulunduğu bi-aynihi ihrac olundu fi'l-yevmi'l-hâmis min Muharremü'l-haram li-sene seb'a ve selâsîn ve selâsemi'ete ve elf

PUL

Fî 5 Muharrem sene 1337 [12.10.1918]

Vesika No: 10

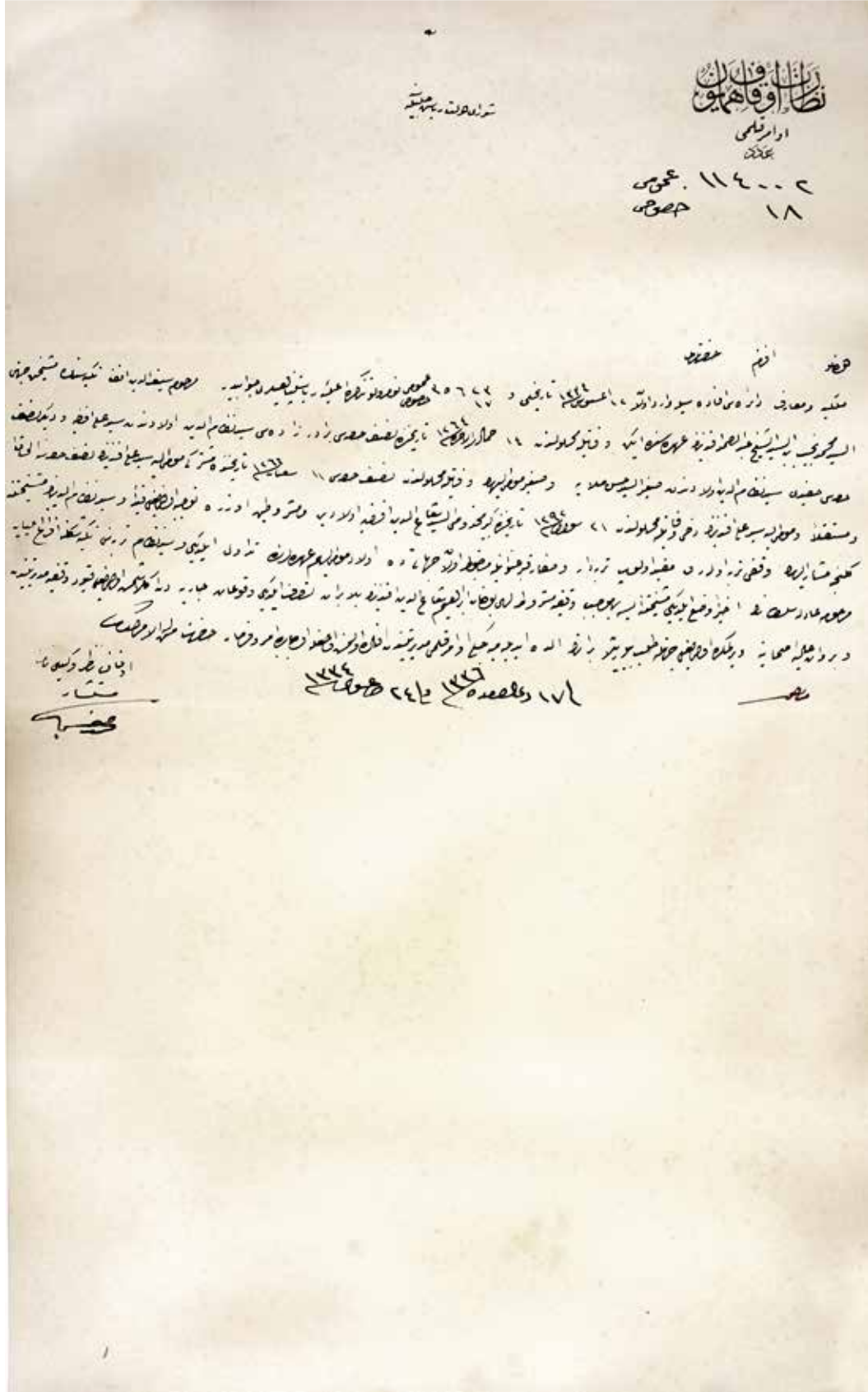
BOA. ŞD, No: 3157/44-68

Hüve

Bayram Dede zaviyesi, civar ahalice ma'ruf olduğu üzre Silivrikapısı haricinde kendi tarafından 955 tarihinde inşa edilüp el-ân mevcut ve ma'mûr olan çeşmenin karşısındaki bostan içerisinde kabrinin bulunduğu mahaldedir. Tarih-i vefatı mezar taşı olmadığından bilinmemiş, yalnız çeşmenin 955 ile 1000'e karib bir zaman içerisinde olması icab eder. Dâhil-i surda Seyyid Seyfullah Efendi'nin nâmına izafe edilen dergâh-ı şerîfe gelince bânîsinin kim olduğu ve kangî tarihde bina edildiğine dair hiç bir gûna ma'lûmat elde edilememiştir. Anın da kabri başındaki taşında 1010 tarihinde irtihali gösterilmektedir. Ba'zı rivâyât ve mesmû'âta nazaran Silivrikapısı dâhilindeki Bayram Dede zaviyesi mahallinin Seyyid Seyfullah dergâhı karşısındaki bostan arsasında olduğu muhtemel bulunmaktadır. Fî 15 Teşrin-i evvel sene 1334 [15.10.1918]

Meclis-i Meşâyih a'zâsından

MÜHÜR

Vesika No: 11

BOA. ŞD, No: 3157/44-74

Hüve

NEZÂRET-İ EVKÂF-I HÜMÂYÛN

Evâmir Kalemi

Aded

Umûmî: 114002

Husûsî: 18

Şûrâ-yı Devlet Riyâset-i celîlesine

1) Devletlû efendim hazretleri

2) Mülkiye ve Ma'ârif Dâiresi ifadesiyle vârid olan 12 Ağustos sene 1334 [1918] tarihli ve umûmî: 35623 husûsî: 17 numarolu tezkire-i aliyye-i riyâsetpenâhî-leri cevabıdır. Merhum Seyfullah Efendi tekkesinin meşîhat ciheti 3) es-Seyyid Mehmed Necib ibn-i es-Seyyid eş-Şeyh Abdüssamed Efendi uhdesinde iken vefatıyla mahlûlünden 14 Cemâziyelâhire sene 1264 [18.05.1848] tarihinde nısf hissesi biraderzâdesi Seyyid Nizâmeddin evlâdından Seyyid Ali Efendi'ye ve diğ er nısf 4) hissesi hafîdi Seyyid Nizâmeddin evlâdından sagir es-Seyyid Hasan Molla'ya ve sagir-i mumâ-ileyhin vefatıyla mühlûlünden nısf hissesi 11 Şa'ban sene 1266 [22.06.1850] tarihinde müstereki mumâ-ileyh Seyyid Ali Efendi'nin nısf hissesine ilhâken 5) ve müstakilen ve mumâ-ileyh Seyyid Ali Efendi'nin dahi vefatıyla mahlûlünden 21 Şevval sene 1292 [20.11.1875] tarihinde kebir mahdûmu es-Seyyid Şuâeddin Efendi'ye evlâdiyet ve meşrutiyet üzere tevcih olunduğ u kayden ve Seyyid Nizâmeddin'in meşîhatine 6) gelince müşârün-ileyhin vakfı türbedârlarına mukayyed olup türbedâr ve haffar-ı kabr ünvânıyla mahfuz olan cihâtı da evlâd-ı mumâ-ileyhin uhdelerinde tedavül eylediğ i ve Seyyid Nizâm türbesini tekke şekline ifrağ eyleyen 7) merhûme Âdile Sultan'ın âhiren vaz' eylediğ i yeni meşîhat ise ber-mûceb-i vakfiye meşrutun leh olunan İbrahim Şuâeddin Efendi'nin bilâ berât tasarruf eylediğ i vukû'ât-ı câriyeden anlaşılmış olduğ u Kuyûd-ı Vakfiye Müdîriyeti'nden 8) ve berât-ı âliye eshâbına verilmekde olduğ u cihetle taleb buyurulan berâtın elde edilemeyeceğ i Evâmir Kalemi Müdîriyeti'nden ifade olunmuş olmağ la ol bâb-da emr ü fermân hazreti veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Zilka'de sene 1336 ve fî 24 Ağustos sene 1334 [1918]

Evkâf Nâzırı nâmına müsteş ar

İMZA (Mehmed Hüsnî)

Vesika No: 12

BOA. ŞD, No: 3157/44-65-66

Hüve
MECLİS-İ MEŞÂYİH
Aded
45

1) Meclis-i dâ'iyânemizin mütala'ası alınmak üzre Şûrâ-yı Devlet Riyâset-i celîlesinin 35623 numarolu ve 9 Zilhicce sene 336 ve 15 Eylül sene 334 tarihli 2) tezkiresiyle havale buyurulan ve Seyyid Seyfullah ve Seyyid Nizâmeddin dergâhları meşîhatlerine aid bulunan evrak meclis-i dâ'iyânemizce bi'l-mütala'a tedkikat-ı 3) lâzıme ifa olundu.

4) Silivrikapısı haricinde Seyyid Nizâmeddin ve dâhilinde Seyyid Seyfullah dergâhları meşîhatleri ayrı ayrı şurût ve ahkâma tâbî' oldukları halde her iki 5) dergâhın meşîhat cihetlerinin Seyyid İbrahim Şuâeddin Efendi uhdesinde ictima' etmiş olması ve Bayram Dede zaviyeleri Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah 6) dergâhları olmayup başka başka zaviyeler olduğu halde Bayram Dede vakfiyesinde Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşruta görülmesi 7) dolaşısıyla mezkûr dergâhlar ile zaviyelerinin şurût ve ahkâm ve a'yânı arasında telfik ve tedahül vukû' bulmuş olduğundan eşkâlât-ı vâki'anın izâlesi 8) içün bunların ayrı ayrı tedkikine lüzum görülmüşdür. Seyyid Nizâmeddin dergâhı meşîhati muhdes olup merhûme Âdile Sultan'ın şerâit-i vakfiyesine tâbî'dir. 9) Şerâit-i mezkûre ise meşîhat cihetinin Seyyid Nizâmeddin evlâdından olan İbrahim Şuâeddin Efendi'ye ba'de'l-vefat mumâ-ileyhin isrine salık olan evlâdına ve evlâd-ı 10) evlâd olanlarının batnen ba'de batnin müstakimü'l-etvâr salih âbid ve zâhid olanlarına ba'de'l-inkıraz cihat-ı mezkûre şeyh-i mumâ-ileyhin biraderleri es-Seyyid Yunus Tal'at 11) ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin evlâd-ı evlâd evlâdlarının keزالik tarikat-ı aliyye-i Halvetiyeye mensup irşâda kâdir ehil ve erbâb ve pederleri mesleğine 12) salık âbid ve zâhid olanlarına batnen ba'de batnin meşruta olup ba'de'l-inkırazü'l-küll cihat-ı mezkûre fıkrası seyyid-i müşârün-ileyhden ve hulefâ-yı Halvetiyeden müstehak bir zâta 13) Koca Mustafa Paşa dergâhında postnişîn-i irşad olan eş-Şeyh Mehmed Rızâeddin Efendi'nin inhasıyla tevcihi meşrut idüğü vâkife-i müşârün-ileyhanın bin iki yüz 14) doksan dört tarihli vakfiyesinde mu-

sarrahdır. Meşîhat-i mezkûre ber-mûceb-i vakfiye İbrahim Şuâeddin Efendi uhdesinde iken vukû'-ı vefatıyla inhilâl etmesi 15) üzerine Seyyid Nizâmeddin sülâlesinden Maliye Vâridât Müdîriyeti Evrak Kalemi ketebesinden Mehmed Seyfullah nâmında bir zât İbrahim Şuâeddin Efendi ile 16) biraderlerinin nesi-lleri münkarız olduğunu ve kendisi cihet-i mezkûrenin meşrûtun lehi bulunduğunu iddi'â ederek Evkaf-ı Hümâyûn Mahkemesinde Seyyid Nizâmeddin 17) sülâlesinden olduğunu isbat etmiş ise de ancak cihet-i mezkûre sûret-i mutlakada Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşruta olmayup seyyid-i müşârün-ileyh sülâlesinden merkum 18) İbrahim Şuâeddin Efendi'yle biraderlerinin evlâdına meşruta olup sülâle-i mezkûre dahi münkarız olduğundan vakfiyesinin fıkra-i âhiresi mûcebiyle usûlü 19) dairesinde bir zâta tevcihi Meclis-i Meşâyih'e iş'âr olunmağla fıkra-i âhire-i mezkûreye tevfigan Koca Mustafa Paşa dergâhı postnişinliğinin inhâsıyla bi'l-asâle Hasan 20) Adlî Efendi'ye tevcih edilmiş ve Şûrâ-yı Evkaf'dan tasdik edilerek berâtı verilmiştir. Usûl-ı şer'îye ve ahkâm-ı nizâmiye dairesinde cereyan eden işbu muâmele-i 21) resmiyeden sonra müteveffa es-Seyyid Yunus Tal'at Efendi'nin oğlu müteveffa Servet Efendi'nin sagir oğulları Ken'an ve Turhan efendilerin meşrutün leh olmak üzere 22) müraca'atları üzerine Şûrâ-yı Evkaf'dan isbat-ı neseb zımnında Evkâf-ı Hümâyûn Mahkemesi'ne lede'l-havale mumâ-ileyhimanın es-Seyyid Yunus Tal'at Efendi'nin evlâd evlâdından 23) oldukları şer'an sabit olmağla Şûrâ-yı Evkaf tarafından Seyyid Nizâmeddin dergâhı meşîhatı evvelce asaleten ta'yin edilmiş olan Hasan Adlî Efendi niyâbetiyle 24) sagir Ken'an'a tevcih edilmesi üzerine tevcih-i mezkûrun vakfiyedeki kuyûd ve şurûta nazaran hilâf-ı şer'-i şerîf olduğundan bahisle asalet-i sabıkanın uhdesine 25) ibkâsı istid'âsiyla Hasan Adlî Efendi tarafından Mahkeme-i Evkâf'a vukû' bulan müracaat ve murâfâ'a neticesinde mahkeme-i mezkûrece Fetvâhâne-i âlî'den lede'l-istifta vakfiyede 26) irşâda kâdir olmak kuyûd ve evsâfının fi'len tahakkuku lüzum-ı şer'isine binâen Hasan Adlî Efendi uhdesinde asaleten ibkâsının muktazi bulunduğu ifta 27) buyurulmakla mûcebiyle hükm-i şer'î sâdir olmuştur. İşbu fetva ve hükm-i şer'î üzerine Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti Kuyûd-ı Vakfiye İdaresi'nce tashih-i kayd içün 28) mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi'nin müracaatına karşı Şûrâ-yı Evkaf: tevcih-i cihâtın münhasıran Şûrâ-yı Evkâf'a aidiyet-i nizâmiyesine istinaden Mahkeme-i Evkâf'ın hükme iktiran 29) eyleyen iktiza-ı şer'îsi mahkemenin salâhiyeti haricinde ve masadak-ı i'lâm-ı şer'îyi bir inha-yı mücerred makâmında telâkki ederek karar-ı sâbıkında ısrar eylemiştir. Şûrâ-yı mezkûr 30) 29 numarolu ve 23 Rebülevvel sene 336 ve Kânun-ı sâni sene 334 tarihli mütâla'anâmesinin fıkra-i âhiresinde «mes'ele tevcih-i cihat nizâmnâmesinin sûret-i tatbikinden 31) tevellüd edeceğine göre Şûrâ-yı Devlet'e müracaat edilebilmesi tabi'idir» diye beyan-ı mütâla'a eylemiş olmasına binâen tevcih-i cihat nizâmnâmesinin altıncı maddesinde 32) zikr edilen usûl-i şer'îye kaydından tevellüd eden mesâil dahi Evkâf-ı Hümâyûn Mahkeme-i Şer'îyesiyle Fetvâhâne-i âli'ye aidiyetini kabul etmesi zaruridir. İ'lâm-ı şer'î 33) Şûrâ-yı Evkâf'a aid bulunan tevcih-i cihat şerâitinden olan usûl-ı

şer'îyeye dair iktiza-yı şer'îyi mutazammın vâcibü't-tenfiz bir hükmü muhtevi bulunmağla Şûrâ-yı Evkâf'ın 34) ana göre ifa-yı muâmele etmesi lüzûmu kanaatindeyiz binâenaleyh mütâla'a-i dâ'iyânemize göre Seyyid Nizâmeddin dergâh-ı şerîfi meşîhatinin evvelce asâleten ta'yin edilmiş 35) olan Hasan Adlî Efendi uhdesinde kemâkân bi'l-asâle ibkâsı bir emr-i zaruridir.

36) Seyyid Seyfullah dergâhına gelince bu dergâhın meşîhati dahi Seyyid Nizâmeddin meşîhatiyle beraber müteveffa İbrahim Şuâeddin Efendi uhdesinde iken vukû'-ı vefatıyla inhilâl 37) etmesi üzerine ale'l-usûl Meclis-i Meşâyih'den i'lân edildiği hâlde Hafız Mustafa Nûri Efendi'den başka bir kimse müracaat etmediği ve cihat-ı meşrutadan olduğuna dair 38) bir kayda zaferyâb olunmadığı cihetle nizâmı dairesinde bi'l-imtihan mumâ-ileyh Hafız Mustafa Efendi'ye tevcih kılınmış ve Şûrâ-yı Evkâf'ca tasdik edilerek berâtı verilmiştir. 39) Bi'l-âhire sagiran-ı merkûmân Ken'an ve Turhan'ın müracaat-ı mezkûreleri üzerine Şûrâ-yı Evkaf tarafından Hafız Mustafa Efendi'ye asaleten tevcihin Âdile Sultan 40) vakfiyesine kıyasen hilâf-ı şart-ı vâkîf olduğundan bahisle mumâ-ileyhin asaletini ref' ederek niyabetle sagir Turhan'a tevcih edilmesi üzerine Hafız Mustafa Efendi'nin 41) asaleten uhdesinde ibkâsı lüzumuna dair Evkâf Mehkemesi'nden istihsal eylediği 9 Cemaziyelevvel sene 335 ve 3 Mart sene 333 tarihli i'lâm-ı şer'îye karşı Şûrâ-yı 42) Evkâf tarafından yegâne medâr-ı istinad olan Bayram Dede vakfiyesi mücebiyle dergâh-ı mezkûr meşîhatinin Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrut olduğu ve bi'l-asâle 43) tevcih-i sâbıkın hilâf-ı şart-ı vâkîf bulunduğu bi'l-beyan keزالik ısrar edilmiştir. Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nin 110508 ve husûsi 5 numarolu 16 Cumâdelâhire sene 336 44) ve 28 Şubat sene 334 tarihli tahrirâtında ihbâra istinaden dokuz yüz seksen yedi tarihinde tanzim olunup kuyûd-ı vakfiyece müseccel bulunduğu beyan edilen Bayram Dede vakfiyesinin 45) Defterhâne-i Âmire kuyûd-ı hâkânîsinden muhrec sûreti musaddakası lede't-tedkik Silivrikapısı haric ve dâhilinde gösterilen iki zaviyenin ne haricde Seyyid Nizâmeddin 46) ne dâhilde Seyyid Seyfullah dergâhları olmadığı tahakkuk etmiştir. Meclis-i dâ'iyânemiz a'zasından Vahyi Efendi'nin merbut raporundan dahi müsteban olacağı üzre 47) ayrıca mahallinde de icra edilen tahkikat neticesinde haricindeki Bayram Dede zaviyesi Silivrikapısı haricinde kendi tarafından dokuz yüz elli beş tarihinde inşa 48) edilüp el-yevm mevcut ve ma'mur olan çeşmenin karşısındaki bostan içerisinde kâin kabrinin bulunduğu mahalde olduğu anlaşılmıştır. Binâenaleyh Silivrikapısı haricinde Seyyid Nizâm 49) dergâhıyla beraber Bayram Dede zaviyesi yekdiğerinin aynı olmayup başka başka zaviyelerdir. Silivrikapısı dahilindeki Bayram Dede zâviyesi ise kuyûd-ı hâkânîden muhrec 50) sûret-i musaddakada müştemilâtı ta'dad sırasında «Hânkâh-ı azim ve türbe-i sâhib-i vakf» diye derûnda vakıfın kabri gösterilmiş olup halbuki Seyyid Seyfullah 51) dergâhında yalnız müşârün-ileyhin kabri mevcut ve mezar taşında tarih-i vefâtı bin on senesi olarak meşhud bulunmaktadır. Bayram Dede vakfiyesi denilen 52) ihbarnâmeye müstenid hüccet dokuz yüz seksen yedi tarihinde tanzim edilmiş olmasına ve Seyyid Seyfullah'ın bir on tarihinde

vefat etmesine nazaran «Türbe-i sâhib-i vakf» 53) ta'birinin Seyyid Seyfullah'a aid olamayacağı zaruri bulunmakla dâhil-i surda gösterilen bu zaviyenin dahi haricdeki zaviye misillü harâb ve nâyâb olduğu 54) anlaşılmaktadır. Esbâb-ı meşrûhaya binâen Bayram Dede vakfiyesi medar-ı istinad ve ihticac olamayacağından meşîhat-ı mezkûre hakkında cihat-ı gayr-i meşrutaya aid ahkâmın 55) tatbiki muktazi olup Hafız Mustafa Nûri Efendi'ye asaleten tevcihi ise ahkâm-ı mezkûre dairesinde cereyan etmiş olduğundan gerek dergâh-ı mezkûr ve 56) gerek kuyûd-ı vakfiyelerinin tashihi lüzûmu mütâla'a-i dâ'iyânemizden bulunmağla Şûrâ-yı Devlet Riyaset-i celîlesine iş'âr buyurulması bâbında emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Muharrem sene 1337 ve fî 21 Teşrin-i evvel sene 1334 [21.10.1918]

MÜHÜR (Meclis-i Meşâyih)

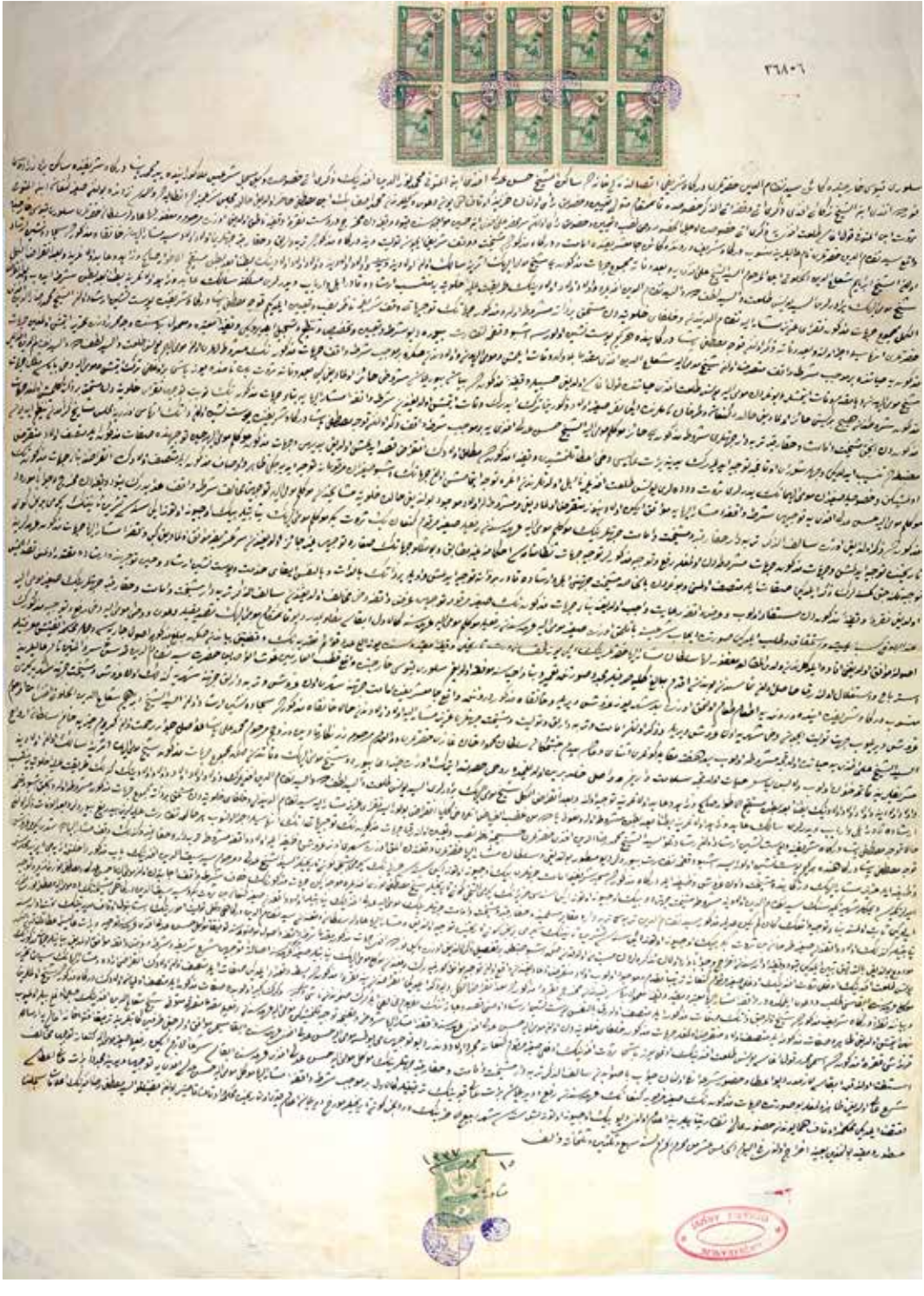
Vesika No: 13

BOA. ŞD, No: 3157/44-65-92

36806

PULLAR

1) Silivrikapısı haricinde kâin Seyyid Nizâmeddin hazretleri dergâh-ı şerîfi ittisâlindeki hânede sakin eş-Şeyh Hasan Adlî Efendi ibn-i el-müteveffa Mehmed Nûreddin Efendi'nin zıkr-i âtî hususda vekil-i müseccel-i şer'îsi Molla Gü-rani'de Pîr Mehmed Paşa dergâh-ı şerîfinde sakin biraderzâdesi 2) Nûrullah Efendi ibn-i eş-Şeyh Zekâî Efendi zıkr-i âtî vakfa âtiyyü'z-zıkr husûsda kâim-makam mütevellî ta'yin ve husûmet-i re'y olunan Hazine-i evkâf-ı Hümâyûn'a da'va vekillerinden Mehmed Âsaf Bey ibn-i Mustafa hâzır olduğu halde mec-lis-i şer'imizde Antalya'da validesi nezdinde bulunan sagir Ken'an ibn-i el-mü-teveffa 3) Servet ibn-i el-müteveffa kolağası Tal'at Efendi'ye zıkr-i âtî husûsda li eclî'l-husûme vasi nasb ve ta'yin ve husûmet-i re'y olunan sermuhzır Ali Efendi ibn-i Hüseyin muvacehesinde kuyûd-ı vakfiyeden muhrec ve derdest-i fıkra-i vakfiye nâtık olduğu üzre merhûme ve mağfûrun leha Âdile Sultan haz-retleri Silivrikapısı haricinde 4) vâkî Seyyid Nizâmeddin hazretleri nâm-ı âlî-lerine mensub dergâh-ı şerîf derûnunda kâin câmi'-i şerîfde imamet ve der-gâh-ı mezkûrda meşîhat ve vakf-ı şerîfi için tevliyet ve yine dergâh-ı mezkûrda türbedârlık ve haffar-ı kabr cihetlerini evlâd-i evlâd-i seyyid-i müşârûn-ileyh-den hânkâh-ı mezkûrda seccadenişîn-i irşad 5) olan e-Şeyh İbrahim Şuâeddin el-Halvetî ibn-i el-merhûm es-Seyyid eş-Şeyh Ali Efendi'ye ve ba'de vefatûhu mecmu'-ı cihat-ı mezkûreyi şeyh-i mumâ-ileyhin isrine sâlik olan evlâdına ve yine evlâd-ı evlâdına ve evlâd ve evlâdının batnen ba'de batnin müstakî-mül-etvâr salih ve zâhid ve âbid olanlarına ve ba'de'l-inkrazî'l-küll 6) şeyh-i mumâ-ileyhin biraderleri es-Seyyid Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin efendilere ve evlâd ve evlâd-ı evlâdının tarikat-ı aliyye-i Halvetiyyeye mensub irşâda kâdir ehl ve erbâb ve pederleri mesleğine sâlik âbid ve zâhid olanlarına batnen ba'de batnin şart edüp ve ba'de'l-inkrazû'l 7) küll mecmû'-ı cihat-ı mezkûre fukarâ-yı aziz-i müşârûn-ileyh Nizâmeddin'den ve hulefâ-yı Halvetiyyeden müstehak bir zâta meşrûta ola ve mezkûr cihatın tevcihâtı vakf-ı şerîfe nâzır nasb ve ta'yin eylediğim Koca Mustafa Paşa der-gâh-ı şerîfinde postnişîn-i irşad olan Şeyh Mehmed Ziyâeddin Efendi 8) haz-retleri inhasıyla icra oluna ve ba'de vefatûhu zıkr olunan Koca Mustafa Paşa dergâhında her kim postnişîn olursa işbu vakfa nezâret buyura deyû şart ve ta'yin ve tahsis ve tanzim ve tescil etdirdiği vakfiye-i mu'tebere ve ma'mulûn bihasında vech-i muharrer üzre tahrir etmiş olmağla cihat-ı 9) mezkûreye ha-yatında ber-mûceb-i şart-ı vâkîf mutasarrıf olan Şeyh mumâ-ileyh Şuâeddin Efendi mukaddemâ bilâ veled vefat etmiş ve mumâ-ileyhden ve evlâdından sonra ber-mûceb-i şart-ı vâkîf cihat-ı mezkûrenin meşrûtun lehleri mumâ-i-leyhim Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin efendiler 10) şeyh-i mumâ-ileyhden veya mukaddem vefat etmişler ve bunlardan

mumâ-ileyh Yunus Tal'at Efendi hayatında kolağası olduğu hasebiyle vakfiye-i mezkûrede beyan buyurulan şurûtu hâiz olmadığı gibi ba'de vefâtühu Servet Bey nâmında yüzbaşı bir oğlunu terk etmiş ve mumâ-ileyh dahi babası misillü cihat-ı 11) mezkûre şurûtundan hiç birisini hâiz olmadığı halde Ken'an ve Turhan nâmlarında iki nefer sagir evlâd-ı zükûrunu terk ederek vefat etmiş olduğundan şart-ı vâkife-i müşârün-ileyhaya binâen cihat-ı mezkûrenin nevbet-i tevcihi fukarâ-yı Halvetiyyeden müstehak bir zâta gelmiş olmağla cihat-ı 12) mezkûreden ancak meşihat ve imamet ve haffar-ı kabr türbedâr cihetleri şurût-ı mezkûreyi hâiz müvekkilim mumâ-ileyh Şeyh Hasan Adlî Efendi'ye ber-mûceb-i şart-ı vâkif zikr olunan Koca Mustafa Paşa dergâh-ı şerîfinde postnişîn olan zâtın inhası üzerine meclis-i Meşâyih-i kiramdan tanzim edilen 13) mazbatada tensib edildiği vechile Şûrâ-yı Evkâfca tevcih edilerek yedine berât-ı âlîsi dahi i'tâ kılınmışdı. Vakfiye-i mezkûrede mutlak evlâdın inkırazı kasd edilmiş olduğu bedihi ve cihat-ı mezkûrun müvekkilim mumâ-ileyhe hîn-i tevcihde sıfat-ı mezkûre ile mutasarrıf evlâd munkariz 14) olmuş iken ve husûsuyla sagiran-ı mumâ-ileyhimanın pederleri Servet ve dedeleri Yunus Tal'at efendiler nâ-ehil olduklarından anlara teveccüh etmemiş olan cihatın işbu sagirân-ı merkûmâna teveccüh edemeyeceği zahir ve evsaf-ı mezkûre ile muttasıf evlâdın inkırâzına binâen cihat-ı mezkûrenin 15) müvekkilim mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi'ye tevcihi şart-ı vâkife-i müşârün-ileyhaya muvafık iken evlâd henüz munkariz olmadığı ve meşrutalar evlâd mevcut bulunduğu hâlde Halvetiyye meşâyihinden müvekkilim mumâ-ileyhe tevcihi muhalif-i şart-ı vâkif addederek kuyûd-ı vakfiyeden muhrec ve cevaben mevrûd-ı 16) mezkûrede zikr olunduğu üzre sâlifü'z-zikr türbedâr, haffar-ı kabr ve meşihat ve imamet cihetlerinin müvekkilim mumâ-ileyh uhdesinden ref'îyle sagir-i merkum Ken'an Bey b. Servet Bey'e müvekkilim mumâ-ileyhin niyabetiyle bin üç yüz otuz iki senesi Teşrin-i sâni'nin yirmi birinci günü 17) tarihinde tevcih edilmiş ve cihat-ı mezkûre cihat-ı meşrûtadan olmağla ref' ve tevcih-i mezkûrlar tevcih-i cihat nizâmnâmesi ahkâmına gayr-i mutabık ve bu misillü cihâtın sığara tevcihi gayr-i câiz olduğundan şer'-i şerîfe muvafık olmadığı gibi vakfiye-i müşârün-ileyha cihat-ı mezkûr uhdelerine 18) tevcihinin çok kimesnelerin zikr edilen sıfat ile muttasıf olmasını ve bunlardan bilhassa meşihat cihetini ehl ve irşâda kâdir bir zâta tevcih edilmiş ve öyle bir zâtın bi'z-zât ve bi'n-nefs ifa-yı hizmet ve postnişîn-i irşad ve hîn-i tevcihinde irşada muktedir olmasına kasd etmiş 19) olduğu fıkra-i vakfiye-i mezkûreden müstefad olup ve garaz-ı vâkıfa riayet vacib olduğuna binâen cihat-ı mezkûrenin sagir-i merkûma tevcihi garaz-ı vâkıfa dahi muhalif olduğundan sâlifü'z-zikr türbedâr, meşihat ve imamet ve haffar-ı kabr cihetlerinin sagir-i mumâ-ileyh 20) inde'l-bülûğ kesb-i ehliyet ve istihkak ve taleb eylediği sûrette icab-ı şer'isine bakılmak üzre sagir-i mumâ-ileyh uhdesinden ref'îyle müvekkilim mumâ-ileyh uhdesine ke'l-evvel ibkâsı matlûbumuzdur deyü kâimmakâm-ı mumâ-ileyhin tasdi kiyle da'va ve vasi-i mumâ-ileyh dahi ref' ve tevcih-i mezkûrun 21) usûlüne muvafık olduğunu ifade eylediklerinden ve lede'l-mütâla'a mağfûrun leha sul-

tan-ı müşârün-ileyha hazretlerinin bin iki yüz doksan dört tarihli vakfiye-i mukayyedesinde yüz elli aded kavâim-i nakdiyenin vakfiyetin beyandan sonra meblâğ-ı mezkûr usûl-ı câriyesi vechile mahkeme-i temyiz ma'rifetiyle 22) istirbah ve istiglâl olunarak hâsıl olan nemâsından bundan akdem mebalîğ-i külliye sarfıyla mücedded sûrette ta'mir ve bina ve ihyasına muvaffak olduğum Silivrikapısı haricinde vâki' kutbü'l-ârifin gavsü'l-vâsılın Hazret-i Seyyid Nizâmeddin kuddise sirruhü'l-metîn nâm-ı âlîlerine 23) mensub dergâh-ı şerîfde âyende ve revendeye it'âm-ı ta'am olunmak üzre beher şehir yüz gurus verile ve hânkâh-ı mezkûr derûnunda vâki' câmi'-i şerîfin imamet cihetine şehri on gurus ve türbedârlık cihetine şehriye kezalık on gurus ve meşihat ciheti şehriye yirmi 24) gurus verilüp cihat-ı tevliyet için dahi şehriye on gurus verilir. Zikr olunan imamet ve türbedârlık ve tevliyet ve meşihat cihetleri aziz-i müşârün-ileyh evlâd evlâdından hâlen hânkâh-ı mezkûrede seccadenişîn-i irşad olan es-Seyyid eş-Şeyh İbrahim Şuâeddin el-Halvetî Efendi ibn-i el-merhûm 25) es-Seyyid eş-Şeyh Ali Efendi'ye hayatda oldukça meşruta olup beher hafta mukabele günleri esna-yı duâda pederim cennetmekân Sultan Mahmud Hân-ı Gâzi hazretleri ve validem merhûme Zernigâr Kadın ve zevcim merhûm Mehmed Ali Paşa ve vasil-ı civar-ı rahmet olan kerîmem Hayriye Hanım Sultan ervâh-ı 26) şeriflerine fâtiha-hân olup ve lâbis-i libâs-ı hayat oldukça selâmet-i dâreyn ve vâsıl-ı huld-berîn olduğumda rahmete hisse-mend etmek üzre hayr duâ buyura ve şeyh-i mumâ-ileyhin vefatından sonra mecmû' cihat-ı mezkûre şeyh-i mumâ-ileyhin isrine salık olan evlâdına 27) ve evlâd ve evlâd evlâdına ve evlâd ve evlâd ve evlâd evlâdının batnen ba'de batnin müstakimül-etvâr ve salih ve zâhid ve âbid olanlarına tevcih oluna ve ba'de'l-inkıraz-ı küll şeyh-i mumâ-ileyhin biraderleri es-Seyyid Yunus Tal'at ve es-Seyyid Lûtfullah ve es-Seyyid Nizâmeddin efendilerin ve evlâd ve evlâd ve evlâd ve evlâd evlâdının kezalık tarikat-i aliyye-i Halvetiyyeye mensub 28) irşâda kâdir ehl ve erbâb ve pederleri [silkinde] salık âbid ve zâhid evlâdlarına batnen ba'de batnin meşruta ola ve neuzûbillah min gadabî'l-feyyâz anlar dahi külliye inkıraz bulur ise fukarâ-yı aziz-i müşârün-ileyh Seyyid Nizâmeddin ve hulefâ-yı Halvetiyyeden müstehak bir zâta mecmû'-ı cihat-ı mezkûr meşrut ola ve ancak işbu vakıfca 29) hâlâ Koca Mustafa Paşa dergâh-ı şerîfine postnişîn-i irşad olan reşadetli es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Rızâeddin Efendi hazretleri hasbice nâzır nasb ve ta'vin olunarak cihat-ı mezkûrenin tevcihâtı anın inhâsıyla icra olunup her halde nezaret-i aliyyelerini bî-dirîğ buyurular ve ba'de'l-vefat zikr olunan 30) Koca Mustafa Paşa dergâhında her kim postnişîn olur ise işbu vakfıma nezaret buyurular deyü mestûr bulunduğu ve sultan-ı müşârün-ileyha hazretleri vakfindan almak üzre şehri on gurus vazife ile evlâd-ı vakfa meşrut türbedâr ve haffar-ı kabr ve kezalık vakf-ı müşârün-ileyhadan şehri yirmi gurus 31) vazife ile aziz-i müşârün-ileyhin dergâhında meşihat ve on gurus vazife ile dergâh-ı mezkûrda mescid-i şerîfe imamet cihetleri bin üç yüz otuz iki senesi Haziran'ın yirmi beşinci günü tarihiyle es-Seyyid eş-Şeyh Adlî ve merhum Seyyid Seyfeddin Efendi'nin bâb-ı mezkûr dâhilinde Arabacı Bâyezid mahallesinde

32) Emirler Tekkesi demekle şehîr tekkesinin Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşruta meşîhat ciheti de bin üç yüz otuz iki senesi Haziran'ın yirmi altıncı günü tarihiyle Şeyh Mustafa Nûri efendilere müteveccih iken cihat-ı mezkûre-nin hilâf-ı şart-ı vâkîf ecânibden olan mumâ-ileyhima Hasan Adlî ve Mustafa Nûri efendilere tevcih 33) edildiği sabit olmasına binâen tevcih-i vâkî'in keen-lemyekün addiyle mezkûr Seyyid Nizâmeddin türbesi türbedâr mükâbir-i Müslimînde haffar-ı kabr ve meşihat ve imamet cihetlerinin mumâ-ileyh Adlî Efendi'nin niyabetiyle evlâd-ı vâkîfdan sagir Ken'an bin Servet Bey'e ve Seyyid Seyfeddin dergâhı meşîhatinin de mumâ-ileyh Mustafa Nûri Efendi 34) niyabetiyle kezalik evlâd-ı vâkîfdan sagir Turhan bin Servet Bey'e bin üç yüz otuz iki senesi Teşrin-i sânisinin yirmi birinci günü tarihinde tevcih olduğu müşârün-ileyha Âdile Sultan vakfından Seyyid Nizâmeddin dergâhı vakfı tevliyet umûrunun İstanbul Evkaf Müdîriyeti'nin taht-ı idaresine 35) mevdû' bulunduğu bi't-tedkik tebeyyün eylediği kuyûd-ı vakfiye idaresinden ihrac ve cevaben vârid olan tezkirelerden müsteban olduktan sonra işbu zabtda ber-tafsîl zıkr olduğu üzere vekil Nûri Efendi cihat-ı mezkûrun mukaddemâ şart-ı vâkîfa ve usûl-ı mevdû'asına tevfikân müvekkil Hasan Adlî Efendi uhdesine tevcih ve berât-ı âlîsi i'tâ kılındıktan sonra 36) Yunus Tal'at Efendi'nin oğlu Servet Efendi'nin oğlu sagir merhum Ken'an'a tertiben mukaddem ve mevcut olup evlâd munkarız olmadığından vâkî' olan tevcih muvafık görülme-yerek ref'inden müvekkil-i mumâ-ileyhin niyabetiyle sagir-i mezbûr uhdesin asaleten tevcihi şer'-i şerîf ve şart ve garaz-ı vâkîfa muvafık olmadığı beyanıyla cihat-ı mezkûrenin 37) müvekkili uhdesinde ibkâsını talep ve da'va eylemek-dedir. Vâkîfe-i müşârün-ileyha mu'teber ve mukayyed vakfiye-i ma'mûlün bi-hası kaydından muhrec fıkra-i mezkûrede ba'de'l-inkırazı'l-küll deyü zıkr edilen inkırazından yine fıkra-i mezkûrede bast ve ta'dad eylediği sıfat ile muttasıf olan evlâdın inkırazını irade ve müşârün-ileyhanın siyyân tahrir 38) ve beya-nına nazaran dergâh-ı şerîf-i mezkûrda şeyh olucak zâtın sıfat-ı mezkûre ile muttasıf olarak bi'n-nefs postnişîn-i irşad olmasını kasd ve ibârâtının mef-hum-ı muhâlif-i ile gerek sagirinden nâşi ve gerek kebir olup da sıfat-ı mezkûre ile muttasıf olmayan evlâdın dergâh-ı mezkûrda şeyh olmalarını 39) nehyet-miş olduğu zâhir ve sıfat-ı mezkûre ile muttasıf evlâd ve munkarız olmağla ci-hat-ı mezkûre hulefâ-yı Halvetiyeden olan mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi uh-desine vâkîfe-i müşârün-ileyha şurûtu ve nizâmınca tevcih kılınmışken mumâ-ileyh uhdesinden ref'ile mukaddemâ mutasarrıfı Şeyh Şuâeddin Efen-di'nin sulbî oğlu bile olmayup 40) karındaşı fıkra-i mezkûrede ismi muharrer kolağası Yunus Tal'at Efendi'nin oğlu yüzbaşı Servet Efendi'nin oğlu sagir mer-kum Ken'an'a mücerred evlâddandır deyü tevcihi mi yoksa mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi uhdesinde ibkâsı mı muvafık olacağı tarafeyn kâtiblerine terfikan Fetvâhâne-i âlî'ye irsalle 41) istifta olundukda ibkâsı lâzımdır deyü i'tâ-yı huzûr-ı şer'e inha olunan cevap-ı bâ-sevâbdan sâlifü'z-zıkr türbedâr meşîhat ve imamet ve haffar-ı kabr cihetlerinin müvekkil-i mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi uhdesinde ibkâsı şer'an lâzım iken ref'iyile sagir-i mumâ-ileyh Ken'an'a

tevcih muhalif-i 42) şer'-i âlî olduğu zahir olmağla bu sûretde cihat-ı mezkûre-nin sagir-i mezbûr Ken'an'ın uhdesinden ref' ve verilen berât-ı âlî kaydının terkiniiyle ke'l-evvel ber-mûceb-i şart-ı vâkîfe-i müşârün-ileyha müvekkil-i mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi'ye tevcih ve yedine müceddeden berât-ı âlî i'tâ-sı 43) iktiza eylediği Mahkeme-i Evkâf-ı Hümâyûn'dan huzûr-ı âlî-i nezâret-penâhîlerine i'lâm olundu deyü bin üç yüz otuz beş senesi Rebûlâhiri'nin dör-düncü günü [28.01.1917] tarihiyle müverrah verilen i'lâm kaydı ol tarihde mahkeme-i evkaf kâdısı bulunan faziletli es-Seyyid Mustafa Rıza Efendi'nin i'lâmat sicilinde 44) mestûr ve mukayyed bulunmağın bi-aynihi ihrac olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis aşer min Muharremü'l-haram li-sene seb'a ve selâsîn ve selâsemi'ete ve elf.

PUL

Fî 15 Muharrem sene 1337 [22.10.1918]

MÜHÜR Müşavir-i sâni MÜHÜR

Hüve

Huzûr-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâretpenâhiye

1) Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

2) Silivrikapısı haricinde Seyyid Nizâmeddin ve dâhilinde Seyyid Seyfullah hazerâtına mensub her iki dergâhın meşîhatine mutasarrıf bulunmuş olan Seyyid Şuâeddin Efendi'nin üç yüz otuz iki senesinde vukû'-ı vefatı üzerine 3) Seyyid Nizâmeddin dergâhı meşîhati Hasan Adlî ve Seyyid Seyfullah der-gâhı meşîhati dahi Mustafa Nûri efendilere usûlü dairesinde asaleten tevcih edildikten sonra her iki cihetin Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrutiyetin-den bahisle 4) müteveffa Şuâeddin Efendi'nin biraderzâdeleri sagir Ken'an ve Turhan efendilere tevcihi istid'âsıyla vasilerinin müraca'atı üzerine Şûrâ-yı Evkaf'ca mumâ-ileyhima Hasan Adlî ve Mustafa Nûri efendilerden 5) asale-tin nez'iyile mumâ-ileyhimanın niyâbetleriyle mezkûr cihetler sagirlere tevcih edilmekle tevcih-i cihat nizâmnâmesinin ahkâmı mücebiyle tevcih-i cihâtın usûl-i şer'iyeye dairesinde olması muktazi bulunduğu 6) ve Seyyid Nizâmeddin dergâhının Âdile Sultan vakfiyesindeki kuyûd ve şurûta nazaran sagire tevcihi muhalif-i şart-ı vâkîf olduğu ve Seyyid Seyfullah zaviyesi meşîhati ise cihat-ı gayr-i meşrûtadan olmağla tevcih-i miras 7) nizâmnâmesi müteveffanın an-cak sulbî evlâdına hakk-ı intikal vermekde olup biraderzâdesine nizâmen bu hakkın intikal edemeyeceği husûsâtına dair Hasan Adlî ve Mustafa Nûri efen-diler tarafından Evkâf-ı Hümâyûn 8) mahkeme-i şer'iyesinde ikame edilen da'va-yı şer'î ve mahkemenin havalesiyle sâdır olan fetvâ-yı şerîf neticesinde her iki cihetin asaleten mumâ-ileyhimanın uhdelerinde ibkâsı lüzumuna dair istihsal eyledikleri hükm-i şer'î 9) Şûrâ-yı Evkaf tarafından infaz edilmediği ci-

hetle Şûrâ-yı Devlet'e müracaat edilmiş ve evrak dosyası celb edilerek şûrâ-yı müşârün-ileyhaca tedkikat-ı lâzım icra edilmiş idi. 10) İşbu tedkikat neticesinde âhiren teşekkül eden Meclis-i Meşâyih'in dahi ayrıca mütala'asının ahzına lüzum görülerek evrâk-ı mezkûre takımıyla Meclis-i Meşâyih'e gönderilmekle arîz ve amîk tedkikât ifa edilerek 11) Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah zaviyelerinin başka başka şurût ve ahkâma tâbî' olduğu ve Seyyid Nizâmeddin zaviyesi meşîhati muhdes olup Âdile Sultan tarafından vaz' edildiği ve her ne kadar 12) meşîhat-i mezkûre Şuâeddin efendiler evlâdına ve andan sonra bira-derzâdelerine şart edilmiş ise de işbu şart mutlak olmayup kuyûdât-ı mahsûsa ile mukayyed olmağla fetvâ-yı şerîf mücebiyle sagirlere tevcihe 13) mesağ-ı şer'î olamayacağından Hasan Adlî Efendi'nin uhdesinde asaleten ibkâsı lâzım geldiği ve Seyyid Seyfullah zaviyesi hakkında Defterhâne-i Hâkânî kuyûdâtından istihrac edilen Bayram Dede vakfiyesinin mündericâtıyla 14) mahallinde icra edilen tedkikat neticesinde Bayram Dede'nin Silivrikapısı haric ve dâhi- linde bina eylemiş olduğu zaviyeler münâzaun fiha olan Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah zaviyeleri olmayup bunların diğer iki 15) zaviye olduğu delâil-i muknî'aya müsteniden anlaşıldığı cihetle sagirlerin Seyyid Seyfullah zaviyesi meşîhatinde dahi bir alâkaları olmadığından bu cihetin dahi Mustafa Nûri Efendi uhdesine asaleten ibkâsı icab edeceği 16) gayet mufassal ve mü- zeyyel bir mazbata ile arz ve beyan edilmiş ve işbu mütâla'ât Şûrâ-yı Devlet'ce dahi tasdik edilerek muktezâsı ifa edilmek üzere âdiyeti cihetle tekrar Meclis-i Meşâyih'e i'âde kılınmış idi. 17) Meclis-i Meşâyih'ce dahi mütâla'at-ı sâbıka dairesinde tevcih ol vechile her iki cihetin Hasan Adlî ve Mustafa Nûri efendi- ler uhdesinde asaleten ibkâsına dair tanzim ve makâm-ı meşîhatpenâhî-i âliye takdim edilmiş olduğu mazbata 18) alâkadârının müracaatı üzerine te'âmüle dair beyân-ı mütala'a edilmek üzere Fetvâhâne'ye havale buyurulmuş ise de te'âmül hakkında tedkikat icrası ve ana karar ittihâzı Meclis-i Meşâyih'e aid ... [yırtık] Meclis-i Meşâyih'e 19) i'âdesi neticesinde meclis-i mezkûr tarafından serapa kavâid-i umûmiye ve ahkâm-ı husûsiyeye muhalif olarak tedkikât ve mütâla'at-ı sâbıka hilâfına cihetlerin sagirlere tevcihine karar vermiş ve işbu karar külliyyen usûl ve nizâmına ...[yırtık] 20) Meclis-i Meşâyih'in fevkinde bir merci'-i kânûnî olmak üzere karar-ı mezkûrun tedkikiyle icab-ı ma'deletin icra- sını Şûrâ-yı Devlet'in mezâyâ-yı âliye-i kânunperverîsinden istirham ederim.

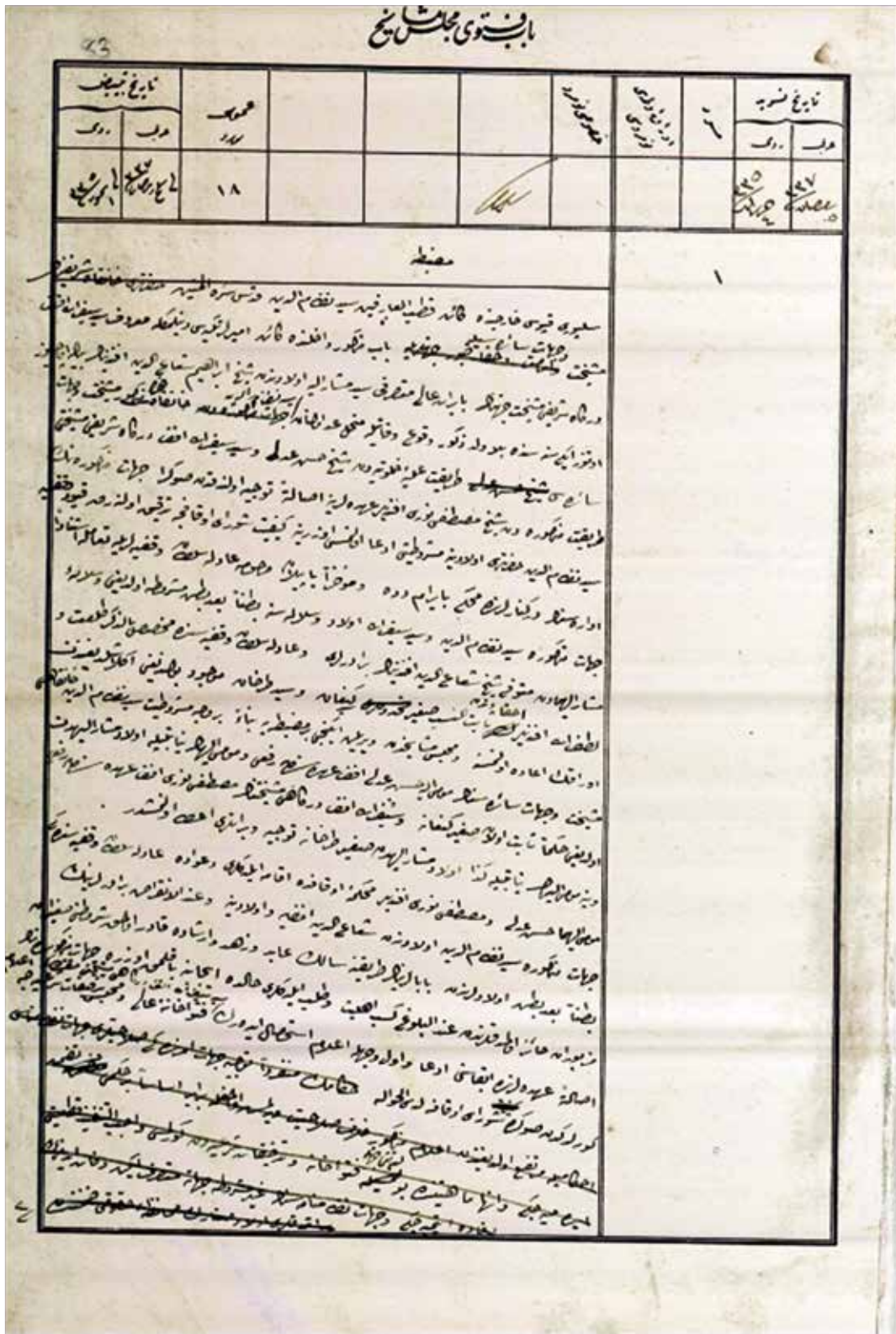
21) Leffen takdim kılınan Meclis-i Meşâyih mazbatasının sûret-i musaddaka- sında evvelen cereyan eden muâmele bast ve hikâye edilmiş ise de garibdir ki evrak-ı resmîyeye müstenid kuyûdâtın nakl ve hikâyesinde mühim cihetler ba'zen hilâf-ı vâkî' gösterilmiş ve ba'zen 22) meskûtün-anh bırakılmışdır. Me- selâ sûret-i mezkûrenin yedinci ve sekizinci satırlarıyla kırk yedinci ve kırk sekizinci satırlarında Seyyid Nizâmeddin zaviyesi meşîhatinin mine'l-kadîm Seyyid Nizâmeddin evlâdına te'âmülen tevcihindan 23) bahis ediliyor ki dos- yada işbu te'âmülü gösterecek böyle bir kayd-ı resmî mevcut olmadığı gibi Seyyid Nizâmeddin türbesinde esasen meşîhat olmayup bi'l-âhire Âdile Sul- tan tarafından ihdas edilmiş ve hîn-i ihdâsından beri yalnız 24) müteveffa

mumâ-ileyh Şuâ Efendi uhdesinde bulunmuş olmasıyla bu husûsda te'âmül id- diâsının hilâf-ı hakikat olduğu gayet bedihidir. Keza evvelce Meclis-i Meşâyih tarafından Şûrâ-yı Devlet'e takdim kılınan mufassal mütâla'anâme gayet 25) muhtasar hikâye edilerek mütâla'anâme-i mezkûrede îrâd edilmiş olan delâil-i meskûtün anh bırakılmışdır. Keyfiyet evvelce Şûrâ-yı Devlet'ce tedkik edilmiş ve mütâla'anâme-i mezkûre dahi tasvib buyurulmuş olduğundan sûr-...(yır- tık) 26) mezkûrenin mütâla'asıyla hilâf-ı hakikat gösterilen ve meskûtün anh bırakılan ve sagirlerin vâsîleri tarafından alınup sûretleri de dosya arasına vaz' edildikten bahs olunan ve iki yüz sene mukaddem tarihlerle mu...(yırtık) 27) iki kıt'a i'lâmın zuhûrundan ibaretdir. Böyle iki kıt'a i'lâmın bilâ beyyine mazmunlarıyla amel edilecek vesâik-i kânûniye i'dadında telâkki edilmesinin ne dereceye kadar doğru olacağı pek cüz'î bir mülâhazayla 28) anlaşılacak mesâil-i hukûkiyeden olduğu ma'lûm-ı sâmilileridir. Kuyûd-ı kadîmeden muh- rec Seyyid Seyfullah dergâhı hakkındaki te'âmülün dahi şart-ı vakfa isbata me- dar olabilmesi ancak te'âmül-i mezkûrun murafa'a-i şer'îye üzere 29) hükm-i kat'î-i şer'îye iktiranından sonra bir kıymet-i kânûniye ihraz edebileceği ise şübheden âzâdedir. İşte şu hakikatlere karşı Meclis-i Meşâyih'in âhiren ittihaz eylediği karar-ı mezkûrun hilâf-ı ma'delet olduğu 30) aynı karardan mütehad- dis bir hâdise-i resmîye ile dahi te'yid etmektedir. Karar-ı mezkûrda dahi işa- ret edildiği üzere bir re'y-i muhalif sahibi olan meclis-i mezkûr a'zâsından Şeyh Ali Efendi esbâb-ı muhalefeti tahriren beyan 31) ve mazbataya derc veyahud tebdilini dermiyan etmesi üzerine ba'demâ mumâ-ileyh ile teşrik-i mesâ'î ede- meyeceklerine dair makâm-ı Meşîhat'e resmen bir mazbata takdim eyledikleri gibi mumâ-ileyhin esbâb-ı muhalefetini dahi verilen karara 32) derc ve tezyil etdirmemişler ve vukû' bulan müraca'atımız üzerine sûret-i musaddakasını dahi vermemişlerdir. Binâealeyh dosyanın tekrar celbiyle gerek evvelce Mec- lis-i Meşâyih'den Şûrâ-yı Devlet'e takdim edilen mufassal mütâla'anâme 33) ve gerek bi'l-âhire verilen karar ve gerek a'zâdan mumâ-ileyh Şeyh Ali Efen- di'nin esbab-ı muhalifesi tedkik edilerek ahkâm-ı şer'îye ve usûl-ı mer'îye ve kavânin-i Devlet-i Aliyye muktezâsına göre tensib edilür ve lüzum görülürse 34) ifade-i şifahiyeme de müraca'at olunmak üzere icab eden mu'âmele-i âdile- nin Şûrâ-yı Devlet'ce ittihâzına müsa'ade-i celîle-i sâmililerinin şâyân buyurul- ması bâbında emr ü ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

PUL PUL

15 Eylül sene 335 [1919]

Seyyid Nizâm Dergâhı postnişîni Hasan Adlî tarafından vekîli

Vesika No: 14

Meşihat Arşivi, Defter No: 1740, s. 83-87

BÂB-I FETVÂ-YI MECLİS-İ MEŞÂYİH

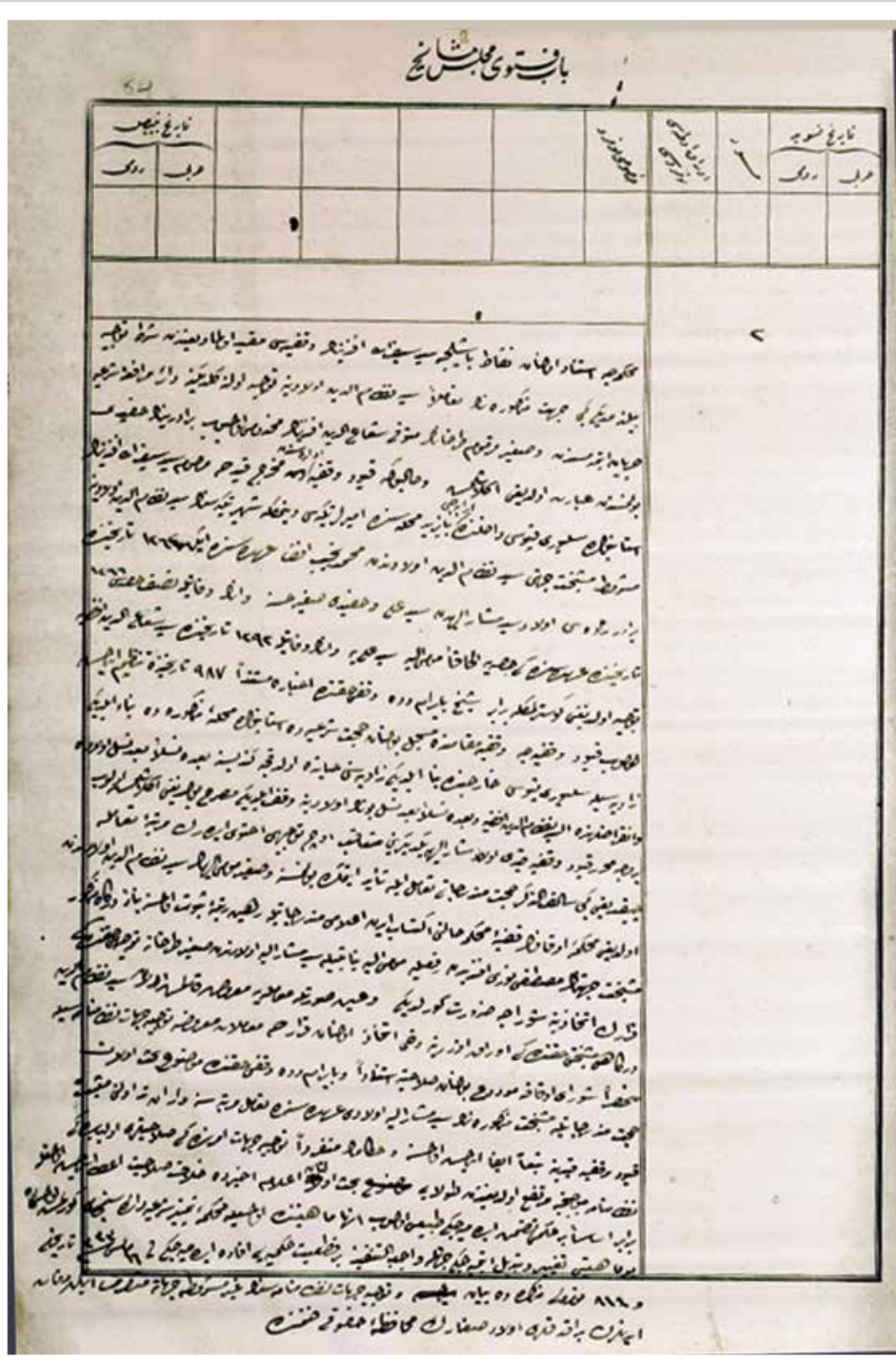
Umûmî Numero: 18

Tarih-i tebyiz: Arabî selh-i Ramazan sene 337 [29.06.1919] Rûmî 1 Temmuz sene 335

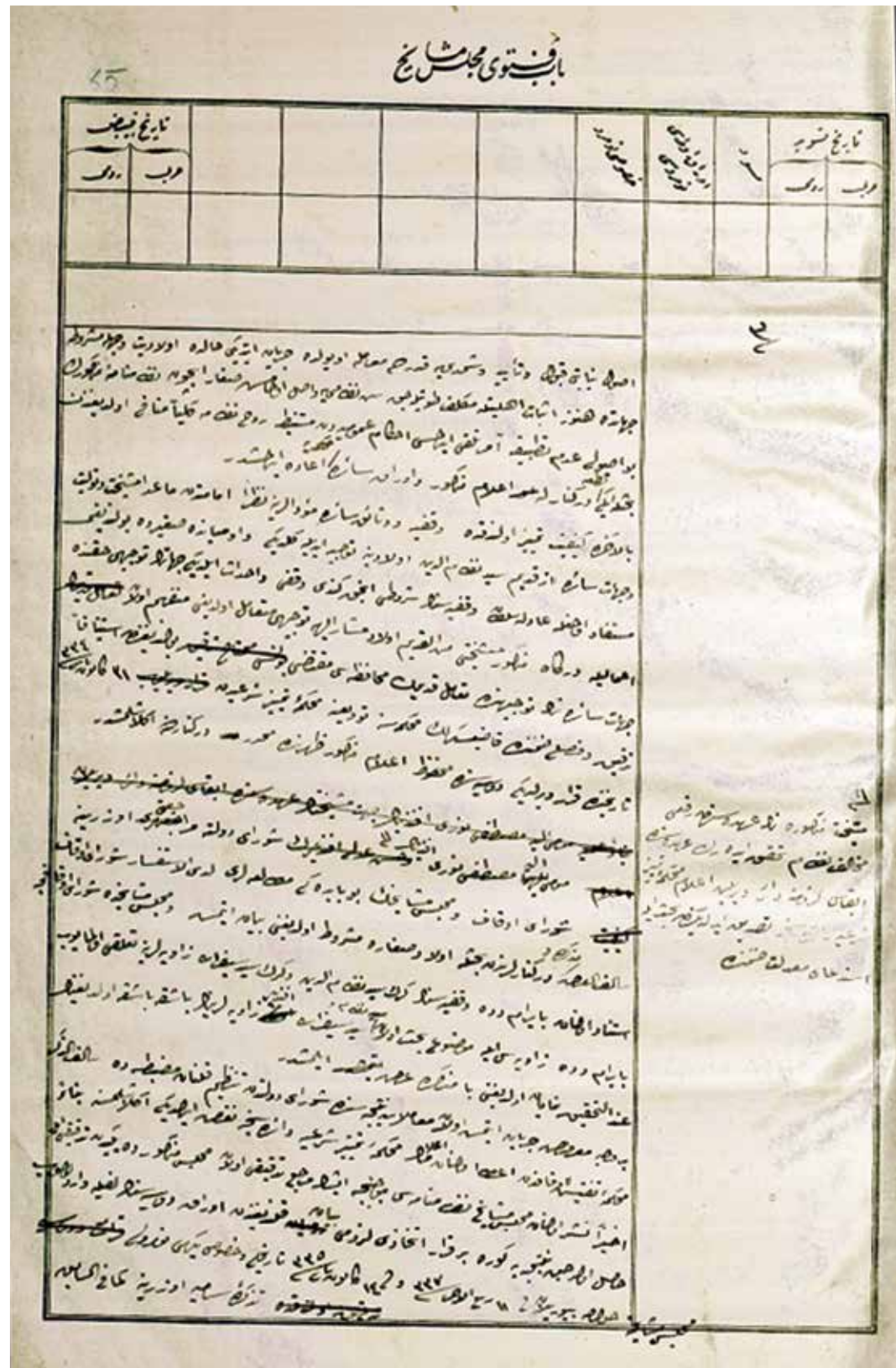
MAZBATA

1) Silivrikapısı haricinde kâin kutbü'l-ârifin Seyyid Nizâmeddin kuddise sırrıhü'l-metîn hazretleri hânkâh-ı şerifleri 2) meşihat ve cihat-ı sâiresiyle bâb-ı mezkûr dâhilinde kâin Emirler Tekkesi denilmekle ma'rûf Seyyid Seyfullah Efendi 3) dergâh-ı şerîfi meşihat cihetinin bâ-berât-ı âlî mutasarrıfı sey-yid-i müşârün-ileyh evlâdından Şeyh İbrahim Şuâeddin Efendi'nin bin üç yüz 4) otuz iki senesinde bilâ veled-i zükûr vukû'ı vefatıyla münhal addolunan Sey-yid Nizâmeddin hânkâhının meşihat ve cihat-ı 5) sâiresi tarikat-ı aliyye-i Halvetiyeden Şeyh Hasan Adlî ve Seyyid Seyfullah Efendi dergâh-ı şerîfi meşihatı 6) tarikat-i mezkûreden Şeyh Mustafa Nûri efendiler uhdelerine asaleten tevcih olunduktan sonra cihat-ı mezkûrenin 7) Seyyid Nizâmeddin hazretleri evlâdına meşrûtu iddi'â olunması üzerine keyfiyet Şûrâ-yı Evkâfca tedkik olunarak kuyûd-ı vakfiye 8) idaresinin derkenarlarında mahki Bayram Dede ve mu'ahharan yapılan merhûme Âdile Sultan vakfiyeleriyle te'âmüle istinâden 9) cihat-ı mezkûre Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah evlâd ve sülâlesi-ne batnen ba'de batnin meşrûta olduğu ve sülâle-i 10) müşârün-ileyhimadan müteveffa Şeyh Şuâeddin Efendi'nin biraderleri ve Âdile Sultan vakfiyesinde mahsus-ı bi'z-zikr Tal'at ve 11) Lûtfullah efendiler ahfâdından sabitü'n-neseb sagir Ken'an ve Seyyid Turhan mevcut bulunduğu anlaşıldığından 12) evrâkın i'âde olunmasına ve Meclis-i Meşâyihi'den verilen ikinci bir mazbataya binâen ber-vech-i meşrutiyet Seyyid Nizâmeddin hânkâhı 13) meşihat ve cihat-ı sâire-sinin mumâ-ileyh Hasan Adlî Efendi uhdesinden ref'i ve mumâ-ileyhin niyâbe-tiyle evlâd-ı müşârün-ileyhden 14) olduğu hükmen sabit olan sagir Ken'an'a ve Seyfullah Efendi dergâhı meşihatının Mustafa Nuri Efendi uhdesinden ref'i 15) ve yine mumâ-ileyhin niyâbetiyle keza evlâd-ı müşârün-ileyhden sagir Turhan'a tevcih ve beratları i'tâ olunmuştur.

16) Mumâ-ileyhima Hasan Adlî ve Mustafa Nûri efendiler mahkeme-i evkâfda ikame eyledikleri da'vada Âdile Sultan vakfiyesindeki 17) cihat-ı mezkûre Sey-yid Nizâmeddin evlâdından Şuâeddin Efendi'ye ve evlâdına ve inde'l-inkiraz biraderlerinin 18) batnen ba'de batnin evlâdlarından babalarının tarikine sâlik âbid ve zâhid ve irşâda kâdir olmak şurûtunu sagiran-ı 19) mezbûrân hâiz olmadıklarından inde'l-bülûğ kesb-i ehliyet ve taleb eyledikleri hâlde icabına bakılmak üzere cihat-ı mezkûrenin 20) asaleten uhdelerinde ibkâsı iddi'â ve ol vechile i'lâm istihsal ederek Seyyid Seyfullah Efendi dergâhı meşihatı hak-

kındaki 21) Fetvahâne-i âlî ve Meclis-i Tedkikat-ı Şer'îyye'ce i'lâm 22) görüldükden sonra Şûrâ-yı Evkaf'a lede'l-havale olunduğu cihetle 23) mahkemece istinad olunan nuktat başlıca Seyyid Seyfullah Efendi'nin vakfiyesi mukayyed olmadığından şart-ı tevcih 24) bilinemediği gibi cihet-i mezkûrenin te'âmülen Seyyid Nizâmeddin evlâdına tevcih olunageldiğine dair mürafa'a-i şer'i-ye 25) cereyan etmesinden ve sagir merhûm Turhan'ın müteveffa Şuâeddin Efendi'nin mahdûmu olmayup biraderinin hafîdi 26) bulunmasından ibaret olduğu anlaşılmış ve hâlbuki kuyûd-ı vakfiye idaresinden muhrec kayda merhûm Seyyid Seyfullah Efendi'nin 27) İstanbul'da Silivrikapısı dâhilinde Arabacı Bâyezid mahallesinde Emirler Tekkesi demekle şehîr tekkesinin Seyyid Nizâmeddin evlâdına 28) meşrût meşihat ciheti Seyyid Nizâmeddin evlâdından Mehmed Necib Efendi uhdesinde iken 1264 tarihinde 29) biraderzâdesi evlâd-ı seyyid-i müşârün-ileyhden Seyyid Ali ve hafîdi sagir Hasan'a ve anın vefâtıyla nısf hissesi 1266 30) tarihinde uhdesindeki hisseye ilhâken mumâ-ileyh Seyyid Ali'ye ve anın vefâtıyla 1292 târihinde Seyyid Şuâeddin Efendi'ye 31) tevcih olunduğu gösterilmekle beraber Şeyh Bayram Dede vakfından ihbâra müsteniden 987 tarihinde tanzim edilmiş 32) olup kuyûd-ı vakfiyece vakfiye makâmında müseccel bulunan hüccet-i şer'îyyede İstanbul'da mahalle-i mezkûrede bina eylediği 33) zaviyesiyle Silivrikapısı haricinde bina eylediği zaviyesini hayatda oldukça kendisine ba'de neslen ba'de neslin evlâdına 34) ve inkırazlarında es-Seyyid Nizâmeddin Efendi'ye ve ba'de neslen ba'de neslin bunun evlâdına vakf eylediği musarrah bulunduğu anlaşılmış olup 35) bervech-i muharrer vakfiye kaydı evlâd-ı müşârün-ileyh yekdiğerini müte'âkib üç tevcihi ihtiva ederek mertebe-i te'âmüle 36) çıktığı gibi sâlifü'z-zikr hüccet mundericâtı te'âmül ile te'yid etmek bulunmasına ve sagir-i mumâ-ileyhin Seyyid Nizâmeddin evlâdından 37) olduğu mahkeme-i evkâfın kaziiyye-i muhkeme halini iktisab eden i'lâmı mundericâtıyla rehin-i rütbe-i sübût olmasına binâen dergâh-ı mezkûr 38) meşihat cihetinin Mustafa Nûri Efendi'den ref'iyle mumâ-ileyh niyabetiyle seyyid-i müşârün-ileyh evlâdından sagir Turhan'a tevcihi hakkında 39) kararın ittihâzına Şûrâ'ca zaruret görüldüğü ve aynı sûretle mu'âmeleye ma'ruz kalmış olan Seyyid Nizâmeddin 40) dergâhı meşihatı hakkındaki evrak üzerine dahi ittihaz olunan kararda mu'âmelât-ı ma'rûza tevcihat nizâmnâmesiyle 41) münhasıran Şûrâ-yı Evkaf'a mevdû' bulunan salâhiyete istinâden ve Bayram Dede vakfı hakkında mevzu'-ı bahs olan 42) cihet mundericâtıyla meşihat-ı mezkûrenin seyyid-i müşârün-ileyh evlâdı uhdesinde te'âmül mertebesine varan tedavülünü müsbet 43) kuyûd-ı vakfiye kaydına tebe'an ifa eylemiş olmasına ve hükkâmın münferiden tevcih-i cihat emrindeki salâhiyetleri ol bâbdaki 44) Nizâmnâme mücebince mürtefi' olunduğundan dolayı bahs olan i'lâm-ı âhirde hilâf-ı salâhiyet i'tâ eylemiş olmağla 45) beraber esasen bir hükmü tazmin edemeyeceği tabi'i olup inha mahiyetinde olmasıyla mahkeme-i temyiz-i şer'îyye dâiresince görülmüş olması da 46) bu mahiyeti tağyir ve tebdil etmeyeceği cihetle vâcibü'l-tenfiz bir kat'iyet-i hükmiyeyi ifade edemeyeceği fi 16 Mayıs sene 333 tarihli 47) ve 814

numerolu müzekkirede beyân ve tevcih-i cihat Nizâmânâmesinin gayr-i meşrûr cihete mutasarrıf iken vefat 48) edenlerin bıraktıkları evlâd-ı sıgârın muhafaza-i hukûku zımnında 49) ahval-i niyâbeti kabul ve te'yid ve şimdye kadar da muâmele o yolda cereyan ettiği halde evlâdiyet vechile meşrûta 50) cihatda henüz isbat-ı ehliyete mükellef tutulacak sinn-i nizâmiye vasıl olmamış sıgar için nizâm-nâme-i mezkûrun 51) bu usûlü adem-i tatbike âmir telakki edilmiş ahkâm-ı umûmiyeden müstenbit rûh-ı nizâma külliyyen münafi olduğundan 52) bahisle iki kıt'a derkenarla i'lâm-ı mezkûr ve evrak-ı sâire mû'eddalarına nazaran imametden ma'da meşihat ve tevliyet 53) ve cihât-ı sâire ez kadîm Seyyid Nizâmeddin evlâdına tevcih edilegeldiği ve o hayatda sagir de bulunduğ u 54) müstefad olmağ la Âdile Sultan vakfiyesinin şurûtu ancak kendi vakfı ve ihdas eylediği cihâtın tevcihi hakkında 55) a'mâliyle dergâh-ı mezkûr meşihati mine'l-kadîm evlâd-ı müşârün-ileyhe müteâmmil olduğu münfehim olan 56) cihat-ı sâirenin tevcihinde teâmül-i kadîmin muhafazası muktazi bulunduğ undan istinafen 57) tedkik ve faslı zımnında kâdiaskerlik mahkemesine tevdi'ine mahkeme-i temyiz-i şer'îden 21 Kânun-ı sâni 334 58) tarihinde karar verildiği dosyasında mahfuz i'lâm-ı mezkûr zahrında muharrer derkenardan anlaşılmıştır.

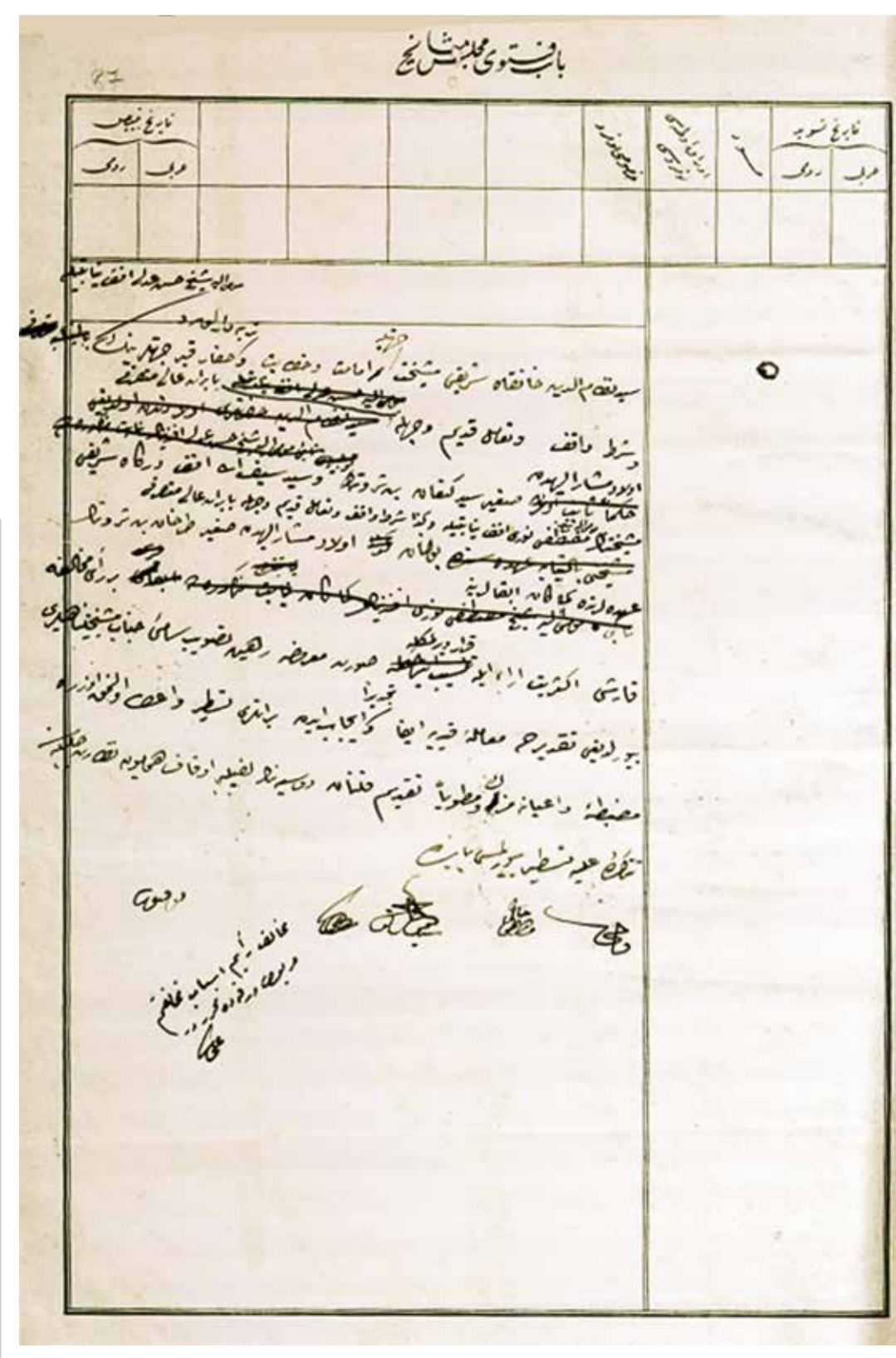
59) Mumâ-ileyh Mustafa Nûri Efendi'nin meşihat-i mezkûrenin uhdesinden ref'i muhalif-i Nizâm tahakkuk ederek uhdesinde ibkâsı lüzûmuna dâir verilen il'âm mahkeme-i temyiz-i şer'îye dairesince tasdik edildiğinden bahis ile istid'â-yı ma'delet zımında Şûrâ-yı Devlet'e müraca'atı üzerine 60) Şûrâ-yı Evkaf ve Meclis-i Meşâyih'in bu bâbdaki mütâlâ'aları lede'l-istifsar Şûrâ-yı Evkaf'ın 61) sâlifü'l-arz müzekkire derkenarlarından bahisle evlâd-ı sığâra meşrut olduğunu beyân etmiş ve Meclis-i Meşâyih'de Şûrâ-yı Evkaf'ca 62) istinad olunan Bayram Dede vakfiyesinin gerek Seyyid Nizâmeddîn ve gerek Seyyid Seyfullah zaviyelerine ta'alluku olmayup 63) Bayram Dede zaviyesi ile mevzu'-ı bahs olan Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah efendiler zaviyelerinin başka başka olduğunun 64) inde't-tahkik nümâyân olduğunu bâ müzekkire arz eylemiştir.

65) Ber-vech-i ma'rûza cereyan etmiş olan muâmelât neticesinde Şûrâ-yı Devlet'den tanzim kılınan mazbatada sâlifü'z-zikr 66) mahkeme-i teftiş-i evkafdan i'tâ olunan il'lâmın mahkeme-i temyiz-i şer'îye dairesince nakz edildiği anlaşılmaya binâen 67) âhiren neşr olunan Meclis-i Meşâyih Nizâmnamesi mûcebince işin mercî'-i tedkiki olan meclis-i mezkûrda yeniden tedkiki ile 68) hâsıl olacak neticeye göre bir karar ittihâzı lüzumu beyan kılındığından evrak dosyasının leffiyile vârid olup 69) Meclis-i Meşâyih'e havale buyurulan fî 11 Rebîulâhîr sene 337 ve fî 14 Kânun-ı sâni sene 335 tarihli ve husûsî yirmi nume-rolu 70) tezkire-i sâmiye üzerine kemâ fî's-sâbık 71) Bayram Dede vakfiyesi Seyyid Seyfullah Efendi dergâhı için medar-ı istinad olamayacağından cihet-i mezkûre için dahi 72) cihat-ı gayr-i meşrûta hakkındaki ahkâmın tatbikiyle tevcih ol vechile meşihatın asaleten Mustafa Efendi uhdesinde ibkâsı 73) lü-

zumuna dair üçüncü def'a olarak tanzim ve takdim kılınan 19 Rebîülâhîr sene 337 tarihli ve üç numarolu mazbata makâm-ı sâmi-i cenâb-ı 74) meşîhatpenâhilerinden müceb-i âliye iktiran etmeyüp husus-ı mebhûs hakkındaki te'âmül ve merbûtat miyânında bulunan kuyûd-ı kadîme-i vakfiyenin 75) kuyûd-ı resmiyesi nazar-ı dikkate alınarak icabı beyan buyurulmak üzere Fetvâhâne-i âliye havale buyurulması üzerine «bu gibi 76) cihâtın tevcihi ve ana müte'alik husûsâtın tedkiki Meclis-i Meşâyih'e aid olmağla işaret buyurulan te'âmül ciheti tedkik 77) ve icab eden karar ittihaz olunmak üzere» 28 Cemâziyelâhire sene 337 tarihli ve 26 numarolu derkenarla mezkûr mazbata 78) ve evrak-ı müteferri'a takımıyla meclise tevdi' edilmiştir.

79) İcâb-ı maslahat lede't-te'emmül işaret-i aliyye-i cenâb-ı fetvâpenâhîleri Fetvâhâne-i âliyenin kararı mücebince mahsus mebhûsü'n-anh hakkındaki 80) te'âmül ve kuyûd-ı resmiye nokta-i nazarından bu husûsa dair olan dosya be-tekrar tedkik ve mütâlâ'a olundukda Şûrâ-yı Devlet'ce dahi 81) hükmü fesh edilmeyen Şûrâ-yı Evkaf'ın sâlifü'l-arz 16 Mayıs sene 333 tarihli müzekkiresinde bast ü beyan edilmiş olduğu 82) üzere Seyyid Nizâmeddin ve oğlu Seyyid Seyfullah efendiler hazerâtı dergâhları meşîhat ve cihat-ı sâiresinin mine'l-kadîm 83) aziz-i müşârün-ileyh evlâdına meşrut ve ol vechile tevcihi müte'âmil olduğu Kuyûd-ı Vakfiye İdaresi'nin kuyûd-ı resmiyesiyle sabit 84) ve mütehakkık olmasına ve âhiren sagir Ken'an ve Turhan'ın vasileri tarafından ibraz olunup mütâlâ'a ve birer kıt'a sûret-i musaddakaları 85) dosyaya vaz' olunan birisi Seyyid Seyfullah Efendi'nin sulbî sığar evlâdı aleyhine dergâhın mebni bulunduğu havali bâ-berat 86) uhdesine tefviz olunan Bekir Paşa tarafından ikame edilen da'va üzerine evâsıt-ı Cümâdelûlâ sene 998 tarihinde 87) bi'z-zât Seyyid Seyfullah Efendi huzûr-ı mahkemede isbat ettiği vakfiyeyi nâtık i'lâmı hâki olmağla tedkikat-ı lâzime 88) bi'l-icra hükm-i mezkûru te'kid verilmiş ve diğeri Seyyid-i müşârün-ileyh evlâdı beyinde zuhur eden cihet münaza'ası üzerine 89) 18 Şa'ban sene 145 "1145 tarihinden muhtasar olacak" [31.01.1733] tarihinde sâdir olmuş hükmü hâvi iki kıt'a i'lâm-ı şer'ide 90) Silivrikapısı dâhilinde Arabacı Bâyezid mahallesinde ve bâb-ı mezkûr haricinde Bayram Dede tarafından bina edilüp 91) kendüsine ve ba'de evlâdına ve inkırâzında Seyyid Nizâmeddin Efendi'ye ve ba'de neslen ba'de neslin müşârün-ileyh evlâdına 92) meşrûta olduğu beyân olunan zaviyeler el-yevm Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin medfun bulunduğu bâb-ı mezkûr haricindeki 93) hânkâh ile dâhilinde bulunan ve Emirler Tekkesi denilmekle ma'ruf olan Seyyid Seyfullah dergâhı olduğu 94) tasrih ve tavzih edilmiş olduğundan bu sûretle de mes'ele bir kat daha tenevvür etmiş ve Şûrâ-yı Devlet ile Fetvâhâne-i âliyenin kararlarında tasrih edilmiş olduğu vechile tekâyâyâ müte'allik bi'l-cümle cihatın tevcih ve ref'i salâhiyeti fi 6 Şevval sene 336 tarihli Meclis-i Meşâyih nizâmnâmesi ahkâmıyla meclis-i dâ'iyânemizde mevdû' bulunmasına binâen 95) Seyyid Nizâmeddin hânkâh-ı şerîfi meşîhat cihetiyle imamet ve hitabet ve türbedârlık ve haffar-ı kabr cihetlerinin mumâ-ileyh Şeyh Hasan Adlî Efendi niyabetiyle 96) ve şart-ı vâkîf ve te'âmül-i kadîm vechile bâ-berât-ı

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على من لا نبي بعده
وبعد
فانما هذا الكتاب هو الذي كتبه
الشيخ الفاضل
الميرزا محمد باقر
الطهراني
في شهر ربيع الثاني
سنة ١٢٩٠
في مدينة طهران
والله اعلم بالصواب

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على من لا نبي بعده
وبعد
فانما هذا الكتاب هو الذي كتبه
الشيخ الفاضل
الميرزا محمد باقر
الطهراني
في شهر ربيع الثاني
سنة ١٢٩٠
في مدينة طهران
والله اعلم بالصواب

Vesika No: 15

BOA. ŞD, No: 3157/44-31-32

Hüve

MECLİS-İ MEŞÂYİH

Aded

1) Bu kerre Meclis-i Meşâyihi-i kirâm taraflarından bir vakfiye beyyinesi i'lâmina istinaden i'tâ buyurulan derûn-ı mazbatada muharrer karar-ı vâki' kendi fikir ve ictihâdına 2) muhalifdir. Sebeb-i muhalefetin ber-vech-i âtî beyânına ibtidar kılındı. Şöyle ki evvelen Meclis-i Meşâyihi'e ibraz edilen 998 tarihli i'lâm bilâ beyyine mazmûnla amel olunacak 3) tezvir ve tezyifden sâlim usûl-i nizâmîsi dairesinde mahall-i kuyûd-ı mukarrere ile mü'eyyed hücec-i şer'îden değildir ve şu şurût ve kuyûd mazmûnuyla amel edilen hücec-i şer'îden 4) olduğu farz edildiği sûretde dahi i'lâm-ı mezkûrun ihtiva eylediği menat hükmü bi'z-zât Seyfullah Efendi dergâhının dâhil olduğu kıt'a-i arazinin 5) vakfına münhasır bulunmağla şerâit-i vakfî ta'vin ve tesbit husûsunda bir gûne te'siri olamaz. Sâlisen şurût-ı vakfa ta'alluku farz edilse bile metn-i i'lâmda zikr edilen 6) şartın nasıl bir vazifeye aid olduğu gayr-i sarîh olduğundan be-tarîki'l-istitrad zikr edilen mübhem bir şurûta meşîhat vazifesine haml ve isnâdı şer'an ve nizâmen asla hâiz olamaz. 7) Râbî'an evvelce Meclis-i Meşâyihi tarafından kâleme alınan ve Şûrâ-yı Devletce tasdik edilen mütâla'anâmede mufasssalar zikr edildiği üzre Defter-i Hâkânî kuyûdât-ı kadîmesinden 8) müstahrec Bayram Dede zaviyelerine aid ihbarnâmeye nazaran Bayram Dede'nin sur dâhilindeki zaviyenin el-yevm Seyyid Seyfullah zaviyesi denmekle ma'rûf olan 9) zâviye olmayup o civarda sâhib-i vakfın türbesini hâvi diğer bir zaviye olduğu ve Seyyid Seyfullah Efendi hazretlerinin medfûn oldukları zaviyelerinin bânisi kendüleri 10) olduğuna dair elde bir emare olmamakla beraber kadîmden berü zaviye-i mezkûre namlarına nisbet edildiğinden Seyyid Seyfullah zaviyesi başka ve Bayram Dede zaviyesi başka 11) olması lâzım gelir. Kezalik kayd-ı mezkûrun diğer bir fıkrasında hâlen vakfî derûnunda medfûn zaviyeye on bin akçe sarf ile i'mârına muvaffak olduğu kaydına nazaran zâviye-i 12) mezkûrenin vâkîfı Seyyid Seyfullah Efendi olması farz edilse Seyyid Seyfullah bânî-i evvel ve Bayram Dede'nin bânî-i sâni olması lâzım geleceği ve şu halde Bayram Dede'nin 13) 950 tarihinde ve Seyyid Seyfullah'ın dahi 1010 tarihinde vefatları hasebiyle böyle bir faraziyeye imkân dahi olamayacağı bedîhidir. İhbarnâme-i mezkûre 14) ise Defter-i Hâkânî kuyûduna müstenid olmağla i'lâm-ı mezkûre nisbetle daha ziyade ihticâca salih bulunduğu cihetle i'lâm-ı mezkûrun karar ittihâzına medâr olamayacağı emr-i zâhirdir. 15) Hâmisen gerek Seyyid Nizâmeddin ve gerek Seyyid Seyfullah zaviyelerinin meşîhat cihetleri bi'l-asâle Hasan Adlî ve Hafız Mustafa efendilere tevcihi lüzûmu Fetvâhâne-i âliyenin fetvasına ve mahkeme-i 16) evkâfın hükmüne ve tedkikat-ı şer'îyenin tasdikine iktiran eylediği ve her ne kadar şekle aid ba'zı nevakisden nâşi temyiz-i şer'î dairesin-

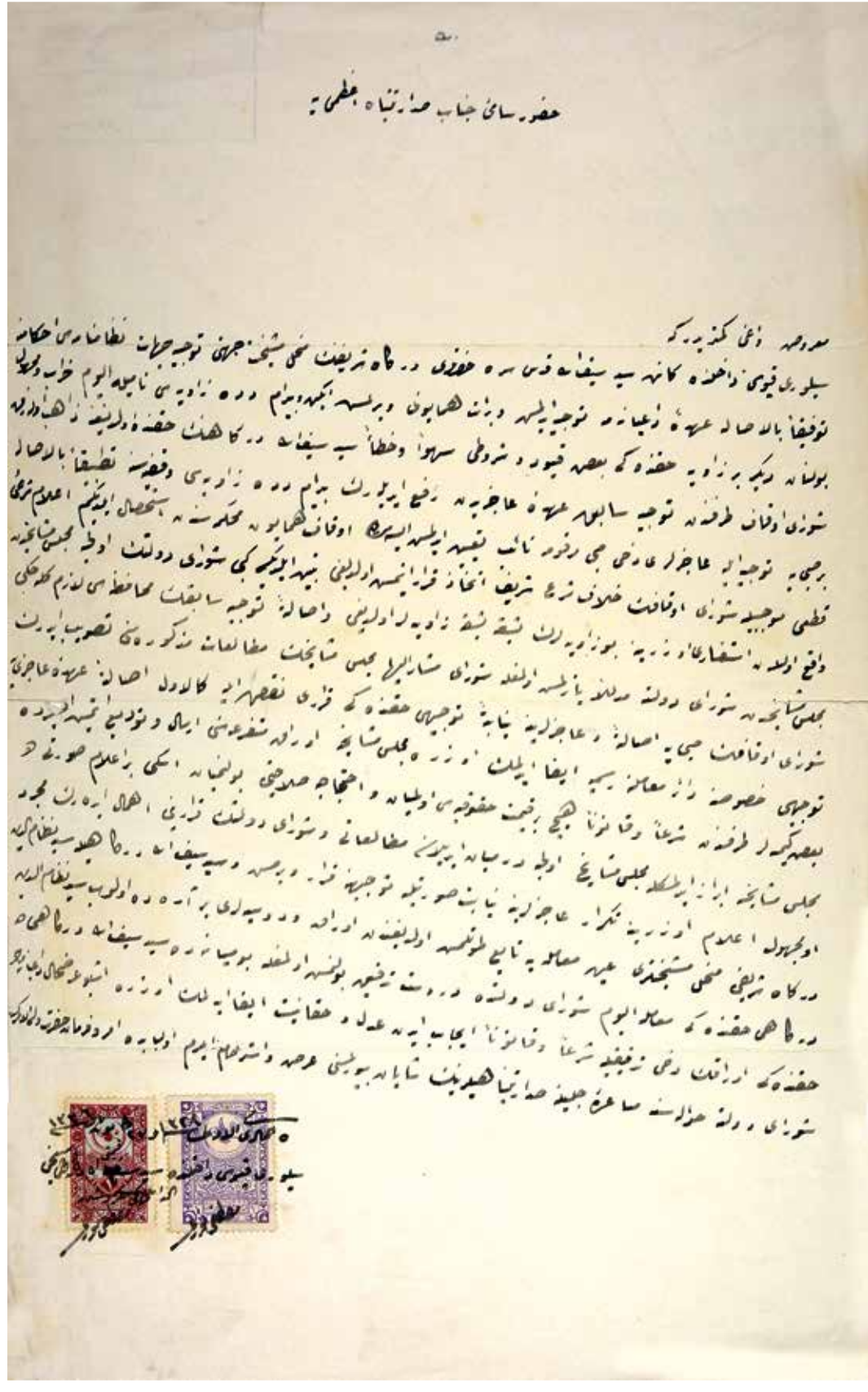
ce nakz edilmiş ise de asıl hükm-i 17) şer'îye i'tiraz olunmadığı ve bu husûsa dair evvelce Meclis-i Meşâyihi'den beyan edilen mütâla'anın Şûrâ-yı Devletce bi't-tensib niyabet sûretiyle tevcihe aid Şûrâ-yı Evkaf'ın mukarrerâtı 18) nakz edildiği ve Meclis-i Meşâyihi'nin Temyiz-i Şer'î Dairesi'yle Şûrâ-yı Devlet'in kabul etmiş olduğu bir hükmün hilâfına bir karar ittihâzına salâhiyetdâr olmadığı cihetle bi'n-niyâbe 19) tevcih kararı usûl ve nizâmına muvafık ve mutabık değildir. Sâdisen ihticâca salih olmayan ihbar vakf i'lâmına istinaden Seyyid Nizâmeddin zaviyesiyle Seyyid Seyfullah 20) zaviyesinin meşîhat cihetlerinin Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşrûtu cihetine gitmek evvelâ Seyyid Nizâmeddin türbesinde kadîmen bir meşîhat meşruta-i mevkûfenin kabulü 21) âhiren merhûme Âdile Sultan'ın vaz' ve ihdas eylediği vakf ve şurûtnun ibtalini istilzam edeceği ve sâniyen Seyyid Seyfullah zaviyesi meşîhatının cihat-ı meşrûhadan 22) olduğu halde cihat-ı meşrûhaya tahvilini icab eyleyeceği ve şu ibtal ve tahvil keyfiyetlerinin ancak birer hükm-i şer'î ile müskit olabileceği cihetle Meclis-i Meşâyihi'nin hûsusat-ı mezkûre hakkında ittihaz-ı karar 23) edemeyeceği umûr-ı bedîhiyedir. Sâbıkan Meclis-i Meşâyihi'nin istinad eylediği şu ihbar vakf i'lâmının hücec-i makbûle-i şer'îyeden olduğu farz ve takdirinden de i'lâm-ı 24) mezkûrda Bayram Dede vakf-ı mezkûru evvelâ kendi nefesine ve evlâd-ı evlâdına şart eylediğine nazaran mumâ-ileyh evlâdının inkıraz ve inkıtâ'ı 25) Meclis-i Meşâyihi'ce tasdik etmedikce Seyyid Nizâmeddin evlâdına aid ikinci şart ile amel edilemez. Sâminen ikinci derecede Seyyid Nizâmeddin evlâdına meşruta 25) olduğu halde el-yevm Seyyid Nizâm sülâlesinden evlâd-ı kibar mevcud iken Seyyid Nizâmeddin sülâlesinden merhum Şuâ Efendi'nin biraderzâdesi 26) hafîde meşîhat tevcihi min külli'l-vücûh hücec olamaz. Tâsi-an ânifen beyan olunduğu üzre Seyyid Nizâmeddin sülâlesinden evlâd-ı kibar mevcud iken 27) Şuâ Efendi'nin biraderzâdesi sagirlere tevcihi ancak Seyyid Nizâm zaviyesine münhasır bulunan ve mumâ-ileyh Şuâ Efendi'yle biraderlerinin 28) evlâdına meşrûtunu nâlık olan Âdile Sultan'ın vakfiyesine müstenid olabilir ki bu hususda dahi bir zuhûl vardır. Çünkü Âdile 29) Sultan vakfının Seyyid Seyfullah zaviyesine kat'îyyen ta'alluku olmadığı cihetle karar-ı vâki'de re'yim bulunmadığının esbâb-ı mücibesini beyan-ı musaddaka deyü 30) mazbataya vaz'-ı imza eyledim.

Meclis-i Meşâyihi a'zâsından

İMZA (Ali)

İşbu sûret aslına mutabıkdır fi 26 Teşrin-i sâni sene 1335 [26.11.1919]

MÜHÜR (Şeyh Ali)

Vesika No: 16

BOA. ŞD, No: 3157/44-27

Hüve

Hazret-i Sâmî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî-i A'zâmîye

1) Ma'rûz-i dâ'î-i kemîneleridir ki

2) Silivrikapısı dâhilinde kâin Seyyid Seyfullah kuddise sırruh dergâh-ı şerîfinin münhal meşîhat ciheti tevcih-i cihat nizâmnâmesi ahkâmına 3) tevfikân bi'l-asâle uhde-i dâ'iyâneme tevcih edilmiş ve berât-ı hümâyûnu verilmiş iken Bayram Dede zâviyesi nâmıyla el-yevm harâb ve mechûl 4) bulunan diğer bir zâviye hakkındaki ba'zı kuyûd şurûtu sehven ve hatâen Seyyid Seyfullah dergâhının hakkında olduğuna zâhib olarak 5) Şûrâ-yı Evkâf tarafından tevcih-i sâbık uhde-i âcizîden ref' edilerek Bayram Dede zâviyesi vakfiyesine tatbikan bi'l-asâle 6) bir sabiye tevcih ile âcizleri dahi sabi-i merkûme nâib ta'yin edilmiş isem de Evkâf-ı Hümâyûn Mahkemesi'nden istihsal eylediğim i'lâm-ı şer'î-i 7) kat'î mücebiyle Şûrâ-yı Evkâf'ın hilâf-ı şer'-i şerîf ittihaz-ı karar etmiş olduğu tebeyyün eylediği gibi Şûrâ-yı Devlet'in evvelce Meclis-i Meşâiyih'den 8) vâkî olan istifşârı üzerine bu zâviyelerin başka başka zâviyeler olduğu ve asâleten tevcih-i sâbıkın muhafazası lâzım geleceği 9) Meclis-i Meşâiyih'den Şûrâ-yı Devlet'e müdellelen yazılmış olmağla şûrâ-yı müşârûn-ileyha Meclis-i Meşâiyih'in mütâlâât-ı mezkûresini tasvib ederek 10) Şûrâ-yı Evkâf'ın sabiye asâleten ve âcizlerine niyâbeten tevcihi hakkındaki kararı nakz ile ke'l-evvel asâleten uhde-i âcizîye 11) tevcihi husûsuna dair muamele-i resmiye ifa edilmek üzre Meclis-i Meşâiyih'ce evrak-ı müteferri'asını irsâl ve tevdi' etmiş ise de 12) ba'zı kimseler tarafından şer'an ve kânûnen hiç bir kıymet-i hukûkiyesi olmayan ve ihticâca salâhiyeti bulunmayan eski bir i'lâm sûreti 13) Meclis-i Meşâiyih'e ibraz edilmekle Meclis-i Meşâiyih evvelce de beyan edilen mütâlâ'atı ve Şûrâ-yı Devlet'in kararını ihmal ederek mücerred 14) ol mechûl i'lâm üzerine tekrar âcizlerine niyâbet sûretiyle tevcihine karar vermiş ve Seyyid Seyfullah dergâhıyla Seyyid Nizâmeddin 15) dergâh-ı şerîfi münhal meşîhatleri ayn-ı muâmeleye tâbî tutulmuş olduğundan evrak ve dosyaları bir arada olup Seyyid Nizâmeddin 16) dergâhı hakkındaki muâmele el-yevm Şûrâ-yı Devlet'de derdest-i tedkik bulunmuş olmağla bu miyanede Seyyid Seyfullah dergâhı 17) hakkındaki evrakın dahi tedkikiyle şer'an ve kânûnen icab eden adl ve hakkâniyet ifa edilmek üzre işbu arzuhal-i dâ'iyânemin 18) Şûrâ-yı Devlet'e havalesine üsâ'ade-i celile-i sadâretpenâhîlerinin şâyân buyurulmasını arz ve istirham eylerim. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

PUL PUL

Fî 5 Cumâde'l-ûlâ sene 1338 ve 27 Kânun-ı sâni sene 1336 [27.01.1920]

Silivrikapısı dâhilinde Seyyid Seyfullah Dergâhı şeyhi

Mustafa Nûri

Vesika No: 17

BOA. ŞD, No: 3157/44-25

Hüve

Şûrâ-yı Devlet Riyâset-i Celîlesine

Devletlü efendim hazretleri

Aynü'l-a'yân bâ'is-i hilkatü'l-ekvân aleyhüssalâtü ve's-selâm efedimiz hazretlerinin sülâle-i tâhirelerinden Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah hazretâtının dergâh-ı şerîfleri meşîhat cihetiyle cihat-ı sâiresi hakkında Mülkiye Dâiresi'nce ittihaz buyurulan karar sûret-i musaddakanın i'tâsı husûsuna müsâ'ade-i devletinizi istirham ederiz ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehül emrindir.

PUL PUL

10 Teşrin-i evvel sene 336 [10.10.1920]

Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah dergâh-ı şerîfleri postnişînleri

Seyyid Ken'an ve Seyyid Turhan efendilerin vasîleri

Hâlîde

Saliha

باب فتویٰ مجلس مشایخ مقررانہ مخصوص ضبط دفتریدر

تاریخ ۱۲۸۸ و ۱۲۸۹ و ۱۲۹۰

فیما ینک موجودی

رئیس	اعضا	اعضا	اعضا	اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
شیخ محمد تقی	شیخ علی	شیخ علی	شیخ علی	شیخ علی	شیخ علی	شیخ علی	شیخ علی

خلاصہ اوراق

خلاصہ قرار

۱. اعضا و درجہ و مقام و حوالہ

۲. شیخ محمد تقی و شیخ علی

۳. شیخ محمد تقی و شیخ علی

Vesika No: 18

Meşihat Arşivi, Defter No: 1756, v. 17/A

Bâb-ı Fetvâ Meclis-i Meşâyiḥ Mukarrerâtına Mahsus Mazbata Defteridir

Hülâsa-i Evrak: Şeyh Seyyid Nizâm ve Seyyid Seyfullah Efendiler dergâhları şeyh nâiblerinden şikâyetle azillerine yerlerine Şeyh Edhem Efendi'nin ta'yi-nini müsted'î vasîleri mühürleriyle arzuhal

Hülâsa-i Karar: Husûs-ı mezkûra dâir olan evrak-ı tevcihiye vukû' bulan i'tirâ-ziyesi evrakı Şûrâ-yı Devlet'de bulunduğundan neticesine i'tiraz olması ve mahsûsâtın tasdikinin asile vermesi ve şimdiye kadar müracaat etmedikleri cihetle ancak Kânûn-ı sâni sene 336 ibtidasında i'tasının Evkaf'a iş'ârı zımın-da müzekkire

21 Kânun-ı sani sene 336 [1920]

HESİHAT ARŞIVI
Kısmı :
Defter No : 1740
Genel No :

باب بیست و نهم در بیان شیخ

تاریخ و شماره		شرح و توضیحات	تاریخ و شماره	
روز	ماه		روز	ماه

سید مصطفی

بسم الله الرحمن الرحیم
 این کتاب در بیان سید مصطفی است که در شهر تبریز متولد شد و در سن هجده سالگی به نجف اشرف مراجعت نمود و در آنجا نزد سید محمد باقر و سید کاظم و سید آقا میرزا محمد باقر و سید آقا میرزا محمد با

Vesika No: 19

Meşihat Arşivi, Defter No: 1740, s. 1-2

Bâb-ı Fetvâ-yı Meclis-i Meşâyih

Umûmî: 41

Tarih-i Tebyîzi: Arabî: Fî 18 Rebiülâhir sene 339; Rûmî: fî 29 Kânun-ı evvel sene 336 [29.12.1920]

Mazbata

1) Silivrikapısı civarında kâin Seyyid Nizâmeddin ve Seyyid Seyfullah efendiler hazerâtı dergâh-ı şerîfleri meşihatleri sagiran Seyyid Ken'an ve Seyyid 2) Turhan efendilerin nâibleri Şeyh Adlî ve Şeyh Mustafa efendilerin adem-i ehliyetlerinden sagiran-ı mezbûrânı dergâha ve semt-i terbiyelerine almakda olduklarından 3) ve alsalar bile terbiyeye gayr-i muktedir bulunmağ-la dergâhları benimsemek için çocukları cehle sevk edeceklerinden bahisle azilleriyle yerlerine 4) tarikat-i aliyye-i Şa'bâniyyeden ve erbâb-ı iktidardan Şeyh Edhem Efendi'nin kabul ettiği vechile hasbî olarak ta'yini istid'âsına dair sagiran-ı mumâ-ileyhimadan Ken'an Efendi'nin vâlidesi Hâlîde 5) ve Turhan Efendi'nin vasîsi Salih imzalarıyla bi't-takdim havale buyurulan merbût arzu-haller birleştirilerek kıraat olunması üzerine 6) nâib-i mumâ-ileyhima Şeyh Adlî ve Mustafa efendiler celb ve keyfiyet tebliğ ve istizah-ı madde olundukda Şeyh Mustafa Efendi nâibi bulunduğu 7) dergâha henüz vaz'-ı yed etdirilmediğinden bu gibi şikâyâta mahal olamayacağı ve meclisin müfredâtına münkad bulunduğunu ifade ve Adlî Efendi ise kendisini dergâh-ı mezkûra 8) asaleten şeyh bilüp murad-ı tebliğ kılınan ve o yolda berât-ı âlîşân sudûr eden niyâbet kararını kabul etmediğin ve bu hususdan dolayı kâdiaskerlik mahkemesine müracaat ettiği 9) cihetle mütevellî-i dergâha ve taht-ı terbiyesine almamakda olduğunu ve almayacağını beyan etmiştir.

10) Kuyûda lede'l-müraca'a kutbü'l-ârifin Seyyid Nizâmeddin dergâh-ı şerîfi meşihat cihetleri mutasarrıfı Şuâeddin Efendi'nin bilâ veled-i zükûr 11) vukû'-ı vefâtıyla meşihatleri her nasılsa münhal addolunarak Seyyid Nizâm dergâhı meşihati mumâ-ileyh Adlî Efendi'ye ve Seyyid Seyfullah dergâhı meşihati 12) Hafız Mustafa Efendi'ye bi'l-asâle tevcih olunmuş iken bi'l-âhire her iki cihet seyid-i müşârün-ileyh evlâdına meşrut olduğunu 13) ve evlâddan sagiran-ı mumâ-ileyhima Ken'an ve Turhan efendiler mevcut bulunduğu kasden ve hükmen sabit olduğuna binâen ciheteyn-i mezkûreteynin asaleten 14) mumâ-ileyhima Adlî ve Mustafa efendilerin uhdelerinden bi'r-ref' niyabetlerine sagiran-ı mumâ-ileyhima uhdelerine tevcih olunup ol bâbda meclis-i dâ'iyânemizden 15) tanzim ve takdim kılınan ve muâmele-i câriyenin bidayetinden hitâmına kadar Fetvâhâne-i âlî ve mahkeme ve Şûrâ-yı Evkâf ve devâîr-i sâirece geçirdiği safahatı izah eden fî selh-i Ramazan sene 337 ve fî 1 Temmuz sene 335 tarihli ve 18 numarolu mazbata makâm-ı sâmi-i cenâb-ı meşihat-

penâhîlerinden 16) tasvib-i âlîye iktiran ederek mücebince berât-ı âlîleri ıstar buyurulmuş ve mumâ-ileyh Adlî Efendi'nin vekili tarafından meclis-i dâ'iyâ-nemiz kararına vukû' bulan i'tiraz üzerine dosyaları aldırılarak Şûrâ-yı Devletce 17) ba'de't-tedkik karar-ı vâki' muvafık-ı usûl ve nizâm görölerek sûreti merbut mazbata ile tasdik edilmiş olduğu ve keyfiyet şûrâ-yı müşârün-ileyhaden Evkâf Nezâret-i celîlesi'ne de bildirilmiş bulunduğu anlaşılmıştır. 18) İcab-ı keyfiyet lede'l-müzâkere mumâ-ileyh Şeyh Mustafa Efendi kürsî şeyhi ve Buharî-i şerîf sahib-i ciheti bulunup niyabet-i mezkûrenin ifasına kifayeti bulunmağla fi'l-hakika dergâh-ı mezkûra henüz vaz'-ı'l-yed ile bulunmadığından mezkûr Seyyid Seyfullah Efendi 19) dergâhında fuzuli ikamet etmekde olanların tahliyesiyle mumâ-ileyhi ve nâibi bulunduğu sagirin iskânı ve Adlî Efendi ise Meclis-i Meşâyih Nizâmnâmesi'nin ikinci ve dokuzuncu maddeleri mücebince tekâyâ ve zevâyâya aid cihâtın tevcih ve ref'i ve bi'l-umum mu'â-melâtı Meclis-i Meşâyih'e mevdû' ve münhasır bulunması münasebetiyle tedkikât-ı amîkası bi'l-icra hall ü fasl ve neticeye iktiran etdirilmiş ve âğraz it-meleri üzerine Şûrâ-yı Devlet'ce de tedkik ve tasdik buyurulmuş bir cihet için mahkemeye müracaat ettiğine dair ifade-i ta'liliyesi ve niyâbet kararına ve berât-ı âlîsine 20) muti' olmadığını ve mensub Ken'an Efendi'yi dergâha kabul etmeyeceğini sûret-i kat'îyyede beyan ve ityân etmekle işbu 21) arzu-hallerdeki iddî'âları te'yid ve mumâ-ileyh hakkındaki tevcihat-ı sâbika her nasılsa bilâ imtihan olması iddî'â-yı mezkûru teşyid etmekle ve niyabetden maksûd olan cihet fevt ile yakında niyâbetden nefsinin ıskat etmekle niyabet-i mezkûrenin mumâ-ileyh Adlî Efendi uhdesinden ref' şart-ı vâkîf ve Nizâmnâme 22) ahkâmına tevfikân ehl ve münasibine tefvizi tensib 23) ve tezekkür edilmekle rehîn-i tasvib-i sâmi-i cenâb-ı meşihatpenâhîleri 24) buyurulduğu takdirce mazbata-i dâ'iyânemizin işaret-i aliyye-i cenâb-ı fetvâpenâhîleriyle tevşih buyurulmak bâbında.

İMZA (Seyyid) İMZA (Mustafa) İMZA (Naci) İMZA İMZA (Cevdet) İMZA Sırrı İMZA (Mehmed Haşim)

موضوع	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع اول	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع دوم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع سوم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع چهارم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع پنجم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع ششم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع هفتم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع هشتم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات
موضوع نهم	شرح و توضیح	ملاحظات	تاریخ	محل	موضوع	ملاحظات

Vesika No: 20

VGMA, Defter No: 109, s. 17

Esâmî-i Tekâyâ: -

Vâkîfî İsmi: Bayram Dede

Mahal ve Mevkii: İstanbul'da Arabacı Bâyezid Mahallesinde

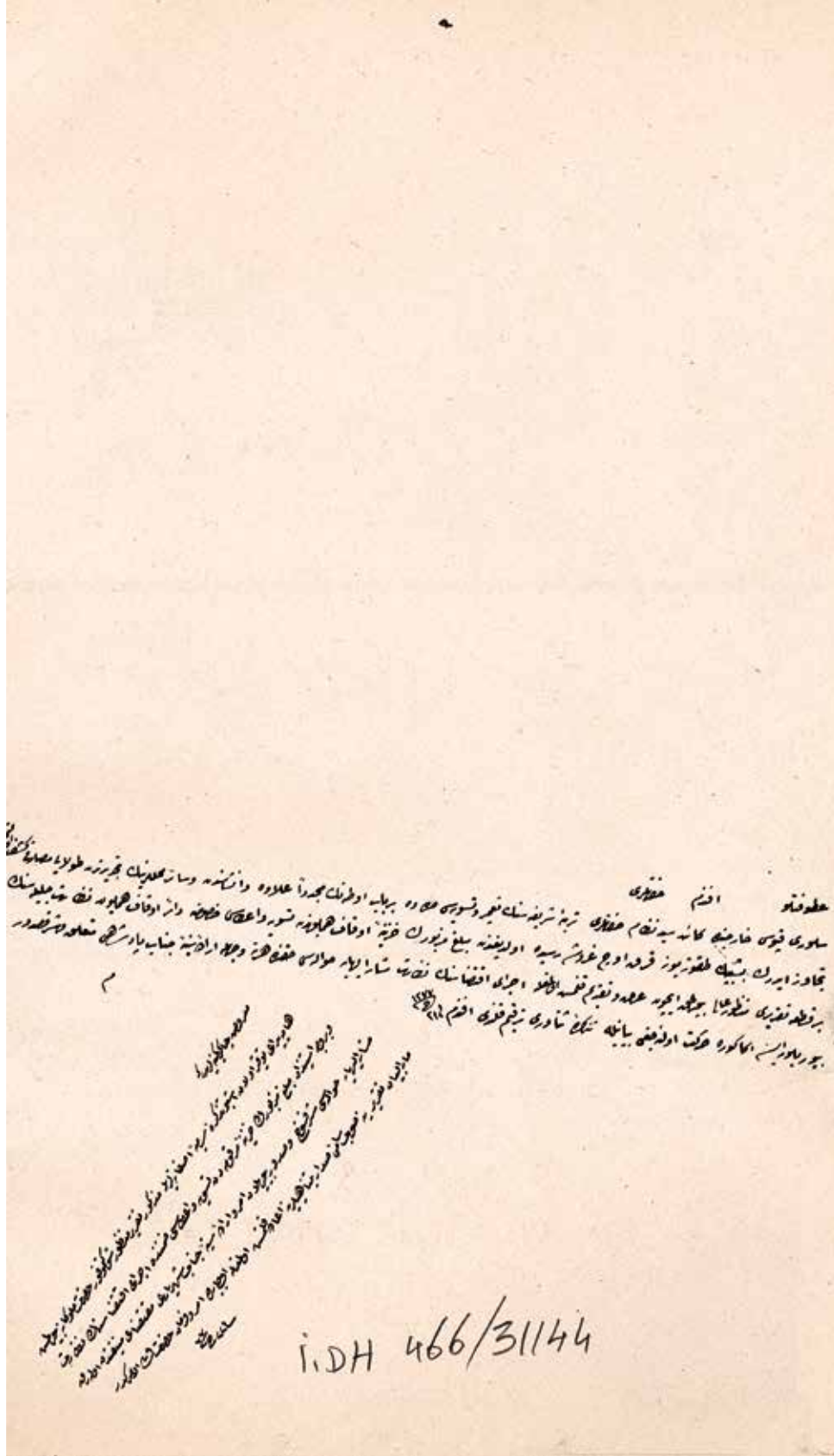
Şeyh-i Hâzır: Seyyid Nizâmeddin evlâdından Ali Efendi

Evlâd-ı Vâkıfdan Olup Olmadığı: Evlâd-ı vâkıfdan olmadığı

Meşrûta Hânesi Olup Olmadığı: Meşrûta hânede kalmadığı

Mülâhazât: Vâkıf-ı mumâ-ileyh vakfiye-i mukayyedesinde mahalle-i mezbûre-
de hariciye ve dâhiliye bir bâb menzilinî hâriciyesi zâviye ve kendine türbe
ve dâhiliyesi mesken olmak üzere vakf ederek tasarruf ve sükna ve meşîhati-
nî hayatında kendisine ba'de neslen ba'de neslin evlâdına ve ba'de'l-inkıraz
es-Seyyid Nizâmeddin Efendi ve ba'de neslen ba'de neslin evlâd-ı zükûruna
şart eylemiştir.

Vakfiyesi: İstanbul Evvel: 85. Vakfiyesi Anadolu Numero: 2. Zarf 131/65 umum

Vesika No: 21

İ.DH 466 / 31144

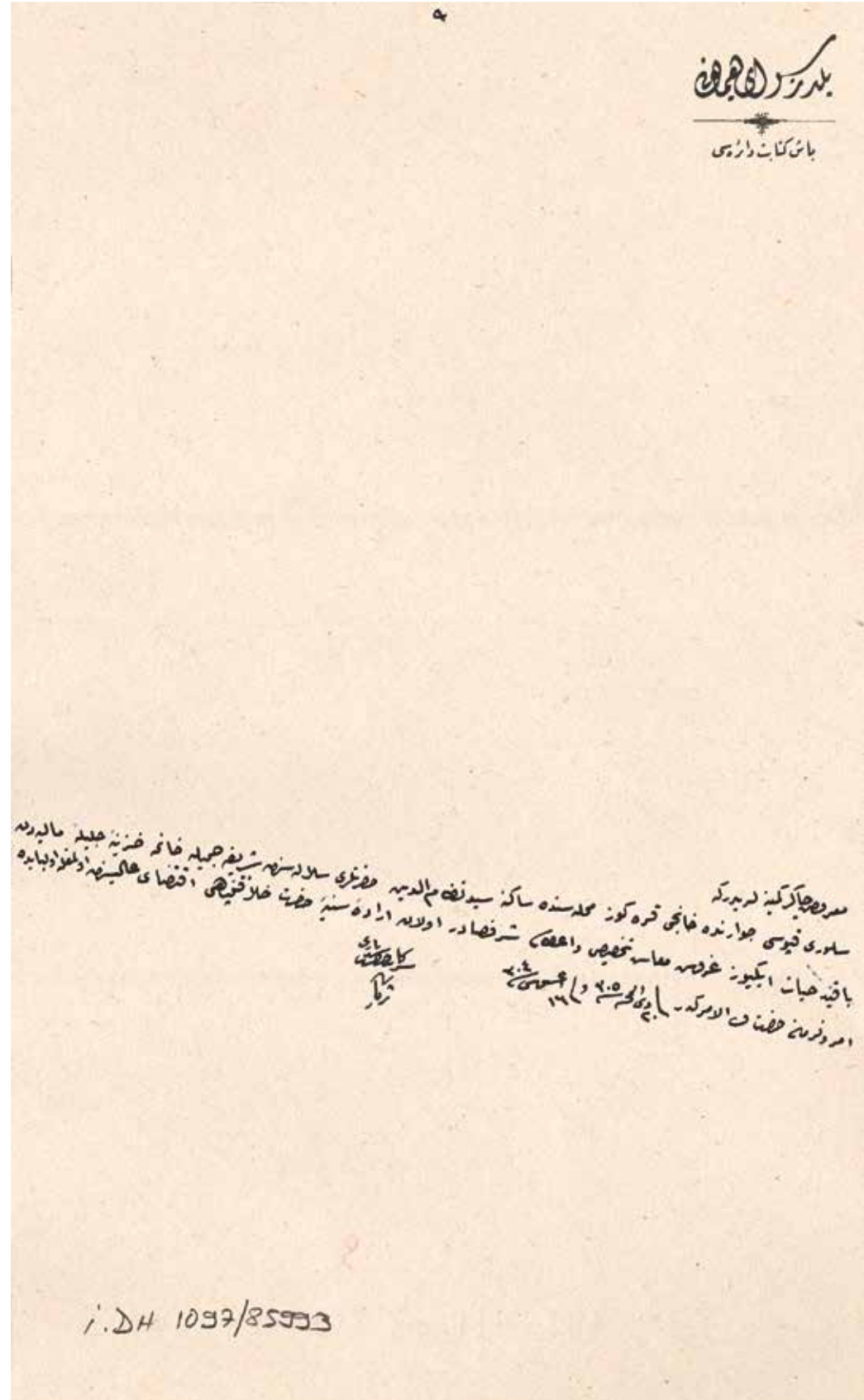
Hüve

Atûfetlü efendim hazretleri

Silivrikapısı haricinde kâin Seyyid Nizâm hazretleri türbe-i şerîfesinin ta'mir ve tesviyesi sırada bir bâb odanın müceddeden ilâve ve inşasından ve sâir mahallerinin tecdidinden dolayı masârifi keşf-i evvelini tecavüz ederek beş bin dokuz yüz kırk üç guruşa resîde olduğundan meblâğ-ı mezbûrun hazine-i evkâf-ı hümayûndan tesviye ve i'tası husûsuna dair Evkâf-ı Hümayûn Nezâret-i celîlesinin bir kıt'a takriri manzûr-ı âlî buyurulmak için arz ü takdim kılınmış olmağla icra-yı iktizasının nezâret-i müşârün-ileyhaya havalesi hakkın-da her ne vechile irade-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ana göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkim kılındı efendim fi 21 C sene 1277 [04.01.1861].

Ma'ruz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı tevkir olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mezkûr tak-rir manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i mülûkâne buyurulmuş ve ber-vech-i istizan meblâğ-ı mezbûrun hazine-i merkûmeden tesviye ve i'tası zımında icra-yı iktizâsının nezâret-i müşârün-ileyhaya havalesi şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr ve irade-i seniyye-i cenâb-ı şehriyârî muktezâ-yı münîfinden olarak mârrü'l-beyân takririne savb-ı sâmi-i sadâretpenâhîlerine i'âde kılın-mış olmağla ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir. Fî 22 C sene 77 [05.01.1861]

Vesika No: 22

BOA. İ. DH, No: 1097/85993

Hüve

Yıldız Saray-ı Hümayûnu

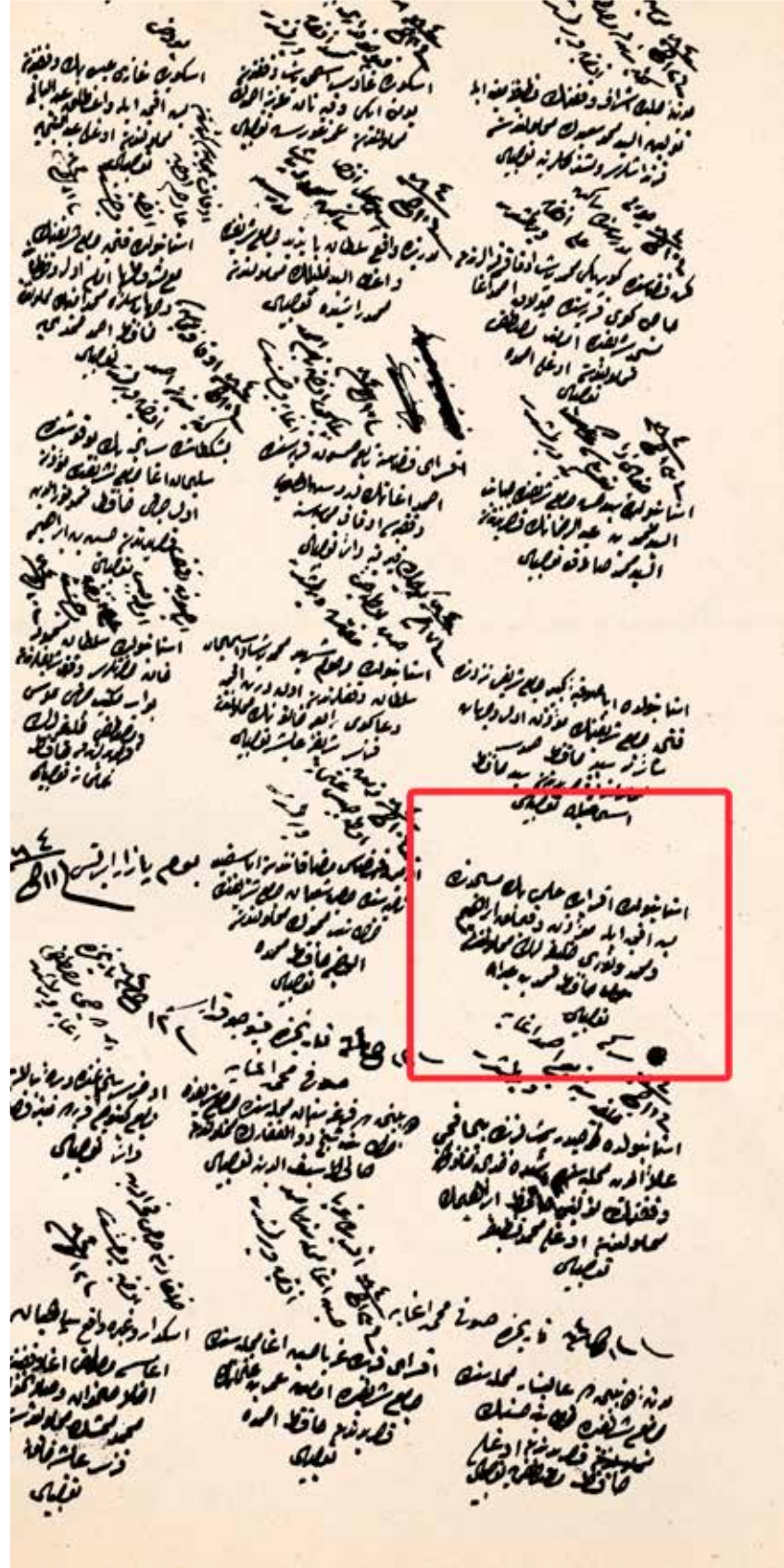
Başkitâbet Dâiresi

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Silivrikapısı civarında Hancı Karagöz mahallesinde sâkine Seyyid Nizâmed-din hazretleri sülâlesinden Şerife Cemile Hanım'a hazine-i celîle-i mâliyeden bâ-kayd-ı hayat iki yüz guruş maaş tahsisi ve i'tâsı şeref-sâdır olan irade-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhî iktizâ-yı âlîsinden olmağla ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir fi 20 Zilhicce sene 305 ve fi 16 Ağustos sene 304 [28.08.1888]

Ser kâtib-i Şehriyârî

İMZA (Süreyya)

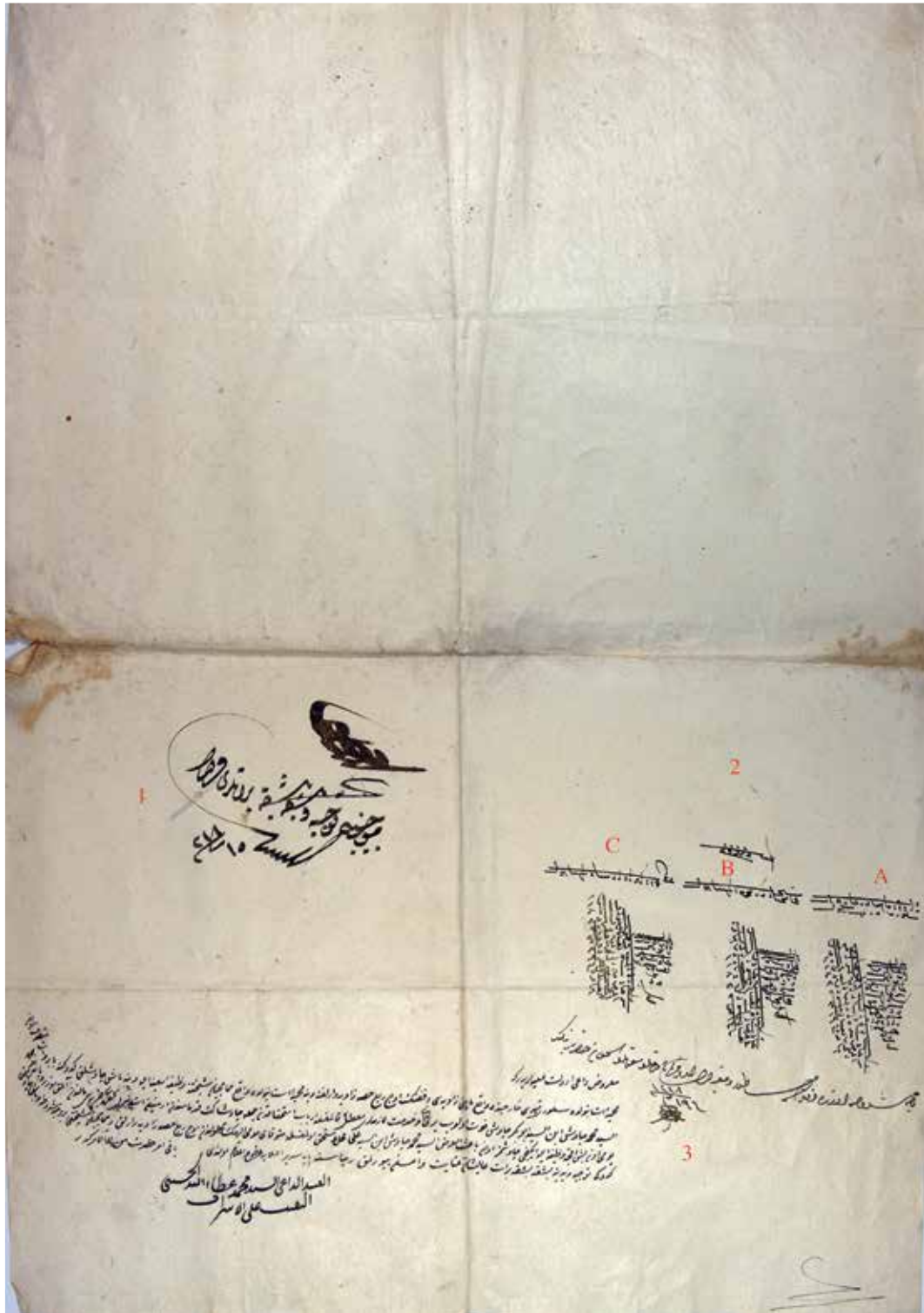

Vesika No: 23

BOA. EV, No:13301/21

İstanbul ebvâbından Silivrikapısı'n-
da eş-Şeyh Nizâmeddin vakfının tür-
bedârlık ve cihât-ı sâire Şerife Nefise
ve Şerife Hadice'ye mahlûlâtıdan tev-
cihâtı

14 C sene 1264 [18.05.1848]

Vesika No: 24

BOA. C. EV, No: 368/18666

-1-

SAH

Mûcebince tevcih ve başka başka
berâtları kaydı

Buyruldu

15 R sene 218 [04.08.1803]

-2A-

Vakfı

Zâviye-i Mâhî der hâric-i Bâb-ı

Silivri der İstanbul

-2B-

Meşîhatı

hamamcıyân der mahmiye-i İstanbul

-2C-

An mâlî

cizye-i gebrân-ı Ermeniyân-ı İstanbul

es-Seyyid

Mehmed Çavuş

ibn-i es-Seyyid

Ebubekir

Çavuş

serçavuşân-ı

sâdât-ı

kirâm

ber-vech-i

meşrûta

zâviyedâr

hisse-i rub'

3

Berât

sitâde an mahlûl-i es-Seyyid Mustafa

Çavuş

serçavuşân-ı sâdât-ı kirâm bâ-

arz-ı Mirzazâde es-Seyyid Mehmed

Said Efendi Nakîbü'l-eşrâf ve bâ

ru'us-ı hümayûn fî 16 M sene 1182

[02.06.1768]

es-Seyyid

Mehmed

Çavuş

nakîbü'l

eşrâf

ber-vech-i

meşrûta

şeyh-i

hamamcıyân

yevm

mu'ayyene

Berât

sitâde an mahlûl-i Hasan Çavuş ser

çavuşân-ı nakîbü'l-eşrâf

bâ-arz-ı es-Seyyid Mehmed Said

Efendi

Nakîbü'l-eşrâf ve bâ-ru'us-ı hümayûn

fî 14 S sene 1182 [30.06.1768]

es-Seyyid

Mehmed

ibn-i es-Seyyid

Ebubekir

Çavuş

nakîbü'l-eşrâf

yevm

15

Berât

sitâde an mahlûl-i es-Seyyid Mustafa

serçavuşân-ı nakîbü'l-eşrâf
bâ-arz-ı Mirzazâde es-Seyyid
Mehmed Said Efendi hazret-i
nakîbü'l-eşrâf efendi ve bâ-ru'us-ı
hümâyûn fî 26 M sene 1182 [02.06.1768]

Vech-i meşrûh üzre defterde mestûr ve mukayyedir emr ü femân devletlû
sultânım hazretlerininidir fî 19 Z sene 1218 [31.03.1804]

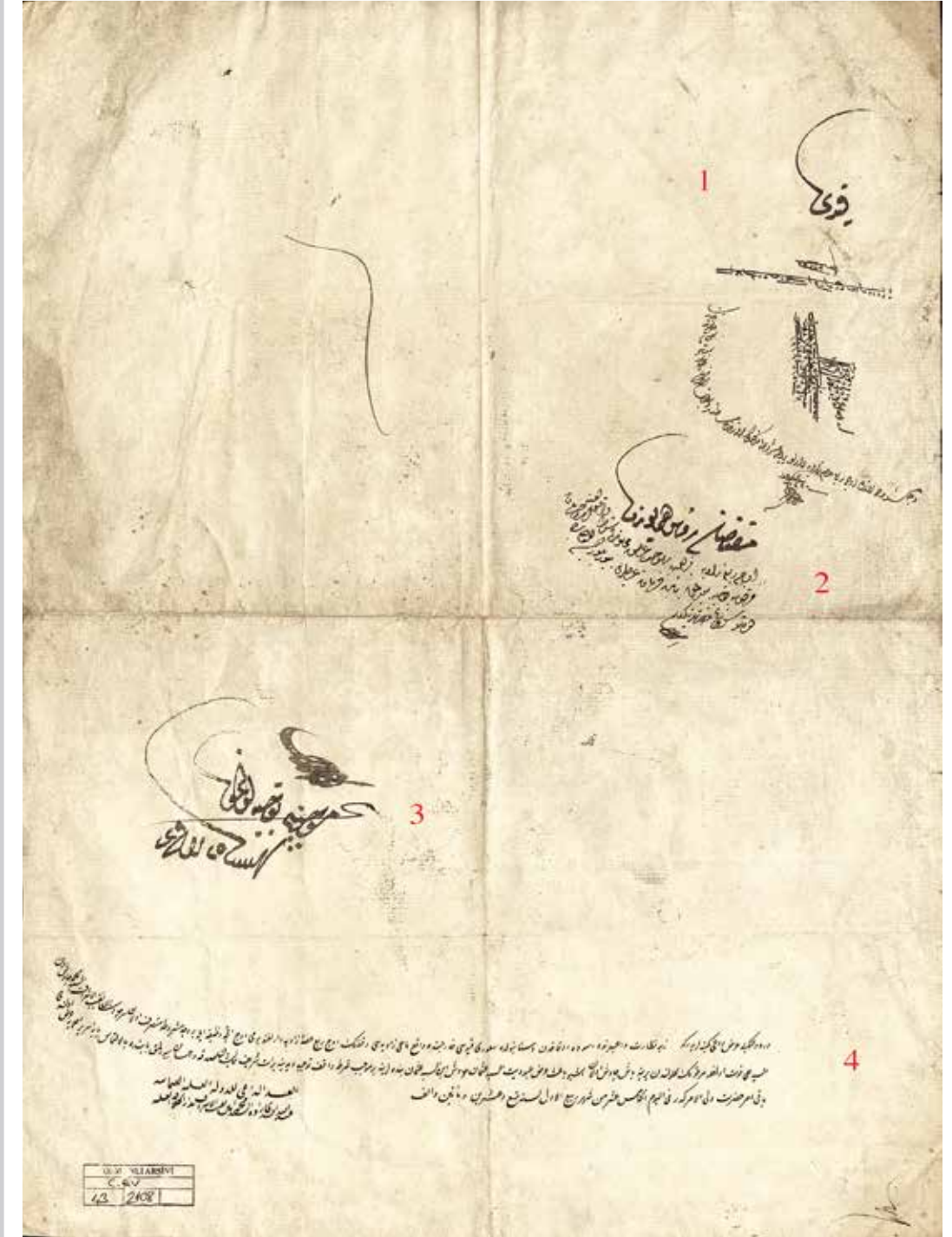
-3-

1) Ma'rûz-ı dâ'î-i Devlet-i Aliyyeleridir ki

2) Mahmiye-i İstanbul'da Silivrikapısı hâricinde vâki' Mâhî Zâviyesi vakfının
üç rub' hisse zâviyedârlığına ve yine mahmiye-i İstanbul'da vâki' hamamcıyân
meşihatine vazife-i mu'ayyene ile ve yine başçavuşluk gediğine bâ-berât mu-
tasarrıf olan 3) es-Seyyid Mehmed Çavuş ibn-i es-Seyyid Ebubekir Çavuş fevt
olup yeri hâlî ve hizmet-i lâzimesi mu'attal kalmağla erbâb-ı istihkakdan cüm-
le çavuşânın kudemâsından Ermeniyân-ı İstanbul keferesi cizyesi malından
almak üzre pâre üçer (?) 4) yevmî on beş akçe vazife ile ikinci çavuşumuz olan
bâisü'l-arz es-Seyyid Mehmed çavuş ibn-i es-Seyyid Ali mahall ve müstahik ol-
mağla müteveffa-yı mumâ-ileyhin mahlûlünden üç rub' hisse-i zâviyedârlık ve
hamamcıyân meşihati ber-vech-i meşrûta ve başçavuşluk 5) gedüğü tevcih ve
yedine başka başka berât-ı âlişân inâyet ve ihsan buyurulmak recâsına pâye-i
serîr-i a'lâya arz ve i'lâm olundu. Bâkî emr hazret-i men lehül emrindir.

El-abdü'd-dâ'î es-Seyyid Mehmed Atâullah el-Hüseynî

el-nakîbü'l-eşrâf

Vesika N0: 25

BOA. C. EV, No: 43/2108

-1-

Kaydı
Ber-mûcebi
Defter-i Hazîne

Vakfi
Zâviye-i Mâhî der hâric-i Bâb-ı Silivri der İstanbul
Berât

Sitâde an mahlûl-i es-Seyyid Mehmed Çavuş

ibn-i es-Seyyid Ali Çavuş arz-ı Mehmed Efendi nakîbü'l-eşrâf ve bâ-ru'ûs-ı
hümâyûn fî 15 Z sene 1218 [27.03.1804]

Seyyid
Mehmed
Çavuş
ibn-i es-Seyyid
Ali
ber-vech-i
meşrûta
zâviye
dâr
hisse-i
rub'
3
yevm
3

Vech-i meşrutiyet üzre üç rub' hisse-i zâviyedârlık ber-vech-i meşrûta mezkû-
run üzerinde mestûr ve mukayyed emr ü fermân devletlü sa'âdetlü sultânım
hazretlerininidir.

Fî 25 Za sene 1249 [05.04.1834]

İMZA

-2-

Muktezâsı ru'us-ı hümâyûndan

Üç rub' zâviye-i mezbûre ber-mûceb-i arz mahlûlünden şurût-ı vâkîf üzre
merkûma tevcih buyurulmak bâbında fermân-ı âlîleri buyurulur ise ol bâbda
emr ü fermân devletlü sultânım hazretlerininidir.

İMZA

-3-

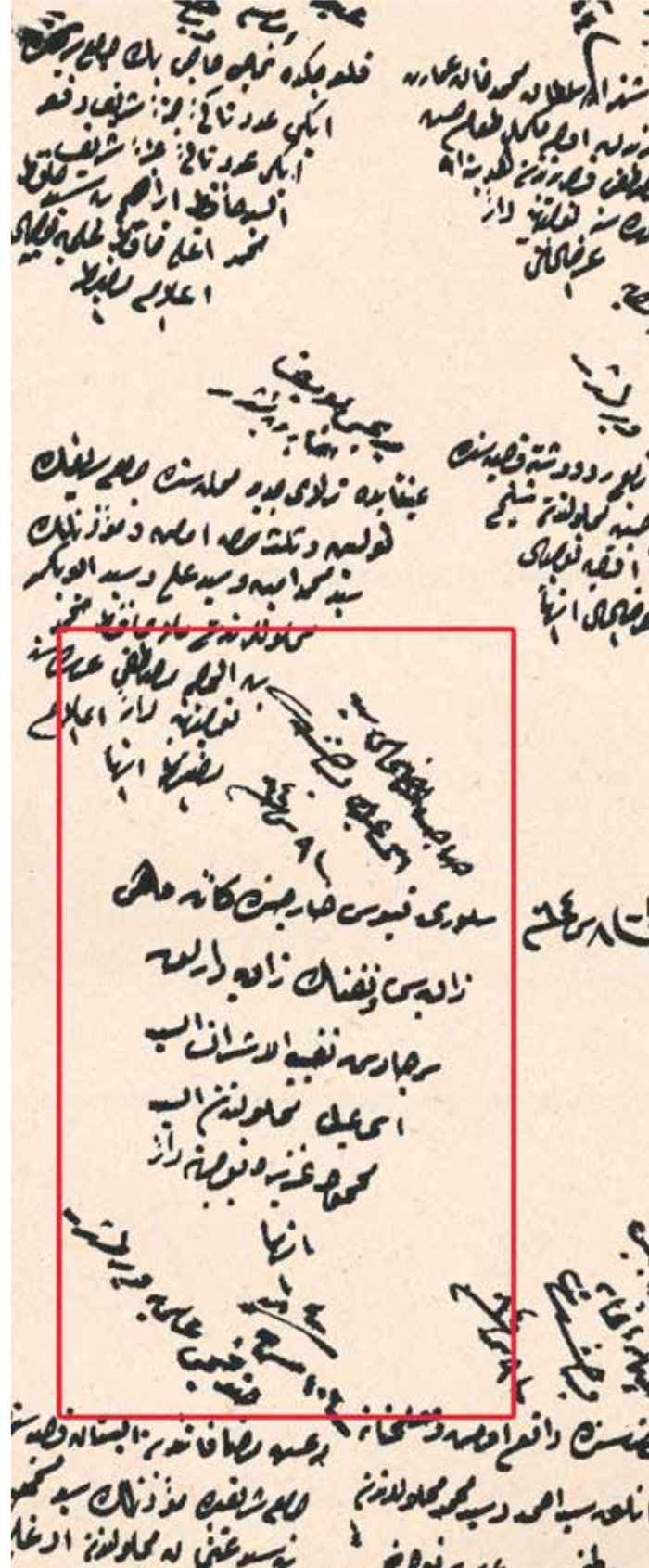
SAH
Mûcebince tevcih olunmak
Buyruldu
25 Ra sene 229 [17.03.1814]

-4-

Der-i devlet-i mekîne arz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki zîr-i nezâret-i dâ'îlerinde
âsûde evkâfdan İstanbul'da Silivrikapısı hâricinde Mâhi Zâviyesi vakfının üç
rub' hisse-i zâviyedârlığına yevmî üç akçe vazife ile ber-vech-i meşrûta muta-
sarrıf olan serçavuşân-ı nakîbü'l-eşraf es-Seyyid Mehmed Çavuş ibn-i es-Sey-
yid Ali fevt olmağla merkûmun mahlûlünden yerine başçavuş olan işbu bâ'is-i
arz-ı ubûdiyet es-Seyyid Osman Çavuş ibn-i es-Seyyid Osman bendelerine
ber-mûceb-i şart-ı vâkîf tevcih ve yedine berât-ı şerif-ı âlîşân sadaka ve ihsân
buyurulmak bâbında bi'l-iltimas pâye-i serîr-i a'lâya arz olundu. Bâkî emr haz-
ret-i veliyyü'l-emrindir. Fi'l-yevmi'l-hâmis aşer min şehr-i Rebîülevvel li-sene
tis'a ve işrîn ve mieteyn ve elf [07.03.1814]

El-abdü'd-dâ'î li'd-Devleti'l-Aliyyeti'l-Osmâniyye

Abdullah Efendizâde es-Seyyid Mehmed Emin nakîbü'l-eşrâf bi-Dârü'l-Hilâfe-
ti'l-Aliyye

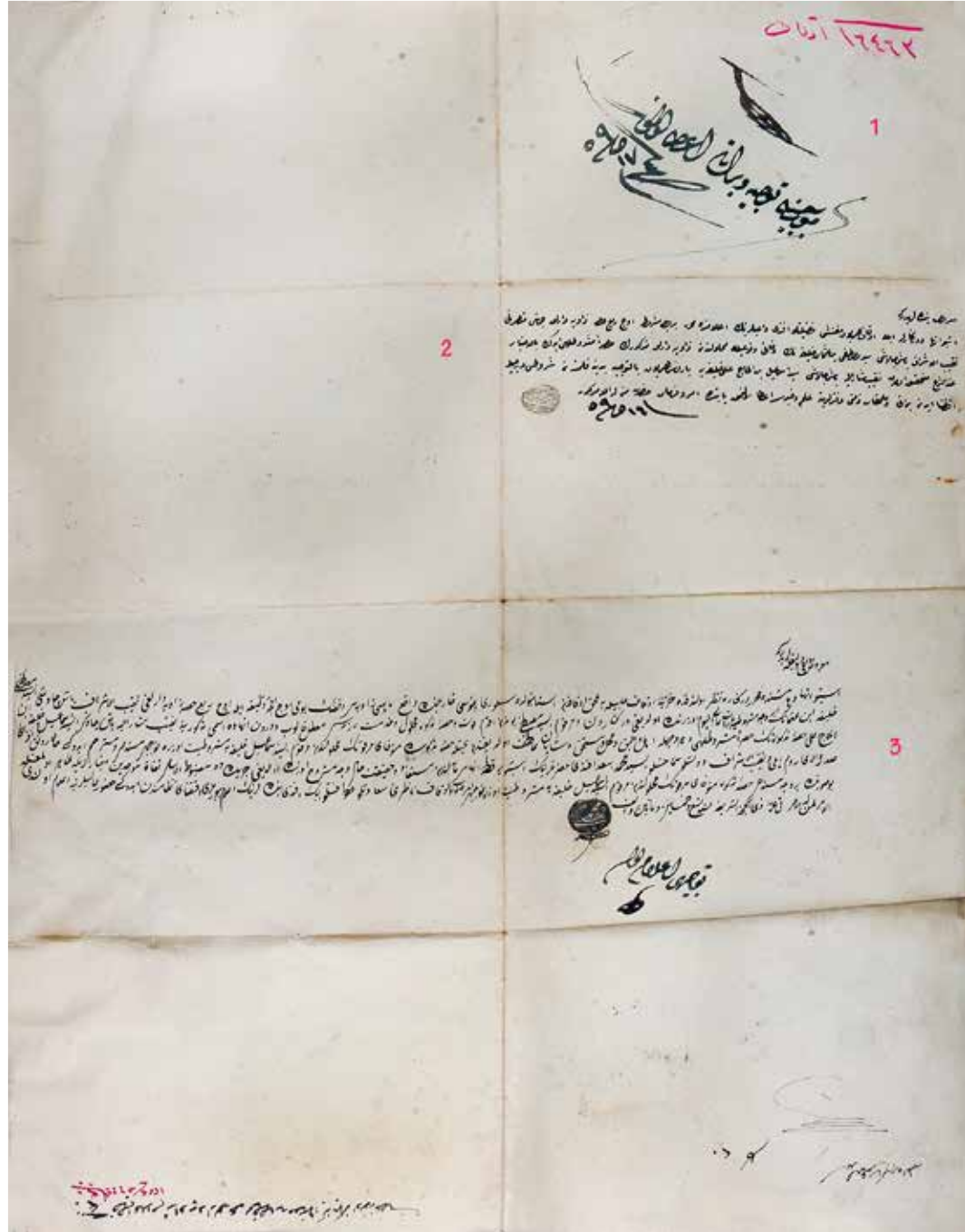

Vesika No: 26

BOA. EV, No: 13301/27

Sâhib-i arzuhâl İsmail Efendi fi 9 Ş
sene 64 [11.07.1848]

Silivrikapısı hâricinde kâin Mâhî
zâviyesi vakfının zâviyedârlık
serçavuş-ı nakîbü'l-eshrâf
İsmail mahlûlünden es-Seyyid
Mahmud Aziz'e tevcihine dâir inha

Vesika No: 27

BOA. C. EV, No: 324/16463

-1-

SAH

Mûcebince tevcih ve berâtı i'tâ olunmak

Buyruldu

Fî 17 Za sene 59 [10.12.1843]

-2-

1) Ma'rûz-ı bendeleridir ki

2) İşbu inhâ derkenarları ile Evkâf-ı Hümâyûn müfettişi fazîletlü efendi dâ'îlerinin i'lâmında muharrer ber-vech-i meşrûta üç rub' hisse zâviyedârılık ciheti mutasarrıfı 3) nakîbü'l-esrâf başçavuş Mustafa bin Osman Halîfe'nin vefâtı vukû'uyla mahlûlünden zâviyedârılık-ı mezkûrun hisse-i meşrutun lehi idüğü bi'l-ihbâr 4) inde's-şer' mütehakkik olan nakîb-i müşârün-ileyh başçavuş Seyyid İsmail bin el-Hâc Ali Halîfe'ye ba-ru'us-ı hümâyûn bi't-tevcih yedine kaleminden şurûtu derciyle 5) iktizâ eden berâtı ve mülhakât zimmeti defterlerine ilmühaberleri i'tâ olunmak bâbında emr ü fermân hazret-i men lehül emrindir. Fî 16 Za sene 59 [09.12.1843]

MÜHÜR (Mustafa)

-3-

1) Ma'rûz-ı dâ'î-i Devlet-i Aliyyeleri-dir ki

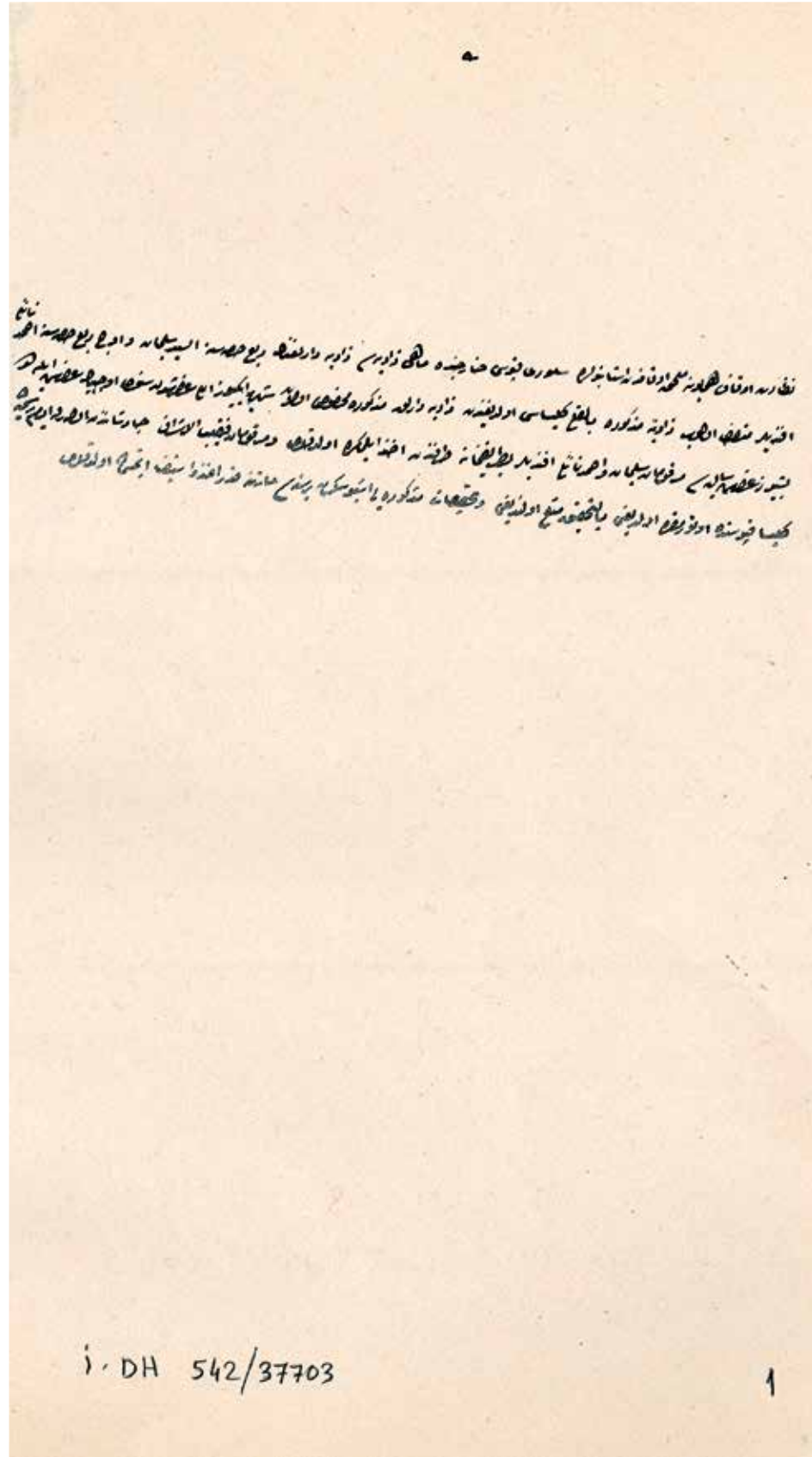
2) İşbu inha ve hâmişinde muharrer derkenara nazar olundukda hazine-i evkâf-ı celîleye mülhâk evkâfdan İstanbul'da Silivrikapısı hâricinde vâki' Mâhî Zâviyesi vakfının yevmî üç akçe vazife ile üç rub' hisse zâviyedârlığı nakîbü'l-esrâf başçavuşu

es-Seyyid Mustafa 3) Halîfe ibn-i Osman'ın vech-i meşrûta bâ-berât-ı âlî el-yevm üzerinde olduğu derkenardan ve merkûm es-Seyyid Mustafa bundan akdem fevt ve hisse-i mezkûre mahlûl ve hizmet-i lâzimesi mu'attal kalup ve derûn-ı inhâda ismi mezkûruna nakîb-i müşârün-ileyh Başçavuş es-Seyyid Mustafa 4) el-Hâc Ali hisse-i mezkûrenin hisse-i meşrû-tun lehi ve her vechile ehl ve elyâk ve mahall ve müstahik ve şâyân-ı âtîfet olduğundan bahisle hisse-i mezkûrun müteveffa-yı merkûmun mahlûlünden merkûm es-Seyyid İsmail Halîfe'ye meşrûtiyet üzre tevcihi müsted'a ve müsterham idüğü hâlâ revnat-efzâ-yı 5) sadr-i vâlâ-yı Rumeli nakîbü'l-esrâf devletlü semâhatlü es-Seyyid Mehmed Es'ad Efendi hazretlerinin işbu bir kıt'a inhâsı me'âlinden müstefâd ve hakikat-i hâl vech-i meşrûh üzre olduğu cerîdede mazbûtü'l-esâmî sıkât-ı muvahhidîn ihbârlarıyla zâhir olmağla 6) bu sûretde ber-vech-i müsted'î hisse-i mezkûre müteveffa-yı merkûmun mahlûlünden merkûm es-Seyyid İsmail Halîfe'ye meşrutiyet üzre tevcihi emr-i sevâb Evkâf Nâzırı sa'âdetlü atûfetlü Beyefendi bendelerinin i'lâm-ı buyruldu iktizâ-yı nizâmîsinden idüğü huzûr-ı âlîlerine i'lâm olundu 7) el-emrû li-men lehül emr fî gurre-i Zilhicceti's-şerîfe li-sene tis'a ve hamsîn ve mi'eteyn ve elf [1 Za 1259/24.11.1843]

MÜHÜR (Mehmed Rüşdî)

Tevcihi i'lâm ola

İMZA

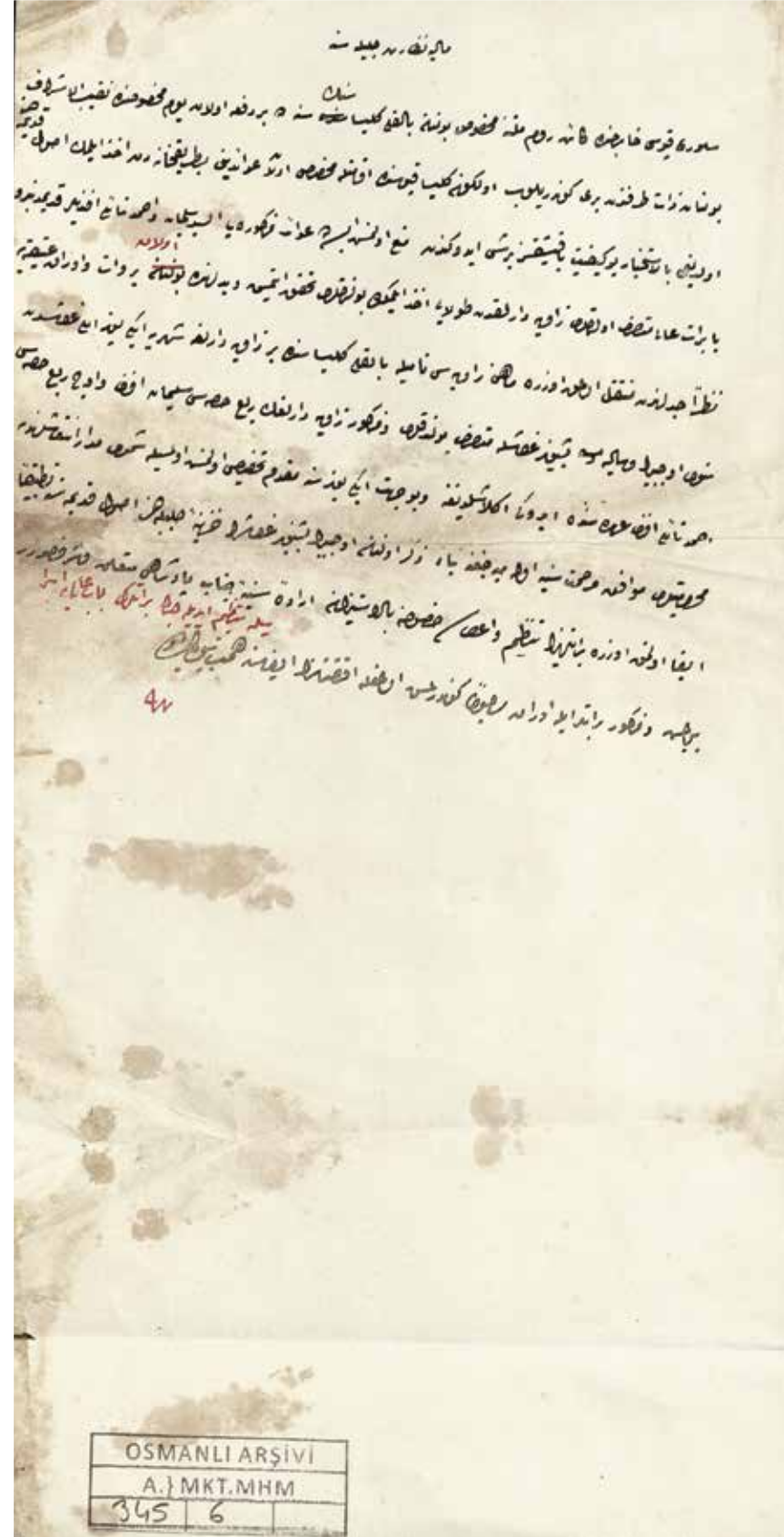

Vesika No: 28

BOA. İ. DH, No: 542/37703-İ

Hüve

1) Nezâret-i Evkâf-ı Hümayûn'a mülhak evkâfdan Silivrikapısı hâricinde Mâhî zâviyesi zâviyedârlığının rub' hissesine es-Seyyid Süleyman ve üç rub' hissesine Ahmed Nâilî 2) efendiler mutasarrıf olup zâviye-i mezkûre Balıklı Kilisesi olduğundan zâviyedârlık-ı mezkûre mahsûs olan şehriye iki yüz elli guruşdan senevî üç bin guruş ile 3) beş yüz guruş sâliyesi merûmân Süleyman ve Ahmed Nâilî efendiler Patrikhâne tarafından ahz eylemekde oldukları ve merkûmân nakîbü'l-eşrâf çavuşânından olarak el-yevm rencide 4) kilisa kapusunda oturmakda olduğu bi't-tahkik men' olunduğu ve tahsisât-ı mezkûreyi işbu seksen bir senesi hitâmına kadar ahz ve istîfa etmiş oldukları. Fî 6 C 1282 [26.10.1865]

Vesika No: 29

BOA. A.MKT. MHM, No: 345/6

Mâliye Nezâret-i Celîlesine

1) Silivrikapısı hâricinde kâin Rum milletine mahsus bulunan Balıklı Kilise-si'nin senede bir def'a olan yevm-i mahsûsunda nakîbü'l-eşrâf 2) bulunan zât tarafından biri gönderilüp ol gün kilisa kapusunda ikâmetle mahsûs olan avâidini Patrikhâne'den ahz eylemek usûl-i kadîmeden 3) olduğu bi'l-istihbâr bu keyfiyet yakışıksız bir şey idüğinden men' olunmuş ise de avâid-i mezkûreye es-Seyyid Süleyman ve Ahmed Nâilî efendiler kadûmden berü 4) bâ-berât-ı âlîşân mutasarrıf oldukları zâviyedârlıktan dolayı ahz eylemekde bulundukları tahakkuk etmiş ve yedlerinde olan berevât ve evrâk-ı atıkaya 5) nazaran cedlerinden müntakil olmak üzre Mâhî Zâviyesi nâmıyla Balıklı Kilisesi'nin bir zâviyedârlığı şehriye iki yüz elli guruşdan 6) senevî üç bin ve mâliyeden beş yüz guruşla mutasarrıf bulundukları ve mezkûr zâviyedârlığın rub' hissesi Süleyman Efendi ve rub' hissesi 7) Ahmed Nâilî Efendi uhdesinde idüğü anlaşılmağla ve bu cihet iki yüz sene mukaddem tahsis olunmuş olmasıyla şimdi medâr-ı intî'âşlarından 8) mahrûmiyetleri muvafık-ı merhamet-i seniyye olamayacağına binâen zıkr olunan üç bin beş yüz guruşun hazîne-i celîleden usûl-i kadîmine nazaran 9) ifa olunmak üzre berâtlarının tanzim ve i'tâsı husûsuna bi'l-istizan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhî mûte'allik ve şeref-sudûr 10) buyurulmuş ve mezkûr beratlar ile evrâk-ı sâire gönderilmiş olmağla iktizâsının ifasına himmet buyurulsun deyü.

(Son satırın üstünde kırmızı mürekkeple "siyle tanzim edilecek beratların Bâb-ı Âlî'ye isra" yazılıdır.

Bende

H. 13.06.1282 [02.11.1865]

[illegible]

Vesika No: 30

BOA. DH. MKT, No: 1327/80

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Behiyyesine

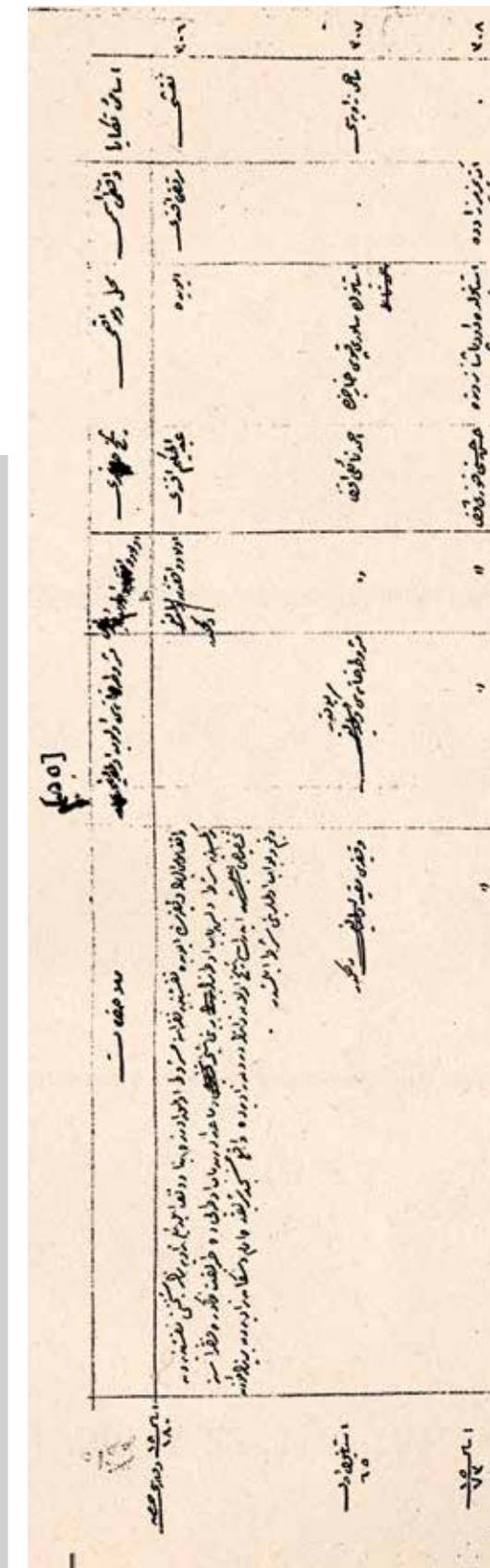
Evrak Numerosu: 3573

Tesvidi Târihi: 22 Ş sene 94

Tebyiz Târihi: 24 Ş sene 94 [02.09.1877]

Tezkire-i Sâmiye

Silivrikapısı hâricinde vâkî' Mâhî zâviyesi vakfının rub' hissesine mutasarrıf olan pederi Süleyman Efendi'nin vukû'-ı vefâtı cihetiyle hisse-i mezkûrenin uhdesine tevcihi hakkında ba'zı ifade ve istid'âyı hâvî Mehmed Âşir imzâsıyla verilen arzuhâl leffen irsal kılınmış olmağla me'âline ve usûl ve nizâmına nazaran iktizâsının ifası mütevekkîf-ı himmet-i behiyeleridir

Vesika No: 31

VGMA, Defter No: 109, s. 66

Esâmi-i Tekâyâ: Mâhî Zâviyesi

Vâkıfın İsmi: -

Mahall ve Mevki'i: İstanbul'da Silivrikapısı hâricinde

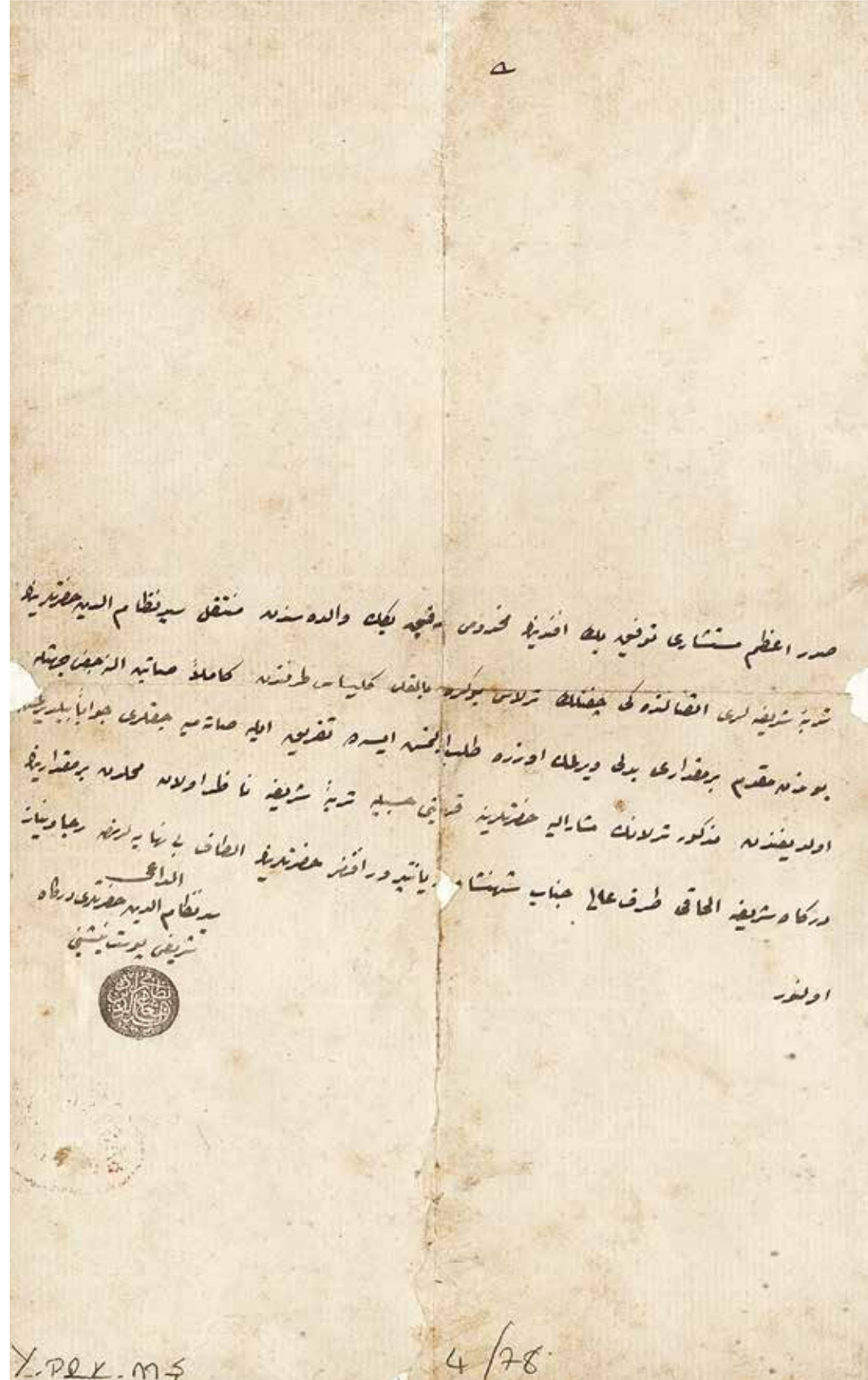
Şeyh-i Hâzırı: Ahmed Nâili Efendi

Evlâd-ı Vâkıfdan Olup Olmadığı: Değildir

Meşrûta Hânesi Olup Olmadığı: Meşrûta hânesi yokdur

Mülâhazât: Vakfiyesi mukayyed değildir

İstanbul Evvel: 65

Vesika No: 32

BOA. Y. PRK. MŞ, No: 4/78

Zahrında: 30 Z 1310 [14.07.1893]

Hüve

Sadr-ı a'zam müsteşarı Tevfik Beyefendi'nin mahdûmu Tevfik Bey'in valide-sinden müntakıl Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin türbe-i şerîfeleri ittisâlindeki çiftlik tarlası bu kerre Balıklı Kilisesi tarafından kâmilten satın alınacağı cihetle bundan mukaddem bir mikdârı bedeli verilmek üzere talep olunmuş ise de tefrik ile satamayacakları cevaben bildirilmiş olduğundan mezkûr tarlanın müşârün-ileyh hazretlerine karabeti hasebiyle türbe-i şerîfe nâzır olan mahalden bir mikdarının dergâh-ı şerîfe ilhâkı taraf-ı âlî-i cenâb-ı şehinşâh-ı diyânet-perver efendimiz hazretlerinin eltâf-ı bî-nihâyelerinden reca ve niyaz olunur.

Ed-dâ'i

Seyyid Nizâmeddin hazretleri dergâh-ı şerîfi postnişîni

MÜHÜR

(Es-Seyyid Şuâeddin Nizâmzâde)

Vesika No: 33

BOA. Y. PRK.ŞH, No: 14/23-I

Hüve

1) Başkâtib paşa kulları vasıtasıyla ahz ve telhis eylediğim fermân-ı hümayûn-ı hazret-i hilâfetpenâhîleri mantuk-ı âlîsi vechile Silivrikapusu hâricinde Seyyid Nizâmeddin 2) dergâh-ı şerîfi civârında bulunan arazi hakkında icra etdirilen tahkikatda dergâh-ı şerîfe muttasıl tahminen on sekiz dönüm vüs'atinde dergâhın vakfından olan 3) bostanın bir hayli sene akdem bir bağçivana fûruht edilerek on beş sene mukaddem de mezkûr bostanın nâm-ı müsteârla Balıklı Rum Kilisesi tarafından iştira 4) olunup el-yevm kilise akarı nâmıyla icara verilmekde olduğu gibi mezkûr kilise papaslarından müteveffa Kayseriyeli Kôr Papas nâmında biri dergâh-ı mezkûr 5) şeyhine müracaatla ma'ruz bostana muttasıl olan ve tahminen bir dönüm mikdarında bulunan dergâha aid kabristanın derûnunda ve kenarına yakın bir mahalde dört köşe 6) olmak üzere kitabsesiz iki arşın irtifâ'ında rekz edilmiş kâr-ı kadîm taşların mevki'inde Rus mes'ele-i zâilesinde iki üç Fransız cesedinin defn 7) bulunduğu beyânıyla kabristanın kiliseye fûruhtunu teklif ve şeyh-i mumâ-ileyh tarafından teklif-i vâki'in reddedilmesi cihetiyle mezkûr kabristanın Balıklı Kilisesi dıvarının 8) köşesine müsadif mahallinden tahminen kırk elli arşun mahalline çend sene mukaddem divar keşidesiyle tecavüz olunarak derûnuna baraka yapıldığı

9) Dergâh-ı mezkûr kurbünde olup Valide Çiftliği nâmıyla yâd olunan arazi dahi cennetmekân Bezmiâlem Vâlide Sultan hazretleri tarafından ihyakerdeleri olan Gurebâ-yı Müslimîn 10) hastahânesine vakf edildiği ve arazi-i mezkûre hastahâneyi inşa etmiş olan Serkiz Kalfa nâmında birine senevî yirmi bin gurusı icar verilmek sûretiyle ihale 11) bulunduğu halde bi'l-âhire merkûm Serkiz arazi-i mezkûreyi idare edemediğinden bahisle Kumkapı'da ikamet eden ve bundan on beş sene mukaddem bilâ veled vefat etmiş 12) olan Kudüs-i Şerîf patrik vekili Papas Agob'a devr etdiği ve merkûmun bilâ veled vefâtından dolayı mahlûlen vakf-ı müşârün-ileyhaya aid olması lâzımeden iken 13) mahlûliyeti hiç bir taraftan ta'kib olunmaması hasebiyle arazi-i mezkûre merkûm Agob'un yazıcısı olan ve geçen sene Rusya'ya giderek avdet eden Rusya tebe'a-sından 14) Orostosi nâmında bir Ermeni tarafından idare olunup merkûm Orostosi ile şeriki Kudüs patrik vekil-ı sâbıkı Surp Hazar tarafından arezi-i

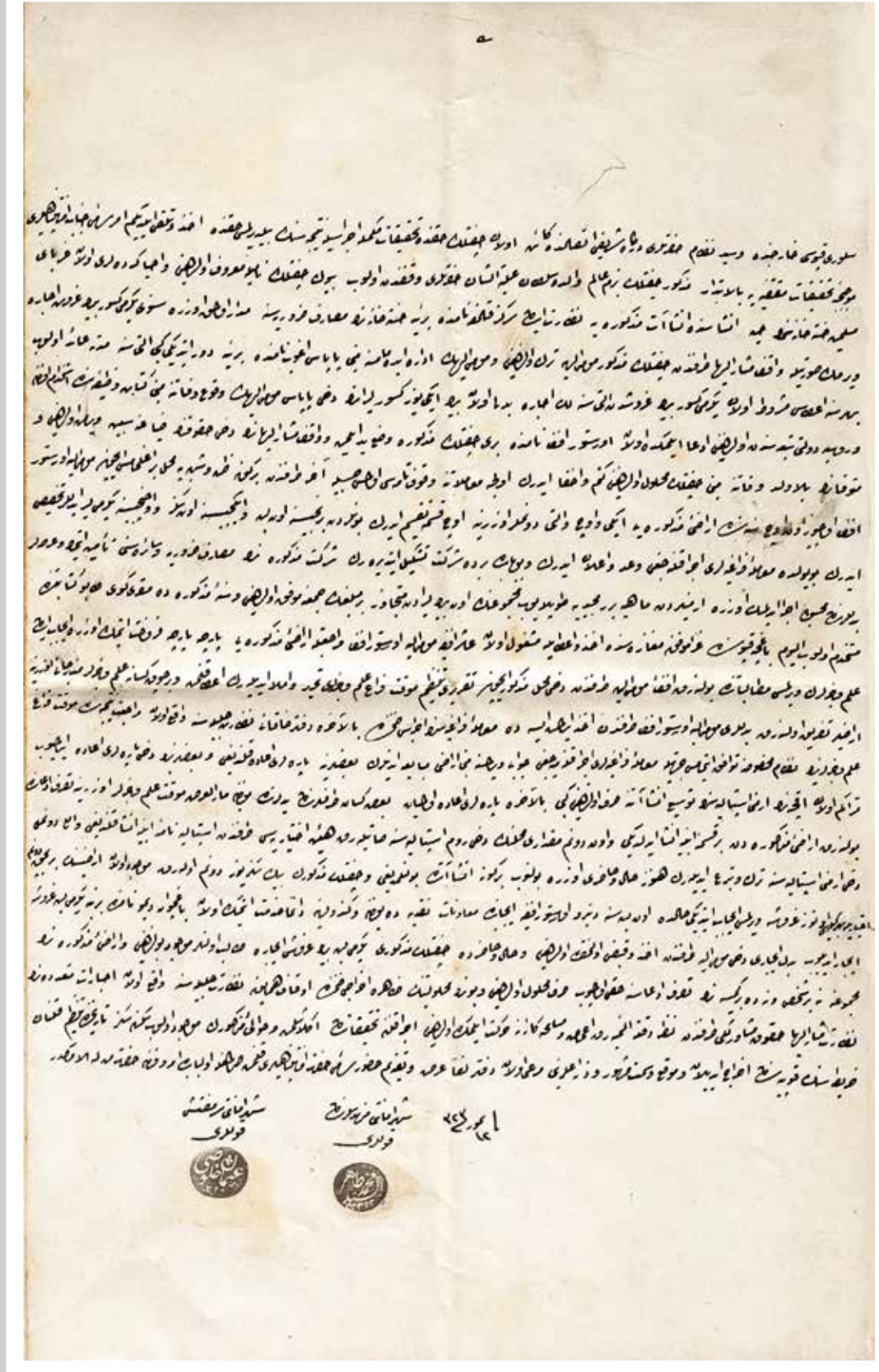
mezkûreden 15) yüz dönümü Yedikule hâricindeki Rum ve altmış dönümü Ermeni hastahanelerine ve bir kısmı da merkûmân Orostosi ile Surp Hazar'ın işgalinde 16) kalarak her nasılsa derûnuna inşa ettirdikleri kârgir ebniyede ba'zen papaslarla toplanmakta oldukları ve arazi-i mezkûreden şimdiye kadar üç yüz 17) dönüm mikdârının satıldığı söylenmekte ve ber-vech-i ma'ruz mahlûliyeti hakkında Mahkeme-i Teftiş-i Evkaf'ca rü'yet olunmakta olan mahkemeye de Evkâf-ı Hümâyûnları 18) Nezâreti hukuk müşavirinin ehemmiyet vermemekte olduğu dahi merkûman Orostosi ile Surp Hazar bilâ veled vefat eden Papas Agob'un 19) el-yevm ber-hayat olduğu iddi'âsıyla yerine yüz yaşını mütecevaz bir papas irâe eylemek fikrinde de bulunmuş ise de bi'l-âhire sarf-ı nazar ettikleri ve Rum 20) İspitalyası'na fûruht edüp İspitalya tarafından inşa ettirilen pavyonların dergâh-ı mezkûre ile yüz metro kadar yaklaştığı anlaşıldığının arzına ictisar eyledim ferman fî 30 Haziran sene 323 [06.07.1907]

Yaver-i Husûsî-i Hazret-i Şehriyârîleri

Süvari Feriki

abd-i memlûkleri

MÜHÜR (Mehmed)

Vesika No: 33

BOA. Y. PRK.ŞH, No: 14/23-II

Hüve

1) Silivrikapısı hâricinde Seyyid Nizâm hazretleri dergâh-ı şerîfi ittisâlinde kâin olan çiftlik hakkında tahkikat-ı mükemmele icrasıyla neticesinin bildirilmesi hakkında ahz ve telâkki eylediğim emr-i sâmi-i cenâb-ı emrpenâhîleri 2) mücebince tahkikat-ı muktaziyeye bi'l-ibtidar mezkûr çiftlik Bezmiâlem Vâlîde Sultan aliyetü's-şan hazretleri vakfından olup Büyük Çiftlik nâmıyla ma'ruf olduğu ve ihyakerdeleri olan Gurebâ-yı 3) Müslimîn hastehanesinin hîn-i inşasında inşaat-ı mezkûreye nezaret eden Serkiz Kalfa nâmında birine hastahanenin masarif-i zaruriyesine medar olmak üzere senevî yirmi küsur bin guruşa icare 4) verilmek sûretiyle vâkife-i müşârün-ileyha tarafından çiftlik-i mezkûr mumâ-ileyhe terk olunduğu ve mumâ-ileyhin idare edememesine mebni Papas Agob nâmında birine devr eylediği gibi altı sene müddete aid olup 5) beher sene i'tası meşrut olan yirmi küsur bin guruşdan altı senelik icare bedeli olan bin iki yüz küsur liranın dahi papas-ı mumâ-ileyhin vukû'-ı vefâtına mebni kitâbet vazifesinde istihdam olunan 6) Rusya devleti tebe'asından olduğu iddi'â edilmekde olan Orstor Efendi nâmında biri çiftlik-i mezkûre vaz'-ı yed eylemiş ve vakf-ı müşârün-ileyhanın dahi hukukunun ziya'ın sebebiyet vermiş olduğu ve 7) müteveffanın bilâ veled vefatına mebni çiftliğin mahlûl olduğunu ketm ve ihfa ederek evvelce mu'âmelâtına vukûf-ı tâmmesi olması hasebiyle âhar tarafından bir gûne zan ve şübheye mahal bırakılmaması için mumâ-ileyh Orstor 8) Efendi üç yüz on üç senesinde arazi-i mezkûreyi iki ve üç ve altı dönümler üzerine üç kısıma taksim ederek bunlardan birincisine on bin ve ikincisine on sekiz ve üçüncüsüne yirmi lira bedeller tahsis 9) ederek bu yolda muâmele-i ferağiyeleri icra kılınacağı va'd ve i'lân ederek ve bu bâbda bir de şirket teşkil etdirerek şirket-i mezkûrenin masarif-i zaruriye ve sâiresini te'min etmek ve arsalar 10) bedellerinin mahsûbu icra edilmek üzere Ermenilerden mâhiye birer mecdiye toplayup mecmû'unun on bin liradan mütevaciz bir meblâğın cem'ine muvaffak olduğu ve sene-i mezkûrede Makriköy tapu kitâbetinde 11) müstahdem olup el-yevm Bağçekapısı'nda gramafon mağazasında ahz ve i'ta ile meşgul olan Âşir Efendi mumâ-ileyh Orstor Efendi müracaatla arazi-i mezkûreyi parça parça fûruht etmek üzere icab eden 12) ilmühaberlerin verilmesi mutâlebâtında bulunarak efendi-i mumâ-ileyh tarafından dahi mahall-i mezkûr için takriri tanzim muvakkaf ferağ ilmühaberleri tahrir ve imlâ edilerek i'tâ kılınmış ve birçok kisâna ilmühaberler mûndericâtı üzerine

13) araziler tefrik olunarak bedelleri mumâ-ileyh Orstor Efendi tarafından ahz edilmiş ise de muâmele-i ferağiyeleri icra kılınmayacağı cevabı verilmesine mebni arazi mübayaa edenlerin ba'zılarına paraları iâde kılındığı ve ba'zılarına dahi paraları iâde edilmeyüp 14) müterakim olan akçenin Ermeni hastahanesinde tevsi'-i inşaatına sarf olunacağı gibi bi'l-âhire paraları iâde olunmayan ba'zı kisân taraflarından yedlerinde bulunan mâr-rü'l-arz muvakkat ilmühaberler üzerine tasarruf ve iânede 15) bulunarak arazi-i mezkûreden bir kısmına ebniye inşa edildiği ve on dönüm mikdârı mahallin dahi Rum İstepalyesine satılarak hey'et-i ihtiyâriyesi tarafından istepalye namına ebniye inşa kılındığı ve elli dönümü 16) dahi Ermeni istepalyesine terk ve teberru' edilerek henüz hâl ü hâzır üzere bulunup bir gûne inşaatda bulunmadığı ve çiftlik-i mezkûrun bin sekiz yüz dönüm olarak mevcut olan arazisinin bir buçuk dönüm 17) i'tibariyle beher kilesi otuz guruşa verilmesi icab ettiği hâlde on beş seneden berü Orstor Efendi icarında muâvenât-ı nakdiyede bulunan ve kendüsine daima hizmet etmekde olan bağçıvan Dîmo nâmında birine yirmi beş guruşa 18) icar eyleyüp bedel-i icar dahi mumâ-ileyh tarafından ahz u kabz olunmakda olduğu ve hâl ü hâzırda çiftlik-i mezkûru yirmi beş bin guruş icara talib olanlar mevcut bulunduğu ve arazi-i mezkûrenin 19) mecmû'una ne bir şahıs ve ne de bir kimsenin tasarruf iddiâsına hakkı olmayup sırf mahlûl olduğu ve bunda mahlûlünün zahire ihracı zımında Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesine vâki' olan ihbârât-ı müte'addidenin 20) nezâret-i müşârün-ileyha hukuk müşavirliği tarafından nazar-ı dikkate alınmayarak iğmaz ve müsama-hakârâne hareket etmekde olduğu icra kılınan tahkikatdan anlaşılmak ve havali-i mezkûrun mevcut olup seksen sekiz tarihinde tanzim kılınan 21) haritasının kopyasından ihrac edilen ve mevki' ve semt-i meşhur ve zâri'lerini mer'î olan defter leffen arz ve takdim-i huzûr-ı sâmi-i hazret-i emrpenâhîleri kılınmış olmağla ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehül emrindir.

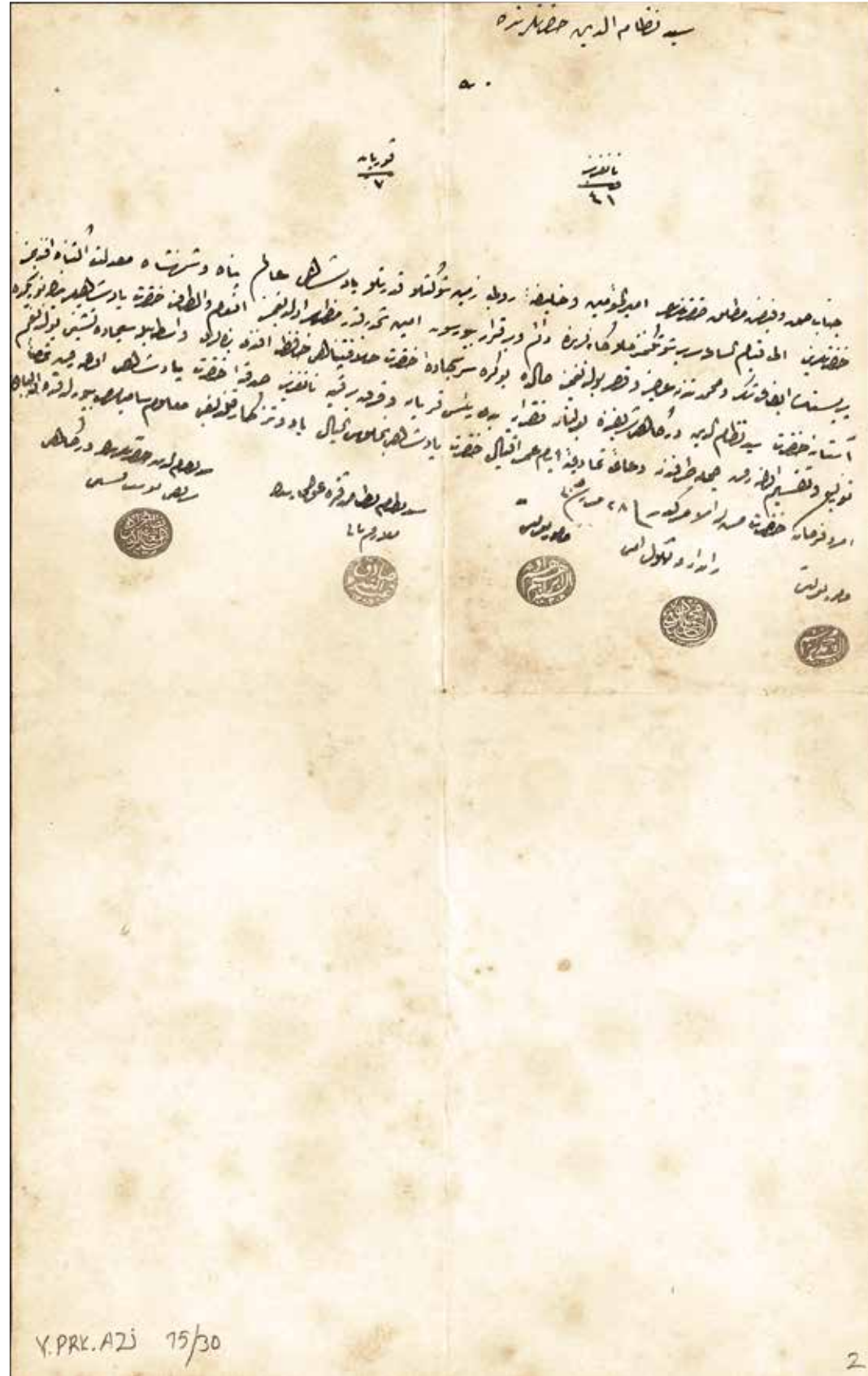
Fî 12 Temmuz sene 323 [25.07.1907]

Şehremâneti Sermüfettişi kulları

MÜHÜR (Osman Hulûsî)

Şehremâneti Mühendislerinden kulları

MÜHÜR (es-Seyyid Mehmed Tahir)

Vesika No: 34

BOA. Y. PRK. AZJ, No: 15/30-2

Seyyid Nizâmeddin hazretlerinde

Hüve

Nân-ı aziz: 41 kıyye

Kurban: 7 re's

1) Cenâb-ı Hakk ve Feyyâz-ı mutlak hazretleri Emîrül-mü'minîn ve Halife-i rûy-ı zemîn şevketlü kudretlü pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı ma'deleti's-şân efendimiz 2) hazretlerini ilâ kıyâmü's-sa'a serîr-i şevket-i mülûkânelerinde dâim ve ber-karar buyursun. Âmin. Şimdiye kadar mazhar olduğumuz in'âm ve eltâf-ı hazret-i pâdişâhîlerinin nezdinde 3) pür-pesend ifâ-yı şükr ve mehmedetinden âciz ve kasır bulunduğumuz halde bu kerre ser-seccade-i hazret-i hilâfetpenâhî Hafız Efendi bendeleri vâsıtasıyla seccadenişini bulunduğum 4) âsitâne-i hazret-i Seyyid Nizâmeddin dergâh-ı şerîfinde bulunan fukaraya yedi re's kurban ve kırk bir kıyye nân-ı aziz sadaka-i hazret-i pâdişâhî olarak tamamen 5) tevdi' ve takdim olunarak cümle tarafından du'â-i temâdiye-i eyyâm-ı ömr-i ikbâl-ı hazret-i pâdişâhî olarak yâd ve tezkâr kılındığı ma'lûm-ı sâmilîleri buyuruldukda ol bâbda 6) emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir fî 28 Mart sene 305 [09.04.1889]

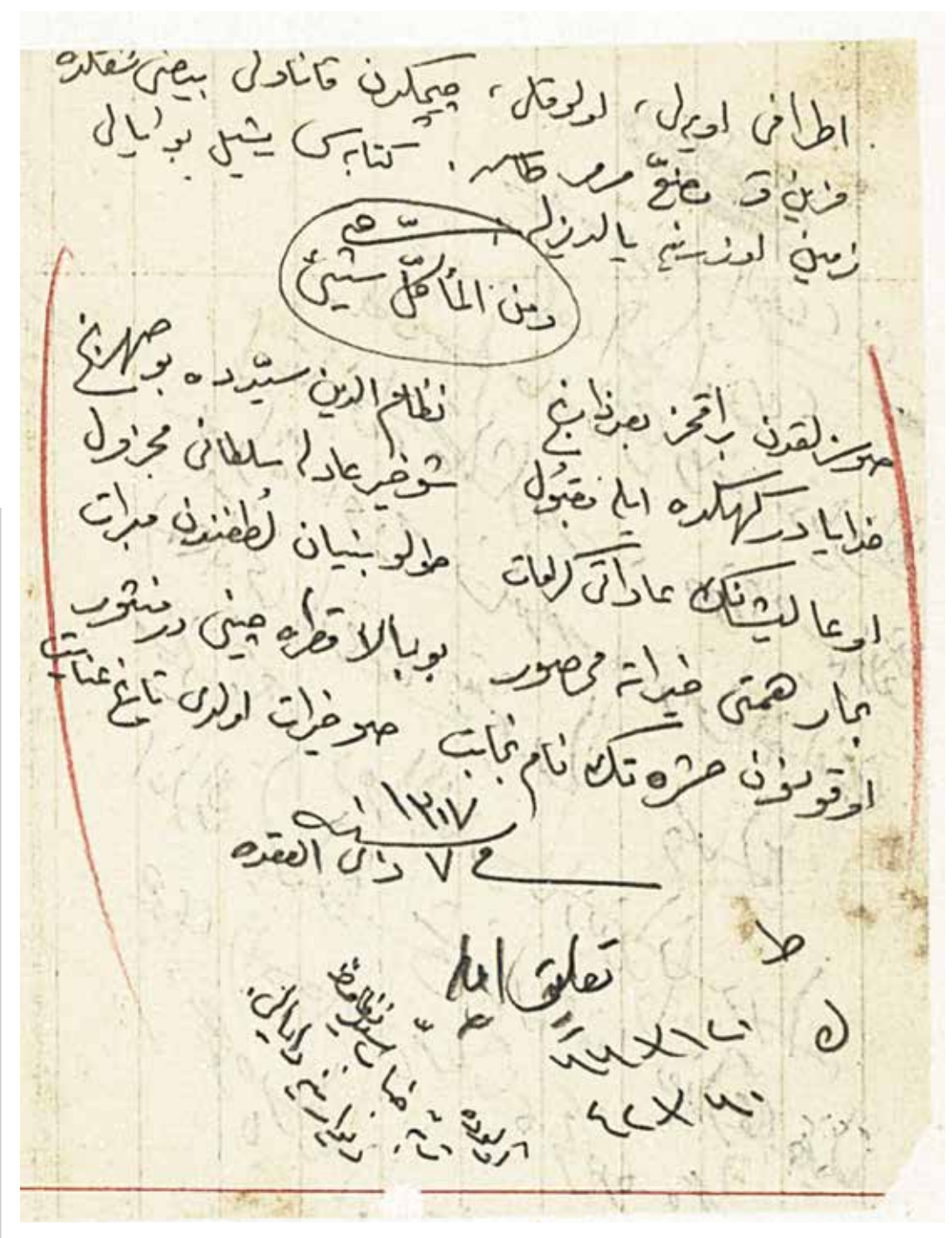
Seyyid Nizâmeddin hazretleri dergâh-ı şerîfi postnişini
MÜHÜR (es-Seyyid Nizâmzâde Şuâeddin)

Seyyid Nizâm'da Karakolunda Mülâzım-ı sâni
MÜHÜR (Sadık Abdullah)

Memur Polis
MÜHÜR (Seyyid İbrahim Edhem)

Jandarma Bölük Emîni
MÜHÜR (es-Seyyid Mehmed Sedad)

Memur Polis
MÜHÜR (es-Seyyid Mehmed Rasim)

Vesika No: 35

Revnakoğlu Arşivi, Dosya No: 282

Etrafı oymalı, oluklu, çiçeklerin kanadlı, beyzî şekilde müzeyyen ve mücellâ' mermer taş, kitâbesi yeşil boyalı zemin üzerine yazılı:

Minel mâ'i külle şey'in Hayy

Susuzlukdan bırakmaz ba'dezâ renc / Nizâmeddin Seyyid'de bu sahrınc

Hudâyâ dergehinde eyle makbûl / Şu hayr-ı Âdile Sultân'ı meczûl

O âlîşânın âdâtı kerâmât / Tolu bünyân lûtfundan müberrât

Bihâr-ı himmeti hayrât mahsûr / Bu bâlâ katre-çini dürr-i mensûr

Okunsun haşre tek nâm-ı necâbet / Su hayrât oldu târîh-i inâyet

Fî 7 Zilka'de sene 1307 [24.06.1890]

Avluda türbe-i cenâb-ı Seyyid Nizâmeddin divarına dayalı

T₁: 66x120

Kef: 42x60

Vesika No: 36

Süheyl Ünver Arşivi, Defter No: 258-I

Süheyl Ali Rıza

335

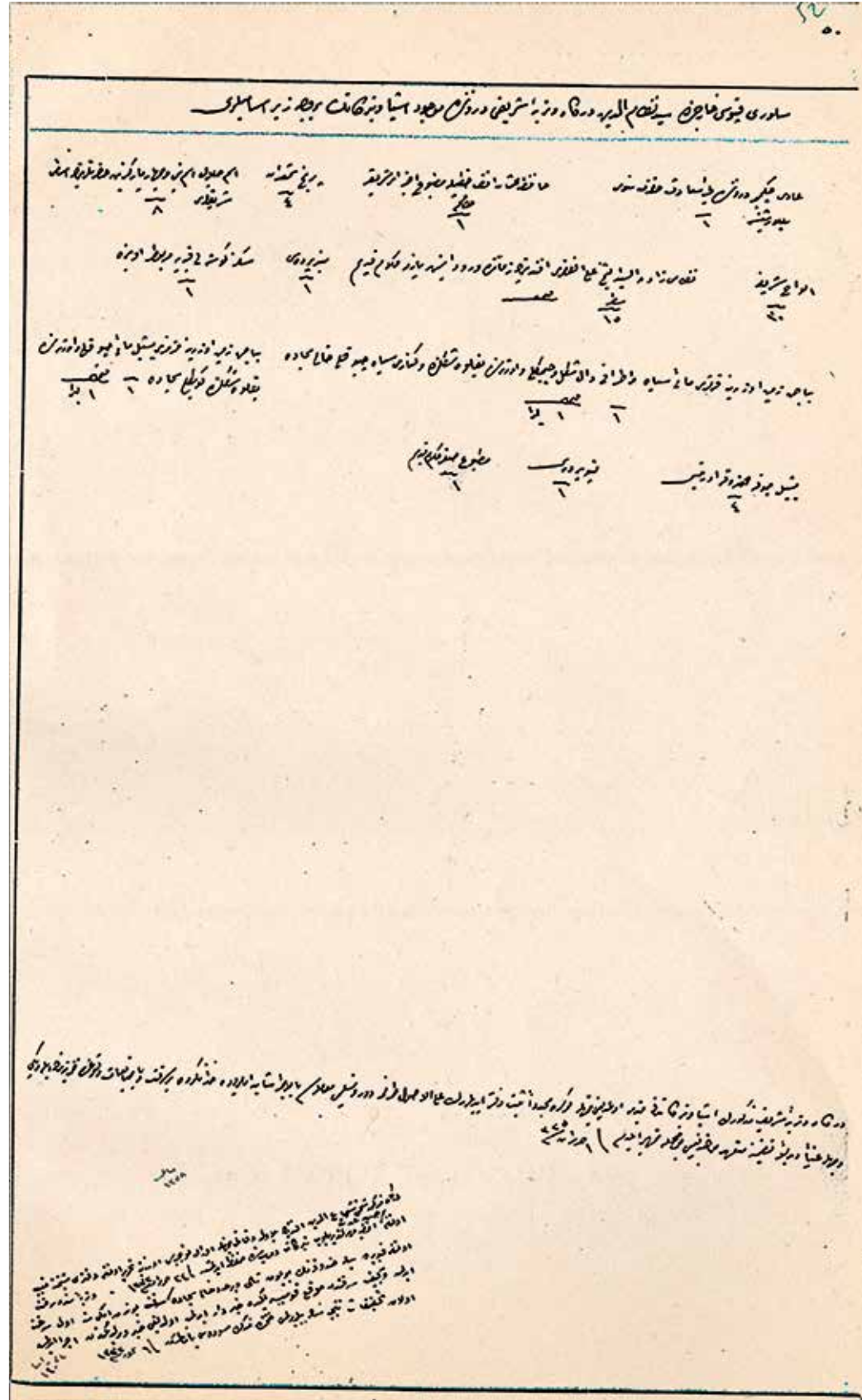
Silivrikapısı hâricinde, hemen kapudan çıkınca, sol tarafda türbe-i şerîfesi bâlâda görülen makâm-ı âlîde Elekli Baba demekle ma'rûf zât-ı şerîf yatar. Bu zâtın resimde görüleceği üzre sanduka-i kabrinin üzerinde elekler asılıdır. Bir kimse bu zâtdan nezr idüp de maksadı husûl bulursa kendi evinde eleklerle devr edermiş. Ve ben de adam olacaksam dönsün diye bugün huzurunda nezr itdim. Lâkin pek geç döndü. Ben de gâliba pek geç adam olacağım. Allah imdad eyleye.

بود آن متیف بگویند دیمه که دنیا ای اهرام و آنکمی ده آصدم
 بونک قارستونده برآورد دارد . او داده یام - ضابط غوام
 ادو - دهر انجیر بیدک ، رسم یایده ، عهده قیوت ریحی بهر
 بو عهده تربی می چیزم ، خواهم به بعضه نقطه برنی تصحیح اندی
 حضرت سنبل سنائی ، مضامنه عهده عهده ، بالا در - باه مرتفعی ناست
 آید ، جای در باه مرتفعه افراد ، منجی انده یل و بر
 صحبت اوندی ، ضابط خواهم « رسم یایده » بو شیخ اوندی
 صحبتی خانم بردان محمد - تکیه نیک نیک در دهانته - حنا بکه
 هیله اولده - آمانه یار رسول الله - مدد ، نه هر نه ، کوزله در
 دار دیدن . شیخ اوندی کوزه ل بشید آکلاندی . در ضابط خواهم
 انجیر خرمه لماره مفتونی عهده بکویه رفیع کره را انجیر بیدن
 صبا علیه ده در - باهون ریحی چیزل . در ضابط خواهم
 شرف خاقید بنی دلشاد بیوردی . جناب خود عهده عهده
 بیوردی ، آه یارب ، یار رسول الله عهده عهده بنی بو
 زو قدرده آیرمه . باقی عهده عهده عهده عهده عهده عهده

Vesika No: 36

Süheyl Ünver Arşivi, Defter No: 258-II

Bu zât-ı şerîf demiş ki: Dünyâyıeledim ve eleğimi asdım. Bunun karşısında bir kahve vardır. Orada Ressam Rıza Bey hocamla oturarak incir yedik, resim yaptık. Hazretim kapının resmini ben de bu hazretin türbesini çizdim. Hocam da bazı noktalarını tashih etdi. Hazret-i Sünbül Sinan'ı, Ramazan Efendi hazretlerini, Bâlâ Dergâh-ı şerîfini ziyaret etdik. Çayır Dergâh-ı şerîfine uğradık. Şeyhi Efendi ile bir müddet sohbet olundu. Rıza Bey hocam da resim yaptı. Bu şeyh efendi sohbeti tatlı bir zât-ı muhteremdir. Tekkenin temizliğine ve rûhâniyetine Rıza Bey'le hayran olduk. Aman Yâ Resûllallah. Meded. Ne hoş, ne güzel yerler var dedik. Şeyh Efendi güzel şeyler anlattı. Rıza Bey hocam incirin fevkalâde meftûnu olduğundan bu gün birkaç kereler incir yedik. Sabahleyin de dergâhımızın resmini çizdik. Rıza Bey hocam da şeref-i refakatleriyle beni dilşâd buyurdu. Cenâb-ı Hak ömr ve âfiyet ihsân buyursun. Âh yâ Rab, yâ Resûlallah, azametın hürmetine beni bu zevklerden ayırma. Bâki cümlemize Hak hidayet göndersin. Fî 31 Ağustos sene 335 [1919]

Vesika No: 37

VGM_DEFTER_2951_28, s. 52

Silivrikapı Hâricinde Seyyid Nizâmeddin Dergâh ve Türbe-i şerîfi Derûnunda Mevcud Eşya ve Teberrükâtın Ber-vech-i zîr Esâmileri

Âdi çekmece derûnuda lihye-i sa'âdet-i hazret-i Nebevî billur şişe. Aded: 1

Hâfız Osman hattıyla matbû' eczâ'-i şerîfe. Takım: 1

Pirinç şamdan: Aded: 4

İsm-i Celâl ve ism-i Nebî ve Cihâr yâr-ı güzîn hazretlerinin esâmî-i şerîfeleri.

Aded: 8

Elvâh-ı şerîfe. Aded: 30

Nizâmîzâde es-Seyyid eş-Şeyh Ali el-Fakrî Efendi'nin zamanında vürûd etmiş yazma Kelâm-ı Kadîm. Satır/Aded: 15. Kıymet -

Minber perdesi. Aded: 1

Sekiz köşeli kubbeye merbut avize. Aded: 1

Beyaz zemin üzerine kırletli mavi siyah ve etrafı dal şekil ve çiçekli ve ortasında baklava şeklinde ve kenarı siyah çubuklu halı seccade. Aded: 1, Kıymeti: 1 lira

Beyaz zemin üzerine kırmızı yeşil mavi çubuklu ve ortasında baklava şeklinde göbekli seccade. Aded: 12. Kıymeti: 1 lira

Yeşil çuka sanduka örtüsü. Aded: 4

Kapu perdesi. Aded: 1

Matbû' sagar Kelâm-ı Kadîm. Aded: 1

Dergâh ve türbe-i şerîf-i mezkûrun eşya ve teberrükâtının kaydı olmadığı cihetle bu kerre meceddeden sebt-i defter edilerek ale'l-usûl tarafıma devr ve teslimi muamelesi bi'l-icra şayet ilerüde huda ne gerde bir sirkat veya zâyiât vukû'unda hazinenin dilediği vechile aynen ve bedelen tazmine taahhüd bulunduğumu bu mühürle temhir eyledim fî 1 Haziran sene 325 [14.06.1909]

Dergâh-ı mezkûr şeyhi Şuaeddin Efendi'nin bilâ veled vefatı cihetiyle evrak-ı tevcihiyesi üzerine tahrir olunan defteri meşihate ta'yin olunan Hasan Adlî Efendi'ye mühürletdirilüb teberrükât dosyasında hıfz edilmiştir. Fî 24 Haziran sene 1332. Ve türbe-i [şerife]sinde sirkat olunan kapu perdesiyle sandukanın büyük şalı ve bir aded halı seccade bundan iki sene evvel sirkat edilmiş ve keyfiyet-i sirkatden mevki' komiserliği de haberdar edilmiş olduğu haber verildiğinden icra edilmiş olan tahkikat neticesinin bildirilmesi zımında müsveddesi yazılmışdır fî 6 Temmuz 1332 [19.08.1916]

SEYYİD NİZAM
CÂMİİ MİMARİ

Dr. Y. Mimar
İ. Aydın Yüksel
ile Söyleşi

06

SÖYLEŞİ
KÂMİL BÜYÜKER

SEYYİD NİZAM CÂMİİ MİMARİ

Dr. Y. Mimar İ. Aydın Yüksel ile Söyleşi

SÖYLEŞİ: KÂMİL BÜYÜKER

Seyyid Nizâm Tekkesi Câmii'nin mimarı olarak câmi inşasına başlamadan önce Seyyid Nizâm Tekkesi ile önceden bir bağınız, mekâna aşinalığınız var mıydı?

Hayır, efendim. Daha önce benim Seyyid Nizâm Tekkesi'yle hiçbir âşinalığım ve hattâ bilgim bile yoktu. Hâlbuki Merkez Efendi'yi ve o civarı çok iyi bilirim. Çok gider gelir ziyâret ederim, fakat Seyyid Nizâm, zaten biraz mahfî, yâni halktan gizli ve uzak imiş. Yâni irşad makamında olmadığı söyleniyor. Öyle ki kendi oğlunu bile Ümmi Sinan'a havâle etmiş denir. Oğlu Seyyid Seyfullah, hani şu "Bu meydanda nice başlar kesilir hiç soran olmaz" diyen zat. Bu zâtın da sur içinde tekkesi vardır.

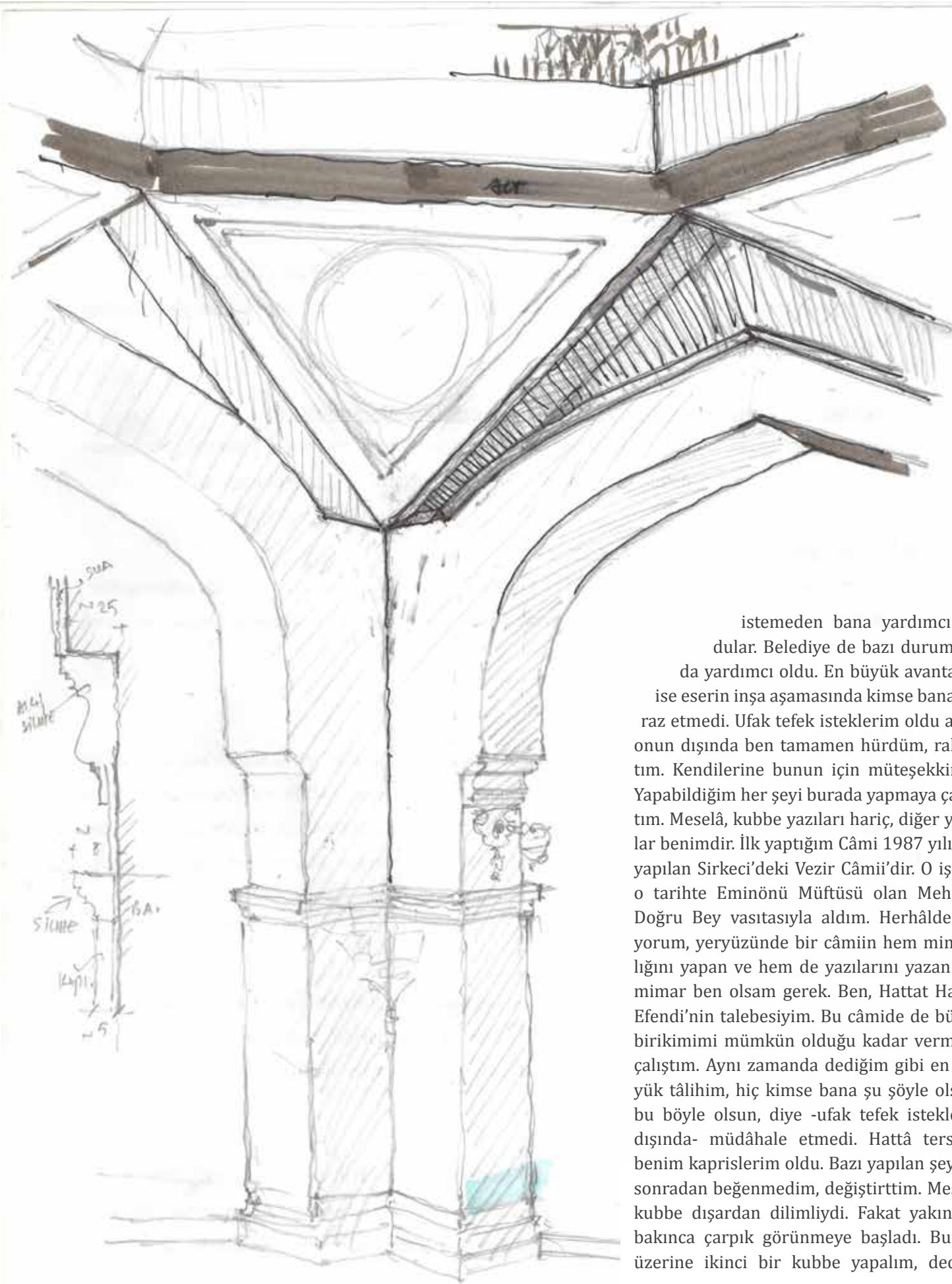
İSTANBUL - SEYYİD NİZAM CÂMİİ - 19 GÖRÜNMÜŞ.

Peki, Seyyid Nizâm Camii mimarlık işi size nasıl verildi?

Buranın mimarlığının bize verilmesi bir nevi lütf gibi bir şey oldu. Bir târihte Zeytinburnu Belediye başkanı Murat Bey'i ziyaret ettim. Kendisiyle Yugoslavya-Mostar dönüşünde uçakta tanışmıştık. O sırada bugün Seyyid Nizâm Câmii'nin bulunduğu yerde hafriyat yapılmış. Hattâ zemine demirler döşenmiş, beton atılmıştı. Zeytinburnu Belediye Başkanı Murat Aydın Bey bir proje de ısmarlamış sanıyorum. Hattâ Murat Bey bu proje için, kim olduğunu bilmediğim bir mimara "Uçuk bir proje istiyorum" demiş. O da Başkan Bey'e "Ben de uçuk bir şey yapmayı istiyordum" demiş. Ben de bunları duyduktan sonra dedim ki, "Oraya uçuk bir şey yapmayın da ne istiyorsanız ben yaparım, hiçbir şey de istemem" dedim. Böyle bir talepte bulundum ve bu civâra, Merkez Efendi olsun, sur içi olsun, bu mânevi merkeze uçuk bir şey yakışmaz, klasik tarzda yahut klasik üslûp çizgilerini taşıyan bir eser lazım, dedim. Bereket ki, Murat Aydın ve Turgut Cansever bir sebeple bu konuda konuşmuşlar. Turgut Cansever de benim gibi böyle bir şey söylemiş, yâni beni te'yid edici tarzda. Bunun üzerine ana fikirde mutabık kalındı ve bana bu proje tevdi edildi. Projeye 2006 yılında başladık. O sene ben bir ameliyat geçirmiştim ve onun akabinde gittim yeri gördüm, dolaştım ve ondan sonra çalışmayı başlattık.

Bu vazifeyi üzerinize aldıktan sonra farklı bir duygu yoğunluğu veya değişiklik yaşadınız mı?

Burası bir makam mâlûmunuz. Seyyid Nizâm Hazretleri'nin de Hz. Peygamberin yirmi yedinci göbekten evladı olduğu rivâyet ediliyor. Halk arasında muazzez ve mükerrer bir makam... Seyyid Nizâm hürmete şâyân bir zat... Her ne kadar mahfî yaşasa da mânevi bir tasarrufu var muhakkak. Bunu bu sebepten zevkle yaptım ve orayı çirkin bir çizgiden kurtarmak istedim. Ondan sonra projeye başladık. Daha önce bir dernek kurulmuştu. Burada işi asıl yapan o dernektir. Hakikaten onlar canla başla hiçbir şey beklemeden,

istemeden bana yardımcı oldular. Belediye de bazı durumlar da yardımcı oldu. En büyük avantajım ise eserin inşa aşamasında kimse bana itiraz etmedi. Ufak tefek isteklerim oldu ama, onun dışında ben tamamen hürdüm, rahatım. Kendilerine bunun için müteşekkirim. Yapabildiğim her şeyi burada yapmaya çalıştım. Meselâ, kubbe yazıları hariç, diğer yazılar benimdir. İlk yaptığım Câmî 1987 yılında yapılan Sirkeci'deki Vezir Câmii'dir. O işi de o tarihte Eminönü Müftüsü olan Mehmet Doğru Bey vasıtasıyla aldım. Herhâlde diyorum, yeryüzünde bir câmîin hem mimarlığını yapan ve hem de yazılarını yazan tek mimar ben olsam gerek. Ben, Hattat Halim Efendi'nin talebesiyim. Bu câmide de bütün birikimimi mümkün olduğu kadar vermeye çalıştım. Aynı zamanda dediğim gibi en büyük tâlihim, hiç kimse bana şu söyle olsun, bu böyle olsun, diye -ufak tefek isteklerin dışında- müdâhale etmedi. Hattâ tersine, benim kaprislerim oldu. Bazı yapılan şeyleri sonradan beğenmedim, değiştirttim. Meselâ kubbe dışardan dilimliydi. Fakat yakından bakınca çarpık görünmeye başladı. Bunun üzerine ikinci bir kubbe yapalım, dedim.

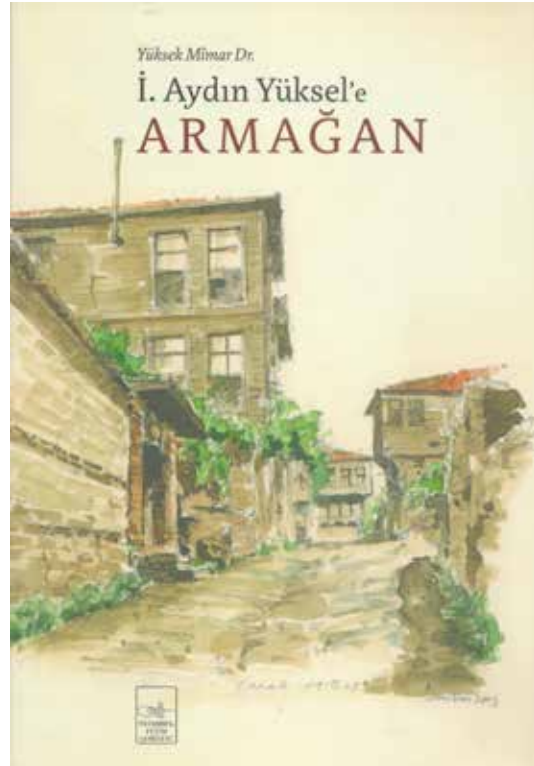
Yüksünmediler, yaptılar. Şu anda çift kubbedir. Câmîinin kubbesinin içi dilimli, dıştan ise yuvarlaktır. Bu bir denemeden dolayı ve yahut tercihten veya değişiklik arzusundan dolayı oldu. Sonra şansına çok iyi bir ekibim vardı. Hâlâ taş ve mermer işçiliğini yapan ekibim aynı kadro. Yardımcı mimar olarak projeleri çizen Mimar Ayfer Mertler vardı. Kendisi şu anda Zeytinburnu Belediyesi'nde çalışıyor. Kocası Erkan Mertler, o da mimardır. O da çok bir iyi şantiye şefidir. Benim her çizdiğim şeyi çok titizlikle ve dikkatle uyguladı. Projedeki kemer çizimleri hepsi üslûp olarak son derece doğrudur ve klasik ölçülere, normlara uygundur. Bu, o gencin -Allah razı olsun-, dikkati ve titizliği sayesinde olabildi. Mermercimle yıllardır çalışıyorum. Vezir Câmii'nden itibaren tanıdığım Cemal Şener. Bahçeşehir Câmii'nde de beraber çalıştığımız birinci sınıf bir ustadır. Onunla çok iyi bir ahenk içinde çalışırız. Dış kaplamayı tamamen o yaptı. İnce mermer ustası olmasına rağmen dış kaplamayı o yaptı. İçerdeki diğer çeşitli parçaları, mihrap ve minber işlerini ve cümle kapısını Teknik Mermer atölyesinde Kâni ve Abdullah Usta'lar yaptılar. Ama hepsi de birinci sınıf bunların. Zaten bu insanları toplasan beş parmağın beşi kadar bir şeydir. Câmî 2010 yılında etrafı tam olarak tamamlanmadan ibâdete gayri resmi olarak açıldı, resmi olarak hâlâ açılmadı. Çünkü müstemilâtın bir kısmı bitti ama asıl kültür merkezi olacak kısmı sonra yapılmak istendi. Biz yine Kültür Merkezi bölümünün projelerini hazırladık, fakat onların yapımı bir inşaat firmasına verildi. Onlar da anlayabildikleri, bilebildikleri kadar yaptılar. İnşaat yapmak, herhangi bir modern inşaatı bilmek, geleneğe bağlı bir yapıyı yapabilmek için kâfi gelmiyor. Çünkü kullandığımız bazı malzeme ve tarz ve detay bu gün kullanılanlardan çok farklı. Bunlara âşinâ olmak, neyin nereye üslûp dâhilinde uyum sağlayacağını, yakışacağını bilmek lazım. Tabii bu mimarın işi ama ekiple ahenk içinde olmadı mı, bu sefer işler sırtmaya başlıyor. Ben o bakımdan kendimi bir hayli şanslı addediyorum.

*O zaman sadece câmi kısmı
sizin elinizden geçti...*

Biz, câmi, şadırvan, tuvaletler kısmı, tuvaletin üstündeki o ahşap kaplı meşrûta ve Türbe-i Şerif'e kadar gelen kısmı bitirdik. Eski meşrûtalar yeniden ihyâ edildi, ama onu biz yapmadık, sonradan yapıldı. Biz sadece L biçiminde altta tuvaletleri de olan kısımla, şadırvanı bitirdik ve ekibimiz çekildi. Câmiye Prof. Dr. Mustafa Tahrallı tarafından bir târih düşürüldü. Onu da kitâbede hem tâlik hattıyla ve hem de lâtin harfiyle yazdık. Böylece kadîm bir gelenek olan târih düşürme ve usûlünü devam ettirmiş olduk. Mustafa Bey şimdi Bağcılar'da yaptığımız Hz. Ayşe Câmi'i'ne de bir târih düşürdü. Bu yeni câmiin inşaatı hâlâ devam etmektedir, ama daha kaliteli bir işçiliği var. Meselâ biz Seyyid Nizâm'da traverten taşı kullandık. Hazret-i Ayşe Câmi'i'nde ise Çorum'dan gelen çok daha sert gri bir andezit taşı kullanıldı.

*Seyyid Nizâm Câmi'i'ni mimârî olarak
kıyasladığınız vakit daha önceki yaptığınız
câmilerden farklı olan tarafları nelerdir?*

Bu câmi, yaptığım câmilerin en büyüğüdür. Çeçenistan'da da birkaç câmi yaptım ama onların sâdece projelerini verdim, inşaatında bulunamadım. Daha sonra bana resimlerini gönderdiler. Eyvah, dedim. Her şeyin bir kânunu, bir usûlü vardır. Anladım ki işin başında olmayınca olmuyor. İnşaata on günde bir, haftada bir uğramakla olmaz. Mimar her gün işinin başında olacak. Hattâ inşaattan ileride olacak mimar. Bu Vezir Câmi'i'nde böyleydi

Seyyid Nizâm'da da böyleydi... Bir gün konuşuyoruz bizim hanımla. Hanım bana: "Bak, câmiye gidiyorum demiyorsun, câmime gidiyorum" diyorsun, dedi. Bunu farkında olmadan söylemişim belki ama böyle benimsemeyince de iş istediğiniz gibi olmuyor. Sonra, her mimar biraz ressam olmalıdır, derim. Çünkü tahayyül ettiği şeyi bitmiş gibi görmeli ve kâğıda dökmelidir. 'Bitmiş gibi görebilmelidir' den kastım da o. Biraz ressam olmak. Yoksa tahayyül edemedikten, kâğıda dökemedikten sonra mümkün olmuyor. Çünkü kâğıtta binayı iki boyutta görüyorsunuz, ama üç boyutlu tasavvur etmeniz lâzım, zira ortaya çıkacak olan eser üç boyutlu bir şeydir. Yalnız bazen insan çok hatalar da edebilir, tahayyülü onu aldatabilir. Ama esasta öyle olması gerekiyor sanırım.

*Peki, mimârîde hangi çizgiyi takip ederek
bugünlere geldiniz?*

Bu tabii ki bizim için cevabı da zor, suali ayrı zor, münakaşası bol, fikri bol bir konudur. Ben rahmetli Ekrem Hakkı Ayverdi Bey'in ta-

lebesiyim. Onun bir sözü vardır. Hem hocam olduğu için, hem de mâkul bulduğum için söylüyorum: "Bir millet yeni bir şey, güzel bir şey yapamıyorsa eskileri taklit etmekle yetinmelidir veyahut işe başlamalıdır" derdi. Eskileri taklit sırasında zamanla zihninizde, görüşünüzde bir şey oluşur, bir şey teşekkül eder. Ekrem Hakkı Bey de bunu söylemek istiyordu. Elimizde hem eski ve hem de yeni unsurlar var ama ortaya yeni bir terkip çıkması lâzım. Ben Ekrem Hakkı Bey'le 25 sene çalıştım. Osmanlı Mimârî araştırmalarında beraberdik, onun yardımcısı idim, bu sûretle çok bina gördüm, çok rölöve yaptım. Gerek yurt içinde gerek yurt dışında, bütün Balkanlar'da Yugoslavya'da Macaristan'da Osmanlı Türk eserlerini tetkik ettik, Anadolu'da da öyle çalıştık. Doktora tezim II. Bayezid ve Yavuz Selim devridir, sonra Kânûni devrindeki Osmanlı eserlerini yazdım. Çok eser görünce insanın zihninde bir birikim oluyor ister istemez. Onunla hemhâl olmaya başlıyorsunuz. Size o birikim yön vermeye başlıyor artık. Ama tabii ki dün-

yaşamadığınız için de yaptığınız dünün aynısı olmuyor, olamıyor zaten. Fakat, artık eski gelenek de devam etmiyor, bir ekibiniz de yok. Bugünün ekibiyle bugünü yaşıyorsunuz. Bugünün şartları içinde ister istemez bugünün malzemelerini kullanıyorsunuz. Artık başka bir değişik hayat tarzı ve görüş var. İster istemez bundan siz de etkileniyorsunuz. Bunlar oraya aksediyor ister istemez. Ben tabii esasta klasik olmakla birlikte onları yeni ve farklı bir tarzda ele almaya çalıştım. Bunu da bileerek ve yapıda ne icap ediyorsa onu yapmaya çalıştım. Muvaffak oldum mu olamadım mı onu zaman söyleyecek. Yalnız, oldukça âhenkli, gözü ve gönü rahatsız etmeyen bir şeyler yapabildiğimi zannediyorum. Meselâ Bahçeşehir Câmi'i de benim eserimdir. Meselâ o câminin minâresini sevmedim. O câmi, bugün yapmakta olduğumuz Bağcılar'daki câmi ile plan bakımından esas çizgileriyle benzerdir. İnsan tekrar etse de aynısını taklit etmiyor, istese bile edemiyor. Onun için Seyyid Nizâm Câmi'i'nin diğer müstemilât veya kültür faaliyetleri kısmı, yapı olarak ve inşaat tekniği olarak câmi ile tam uyum sağlayamadı maalesef.

*Bu durum biraz da bizim geleneğimizle
irtibatlı gâliba. Özellikle sanatta, mimârîde
detaycılığın hâkim olduğunu görüyoruz.
Hiçbir şey sebepsiz, manasız, maksatsız
yerleştirilmemiş.*

Evet. Söylediğiniz husus bana bir şey hatırlattı. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde geçen seneye kadar hocaydım. Birkaç ay evvel diploma öğrencilerine bir sunum yapar mısın, dediler. Konu

da yeni bir câmi projesi. Yapayım, dedim. Başladım konuşmaya. Çizimden, resimden, şekilden ziyâde, bilhassa rûhundan bahsettim işin, mânâsından bahsettim. Çünkü eğer bir bina, yapılışının mânâsına, maksadına ve rûhuna uygun değilse bir şeye benzemez zaten. O mescitte yapılan ibâdetin mânâsının ve rûhunun, ibâdetin kime karşı yapıldığını bilirseniz, ona göre bir şey yaparsınız. O zaman o atmosferi meydana getirebilirsiniz. Son derece kıymetli bir mücevheri bir karton kutuya koyamazsınız. Ona lâyük ve aynı evsafa güzel bir kutuya koyarsınız. O, mânâyla mütasîf olmalıdır. O zaman yapılan iş, mânâsına, rûhuna uygundur. Yâni konunun rûhuna uygun olan ve sakil kaçmayan, aksi düşmeyen bir şey yakalamak lazım. Madde ile mânânın bir şekilde âhengi diyelim isterseniz.

Seyyid Nizâm Câmii hatlarının size ait olduğunu biliyoruz. Biraz bahseder misiniz?

Daha önce de söyledim. Kubbe ve kuşak yazısı hâriç -çünkü o Hüseyin Kutlu'ya ait- dışardaki yazılar, şadırvandaki yazılar, cümle kapısındaki kitâbe ve iki tarafta da müsen-nâ -yâni simetrik- “Hüvallahullezî” ve içerde mihraptaki âyet ve pencere üstlerindeki çini «Âyete'l kürsi” benim hattımdır.

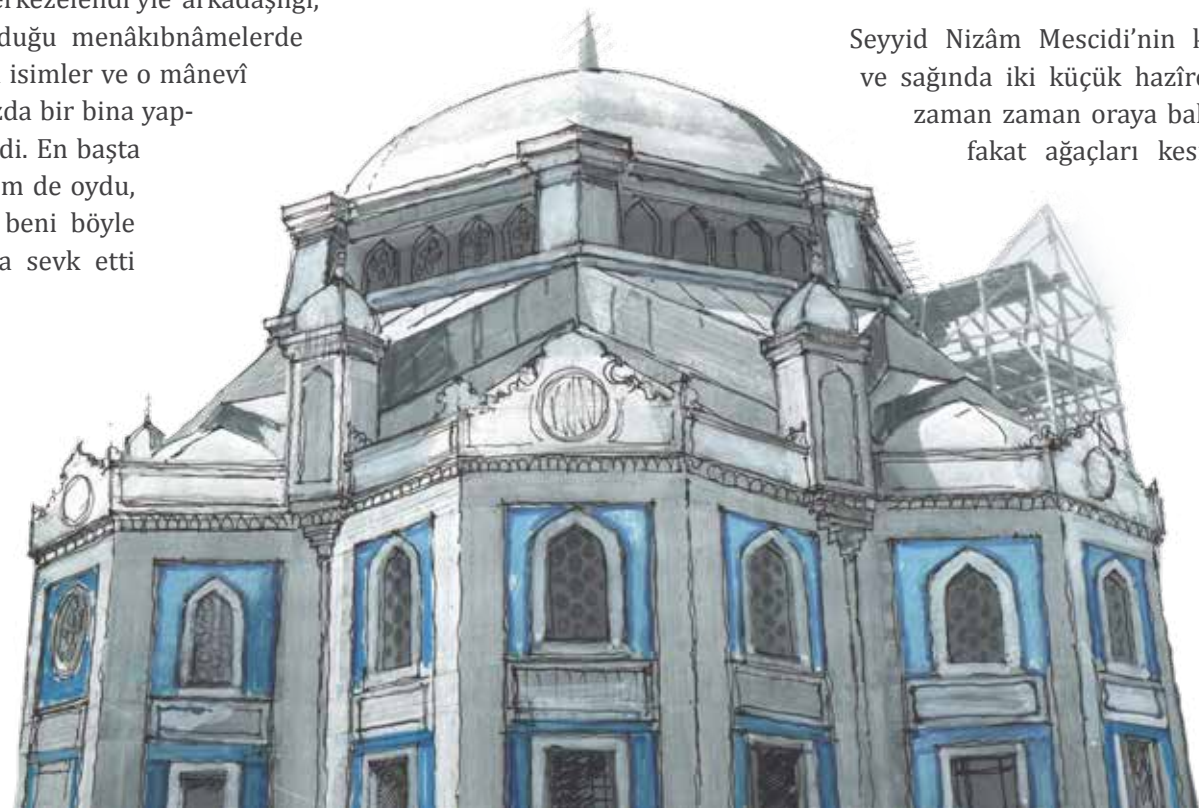
Câminin diğer ince işleri ile ilgili hangi ustalar, sanatkârlar çalıştı?

Kürsü olsun, minber olsun, mihrap olsun hep klasik tarzda yapıldı. Ufak tefek değişiklikler, yenilikler vardır ama esasta öyledir. Cümle kapısı da öyledir. Onlarda da klasik üsluptaki alışılmışın dışına çıkmadık. Çünkü asırların süzgecinden süzülüp gelmiş ve oturmuş, kabul görmüş bir şey inanın ki en doğrusudur; çünkü zaman içinde fazlalıklarından ve ufak tefek ârızalardan ayıklanmıştır. Klasik demek de zâten odur. Yâni klasik, her devirde değerini kaybetmeyen şeydir. Binanın tamamında biraz Selçûkî bir hava ve üslûp vardır. Ama daha çok Osmanlı'dır. Selçûkî tarzı biraz kemer formlarında kullanıldı. Onu seviyorum.

Bazı değişiklikler yaptık. Mesela Cihâr Yâr-ı Güzîn isimlerini İsm-i Nebî, İsm-i Celâl gibi isimleri ışıklı yaptık. Kırık kemerler arasında derin boşluklar çıkmıştı. Alçı gibi duran yeni bir malzeme kullandık. Arkadan ışık vererek değişik bir atmosfer yarattık. Câminin benim için dikkat çeken tarafı biraz fazla süslü olduğudur. Mesela çok altın kullandık. Gerek mihrapta, gerek minberde, gerek kürsüde biraz fazla altın kullanıldı. Ama zamanla onlar aşınır. Süleymaniye'nin dış avlu kapılarında bile vaktiyle altın nakışlar varmış. Bu husus, inşaat defterlerinde var, kaydedilmiş, ama bugün yok. Zamanla silinerek kaybolmuş.

Câmi inşââtına başlamadan bölgede ve inşaat mahallinde dikkatinizi çeken bir şeye rastladınız mı?

Bildiğim kadarıyla, tekkenin, yani mescidin ve hazîrenin ve bir de o eski ahşap evin dışında, bölgede eskiyi hatırlatan hiçbir çizgi yoktu. Yakın zamana kadar da orada bir şey yokmuş. Eskiler biliyorlar, galiba 1950'lere kadar falan mescidin çatısı bile yokmuş. Üstü açık sadece duvarları kalmış, o kadar bakımsız metruk bir vaziyette imiş. Civarda mâlûm olduğu üzere büyük bir kabristan var. Hemen biraz yakınında Mevlevîhâne var, Merkez Efendi Câmii ve Türbesi var. Seyyid Nizâm Hazretleri'nin Merkezefendi'yle arkadaşlığı, muhabbetinin olduğu menâkıbnâmelerde geçiyor. Bütün bu isimler ve o mânevî hava, bize bu tarzda bir bina yapmak duygusu verdi. En başta söylemek istediğim de oydu, bu manevî hava beni böyle bir eser yapmaya sevk etti diyebilirim.

Biz bölgeye geldiğimizde, söylediğim gibi büyük bir hafriyat mahalli açılmıştı. Biz işe başlamadan daha evvel o düşünülen mutasavver uçuk bina için hafriyat yapılmıştı. Hattâ zeminde küfeki taşları çıktı tabii olarak. Kat kat. O civarda zeminde küfeki taşı vardır. İstanbul câmilerinin inşaatı asırlardan beri o taşlarla yapılır. Kademe kademe onları bulduk ve çıkardık, bir kenara yığdırdık. Bunlar çok kıymetli taşlardır. Restorasyonda falan kullanırlar veya kâfi derecede çıkarsa ihâta duvarlarını bununla yaparız, diye düşündüm. Epey bir süre sakladık, muhafaza ettik. Fakat çok yer kaplamaya başladı. Aldılar götürdüler. Hâlbuki şimdi yapılan restorasyonlarda “imitasyon” dediğimiz beyaz çimento ve köfeki tozuyla bir harç kullanılıyor. Yanlış bir şey. Hâlbuki bu taşlar kullanılabilir. Çünkü İstanbul'da yapılan câmilerin esas taşı budur. Bakırköy'e doğru çıkarken sol tarafta biliyorsunuz büyük binalar yapıldı. Adliye Sarayı gibi. O sahanın altı tamamen küfeki taşıdır. O kadar İstanbul'un yakınındadır o ocaklar. Edirne'nin köfeki taşı ise başkadır. Maalesef biz de çıkan taşları kullanamadık. Dediğim gibi Seyyid Nizâm civarı boştu ve herhangi bir şeye rastlamadık.

Tekke ile şu an yolla bölünmüş küçük bir hazîre var. Buraya dâir elimizde bilgiler var mı?

Seyyid Nizâm Mescidi'nin kible tarafında ve sağında iki küçük hazîre durmaktadır, zaman zaman oraya bakım yapıyorlar, fakat ağaçları kesiyorlar maale-

sef. Mescidin bir tek resmi var. Süheyl Ünver Bey'in çizdiği Seyyid Nizâm Tekkesi resmi. Demek ki o yol o sırada mevcut imiş ve o yola göre de mescidi oturtmuşlar. Ancak mescidin kiblesi biraz yanlıştır. Bizim yaptığımız doğrudur. Biz o eski kibleye uymadık. 5-10 derece kadar kaymıştır. Hattâ çok tereddüt ettim. Ne yapayım, burada Hazretin tekkesi, mescidi var. Onun durumunu mu kullanayım, yoksa câmiyi bugünkü teknik imkânlarımızla bulduğumuz doğru kibleye göre mi koyalım? Sonra bir karar verildi, Müşterek mi verildi, yoksa benim tercihim miydi, onu hatırlamıyorum. Ama dikkat ederseniz kible istikâmeti farklıdır, arada 5-6 belki 10 dereceye kadar bir kayma vardır. Vaktiyle, zamanın ölçüm imkânlarıyla kibleleri tam oturtamamışlar. Bunun örneğine daha önceki araştırmalarımızda çok rastladık. Niyete bakın siz. Mescidin önündeki yol herhalde bir ana güzergâhtı. Üzerinde de iki tane çeşme var. Biraz aşağıda, surlara daha yakın Hacı Bayram Çeşmesi var.

Süheyl Bey'in defterlerinde buranın hazin hâli konu edilmiş. Hatta Süheyl Bey “Hazret acaba buranın yapılmasını istemiyor mu?” diye de soruyor.

Hakikaten öyle gâliba, belki de biraz istemiyor. Mahfî yaşamayı tercih ediyor anlaşılan. Fakat meselâ Seyyid Nizâm Tekkesi'nde nice ihyâ günleri olduğunu ve nice zikir meclisleri kurulduğundan Hüseyin Vassaf *Sefine-i Evliya*'da bahseder. Evet, başka bilgi de yok. Meselâ Evliya Çelebi hiç zikretmiyor. Merkez Efendi'den bahsediyor ama Seyyid Nizâm'dan hiç bahis yok. Burada belki dediğimiz gibi, Seyyid Nizâm'ın kendi halinde münzevî yaşayan bir zat olmasının da etkisi vardır.

Seyyid Seyfullah'ın Emirler Tekkesini şu an ki haliyle görme imkânınız oldu mu?

Orası başlı başına bir tekkedir. Seyyid Nizâm tekkesi ise, tekkelik vazifesini ne derece gördü, Seyyid Nizâm'dan sonra gelenler,

İ. Aydın Yüksel, Seyyid Nizâm Câmii giriş kapısındaki imzası önünde

meşâyih silsilesi kimlerdir? Bilinmiyor. Oğlu Seyyid Seyfullah bile Sinanî tacını giyiyor ve Ümmi Sinan'ın halifesi oluyor.

Kayda geçmesi için câmi inşaatında görev almış dikkate değer isimleri de zikredebilir misiniz?

Daha önce de söylediğim gibi, dış taş kaplamasını Cemal Şener Usta ve oğulları yaptı. Üst mahfildeki mihrapları ve kapıları yine Cemal Şener ve ekibi yaptı. Mihrap, minber, kürsü ve cümle kapısını, merdiven ve mahfil korkuluklarını Teknik Mermer Atölyesi'nden Kâni ve Abdullah Usta'lar yaptı. Son cemaat yerinde küçük sütunlar vardır. Onlar doğrudan doğruya ocaktan ısmarlama geldi. Sütun başlıkları ve

kâideleri burada yapıldı. Pencerelerdeki dışlık taş kafesler Cemal Şener tarafından yapıldı. Nakışlar Semih İrteş'in ustaları tarafından, kuşak ve kubbe yazısı Hüseyin Kutlu tarafından yazıldı, Diğer yazılar, mihrâbın üzerindeki ayet, ondan sonra iki taraftaki Fatiha Sûresi ki Süleymaniye'den kopyadır, ama iyidir, onlar da benimdir. Çinilerdeki yazılar benimdir. Son cemaat yerinin tâcındaki "innessalâte..." yazısı, cümle kapısındaki yazılar, Mustafa Tahralı'nın târih kitâbesi, iki taraftaki çini müsenna "Hüvellahüllezi" benimdir. Câminin dış cepelerinde pencere etrafında çini kaplanmak istendi önce. Benim yaptığım ilk resimlerde öyle düşünüldü, sonra vazgeçtik. Baktık ki çok süslü olacak ve yapıyı çiniye boğacağız. Bahçeşehir'de öyle yapmıştık. Çok fazla cafacı olacak, sade daha iyi, dedik. Minâre kâidelerindeki hendesî yazılardan birisi "Elhamdülillah" Bâyezid Câmii'nden kopyadır. Diğer hendesî yazılar benimdir. Ancak şunu söyleyebilirim ki, câmiyi bugün tekrar yapsam iki üç metre daha yüksek yapardım. Zira biraz alçak düştü. Yani o kubbe cesâmetine, hacmine göre beden biraz alçak gibi duruyor. Mimarlığın cilveleri de bunlar. Baştan bunu göremediniz mi ömür boyunca, ah şöyle yapsaydım diyorsunuz ama dönemiyorsunuz.

Câminin ahşap kapıları Hikmet Bürkük Usta'nın işleridir. İşçilik olarak güzeldir, fakat doğu ve batı tarafına düşen yan kapıların renkleri güneşten birazcık soldu. Millet ondan şikâyetçi, saçaklar kâfi gelmiyor onu gölgelemeye. Binanın altında bir otopark var. Otoparkın havalandırması ve ışığı kafesli pencerelerden yapılmıştır. Giriş kademesi biraz yüksektir. Ayrıca şadırvan havuzunun ortası da boştur o da havalandırma ve tabii ışık içindir. Su yoktur içinde, sadece otoparkın tabii havalanması ve ışıklanması için boş bırakılmıştır. Eğilip baktığınız vakit görürsünüz, sırf onun için yaptık. Çünkü tabii hava ve tabii ışık başka bir şey. Tuvaletlerdeki dizaynımız çok beğenildi Zeytinburnu Belediyesi tarafından. Aynısı Merkez Efendi'ye de

yapıldı. Mesele sıcak-soğuk su meselesi değil sadece ele alış tarzı ve o atmosfer. Seyyid Nizâm'da yapılan bu uygulama başka yerde de kullanılmış. Bu güzel bir şey. İyi şey demek ki örnek oluyor.

Kaç yıldır mimarlık mesleğini icra ediyorsunuz?

Benim ilk tahsilim iç mimarlıktır. 1965-66'da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olduktan sonra askere gittim. Askerden geldiğimde tekrar mimarlık bölümüne girdim. 1970'tir ikinci tahsilimin başlangıcı. 1975'te de mezun oldum. Demek ki 43 sene olmuş. Ama iç mimarlığın bana çok faydası

oldu. Ancak asıl tahsilim, Ekrem Hakkı Bey'le çalışırken öğrendiklerimdir. Gördüğüm yüzlerce -binlerce dersem mübalağa olur- eser, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren Kânûni devri sonuna kadar gördüğüm binaların rölövesini yapmak ve onları tanımak, asıl kazancım o oldu. Sonra iki sene Avrupa'daki Osmanlı eserleri üzerinde çalıştık. "Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri" diye 4 ciltlik bir eser neşredildi. Bu eserin pişirilip kotarılması, gidilmesi gelinmesi bir hayli zaman almıştır. İki seyahatte bitirdik çalışmanın ön hazırlığını. Asıl bilgi kısmını, yâni metin kısmını Ekrem Hakkı Bey yazmıştır. Bir daha kolay yazılır gibi değildir. Tam bir el kitabıdır. Ondan sonra ona dayanarak çok

eser yazıldı, hattâ belgeseller yapıldı. Daha da çok eser yazılmalı ve hatta şehir monografileri yapılması lâzım.

Ekrem Beyle birlikte İstanbul içinde eserleri müşahede ve yerinde inceleme imkânı buldunuz muhakkak. Peki, o dönem Zeytinburnu ve civarı için böyle bir şey yapmış mıydınız? Ekrem Bey'in mimarlığından bahseder misiniz biraz da.

Hayır maalesef. Zeytinburnu ve civarında bir çalışmamız yoktu. Zira görülecek ve değerlendirilecek pek bir eser bulunmamaktadır. Ekrem Hakkı Bey'in de müstakil bir mimari eseri yoktur. O daha çok inşaat ve restorasyon yapmıştır. Meselâ hastane de inşa etmiştir, yol da, köprü de... Topkapı Sarayı'nın da büyük restorasyonunu o yapmıştır. Edirne ve civarında Selimiye dahil birçok restorasyon yapmış ve o da restorasyonlar sayesinde çok şey öğrenmiş. Binanın yapı tarzını, üslûbunu öğrenmiş. Ben meselâ ilk câmim olan Vezir Câmii'ni yaparken, bazı şeyleri yaptıktan sonra neden öyle yapıldığını anladım. Uygulayıcaya kadar bir projeyi iki boyutlu çizgi olarak görüyorsunuz. Ama bazı şeyleri sırasıyla yapmaya başlayınca, kubbeyi neden böyle oturtmuşlar, kemeri niye böyle yapmışlar o zaman anladım. İnşaati tanımak çok önemli bir şeydir. Yani Ekrem Hakkı Bey'le bu konu üzerinde çok konuşmamız, görüşmemiz ve çalışmamız oldu. Çok seyahatimiz oldu beraber. Kendisini rahmetle yâd ediyorum.

Seyyid Nizâm Tekkesi

(SEYYİD NİZAM CÂMİİ VE
KÜLTÜR MERKEZİ)

07

PROF. DR.
ABDÜLHAMİD
TÜFEKÇİOĞLU

Seyyid Nizâm Tekkesi

(SEYYİD NİZAM CÂMİİ VE KÜLTÜR MERKEZİ)

PROF. DR. ABDÜLHAMİD TÜFEKÇİOĞLU*

Bulunduğu Yer

İstanbul'un merkez ilçelerinden Zeytinburnu'nda, Seyyid Nizâm Mahallesi adıyla bilinen mevkî-de yer almaktadır. Kuzeydoğusunda Balıklı Meryem Ana Rum Ortodoks Manastırı, güneyinde ve batısında hazîre bulunmaktadır. Tarihî süreç açısından bakıldığında Tekke, Nefs-i İstanbul yani Suriçi bölgesinin batıya, Trakya bölgesine açılan Silivri Kapısı-Bakırköy (Hebdomon)-Küçükçekmece (Rhegion)-Büyükçekmece (Athyras)-Silivri (Selymbria) anayolu üzerine konuşlanmıştır. Bu tarihî yolun güney kısmında ise Mese Yolu adıyla bilinen, Altın Kapı-Yedikule mevkiinden Kazlıçeşme Mahallesi'ne çıkıp denize paralel Via Egnatia uzanmaktadır. Kuzeyinde Merkez Efendi ve Mevlevîhâne'ye ulaştıran Yenikapı, daha kuzeyde ise İstanbul'un medâr-ı iftihârı Ebû Eyyub el-Ensârî'ye kavuşturan Topkapı ve Edirnekapı bulunmaktadır. Böylece Kadîm İstanbul, başta Ebû Eyyub el-Ensârî olmak üzere, Merkez Efendi, Mevlevî meşâyihî ile birlikte Seyyid Nizâm gibi büyük manevî önderlerle yani fizîkî surların haricinde ayrıca manevî surlarla da kuşatılmıştır. Başka bir deyişle Seyyid Nizâm Tekkesi'nin bulunduğu güzergâh, İstanbul'un fethinden sonra Sultan Bâyezid – Yavuz Selim Han devrinde şekillenmiş önemli bir tasavvuf yoludur.^[1]

Yapının Adlandırması

Kitâbeler, arşiv vesikaları ve yazılı kaynaklar incelendiğinde yapının farklı terimlerle tanımlandığı görülmektedir. Her ne kadar ilk inşâ sürecine ait kitâbe yoksa da hazîredeki mezar taşları ve onarım kitâbeleri bazı ipuçları vermektedir. Örneğin Seyyid Nizâm neslinden Seyyid Mehmed Lütfullah ve Hüseyin Nizâmeddin Efendilerin kabir taşlarında “bu hangâh-ı şerîfin postnişîni” ifadesinde yapı “hankâh” terimiyle tanımlanmıştır (R.1).^[2] Rûmî 1331/1917 tarihli İstanbul haritasında ise “Seyyid Nizâm Tekyesi” adıyla işaretlenerek “tekke” terimi kullanılmıştır.^[3]

* Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi.

1917 Tarihli İstanbul Haritasında Seyyid Nizâm mevkiiinden Detay (İBB. Atatürk Kitaplığı)

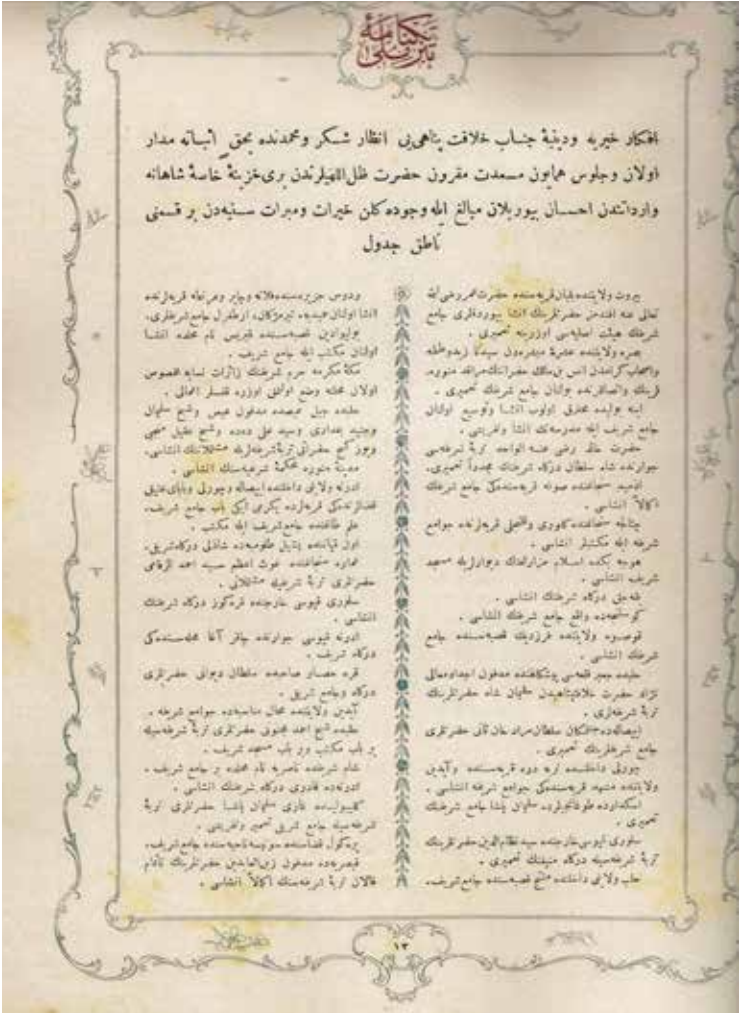
1910-11 yıllarında yapıya zaman zaman ziyaretlerde bulunan Ahmet Süheyl Ünver de resimlerinde ve hatıratında “...Bu tablo XVI. asırda büyük veli olan Nizâmeddin Efendi adına kurulmuş, Sünbüliye tarikatinden bir sünbüli tekkesi...” cümleleriyle yani “tekke” diye tanımlamıştır.^[4]

Sultan II. Abdülhamid’in cülûsunun 25. senesinde 1900 yılında hazırlanan “Tebriknâme-i Millî” adlı risâlede yapının onarımından bahsederken “Silivrikapısı hâricinde Seyyid Nizâm hazretlerinin türbe-i şerifesiyle dergâh-ı münîfinin ta’mîri” cümlesinde “dergâh” terimiyle adlandırılmıştır.^[5]

Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde 17 Teşrîn-i Sâni 1323/ ? tarihli belgede, yapı yakınındaki Rum Hastanesi’nin bina inşaâtındaki tahkîkâtı ifade ederken “...Silivrikapusu hâricinde ve Seyyid Nizâm Hazretleri dergâh-ı şerîfi ittisâlinde kâin çiftlik arâzisi...” ifadelerinde de “dergâh” terimine yer verilmiştir **(R.2)**.^[6]

Yine Âdile Sultan Vakfiyesi’nde geçen “...mücedded sûretinde ta’mir ve binâ ve ihyâsına muvaffak olduğum Silivrikapu hâricinde vâkı’ kutbü'l-ârifin gavsul’-vâsılîn hazret-i Seyyid Nizâmeddin kaddese'llâhu sırrahu'l’-metîn nâm-ı âlîlerine mensub dergâh-ı şerifde... ve hangâh-ı mezkûr derûnunda vâkı’ câmi-i şerifde...” ifadelerinde “dergâh ve hankâh” terimleri kullanılmıştır.^[7]

Günümüzdeki yapının doğu cephesine yerleştirilmiş 1289/1872 tarihli onarım kitâbesinde ise “Bu makâm-ı şerîfin Cenâb-ı Hudânın rızâ-yı pâk içün ve Hazret-i Resûlullâh ve İmâmeyn Hazerâtına ve sâir...” cümlelerinde yapı “makâm” terimiyle kaydedilmiştir.

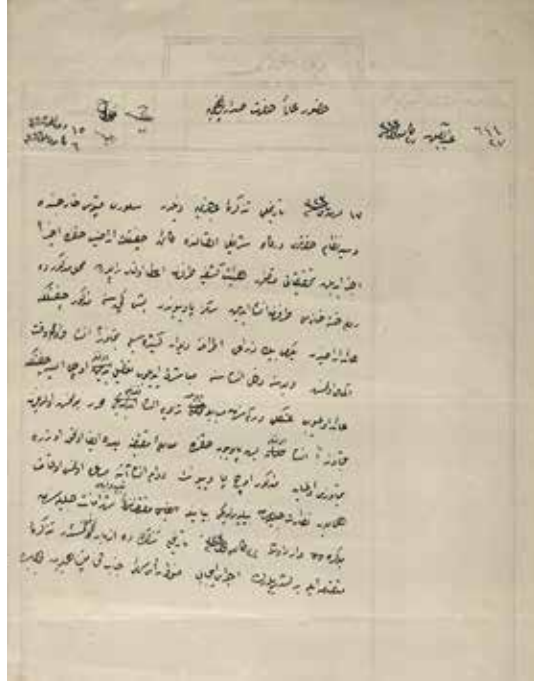
Tebriknâme-i Millî,Cülûs-i Meyanın Me'nûs-i Hilafetpenâh-i Âzamının Yirmi Beşinci Devr-i Senevi-i Kudsisi (Tahir Bey Matbaası 1318/1901; Yeniden yayın: İBB yay. Şubat 2018)

Son zamanlarda yapıyla ilgili Baha Tanman’ın “İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özel-likleri Tipoloji Denemeleri” adlı doktora tezinde, aynı yazarın *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*’ndeki maddesi ile *Surların Öte Yanı Zeytinburnu* adlı yayındaki makalelerde; ayrıca Nurcan Yazıcı’nın “Tebriknâme-i Millî’ye Göre Tekkeler” başlıklı yayınlarında “Seyyid Nizâm Tekkesi” ifadeleri kullanılmıştır.

Yukarıda yer verilen belgeler, yapının genelini “dergâh, hankâh, tekke, makam” terimleriyle tanımlarken ayrıca yapı elemanları hakkında da bazı ayrıntıları anlamaya imkân vermektedir. Bunlar arasında hazîrede medfun olan Şeyh Edhem İbrahim Zühdi Efendi’nin 1262/ 1846 tarihli mezar taşında “bu mescid-i şerifin imamı”, ifadesiyle “mescid”^[8]; 1252/ 1836 tarihli Havva Hanım’ın mezar taşında “Seyyid Nizâm türbedârı eş-Şeyh Necib Efendi...”**(R.3)**^[9] ve 1230/ 1815 tarihli Şerife Fâtıma Hanım’ın mezar taşında “Hâlâ Seyyid Nizâm türbedârı Seyyid Mehmed Necib Efendi...”^[10] cümleleriyle “türbe”; Âdile Sultan vakfiyesinde “hankâh, câmi-i şerif, türbe, su sahrıncı (sarnıç)”; Sultan II. Abdülhamid’e ait *Tebriknâme-i Millî*’de “dergâh ve türbe”; Süheyl Ünver’in hatıratında “tekke, harem dairesi, minare, hazîre”; günümüzdeki yapının doğu cephesinde beyzî formlu kitâbesinde “sarnıç” gibi yapılara rastlanmaktadır.

Resim 1 - Seyyid Nizâm Neslinden Seyyid Mehmed Lütfullah'ın mezar taşı

Resim 2 - Başbakanlık Osmanlı Arşivlerindeki belgede Rum hastanesi inşasıyla ilgili konu içinde Seyyid Nizâm Dergâhı

Tarihlendirme

Yapının ilk inşasını belgeleyen kitâbe maalesef bulunmamaktadır. Fakat Seyyid Nizâm'ın hayatı ve yaşadığı zaman dilimine ait verilerden hareketle Yavuz Sultan Selim Han dönemi sonu ile Kânunî Sultan Süleyman devrine tarihlendirmek mümkündür. Bânîsi Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin Sultan Selim devrinde Bağdat'tan İstanbul'a gelip yerleştiği, babasının İmam Zeynelâbidin neslinden Şahâbeddin Ahmed olduğu dolayısıyla ehl-i beyt yoluyla Peygamber Efendimizin şeceresinden olduğu, 957/1550 yılında altmışüç yaşlarında vefat edip cenaze namazının Fâtih Câmii'nde dönemin önemli mutasavvıflarından Şeyh Merkez (Musa Muslihiddin) Efendi tarafından kıldırıldığı ve şu an mevcut mescidin (tevhidhânenin) haremine defnedildiği kaynaklardan tespit edilmektedir.^[11]

Tekkenin günümüzde doğu cephesinde bulunan üç kitâbesinden ortadaki kitâbe, yapının inşasından daha çok Fâtih Devri erken Osmanlı mezar taşı tipolojisi özelliği göstermektedir. Mihraplı Şâhîde formundaki bu taşın niş yüzeyinde celî sülûs yazıyla “Hüseyin ibn Ya’kub” yazmaktadır **(R.4)**. Yazının üstüne bir penç motifi, altı sıra mukarnas nişi köşebentlerine de simetrik düzende dallar, yapraklar ve çiçeklerden oluşan bitkisel bezeme işlenmiştir. Bu taşın nereden geldiği ve ne zamandan beri yapının cephesinde bulunduğu bilinmemektedir. Hem tekkenin hazîresinde hem de Zeytinburnu yöresindeki mezar taşlarına ait yayınlarda buna benzer örneğe de rastlanılmamıştır. Daha çok Bursa- Edirne yöresinde görülen İstanbul'da ise Eyüpsultan, Kasımpaşa ve Fâtih gibi semtlerde nâdir de olsa tespit edilen bu erken Osmanlı devrine ait kitâbe parçası, eğer özgün biçimde tekkeye ya da hazîresine ait ise, yapının Yavuz Selim Han devrinden biraz daha öncesine ait tarihlendirmeye imkân vereceği düşünülebilir. Hazîrede Sultan Fâtih'in topçubaşısı Esad Ağa ibn Berrî'nin 978/ 1571 tarihli mezar taşının varlığı da bu düşünceyi destekleyebilir.

Bugünkü haliyle yapı 18-19. yüzyıl tekke mimârisi özelliklerini yansıtmaktadır. Buna bağlı olarak yapının tâmir, yenileme, yenisinden inşa, yeni mimârî elemanlar ekleme gibi durumunu belgeleyen veriler elde edilmektedir. Yapının doğu cephesindeki diğer iki kitâbeden biri “inşâd ve ihyâ” kaydı taşımaktadır. Mermer malzemeye celî ta'likle ve Osmanlı Türkçesiyle hakkedilmiş kitâbe metni şöyledir:

- 1- بو مقام شريفك جناب خدك رضاي پاك ايچون و حضرت
- 2- رسول الله و امامين حضراتنه و سائر اولاد رسول الله محبتا
- 3- و شفاعتlerini نياز ايچون حرم همايون باش كاتبي عفتلو رايت
- 4- كشتان قلفه نك كريمه محترمی عفتلو ابرونكار قلفه انشاد
- 5- و احيا بيورلمشدر جناب خدا لم يزل حضرتلری دين
- 6- و دنياارك معمر و ايكي جهانده عزيز و روز جزاده
- 7- شفاعتleriniه نائل ايليه آمين في سنة ١٢٨٩ ١٥ س

Okunuşu:

- 1- Bu makâm-ı şerîfin Cenâb-ı Hudâ'nın rızâ-yı pâk için ve Hazret-i
- 2- Rasûlullah ve İmâmeyn hazerâtına ve sâir evlâd-ı Rasûlillâh muhabbeten
- 3- ve şefâatlarını niyâz için harem-i hümâyun baş kâtibi iffetlü Râyet-
- 4- keşân Kalfa'nın kerîme-i muhteremi iffetlü Ebrûniğâr Kalfa inşâd
- 5- ve ihyâ buyurulmuşdur Cenâb-ı Hudâ lem-yezel Hazretleri dîn
- 6- ve dünyâların ma'mûr ve iki cihânda azîz ve rûz-ı cezâda
- 7- şefâatlarına nâil eyleye âmîn fi sene 1289 15 sin

Kitâbeden hareketle en azından tevhidhâne (mescid-türbe) kısmının, Harem-i Hümâyun başkâtibi Râyetkeşan Kalfa'nın kızı Ebrûniğâr Kalfa tarafından 1289/1872 yılında onarıldığı anlaşılmaktadır.^[12]

Yapı üzerindeki üçüncü kitâbe ise tekkeye eklenmiş su yapısı işlevli sarnıç hakkında bilgi vermektedir. Beyzî formda mermer malzemeye yedi satır halinde kabartma tekniğiyle mahkûk celî ta'lik yazıyla ve Osmanlı Türkçesiyle yazılmış kitâbe metni şöyledir:

Resim 3 - Seyyid Nizâm Türbedarı Necib Efendinin Eşi Havva Hanım'ın mezar taşı

- 1- و من الماء كل شئى حى
- 2- صوسزلقذن براقمز بعد ذا رنج / نظام الدين سيد ده بوصهرنج
- 3- خدا يا دركهده ايله مقبول/ شو خير عادلہ سلطانى مجزول
- 4- او عاليشانك عادات كرامات/ طويونسان لطفندن ميرات
- 5- بحار همتى خيراته محصور/ بو بالا قطره حسينى در منشور
- 6- اوقونسون حشره تك نام نجابت /صو خيرات اولدى تاريخ عنايت
- 7- في ٧ ذي القعدة سنة ١٣٠٧

Okunuşu:

- 1- ve mine'l- mâi külle şey'in hayy
- 2- Susuzluktan bırakmaz ba'de-zâ renc/Nizâmeddin Seyyid'de bu sahranc

- 3- Hudâyâ dergâhında eyle makbûl/şu hayr-ı Âdile Sultânı meczûl
- 4- O âliyyişânın âdât-ı kerâmât /doyunsan lutfundan meberrât
- 5- Bihâr-ı himmet-i hayrâta mahsûr/bu bâlâ kat-re-i Hüseyîndir mensûr
- 6- Okunsun haşre tek nâm-ı necâbet/su hayrât oldu târîh-i inâyet
- 7- fi 7 Zi'l-ka'de sene 1307

Manzum kitâbe, Sultan Mahmud'un kızı Âdile Sultan tarafından sarnıç işleviyle bir eser meydana getirildiğini belgelerken, aynı zamanda doğrudan Seyyid Nizâmeddin Hazretlerinin adını anarak yapının âdiyetini de tespit etmektedir.^[13] Böylece tekkenin ve civârın en önemli su ihtiyacının 1307/1890 yılında Âdile Sultan tarafından bir sarnıç inşa edilerek giderildiği anlaşılmaktadır. Bu sarnıcın tevhidhânenin (mescidin-türbenin) doğusundaki kuyu mu yoksa bunun dışında zeminde kalmış odacık şeklinde yer altı havuzu mu olduğuna dair biçimsel şekli mâle-sef anlaşılamamaktadır.

Tekkenin 19. yüzyıl sonundaki onarımını belgeleyen vesîkalarından biri de Âdile Sultan tarafından yazdırılarak yapı içine asılan hat levhasıdır. Bu levha önce İstanbul Türk İslâm Eserleri Müzesi'ne 3289 envanter koduyla kaydedilmiş, 1975'te ise Dîvan Edebiyatı Müzesi adıyla kurulan, günümüzdeki Beyoğlu Galata Mevlevîhânesi Müzesi'ne nakledilmiştir. Bugün hâlen adı geçen müzede 290 envanter numarasıyla kayıtlıdır. Levha, 0.53 x 0.68 m. ebadında, manzum ikişer mısralı altı satır halinde celî ta'lik yazıyla ve Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Hattatı ve müzehhibi belli değildir. Metni şöyledir (**R.5**):

Resim 5 - Tekkeden Galata Mevlevihane Müzesi'ne taşınmış, hat levhası (GMM. no 290)

- 1- بابنه سيد نظام الدينك ايتدم التجا /
جد پاكنه توسطدر اميدم مطلقا
- 2- چون يكرمى طقوزنجى بطنده بولور وصول /
فخر عالم حضرت احمد محمد مصطفى
- 3- مرقد پر نورينك پروانه سيدر عاشقان /
دركه اجلانلك هب بنده سي اهل صفا
- 4- ال و اولاده محبت فرضدر امت ايجون /
طويميان بو بوى پاكى بوله مز فوز و رها
- 5- التجادن مقصدم انجق بودر كيم عادلہ /
روز محشرده شفاعت ايده اول جد علا
- 6- جنتمكن سلطان محمود خان ثانى حضر تلرينك كريمه لري
عادلہ ايش بو دركاه شريفى تجنيد و بو لوحه يى دخى بالتظيم
تعليق ايلمشر فى محرم سنه ١٣٠١

Okunuşu:

- 1- Bâbına Seyyid Nizâmeddin'in etdim ilticâ /
Cedd-i pâkine tavassutdur ümîdim mutlakâ
- 2- Çün yirmi dokuzuncu batında bulur vusûl / Fahr-i
Âlem Hazret-i Ahmed Muhammed Mustafâ
- 3- Merkad-i pür-nûrunun pervânesidir âşıkân /
Dergâh-i iclâlinin hep bendesi ehl-i safâ
- 4- Âl ü evlâdına muhabbet farzdır ümmet için /
Duymayan bu bûy-i pâkî bulamaz fevz ü rehâ
- 5- İlticâdan maksadım ancak budur kim Âdile/
Rûz-ı mahşerde şefâat ede ol cedd-i alâ
- 6- Cennetmekân Sultân Mahmûd Hân-ı Sâni Hazretlerinin kerîmeleri Âdile işbu dergâh-ı şerîfi tecdîd ve bu levhayı dahî bi't-tanzîm ta'lik eylemiştir fi muharrem sene 1301.

Resim 4 - Tekkenin doğu cephesinde Fâtih Devri üslubunda mezar taşı parçası

Kapısı civârında Seyyid Nizâmeddin hazretlerinin inşa ve ta'mir olunan türbe ve dergâh-ı şerîfleri tefrîşâtı” denilerek yapının dergâh ve türbe yapılarını içerdiğini, geçen süre içinde onarılıp tefrîşâtının yapıldığını anlamaktayız.^[15]

Tekkenin belki de en kapsamlı onarım, işlev, gelir-gider ve görev taksimatı hakkındaki bilgileri, Âdile Sultan'ın vakfiyesinden öğrenilmektedir. Âdile Sultan kendisi küçük yaşta anne-sini, 13 yaşlarındayken babası Sultan II. Mahmud'u, sağlığındaiken bütün evlâdını ve nihayet 1868'de eşi Mehmed Ali Paşa'yı kaybetmesi, Onun yaşam tarzını da etkilemiştir. Bu durum yazdığı divânındaki manzûmelere de yansımıştır. O, hânedan kadınları arasında dîvan sâhibi tek kadın şâirdir.^[16] Acılı hayatının son evresinde dünya işlerinden daha çok tekke hayatına tasavvufa yönelmesine, türbe ve evliyâullâhı ziyaretlere çıkmasına, dolayısıyla bu tür yapılara yatırım yapmasına, tâmir, bakım, yenileme, ekleme, su kuyusu, sarnıç, çeşme, aşevi, mektep gibi inşaatları yapmaya hız vermiştir. Bu hayır ve hasenat yatırımlarından Seyyid Nizâm Tekkesi de nasibini almıştır.

Vakfiyyede “...ve yine malımdan bi'l-ifrâz ve kemâl-i imtiyâz ile mümtâz eylediğim beheri yüz gurûşa muâdil mecmûu onbeş bin gurûş kıymetinde yüzelli aded kavâim-i nakdiyeyi dahî hasbeten li'llâhi teâlâ vakf-ı sahîh-i şer'î müebbed ve habs-i sarîh-i mer'î-i muhalled ile vakf ve habs idüp şöyle şart ve ta'yîn eyledim ki mesbûku'z-zikr rıbât Medîne-i Münevvere'de mücâvireten iskân murâd iken ve suknâya eşedd-i ihtiyâc ile muhtâc olan tâife-i nisâdan aceze-i fukarâ ve mesâkîn ve gurâbâya şart ve tahsîs olunarak şeyhu'l-harem-i Nebevî ma'rifetiyle bilâ ücret ik'âd ve iskân ittürülüb sâlifü'l-beyân tokuz bâb menâzil misüllü zinhâr âhara îcâr olunmaya ve meblag-i mezkûr dahî usûl-i câriyesi vechile mahkeme-i teftîş ma'rifetiyle istirbah ve istiglâl olunarak hâsıl olan nemâsından bundan akdem mebâlig-i külliye sarfıyla mücerred sûretinde ta'mîr ve binâ ve ihyâsına muvaffak olduğum Silivrikapısı hâricinde vâki' kutbu'l-ârifîn gavsu'l-vâsılın hazreti Seyyid Nizâmeddin kaddesa'llâhu sırrahu'l-metîn nâm-ı âlîlerine mensûb dergâh-ı şerîf-de âyende ve revendeye it'âm-ı taâm olunmak üzere beher şehr yüz gurûş verile ve hangâh-ı mezkûr derûnunda vâki' câmi-i şerîfde imâmet cihetine şehriyye on gurûş ve türbedârlık cihetine şehriyye kezâlik on gurûş ve meşîhat cihetine şehriyye yirmi gurûş virülüp cihet-i tevliyet için dahî şehriyye on gurûş virile ve zikr olunan imâmet ve türbedârlık ve tevliyet ve meşîhat cihet-

Silivrikapı'dan çıkıp Seyyid Nizâm Tekkesini 50 m. geçince yol üzerindeki çeşmenin 1964'teki durumu (Süleymaniye Kütüphanesi, A. S. Ünver Defter no: 1076)

leri azîz müşârun ileyh evlâd-ı evlâdından hâlâ hangâh-ı mezkûrda seccâde-i nişân-i irşâd olan reşâdetlü es-Seyyid eş-Şeyh İbrâhim Şuâüddin el-Halvetî Efendi ibni'l-merhûm es-Seyyid eş-Şeyh Ali Efendi'ye hayatta oldukça meşrû olup beher hafta mukâbele günleri esnâ-yı duâda pederim cennet-mekân Sultan Mahmud Han Gâzi ve vâlidem merhûme Zernigâr Kadın ve zevcim merhûm Mehmed Ali Paşa ve vâsıl-ı civâr-ı rahmet olan kerîmem Hayriyye Hanım Sultan ervâh-ı şerîfele-rine fâtiha-hân olup ve lâbis-i libâs-ı hayât olduğumca selâmet-i dâreynim ve vâsıl-ı huld-berrîn olduğumda rûhumu hissemend etmek üzere hayır duâ buyura..."^[17] denilerek harap vaziyette belki de yok olmaya yüz tutmuş Seyyid Nizâm Dergâhını onarıp yeniden yaptırarak ihya etmiş ve günümüze ulaşmasını sağlamıştır. 15 Şa'ban 1292/1875 tarihli bu vakfiye yapının vaziyeti-ni, yapı elemanlarını, görevlileri ve bunların ne kadar ücret alacaklarını anlamaya da im-kân vermektedir. Ayrıca o tarihlerde dergâhda postnişin olan Şeyh Seyyid İbrahim Şuaeddin Efendi'nin biyografisini belirlemekte, vefatı durumunda dergâhtaki işleyişin seyrini de ortaya koymaktadır. Dergâhta gelip geçen yolculara yemek yedirilmesi de ayrıca istenmektedir.

Zilhicce 1307/1890 tarihli vakfiyyesinde ise "...ve Seyyid Nizâmeddin dergâh-ı şeriflerinde olan su sarnıçları lede'l-iktizâ galle-i merkûmeden harc u sarfla ta'mîr ve termîm ve tathîr oluna..."^[18] deni-lerek Seyyid Nizâm Tekkesi'ndeki sarnıcın inşa durumuna kitâbeyle uyumlu vaziyette işaret edil-mektedir. Bütün onarım, inşa, ihya ve diğer işlemler sonrasında vâkîfe Âdile Sultan'ın en büyük isteği, Seyyid Nizâm Dergâhı'nda her hafta mukâbele gününde Âdile Sultan'ın şeyhi Ali Efendi, babası Sultan II. Mahmud, annesi Zernigâr Kadınefendi, eşi Mehmed Ali Paşa, kızı Hayriye Hanım Sultan ve kendisinin hayatta iken selâmeti, vefatı sonrasında ise rûhuna hayır duâda bulunulma-sıdır. Yukarıda ayrıntılı ve uzunca bir şekilde ortaya konan tekkenin inşâî geçmişi, belkide Âdile Sultan'ın "bânî-i sâni" yani ikinci kez yaptıranı olma özelliğini söylememize imkân vermektedir.

Mühendis Necip Bey'in 1918 tarihli haritasında Seyyid Nizâm ve civarı mimari dokusu (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

Ahmet Süheyl Ünver’in dosya ve defterlerinde Seyyid Nizâm Tekkesi hakkında izlenimleri, suluboya resimleri ve fotoğrafları bulunmaktadır. Süleymâniye Kütüphanesi arşivinde 134 nolu dosya “1965 Hâtıra Notları” başlığını taşımaktadır. Dosyada, tekke ve civârındaki mimâri dokuyu tespit etmemiz için 1910’lu yılları gösteren suluboya resminden çekilen fotoğraf en önemli vesîkadır. Bu resimde avlu içinde niyâz penceresiyle birlikte tevhidhâne ve harem görülmektedir. Fotoğrafın etrafına yazdığı notlara göre resmin 1965’te yapıldığı, bu tarihlerde tekkenin etrafındaki gecekonduların baskısı altında kaldığı, harap ve perişan olduğu anlaşılmaktadır. 304 nolu dosya “Seyyid Nizâm ve Civârı” başlığını taşımaktadır.

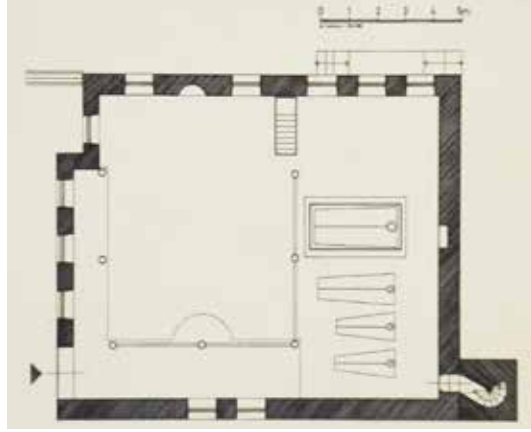
Dosyada tekkenin, câmi imamının, tekkenin batısında yol üzerindeki iki çeşmenin ve hazîreden bazı mezar taşlarının 1964-1967’li yıllardaki fotoğrafları vardır. Fotoğrafın çekildiği 1964 yılında çeşmeler, bir yapıya bağımlı duvar çeşmesi tipolojisine sahipken, etrafındaki konutlar ve mahalle sâkinleriyle neşeliyken, belki daha eski dönemlerinde kervanlara, hayvanlara, yolculara serinlik verirken, bânîlerine “Allah râzı olsun” dedirtirken bugün canlılığını yitirmiş halde biri yolun ortasında tek başına sessiz, diğeri de yüz metre ilerde yolun kenarında boş arazide viran haliyle mahzun halde en azından tarihe tanıklık etmeye devam etmektedir. Bazı hâtıralarının kaydedildiği not kağıtlarının yanı sıra mezar taşı serpuşlarının çizimleri de bulunmaktadır. 685 nolu defter “Silivri Kapısı Mezarlığı” başlığını taşımaktadır. Bu defterde suluboya resmin fotoğrafı vardır. Suluboya resmin aslı ve renkli hâli 1076 nolu ve “Seyyid Nizâm Hazretleri” başlıklı defterde yer almaktadır. Bu defterler arasında en kapsamlı bilgi 1076 ve 304 nolu defterlerde toplanmıştır.

Yukarıdaki belgelere ek olarak, 1009/1600 tarihli “İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri”ndeki kayıtlarda Bayram Dede Zâviyelerinin sorumluluğu; Hacı Timur Mescidi’nin 928/1522 tarihli Vakıf kayıtlarında ise bazı hanelerde ikametinin Seyyid Nizâmeddin ve nesline verildiği belirtilmektedir.^[19]

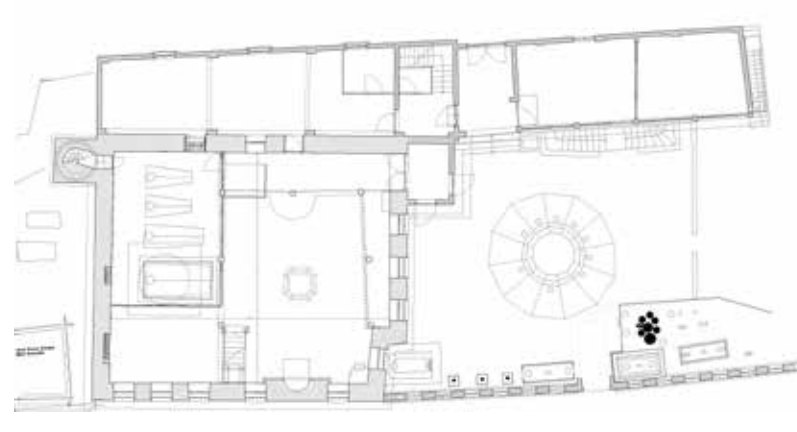
Mimari Özellikleri

Tekkenin mimârisi hakkında M. Baha Tanman’ın “İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri”, adlı doktora tezi ile yapının 2012-2014 yıllarında Yılmaz Yapı Taah. Tic. Ltd. Şti. tarafından yapılmış kapsamlı restorasyon verileri temel kaynaklardır.^[20]

Tekkenin XVI. yüzyıldaki ilk inşâî özellikleri ve mimâri elemanları tam olarak günümüze ulaşmamıştır. Yukarıda açıklanan tarihçesine ait vesîkalardan ve görev tevcihâtından hareketle dergâh, câmi, türbe, sarnıç, harem, gelip geçen yolculara yemek yedirmek için mutfak (misâfirhane) yapılarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Özellikle 1918 yılına ait Mühendis Necip Bey’in haritasında,^[21] Çörekçi Caddesinde Seyyid Nizâm’ın bulunduğu sahada tekke (mescid-türbe) ve harem dışında batı köşede “avlulu medrese- derviş hücreleri” formu bir yapı daha görünmektedir. Bu yapı hakkında yeterli belgeye ulaşılamamıştır. Ancak Âdile Sultân’ın vakfiyesinde özellikle “dergâh-ı şerifde âyende ve revendeye it’âm-ı taâm olunmak” ifadelerinden bu işleve uygun yapının burası olabileceği düşünülmektedir. Günümüzde böyle bir yapı yoktur. Rûmi 1331/1917 tarihli haritada ise yapı açıkça “Seyyid Nizâm Tekkesi” adıyla belirlenmiş hem de tekke (mescid-türbe) dışında

Çizim 1 - Seyyid Nizâm Tekkesi Tevhidhane (Mescid-Türbe) Plânı (M. Baha Tanman, *Surların Öte Yanı Zeytinburnu* adlı yayından)

Çizim 2 - Seyyid Nizâm Tekkesi 2012 yılı restorasyon öncesine ait vaziyet planı (Yılmaz İnşaat Arşivi’nden)

Çizim 3 - Seyyid Nizâm Tekkesi (Tevhidhane-Mescid-Türbe) 2014 Onarım Sonrası Plânı (Yılmaz İnşaat Arşivi’nden)

kuzey batısına doğru altı adet mimâri eleman daha işaretlenmiştir.^[22] Bu yapılar Baha Tanman’ın da tahmin ettiği gibi “selamlık, derviş hücreleri, mutfak vs.” işlevli bölümler olmalıdır.^[23]

Yapı hakkında ilk görsel veri, A. Süheyl Ünver’in suluboya resmi, olmakla birlikte^[24], sanat tarihi açısından ilk bilimsel çalışma Tanman’ın doktora tezi çerçevesinde yapılmıştır. Tekke- Mescid-Türbe işlevli yapının (tevhidhâne) planı ilk kez çizilmiştir (**Ç.1**). Bu çizime göre yapı 14.20 x 12.00 m. ölçülerinde doğu-batı doğrultusunda mihraba paralel enlemesine dikdörtgen plâna sahiptir. Kesme taş malzeme ile inşa edilmiş ihâta duvarıyla çevrelenmiş avlu içindeki yapıya giriş kuzeydoğu köşeden sağlanmaktadır. Son zamanlarda (1960-1990) ihtiyaca göre kuzey yönden eklenmiş mekânlar ve doğudaki şadırvan özgün değildir (**Ç.2**). Bu yüzden Tanman’ın plânında kuzey duvar iki pencere olarak çizilmiştir. 2013 yılında gerçekleştirilen kapsamlı restorasyonda raspa çalışmaları sonrasında özgün durum ortaya çıkarılmıştır. Buna göre kuzey duvarın altta üç üstte bir pencere olduğu anlaşılmıştır (**Ç.3**).^[25]

Doğu cephe kapı ve dört pencereye sahiptir. Restorasyonda kapının önünde, girişin üstündeki kubbeli mekânın özgün olmadığı belirlenmiştir. Fakat duvardaki üç pencerenin yanı sıra cephenin güneydoğu köşesinin harime girinti teşkil etmesi ve buradaki pencerenin özgün olduğu görülmüştür. Girinti yapan kısma, Seyyid Nizâm’ın neslinden 1077/1667 tarihinde vefat eden Şeyh Ahmed Murtazâ Efendi defnedilmiştir. Şâhidedeki tarihe göre kabir 1289/1872 yılında onarılmıştır. Bu tarih ile yapının duvar yüzeyine sabitlenen Ebrunigâr Kalfa’nın onarım kitâbesi aynı tarihi yani 1289/1872 tarihini taşımaktadır. Büyük ihtimalle yapı ve kabir aynı süreçte tâmir edilmiş olmalıdır. Doğu cephe önünde, tevhidhâne ile harem müstemilâtı arasında, Âdile Sultan’ın inşa ettirip vakfettiği sarnıç (günümüzdeki kuyu) bulunmaktadır ve bu yapıyı belgeleyen beyzî 1307/1890 tarihli kitâbe, mezar taşı şâhide formu kitâbe ve 1289/1872 tarihli Ebrûnigâr Kalfa’nın onarım kitâbesi, doğu cepheyi en önemli eleman durumuna getirmektedir.

Güney cephe caddeye ve yolu sınırlayan hazîreye bakmaktadır. Toplamda sadece alt sırada basık kemerli beş pencere bulunmaktadır. Bunlardan batıya doğru üç pencere türbeye aittir. Süheyl Ünver’in resim ve fotoğraflarında bu pencerelerden ortadakinin “niyâz-ziyâret-duâ penceresi” işlevli olduğu, bunların caddeye bakan yönünde bu işleve uygun basamaklı sahanlığın var olduğu görülmektedir (**Ç.3**). 2013 restorasyonunda yolun yoğun trafiği gerekçesiyle bu niyâz penceresi sahanlığı iptal edilmiş, yapılmamıştır.

2012 yılı restorasyonu öncesinde minare (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

2012 yılı restorasyonu öncesinde minare ve kuzey cephe (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

Raspa sonrası yapının özgün duvar dokusu (Yılmaz İnşaat Arşivi)

Çatıdaki ahşap dikmeler ve kubbenin özgün durumu (Yılmaz İnşaat Arşivi)

Yapının batı cephesi sağırdır ve avlu içindeki hazîreye bakmaktadır. Bu hazîre içinde yapıya 3-5 m. uzaklıkta bir kuyunun var olduğu görülmektedir. Cephenin kuzeybatı köşesinde yapıya bitişik bir minâre inşa edilmiştir. Taş malzemeden yapılmış kare kaideli silindirik gövdeli tek şerefeli minare, taş külâh ve âlemle sonlanmaktadır. Konsollara oturtulmuş şerefenin korkulukları yüzeyine, sekiz kollu ışın motifleri işlenmiştir. Kıрма çatı hizâsına kadar yükselen kısa boylu minârenin 19. yüzyıl inşa özelliği gösterdiği, muhtemelen Âdile Sultan'ın kapsamlı onarımlarında eklenmiş olabileceği düşünülmektedir. Süheyl Ünver'in 1910'lu yıllara ait izlenimlerinde minârenin varlığından söz edilmektedir.^[26] Restorasyonda bütün cephelerin sıvaları söküldüğünde, özgün durumda yaklaşık bir metre kırma taş malzeme - iki sıra tuğla hatıl sıralaması şeklinde duvar örgüsü ortaya çıkmıştır. Taş, tuğla, harç, sıva gibi malzemelerin analizi sonrası duvarlar hem içeriden hem de dışarıdan enjeksiyon yöntemiyle sağlamlaştırılmış ve tekrar sıvanıp boyanmıştır.^[27]

Yapı kırma çatıyla ve kiremitle kaplıdır. Son restorasyonlarda, çatıyı taşıyan ahşap dikmelerin oldukça harap olduğu ve niteliğini yitirdiği tespit edilerek, yeni malzemeyle tekrar inşa edilmiştir. Dıştan belli olmayan fakat içten tavan yüzeyinde var olan Seyyid Nizâm kabri üzerindeki özgün kubbe, kalemişleriyle birlikte korunarak temizlenmiş ve yeni çatıya eklenmiştir.^[28]

Tevhidhâne (mescid-türbe)'ye kuzeydoğu köşedeki basık kemerli kapıdan ulaşılmaktadır. Harimin doğusu mescid, batısı türbe işlevli tanzim edilmiştir. Hem namaz hem de zikir ibâdetlerine yönelik biçimde tahsis edilmiş kısım, toplam yedi ahşap direk ve mahfillerle doğu-kuzey-batı yönlerden

çevrilmiştir. Mahfile kuzey duvara bitişik ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Kabirlerin hizâsında sona eren mahfil, orta kısımda müezzin mahfili tarzında harime çıkıntılı oluşturmaktadır. Böylece sandukaların bulunduğu türbe - ziyâret alanından zarif bir şekilde ayrılmıştır .

Harimin mihrap duvarında basık kemerli yarım yuvarlak kesitli oldukça sade görünümlü mihrap nişi vardır. Mihrabın batısına ahşaptan yeni minber konmuştur. Geometrik korkuluklu ve aynalı ahşap minber, kapısı, tâcı ve köşküyle geleneksel çizgiler taşımaktadır. Restorasyon öncesinde sandukaları çevreleyen alüminyum doğramalar tamamen sökülerek ziyâret kolaylaştırılmıştır. Dört sandukadan güney baştaki Seyyid Nizâm'a ait olup özgün demir korkuluğu korunmuştur. Mermer kaideli ahşap sandukalar günümüz pûşîdeleriyle örtülmüştür. Sadece Seyyid Nizâm'ın baş kısmında mermer şâhîde yüzeyine yazı yazılmıştır. Oyma tekniğiyle celî sülûsle yazılmış metinde "Hüve'llâh/Kutbu'l-aktâb Şeyhu'l-A'zam/Seyyid Nizâmeddin Ahmed/Ebâ Nesîm Efendi Hazretleri/vefâtı sene 957 hicrî" cümlesi bulunmaktadır. Batı duvarda bir dolap nişi ve kuzeybatı köşeden minâreye çıkan kapı yer almaktadır. Restorasyon öncesinde duvarları ve mihrabı kaplayan özgün olmayan günümüz çinileri tamamen sökülmüş, duvar örgüsü sağlamlaştırıldıktan sonra yeniden sade sıva ve boya ile boyanmıştır. Tavan ahşap kaplama ve çıtalarla yenilenmiş, Seyyid Nizâm'ın kabrini vurgulayan küçük zarif ahşap kubbe özgün kalemişleriyle korunmuştur. Sekiz dilimli tâc şekilli kubbe yüzeyi iri rûmî, yaprak ve palmet motifleriyle kabartma olarak eklektik üslupta bezenmiştir. Bu kubbe, minâre şerefesi ve kitâbeler dışında yapıda süsleme ögesi bulunmamaktadır.

Seyyid Nizâm Kabri Üzerindeki Kubbe (Onarım Öncesi- Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

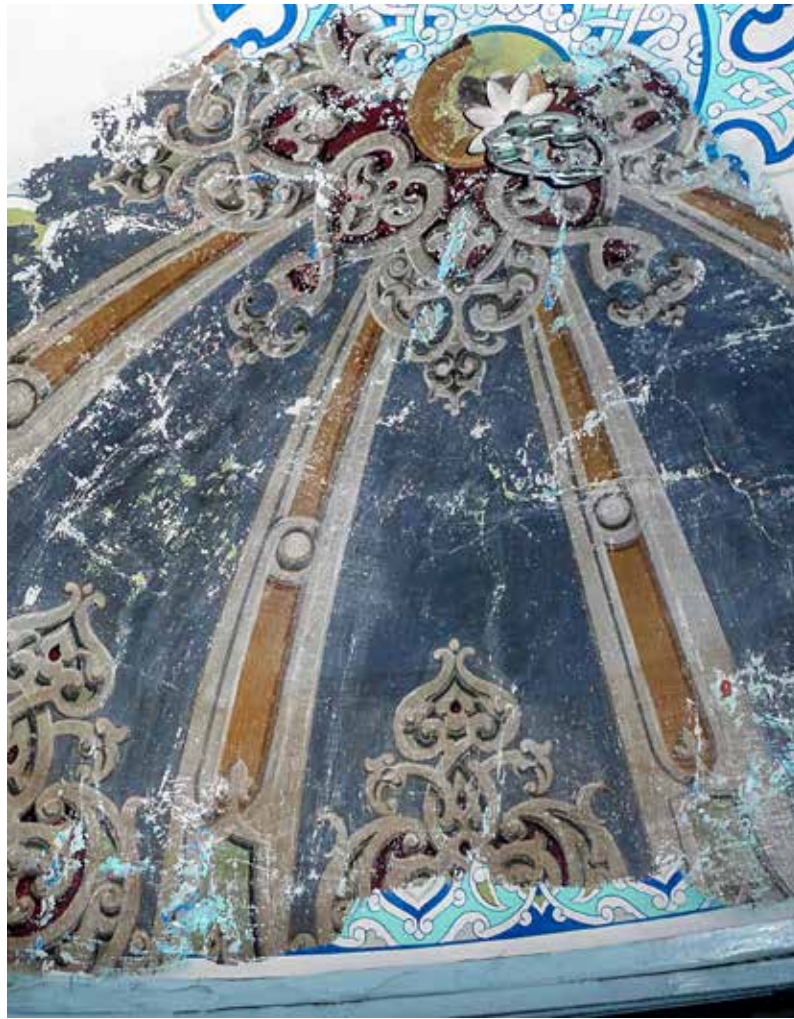
Tevhidhâne (mescid-türbe) ile harem müstemilâtı arasında kalan kısım, Süheyl Ünver'in resim ve fotoğraflarına göre yapının cadde- den girildiği avludur. Bu avlu kapısı ve duvarı, 1974'te basık kemerli formuyla düzgün kes- me taş malzemeyle inşa edilmiş (Ç.2), 1980'de avlu ortasına oniki kenarlı gövdesi ve ehl-i beyt isimli levhalarıyla bir şadırvan eklen- mişti. Bu ilâveler özgün doku olmadığı için ve ayrıca yeni caminin ihtiyaçları ölçeğinde daha büyük bir şadırvanın inşa edilmesi sebebiyle 2013 yılı onarımında kaldırılmıştır. Söz konu- su avlu içinde başta Seyyid Nizâm'ın neslin- den ve tekkenin şeyhlerinden Ahmed Murta- za Efendi (1077/1666)'nin kabri olmak üzere mezar taşları vardır ve onarımda mezarlar tekrar elden geçirilmiştir. Avluda iki adet taş tekne bulunmaktadır. Mermer malzemeden yapılmış bu teknelerin üzerindeki kitâbelere göre birisi 1267/1851 târihli olup Seyyid Ebu Bekir Sâmî'nin hayır eseridir. 113x73x71 cm. ölçülerindeki tekne üzerindeki celî sülûs ya- zıyla yazılmış kitâbe metni şöyledir:

- 1- صاحب الخيرات / سيد ابو بكر سامي
- 2- كتبه جلال الدين في غره محرم سنة ١٢٦٧

Okunuşu:

- 1- Sâhibü'l-hayrât / Seyyid Ebû Bekir Sâmî
- 2- Ketebehü Celâleddin / fi gurre-i muharrem sene 1267

Kitâbeye göre yazıyı yazan sanatkârın (hat- tatı) adı Celâleddin'dir.

Seyyid Nizâm Kabri Üzerindeki Kubbe (Raspa aşaması- Yılmaz İnşaat Arşivi)

İkinci taş tekne ise 1289/ 1872 târihinde Şerîfe Cemîle Hanım'ın vakfettiği hayır ese- ridir. Yine mermer malzemeli bu teknenin üzerinde de kitâbe vardır. Celî ta'lik yazıyla yazılmış kitâbede:

- 1- صاحبة الخير شريفه جميله
- 2- خانم في ٥ ن سنة ١٢٨٩

Okunuşu:

- 1- Sâhibetü'l-hayr Şerîfe Cemîle
- 2- Hânım fi 5 n (ramazan) sene 1289

Üzerine açılmış musluklardan abdest alma işlevli hazırlandığı anlaşılan bu tekneler, günümüzde yeni yapılmış büyük şadırvanla ihtiyaç dışı kalmışsa da birer kültür - sanat eseri olmalarıyla ve tarihe tanıklıklarıyla varlıklarını korumaktadır.

Tevhidhane-Mescidin Onarım Öncesi Durumu (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

Harem müstemilâtı: Tekke avlusunun güneydoğu köşesinde bulunmaktadır. Yapı hakkında en somut bilgiler Süheyl Ünver'in suluboya resmi ve fotoğraflarını içeren defterlerden tespit edil- mektedir. Ayrıca yıkılmadan önce çekilmiş Zeytinburnu Belediyesi arşivinde bulunan bazı fo- toğraflar da önemlidir. Süheyl Bey'in 1076 numaralı defterindeki verilere göre yapı, bugünkü yerinde, kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Hatta bazı fotoğraflarda haremde meskûn tekke mensupları ile mescidde imamlık vazifesindeki görevli kişiler de yer almaktadır. Yapının taş malzemeden kaide ve subasman üzerinde iki katlı, bağdâdî tekniğinde ahşap hatıllı tuğla ve kırma taş malzeme üzerine dıştan ahşap tahta ve çıtalarla kaplı, kırma çatılı kârgir özelliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Subasmanın, yapının bodrum katı işlevli olduğu, güneyden bodrum kata girilen ahşap kapısı ve iki küçük penceresinin var olduğu görülmektedir. Bu cephenin üst katları- na dikdörtgen formlu beşer pencere açılmıştır. Doğu cephede ise yüksek merdivenle ana kapıya ulaşılmaktadır. Kapının kuzey tarafında üç, güneyinde biri örülmüş toplam dört pencere; ikinci katta ise dokuz pencere açıklığı vardır. Süheyl Bey'in ve Tanman'ın anlatımlarından haremın batı cephesinden tekke avlusuna da ayrıca kapısının var olduğu anlaşılmaktadır. Belediye arşivinde- ki fotoğraflara göre, meskûnların ihtiyaçları dikkate alınarak yapının kapı ve pencerelerinden bazılarının kapatıldığı, yeni düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin güney cephenin alt kat batı penceresi kapı yapılmış, bodrum girişi iptal edilmiş, pencerelerin ahşap çerçeveleri alüminyum doğramaya dönüştürülmüş, doğu cephedeki tek kapı yerine iki ayrı giriş düzenlen- miş, mevcut ahşap tahtalar üzerine çimento sıva kaplanmış, batı cephesinde de bazı pencereler örülmüştür. Bu düzenlemeye uygun olarak iç mekânlarda da oturan aile sayısına göre duvarlar

örülerek dairelere dönüştürülmüştür. Yapının içten üst katlara çıkışı sağlayan ahşap merdivenli olduğu anlaşılmaktadır. Tavanları da tevhidhâneninki gibi çıtalarla kasetlenmiş ahşap kaplamalıdır. Örtü sistemi kırma çatılı olup marsilya tipi kiremitlerle kaplıdır. Gerek tavanlarda ve gerekse yapının diğer kısımlarında herhangi bir bezeme unsuruna rastlanmamaktadır. Sade görünümlü mesken işlevli bir harem dairesi niteliğinde iken 2008'in sonunda tahliye edilerek yıkılmıştır.

2013 restorasyonunda, yapı tamamen yıkıldığı için harem dairesinin arazisi boştur. Kazı yapılarak eski yapının taş örgülü temelleri tespit edilmiş, bu temeller esas alınarak bugünkü yapı inşa edilmiştir. Günümüzdeki yapı da kuzey güney eksenli vaziyete sahiptir. Bodrum katı olmadan iki katlı olarak inşa edilmiştir. Girişi, eski fotoğrafların aksine, tamamen tekke avlusundan yani batı cepheden açılmış ve girişin önüne orijinalde olmayan ahşap sahanlık eklenmiştir. Temeli betonarme, beden duvarları, cephe kaplamaları, oda duvarları, tavanları, kapıları ve çatısı bütünüyle ahşap malzemedendir. İçten merdivenlerle üst kata ulaşmakta olup farklı işlevli büyüklü küçüklü odalar halinde mutfak ve lavabolarıyla eski haremın hâtırasını yaşatmakta olup “Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı”nın idare merkezine tahsis edilmiştir.

Tekke, tevhidhânesi ve harem müstemilâtıyla, hazîresindeki sanat değeri yüksek mezar taşlarıyla ve avlusundaki kadîm selvi ağaçlarıyla, gerçek işlevini yerine getiremese de en azından târihî misyonunu günümüz insanına hatırlatmaktadır. Bugünün gelişen kentleşme ve toplumun ihtiyacına yönelik olarak, tekkenin kuzeyine aynı avlu içine “Seyyid Nizâm Câmii ve Kültür Merkezi” inşa edilmiştir.

Seyyid Nizâm Camii ve Kültür Merkezi

2006-2008 yıllarında Seyyid Nizâm Câmii Yaşatma Derneği tarafından, sonra da Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı ile Zeytinburnu Belediye Başkanı Sayın Murat Aydın'ın himâyelerinde, halkın maddî imkânlarıyla inşa edilmeye başlanmış ve 2011 yılında tamamlanarak ibâdete açılmıştır. Yapının baş mîmârî Yüksek Mîmar Dr. İbrâhim Aydın Yüksel Beyefendi'dir.^[29]

Sanatkâr, câminin kuzey cephesinde son cemaat yerinin doğu kanadında günümüz harfleriyle ve ayrıca yine kuzey yönden câmiye girişi sağlayan cümle kapısının üzengi taşları püskülü üzerinde, simetrik iki kez geleneksel formda, Osmanlı Türkçesiyle, celî sülûs yazıyla “Mi'mâr Aydın” imzasını atmıştır. İlk mimar levhasında “Yardımcı Mîmarlar: Mîmar Ayfer Mertler-Mîmar Erkan Mertler” imzaları da okunmaktadır.

Yapı hat, kalemişi, ahşap, çini, alçı ve mermer işleri sanatı açısından oldukça zengin bir sanatkâr topluluğunun eseridir. Sırasıyla hat sanatı açısından yazıların çoğu, hem baş mimar hem de hattat olan İbrahim Aydın Yüksel'in imzalarını taşımaktadır. Örneğin kuzey cephede cümle kapısında manzum celî nesta'lik inşa kitâbesinde, son cemaat yeri çini levhalarında müsennâ kelîme-i tevhidlerde, câmi haremında doğu duvarda celî sülûs çini kuşak yazılarının sonunda, mihrâbın alınlığında mermer malzemeye kabartma tekniğiyle celî sülûs kitâbede, şadırvana varıncaya kadar birçok farklı yerde “Aydın” imzası hattat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların dışında câminin merkezî kubbe göbeği ile kasnağındaki celî sülûs kuşak yazılarında ise, yaşadığımız çağın önde gelen celî sülûs hattatı Hüseyin Kutlu'nun imzaları yer almaktadır. Kalemişleri nakkaş Semih İrteş ve ekibinin eseridir. Ahşap işleri neccarlar Bilâl Yazgan, Hikmet Bürkük ve Ali Çorum'dan oluşan ekip çalışmasıdır. Çiniler Kütahya'da kâşî Mustafa Kıratlı'nın Altın Çini atölyelerinde imâl edilmiştir. Alçı işleri Adnan Bektüre'nin; revzenler A. Kadir Aydın'ın; mermer işleri Cemal Şener, Mehmet Kartal, Kâni Özdemir ve Abdullah Dok'un el emeği-

Onarım sonrası Tevhidhanedeki Seyyid Nizâm kabri genel görünüm (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

nin eserleridir. Ayrıca câminin cümle kapısı üzerindeki manzum inşa kitâbesinin şâiri, günümüzde neredeyse unutulmaya yüz tutmuş “ebcedle târih düşürme” sanatının temsilcilerinden şâir-mutasavvıf-akademisyen Prof. Dr. Mustafa Tahralı Beyefendi'yi de yâd etmek gerekmektedir.^[30] Hattâ batı yönden avluya girişi sağlayan kapıyı görsel açıdan daha ihtişamlı kılan ve yapının ismini ilân eden günümüz harfleriyle “Seyyid Nizâm Câmii” ibâreli kitâbenin sanatkârı ve aynı zamanda hattat olan Savaş Çevik'i de târihin satırlarına kaydetmeliyiz.^[31] Bu kadar farklı alanlarda, sanatlarında mâhir üstadların emeği neticesinde meydana getirilen güzîde bir eser, günümüz insanının hizmetine âmâde kılınmıştır.

Düzgün kesme taşlarla örülmüş, dikdörtgen formlu demir parmaklıklı bir büyük iki küçük pencerelerin münâvebeli dizilişiyle inşa edilen avlu duvarı, eski ve yeni bütün külliyei kuşatmaktadır. Avluya, batı köşedeki ve kuzey yönde mihrap aksındaki kapılardan ulaşılmaktadır.Yapı, avlunun ortasında câmi, doğusunda şadırvan, helâlar, kuzeydoğusunda iki blok halinde kültür merkezi ve arazinin altında ise iki katlı otoparktan oluşmaktadır.

Câmi ana hatlarıyla, merkezî plânlı ve merkezî kubbeli klâsik Osmanlı ibâdet yapılarından ilham alarak sekiz destekli plân anlayışına göre inşa edilmiştir. Kuzeyinde son cemaat yeri, bunun harem ile birleştiği kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerine iki adet minâre, sekizgen gövde

üzerine oturtulmuş merkezî kubbeli harem, câminin temel kurgusudur (Ç.4).

Kuzey cephe bütünüyle son cemaat yerinden oluşmaktadır. Bu yöndeki basık kemerli avlu kapısı, son cemaat yerinin kalkan duvarlı tonozla örtülü orta gözü ve haremin kuzeyini genişleten orta mahfelin tonozu ile en sonda merkezî kubbe, caminin kuzey-güney yönde uzanan mihrap istikâmetini belirlemektedir. Son cemaat yeri üç gözlü olup yanlar kubbe, orta gözü aynalı tonozla örtülüdür. Merdivenlerle ulaşılan ve geometrik şebekelerle süslü kaideye oturan son cemaat yeri, ortada geniş ve yüksek tek sivri kemerli, yan gözleri ise ikiz sivri kemerlidir. Revâkın doğuya ve batıya bakan kenarları da yine aynı tarz ikiz kemerlidir. İkiz kemerler baklava dilimli sütunlara oturmaktadır. Revâkın kuzeye bakan yüksek sivri kemer alınlığına âyet kitâbesi nakşedilmiştir. Mermer malzemeye celî sülüs yazıyla, mîmar ve hattat Aydın Bey'in imzaladığı "İnne's-salâte kânet ale'l-mü'minîne kitâben mevkûtâ" âyet-i kerîme kitâbesi, yapının işlevini îlan etmektedir. Sivri kemerin oturduğu pâyeye görevi gören yan cephelere sathî mihrâbiyeler ve müdevver çini levhalar yerleştirilmiştir. Mavi-beyaz renkli çini levhaların ortasına ma'kılî hatla "Allah" lâfz-ı celîli, etrafına da altıgen geçmeler oluşturacak biçimde dairevî istifle "Yâ Hannân Yâ Mennân" isimleri (tesbîhâtı) yazılmıştır. Cephedeki mukarnas kuşaklar, silmeler, sivri kemerler, baklavalı sütun başlıkları, geometrik şebekeler, kemerlerin oturduğu mukarnas püsküllü üzengiler, sathî mihrâbiyeler, üç benekler, celî sülüs yazılar hepsi birlikte klâsik Osmanlı üslup anlayışını yansıtmaktadır. Revâkı örten tonoz ve kubbeler kalemişleriyle süslenmiştir. Bezemede şemseler, palmet frizleri, rûmiler, kıvrık dallar ortak elemanlardır. Tonozun kenar yüzeylerine kalemişiyle, iki adet müdevver istifle ve celî sülüsle "lâ ilâhe illa'llâh /Muhammedün rasûlu'llâh" kelîme-i tevhid cümlesi yazılmıştır. Kubbe ve tonoz örtüleri ayıran Bursa kemerlerin orta kısımları ile üzengilerinden sarkan taş püsküller dikkat çekmektedir. Zemine de renkli taşlarla sekiz kollu geometrik motifler işlenmiştir. Son cemaat yerinin hareme dayandığı kuzey duvar yüzeyi süsleme açısından oldukça ilgi çekicidir. Ortaya, cepheden taşkın âbidevî taç kapı, bunun iki yanına ise iki pencere ve mihraplar yerleştirilmiştir. Taç kapı, basık kemerli açıklık, inşa kitâbesinin bulunduğu alınlık, mukarnaslı kavsara, sivri kemer satırlı kum

Seyyid Nizâm Tekkesinin Harem Dairesinin Mimarisini ifade eden en açık fotoğraf 1964 yılı (Süleymaniye Kütüphanesi, Süheyl Ünver Koleksiyonu, Defter no: 1076)

Haremin genel görünüşü (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

saatli sütunceler, silmelerle ve rûmî bezemeli bordürlerle kuşatılarak en üstte yüzeyi rûmî motifli iri bir tâc ile sona ermektedir. Açıklığı örten ahşap kapı, çift kanatlı ve üçer tablalı düzenlemeye sahiptir. Üst tablalara Aydın Bey'in imzasını taşıyan celî sülüs kelîme-i tevhid cümlesi, orta tablaya rûmî bezemeli oniki kollu geometrik motifler, alt tablaya ise dört yön motifli geometrik levhalar, sedef ve ahşap malzemeye künde-kârî tekniğiyle işlenmiştir. Serenlerine madenî pullar yerleştirilmiştir. Kapı tokmağı da celî sülüs müsennâ "Yâ Fettâh" ismiyle göz alıcıdır. Ahşap kapı bütünüyle klâsik üslubu hatırlatmaktadır. Kapı alınlığındaki inşa kitâbesi, enine dikdörtgen levha halinde mermer malzemeye kabartma tekniğiyle, celî nesta'lik yazıyla, Osmanlı Türkçesiyle, dört kartuşlu iki satır olarak hâkkedilmiştir (R.6).

Haremin 2007'deki genel görünümü (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

2012 Yılında -harem müstemilatının yerinde olmadığı zaman-
tekke ve harem restorasyonu başlamadan önceki görünüm
(Yılmaz İnşaat Arşivi)

Haremin yeniden inşası sonrası genel
görünümü (batı cephe)

Kitâbe metni şöyledir:

- 1- بر ولی عالی شاندر حضرت سید نظام / هو هو /
نامینه انشا اولندی معبد رونق نما
- 2- سويلدم اتمامنه تاريخ هجري بالتمام / جامع سيد نظامه كل كونل ايله دعا /
٢٠١٠ آيدين ١٤٣١

Okunuşu:

- 1- Bir veliyy-i âlîşândır Hazreti Seyyid Nizâm /
nâmına inşâ olundu ma'bed-i revnak-nümâ //
Hüve – Hüve //
- 2- Söyledim itmâmına târîh-i hicrî bi't-tamâm /
Câmî-i Seyyid Nizâm'a gel gönül eyle duâ / 2010
Aydın 1431

Bu metin ve okunuş, taç kapının batısına ayrı
bir mermer levhaya, Besmele-i şerifle bir-

Haremin üst kat odalarından
(Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

likte ve 1431/2010 târihini ebcedle nazm
eden şâir Mustafa Tahralı Beyefendi'nin ismi
kaydedilerek yazılmıştır. Aynı formda “Bele-
diye Başkanı Sn. Murat Aydın Beyefendi'nin
himâyelerinde halkın maddi destekleriyle
Mîmar Aydın Yüksel, yardımcı mîmarlar Ay-
fer Mertler-Erkan Mertler” ifadelerini içeren
bir mermer levha daha düzenlenerek kapının
doğusuna yerleştirilmiştir. Taç kapının basık
kemerinin yaslandığı üzengi taşlarının püs-
küllerine iki kez celî sülüsle “Mi'mâr Aydın”
imzası nakşedilmiştir. Bütün bu kayıtlar, sa-
nat tarihi başta olmak üzere kültür ve sanatı-
mızın tespiti açısından elzem hususlardır. Son
cemaat yerinin duvar yüzeylerine iki pencere

açılmış, pencere ortasına da mihrap yerleşti-
rilmiştir. Simetrik düzendeki bu uygulamada
pencereler ve mihrap mavi çinilerle sınırlan-
mış, alınlıklarına ise celî sülüs müsennâ istifli
“Hüva'llâahü'llezî lâ ilâhe illâ hüve” ile “Lâ ilâ-
he illa'llah / Muhammedün Rasûlu'llâh” yazılı
çini levhalar nakşedilmiştir. Bu pencerelerin
üzerine iki adet ajur teknikli filgözü pencere
ortasına bir sivri kemer formu pencere açıl-
mıştır. Cephedeki alt ve üst pencerelerin dü-
zeni ile mavi-beyaz-kırmızı renkli parlak çini-
lerin taş oymacılıkla uyumu estetik zevki öne
çıkartmaktadır.

Doğu ve batı cephe, sekizgen plânın iki ke-
narını, mihrap duvarı ise bir kenarını sınır-
landırarak haremin güneye yönelmiş beşgen
formunu meydana getirmektedir. Cepheden
taşkın beşgenin her kenarı, kendi içinde üç
yüzeye ayrılmıştır. Üçlü yüzeyin ortadaki di-
ğerlerine göre yükselterek palmet formu
tâc şeklinde sonlandırılmıştır. Cephelerin
taşkın vaziyette kalkan duvar tarzında vur-
gulanması, Aksaray Vâlîde Câmîi (1871) ve
Yıldız Sarayı Hamidiye Câmîi (1885)'ni hatırlatmaktadır. Yüzeyler dikdörtgen formda sil-
melerle çökertilerek iki pencereyi kuşatmak-
tadır. Alt pencereler dikdörtgen formu düz
atkılı, üsttekiler ise sivri kemerlidir. Cepheler
silmelerle ayrılmış geometrik ajur teknikli
üçer küçük pencereci kaidelere sahiptir. Mer-
kezî kubbenin oturduğu sekizgen kasnağın

her kenarına sivri kemer şekilli üçer pencere açılmıştır. Düzgün kesme taş malzemeye örül-
müş cepheler, bezemeden uzak sade tutulmuş, ancak silmelerin, çökertmelerin, farklı biçimde-
ki pencerelerin ve taşkın tâcların tertîbiyle zengin bir hareketlilik elde edilmiştir. Yapının örtü
sistemi ve sekiz pâyenin dışa yansıyan ağırlık kuleleri kurşunla kaplanarak hilâl formu madenî
alemlerle sonlandırılmıştır. Son cemaat yeri ile beşgen harem arasında doğu ve batı cephelere
taşan iki adet minâre yerleştirilmiştir. Minâre kâidesi ile haremin kuzeyine denk gelen altıncı
ve sekinci eyvanların cephelerine, doğudan ve batıdan câmiye girişi sağlayan tâlî kapılar açıl-
mıştır. Mermer çerçevele basık kemerli bu kapıların her birinin alınlığına, Aydın Bey'in imzala-
dığı 1431/2010 târihli celî sülüs Besmele-i şerifler ve iki yanına rûmî motifleri hâkkedilmiştir.
Kapı açıklığı çift kanatlı ahşap kapılarla örtülmektedir. Minâre kâidesinin güneye bakan cep-
hesinde oldukça büyük bir kapı açıklığı vardır. Bu kapılar minâreye çıkış işlevli olmayıp hare-
min kuzeyini genişleten medhal kısmına ve üst katlardaki kadınlar mahfeline ulaşımı sağla-
maktadır. Basık kemerli bu açıklık da yine çift kanatlı ahşap kapılara sahiptir. Sade görünümlü
bu kapılar, Aydın Bey'in imzaladığı celî sülüs kelîme-i tevhid cümleleriyle ve madenî tokmak-
larıyla zenginleşmiştir. Her iki kapının önüne, mukarnas başlıklı bir sütun ve rûmî püsküllü

mermer duvar yastıklarına oturtulmuş, düz atkılı kırma çatılı sundurma yerleştirilmiştir. Çatının üstündeki cephede ise fil gözü formlu bir pencere vardır. Minâre kapıları medhalin içindeki üst kat mahfellerdedir.

Minâreler, kare kâidesi, üçgenlerle pahlanmış pabuçluğu, sathî sivri kemer nişlerle süslü sekizgen gövdesi, mukarnas altıklı ajurlu geometrik motif korkuluklu şerefesi, kurşun kaplı külâhı ve nihâyet hilâllî mâdenî alemiyle klâsik Osmanlı minâre geleneğini sürdürmektedir. Kâidelerin kuzeye bakan cephesine, renkli taşlarla kakma tekniğinde ma'kûlî yazıyla "Allah-Muhammed", doğuya ve batıya bakan cephelerine ise "elhamdülillâh" cümlesi hâkkedilmiştir. Diğer kısımlar nişlerle çerçevelenmiştir.

Câmi haremine biri cümle kapısı olmak üzere toplam dört kapıdan ulaşılmaktadır. Doğu cephede minâre kâidesi ile ona güneyden bitişik sundurmadan girilen iki adet, batı cephede sadece beden duvarında olacak şekilde bir adet toplam üç kapı açılmıştır. Bunlara göre ölçü, malzeme, işçilik, kitâbe gibi değerler itibarıyla çok daha âbidevî olan cümle kapısı ise kuzey cephede son cemaat yeri revâkında mihrap aksı üzerinde bulunmaktadır. Harem, tipolojik yönden sekiz pâveli merkezî kubbeli plân özelliği gösterir (Ç.4). Cümle kapısından hareme ulaşılmca kuzeydeki medhal kısmı, ibâdet mekânını bu yöne doğru kısmen genişletmiş ve buraya üç katlı mahfel yerleştirilmiştir. Mahfellere doğu ve batı yöndeki merdivenlerle çıkılmaktadır. Merdiven duvarları erken dönem Osmanlı üslubunda altıgen firuze çinilerle kaplanmıştır. Birinci mahfel güneye doğru Bursa kemerleri ve sivri kemer çeşitleriyle açılmaktadır. Mermer malzemedan geometrik korkuluklu mahfel, orta kısımda cumbalı ya da şâhnişîn formuyla müezzin mahfeli işleviyle de tanımlanmıştır. Yapıda ayrıca başka müezzin mahfeli de yoktur. En üst mahfelin ortası tonoz, yanları ise üçgenlerle geçilmiş kubbelerle örtülmüştür. Düz tavanlar malakârî teknikli alçı kabartma bezeme olmak üzere, şemseli, rûmîli, kıvrık dallı, yapraklı bitkisel motif yönünden zengin kalemişleriyle süslü mahfellere mermer malzemedan küçük sathî mihrap nişleri de açılmıştır. Bu noktadan mihraba doğru bakıldığında sekiz pâyenin taşıdığı 23 m. çapında merkezî kubbenin ağırlığı hissedilmektedir. Sekizgeninbiri güneye, ikisi doğuya, ikisi batıya, üçü ise kuzeye eyvan şeklinde yönelmektedir. Kuzeydeki mahfeller, bu yöndeki eyvan formunu bozmaktadır. Plânın kuzeye doğru üç gözlü kemer ve örtü sistemiyle derinleştirilerek genişletilmesi, Bursa- İznik Yeşil Cami (1394), Edirne Şah Melek Paşa Câmii (1429) ve İstanbul Cerrah Paşa Câmilerinde (1595) de öz olarak uygulanmıştır.

Kuzeydoğu ve kuzeybatıya yönelen eyvanlar tâlî kapılara sahiptir. Mermer malzemedan yapılmış kapılar basık kemerli ve rûmî tâclıdır. Kapının her iki yanı iri rûmî ve yaprak bezemeli

Seyyid Nizâm Camii'nde Mimar Aydın imzası

Günümüz Seyyid Nizâm Külliyesinin güneybatıdan girişi ve genel görünümü

Seyyid Nizâm Camii
Vaaz kürsüsü

çinilerle kaplanmıştır. Kubbe geçişleri, erken Osmanlı tarzında, iri mukarnas dolguludur. Doğu ve batı eyvanları ile mihrabın bulunduğu güney eyvanın zemini, seki şeklinde 25 cm. kadar yüksek tutulmuştur. Üç satırlı eyvanların yüzeylerine altta dikdörtgen formlu, üstte ise sivri kemerli pencereler açılmıştır. Pencerelerin dışında kalan duvarlar, kasnak hizasına kadar çinilerle kaplanmıştır. Çok renkli sır tekniğindeki çiniler, kırmızı, turkuvaz ve lâcivert renklerinin yanı sıra yaprak, lâle ve bulut motiflerinin tekrarıyla klâsik devir mimârisindeki İznik çinilerini hatırlatmaktadır. Ayrıca iki pencere arasındaki kısımlar, batı duvardan başlayıp doğu eyvanda tamamlanacak şekilde çini malzemedan kuşak yazı panolarıyla süslenmiştir. Lâcivert zeminli beyaz renk çini levhalara celî sülûs yazıyla âyete'l-kürsî metni nakşedilmiştir. Bu yapı için özel tasarlanmış yazıların son kartuşunda, Aydın Bey'in hattat unvanıyla imzası ve hicrî 1431, milâdî 2010 târihleri okunmaktadır. Eyvanların kubbe yüzeylerine kalemişiyle şemseler, rûmîler, rozetler ve palmetler işlenmiştir.

Vaâz kürsüsü doğu ve güneydoğu eyvanların kesiştiği köşeye yerleştirilmiştir. Mermer malzemedan yapılmış kürsü, yüksek kâideli ve beş kenarlı geometrik korkulukludur. Kürsünün arka tâcı, cümle kapısı ve mihrap tâcındaki gibi göz alıcı biçimde varak altınlanmış, rûmî, ortabağ ve kıvrık dallarla süslenmiştir.

Mihrap, sekizgenin güneye bakan eyvanı içine yerleştirilmiştir. Sekiyle hafifçe yükseltilmiş eyvanın ortasındaki mihrap, mermer malzemedan inşa edilmiştir. Mihrabı iki yandan yivli mukarnas başlıklı sütunceler sınırlamaktadır. Silmelerle çerçevelenmiş mihrap nişi, beşgen yüzeyli olup kenarları kırmızı renk granit malzemedan kum saatli sütunceyle tamamlanmaktadır. Nişi üst

kısımda yedi sıralı mukarnas kavsara takip etmektedir. Kavsaranın köşebentlerine rûmi motifleri işlenmiştir. Kavsaranın üstüne, ayrı bir çerçeve içine alınmış kare formlu levha halinde kitâbelik yerleştirilmiştir. Levhanın ortasına müdevver istifle celi sülüs yazıyla “Fe-veli vecheke şatra’l-mescidi’l-harâm” âyet-i kerîmesi nakşedilmiştir. Mîmar-hattat Aydın Bey’in imzasını taşıyan kitâbe, 1431/2010 tarihli dir. Kitâbenin etrâfı rûmi motifleriyle bezenmiştir. Silmelerle çerçevelenen mihrap, rûmi motifli dendanlı iri bir tâc ile tamamlanmaktadır. Hem taç kapıdaki hem de mihraptaki bu zarif zülfeler, Bursa Yeşil Cami ve Türbesi (1419-1421) ile Milâs Fîruz Bey Camii (1394) mihraplarını hatırlatmaktadır. Motif çizgileri, mukarnas yuvaları ve silmeler varak altınla-narak uzaktan mihrabın seçilmesine yardımcı olmaktadır. Belki yarım kubbeye asılı avîze yerine başka bir aydınlatma sistemi tercih edilseydi, mihrabın tâcını gölgelememesi açısından daha iyi olabilirdi. Mihrabın iki yanındaki satırlar, kubbe kasnağına kadar çinilerle kaplıdır. Simetrik düzende vazoya yerleştirilmiş iri hançer tarzı yapraklar, hatayi motifleri, çark-ı felekler, pençler turkuvaz renkli silmelerle sınırlanmış ve paftalara ayrılmıştır. Üstteki sivri kemer formlu pencere ile alttaki kitaplık nişi arasında, kare levha halinde müdevver istifli celi sülüs yazılı Fâtiha sûresi bulunmaktadır. Besmeyleyle başlayan Fâtiha sûresi simetrik iki panoda tamamlanmaktadır. Diğer kitâbe-ler gibi bunlar da 1431/2010 tarihini ve Aydın Bey’in imzasını taşımaktadır. Yazıdaki elif-lâm-kef-tı gibi dikey harflerin uzatılmasıyla orta kısımda çok güzel geometrik bezeme oluşturulmuştur. Malzeme, renk, yazı türü, istif, bezeme öğeleri, yer seçimi açısından bu levhalar, İstanbul Süleymâniye Câmii (1557) mihrap duvarını hatırlatmaktadır. Bu eyvanın sekiyle yükseltilmesi, çinilerle kaplanması, hücre şeklinde derinlik oluşturup cepheden taşkınlığı, Mimar Sinan’ın Molla Çelebi Câmii (1562), Üsküdar Vâlide-i Atîk Câmii (1583) gibi mihrap sofalı câmilerini anımsatmaktadır.

Mihrâbın batısına, pâyeye bitişik vaziyette minber yerleştirilmiştir. Mermer malzemeden inşa edilmiş orta büyüklükteki minber, dört açıklıklı süpürgelik, aynalık, kapı, korkuluk, sivri kemerli geçit, köşk ve palmet motifli mâdeni alemle sonlanmaktadır. Basık kemerli kapısının alınlığına Aydın Bey’in imzaladığı celi sülüsle kelîme-i tevhid cümlesi, dilimli tâcin ortasındaki kevkebeye (kabaraya-rozete-gülçeye) ma’kûlî yazı türüyle “Allah-Muhammed” isimleri nakşedilmiştir. Bir anlamda minberin Hz. Peygamberimizin makâmı olduğunu vurgulayan bu kompozisyon, Amasya Bâyezid Paşa İmâreti (Câmii-1417) revâkındaki uygulamaları çağrıştırmak-

Caminin içerisinden görünüm.

Son cemaat yerindeki pencere, çini ve mihrap düzenlemesi

Caminin Cümle Kapısı (Fatih Sarımeşe Arşivinden)

Resim 6 - Seyyid Nizâm Câmii İnşa Kitâbesi (Hattat Aydın Yüksel, Şâir Mustafa Tahralı)

Câmi ve müstemilâtın inşa ve sanatkâr kitâbeleri

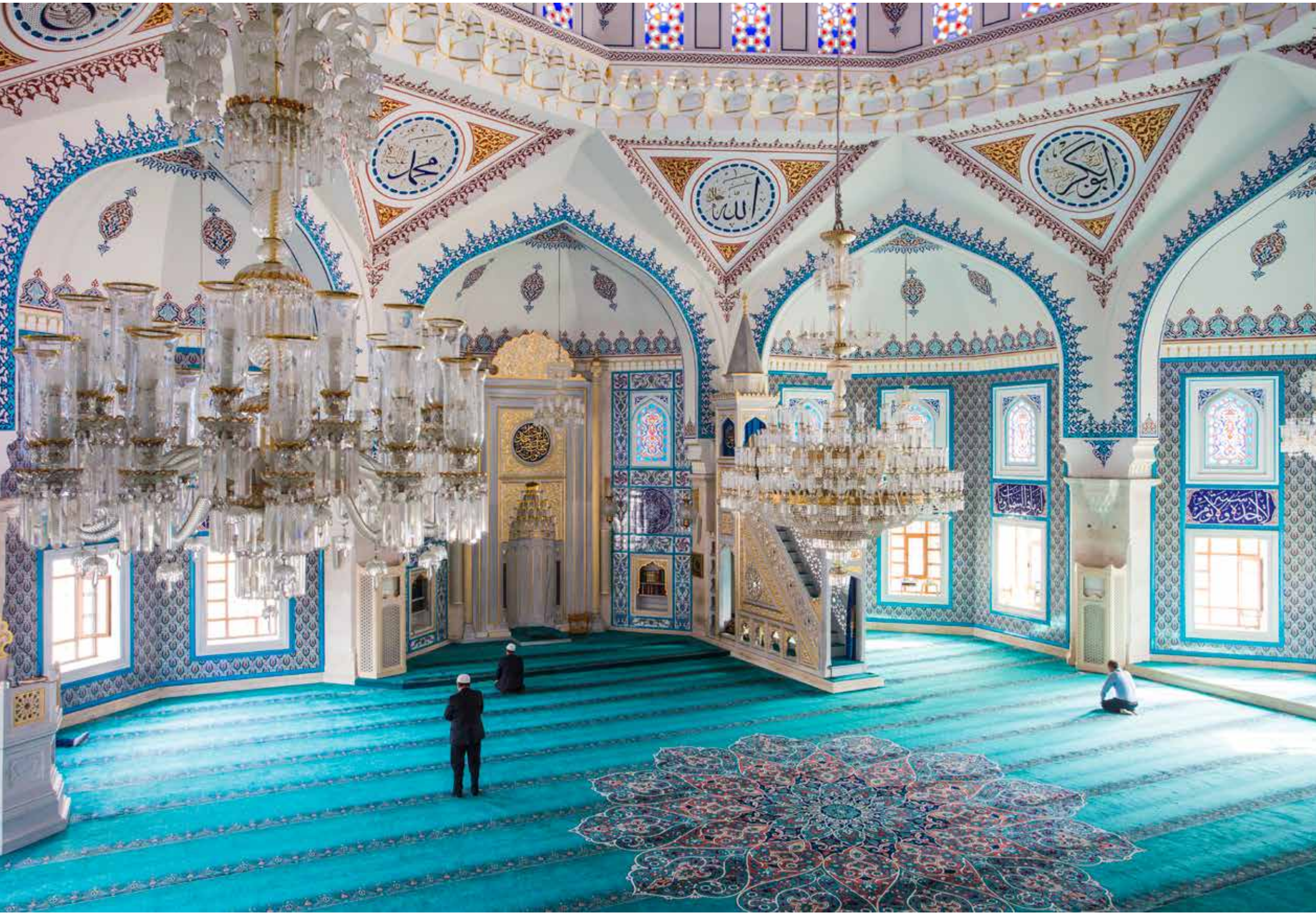

Câminin güneydoğusundan cephe görünümü ve müstemilâtın bânî ve sanatkâr kitâbeleri

Câminin güneydoğusundan cephe görünümü

dır. Pâyeleri birbirine bağlayan yayvan kavisli sivri kemerler, kademeli biçimde bu mukarnaslı üzenkilere oturmaktadır. Sivri kemerler ile içe taşan kiriş kemerler arasında sekiz adet üçgen pendentif meydana gelmektedir. Çökertme halindeki bu üçgen yüzeylere, etrafı rûmî motifleriyle bezenmiş dâirevî istifli celî sülûs yazılarla ism-i Celâl, ism-i Nebî, çâr-ı yâr-ı güzîn, Hasan ve Hüseyin isimleri nakşedilmiştir. Kubbe yüzeyi tam yarım küre olmayıp sekizgeni vurgulayacak satıhlı biçimde sekizgen kasnağa oturmaktadır. Kasnak ile üçgen pendentifler arasında alçı malzemeden iri mukarnas friz dolaşmaktadır. Sekizgen kasnağın her bir sathına üçer sivri kemerli pencere açılmıştır. Revzenli pencerelerin arasına kalemişiyle şemseler işlenmiştir. Kasnaktan kubbeye yönelirken celî sülûs yazı kuşağına yer verilmiştir. Hattat Hüseyin Kutlu'nun imzasını ve 1431/2010 tarihi taşıyan bu kuşağa, batı yönden başlamak üzere Besmele-i şerif, Haşr Sûresinin 23. âyetinin başı ile esmâü'l-hüsna, devamında ise Âraf sûresinin 180. âyetinin bir kısmı yazılmıştır. Yine aynı sanatkâr, kubbenin göbeğine celî sülûs yazıyla Nûr Sûresi'nin 35.âyetini yazmıştır. Yazıdaki dikey harflerin uzantıları, kilit taşı kısmında geometrik tezeyinat oluşturur. Varak altınla kalemişi tekniğiyle işlenen bu yazı kuşaklarının arası, şemse motifleriyle bezenmiştir.

Cami içerisinden görünüm. (Fotoğraf: Mesude Bülbül)

Camide çini kullanımı örnekleri

Böylece 75 m. kubbe yüksekliği, eyvan hücreleri, duvarlara ve kubbe kasnaklarına açılan çok sayıdaki pencereler, yine kasnak seviyesine kadar duvar boyunca yüzeylerin parlak çinilerle kaplanması, rengârenk revzenler, alçı ve çini çâr-ı yâr-ı güzîn levhaları, varak altınlı yazı kuşakları ve daha bir çok etkenin bileşimiyle câmi haremî oldukça ferah, geniş ve mîmarın ismi gibi aydın, huzur verici bir mekân hâline gelmiştir.

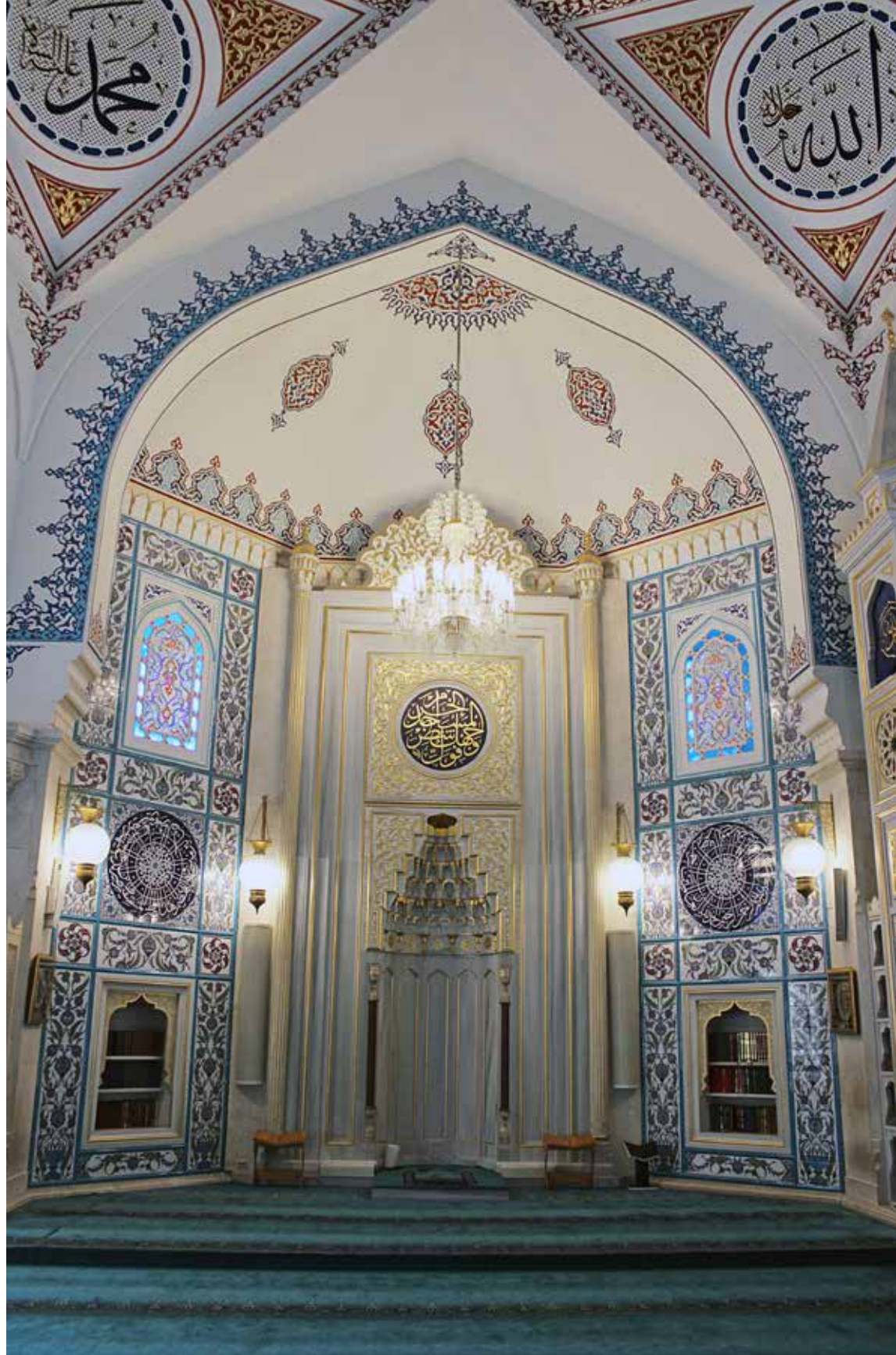
Şadırvan, câminin doğusunda, kültür merkezinin güney ucunda inşa edilmiştir. Bir bakıma Seyyid Nizâm Tekkesi'nin avlusuna 1980'li yıllarda eklenen, oniki kenarlı ve oniki ehl-i beyt imamının isimlerinin levhalarını taşıyan eski şadırvanın hâtırasını da

Mihrap nişi

Mihrap sofası

Mihrap sofası çinileri

yansıtmak biçimde yapılmıştır. Sekizgen bir baldaken plân anlayışında, baklava dilimli başlıklara sahip sekiz sütun, bir büyük bir küçük ritimli sivri kemerlerle birbirine bağlanmaktadır. Cephelerde kemer köşebentlerine Allah-Muhammed, çâr-ı yâr-ı güzîn ve ehl-i beyte ait oniki imam isimleri celi sülüs yazıyla dâirevi kompozisyonla mermere hâk-kedilmiştir. Baldakenin üzeri ahşaptan geniş bir saçak ve sekizgen kasnaklı kubbeyle örtülmüştür. Abdest musluklarının yer aldığı mermer havuz onaltı kenarlı olup her bir kenar sathî dilimli nişler, rûmiller, şemseler, helezon zeminli celi sülüs yazılı âyet kitâbeleriyle süslenmiştir. 2011 tarihini ve Aydın Bey'in imzasını taşıyan kitâbelerde “ve cealnâ mine'l-mâi külle şey'in hayy” ile “ve sekâhüm Rabbühüm şerâben tahûrâ” âyetlerine yer verilmiştir. Kubbe içten bezemesiz olup alçıdan mukarnas dolgularla geçilmektedir. Şadırvan tarafından kültür merkezinin güney ucu alt katına iki ayrı kapı ve merdivenlerle helâlara inilmektedir. Câmedeki sanatkârâne işçilik ve temizlik, bu kısımlarda da devam etmektedir. İman ve ibâdetin ön koşulu olan temizlik, burada Müslüman kimliğine yakışır şekilde yansıtılmaktadır.

Kültür Merkezi, câminin doğusunu ve kuzeydoğusunu kuşatmaktadır. “A blok; B blok” şeklinde isimlendirilmiş iki bina halindeki yapının A kısmı kuzeyde, B kısmı doğu kanatta yer almaktadır. Topografyanın kuzeybatı köşesi, yol kotundan daha düşük seviyede olup merdivenlerle inilerek doğuya doğru yönelindiğinde dikdörtgen formlu iki ayrı kapıdan Kültür Merkezi'nin A bloğu avlusuna; kuzeye yönelindiğinde ise basık kemerli kapıdan câmi avlusuna ulaşılmaktadır. A blok ile B bloğun kesiştiği noktada kantin ve okuma salonu yerleştirilmiştir. Bu mekân, kuzey ve güney cephesi üçer, doğu ve batı cephesi ise ikişer gözlü basık şişkin kemer açıklığı-

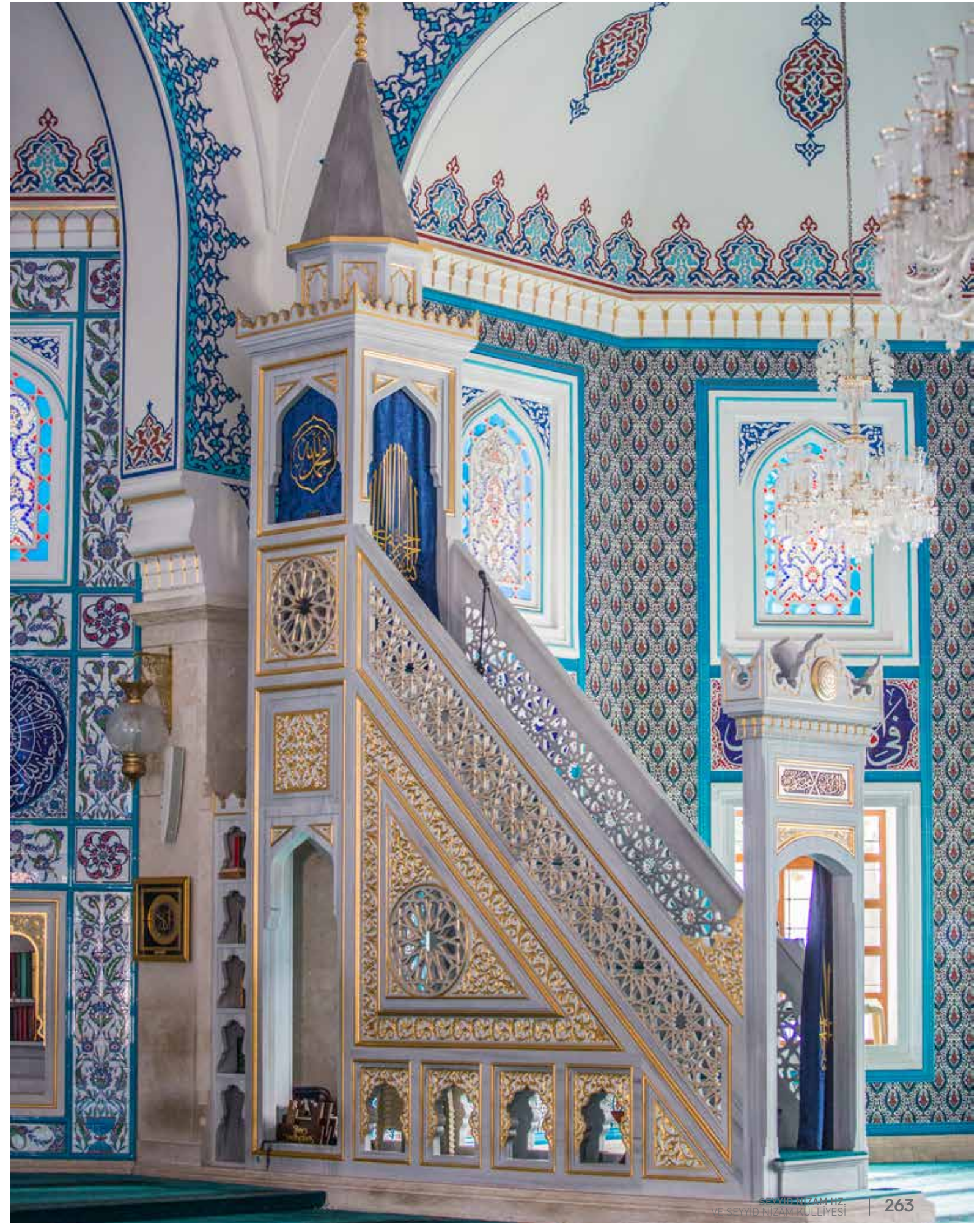

Mihrap sofası çini levhalardan detay ve sanatkar imzası

nın ahşap kapı kanatlarıyla kapatılmasından oluşturulmuştur. Mekâna güneybatı ve güneydoğu köşelerden bitişik vaziyette, sivri kemerli ve kubbeli iki adet revak eklenmiştir. Silmeli saçaklarla sonlanan revâk cepheleri, kuzey ve güney yönden yükseltilerek câminin son cemaat revâkı cephesiyle uyumu gözetilmiştir. Bu durum Selçuklu çağı Asya mimârisi cephe anlayışını çağrıştırmaktadır. Kuzey ve güney cepheler 1.5 m. kadar taşıntılı ve üzeri sakıflıdır. Kemerlerin oturduğu kare kesitli pâyelerin yüzeyleri, sathî sivri kemer çökertmeleriyle hareketlendirilmiştir. Pâyeler ve kemer cepheleri düzgün kesme taş malzemeyle kaplanmıştır. Mekânın orta kısmı iki kat izlenimi verecek şekilde yükseltilmiş ve kuzey-güney cephelerine yuvarlak kemerli dörder pencere açılmıştır. Mekânın üzeri kırma çatıyla ve oluklu kiremitle örtülmüştür. İhtiyaca göre mekâna dört yönden açılabilen ahşap kapılarla girilmektedir. Mekânın doğu kısmına elektrik santral odası, batı kısmına ise kantin ve büfe yerleştirilmiştir.

Minber kapı alınlığında kelime-i tevhid ve ma'kîlî hatla Allah-Muhammed istifli kitâbeler

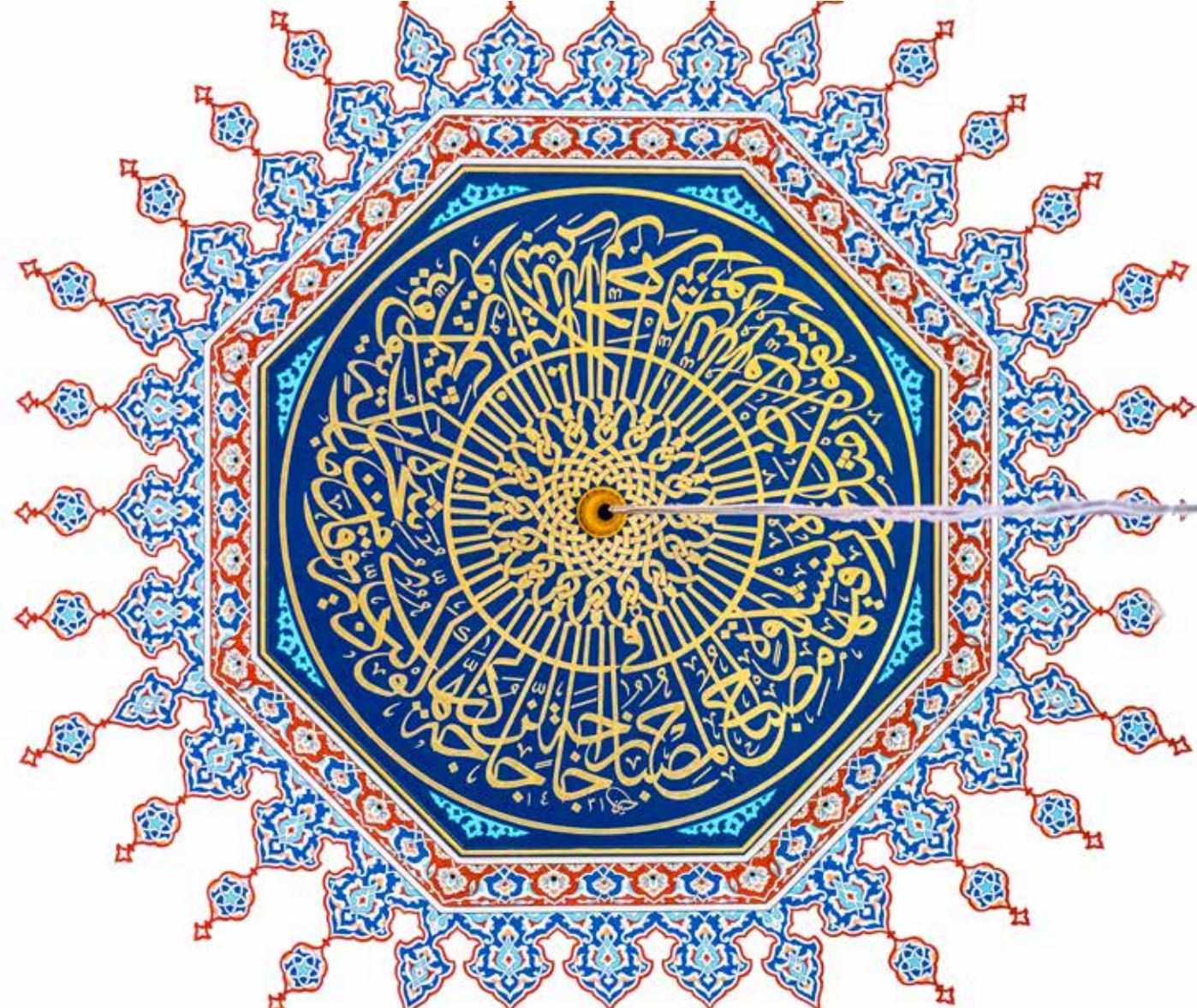
Resim 67 - Câmînin sekizgen kasnağa oturan kubbesi

Kubbedeki kuşak yazıda Hattat Hüseyin Kutlu'nun imzası

A blok, kantin ve okuma salonunun kuzeyinde avlu içindedir. Buraya kantinin güneydoğu köşesindeki kubbeli revaktan ve ayrıca topografyanın kuzeybatısındaki dikdörtgen formlu avlu kapılarından ulaşılmaktadır. Dıştan dört yöne taşıntılı, doğu-batı doğrultusunda uzanan iki katlı bir yapıdır. Giriş, güney cephedeki taşkın kısmın ortasına açılmış basık kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Kapının üzerine, silmelerle sınırlanmış sivri kemerli iki pencere yerleştirilmiştir. Cephe, yüzeyden taşırılmış iri palmetlerle bezenmiş tâc ile sonlandırılmıştır. Alt kat, mekândaki kare kesitli pâyelerin camekânlarla bölünmesi suretiyle eğitim odası, idare odası, bilgisayar odası, okuma salonu, mutfak, lavabolar; batı yönündeki merdivenlerle ulaşılan üst kat ise farklı ebattaki yedi adet derslikten oluşmaktadır. A blokun zemin katlarında fuaye ve konferans salonları da bulunmaktadır.

B blok, kantin ve okuma salonunun doğusunda, şadırvana kadar uzanmaktadır. Orta kısmı iki katlı, kuzey kısmı tek katlı, güney kısmı ise beş gözlü revak düzenlemesine sahiptir. Taş mal-

Kubbe göbeğindeki kuşak yazı ve kalemişleri

zemedan kare kesitli pâyeleri bağlayan basık şişkin kemerli açıklıklar üzerine oturtulmuş yapının üst kat cepheleri ahşap olup kırma çatıyla örtülmüştür. Şadırvan yönünde, kadın ve erkek tuvaletleri ile abdest sonrası dinlenmeye uygun revak düzenlemeleri yapılmıştır. Bu kısım tekkenin avlu ve harem düzenlemesiyle de uyumludur. B blokun doğu cephesinden ihtiyaca göre açılabilir dört ayrı girişi

olmasına rağmen ana girişi, iki blokun kesiştiği kubbeli revaktan sağlanmaktadır. A blokun avlusuna açılan iki girişi, ahşap sofalı çıkma halindedir. Kubbeli revaktan yapının alt katına girildiğinde güney yönde çok amaçlı büyük salon, doğu yönde üst kata çıkış merdivenleri, kuzeyde idare ofisi ile çocuk oyun alanlarına, bebek bakım mekânlarına ve mutfaklarına açılan koridorlar bulunmaktadır. Bu mekânların bir kısmı günümüzde Kur'ân-ı Kerîm kıraat ve tecvid eğitim ve öğretimi işleviyle düzenlenerek çağımızın önemli kurrâ ve hâfızı Dr. Fâtih Çollak Hocaefendi'nin faaliyetlerine tahsis edilmiştir. Böylece Kültür Merkezi ilk faaliyetini Kur'ân-ı Kerim tahsîliyle başlatmıştır. Üst katında ise hat, tezhip, ebru gibi geleneksel sanat atölyelerine ayrılmış derslikler olmasına rağmen henüz eğitim-öğretime başlanılmamıştır. Yapının pâye yüzeylerinin ve ahşap kapı pencere açıklıklarının sivri kemerlerle hareketlendirilmesi, cephelerin ahşapla kaplanması, konik formlu baca çıkmaları ve kiremitli sakıflarla örtülmesi, geleneksel konut mimarisi görüntüsünün öne çıkmasını sağlamıştır.

Câminin doğusundaki yeni şadırvan

Seyyid Nizâm menzili ve güzergâhı

Değerlendirme ve Sonuç

Seyyid Nizâm Tekkesi günümüze, tevhidhâne (semâhâne/mescid/türbe), harem dâiresi, sarnıç (su kuyusu) ve hazîre elemanlarıyla ulaşmıştır. İlk inşa özellikleri bilinmese de 1307/1890 yılında Sultan II. Mahmud'un kızı Âdile Sultan'ın tâmir ve ihyâsıyla birlikte, vakfiye şartnâmesinde yer vermesi sayesinde yok olmaktan kurtulmuştur. Büyük ihtimalle bu sırada yapıya minâre eklenip dıştan câmi-mescid özelliği de öne çıkarılarak “câmi- tevhidhâne- türbe” işlevinin aynı çatı altında bütünlük ifade eden bir tipolojiye kavuşturulmuştur. En az bu tâmir kadar önemli bir süreç de 2012-2014 yılları arasında yaşanmış ve Zeytinburnu Belediye Başkanlığı'nın himâyesinde, Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı'nın gayretleriyle, yöre halkının katkılarıyla yapılan kapsamlı restorasyonla yapının günümüz insanına hizmet vermesi sağlanmıştır.

Seyyid Nizâm Tekkesi, târihî doku itibarıyla, İstanbul'u çevreleyen surlardan batı yönüne doğru, Balkan topraklarına çıkışı sağlayan Silivrikapı yolu üzerindedir. Sur içinde Koca Mustafa Paşa Külliyesi, Seyyid Nizâmoğlu Tekkesi, Hadım İbrâhim Paşa Külliyesi, sur dışında Hacı Bayram Çeşmesi ve Namazgâhı, kadim şehidlik ve mezarlıklar, karakol, Balıklı Rum Kilisesi ve Ayazması, Fâtih Sultan Mehmed Han'ın topçubaşısı kabristanlığı, Seyyid Nizâm Tekkesi ve hazîresi, iki adet çeşme, Sadrazam Midhat Paşa Çiftliği ve Köşkü, bu güzergâhın Roma kaldırım taşlarıyla döşeli yolunun günümüze ulaşmış en önemli hâtırası belkide bu menzildir. Diğer sur kapılarının siyâsî ve askerî niteliklerinden uzak, daha çok sivil, ticârî, tasavufî ve mânevî yönü ağır basan güzergâhta kurulmuştur. Bu yüzden söz konusu tekke, kervanlar, tüccarlar, dervişler, azizler, keşişler, işçiler, vasıflı-vasıfsız her türden yolcular, medeniyetler beşiği başkent İstan-

Silivrikapıdan Seyyid Nizâm'a uzanan yolun başında Hacı Bayram Çeşmesi ve Namazgâhı onarım öncesi durumu (Zeytinburnu Belediyesi Arşivi)

bul'a ayak basmadan önce son kez konaklayıp Seyyid Nizâm'ın aynasında Nizâm ve intizama girdikleri yerdir.

Son dönem önemli tıp tarihçilerimizden ve sanatkârlarımızdan Ahmed Süheyl Ünver Beyefendi'nin 1910'da henüz oniki yaşlarında aile büyükleriyle birlikte bazı Cuma günleri ziyâret ettiği, o yıllarda tekkenin şeyhi Şucâ' Efendi'nin sohbetlerinin ve tekkenin ruhâniyetinin tesiri altında kaldığı ifade eder.^[32] Seyyid Nizâm Tekkesi'nin 2012-2014 yılları arasında onarılıp ihya edilmesi, aynı avlu içerisine kuzey tarafına XVI. yüzyıl Osmanlı mimârî üslûbunu yansıtan câmi ve müştemilâtının inşâsıyla, içinde Kur'ân-ı Kerim dersleri ve ondan neşet eden sanat atölyelerinin hayata geçirilmesiyle, belki de bu tarih ve kültür semtinin ikinci baharı yaşaması anlamı taşıdığı söylenebilir.

Dipnotlar

- ↑ Süleyman Faruk Göncüoğlu, *Zeytinburnu Yollar ve Kapılar*, İstanbul-Vul 2013, s.13-17, 104-105; Erdeniz Özbayoğlu, “Bizans Döneminde Zeytinburnu”, *Surların Öte Yanı Zeytinburnu*, İstanbul 2011 (4.baskı), s.14-23.
- ↑ Süleyman Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, c. 2, İstanbul, 2016 (2.baskı), s. 842.
- ↑ İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı, Harita Koleksiyonu, Hrt_Gec_000005; Ayşe Yetişkin Kubilay, *İstanbul Haritaları*, 1422-1922, İstanbul 2012, s. 206-208.
- ↑ A. Süheyl Ünver, *Seyyid Nizâm Hazretleri Defteri*, Süleymaniye Kütüphanesi Defter no 1076.
- ↑ Nurcan, Yazıcı, “Tebrik-nâme-i Millî’ye Göre II. Abdülhamid’in İstanbul’daki İmar Faaliyetleri II: Tekkeler”, *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu*, Denizli, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, 14-16 Ekim/October 2009, s. 710-711.
- ↑ BOA; DH. MKT. 989. 8.4.2
- ↑ Ferda Mazak, *Ölümünün 100.Yılında Sultan II. Mahmud’un Kızı Âdile Sultan, Hayatı, Vakıfları ve Hayrâtı*, İstanbul, 2000, s. 89, 22.
- ↑ Berk, a.g.e., s.821.
- ↑ Berk, a.g.e., s.810.
- ↑ Berk, a.g.e., s.876, 888.
- ↑ M. Baha Tanman, *İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1990, s.336-341; a.y., “Seyyid Nizâm Tekkesi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c. 6, İstanbul, 1994, s. 544-545; a.y., “Zeytinburnu İlçesindeki Tekkeler”, *Surların Öte Yanı Zeytinburnu*, İstanbul 2006 (3.baskı), s.166-215.
- ↑ Kitâbenin daha önceki okunuşları için bkz. Tanman, age, s. 337; Berk, age, c.1, s.66.
- ↑ Mazak, age, s.113; Berk, age, c.1, s. 81.
- ↑ Hat levhası hakkında bilgi edindiğimiz ve fotoğrafını temin ettiğimiz Müze Müdürü Sayın Yavuz Özdemir Bey’e teşekkürlerimi sunarım.
- ↑ Yazıcı, agm, s. 710-711.
- ↑ Mazak, age, s. 48, 58.
- ↑ Hikmet Özdemir, *Âdile Sultan Vakfiyesi*, İstanbul 1998, s.78-79; Mazak, age, s. 88-90, 118, 121, 122.
- ↑ Özdemir, age, s.106.
- ↑ Mehmet Canatar, İstanbul Vakıfları Tahrîr Defteri 1009 (1600) Târihli, İstanbul 2004, s.157, 267.

- ↑ Tuğba Keleş Ocakcan- Gülşah Altun Ceylan, “Seyyid Nizâm Camii ve Müştemilâtı Restorasyon Uygulaması”, *Kârgir Yapılarda Koruma ve Onarım Semineri*, İstanbul 2015, s.60-70. Makale hazırlanırken Yılmaz şirketinin restorasyonu yürüten personeli ve metnin yazarı Gülşah Hanım’la görüşülerek görsel dokümanların yanı sıra bazı sözlü bilgiler de elde edilmiştir. Kendilerine teşekkür ederim.
- ↑ Harita Zeytinburnu Belediyesi Arşivi’nden elde edilmiştir. Ayrıca bkz. Süleyman Faruk Göncüoğlu, *Zeytinburnu Yollar ve Kapılar*, İstanbul 2013, s.14, 92.
- ↑ Kubilay, age, s. 206-208.
- ↑ M. Baha Tanman, *İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri*, Basılmamış Doktora Tezi, s. 337.
- ↑ A. Süheyl Ünver, Süleymaniye Kütüphanesi 1076 nolu “Seyyid Nizâm Hazretleri” başlıklı defter.
- ↑ Ocakcan-Ceylan, a.g.m., s.62-63.
- ↑ Ünver, 1076 nolu Defter.
- ↑ Ocakcan-Ceylan, a.g.m., s.65-66.
- ↑ Ocakcan-Ceylan, a.g.m., s.68-69.
- ↑ Mîmar İ. Aydın Yüksel, klâsik Osmanlı câmi anlayışını günümüz düşüncesiyle birleştirerek 1987 yılından beri İstanbul’a beş ibadet yapısı kazandırmıştır. İlki Sirkeci’de Sadrazam Kara Mustafa Paşa Câmii’nin ihyâsıyla başlamış, bunu Şehid Yaşar Musaoğlu Câmii, Bahçeşehir Câmii, Dâvudpaşa Bircan Eresin Câmii ve nihâyetinde konumuz olan Seyyid Nizâm Câmii tâkip etmiştir. O hâlihazırda sanatını icrâ ederken bile yaptığı bu eserler, üniversitelerde çoktan akademik tezlere ve değerlendirmelere konu olmuştur. Örneğin bkz. Süleyman Saz, *İbrahim Aydın Yüksel’in İstanbul Câmleri*, Dokuz Eylül Ün. Sosyal Bilimler Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013.
- ↑ Bu bilgileri bizzat Başmimar Aydın Beyefendi ile 15 Haziran 2017 tarihinde İstanbul Fetih Cemiyeti’nde yaptığımız mülâkatta şahsen temin etmekle birlikte, yazılı bir kaynağa mürâcaat açısından şu esere bakılabilir: Hakkı Önkal, “Mîmar Aydın Yüksel’in Vedîa-i Bedîası: Zeytinburnu Seyyid Nizâm Câmii-i Şerîfi”, *Yüksek Mimar İ. Aydın Yüksel’e Armağan*, İstanbul, 2012, s.125-126; Saz, agt, s.126-127).
- ↑ Bu konudaki bilgi, Zeytinburnu Belediyesi Başkanlığı Eğitim Danışmanı Doç. Dr. Süleyman Berk’ten öğrenilmiştir. Verdiği bilgilerden ötürü kendilerine teşekkür ederim.
- ↑ Bkz. Ahmed Süheyl Ünver, Süleymâniye Kütüphânesi’ndeki 304 nolu ve “Seyyid Nizâm ve Cıvarı” başlıklı dosyası.

Kaynakça

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, DH. MKT. 989. 8. 4. 2.
- Berk, Süleyman, *Zamanı Aşan Taşlar*, c. 2, (2.baskı), İstanbul, 2016.
- Canatar, Mehmet, *İstanbul Vakıfları Tahrîr Defteri 1009 (1600) Târihli*, İstanbul 2004.
- Göncüoğlu, Süleyman Faruk, *Zeytinburnu Yollar ve Kapılar*, İstanbul 2013.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı, Harita Koleksiyonu, Hrt_Gec_000005.
- İstanbul Tekkeleri’nin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri*, İÜEF, basılmamış doktora tezi, İstanbul 1990.
- Kubilay, Ayşe Yetişkin, *İstanbul Haritaları, 1422-1922*, İstanbul 2012.
- Mazak, Ferda, *Ölümünün 100.Yılında Sultan II. Mahmud’un Kızı Âdile Sultan, Hayatı, Vakıfları ve Hayrâtı*, İstanbul, 2000.
- Ocakcan, Tuğba Keleş- CEYLAN Gülşah Altun, “Seyyid Nizâm Camii ve Müştemilâtı Restorasyon Uygulaması”, *Kârgir Yapılarda Koruma ve Onarım Semineri*, İstanbul 2015, s.60-70.
- Önkal, Hakkı, “Mîmar Aydın Yüksel’in Vedîa-i Bedîası: Zeytinburnu Seyyid Nizâm Câmii-i Şerîfi”, *Yüksek Mimar İ. Aydın Yüksel’e Armağan*, İstanbul, 2012, s.109-127.
- Özbayoğlu, Erdeniz, “Bizans Döneminde Zeytinburnu”, *Surların Öte Yanı Zeytinburnu*, (4.baskı), İstanbul 2011, s. 14-37.
- Özdemir, Hikmet, *Âdile Sultan Vakfiyesi*, İstanbul 1998.
- Saz, Süleyman, *İbrahim Aydın Yüksel’in İstanbul Camileri*, Dokuz Eylül Ün. Sosyal Bilimler Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013.
- Süleymaniye Kütüphanesi 685 nolu “Silivri Kapısı Mezarlığı” başlıklı defter.
- Süleymaniye Kütüphanesi 304 nolu “Seyyid Nizâm ve Cıvarı” başlıklı dosya.
- Tanman, M. Baha, “Seyyid Nizâm Tekkesi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c. 6, İstanbul, 1994, s. 544-545.
- Ünver, A. Süheyl, Süleymaniye Kütüphanesi 1076 nolu “Seyyid Nizâm Hazretleri” başlıklı defter.
- Yazıcı, Nurcan, “Tebrik-nâme-i Millî’ye Göre II. Abdülhamid’in İstanbul’daki İmar Faaliyetleri II: Tekkeler”, *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu*, (Denizli, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, 14-16 Ekim/October 2009), Ege Yayınları, İstanbul 2010 s. 707-719.
- “Zeytinburnu İlçesindeki Tekkeler”, *Surların Öte Yanı Zeytinburnu*, İstanbul 2006 (3.baskı), s.166-215.

Seyyid Nizâm Mezarlığı

08

DOÇ. DR.
SÜLEYMAN BERK

Seyyid Nizâm Mezarlığı

DOÇ. DR. SÜLEYMAN BERK*

Zeytinburnu, tarihî doku olarak görülen Suriçi İstanbul'unun hemen yanında suriçi ile yakın münasebeti olan bir yerleşim yeridir. Merkez Efendi Külliyesi, Seyyid Nizâm Tekkesi, Kazlıçeşme ve Yenikapı Mevlevîhânesi ve Erikli Baba Tekkesi bunun en açık örneğidir.

Sur boyunca uzanan mezarlık alanları, buraya rûhânî bir hava kattığı gibi geçmişle olan bağını da güçlü kılmıştır. Geniş mezarlık alanları ve hazîrelerde bulunan binlerce mezar taşı kitâbesi tarihi önemi hâizdir. Mezar taşlarının sanat özelliği, en, boy ve derinlik taşımaları ile özgün oluşları, yazı sanatının güzelliklerini taşıması yanında birçok ifade zenginliğini de barındırmaktadır.

Eski Türk mezarlıkları açık havada teşekkül etmiş bir kıyafet, mimarî, tezyinat, hat müzesi hükmündedir. Dindar bir insan için mezarlık, ibret nazarlarının çevrildiği yer, bazı insanlar için de sevdiklerini sırladıkları bir makamdır. Ruhunun derinliklerine inip, yalnız kalmak isteyen çoğu insan da mezarlıklara yolunu düşürür.

Sicill-i Osmâni isimli eserin müellifi olan Mehmed Süreyya Bey, kitabını hazırlarken, eserine aldığı şahısların vefat tarihlerini doğru tespit için mezar taşlarından faydalanmıştır. Mezarlıklar bir millet için, yaşanan yerin müzesi ve tapusu hükmündedir. Mezarlıklar, müze yanında önemli arşiv vesikalarıdır. Tarihte yaşamış birçok önemli şahısla ilgili bilgiler mezar taşı kitâbelerinden öğrenilmektedir. Alman şairlerinden Heine'nin şu sözü ne kadar önemlidir: "Her mezar taşının altında bir dünya tarihi yatar".

* Yalova Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi

Türk mezarlıkları, altında kabirlerin serpiştirildiği tabii bir bahçe ve bir koruluk gibidir. Özellikle şehir içerisinde, cami hazîrelerinde bulunan mezarlıklar, hayat ile ölümün kısalığını her an insanlara haykırırlar. Akli başında mütevekkil insanımız, bu mezarlıklarla her karşılaştıklarında, ecdadını hayırla yâd etme ve hayatı bir başka yönüyle tefekkür fırsatını yakalar.

Suriçi İstanbul’unda bulunan eski mezarlıklar (hazîreler) yanında Üsküdar Karacaahmed ve Eyüpsultan mezarlıkları büyük tahribatlarla günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Zeytinburnu’nda bulunan tarihi mezarlıklar, alan olarak tahribata uğramasa da, yeni gömü sebebiyle eski mezar taşı kitâbeleri büyük tahribata uğramıştır; hâlen uğramaktadır. Ayrıca fiziki müdahale yanında, hava şartları dolayısıyla mezar taşı kitâbeleri hızla bozulmaktadır. Özellikle hava kirliliği ve kuzey rüzgârları, dokusu pek sağlam olmayan taşlara büyük zarar vermektedir.

Zeytinburnu Sınırları içerisindeki mezarlık alanları şunlardır:

- 1- Merkez Efendi Camii Hazîresi ve Mezarlığı
- 2- Tahir Efendi Mezarlığı
- 3- Dedeler Mezarlığı
- 4- Eski Kozlu Mezarlığı
- 5- Yeni Kozlu Mezarlığı
- 6- Silivrikapı, Ayvalık Mezarlıları (A, B, C ve D Adalar)
- 7- Seyyid Nizâm Camii Hazîresi ve Mezarlığı
- 8- Kazlıçeşme Mezarlığı
- 9- Yedikule Mezarlığı
- 10- Erikli Baba Tekkesi Hazîresi
- 11- Çamlık Mezarlığı
- 12- Çamlık (IV. Ada) Mezarlığı
- 13- Eski Topkapı Mezarlığı
- 14- Yeni Topkapı Mezarlığı
- 15- Maltepe Mezarlığı
- 16- Arakiyeci Mehmed Çavuş (Takkeci) Camii Hazîresi
- 17- Abdülbâki Paşa Dârulkurrâsı Hazîresi
- 18- Yenikapı Mevlevihânesi ve Hâmûşân

Yukarıda sıraladığımız mezarlıklar içerisinde en eski olanı, Eski Topkapı Mezarlığı’dır. Müslüman mezarlıklarından başka I. Dünya Savaşı’nda, Fransa için Doğu cephesinde hayatını kaybeden Müslüman Fransız askerlerinin defnedildiği, Maltepe Mezarlığı içerisinde “Müslüman Fransız Mezarlığı” bulunmaktadır.

Bu mezarlıklar içerisinde önemli olanlardan bir tanesi de Seyyid Nizâm Mezarlığı’dır. Türbe ve Mescidden bir yol ile ayrılan mezarlık alanında önemli sayıda eski mezar taşı kitâbesi bulunmaktadır. Ayrıca Türbe kenarında ve bahçesinde de mezar taşı kitâbeleri yer almaktadır.

Seyyid Nizâm Tekkesi’nin temeli Seyyid Nizâmeddin Efendi (v. 1550) tarafından atılmıştır. 1550 tarihinde vefat ettiğinde cenaze namazı Fatih Camii’nde Merkez Efendi tarafından kılınmış ve ismi ile anılan tekke içerisine defnedilmiştir.

Son yıllarda Zeytinburnu Belediyesi’nin yaptığı çalışmalarla etrafı temizlenen Merkez Efendi Külliyesi tamamıyla ele alınarak yeni bir cami ve bünyesinde sosyal aktivitelerin yapılabilceği bir bölüm inşa olunmuştur. Eski mescid ve türbe ise restore edilerek ziyarete açılmıştır.

SEYYİD
NİZÂM
HAZİRESİNDE
BULUNAN
MEZAR TAŞI
KİTÂBELERİ

SEYYİD NİZÂM 01

*La ilâhe illallah Muhammedün Rasûlullah
Es'ad Ağa ibn Berrî Reîs-i
Topcuyân kad mâte fî tarîh-i sene 878*

SEYYİD NİZÂM 02

*Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Böyle buldum şu cihânı sanki ...
..... kimse halimden etmez suâl
El-hükmü lillâh râzıyım her emrine ..
.....*

SEYYİD NİZÂM 03

*Âh mine'l-mevt
Nev-civânım uçdu cennet bağına
Fîrâkî kaldı vâlidesi yanına
Şefâat umarım Hak dîvanında
Sâlih Efendi'nin mahdûmu
Mehmed Hâlid Efendi rûhuna Fâtiha
Fî 9 Rebûlevvel sene 1284*

SEYYİD NİZÂM 04

*Hû
Manisalı Hacı Âkif Efendi
Zâde Tahrîrât-ı Hâriciye Kalemi hulefâsından
Derviş Sabit Bey'in mahdûmu
Mahmûd Bey'in kabridir rûhuna Fâtiha
Sene 1311*

SEYYİD NİZÂM 05

*İmameci Edhem
Ağa'nın kerîmesi
Merhûme Şerîfe
Ümmü Gülsüm Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Sene 1250*

SEYYİD NİZÂM 06

*Âh mine'l-mevt
Lutfedüb meskenim kıl bâğ-ı cennet yâ Kerîm
Cürmümü affet İlâhî cümleden sensin Rahîm
Emr-i Bârî böyle imiş gençliğime doymadım
Ayırdı mutîûnu ecel soldurdu nâzik tenim
Almadım dünyâdan murad nâ-murâd oldum bugün
Hem anam hemşirem çekeler tâ kıyâmet hasretim
Hulûsî Hacı Ömer Efendi kerîmesi
Merhûme Fıtnat Hanım rûhuna el-Fâtiha
Fî Gurre-i Rebûlahir sene 1282*

SEYYİD NİZÂM 07

*Âh mine'l-mevt
Meskenim dağlar başı sahrâya hâcet kalmadı
Gurbet elde ayırdı ecel Lokmân'a hâcet kalmadı
Âh benim dertli vâlidem ağlayıp etme figân
Ehıbbâm'a hasret oldum genç yâşımda nâgehân
Otuzyedi yaşında bir civân idim yeksâna hâcet kalmadı
Hulûsî merhûm el-Hâc Ömer Efendi'nin
Mahdûmu el-Hâc İzzet Efendi
Rûhîcûn el-Fâtiha sene1281*

SEYYİD NİZÂM 08

*Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Anadolu İdâre-i
Örfiyyesi Reîsi
Süvâri ferîkân-ı
Kirâmından Bekir Sâmi
Paşa hazretlerinin
Rûhîcun el-Fâtiha
Fî 24 Şaban sene 1316
Ketebehû Nûri*

SEYYİD NİZÂM 09

*Hû
Tarîkat-ı Aliyye-i Nâzenîn'den
Mürşid-i âgâh vâsıl-ı ilela'l-lâh
Bende-i âl-i abâ sâhibü'l-âdâb
Ve'l-hayâ es-Seyyid Halîl
Revnâkî Baba ve kâffe-i
Ehl-i îmânın ervâh-ı
Şerifleri şâd u handân ola
Fî 5 Zilkâde sene 1267*

SEYYİD NİZÂM 10

*Hüve'l-Bâkî
Tarikat-ı Aliyye-i Mevlevîyye
Mensûblarından Manisalı
Hacı Akif Efendi'nin
Vâlidesi merhûme Âtike Hanım'ın kabridir
Fî 10 Rebûlevvel sene 1301 Saat 5*

SEYYİD NİZÂM 11

*Allah dost
Göçdü âh Ahmed Efendi-i kesîrû'l-menkıbe
Hayli yıl tîğ-ı zebân nutku olmuşdu kelîl
Mahlas-ı pâkî meyân-ı nâsda Elfi iken
Şöhret olmuşdu kız Ahmedlikle ol merd-i asîl
Gelmemiş şimden geri ol kıssa gelmez âleme
Böyle meddâh-ı sühândân ve zarîf-i bî-adîl
Zât-ı vâlâsın nedîm-i ehl-i cennet eylesün
Seyyiâtından geçüb rahmet eyle Rabb-i Cemîl
Yazdı Safvet fıkra-i târîh-i fevtin gel oku
Gitdi vâlâ-i dâsitân Ahmed Efendî-i celîl
Fî 25 Şevvâl sene 1259*

SEYYİD NİZÂM 12

*.....Müfettişi
.....Efendinin
Efendinin
Fâtiha
13.. Perşembe*

SEYYİD NİZÂM 13

*Hüve'l-Bâkî
Diriğâ Binbaşı Hâfız Ağa'nın dâder-i pâkî
Koyub mülk-i cihânı oldu âzim-i dâr-ı ukbâyâ
Trabzon'dan gelip İstanbul'da ârâm etmişken
Erişdi nâgehân peyk-i ecel ol kadr-i vâlâyâ
Esüb bâd-ı hazân kabirin ömrün pâ-y-mâl etdi
Erince va'desi âh oldu teslîm-i emr-i Mevlâ
Cihân bağında hüsn-i hulkla işrâf ...
Hüdâ gençliğinde da'vet*

SEYYİD NİZÂM 14

*Hû
Merhûm ve mağfûr
Tarîk-i Bektâşîyye'den
Bende-i âl-i abâ Derviş
Mehmed Revnak Baba
Rûhîcun rızâen lillâhi'l- Fâtiha
Fî 26 Şaban sene 1230*

SEYYİD NİZÂM

15

Hû

Tarîk-i müstakîme intisâben

Edip emrini kılmışdı esfâ

Çeküb ser hangâh-ı aşk-ı pîre

Esîr-i halka tevhîd güyâ

Erişdi “irciî” câm-ı ecelden

Verildi nûş içün destine sahbâ

Yazıldı cevherîn târîh-i fevti

Yetişdi tâ Hakk’a Emîn Baba

Sene 1284

SEYYİD NİZÂM

16

Lâ mevcûd illâ Hû

Şebbîr u şebbirin aşkı ile Şevkî Muharrem’de

Şeyh-i Sarrac Mustafa sayd hayf kîm oldu melûl

Genç iken etdi ecel-i mahdûm-ı vâlâsın tebâh

Pîr evin zâir olub İslâmbol’a gelmiş iken

İzmid’e olmuşdu bi’l-icab zâtî devâir

Kabre gömdü kalıbı ânda göçüb ishâldan

Sağ iken Seyyid Nizâm’ın kurbunu isterdi âh

Pek muhibb-i evliyâ bir ehl-i dil dervîş idi

Haşr ede rûz-ı kıyâmette erenlerle İlah

Söyledi târîhini Safvet leb-i ikrâr ile

Şevkî İbrahim Efendi azm-i ukbâ kıldı vâh

Sene 1277

SEYYİD NİZÂM

17

Hüve’l-Hallâku’l-Bâkî

Muhibbe-i ehl-i beytim bende-i âl-i ‘abâ

Şâh-ı kevneyn delîlimdir ve Mîrimdir Şâh-ı mürtezâ

Muharrem’de ruh teslîm etdim Hüseyin aşkına

Bunlardan ayırma yâ Rabbi be-hakk-ı Şâh-ı şühedâ

Cemîle kulun fenâdan ukbâyâ azm eyledi

Dâima niyâzım budur dîdardan etmeye cüdâ

An asl Kalkandelenli Râşid Ağa zevcesi

Her kîm ziyâret eylerse Fâtiha ihsan bana

Fî 4 Muharrem sene 1270

SEYYİD NİZÂM

18

Ah mine’l-mevt

Yürü ey bî-vefâ dünya seninle elvedâ’ olsun

İşi cevri cefâ dünya seninle elvedâ’ olsun

Ger kıl cürmümü afv et Adn’i bana makâm olsun

Ârif Efendi’nin harem-i muhteremi merhûme

Emine Hanım’ın rûhîcûn

El-Fâtiha

22 Şevval sene 1299

SEYYİD NİZÂM

19

Hüve’l-Bâkî

Ecille-i ricâl-i Devlet-i

Aliyyeden ve Mahkeme-i

Temyîz a’zâsından

Zabtiye Müşîri

Esbak Hüsni Paşa

Yeğeni İbrahim Bey’in

Rûhîcûn Fâtiha

Fî 3 Ramazan sene 1314

SEYYİD NİZÂM

20

Bülbül

Hayf-sad efsûs ki bu

Rihlet edip ehl-i diller kârîn etdi âh u vâh

Mevlevî ve muhlis idi gitdi Mevlâsına

Matlabımdır nûr ile memlû ede kabrin İlâh

Azmiyâ târîhini bin eceldir cevherin

Âna evvel Mahmûd Efendi kıldı huld-i tekiyyegâh

Sene 1271

SEYYİD NİZÂM

21

Esdi gülzâr-ı hayâtı üzerine bâd-ı ecel

Hayf kîm elimden soldurdu bu vech-i gülü

Mâder dâder firâk içre koyub

Mah-i Mart’ta edüb hem âzim-i divân-ı celî

Âşık-ı sâdık muhibb-i bende-i Haydar idi

Eyledi Hakk’a ikrâr-ı ezel-i kâlû-belâ

İntisab etmiş idi bî-şek Tarîk-i

Şâfii mahşerde olsun Hacı Bektâşî Velî

Âb-ı çeşmim çıkdı kalemi fevtine târîh-i tâm

Gitti Hak Hak diyerek Adn’e bu nâm-ı Ali

Sadr-ı esbak merhûm Ali Paşa’nın

Câme-şuy Ağası Ali Bey rûhuna

El-Fâtiha Fî 21 Muharrem sene 1194

SEYYİD NİZÂM

22

Kemhâcı merhum el-Hâc Saîd

Ağanın zevcesi merhûme

Şerîfe Ümmü Gülsüm Hatun

Ruhuna Fâtiha

Sene 1233

SEYYİD NİZÂM

23

Yâ Hû

Îlâ rahmetillah sülâle-i

Hazret-i Seyyid Nizâm’dan

Merhûme Şerîfe Nefîse Hâtun’un

Mahdûmu ve Asâkir-i Hâssa

Birinci Alayın Alay Kâtibi

Seyyid Mehmed Emîn Efendi’nin

Birâderi merhûm Seyyid Ahmed

Muhtar Efendi’nin rûhuna Fâtiha

Fî 7 Recep sene 1253

SEYYİD NİZÂM

24

Hüve’l-Bâkî

Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân

Be-hakkı Arş-ı A’zam-ı nûr-ı Kur’ân

Gelip kabrim ziyâret eden ihvân

Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân

Rüsûmât Emânet-i Celîlesi Muhâsebe

Kalemi hulefâsından Hayri Bey’in

Vâlidesi Servet Hanım’ın

Rûhîcûn el-Fâtiha

Fî 12 Ramazan sene 1316

Fî 12 Kânun-ı sâni sene 1314 Yevm-i Salı

Hüve'l-Bâkî

Dilerim bakmaya Rabbim yüzümün karasına

Merhem-i şefkat vura ma'siyetim yarasına

Kereminden ne kadar mücrim isem kesmem ümid

Giremez kimse Efendiyle kulun arasına

Rûsûmât Emaneti Celîlesi Muhasebe

Kalemi hulefâsından Hayri Bey'in pederi

Asâkir-i Şâhane kolağalarından

Sadık Bey'in rûhuna Fâtîha

Fî 4 Teşrîn-i evvel sene 1309

Fî 6 Rebûlâhîr sene 1311

Yevm-i Pazartesi

Bâkî Hakk

Tarîkat-ı Aliyye-i Bektâşîyye'den

Bende-i âl-i abâ Varnalı

Kapudan es-Seyyîd Osman-ı

Bî-riyâ ve kâffe-i ehl-i

Îmânın ervâhı şâd u

Handân ola

Fî Gurre-i Zilkâde sene 1274

Yâ Hû

Tarîk-i Bektâşîyye'den

Bende-i âl-i abâ

Sarrâc Seyyîd

El-Hâc Mehmed

Ali Baba'nın

Rûhîcûn el-Fâtîha

Fî 9 Şa'ban sene 1255

Hüve'l-Bâkî

Tarîkat-ı Aliyye-i Kâdriyye

Müntesibelerinden ve Mora

Muhâcirlerinden merhûme

Ve mağfûrun lehâ el-Hâce

Ayşe Hanım'ın

Rûhîcûn el-Fâtîha

Fî 28 Zilkâde sene 1288

Hüve'l-Bâkî

Merhûm ve mağfûr

El-muhtâc ilâ rahmeti

Rabbihi'l-Ğafûr Mûytâb

Hüseyn Ağa'nın

Rûhuna Fâtîha

Sene 1255

Meclis-i Mâliye

Âzasından ve rütbe-i

Ûlâ sınıf-ı evveli

Ricâlinden merhûm

İsmail Zekâ Efendi'nin

Rûhîcûn Fâtîha

Fî 29 Cemaziyessânî sene 1314

Fî 24 Teşrîn-i sanî sene 1312

Hû Dost

Bende-i âl-i abâ

İsmail Hakkı

.....

Fenâdan bekâyâ eyledi rihlet

Hak ede kabrini ravza-i cennet

Merhûm ve mağfûr

Papûcî Derviş

Es-Seyyid Hüseyn

Rûhîcûn el-Fâtîha

Sene 1248

Gitti vâlidesi kaldı garîb

Derdine çare bulamadı tabîb

Terk eyledi pederini bu gülü

.....yaşında idi cennet bûlbülü

.....

Fenâdan bekâyâ eyledi rihlet

Halk ede kabrini ravza-ı cennet

Merhûm ve mağfûr

Hacı Feyzullah Ağa'nın

Rûhîcûn Fâtîha

Sene 1266

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Torak Paşa-zâde

İbrahim Bey Efendi'ye tâbi

Tarîkü'l-Kâdiriyye'den

Es-Seyyid Mehmed Fikri Efendi'nin

Halîle-i muhteremesi merhûme

Ve mağfûrun lehâ Ziybâ kadın

Rûhîcûn el-Fâtîha

Fî 17 Zilkâde sene 1234

Perşembe

Hû

Manisalı Hacı

Âkîf Efendi mensûblarından

Habeşî el-Hac Perver Ağa'nın

Kabridir

Sene 1303

Âh mine'l-mevt

Meclis-i Mâliye a'zâ-i

Kirâmından rütbe-i ûlâ sınıf-ı

Evveli ricâlinden merhûm

İsmail Zekâ Efendi'nin

Halîlesi Fâtîma Zekiyye

Hanım'ın rûhuna Fâtîha

Fî 28 Muharrem sene 1325

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Ecille-i ricâl-i Devlet-i Aliyyeden

Ve Meclis-i Âlî-i icrâât

A'zây-ı kirâmından saadetlû

İbrahim Edîb Efendi

Hazretlerinin kayınvalideleri

Merhûme ve mağfûrun lehâ Fâtîma

Nurfelek Hanım'ın rûhuna Fâtîha

Fî 24 Zilhicce sene 1292

Hû Hüve'l-Bâkî

Rûsûmât Emînî

Atûfetlü Edîb Efendi

Hazretlerinin mahdûmu

Ali İzzeddin Bey'in

Rûhîcûn Fâtîha

Fî 8 Receb sene 1296 Cum'a

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî

Ecel girdi araya

Çâre bulamadım bu yaraya

Zabtiye Nezâret-i Celîlesi

Harîk Tulumba Müdîri

Hüsîf Bey'in zevcesi

Hatice Hanım'ın rûhuna Fâtîha

Fî 20 Nisan sene 1318

Lâ mevcûde illâ Hû

Halkı yokdan vâr eden Mevlâyı sa'y et bulmağa

Cisini mahv eyle varlıktan geçüb yâ hû hemân

İşte râh-ı vuslatı arar tarar sâlik idi

Bizim pîrane Tarakçı Ahmed Ağâ attı cân

Bende-i âl-i Rasûl-i Kibriyâ dervîşi idi

Kevser-i rahmetle şâd etsün revânın müsteân

Kabrini ihlâs ile zâir olan her kîm ise

Dâr-ı ukbâda bula ekdâr-ı mahşerden amân

Söyledim târîh-i menkûtın edip Safvet şâd

Menzîlin Ahmed Ağâ'nın eyleye Mevlâ cinân

Fî 21 Zilkâde sene 1280

SEYYİD NİZÂM

42

Hüve'l-Bâkî
Merhûme ve mağfûre
Îlâ rahmetillâhi Teâlâ
Şerîfe Fâtıma Hanım'ın
Kerîmesi Şerîfe
Ayşe Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Gurre-i Muharrem sene 1235

SEYYİD NİZÂM

43

Âh mine'l-mevt
Ah ile zâr kılarak tazeliğime doymadım
Çün ecel peymânesi dolmuş merâm almadım
Hasretâ fânî cihânda tûl-i ömür sürmedim
Firkatâ takdîr bu imiş tâ ezelden bilmedim
Ferik Bekir Sâmî Paşa'nın
Haremi Ayşe Hanım'ın rûhuna Fâtiha
Fî 5 Zilkâde sene 1303

SEYYİD NİZÂM

44

Kemâ Hüve hakkuhâ
Hâssa-ı Ordûy-ı Hümâyûnu
Süvarî mirlivâsı olup
Girit'te bulunan saadetlû
Sâmî Paşa hazretlerinin
Kerîmesi merhûme ve mağfûrun lehâ
Îdiyye Hanım'ın rûhuna
Ve kâffe-i ehl-i îmân ervâhlarına
El-Fâtiha
Fî 7 Zilkâde sene 1294

SEYYİD NİZÂM

45

Küllü men aleyhâ fân
Hâssa-ı Ordûy-ı Hümâyûn
Süvârî mirlivâlarından Sâmî
Paşa'nın kerîmesi merhûme
Ve mağfûrun lehâ Fâtıma Sadiyye
Hanım'ın Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 6 Şevvâl sene 1288

SEYYİD NİZÂM

46

Kemâ Hüve hakkuhâ
Hâssa-ı Ordûy-ı Hümâyûn
Süvârî mirlivâlarından Sâmî
Paşa'nın halîlesi merhûme
Saraylı Bedricihân
Hanım'ın Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 5 Şevvâl sene 1288

SEYYİD NİZÂM

47

Yâ Hû
Merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-
Ğafûr Koca Mustafa
Paşa'da Duhânî el-Hâc
Ahmed Ağ'a'nın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî Gurre-i Şevvâl sene 1222

SEYYİD NİZÂM

48

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Tarîkat-ı Aliyye-i Mevlevîyye muhibbânından
Esbak Hazîne-i Evrak Müdîrî olup
Vedâ-ı âlem-i fânî eden merhûm
Ve mağfûrun leh Mehmed Nûri Bey Efendi
Rûhîcûn rızâen lillâhi Teâlâ Fâtiha
Fî 23 Rebûlâhir sene 1286
Ketebehû Sâmî

SEYYİD NİZÂM

49

Hüve'l-Bâkî
Nev-civânım on sekiz yaşında erdi mihnete
Tazelikde uğradı âh çâresiz bir illete
Bir buçuk yıl âh u vâhile geçirip ömrünü
Âkibet göçdü cihândan nûr-ı aynım gurbete
Hiç olur mu sabra tâkat böyle hüzn-i firkate
Vâlideynin yakdı bağrın koydu nâr-ı hasrete
Mağfiretle yarlığa yâ Rabb Habib'in aşkına
Kabirini tevsi' edip rûhunu gönder cennete
Yoklama Başkâtibi el-Hâc İbrahim Efendi'nin
Kerîmesi merhûme Tevhîde Hanım'ın rûhîcûn Fâtiha
Fî 15 Şevvâl sene 1252

SEYYİD NİZÂM

50

Yenişehir-i Bursa'nın idi kîm muhassılı
Hayli müddet sâdıkâne eyledi hizmet 'âyân
Bundan evvel yoklama Başkâtibi olmuş idi
Oldu istihdâm ol me'mûresinde çok zaman
Bilmedi n'olduğunu bî-çare yerden ez-kazâ
Uğradı bir çâresiz derd-i belayâ nâgehân
Böyle cism-i nâzike rahm etmeyip asla felek
Âkibet bu zâtıda etti telef vâh bî-aman
Var ise ısyânıde afv eyleyip rûz-ı cezâ
Eyle yâ Rab cemâlin ile bunu şâduman
Söyledim târîh-i fevtin eyleyip ramy-ı duâ
Hacı İbrahim Efendi cenneti kilsun mekân
Sene 1256

SEYYİD NİZÂM

51

Bakıp geçme ricâm budur Muhammed ümmeti
Ölünün diriden hemân bir fâtiha'dır minneti
Kabrimi ziyâret eden ey Rasûlün ümmeti
Bize bir fâtiha ihsân eden bulur cenneti
Küçükçekmece'de Karantina Kâtibi
Merhûm ve mağfûr Mehmed
Nûri Bey Efendi'nin rûhîcûn
El-Fâtiha
Fî 25 Muharrem sene 1262

SEYYİD NİZÂM

52

Âh
Fenâdan bekâyâ eyledi rihlet
Ede Hak kabirini ravza-ı cennet
Sultan Mahmûd-ı Sâni hazretlerinin
Merhûme Hacı Baş Nevfidan
Kadînefendi'nin Câriyelerinden
Âzadlı Bahr-ı Kirfet Hanım rûhuna Fâtiha
Fî 27 Zilkâde sene 1306

SEYYİD NİZÂM

53

Hüve'l-Bâkî
Terk-i diyâr-ı cihânım
Elvedâ şimden geri
Gideyim rûhu revânım
Elvedâ şimden geri
Çün ecel geldi âna
Olmaz amân
Cürmümü af eyle
Yâ Rabbe'l-Mennân
Mağfiret kıl
Olmasın halim yâman
Mazhar-ı nûr-ı şefâat kıl her zaman
Binbaşı Mehmed Merdân
Ağ'a'nın rûhuna Fâtiha
Fî 3 Rebûlâhir sene 1275

*Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân
Merhûm mağfûr Sahhâf
Es-Seyyîd Ali Efendi'nin
Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 12 Rebûlevvel sene 1255*

*Hû
Halebli-zâde Mehmed Galib Efendi'nin
Vâlîde-i muhteremeleri
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Kürd Ağa-zâde Fâtıma
Zelîha Hanım'ın rûhuna Fâtiha
12 Safer sene 1291*

*Hüve'l-Bâkî
Seyyîd Nizâm Türbedârı
Eş-Şeyh Necîb Efendi'nin
Kayınvâlidesi merhûme
Havvâ Hâtun rûhuna Fâtiha
Sene 1252*

*Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Râziyım emrine yâ Rabbi eyledim teslîm-i can
Vere cennette murâdım bana Hallâk-ı cihân
Ey benim dertli vâlidem ağlayıp etme figân
Rûz-ı şeb hayır duâdan unutma bizi hemân
Merhûm ve mağfûr...*

*Yâ Hû
Allah Muhammed
Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah
Bakıp geçme ricâm budur ey Muhammed ümmeti
Ölünün diriden hemân bir fâtihadır minneti
Kabrimi ziyâret eden ey Rasûlün ümmeti
Bize bir fâtiha ihsan eden bulur cenneti
Kaşıkcılar Kethüdâsı el-Hâc Hüseyin
Efendi'nin zevcesi merhûme
Şerîfe Hamîde Hanım rûhîcûn Fâtiha
Fî 18 Rebûlevvel sene 1283
Yevm-i Cuma*

*Hüve'l-Bâkî
Genç iken göçdü cihândan böyle bir hulk-ı halîm
Dilerim kabrini pür-nûr eyleye Rabb-i Kerîm
Otuzbeş yaşına ermiş iken göçdü
Davet etti kendini ol Hâlik-i-Kerîm
Mısırlı merhûm Zeyneb Hanım Efendi'nin
Refîkalarından Melek Safa Hanım'ın
Rûhuna rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Fî 25 Şevvâl sene 1303*

*Hüve'l-Bâkî
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân
Binbaşı Mehmed Merdân Ağa merhûmun
Kayınvâlidesi merhûme Emîne
Hanım'ın Rûhîcûn lillâhi'l-Fâtiha
Fî 27 Receb sene 1275*

*Âh mine'l-mevt
Dilerim bakmaya Rabbim yüzümün karasına
Merhem-i rahmet ura ma'siyetim yarasına
Kereminden ne kadar mücrim isem kesmem ümid
Giremez kimse Efendiyle kulun arasına
Merhûme Lebrîz Kalfa'nın rûhuna
El-Fâtiha
Sene 1291*

*Hüve'l-Bâkî
Azâ-yı Dâr-ı Şûrâ sınıf-ı mükerreminden
Vâsıf Efendi'nin ben ehli idim dirîgâ
Eyyâmım zindegânî bir bahisle oldu fânî
Terk eyleyip cihânı tuttum tarîk-i ukbâ
Cismimde oldu hâsıl bir özge derd-i müşkil
Ârâmım etti zâil bu ızdırâb hatta
Ömrüm kâmın aldı cismim mezâra saldı
Evlâdına ehli kaldı hicrimle zâr u tenhâ
Kılsun duâ-yı hayrım târîh-i mu'cem îfâ
Ede Hatice Hanım bezm-i visâlî me'vâ
Sene 1292*

*Âh mine'l-mevt
Dilerim bakmaya Rabbim yüzümün karasına
Merhem-i şefkat vura ma'siyetim yarasına
Kereminden ne kadar mücrim isem kesmem ümid
Giremez kimse Efendiyle kulun arasına
Devletlû ismetlû Âdile Sultan
Aliyyetü's-şân hazretlerinin
Saraylılarından Verdîgül Hanım'ın
Rûhîcûn Fâtiha
Fî 5 Receb sene 1314
Yevm-i Cuma*

*Süvarî Dairesi me'mûru
Ferikân-ı kirâmdan Bekir Samî
Paşa'nın mahdûmu ve Mekteb-i Tıbbiye-i
Şahâne müntehî sınıf şakirdanından
Nureddîn Bey'in Rûhîcûn Fâtiha
Fî 15 Rebûlevvel sene 1307*

*Hû
Halebli-zâde Mehmed Gâlib Efendi'nin
Kerîme-i muhteremesi
Fâtıma Hûriye Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Sene 1286*

*Hüve'l-Bâkî
Esbak Hazîne Nâzırı merhûm
Emîn Efendi'nin kerîmesi
Ve Bâb-ı Âli Hazîne-i Evrak
Müdîri Merhûm Mehmed Nûri
Bey'in halîlesi Tarîkat-ı
Aliyye-i Nakşîbendiyye'den Fâtıma
Zehrâ Hanım'ın rûhîcûn
Lillâhi'l-Fâtiha
Fî sene 1316*

*Hüve'l-Bâkî
Ecille-i Ricâl-i Devlet-i
Aliyyeden ve Dâr-ı Şûray-ı
Askerî azasından
Merhûm Mehmed Vâsıf
Efendi'nin rûhîcûn
El-Fâtiha
Fî 22 Gurre-i Safer sene 1294*

SEYYİD NİZÂM

68

El-Bâkî

*Bakıp geçme ricâm budur ey Muhammed ümmeti
Ölünün diriden heman bir fâtihadır minneti
Gelip kabrim ziyâret eden ey Rasûlün ümmeti
Bana bir fâtiha ihsan eden bulur cenneti
Mîralaylıktan muhrec Mehmed Bey'in
Zevcesi merhûme Şerîfe Hanımın
Rûhîçûn el-Fâtiha
Fî 9 Cemâziyelevvel sene 1261*

SEYYİD NİZÂM

69

*Merhûm ve mağfûr
Îlâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr
Cevher seyyid sülbünden Seyyîd
El-Hâc Mehmed İzzet
Ağa'nın rûhîçûn
El-Fâtiha
Fî 13 Rebûulevvel sene 1253*

SEYYİD NİZÂM

70

*Hüve'l-Bâkî
Lütfeyle meskenim kıl yâ Hüdâ bağ-ı cinân
Râzıyım her emrine yâ Rabbi eyledim teslîm-i cân
Almadım dünyâda murad nâ-murâd oldum bugün
Vere cennet murâdım bana Hallâk-ı cihân*

.....

SEYYİD NİZÂM

71

*Fenâdan bekâyâ eyledi rihlet
Hak ede kabrini ravza-i cennet
Davud Paşa Mahallesi
Sâkinlerinden Mehmed Bey
Rûhîçûn el-Fâtiha
Sene.....*

SEYYİD NİZÂM

72

*Hüve'l-Bâkî
Cerrahpaşa'da sâkin
Kılabdancı Mehmed Efendi'nin
Oğlu Veznedâr Esad
Efendi'nin uşağı merhûm
Kılabdancı Ahmed Ağa'nın
Rûhîçûn fâtiha
Fî 13 Safer sene 1241*

SEYYİD NİZÂM

73

*Yâ Rahmân
Îlâ rahmetillâh Sülâle-i
Hazret-i Seyyîd Nizâmdan
Merhûm Şeyh Abdülkerîm
Efendi'nin dâmadı ve Asâkîr-i Hâssa-i Şâhâne
Birinci Alayın Alay kâtibi Seyyîd Mehmed Emîn
Efendi'nin pederi merhûm Hüseyin Ağa'nın
Rûhîçûn rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Fî 9 Zilhicce sene 1249*

SEYYİD NİZÂM

74

*Yâ Hû
Sâdât-ı kirâmdan Cenâb-ı Hazret-i Seyyîd Nizâmeddin
Efendi'nin sülâle-i tâhiresinden ve Üsküdar'da
Înâdiye'de kâin Bandırmavî Kutbu'l-ârifîn es-Seyyîd
Eş-Şeyh Yusuf Efendi dergâh-ı Şerîfi şeyhi es-Seyyîd
Mehmed Fahreddin Efendi'nin halîle-i muhteremeleri
Merhûme ve mağfûrun lehâ ilâ rahmeti Rabbi'l-Ğafûr
Şerîfe Ayşe Sıddıka Hanım'ın ruh-ı şerîfiçûn
Rızâen lillâhi Teâle'l-Fâtiha
Fî 23 Receb sene 1267*

SEYYİD NİZÂM

75

*Hüve'l-Bâkî
Maiyyet-i Seniyye-i Mülûkâne
Çavuşu Ahmed Efendi'nin
Halîlesi ve Bâb-ı Âlî
Tercüme Odası hulefâsından
Mehmed Zeki Bey'in vâlidesi
Hacı Şerîfe Fâtıma Hanım'ın
Rûhîçûn rızâen lillâhi Teâlâ
Fâtiha
Fî 15 Cemâziyelevvel sene 1310
Fî 23 Teşrîn-i sâni sene 1308*

SEYYİD NİZÂM

76

*Arapkirli Zenneci İbrahim
Edhem Ağa'nın kerîmesi
Merhûme ve mağfûre
Şerîfe Ayşe Sıddıka
Hanım'ın Rûhîçûn
El-Fâtiha
Sene 1252*

SEYYİD NİZÂM

77

*Yâ Hû
Allâhu Sübhânehû ve Teâlâ
Dergâh-ı âlî zu'amâ
larından merhûm
Ve mağfûr Habeşî
Zâde Ali Ağa'nın
Rûhîçûn el-Fâtiha
Sene 1178*

SEYYİD NİZÂM

78

*Âh mine'l-mevt
Rıfat Paşa İmamı
Mevâlî-i kirâmdan
Bukâî-zâde Hacı
Mustafa Efendi'nin
Rûhîçûn Fâtiha
Fî 27 Rebûlâhir sene 1282*

SEYYİD NİZÂM

79

*Devletlû Mısırlı Mustafa
Fazıl Paşa hazretlerinin
Kethüdâ kadınlarından ve Tarîk-i
Nakşiyye'den Rıza Baba
Evladlarından Asîle Bacı
Sene*

SEYYİD NİZÂM

80

*Âh mine'l-mevt
Rıfat Paşa İmamı
Merhûm Hacı Mustafa Efendi
Kerîmesi Hatice Vesîle
Hanım'ın rûhîçûn Fâtiha
Fî 14 Cemâziyelevvel sene 1288
[Ketebehu] Emîn*

Yâ Hû

Çâr-ı mezar rahmet-medârı olan Hatice
Hanım'ın mahdûmu ve Topuzlu-zâde
Hafîdi olub Karadağ Muharebe-i
Hayriyesinde şehiden vefât eden
Erkân-ı harbiyye binbaşlarından Emîn
Feridun Bey'in rûhîcûn Fâtiha
Fî Zilkâde sene 1278

Âh kîm Hafize Hanım uçtu cennet bağına
Âkıbet-i ecel zehir sundu ânın dimâğına
Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî bendesi
İrşâd olmağlığa geldi kaygu seyr-i ayâğına
Hû deyüb râm oldu hem “ircîi” emrine hemin
Muntazır girdibân cennette gibi durağına
Hüsniyâ târîhini ahsen-i takvimden deyip
Âkıbet canlar eylediler ânı toprağına
Merhûme Şerîfe Hafîze bacının ve kâffe-i
Ehl-i îmânın ruhu şâd ola Fâtiha
Fî 21 Ramazan sene 1269

Yâ Hû

Bu mescid-i şerîfin İmamı
Ve bed'-i zikrullâh
Eyleyen Tarîk-i Rufâiyye'den
Tarsus Tekkesi Şeyhi
Eş- Şeyh Edhem İbrahim
Zühdî Efendi rûhuna
Fâtiha sene 1262

Bâkî Hû

Hamd u hak kîm kendimi bir pîre teslim eyledim
O zaman zühdden yolumu kalbim selim eyledim
Bahr-i vahdetten nidâ-yı “ircîi” emri erip
Rahmet-i deryâ oldum câna iklim eyledim
Şeyhü'l-âlimu'l-âmilu'l-kâmil
Merhûm Rıza Bey hazretlerinin münibelerinden
Merhûme ve mağfûrun lehâ Ziyetî Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî Receb sene 1278

Yâ Hû

Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân
Ali Rıza Baba'nın bendelerinden
Cennet-mekân Esmâ Sultan hazretlerinin
Kahveci ustası Gülfidan
Hanım'ın rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 9 Rebûlâhir sene 1282

Hüve'l-Bâkî

Yıkılsın cûşîş-i seylâb-ı eşk ile felek çarhın
Veliyyullahdan bir mürşid oldu âzim-i cennet
Meşâyih-i Tarîk-i Nakşibendî içre yok misli
Cenâb-ı pîrî zât şeyhi nice etmesün hürmet
Ne denlü hâm olsa bûte-i feyz u kerâmette
Zer-i hâlis ederdi etse bir dervişine himmet
Deme bâd-ı şedîd esdi azizim ol şeb-i agâh-ı evvel
Yerinden oynadı arz u semâ eyler iken rıhlet
Gelip bir pîr-i fânî dedi bu târîh-i mu'cemle
Rıza Bey göçdü Dergâh-ı âle olunub davet
Fî 9 Safer sene 1268

Hüve'l-Hayyü lâ Yemût

Nefsini öldür hayâtında ibâdâta çalış
Gaflet etme emr-i mûtû'den azizim hisse al
İşte Adn'e duhter-i Hacı Ali Bey attı can
Hubb-i Hak'la eyleyip mahv-ı vücûd ol bî-mecâl
Pek muhibbe müntesîb dervîş meşreb zât idi
Haşr olunub Zehrâ ve Haydar'la ola hûr-ı visâl
Kabrini ihlâs ile teşrîf eden züvvârına
Rûz-ı mahşerde şeff' olsun Habîb-i zü'l-Celâl
Etti Safvet nükte-i rahmetle târîhin niyâz
Cilvegâh ola Hatice Hanım'a dârü'l-cemâl
Yevm-i Salı Fî 22 Ramazan sene 1269

Hû

Rauf Bey'in kerîmesi Atıyye Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 8 Muharrem sene 1281

Hüve'l-Bâkî

Efâhim-i Vükelâ-yı Saltanat-ı Seniyyeden
Rıfat Paşa merhûmun
Kerîmesi ve Reşâd Bey'in halîle-i
Muhteremesi merhûme ve mağfûrun lehâ
Rabia Hanım Efendi'nin
Rûhîcûn lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1286

Yâ Hû Dost

Emtia Gümrüğü mubassır kâtibânından idi
Âlem-i tafsîldan etti âlem-i icmâl-i câ
Bend-ser kıldı tarîk-i nâzenîn'in silkine
Oldu hem mürşid-i mükemmel Mustafa Baba âna
Bende-i makbûl-ı pîrân-ı tarîk olduğuna
Hazret-i Seyyîd Nizâm'ın manzarı şâhid buna
Gerçi hubb-i âl-i beyt isbâtına her dem gözü
Kan dökerdi yâd olunca mâcerâ-yı Kerbelâ
Ümmetân-ı âsiyâne gayri yok melce-i meâz
Sensin ancak rahmeten li'l-âlemîn yâ Mustafa
Zümre-i isnâ aşerle âşinâ et rûhunu
Server-i âl-i abâ'nın hürmeti ey zü'l-atâ
Hâfızâ târîh-i fevtin geldi üçler dediler
Eyledi azm-i behîşt Mahmûd Efendi ez-fenâ
Fî 7 Cemâziyelevvel sene 1264

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Genç iken göçdü cihândan böyle bir hulk-ı halîm
Dilerim kabrini pür-nûr eyleye Rabbü'l-Kerîm
Onsekiz yaşına ermiş iken bu nev-civân
Davet etti kendini ol Hâlik-ı ferdü'l-Hakîm
Yaylalı Karakulak-zâde merhûm Ahmed Efendi'nin
Hafîdesi Haseki'de Değirmen
Sokağında sâbıkan Gönen Voyvodası
İsmail Ağa'nın kerîmesi merhûme
Ayşe Sıddîka Hanım Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 5 Safer sene 1247

SEYYİD NİZÂM

92

Yâ Hû

*Al gıyâbında ey şâh-ı merdâne âgâh
Azm-i cennet eyledi Saadet Hanım nâgâh
Küşâde hallere bâb-ı ihtisâbı bütün
Herkes olmuştı idi inâyeti hayrdan vâh
Ashâb-ı merhametten cûd-ı zât-ı ismet
Bî-çaregân içündü sahilhânesi dergâh
Lâyık idi ki ancak dünyâ durdukca ah
Hulk-ı mekâriminle halka eylerdi nigâh
Dedi tâm târihi Adliyeden Osman Bey hemân
Göçdü Saâdet Hanım ây evvâh
Fâtiha
Fî 19 Cemaziyelâhir sene 1303*

SEYYİD NİZÂM

93

Hüve'l-Bâkî

*Lutfeyle meskenim kıl yâ Hüdâ bâğ-ı cinân
Râzıyım emrine yâ Rabb eyledim teslîm-i cân
Aldım dünyâ murâdını nâ-murâd oldum bugün
Vere cennetde murâdım bana Hallâk-ı cihân
Devletlü Mısırlı Mustafa Fazlı
Paşa hazretlerinin kethüdâ
Kadınlarından merhûme Hâce
Zübeyde Hanım'ın Rûhîçûn Fâtiha
Fî 3 Zilhicce sene 1283*

SEYYİD NİZÂM

94

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî

*Ecel şerbetin içdim Hakdan geldi emriyle fermân
Lokman Hekîm olsa bulamaz derdime dermân
Râzıyım emrine yâ Râb eyledim teslîm-i cân
Vere cennetde murâdım bana Hallâk-ı cihân
Yaylalı Karakulak-zâde
Merhûm ve mağfûr Ahmed
Efendi'nin rûhîçûn el-Fâtiha
Fî 5 Recep sene 1245*

SEYYİD NİZÂM

95

Yâ Hû

*Ocağ-ı mülgâ ağalarından
Bursevî Ali Ağâ'nın
Halîlesi merhûme
Ve mağfûrun lehâ Ayşe
Hanım'ın rûhuna Fâtiha
Fî 6 Zilkâde sene 1289*

SEYYİD NİZÂM

96

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

*Hey meded bulunmadı emrâzının bir çâresi
Yirmi yedi yaşında tekmi l etmiş vâdesi
Nice rûhânî ve cismânîyle ettiler tedbir
Gelse Lokman neylesün dolmuş
Ecel peymânesi Bâb-ı Zabtiye Mektûbî
Hulefâsından Ziyâ Efendi'nin
Halîlesi merhûme Şerîfe Âsiye
Hanım'ın Rûhîçûn Fâtiha
Fî 9 Muharrem sene 1273*

SEYYİD NİZÂM

97

*Küllü nefsin zâikatü'l-mevt
Sadr-ı esbak merhûm Yusuf Ziyâ Paşa'nın
Emekdârlarından olub mûktazây-ı
Şîve-i takdîr-i Îlâhî irtihâl-i dâr-ı bekâ eden
Merhûm ve mağfûr el-muhtâc
Îlâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr el-Hâc
Mûsa Ağâ'nın Rûhîçûn
Rızâen lillâhî'l-Fâtiha
.....*

SEYYİD NİZÂM

98

*Buna tâkat getirilmez vere sabrın Allah
Ateş-i firkatini eyleye Mevlâ teskîn
Âh u vâh etmek olmaz bu melek-i nâdire hiç
Misli zamanda bulunmaz bir ağa idi metin
Ehl-i beytin kaldı yetim-i gamgîn
Hak Taâlâ cennet ede makâmını
Zilci Mehmed Ağâ'nın
Sene 1167*

SEYYİD NİZÂM

99

*Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân
Merhûm ve mağfûr Kaşıkçı İbrahim
Efendi'nin Rûhîçûn Fâtiha
Fî 9 Rebûlâhir sene 1300
Yevm-i Cuma*

SEYYİD NİZÂM

100

Âh firâk

*Hak mıdır ey peder mevtimle hep yanıp yakıla
Aslâ ağlama bu fenâdır kimseye olmaz mekân
Bâkî Allah gayrıya bel bağlama
Tarîk-i Aliyye-i Nakşibendî el-Kâdirî
Kuddise sirruhu fukarâsından Ergirili
Hasan Efendi'nin mahdûmu Hüseyin
Fahreddin Efendi'nin rûhuna Fâtiha
Fî 5 Muharremü'l-haram sene 1322
Yevm-i Çarşamba*

SEYYİD NİZÂM

101

*Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir Fâtiha ihsân
Merhûm ve mağfûr Ağâ
Mehmed'in Rûhîçûn el-Fâtiha
Fî 9 Şevval sene 1256*

SEYYİD NİZÂM

102

Yâ Hû

*Defter-i Hâkânî Nezâreti
Celîlesi Te'kid me'mûru
Ve Tarîkat-ı Aliyye-i Şa'bâniyye
Fukarâsından el-Hâc
Ali Bey Efendi merhûmun
Rûhîçûn el-Fâtiha
Fî Gurre-i Şa'bân sene 1312*

SEYYİD NİZÂM

103

Hüve'l-Bâkî

Yeniçeri Ordu-y Hümayûn Levâzım

Birinci Şubesi Müdürî Muâvinliğinden Mütেকâid

Ve Tarîk-i Nazenîne Müntesib ve rütbe-i sâniye sınıf-ı

Sânîsi ihrâz eden ve nâmım Mehmed Ali ve sinnim

derece-i şeyhûhata

Vâsıl olarak irtihal-i dâr-ı bekâ yerim hâk-i mezar ve

tenim onunla

Mûr [u] mâr oldu Fa'tebiru yâ uli'l-ebşâr Fâtiha

Receb sene 1311

SEYYİD NİZÂM

104

Hüve'l-Bâkî

Defter-i Hâkânî

Nezâreti Muhasebe

Kalemi Müdîr Muâvini

Kâzım bin İbrahim

Efendi'nin rûhîçûn

El-Fâtiha

Fî 5 Rebûlâhir

Sene 1318 Yevm-i Salı

SEYYİD NİZÂM

105

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Merhûm ve mağfûr el-muhtâc

Îlâ rahmet-i Rabbihi'l-Ğafûr

Kutbu'l-ârifîn gavsu'l-vâsılîn

Tarîk-i Nakşibendiyyeden Yusuf

Hakkı hulefâlarından es-Seyyîd eş-Şeyh

El-Hâc Osman Dede Rûhîçûn

El-Fâtiha

Sene 1212

SEYYİD NİZÂM

106

Hüve'l-Bâkî

Emretti Hüdâ eyledi fermân

Ayırdı ecel vermedi amân

Murâda ermedim dünyâda hemân

Cennette vere murâdım Hâlik-i Rahmân

Yaylalı Karakulak-zâde

Ahmed Efendi'nin zevcesi merhûme

Fâtıma Hanım Rûhîçûn el-Fâtiha

Fî 17 Safer sene 1244

SEYYİD NİZÂM

107

Yâ Hû

Beni kıl mağfîret ey Rabb-i Yezdân

Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân

Gelip kabrim ziyâret eden ihvân

Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân

Merhûm es-Seyyîd İbrahim

Ağa'nın Rûhîçûn Fâtiha

Sene 1260

SEYYİD NİZÂM

108

Hû

Elâ eyyühe'l-ihvân cî'nâ bifazlillâhi

Fe nahnü vasalnâhu bi aşk-ı likâillâhi

Nasîrû ileyhi muvattînen ba'de mevtınâ

Fe nuferrıh bi'l-bâkî bi azmi fenâ fillâhi

Fe min yeltefit ba'de bi ihdâi fâtiha

Ekfâhüllâhu Civâre Habîbullâhi

Tarîkat-ı Aliyye-i Şa'bâniyye ricâlinden

El-Hâc Hüseyin Efendi'nin ruh-ı

Şerîfine Fâtiha

25 Şa'bân sene 1308

SEYYİD NİZÂM

109

Âh mine'l-meyt

Bayezîd Câmi-i Şerîfi

Dersiâmlarından ve

Mevlevî dervişlerinden

Ömer Sâmi Efendi'nin

Rûhuna Fâtiha

Fî 24 Şa'ban sene 1323

SEYYİD NİZÂM

110

Diriğâ Hâfız-ı Kur'ân Hacı Receb Efendi Servili

Terk-i gülşen-i bağ-ı fânî eyledi dâr-ı bekâ

Âh u feryâd ciğer-sûz-ı hânümânından meded

Eyle cümle melâik-i âsumân mâtem-i sezâ

Hilm u ilminden olalar ki ihtisâbı âlem hemîn

Eyledi hâk-i siyâha eyvah ki cismin ihtifâ

“İrciî” emrin nidâsın gûş edip hâtiften

Eyledi tayrân rûhu der-akab cennet-i serrâ

Âh edüb Zîver dediler fevtine târîhi kim

Eylesün Hakk cennet-i firdvesi meskengâh âna

Fî 29 Zilkâde sene 1301 yevm-i Salı

SEYYİD NİZÂM

111

..... Osman

.....

.....

..... ihlâs

SEYYİD NİZÂM

112

Hüve'l-Bâkî

Merhûm ve mağfûr

Îlâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr

Ecel-i kazayâ uğrayan

Şerbetci Mehmed

Ağa'nın rûhîçûn

El-Fâtiha

Sene 1243

SEYYİD NİZÂM

113

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Bu cihân bağına geldim bir mürüvvet görmedim

Derdime dermân aradım bir ilâcın bulmadım

Ah ile zâr kılarak tâzeliğime doymadım

Çün ecel peymânesi dolmuş murâdım almadım

Zabtiye Nezâret-i Celîlesi

Muhâsebe Kalemi ketebesinden

İsmail Hakkı Efendi'nin

Rûhîçûn el-Fâtiha

Fî 3 Zilkâde sene 1320 Yevm-i Pazar

Ve 19 Kânûn-ı sâni 1318

SEYYİD NİZÂM

114

Yâ Hû

Ömrünü etme itlâf âkıl isen âlemde

Ezkâr-ı Hak'la dâim defeyle mâsivâyı

Vüs'atın elde iken fart-ı mücâhedeyle

İfnâ-yı vücûd eyle fehm eyleyip ukbâyı

Hâfız-ı Kur'ân idi işte bu tıfl-ı nev-res

Fermân-ı “irciî”den terk eyledi dünyâyı

Vâlidesi hasret ateşlerine yâkıp

Sundu ecel-i âkibet sahbây-ı

Dedim fevtine ol-dem târîh-ı cevher

Hâlid Efendi göçtü makâm etti me'vayı

Altımermerde Abdullah Ağa'nın mahdûmu

El-Fâtiha Fî 3 Şevvâl sene 1293

SEYYİD NİZÂM

115

Beni kıl mağfîret ey Rabb-i Yezdân

Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân

Gelip kabrim ziyâret eden ihvân

Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân

Karakulak-zâde Ahmed Efendi merhûmun

Dâmadı merhûm ve mağfûr

Eğimli İsmail Efendi'nin

Rûhîçûn el-Fâtiha

Fî 17 Zilkâde sene 1263

SEYYİD NİZÂM

116

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Ricâl-i Devlet-i
Aliyyeden rütbe-i
Ûlâ ashabından
Konyâ Vilâyeti Defterdârı
Merhûm ve mağfûr Ahmed
Muhtar Bey'in rûhuna
Fâtîha
Fî 7 Şa'ban sene 1325

SEYYİD NİZÂM

117

Tarîkat-ı
Aliyye-i Kadiriyye meşâyih-i kirâmîndan
Nisâ Hastahânesi Müdîri reşâdetlü
Şeyh Mustafa Sabri Efendi kerîme-i muhteremesi
Dervîşe Mü'mine Hanım'ın rûhuna Fâtîha
Fî 3 Cemâziyelevvel sene 1327

SEYYİD NİZÂM

118

Âh mine'l-mevt
Tıfl iken erişdi ol fidânın vâdesi
Ağlayıp kaldı geride pederi hem vâlidesi
Nûr-ı aynım bu idi hem çiğirim pâresi
Gitti elden kaldı dilde neyleyim âh yâresi
Nev-civânım uçdu cennet bağına
Fırâkı kaldı vâlidesi canına
Şûrây-ı Devlet reîs-i esbak Kâmil Paşa
Hazretlerinin mühürdârı Mehmed Emîn
Efendi'nin kerîmesi İkbâl Hanım rûhuna

SEYYİD NİZÂM

119

Hüve'l-Bâkî
Âh bir nevreste-i bâğ-ı cihânın âkıbet
Yine kıydı canına rahmet etmeyip aslâ felek
Emr-i Hakla hamlini nev-civânı vaz' eyleyip
Birbiri ardınca çekdiler cihândan el-etek
Ağaçkakan Müezzini Seyyîd Süleyman
Efendi'nin kerîmesi merhûme
Şerîfe Zeliha Şefîka Hanım
Rızâen lillâhi'l- Fâtîha
Fî 10 Şa'ban sene 1245

SEYYİD NİZÂM

120

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Âkıbet ey çarh-ı gaddâr bu nihâl-i tâzenin
Şâbbe-veş cismîn türâb eyledin üftâdemin
Onsekiz yaşında câm-ı mevti ile türâb eyleyip
Kalıb-ı bâlâ biçdik kefinden pîrehen
Ağaçkakan Müezzini Kaşıkçı Süleyman
Efendi'nin kerîmesi merhûme
Hatîce Hanım'ın Rûhîcûn Fâtîha
Fî 15 Cemâziyelevvel sene 1240

SEYYİD NİZÂM

121

Hüve'l-Bâkî
Merhûm ve mağfûru'l-muhtâc
Îlâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr
Ağaçkakan Müezzini
Kaşıkçı es-Seyyîd Süleyman
Efendi'nin rûhîcûn el-Fâtîha
Sene 1262

SEYYİD NİZÂM

122

Hû
Hazret-i pîr Efendimizin Post-
Nişîni el-Hâc Türâbî Ali Baba bendelerinden
Mehmed Âtîf Bey'in mahdûmu üç yaşında olub
Vücûdu sıhhatte iken bir hafta mukaddem vefât
Edeceğini ve bu mahalli-i âlîye defn edin
Diye haber vererek mâh-ı mâtemin yirmibirinci
Pazartesi günü irtihâl-i dâr-ı bekâ eden
Ali Rızâ Beyin kabri-i münevverleridir
5 Muharrem 1275 Pazartesi

SEYYİD NİZÂM

123

Hû
Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah
Duhter-i pâk Arab-zâde Münîre Hanım'ı
Çeşm-i âlemden nihân etdi sihr-i genc-i harem
Pek zekiye nâzike bir hânım-ı hoş-gû idi
Kimseyi âzurde hatır etmemişdi subh u şâm
Kâdiriyyeden inâbet eyleyip her rûz-ı şeb
Zikr ile lezzet bulur idi 'alâ vafkı'l-merâm
Altısı Zilkâde mâhı eyledi azm-i bekâ
Rahmet eylesin rûhuna Mevlâ ilâ yevmi'l-kıyâm
Bi'l-bedâhe cevherîn târîhin yazdı kalem
Cenneti Rabbim Münîre Hanım'a ede makâm
Sene 1287

SEYYİD NİZÂM

124

Hüve'l-Bâkî
Sâbikan ellibir bölüğün
Çorbacısı iken
Gözleri alîl
Olan merhûm
Ve mağfûr İbrâhim
Ağa'nın Rûhîcûn
El-Fâtîha
Fî 27 Ramazan sene 1237

SEYYİD NİZÂM

125

Pâkize-i sıbyân-ı Mîr Ahmed Nazîf müsâfireten
Hemân dört aylık iken gitti
Dünyâdan bekâyâ nev-civân-ı pâkize Ahmed Nazîf
Eğînli Genç Ağa-zâde İsmâîl
Efendi hafîdi ve Cerrâh Halîl
Efendi'nin mahdûmu Ahmed Nazîf
Bey'in Rûhîcûn el-Fâtîha
Sene 1262

SEYYİD NİZÂM

126

Hüve'l-Bâkî
Hekîmoğlu Ali Paşa
Dergâh-ı Şerîfi post-
Nişîni eş-Şeyh merhûm
Nasreddin Efendi'nin halîlesi
Şerîfe Habîbe Hâtun'un rûhîcûn
El-Fâtîha
Fî 13 Rebûlâhir sene 1282

SEYYİD NİZÂM

127

Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı İsm-i A'zam-ı nûr-ı Kur'an
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir fâtîha ihsân
Ağaçkakan Câmiî Müezzini Hacı
Ahmed Efendi'nin vâlidesi Ayşe
Kuteyre Hanım rûhîcûn Fâtîha
Fî 22 Şevvâl sene 1297

SEYYİD NİZÂM

128

[Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân]
[Be-hakkı İsm-i A'zam-ı nûr-ı Kur'ân]
[Gelip kabrim ziyâret eden ihvân]

Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân
Hasan Ağa'nın zevcesi
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Şerîfe Fâtıma Hanım›ın
Rûhîçûn el-Fâtiha
Sene 1263

SEYYİD NİZÂM

129

Hüve'l-Bâkî
Kudemây-ı vulât-ı kirâm
Ve ecille-i memûrîn-i izâm-ı
Saltanat-ı Seniyyeden
Haleb Vâlî-i sâbıkı
Muhtâc-ı rahmet-i Rahmân
Ve vâsıl-ı harem-saray-ı
Yezdân olan Ârif Paşa
Merhûmun rûhuna Fâtiha
Sene 1312

SEYYİD NİZÂM

130

Hak Dost
Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah
Ecille-i ricâl-i saltanat-ı seniyyeden
Merhûm Sadullah Enverî Efendi'nin
Kerîmesi ve Vilâyet-i Bitlis Celîlesi
Vâlisi saâdetlü Ârif
Paşa hazretlerinin halîlesi
Muhibbe-i hândân-ı Ehl-i beyt merhûme
Ve mağfûrun lehâ Ayşe Hasîbe Hanım
Efendi'nin rûhîçûn rızâen
Lillâhi Teâlâ Fâtiha
Fî 6 Cemaziyessâni sene 1299

SEYYİD NİZÂM

131

Yâ Hû
Fahru's-sâdât hazret-i
Seyyîd Nizâmeddin kuddise sirruh
Hazretlerinin evlad-ı zükûrlarından
Postnişîn-i esbak
Merhûm ve mağfûrun leh es-Seyyîd
Eş-Şeyh Mehmed Necîb
Efendi'nin ve kâffe-i ehl-i
Îmânın ervâhlarîçûn
El-Fâtiha

SEYYİD NİZÂM

132

Hüve'l-Bâkî
Ağaçkakan
Müezzini Seyyîd
Süleyman Efendi'nin kayın
Pederi Sandalcı
Merhûm es-Seyyid el-Hâc
Mehmed Ağa rûhîçûn
El-Fâtiha
.....

SEYYİD NİZÂM

133

Yâ Allah Yâ Hû
Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah
Âh ile zâr kılarak tazeliğime doymadım
Çün ecel peymânesi dolmuş murâdım almadım
Hasretâ fânî cihânda tûl ömür sürmedim
Firkatâ takdîr bu imiş tâ ezelden bilmedim
Ecel-i kazaya uğrayan merhûm ve mağfûr
Derviş Ali Dede Rûhîçûn Fâtiha
Fî 15 Receb sene 1223

SEYYİD NİZÂM

134

Yâ Hû
Bu hângâh-ı Şerîfin
Post-nişîni Seyyîd Nizâmî
-zâde merhûm es-Seyyîd eş-Şeyh Ali
Efendi'nin mahdûmları Seyyîd
Mehmed Lütfullah ve Hüseyin Nizâmeddin
Efendilerin kabr-i şerifleridir
Rûh-ı şeriflerîçûn el-Fâtiha
Lütfullah Efendi Fî 24 Cemaziyelâhir sene 1296
Hüseyin Nizâmeddin Efendi 29 Zilkâde sene 1308

SEYYİD NİZÂM

135

Âh mine'l-mevt
Bir kuş idim uçtum yuvadan
Ecel ayırdı beni anadan babadan
Unutmayın bizi hayır duâdan
Şefâat ederim sizlere Hüdâdan
Haseki Nisâ Hastahanesi Müdîri
Reşâdetlü Şeyh Mustafa Mısırî Efendi'nin
Kerîmesi Fâtıma Mükерrem Hanım rûhuna Fâtiha
Fî 2 Safer sene 1321

SEYYİD NİZÂM

136

Âh mine'l-mevt
Ey felek bâğ-ı cihânın bana zindan eyledin
Goncamı aldın elimden dîdemi kan eyledin
Bağrıma basub yaturur iken sînemde cânım gibi
Serv-i kaddin pây edip zülf-i perîşân eyledin
Fevzi Bey'in mahdûmu Mustafa Fahri Bey rûhuna
Fâtiha
29 Muharrem sene 1306

SEYYİD NİZÂM

137

Hüve'l-Bâkî
Bu âlem bir müsafirhâne-i gerdûn misâldır
Buna mihmân olanlar mâil-i semt u zevâldır
Ne hükmü var ki dünyânın hayâl ü hâbdan gayri
Gedâ vü şehriyâr denmez erince “ircîi” emri
Erişti emr-i Hakk zevce-i Emîn Baba akdemce
Muammer olmadı bu Şemsi İkbal Hanım erince
Nasîbin tüketti hû diye madûde enfâsı
Çekildi giydi gitti rıhlete mahsûs libâsı
Sene 1299

SEYYİD NİZÂM

138

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Fünûn-i hikmetin elbet
Medârı şart-ı sıhhattir
Ecel geldikde naks
Eyler kavânini Etıbbây-ı
Bahriye tabib miralaylarından
Mütekâid Ali Şefik Bey'in
Rûhuna Fâtiha
Mayıs sene 1309 Zilkâde sene 1310

SEYYİD NİZÂM

139

[Dilerim bakmaya Rabbim yüzümün karasına]
[Merhem-i rahmet ura ma'siyetim yarasına]
[Kereminden ne kadar mücrim isem kesmem ümid]
Giremez kimse Efendiyle kulun arasına
Merhûme Şerîfe Zekiyye
Hanım'ın Rûhîçûn Fâtiha
Fî 5 Rebîulevvel sene 1295

SEYYİD NİZÂM

140

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Bunca demdir zâr edip özler idim ben yârimi
Gayrılardan el çekip gözler idim cânânımı
Lutfedüb bir gün diye kıla nasîb dîdârını
Çağırınca şâd olup buldum fakîrullâhımı
Rûtbe-i sâniye ashabından esbak
Samsun Rusûmât Müdîri Mustafa
Âgâh Bey Efendi'nin Rûhîcûn lillâhi'l-Fâtiha
Fî 4 Rebîulevvel sene 1296

SEYYİD NİZÂM

141

Yâ Hak

Hamidiye Nisâ Hastahânesi
Müdîri ve Tarîkat-ı Kâdiriyye
Meşâyihından reşâdetlü Mustafa
Mısrî Efendi'nin kerîmesi Emîne
Hatice Hanım'ın rûhuna Fâtiha
Fî 26 Safer sene 1325

SEYYİD NİZÂM

142

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Lutf ile meskenim kıl yâ Hüdâ bâğ-ı cinân
Râzıyım emrine yâ Rabb eyledim teslîm-i cân
Âh nâ-murâd gittim cihândan ben bugün
Vere cennetde murâdım bana Hallâk-ı cihân
Ey benim dertli halîlim ağlayub etme figân
Rûz-ı şeb hayır duâdan beni unutma hemân
Merhûm ve mağfûr ilâ rahmeti
Rabbihî'l-Ğafûr Mustafa
Râgıb Efendi'nin rûhîcûn
El-Fâtiha
Fî 11 Rebîu'lâhir sene 1239

SEYYİD NİZÂM

143

Âh mine'l-mevt

Çün ecel geldi ona olmaz amân
Cürmünü afv eyle yâ Rabbe'l-Mennân
Mağfiret kıl olmasun halim yâmân
Mazhar-ı nûr-ı şefâat kıl her zamân
Rıfat Paşa hazretlerinin
Halîlesi merhûme ve mağfûrun lehâ
..... Hanımın rûhuna Fâtiha
Fî Rebîulâhir sene 1303

SEYYİD NİZÂM

144

Hüve'l-Bâkî

Diyârbekirden nakl eyleyip şehr-i İstanbûl'a
Kitâbet ilmini kesb eyledim ömr-i şitâbımdan
Geçirdüm vaktimi gafletle pîr-i hûr nevsâl oldum
Diriğâ görmedim bir hayr âlemde şeybâdan
Cihânda ben dahî bir safvet-i şirin zeyyâr idim
Bulurdu neşe-i âlem güfte-i rengin hitâb-ı cihân
Beni davet edecek Rabb-i izzet cân-ı hâbımdan
Müntehî dosta varmayı fikr eyledim oldum
hicâbımdan
Çıkıp üçler bu gûne söylesin târîh-i menkûtum
Beni mağfûr ede Mevlâ günâh-ı bî-hesabımdan
Sene 1263

SEYYİD NİZÂM

145

Âh mine'l-firâk

Meşâhîr-i vüzerâdan Rıfat
Paşa hafîdi ve Âmedî-i
Dîvân-ı Hümayûn hulefâsından
Merhûm Osman Bey'in
Mahdûmu Şûrây-ı Devlet
Mülâzimlerinden Emîn
Bey'in rûhuna Fâtiha
Fî 3 Receb sene 1318

SEYYİD NİZÂM

146

Küllü nefsin zâikatü'l-mevt

Hazine Nâzırı merhûm Emîn Efendi'nin
Mahdûmu ve Hâriciye Nâzırı Rifat
Paşa'nın dâmâdı Âmedî-i Dîvân-ı
Hümâyûn hulefâsı mütehayyizânından
Merhûm Osman Râif Bey'in
Rûhîcûn rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Çekip bir âh cansûz eyledim târihini tahrîr
Ede Osman Beyi Allah mükerrem bezm-i ukbâda
Sene 1309

SEYYİD NİZÂM

147

Yâ Hû

Sarrâc el-Hâc Ahmed
Efendi'nin zevcesi
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Ayşe Hanım'ın Rûhîcûn
Rızâen lillâhi'l-Fâtiha
.....

SEYYİD NİZÂM

148

Allah Bâkî

Cennet-mekân firdevs-i âşiyân
Esmâ Sultan aliyyetü'ş-şân
Hazretlerinin kalfalarından
Eshâm Muhasebecisi sâbık
Rızâ Bey'in halîlesi muhibbe-i sâdât-ı
Fahrü'l-muhadderât merhûme ve mağfûretün lehâ
Sâmidil Hanım'ın kâffe-i ehl-i
İmanın ervâhiçün el-Fâtiha
Fî 11 Rebîülevvel sene 1303 Yevm-i Cuma

SEYYİD NİZÂM

149

Hüve'l-Bâkî

Merhûm Kahraman Ağa-zâde
Merhûm ve mağfûru'l-muhtâc
Îlâ rahmeti Rabbihî'l-Ğafûr
Sarrâc el-Hâc Ahmed
Muhtar Efendi'nin rûhîcûn
Rızâen lillâhi Teâle'l-Fâtiha
Sene 1299

SEYYİD NİZÂM

150

Hüve'l-Hayyu lâ Yemût

Muhibb-i hânedân-ı
Ehl-i beytten ve mülgâ
Dîvân-ı Muhasebât-ı
Mâliye azasından
Merhûm ve mağfûrun leh
Ali Rıza Bey'in ruhu
Şâd u handân ola
Fâtiha
Fî 5 Şa'ban sene 1313 Yevm-i Pazartesi

SEYYİD NİZÂM

151

Hüve'l-Bâkî

Bu bâğ-ı cihânın gülü ve vâlidemin sevgili
Bir bülbülü ve nâmım Mehmed Ali olub ve henüz
Altı yaşında olduğum halde nâgehân
Murg-i rûhum tayârân ve bâğ-ı cinânî seyrân
Ve vâlidemi hayran ve giryân eyledi
Fa'tebirü yâ ulî'l-iz'ân
Sene 1311

SEYYİD NİZÂM

152

Hüve'l-Bâkî

Dilerim bakmaya Rabbim yüzümün karasına
Merhem-i şevkat vura ma'siyetim yarasına
Kereminden ne kadar mücrim isem kesmem ümid
.....

SEYYİD NİZÂM

153

Allah Bâkî

Cennet-mekân Esmâ Sultan
Aliyyetü'ş-şân hazretlerinin
Kalfalarından Elbisehane
Başkâtibi müteveffâ Râif
Bey'in halîlesi merhûme
Ve mağfûrun lehâ Nevnâkper
Hanım'ın rûhuna Fâtiha
Fî 12 Receb sene 1313

SEYYİD NİZÂM

154

Hüve'l-Bâkî
Merhûme ve mağfûre
Zeliha Hâtun rûhuna
Fâtiha
Sene 1208

SEYYİD NİZÂM

155

Genç iken gitti cihândan bu levend-i kâmrân
Gam-ı firakıyla bıraktı vâlideynin el-aman
On sekiz sâle resîde olmuş iken sinni henüz
Nahl-ı cismin hâke saldı bu nûr-ı fidanı
Düşdüler mâtem-i hicre dâder u hemşîresi
Fîrkatte mazhar-ı sabr-i cemîl etsin Cenâb-ı Müsteân
Elvedâ dedi bu fenayâ Ahmed Refik
Eyleye Hak kabrini dâim mutaf-ı kudsiyyân
Târîh-i fevtini yazdı Ârifâ Allah ederek
Kılsın Hak bu civâna hem mekânı âşiyân
Fî 11 Receb sene 1305

SEYYİD NİZÂM

156

Hüve'l-Bâkî
Rıf'at Paşa-zâde
Raûf Bey'in
Mahdûmu Ali
Bey'in rûhîçûn
El-Fâtiha
Sene 1293

SEYYİD NİZÂM

157

Âh mine'l-mevt
Mâderin hem pederin kurretü'l-aynı nev-mâh
Tıfl hem sâlim iken ayırdı âgah hem âlem
Ne sebep uğradı tâ ki bir hummâ-yı muhrika
Bağına aldı ve durdu ceddi Rıfat Paşa
Hûriyân bir yâd ile yazdı tamam târîhi bin
İki yüz seksen dokuzda Fâtıma Hanım öldü vâh
Ahmed Bey kerîmesi rûhîçûn Fâtiha

SEYYİD NİZÂM

158

Allah Hû
Meclis-i Vâlâ Reîs-i esbakı
Rıfat Paşa merhûmun
Halîleleri el-Hâce Emîne İsmet
Hanım'ın ruhîçûn Fâtiha
Fî 6 Zilhicce sene 1288 Perşembe

SEYYİD NİZÂM

159

Âh mine'l-mevt
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân
Nazif Efendi'nin haremi
Merhûme Hafize Hanım'ın
Rûhîçûn el-Fâtiha
.....

SEYYİD NİZÂM

160

Hezârân-ı hayf kîm mîr-i Mehmed Rüşdi dâna
Cihândan el çekip Fîrdevs-i Adn'e intikal etti
Besâletiyle mahallî bir kerîmü'l-hulk idi el-hak
Ki elli üç yaşında "ircîî" emrine imtisâl etti
Eviddâ ve ehibbâsı için tekeddür eyleyip Hüdâ
Yetimzâr ve bî-kes terk-i evlâd u ıyâl etti
Hazâkatla fûnûn-ı baytarîde ferd idi şebâbî
Ki memûr olduğu hizmette izhâr-ı kemâl etti
Behîşt-i câvidânide İlahî zî-hayât olsun
Hayâtında bu merhûn emr-i hayra vakf-ı hâl etti
Sirişk-i hüzn ile Hâtif dedi fevtinde târîhin
Mehmed Rüşdü Bey dünyâdan efsûs irtihal etdi
Sene 1322

SEYYİD NİZÂM

161

Yâ Hû

Yine bir vak'a -i cansûz u tahammül fersâ
Dil-i yârânı dû-nîm eyledi bu esnada
Dest-i bî-medâr ecel hayf Raûf Paşa'nın
Haremîn ömr-i girân-kadrini verdi bâda
Bir vezîr ibn vezîr idi ki misli nâdir
Nice mümkün bu mezâyâ ola her paşâda
Nücebâdan idi amma şeref-i zâtisi
Şeref-i asl ile fahr eylemeden âzâde
O kadar hüsn-i saffât ile mahâllî idi kîm
Dostları olmuş idi ülfetine dil-dâre
Gitti yüz sürmeye dergâh-ı Hüdâyâ o...
Mazhar-ı rahmet olur mahkeme-i kübrâda
Cest-cû eyler iken fevtine târîh-i münîf
Dökerek gözyâşı ol rûz-ı hemûm-ı efzâda
Söyledim tahta-ı tabûta süvvâr oldukda
Râh-ı ukbâyâ revân oldu Raûf Paşa da
Fî 25 Safer sene 1301

SEYYİD NİZÂM

162

Yâ Dâim

Rahmetullahi aleyh el-Hâc Mehmed Mîr âh
Mâtem-i fevti karagün oldu ahabâba bir dem
Çün Kömürcü Paşa nâmıyla bilinmiş pîr-i hâk
Nûr ola kabri ocağ-ı neslinin sönmeye hem
Kıymet et yâ Rabb Şarâb-ı kevseri zemzemi
Cennetü'l-me'vâ olsun rûhuna beytû'l-haram
Hak Mehmed Bey'e kılsun naîmi
24 Cemâziyelevvel sene 1286

SEYYİD NİZÂM

163

Hüve'l-Bâkî
Vüzerây-ı izâmdan
Meclis-i İdâre reîs-i esbakı
Merhûm Rıfat Paşa-zâde
Bahriye Nezâreti
Celîlesi Erkân-ı Harb
Dâiresi azasından
İken irtihâl-i dâr-ı bekâ
Eyleyen merhûm ve mağfûr
Mehmed Said Bey'in rûhîçûn lillâhi'l-
Fâtiha
Fî 11 Muharrem sene 1320 ve
Fî 29 Mart sene1319

SEYYİD NİZÂM

164

Alâmetten murad olan bir duâdır
Bugün bana ise yarın sanadır
Merhûm Çiftcibaşı el-Hâc
Osman Ağa Rûhîçûn
El-Fâtiha
Sene1192

SEYYİD NİZÂM

165

Hû
Mâliye Hazinesi Da'vâ
Vekîli Rahmi Efendi
Ve kerîmeleri Fahriye ve Ulviye
Hanımların kabirleridir
Cenâb-ı Hak ğarîk-i
Rahmet buyursun
Rahmi Efendi senesi 1248
Fahriye Hanım senesi 1225
Ulviye Hanım senesi 1218

SEYYİD NİZÂM

166

Hüve'l Bâkî
Merhûm ve mağfûr
.....
El-Fâtiha

SEYYİD NİZÂM

167

Hû
Fenâdan bekâyâ eyledi rihlet
Hak ede kabrini ravza-i cennet
Evkaf-ı Hümâyûn hazine-i behiyyesi
Ruznâmçe Odası Halîfesi
Mütehayyizânından el-Hâc Salih
Efendi'nin halîlesi merhûme ve mağfûre
Ayşe Sıddîka Hanım'ın rûhuna
Fâtiha
Fî 11 Cemâziyelevvel sene 1288

SEYYİD NİZÂM 168

*Hû
Ricâl-i Devlet-i Aliyyeden
Hicâz Vilâyeti Defterdarı
Saadetlû Veysî Efendi'nin
Kayınvâlidesi tarîkat-ı
Aliyye muhibbânından merhûme
Ve mağfûrun lehâ Fâtımatü'z-Zehra
Hanım'ın Rûhîcûn Fâtiha
Fî 9 Rebûlevvel sene 1291*

SEYYİD NİZÂM 169

*Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Tarîkat-ı Aliyye-i Halvetiyye
Fukarâsından Evkâf-ı Hümayûn
Hazine-i Celîlesinde ve Evâmir Kalemi
Mümeyyizi merhûm ve mağfûr
El-Hâc Ahmed Safvetî
Efendi'nin rûh-ı şerîfîcûn
El-Fâtiha
Fî 16 Zilhicce sene 1299*

SEYYİD NİZÂM 170

*Hû
Mâliye Hazînesi Da'vâ
Vekili Rahmi Efendi'nin
Mahdûmu yirmi
Üç yaşında
İrtihal eden Midhat
Bey'in kabridir
Sene 1325*

SEYYİD NİZÂM 171

*Hüve'l-Bâkî
Tarîkat-ı Aliyye-i Eşrefiyyeden
Ve Hazret-i Pîr Yusuf Sünbül
Sinan Efendi'nin kayınpederi
Eş-Şeyh Hamdullah Efendi'nin
Halîlesi Dervîşe Azîme
Hanım'ın rûhîcûn Fâtiha
Fî 12 Zilhicce sene 1283*

SEYYİD NİZÂM 172

*Hüve'l-Bâkî
Esbak Alâiye Kaymakâmı
Merhûm ve mağfûr ilâ
Rahmeti Rabbihi'l-Gafûr Süleyman
Ağa'nın Rûhîcûn
Rızâen lillâhi Teâl'e'l-Fâtiha
Fî 4 Safer sene 1290*

SEYYİD NİZÂM 173

*Hüve'l-Bâkî
Lutf ile meskenim kıl yâ Hüdâ bağ-ı cinân
Râzıyım emrine yâ Rabb eyledim teslîm-i cân
Aldım dünyâ murâdım nâ-murâd oldum bugün
Vere cennetde murâdım bana Hallâk-ı cihân
Muhâsebeden merhûm ve mağfûr ilâ rahmeti
Rabbihi'l-Ğafûr Ahmed Besîm
Efendi'nin rûhîcûn
El-Fâtiha Sene 1287*

SEYYİD NİZÂM 174

*Hüve'l-Bâkî
Hâssa-i Ordûy-ı Hümayûnu
Sınıf-ı Piyâde Altıncı Alayı
Mukayyidliğinden mütekâid
Kudâttan es-Seyyîd Hâfız Ali
Şükrü Efendi'nin rûhuna Fâtiha
Fî 28 Safer sene 1289*

SEYYİD NİZÂM 175

*Yâ Hû
Asâkîr-i Şâhâne kaymakamlarından
Müteveffâ Ali Bey'in zevcesi ve Defterhâne
Evraç Odası hulefâsından
Hamdi Süreyyâ Bey'in vâlidesi
Fâtımatü'z-Zehrâ Hanım'ın rûhîcûn
Ve kâffe-i ehl-i imân ervâhına
Rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Fî 10 Muharrem sene 1293*

SEYYİD NİZÂM 176

*Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Hâssa-ı Orduy-ı Hümayûnu
Ve Redif İkinci Alayın İkinci Tabur
Binbaşısı Sâlim Efendi'nin halîlesi
Ve Nizâmiye Sanâyi Alay kâtibi
Mustafa Efendi'nin vâlidesi
Merhûme Hafîze Hanım'ın rûhîcûn
Rızâen lillâhi Teâl'e'l- Fâtiha
Fî 5 Şevvâl sene 1288*

SEYYİD NİZÂM 177

*Yâ Hû
Balıkesir Redîf
Binbaşısı Hacı Mehmed Sâlim
Bey'in mahdûmu ve İkinci
Ordû-yu Hümayûn Piyâde
İkinci Alayı alay
Emîni Mustafa İzzet
Bey'in Rûhîcûn el-Fâtiha
3 Cemâziyelevvel sene 1291*

SEYYİD NİZÂM 178

*Hüve'l-Hayyü lâ Yemût
Sâbıkan Mekke-i Mükerreme Kadısı
Kengirili-zâde damadı Mahmud Paşa
Mahkemesi keitebesinden el-Hâc Hâfız
Tevfik Efendi kerîmesi ve Alay
Emîni Sâlim Efendi gelini
Hamile ve on dokuz yaşında
Olup zevcine hasret olduğu
Halde illet-i münde fiadan
Müteveffiye olan Rukiyye Şâhsene
Hanım'ın rûhuna el-Fâtiha
Fî 12 Rebûlevvel sene 1282*

SEYYİD NİZÂM 179

*Merhûm ve mağfûr
Dervîş Murad
Rûhuna Fâtiha
Sene 1191*

SEYYİD NİZÂM 180

*Yâ Hû
Balıkesir Redif Binbaşılığından
Mütekâid Şehremânet-i celîlesi
Baytar Müfettişi Mîralay
Haydar Bey Efendi'nin
Pederi Hacı Mehmed Salim Bey'in
Rûhîcûn el-Fâtiha
22 Safer sene 1306 15 1304
Yevm-i Cumartesi*

SEYYİD NİZÂM

181

Hüve'l-Bâkî

Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân

Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân

Gelip kabrim ziyâret eden ihvân

Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân

Merhûm ve mağfûr ilâ rahmeti

Rabbihi'l-Ğafûr Çadircılar

Kethüdâsı el-Hâc Ahmed

Ağa'nın rûhîçûn

Ve kâffe-i ehl-i îmânın

Ervâhlarîçûn rızâen lillâhi

Teâle'l-Fâtiha

Fî 20 Şa'bân sene 1316

SEYYİD NİZÂM

182

Hüve'l-Bâkî

Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân

Be-hakkı Arş-ı A'zam-ı nûr-ı Kur'ân

Gelip kabrim ziyâret eden ihvân

Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân

Çadircılar Kethüdâsı el-Hâc

Ahmed Ağa'nın hemşîresi Fâtıma

Zehrâ Hanım'ın rûhuna Fâtiha

Fî 11 Muharrem sene 1314

SEYYİD NİZÂM

183

Âh mine'l-mevt

Bende-i âl-i abâ Tahsin Efendi nâzenîni

Eyleyip terk vâlidesi hemdem gördün nihân

Hançer-i dest-i felek kıldı şehîde âkibet

Pister-i gamdaydı sâl titreyip âh u figân

Ah kîm bir gonca-i nev-restesinden ayrılıb

Andelîb-i bâğ-ı cennet oldu ol rûh-ı revân

Zevci ile duhteri olsun muammer dâimâ

Ruh-ı pâkin şâd ede Allah bi-hakkı hanedân

Kemterî-i âl-i abâ dedi hulûs-u kalb ile

İşte târîh ola Fitnat Hanım'a me'vây-ı cinân

Sene 1293

SEYYİD NİZÂM

184

Lâ halâse mine'l-mevt

Gençliğinde câm-ı mevti içdi gitti cennete

İrciî emriyle âhir vâsıl oldu rahmete

Ömrünü hasr-i ibâdât eyledi rûz-ı leyâl

Son nefeste kıldı zikrullah ile hatm-i makâl

Zevcine sabr-ı cemil ihsân ede Rabbü'l-ibâd

Güç gelür etmek tahammül-i iftirâk u hasrete

Eyleyip mâtemle Mahmûd yazdı bu târihi

Rahmet olsun Adalet'in rûhuna ey zü'l-Celâl

Hâssa Nizâmiye üçüncü alayın dördüncü taburunun

İkinci bölük Mülâzim-i Evveli Mahmûd

Efendi'nin haremiHanım rûhuna Fâtiha

Fî 3 Muharrem sene 1315 Fî 13 Mayıs sene 1313

SEYYİD NİZÂM

185

.....

Hûriye Hanım o hurî-i behîst

Kıyâmazken yüzüne bakmağa âdem-i cenâna

Telh-kâm etti leyyin-i? sâhir zehrâb-ı ecel

Kıldı onaltı yaşında sefer-i râh-ı bekâ

Bir yıl evvel götürüp dehre bir evlad dirîğ

Elem-i fevti ile etti vücûdun ifnâ

Vâlideynin kıla Hakk ecr-i cürmüyle mazhâr

Eyleyip zâtını hembezm-i cenâb-ı Zehrâ

Karalar giydi yazarken kalemim târîhin

Hûriye Hanım'a Hak ede Naîm'i me'vâ

Fî 4 Sene 1290

SEYYİD NİZÂM

186

Silâhdâr çavuşlarından

Mahmud Çavuş Ağa'nın

Oğlu merhûm Seyyîd

Mahmûd Hamdi rûhuna

Fâtiha Gurre-i Safer sene 1202

SEYYİD NİZÂM

187

Silâhdâr çavuşlarından

Mahmud Çavuş Ağa'nın

Kerîmesi nev-civân

Giden merhûme

Şerîfe Fâtıma

Molla rûhuna

Fâtiha

Fî 22 Safer sene 1202

SEYYİD NİZÂM

188

Hüve'l-Bâkî

Yâ ilâhî ol mübârek ism-i pâkin izzeti

Hem Rasûlün Fahr-i Âlem Şâh-ı kevneyn hürmeti

Eyle kabrim ravza-ı cennet yâ ilâhe'l-âlemîn

Gece gündüz eylesinler hûr u gılmân hıdmeti

Merhûm ve mağfûrun leh Hasekili

Simkeş Mehmed Ağa'nın rûhîçûn

Rızâen lillâhi Teâle'l-Fâtiha

Fî Gurre-i Muharrem sene 1294

SEYYİD NİZÂM

189

Âh mine'l-mevt

Hey meded bulunmadı ecelinin çâresi

Genç yaşında tekml etmiş meğer kîm vâdesi

Nice ruhânî ve cismânîyle tedrîs ettiler

Gelse Lokman neylesün dolmuş ecel peymânesi

Haseki civarında Havvâf İsmail

Efendi'nin zevcesi Emîne İkbâl

Hanım'ın rûhuna Fâtiha

Gurre-i Safer sene 1298

SEYYİD NİZÂM

190

Sadr-ı âzam Müsteşarı

Muavini atûfetlü İsmet

Bey'in câriyesi merhûme

Ve mağfûrun lehâ Ayşe

Hanım'ın rûhîçûn Fâtiha

Fî Gurre-i Zilkâde sene 1288

SEYYİD NİZÂM

191

.....

Haseki'de Simkeş Mehmed Ağa'nın

Zevcesi Çantalı Ebe Hatice Hanım'ın

Rûhuna Fâtiha

Fî 15 Safer sene 1293

SEYYİD NİZÂM

192

Merhûm ve mağfûr

El-muhtâc ilâ rahmeti

Rabbihi'l-Ğafûr sâbık

Mücellidler Kethüdâsı

Ahmed Şâkir Efendi'nin

Rûhîçûn Fâtiha

Sene 1282

SEYYİD NİZÂM

193

[taş çok silik olduğu için okunamıyor]

SEYYİD NİZÂM

194

Fâtiha
Merhûme Emîne
Hanım'ın rûhuna
1175

SEYYİD NİZÂM

195

Hüve'l-Bâkî
Âh sad âh oldu zâyî bir civân
Ol idi hem namı Paşa'yâ hafîd
Keser câm ismetîçün ânın
Bezm-i hile tarh edüb birkaç pelîd
Kıydılar râm olmayınca cânına
Oldular hemîşe ceys-i Yezîd
Ede mazlûmu bi-hakkı sıbt-ı pâk
Hûr ile hembezm u dem Rabb-i Mecîd
Düştü âlâma duyan târîhini
Genc iken vâh oldu Rif'at Bey şehîd
Şevval sene 1308
Yevm-i Pazar

SEYYİD NİZÂM

196

Âh mine'l-mevt
Nûr-ı aynım bu idi hem ciğerim pâresi
Gitti elden dilde kaldı âh yâresi
Merhûm Rifat Paşa-zâde Saîd
Bey Efendi'nin kerîmesi Hatice
Hanım'ın rûhîcûn rızâen lillâhi Fâtiha
Fî 15 Ramazan sene 1290

SEYYİD NİZÂM

197

.....
Şalcızâde Mehmed Efendi'nin
Mahdûmu merhûm ve mağfûr cennet-mekân
Fîrdevs-i âşiyân Şerif İbrahim Besîm
Efendi'nin rûhuna Fâtiha
Fî 28 Ramazan sene 1258

SEYYİD NİZÂM

198

Hû
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
Hulefâsından Ziyâ Bey'in
Kerîmesi ma'sûme Hatice
Nezîhe Hanımın merkadidir
Fî 28

SEYYİD NİZÂM

199

Âh mine'l-mevt
Merhûm Rifat Paşa'nın mahdûmu
Mehmed Saîd Bey'in zevcesi Cemîle
Hanım'ın cariyesi merhûme
Bülbülsezâ Kalfa'nın rûhuna
El-Fâtiha
Sene 1292

SEYYİD NİZÂM

200

.....
Oğlu merhûm Osman
Efendi'nin halîlesi
Merhûme Ayşe Siddîka
Hanım'ın rûhuna el-Fâtiha
.....

SEYYİD NİZÂM

201

Gençliğinde kıydı Seyfûr Hanım'a ecel-i seyf
Çâre yok herkes eder âlemden âhir keff-ü yed
Maden-i hayr u mürüvvet Hazret-i Zeyneb Hanım
İttihâz etmiş idi lutf eyleyip Ebâ Veled
Rûy-ı âl-i soldu açılmaksızın ol goncanın
Berk u bâr ömrünü kesdi felek edüb hased
Fevtine hüzn ile bu târîhi inşâd ettiler
Adn'i me'vâ ede Seyfûr Hanım'a Hayy ebed
Sene 1288

SEYYİD NİZÂM

202

Merhûm ve mağfûr
Çuhâdar Mehmed
Mustafa rûhuna Fâtiha
Fî 18 Rebîülâhir sene 1109

SEYYİD NİZÂM

203

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Kudemây-ı Vüzerây-ı saltanat-ı
Seniyyeden esbak Üsküb Vilâyet-i
Celîlesi Vâlisi Leskoççalı Şehsuvar
Paşa-zâde es-Seyyîd el-Hâc
İsmail Paşa rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 21 Receb sene 1288

SEYYİD NİZÂM

204

Âh kîm bî-çâre bu Osman Bey
Genç iken ukbâyâ gitti el-hazer
Hayf nâil olmadı âmâline
Böyle etti çâre yok sun-ı kader
Sanma buna nicelere ğadr eder
Böyledir âyin-i dehr-i derbeder
Zâtı seyr ettiklerinden idi âh
Yani Yusuf Paşa-zâde perker-i
Askerîde Miralay olmuş idi
Âkibet etti felek onu heder
Rûhu pervâz eyledikce fi'l-Cinân
Akrabası görmesün asla keder
Bin fedâyı ser eder târîh içün
Eyledi ukbâyâ Osman Bey sefer
Sene 1264

SEYYİD NİZÂM

205

Âh mine'l-mevt
Sîrozî Yusuf Paşa
-zâde müteveffâ Osman Bey'in
Mahdûmu cennet-mekân huld-i âşiyân
Es-Seyyîd Ali Rıza Bey'in
Rûhîcûn rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Fî 16 Safer sene 1271

SEYYİD NİZÂM

206

Rahmetullâhi Teâlâ
‘Alâ sâhib-i hâza'l-kabr
Müneccim-i sânî-i hazret-i şehriyârî
Merhûm el-muhtâc ilâ rahmeti
Rabbihî'l-Ğafûr Torak Paşa
-zâde İbrahim Bey Efendi'nin
Rûhîcûn lillâhi'l-Fâtiha
Fî 5 Cemaziyelâhir sene 1248
Sevvedehu'l-müznib eş-Şeyh Râşid Mehmed

SEYYİD NİZÂM

207

Yâ hazret-i Sultanü'l-evliyâ
Bâzu'l-eş[h]eb Abdülkâdir Geylânî
Kaddesallahü sirrahü'l-Azîz
Sudûr-ı ızâmdan Reîsü'l-etıbbâ-yı
Pâdişâhî Ebu'l-fezâil
Ve'l-meâlî merhûm el-Hâc
Mustafa Behcet Efendi
Kerîmesi ecille-i ricâl-i
Devlet-i Aliyyeden esbak Bahriye
Müsteşarı müteveffâ Râsih
Efendi'nin halîle-i muhteremesi
Fâtıma Nebîhe Hanım el-Kâdirî
Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 11 Şevvâl sene 1291

SEYYİD NİZÂM

208

El-Bâkî Hû
Lâ ilâhe illallah
Muhammedun Resûlullah
“Küllü men aleyhâ fâninin ve yebkâ vechü
Rabbike zü'l-celâli ve'l-ikrâm”
Seyyîd Nizâmî-zâde es-Seyyîd
Eş-Şeyh Ahmed Mürtezâ
Kuddise sirrahu
Fî 5 Rebîulevvel sene 1077
Tamîrâtı 1289

SEYYİD NİZÂM

209

Hüve'l-Hayyu Lâ Yemût
Fâtımatü'z-Zehrâ Hanım'ın
Kerîmesi merhûme Hatice
Adviye Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtîha
8 Cemaziyelâhir sene 1280

SEYYİD NİZÂM

210

Âh
Asâkîr-i Şâhâne Kol
Ağalarından Osman Efendi'nin
Kerîmesi Hatice Hanım'ın
Rûhîcûn rızâ
en Lillâhi Teâle'l-Fâtîha
Fî 15 Receb sene 1308

SEYYİD NİZÂM

211

Âh mine'l-mevt
Yürü ey bî-vefâ dünyâ seninle elvedâ olsun
İşi cevr-î cefâ dünyâ seninle elvedâ olsun
Kesr kıl cürmümü afv et Adn bana makam olsun
Ârif Efendi'nin harem-i muhteremi merhûme
Emîne Hanım'ın Rûhîcûn el-Fâtîha
22 Şevvâl sene 1299

SEYYİD NİZÂM

212

Âh mine'l-mevt
Câm-ı fânus kıldı ved'a
Çam Hüseyin Bey-zâde meşhûr-ı benâm
Ya'ni İdris Bey Çapa merhûm kîm
Eyledi Firdevs-i alâyı makâm
Bu cihânda doymadan gençliğine
Defter-i ömrü heman buldı hitâm
Çıktı zindân-ı fenâdan şitâb edip
Çünkü ruz-nâk hayal oldu tâm
Eyledi Gavs-ı Na'im cennete
Bâ-nidâ-yı irci'ü'l-Enâm
..... eylesün
Server-i âlî ashâb-ı ikrâm
[taşın buradan sonrası kırıktır]

SEYYİD NİZÂM

213

Âh
Maliye hazinesi
Ketebesinden Ali
Rızâ Efendi'nin
Kerîmesi Fâtıma Şeref
Hanım'ın rûhîcûn Fâtîha
Sene 1289

SEYYİD NİZÂM

214

Fâtîha
Merhûme
Şerîfe Hadîce
Monla rûhuna
Sene 1184

SEYYİD NİZÂM

215

Âkıbet olsun gerekdir sen de muhtâc âlemde
Oku bir Fâtîha bahşeyleye kardeşine
Girmeye benimle ol oldu le-hûmal
Yerin idüb toğrağa oldu başımdan âşinâ
Hakk-ı rızâ tamire bir nişân mezarım taşına
Sultân Mehmed Fâtîh hazretlerinin
Topçubaşısı Esad Ağa ibni Berrî
Sene 978 tamir sene 1260

SEYYİD NİZÂM

216

Meclis-i âliye
A'zâsından ve rütbe-i
Ûlâ sınıf-ı evveli
Ricâlinden merhûm
İsmâil Zekâ Efendi'nin
Rûhîcûn Fâtîha
Fî 29 Cemzaiye'l-evvel sene 1314
Fî 24 .. sene 1313

SEYYİD NİZÂM

217

.....
Kâtibi Seyyid Emîn Efendi'nin
Vâlidesi merhûme Şerîfe Nefîse
Hanım'ın rûhîcûn Fâtîha
Fî 15 Receb sene 1255

SEYYİD NİZÂM

218

Hâlâ Seyyid Nizâm
Türbedârı Seyyid Mehmed
Necîb Efendi'nin kerîmesi
Merhûme Şerîfe Fâtıma
Hanım rûhuna Fâtîha
Fî 12 Şa'ban sene 1230

SEYYİD NİZÂM

219

Hüve'l-Bâkî
Merhûm Ser-esirci Başî
Zâdesi Mehmed Ârif
Ağa'nın zevcesi merhûme
Ûmmü Gülsüm Hatun
Rûhîcûn el-Fâtîha
Sene 1290

SEYYİD NİZÂM

220

.....
Tarîkat-ı kabr-i latîfidir
Fî 8 Rebiülevvel sene 1267

SEYYİD NİZÂM

221

Merhûm ve mağfûr
Sabri Ahmed oğlu
.... Hüseyin
Ağa'nın ...
Fâtîha

SEYYİD NİZÂM

222

Âh
Bir kuş idim uçtum yuvadan
Ecel ayırdı beni ana ile babadan
İdâre-i mahsûsada Reşîd Efendi'nin
Mahdûmu Hasan Muhyiddîn
Efendi'nin rûhîcûn Fâtîha
Fî 22 Receb sene 1304

SEYYİD NİZÂM

223

.....
Kerîmesi merhûme Şerîfe Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtîha 27 Ramazan sene 1241

SEYYİD NİZÂM

224

.....
.... Kilerci başî
Merhûm el-hac Mehmed
Ağa rûhuna Fâtîha
Sene 1206

SEYYİD NİZÂM

225

Hû
Halîlzâde Mehmed Gâlib Efendi'nin
Kerîme-i muhteremesi
Fatma Naciyye Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtîha
10 Muharrem sene 1272

SEYYİD NİZÂM

226

*Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam nûr-ı Kur'ân
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir Fâtiha ihsân
Asâkir-i Nizâmîyye Hastahanesinden
Cerrâh Efendi'nin vâlidesi
Merhûme ve mağfûre Ümmü Gülsüm
Hanım'ın rûhîcûn el-Fâtiha
Fî 3 Şevval sene 1260*

SEYYİD NİZÂM

227

*Âh mine'l-mevt
Meclis-i maliye a'zâ-yı
Kirâmından ve rûtbe-i ûlâ sınıf-ı
Evvel ricâlinden merhûm
İsmâil Zekâ Efendi'nin
Halîlesi Fâtıma Zekiyye
Hanım'ın rûhuna Fâtiha
Muharrem sene 1325*

SEYYİD NİZÂM

228

*Bâkî
Bir kuş idim uçtum yuvadan
Ecel ayırdı beni anadan babadan
Efendim okumadan geçmen buradan
Şefâat ederim size Huda'dan
Seyyid Nizâm-zâde es-seyyid eş-Şeyh
Muhammed Necîb Efendi'nin mahdûmu
Merhûm Seyyid İsmâil Efendi'nin
Rûhîcûn el-Fâtiha
Sene 1203*

SEYYİD NİZÂM

229

*Hüve'l-Hayyu'l-Bâkî
Bir civân mesken eyledi rihlet
Hakk ede kabrini ravza-i cennet
Haseki Câmi kurbünde
Derviş Ağâ'nın halîlesi
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Fâtıma Hanım rûhîcûn
Rızaenlillâh el-Fâtiha
F3i 11 Rebûlâhir sene 1242*

SEYYİD NİZÂM

230

*Fenâdan bekâya eyledi rihlet
Hakk ede kabrini ravza-i cennet
Merhûm ve mağfûr
Hacı..... Ağâ'nın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Sene 1322*

SEYYİD NİZÂM

231

*Sâdât-ı kirâmdan Cenâb-ı hazret-i Seyyid Nizâmeddîn
Efendi'mizin sülâle-i tâhiratından ve Üsküdar'da
Înadiye'de kâin Bandırmavî kutbü'l-ârifîn es-seyyid
Eş-şeyh Yusuf Efendi dergâh-ı şerîfî şeyhi es-seyyid
Muhammed Fahreddîn Edendi'nin halîle-i
muhteremeleri
Merhûme ve mağfûrun lehâ ilâ rahmeti rabbih'il-Ğafûr
Şerîfe Aîşe Sıddıka Hanım'ın rûh-ı şerîfiçûn
Rizâenlillâh el-Fâtiha
Fî 23 Receb sene 1262*

SEYYİD NİZÂM

232

*Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam nûr-ı Kur'ân
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir Fâtiha ihsân
Merhûm ve mağfûr Kaçıkçı İbrâhîm
Efendi'nin rûhîcûn Fâtiha
Fî 9 Rebiülevvel yevm-i Cuma sene 1300*

SEYYİD NİZÂM

233

*Âh firâk
Emr-i Hak'dır ey peder mevtimle hiç yanıp yakılma
Asla ağlama bu fenâdır kimseye olmaz mekân
Bâkî Allah ğayrıya el bağlama
Tarîk-i nakşibendiyü'l-kadîrî
Kuddise sırrıhu fukarâsından
Hasan Efendi'nin mahdûmu Hüseyin
Fahreddîn Efendi'nin rûhîcûn Fâtiha
5 Muharremülharem Çarşamba sene 1322*

SEYYİD NİZÂM

234

*Hüve'l-Bâkî
Sâbıka elli birinci bölüğün
Çorbacısı iken
Gözleri alîl
Olan merhûm
Ve mağfûr İbrâhîm
Ağanın rûhîcûn
El-Fâtiha fî 27 Ramazan sene 1247*

SEYYİD NİZÂM

235

*Küllü Nefsin Zâikatü'l-Mevt
Sadr-ı esbak merhûm Ziyâ Paşa'nın
Emekdârlarından olup ber-muktezâ-yı
Şîve-i takdîr-i Îlâhi irtihâl-i dâr-ı bekâ eden
Merhûm ve mağfûr el-muhtâc
Mûsâ Ağa'nın rûhîcûn
Rızâenlillâh el-Fâtiha
Fî 11 Ramazan sene 1259*

SEYYİD NİZÂM

236

*Fenâdan bekâya eyledi rihlet
Hakk ede kabrini ravza-i cennet
Merhûm ve mağfûr
Pabuc derviş
Es-Seyyid Hüseyin
Rûhîcûn el-Fâtiha
Sene 1248*

SEYYİD NİZÂM

237

*Hüve'l-Bâkî
Davud Paşa mahallesinde sâkin
Sultan çeşmesinde mücâvir
Hasan Ağa'nın zevcesi merhûme
Ve mağfûrun leha Şerîfe Fâtıma Hanım'ın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Fî Gurre-i safer 1288*

SEYYİD NİZÂM

238

*Çıkdım dağ başına sahrâya hâcet kalmadı
İçdim ecel şerbetin Lokmân'a hâcet kalmadı
Yaralarım hep onuldu cerrâha hâcet kalmadı
Yapıldı cennetim sarayı mi'mâra hâcet kalmadı
Vâlidem pederim ağlar ciğerin dağlar
Yağcı Ârif Efendi'nin mahdûmu
Merhûm Hüseyin Efendi'nin
Rûhîcûn el-Fâtiha*

SEYYİD NİZÂM

239

*Âh mine'l-mevt
Bâyezid Câmi-i şerîfi
Dersiâmlarından
Bolulu İbrâhîm
... Efendi'nin
Rûhuna Fâtiha
Sene 1323*

SEYYİD NİZÂM

240

*Cihâna doymadı cânım
Ecel aldı giribânım
Verem zahmına düştüm
Böyle etti Sübhânım derdine
Dermân bulmayan merhûm Seyyid
Ali Efendi rûhîcûn
Fâtiha sene 1234*

SEYYİD NİZÂM

241

*Esbak Gelibolu
Ayanı merhûm Hacı
Mehmed Ağa'nın gulâmı
Merhûm ve mağfûr Mehmed
Hüsrev Ağa'nın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Sene 1280*

SEYYİD NİZÂM

242

*Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Tarîkü'l-kadiriyeden
Es-Seyyid Mehmed Fikrî Efendi'nin
Kerîme-i muhteremesi iki karındaşı
Bir günde vefât eden merhûme
Ve mağfûrun lehâ Şerîfe Âmîne
Edbiye Hanım rûhîcûn Fâtiha
Fî 9 Muharrem sene 1235*

SEYYİD NİZÂM

243

*Dirigâ hâfız-ı Kur'ân Hacı Receb Efendi pür-velî
Terk-i gülşen-i bağ-ı fânî eyledi dâr-ı bekâ
Âh ü feryâd ciger-sûz hân mânından meded
Eylese cümle melamın âsmân-ı mâtem sezâ
Him ü ilminden olur ki hisse-yâb âlem-i bihîn
Eyledi hâk-i siyâh eyvah ki cismın ihtifâ
İrci'i emrin nidâsın gûş edip Hakk'tan
Eyledi tayerân rûhu der-akab cennet-serâ
Âh edip Zîver dediler fevtine târîh kîm
Eylesin Hakk cennet-i Firdevsi mesken-gâh ona
Fî 8 Eylûl sene 1300
Fî 19 Zilkâde sene 1301*

SEYYİD NİZÂM

244

*Âh mine'l-mevt
Merhûm Rıf'at
Paşa kerîmesi
Fâtıma Hanım'ın
Rûhîcûn
El-Fâtiha
Fî 1 Şevval sene 1218
Fî 6 Kânûnisâni sene 1316*

SEYYİD NİZÂM

245

*Fenâdan bekâya eyledi rihlet
Hakk ede kabrini ravza-i cennet
Fasîh Ahmed Ağa'nın zevcesi
Merhûme Hüsnâ Hanım rûhîcûn Fâtiha
Fî 6 Receb sene 1296*

SEYYİD NİZÂM

246

*Hüve'l-Bâkî
Hekimoğlu Ali Paşa
Dergâh-ı şerîfi post-
Nişîni eş-Şeyh merhûm
Nasreddîn Efendinin halîlesi
Şerîfe Habîbe Hatun'un rûhîcûn
El-Fâtiha
Fî 16 Rebûlâhir sene 1282*

SEYYİD NİZÂM

247

*Hüve'l-Bâkî
Bu bağ-ı cihânın gülü ve vâlidemin sevgili
Bir bülbülü fenâ hem Mehmed Ali olup ve henüz
Altı yaşında olduğum halde nagehân
Murg-ı rûhum tayerân ve bağ-ı cinânı seyrân
Ve vâlidemi hayrân ve giryân eyledi
Fa'tebiru ya ulî'l-izan
Sene 1311*

SEYYİD NİZÂM

248

*Hüve'l-Bâkî
Merhûm ve mağfûr
Îlâ rahmeti rabbihi'l-Ğafûr
Ecel-i kazaya uğra-
Yan şerbetci Mehmed
Ağa'nın rûhîcûn
El-Fâtiha
Sene 1243*

SEYYİD NİZÂM

249

*Eyyüb Ağa'nın oğlu
Diyâr-ı garbde kalan
Merhûm ve mağfûr Emîn Ağanın
Rûhîcûn el-Fâtiha
Sene 1225*

SEYYİD NİZÂM
250

*Serrâc el-hac Ahmed
Efendi'nin zevcesi
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Aîşe Hanım'ın rûhîçûn
Rızâenlillâh Fâtîha
Fî 2 Ramazan sene 1293*

SEYYİD NİZÂM
251

*.....
Merhûme Şerîfe Zekiyye
Hanım'ın rûhîçûn Fâtîha
Fî 5 Rebiülevvel sene 1295*

SEYYİD NİZÂM
252

*Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ilâ rahmeti rabbihi'l
Ğafûr Aksaraylı Siyâhi dervîş Mehmed'in
Rûhîçûn rızâenlillahi teâlâ
El-fâtîha
Fî 15 şevval sene 1231*

SEYYİD NİZÂM
253

*Yâ Hû
Tarîk-i Bektaşîyyeden
Merhûm ve mağfûr
Îlâ rahmeti rabbihi'l-Ğafûr
Seyyid Abdullah Baba'nın
Rûhîçûn Fâtîha
Sene 1239*

SEYYİD NİZÂM
254

*Bir kuş idim uçtum yuvadan
Ecel ayırdı beni anadan babadan
Unutmayın beni hemân duâdan
Şefâat ederim sizlere Hüdâ'dan
Haseki nisâ hastehanesi müdürü
Reşâdetli Şeyh Mustafa Mısrî Efendi'nin
Kerîmesi Fâtîma Hanım rûhuna Fâtîha
Fî 2 Safer sene 1321*

SEYYİD NİZÂM
255

*Hüve'l-Bâkî
Seyyid Nizâm türbedârı
Es-Şeyh Necîb Efendi'nin
Kabir-i vâlidesi merhûme
Havvâ Hatun rûhuna Fâtîha
Sene 1252*

SEYYİD NİZÂM
256

*Hüve'l-Hayyu'l-Bâkî
Lutfedip meskenim kıl yâ Hudâ bağ-ı cinân
Râzıyım her emrine yâ Rab eyledim teslim-i cân
Almadım dünyâda murâdım nâ-murâd oldum yekûn
Vire cennette murâdım bana Hallâk-ı cihân
Ey benim dertli halîlim ağlayıp etme figâb
Rûz u şeb hayr duâdan beni unutma hemân
Merhûm ve mağfûr ilâ rahmeti
Rabbihi'l-Ğafûr Mustafâ
Ragıb Efendi'nin rûhîçûn
El-Fâtîha
Fî 11 Rebîülâhir sene 1249*

SEYYİD NİZÂM
257

*Beni kıl mağfîret ey Rabb-i Yezdân
Be-hakkı Arş-ı A'zam nûr-ı Kur'ân
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir Fâtîha ihsân
Merhûm ve mağfûr Ağa
Mehmed'in rûhîçûn el-Fâtîha
Fî 9 Şa'ban sene 1256*

SEYYİD NİZÂM
258

*Hû
Maliye hazinesi dava
Vekîli Rahmi Efendi
Ve kerîmeleri Fahriye ve Ulviye
Hanımlar'ın kabirleridir
Cenâb-ı Hakk garîk-i
Rahmet buyursun
Rahmi Efendi sinni 48
Fahriye Hanım sinni 25
Ulviye Hanım sinni 18*

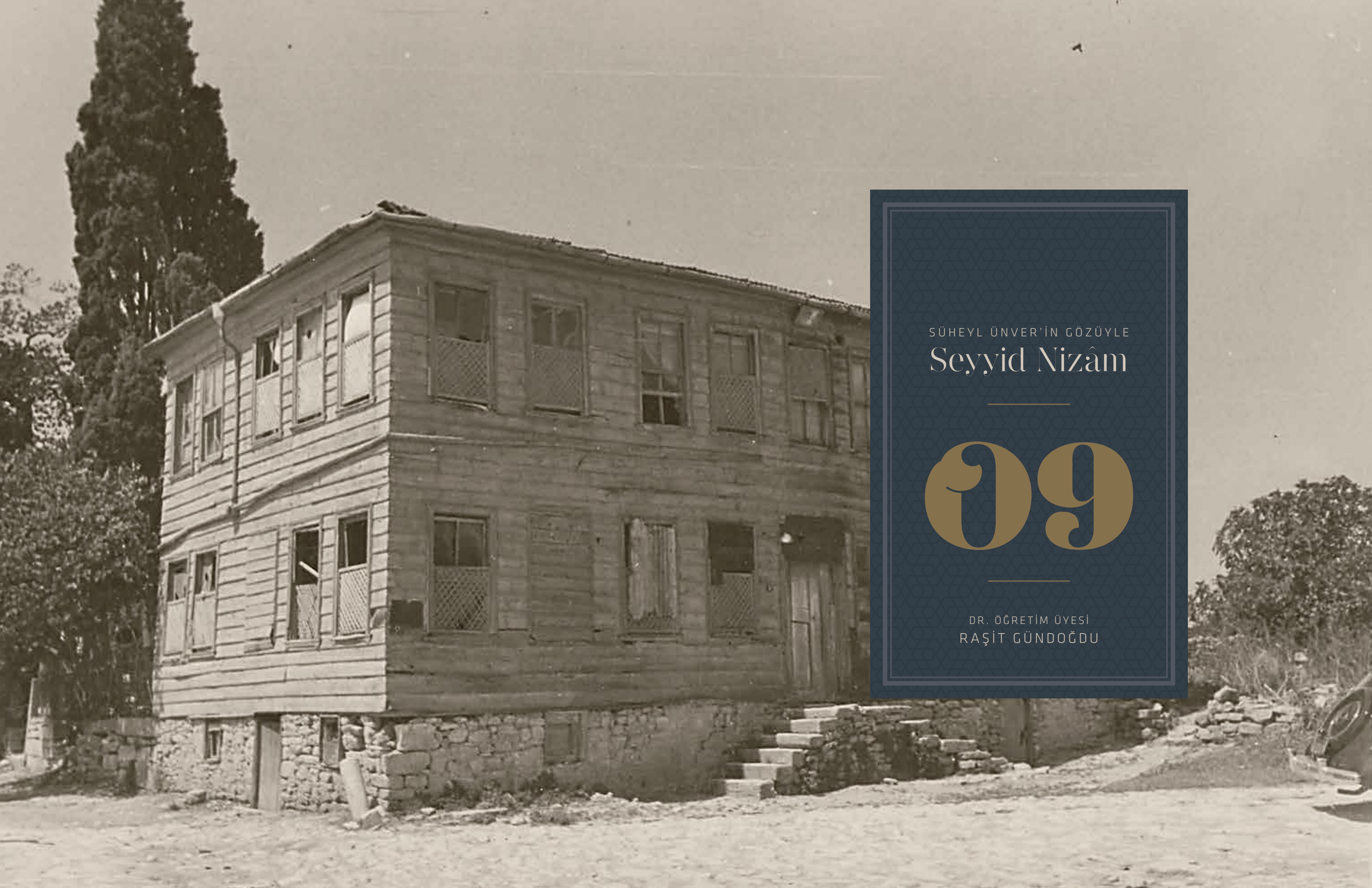
SEYYİD NİZÂM
259

*Âh mine'l-mevt
Sirozî Yusuf Paşa
Zâde müteveffâ Osmân Bey'in
Mahdûmu cennet-mekân huld-âşiyân
Es-seyyid Ali Rızâ Bey'in
Rûhîçûn rızânelillâh el-Fâtîha
Fî 16 Safer sene 1271*

SEYYİD NİZÂM
260

*Âh mine'l-mevt
Yusuf Paşa-zâde
Miralay Osman Bey
Merhûmun hafîdi seyyid
Mehmed Emîn sabî rûhuna Fâtîha
Fî 20 Zilkâde sene 1288*

SÜHEYL ÜNVER'İN GÖZÜYLE
Seyyid Nizâm

09

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ
RAŞİT GÜNDOĞDU

SÜHEYL ÜNVER'İN GÖZÜYLE

Seyyid Nizâm

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ RAŞİT GÜNDOĞDU*

Ahmet Süheyl ÜNVER

17 Şubat 1898'de İstanbul Haseki'de dünyaya geldi. Babası, II. Abdülhamid dönemi Posta ve Telgraf Nezâreti İstanbul Muhâberât-ı Umûmiyye müdürü Tırnovalı Mustafa Enver Bey, annesi XIX. yüzyılın ünlü hattatlarından Mehmed Şevki Efendi'nin kızı Safiye Rukiye Hanım'dır.

Çocukluğu Haseki ve civarında geçmiştir. 29 Mart 1909'da babasını kaybedince bakımlarını Haseki'deki evlerine taşınan eniştesi Nail Efendi üstlenmiştir. Süheyl Bey, kendi ifadesine göre; eniştesi Nail Efendi ile birlikte Cuma günleri Haseki'den yürüyerek Seyyid Nizâm'a kadar gelirler, Cuma namazını burada ederler sonra, kısa bir zikir yapılır ve arkasından da Tekkenin şeyhi Şucâ Efendi'nin sohbetlerini dinlerlerdi. Bu sohbetlere katılanlar arasında; 12 yaşında bir çocuk olan Süheyl Bey, eniştesi Nail Bey, Arapça ve Farsça hocası Nazmi Töre, *Sefî-ne-i Sâfi* isimli kitabın müellifi Ahmed Sâfi Efendi gibi ünlü kişiler bulunurdu. Bu sohbetlerden sonra Şeyh Efendi gelenlere meyveler, şerbetler ve yiyecekler ikram ederdi. Süheyl Bey, hâlâ bu sohbetlerin etkisi altında olduğunu bizzat kendisi zikr eder^[1].

İlk ve orta öğreniminden sonra 1915'te girdiği Mekteb-i Tıbbiyye'yi 1920'de bitirdi. Hekimlik ihtisasına 1921-1923 yılları arasında Yenibahçe'de Gureba Hastahanesi'nde cildiye kliniğinde başladı. Ancak dahiliyeyi istediğinden Haseki Hastahanesi'nin dahiliye kısmına geçti. Burada Âkil Muhtar Bey'in (Özden) asistanı oldu. Bu arada tıp tahsili sırasında sanatçı yanını geliştirme imkânına da Medresetü'l-Hattâtîn'de kavuştu. Medresetü'l-Hattâtîn'de 1916-1923 yıllarında devrinin ünlü hattatları ile tezhip ve ebru ustalarını tanıdı. Yeniköylü Nûri Bey'den (Urunay) tezhip, Necmeddin Efendi'den (Okay) ebru dersleri aldı. Eniştesi hattat Hasan Rızâ Efendi'den sülüs ve nesih yazılarını meşketti. 1923'te Medresetü'l-Hattâtîn'den tezhip ve ebru icâzetnâmesi aldı. Yine aynı yıllarda ressam Üsküdarlı Hoca Ali Rıza Bey'in talebeleri arasına girdi. Bu hocasından karakalem ve sulu boya resim yapmayı öğrendi. Onunla birlikte İstanbul'un tarihî köşelerinin resimlerini yaptılar. Hekimlik ihtisası ile sanat çalışmaları sürerken dönemin mutasavvıflarından Abdülaziz Mecdî Efendi'nin (Tolun) sohbetlerine katıldı. 1927'de hocası Âkil Muhtar'ın desteğiyle Fransa'ya giderek hekimlik ihtisasını tamamladı. Paris günlerinde hekimlik çalışmaları yanında Bibliothèque Nationale'de Şark Yazmaları Bölümü'nde bulunan eserlerdeki tezhip ve minyatürlerden Türk süslemesinin nâdide örneklerini istinsah etti. Ayrıca Türk-İslâm tıbbına ait yazma kitaplar üzerine çalıştı. 1929'da Türkiye'ye döndü. Bu arada üç aylığına Avusturya'ya gitti. Viyana kütüphanelerindeki yazma eserleri inceledi, müzelerdeki Türk eserlerini tesbit etti. 1930'da İstanbul Dârülfünunu Tıp Fakültesi'nde akademik hayata

* Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Öğretim Üyesi

geçti. 1933'te Tıp Tarihi Enstitüsü'nü kurdu. 1939'da profesörlüğe, 1954'te ordinaryüslüğe yükseltildi. 1958-1959 yıllarında Amerika'da misafir profesör olarak bulundu. ^[2]

Amerika'da bulunduğu günlerde çektiği sıkıntıları, memleketine duyduğu özlemi ve bu özlemi gidermek içinde oturdıkları evi ve bahçesini Seyyid Nizâm Tekkesine benzettiğini, Seyyid Nizâm Efendi ve tanıdığı muhterem zevatın bu bahçede gömülü olduklarını düşünerek orada her sabah ruhlarına Fatiha okuduğundan bizzat kendisi bahseder^[3].

1967 yılına kadar Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü'nün başkanlığını yaptı, tıp tarihi ve deontoloji dersleri verdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne geçti, burada ikinci bir tıp tarihi ve deontoloji kürsüsü kurdu. Tıp tarihi dersleri yanında Türk süslemesi seminerlerini yürüttü. Çeşitli ülkelerde düzenlenen tıp tarihi kongrelerine katıldı, tebliğler sundu. 1973'te emekliye ayrıldı. Emeklilik günlerinde çalışmalarını kesintiye uğratmadan sürdürdü; Tıp Tarihi Enstitüsü'ndeki tezhip derslerine ölümüne kadar devam etti. 14 Şubat 1986'da İstanbul'da vefat etti. Kabri Edirnekapı'da Sakızağacı Mezarlığı'ndadır.

Süheyl Bey'in Dosyaları ve Defterleri

Süheyl Bey başta İstanbul olmak üzere gezdiği her şehir için seyahat defterleri hazırlamış, bu defterleri şahsî intibaları, notlar ve kesip biriktirdiği gazete küpürleri, fotoğraflar, karakalem ve sulu boya resimleriyle zenginleştirmiştir. Süheyl Ünver'in hazırladığı defterlerden sadece Süleymaniye Kütüphanesi'ne vakfettiklerinin sayısı 1150'dir. Ayrıca konu başlıkları ve kişi adlarına göre düzenlediği defter ve dosyalardan oluşan zengin bir arşiv hazırlamıştır. Arşivinin bilim tarihiyle ilgili kısımlarını İstanbul'da Kandilli Rasathânesi'ne, tarihle alâkalı 400 kadar dosyadan müteşekkil arşiviyle sulu boya resimlerini Ankara'da Türk Tarih Kurumu'na, şahsî kütüphanesi yanında tıp tarihiyle ilgili dosya ve defterlerini İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü'ne bağışlamıştır. Bunların dışında kızı Gülbün Mesara'da tamamlanmış defterler, dosyalar, tezhip, minyatür, katı' örnekleri, sulu boya resimlerle tomarlar halinde tasnif edilmemiş zengin bir arşiv daha vardır.

Ünver'in düşünce dünyasında ve aksiyonda İstanbul'a özel bir önem atfettiği görülmektedir. Hazırladığı defterlerin, makale ve gazete yazılarının pek çoğu İstanbul'a aittir. Sadece kitap ve risâlelerden oluşan İstanbul yazıları beş cilt halinde İstanbul Risâleleri adıyla yayımlanmıştır. Bilhas- sa günümüzde her biri belgesel değerinde sulu boya resimleriyle İstanbul'da yok edilmiş tarihî mekânların varlığından insanları haberdar etmiştir. Bu sulu boya resimlerden 240 tanesi üç nefis albüm halinde *A. Süheyl Ünver'in İstanbul'u, Sevdığım İstanbul*, İstanbul'dan Bir Demet başlıklarıyla İstanbul Belediyesi tarafından neşredildiğini görüyoruz. ^[4]

Neredeyse ömrünün tamamını İstanbul'u araştırmaya hasretmiş olan Süheyl Ünver'in İstanbul için hazırlayıp Süleymaniye Kütüphanesi'ne hediye etmiş olduğu defterlerden 304, 740 ve 1076 numaralarda kayıtlı olanlar Seyyid Nizâm Efendi ve Seyyid Nizâm semtine aittir. Bu defterlerde; bizzat çocukluğu döneminde orada yaşamış olduğu hatıralardan ve daha sonra da çeşitli vesilelerle oralara gittiği esnada bu semt hakkındaki gözlemlerinden bahseder. Ayrıca tanıdığı Süheyl Ünver meşhur kişilerin Seyyid Nizâm hakkındaki mütalaalarını da nakleder.

Dipnotlar

- 1 Süheyl Ünver Dosyası, No: 304, 15/1
- 2 Ahmet Güner Sayar, "Ünver, Ahmet Süheyl", DİA, XLII / 350-352
- 3 Süheyl Ünver Dosyası, No: 304, 15/2
- 4 Ahmet Güner Sayar, "Ünver, Ahmet Süheyl", DİA, XLII / 350-352

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU	ORD. PROFESÖR SÜHEYL ÜNVER	
	DEFTER NO:	1076

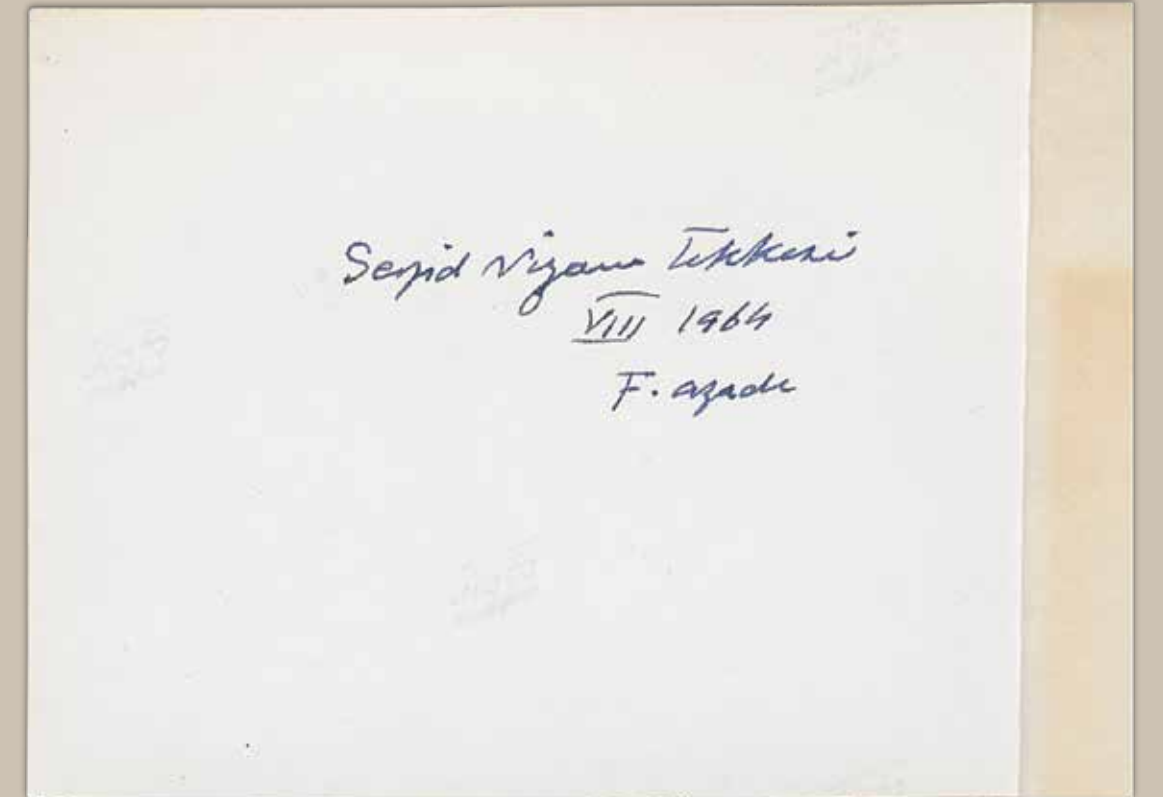
[2] idim. Sohbetleri devâm ederdi. O zaman Seyyid Nizâm Tekkesi cidden pittoresk bir yerdi. Bahçesinde az birkaç mezâr taşı, mescidin dış solunda bir hazîre ile yanında ve karşısında mezarlıkla uzanmışdı.

Bu târîhlerde Tekkenin şeyhi Şucâ' Efendi isminde orta yaşında, devlet dâirelerinden birinde memûr, haffî sakallı, temiz ve güzel ve kibâr bir İstanbul efendisi idi. Bu mübârek şeyhe herkes Şeyh Şu'â' Efendi derlerdi. Tekkenin câmi'ini ihyâ etmişti.

Haremde selamlık kısmı Şeyh Efendi'nin dâiresi olmalı idi. Yaz aylarında hep harem kapısının dışında bir çıkıntı kısmın yanında serili hasır ve minderlerde oturulurdu.

Misâfirlere şerbet, kahve ve berâberlerinde karışmış(?) şeyler verilirdi. Tesâdüf bu toplantılarda Seyyid Yakub Han yokdu. Seyâhatde, yolda falan denirdi. Ammâ hep tarîkat pîrleri Kuşadalı İbrâhîm Efendi bitmez ve le-hü'l-hamd tükenmez menkıbelerinden ve diğer büyük zâtlardan bahisler olduğu tahmîn ediyorum.

Biz orada iken ikinci zamânı olur, bir zât sol arkada mescid saçağı irtifâ'ında şerefeden ezan okunur. Seyyid Nizâmeddîn hazretleri sandukasının bulunduğu mescidde namaz edâ edilir. Sonra çok feyzli bir âyîn olur, sonra yine bahçede gölgeye dönülürdü. Akşam pek yaklaşımadan oradan vedâ' edilir ve yürüyerek Haseki'ye yavaş yavaş gelir ve oradan elirey gidecek Sâfî ve Nazmi efendiler uğurlanırdı. Bugüne göre tam 70 yıl önce. Hey gidi günler hey. Eski günlerin en hoşlarından birkaçı idi.

Seyid Nigam Tekkesi
VIII 1964
F. Azade

سید نغمه قبری
1950
Seyit Nigam sandukası

Mezar taşı

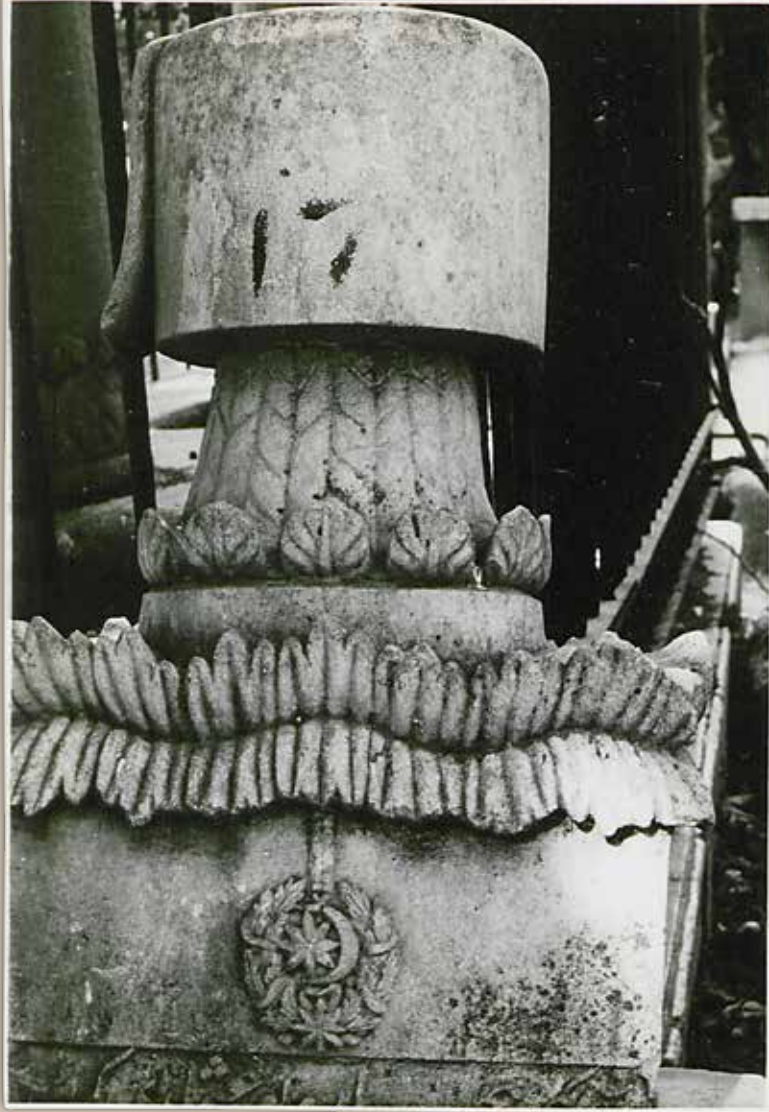
(---)

Sudûr-ı izâmdan
Re'îsü'l-etıbbâ-yı
Pâdişâhî Ebü'l-fezâyil
Ve'l-me'âlî merhûm el-Hâc
Mustafa Behcet Efendi
Kerîmesi ve ecille-i (---)

Seyid Nizâmî
viii 1964
F. Ağaoğlu

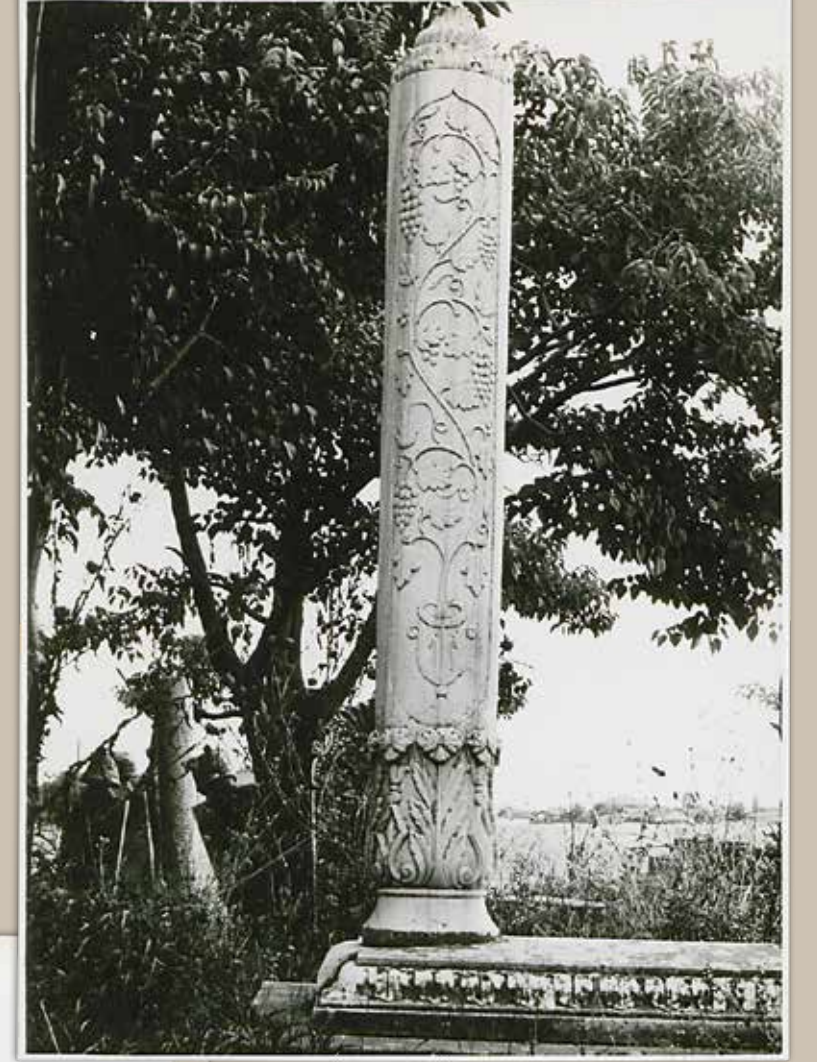
Seyid Nizâmî
Elağçe m. câmü giriş yeri

Seyid Nizamda

F. Azade
VIII 1964

Sultan Mahmud devri
fesi bu devri ayri ayri
musem. Benaddi gozun
zat bu musona sehil

Seyid Nizamda

VIII 1964
F. Azade

Seyid Nizam da
VIII. 1964
Foto azade

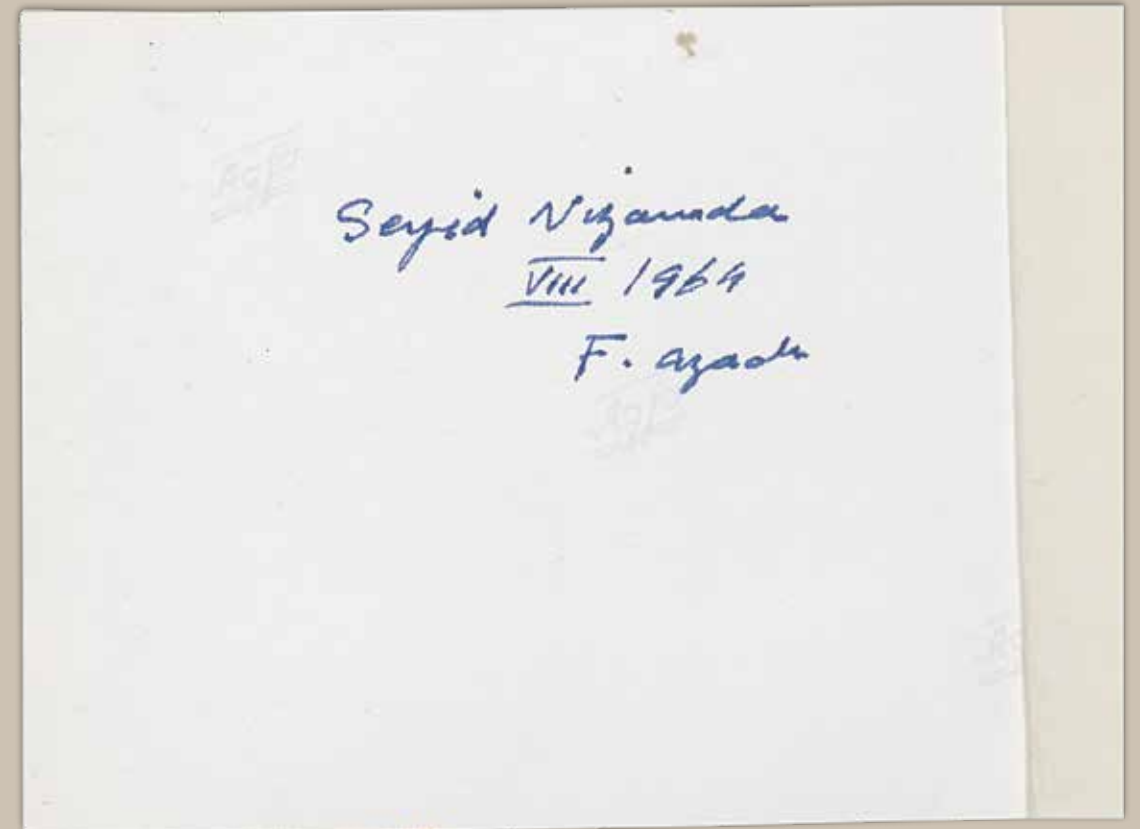
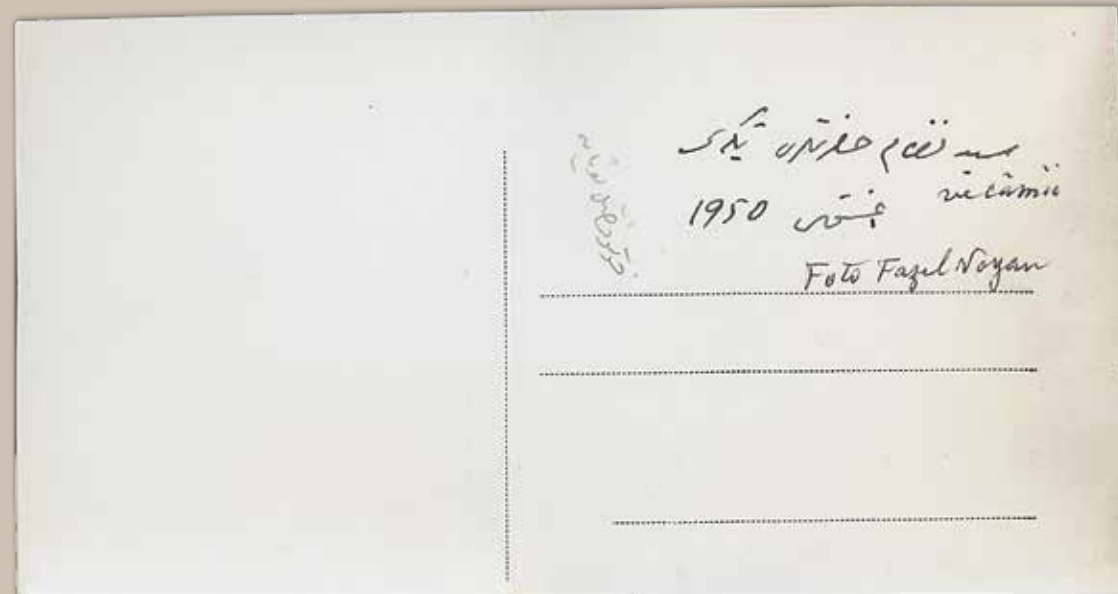

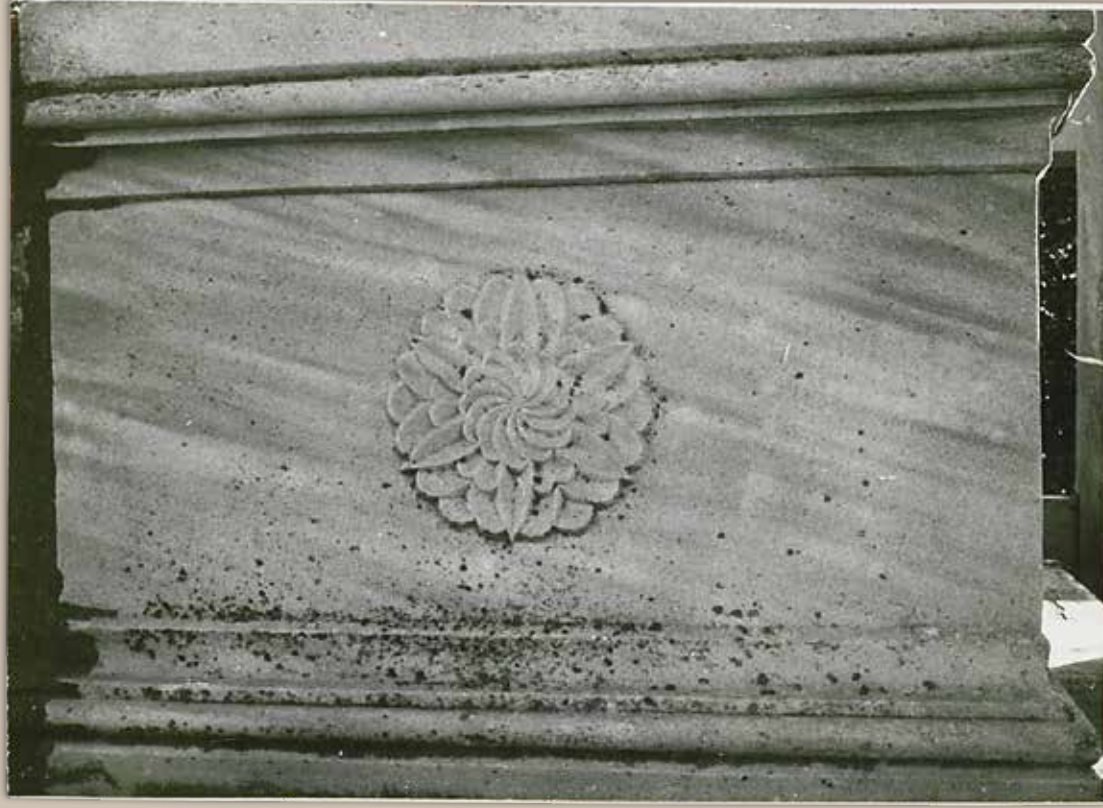

Seyid Nizamda
Fata azade
VIII 1964

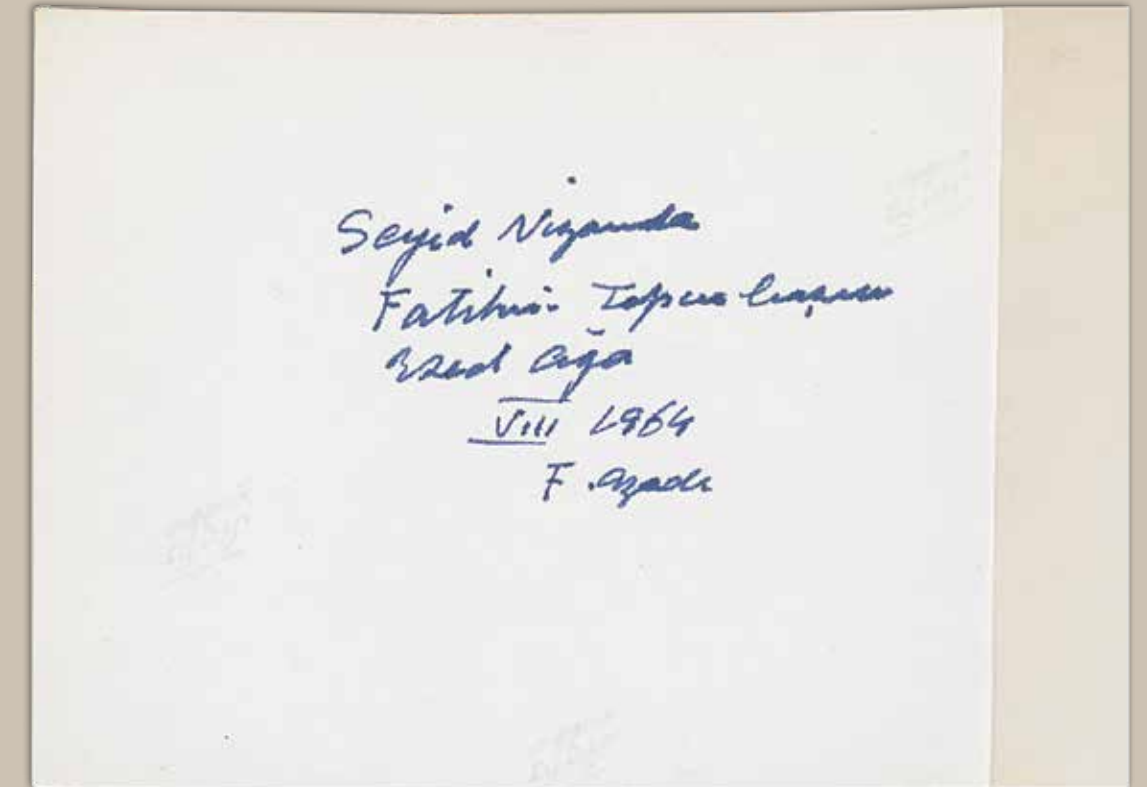
Seyid Nizam ilerinde
VIII 1964 yol üzerinde
F. azade

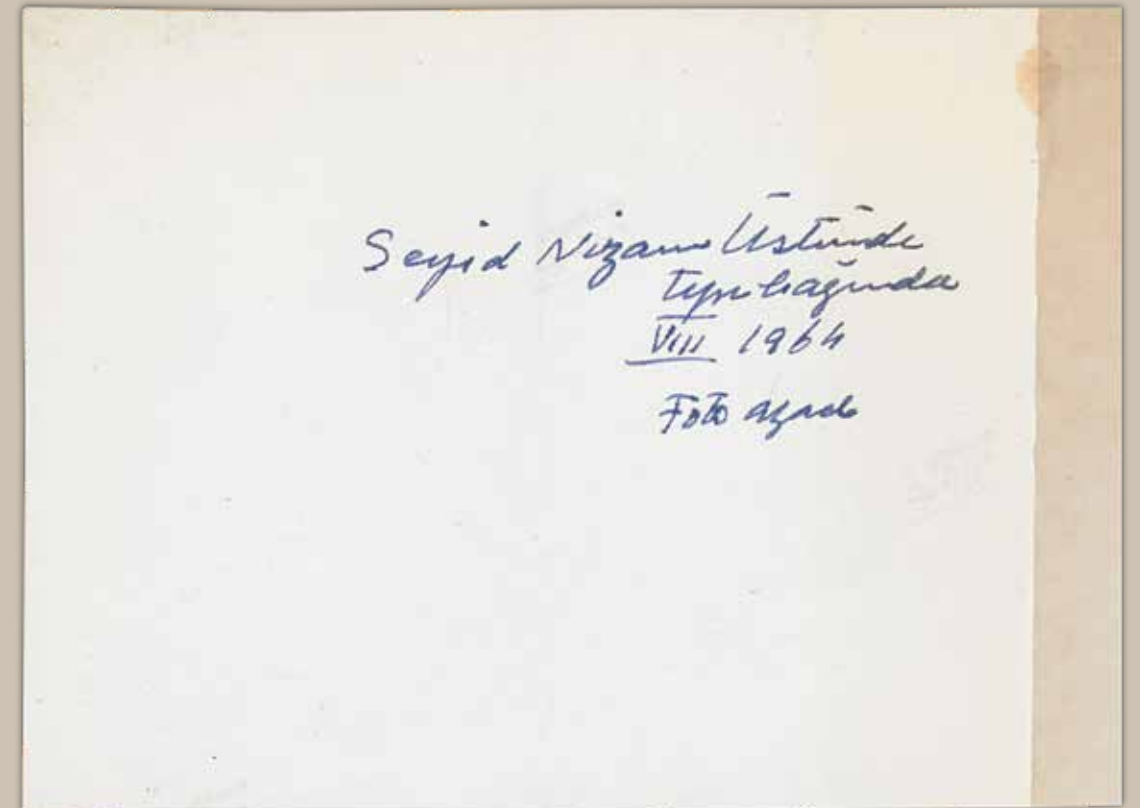
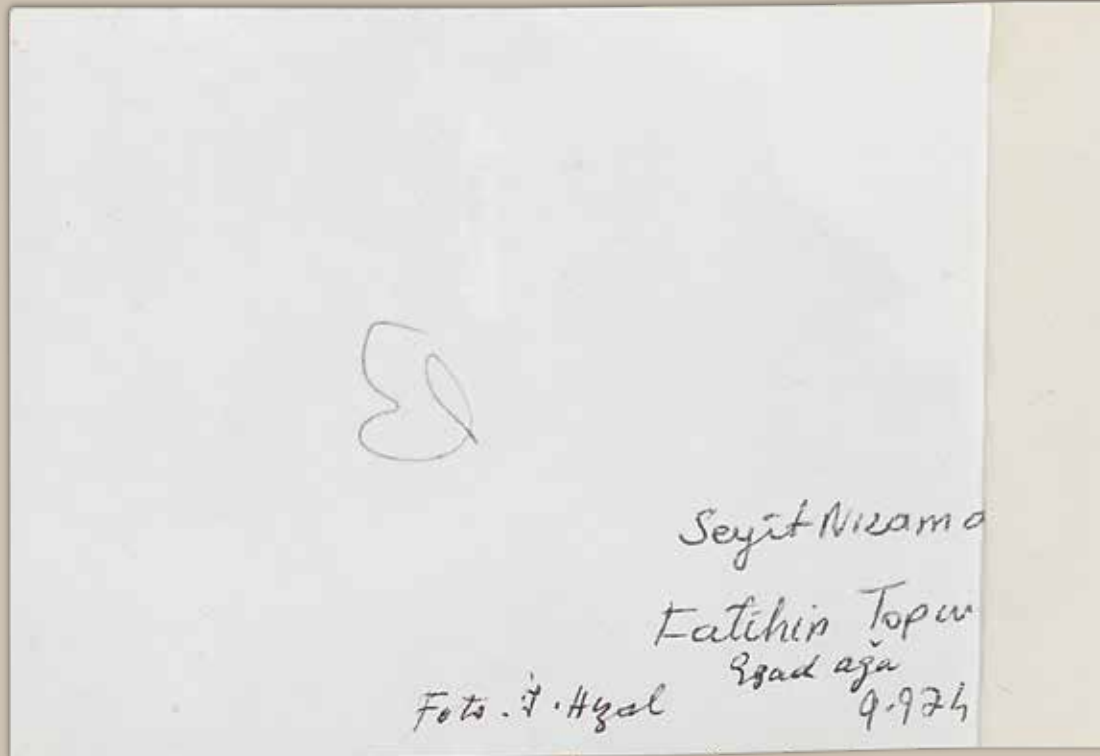

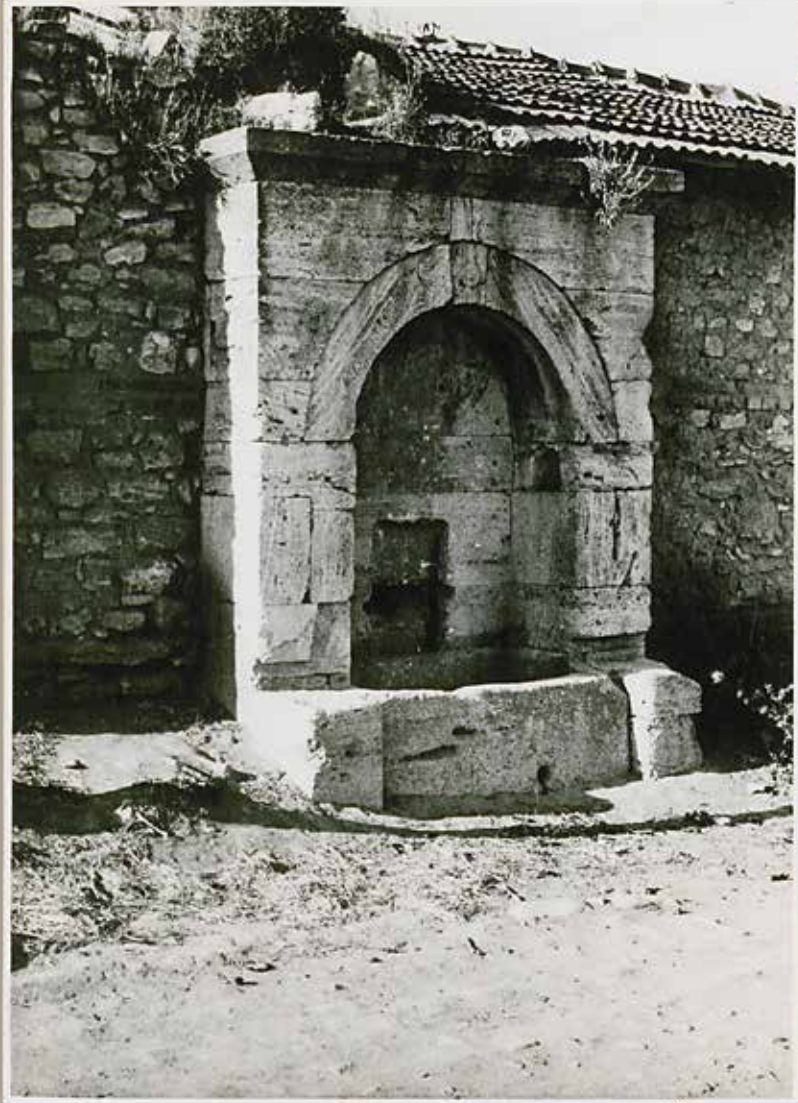

Mezar taşı

Âkıbet olsun gerekdir sende ...
 Giden benimle ol oldu fiil mâl-i berg(?)
 Oku birkaç Fâtiha bahş eyle yanına kardeş(?)
 İdüp toprağa ağladı başımdan aşağı(?)
 Hakk rızâ zâhire bir nişân mezârın taşı(?)
 Sultân Mehmed Han Fâtih hazretlerinin
 Topçubası Esed Ağa ibn-i Pîrî
 Sene 978 tamîr sene 1265

Seyid Nizam üstünde
Tape kışımı
VII, 1964
Foto azad

Seyid Nizam Dergahı kışımı
olması
1950
Foto: Prof. Fazıl
Nagay
1970'de daha çok
halde idi

12 II 79 Milliyet yeni onarılan eski bir mescit.

(1904 Seyyid Nizam'da)

Silivrikapısı'ndan şehrin surları dışına çıkarcasına. Karşınıza gelen yola
separatörün. Bir müddet yürürsünüz. Tam çıkurda, 5 asırlık çarıl çarıl surlar akan
bir çeşmeye rastlarsınız. Orada yol ikiye ayrılır. Sağdaki Salıklı mescidine
gider; biraz ileridedir .

Çalışma gelen yolda biraz yürürsünüz. Ufak bir siteye varırsınız. Artık
mezarlığın sonudur. Solda bir Sultan Mecid karakolu, arkasında sebze bahçesi, ve
hemen yanında Fatih devri mutlu emirlerinden bir topçu hasiresi taşlarıyla yer
alır. Tam bunun karşısında işte resmini gördüğünüz tablo.. Haron daireni önünden
bir yol kestirmeden Salıklı'ya gider. Buraları hep tarla ve bombay...

Bu tablo XVI.asırda büyük bir velî olan Nisameddin Efendi adına kurul-
muş, Şühbülîye tarikatından bir şühbülî tekkesi. 1910 larda, enişten Hâil Afen-
di ile birkaç oğus, oturduğumuz Haseki'den buraya yürüyerek geldik. Seyhi de şua
şua' Efendi.. Çok kibar, şifevî, fâsi ve irfanıyla tanınan 60 yaşlarında, kır
dügüç sakallı mübarek bir zat..

Burada namaz kılınır. Birkaç dakika süren kısa bir zikir.. Öyle ki içe
kapanık çok ruhânî sükût içinde sıralanıp oturulurdu. Haron daireci, resimde ol-
duğu gibi yeni yapılmış sarı boyalı ahşap bir daire.. Çitâmda hep sıcak yaz ay-
larına rastladığımdan, haromden bunun bağgesine çıkış kapı yanındaki gülgede ha-
sir üserine bağdaş kurarak oturulur. Ufak arkalıksız sandalyelerden birinde ben
otururdum. Sohbetler olur. Bugünkü tarihe göre bir asır önce, buraya devam eden
Kuşada'lı müteğgen velî İbrahim Efendi bandelerinden feyz almış Zengari emirlerin-
den Yakup ^{hoca} ~~şeyh~~ haaretlerinin burayı şeriflendirdiği zamana âit şüâleri üserine
sohbetler olur ve sayısız mahdûd ziyaretçilere, seyya efendi meyva, şerbetler, kah-
veler ikram ederdi.

Bu bu konukmalardan mütehasşis olur, tâsimârâne şühûtuyla dinlerdin.
Lazımı gelir, oradan ikinci namazlara müddet kılınırdan sonra yine yürüyerek

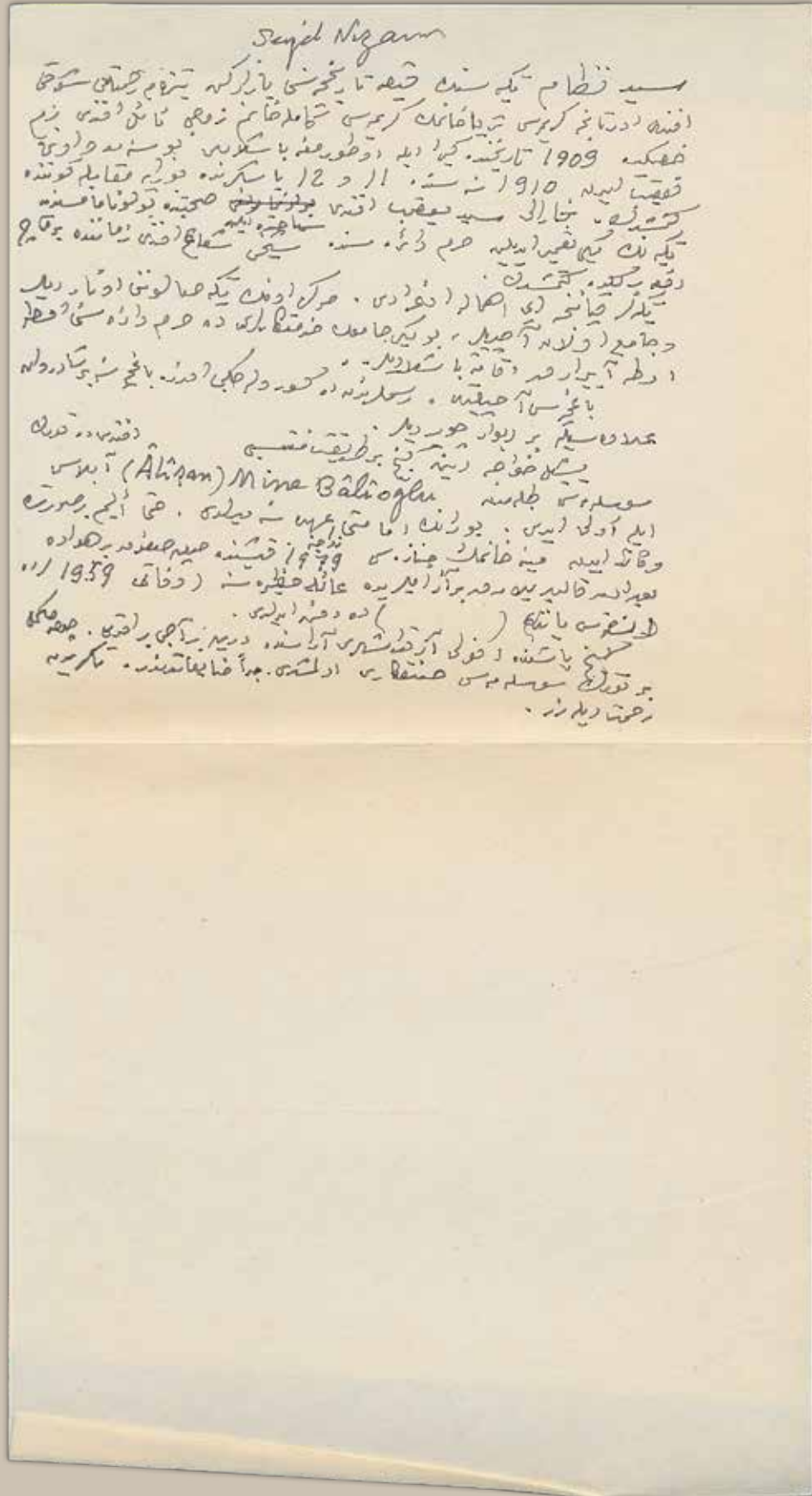
dönerdik. Resimde görülmüyor. Yan ilâvede binaya bitişik, şerofesi camin saça-
ğı hizasındaki minare bodur idi. Altında tekkeye bağlı bir mezarlığı da vardı.

Bu çok ruhnüvân yeri pek sevmiştim. Buraya devam edenlerden hâlen yalnız
ekseriya beraber döndüğümüz 16 cilt Sefine-i Sâfi sahibi, eski devlet memurları
mızdan, Âlin ve Fâzıl Ahmed Sâfi Efendi, o tarihlerde Cerrahpaşa semtinde oturan
hususî arapça ve farsça hocam Hâzmi (Töre)'yi hatırlıyorum. Senelerle bu iki zâtin
şahsiyetlerinden ve toplayıp vucuda getirdikleri eserlerinden dâima faydalandım.
Ruhları benim iç panteonumdan şâd ve hânda'olsun!

İstanbul'un, bu asrın başında böyle bunun gibi ne pittoresek yüzlerce siteyi
vardı. Bu onun yazdılarından bir örnekti. Resim bu anlamı ortaya koyduğundan
şönu nazırlarınıza bırakıyorum. Yalnız buranın tarihi için Seyyid Nizam dosyasına
baş vurmanız ^{şerh} dilemektedir. İeri de kolayca bulunan Şüeymaniye kütüphanesidir.

Bu tablo XVI. ıncı asırda bir büyük velî olan Nizâmeddîn Efendi adına kurulmuş Sünbûliye tarîkatinden bir Sünbülî tekkesi. 1910 larda eniştem Nâil Efendi ile birkaç Cuma oturduğumuz Haseki'den buraya yürüyerek gelirdik. Şeyhi de Şu'â Efendi çok kibar, mütevâzi', fazl ü irfânıyla tanılan 60 yaşlarında kır düşmüş sakallı mübârek bir zât.

İstanbul'un bu asrın başında böyle bunun gibi ne pittoresk yüzlerce siteleri vardı. Bu onun yazdıklarından bir örnekti. Resim bu anlamı ortaya koyduğundan sözü nazarlarınıza bırakıyorum. Yalnız buranın târîhi için Seyyid Nizâm dosyama başvurmanız dileğimdir. Yeri de kolayca bulunan Süleymâniye kütübânesidir.

Seyyid Nizâm

Seyyid Nizâm Tekkesi'nin kısa târîhçesini yazarken teyzem rahmetli Şevki Efendi'nin ortanca kerîmesi Süreyyâ Hanım'ın kerîmesi Kâmile Hanım zevci Nâil Efendi bizim Haseki'de 1909 târîhinde kirâ ile oturmağa başladı. Bu senede ve onu takîb eden 1910 senesinde 11 ve 12 yaşlarında buraya mukâbele gününde gitmiştik. Buhâralı Seyyid Yakûb Efendi seyâhatde iken sohbetde bulunamamasından tekkenin yeni tamîr edilen harem dâiresinde Şeyhi Şucâ' Efendi zamânında birkaç defa birlikde gitmiştik.

Tekkeler kapanınca epey ihmâle uğradı. Sonra onun tekke salonunu onardılar. Ve câmi' olan açdılar. Bu yeni câmi'in hizmetkârları da harem dâiresini oda oda ayırarak ikâmete başladılar.

Bahçesi açıkdı. Resimlerinden de görüleceği üzere bahçesine bir şâdırvan ilâvesiyle bir duvar çevirdiler.

Yeşil Hoca denen genç bir tarîkat müntesibi () Efendi de türk süslemesi talebemden Mine Bâlîoğlu (Alîşân) ablası ile evli idi. Buranın imâmeti zevci uhdesine verildi. Hattâ elîm bir sûretde vefât eden Mine Hanım'ın cenâzesi 1979 kışında çok soğuk bir havada buradan kaldırılarak biraz ileride âile hazîresine (vefâtı 1959'larda eniştesi yanına) () de defn edildi.

Genç yaşında ufûlü arkadaşları arasında derin bir acı bıraktı. Çok mükemmel bir Türk süslemesi san'atkârı olmuşdu. Cidden zâyî'âtdandır. Tanrıdan rahmet dileriz.

TURKISH ART OF ILLUMINATED PAINTING
BASED ON ANTIC PATTERNS. DESIGN : TULAY TOZANLI
TÜRK SÜSLEMELERİNDEN ÖRNEKLER
DESEN : TULAY TOZANLI

10010

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU

ORD. PROFESÖR
SÜHEYL ÜNVER

DEFTER
NO:

304

Seyid Nizam mezarı
304 60
19859
54 adet

SEYİT NİZAM
VE CİVARI

304/1-54

304/1-11

Seyid Nizam tekkesinden dönerken
Âzaade Hanım, iki taraftaki mezar taşlarına
bakarak :

– Eski mezar taşları insana bir ferahlık
veriyor. Helkele bakar gibi, dedi.

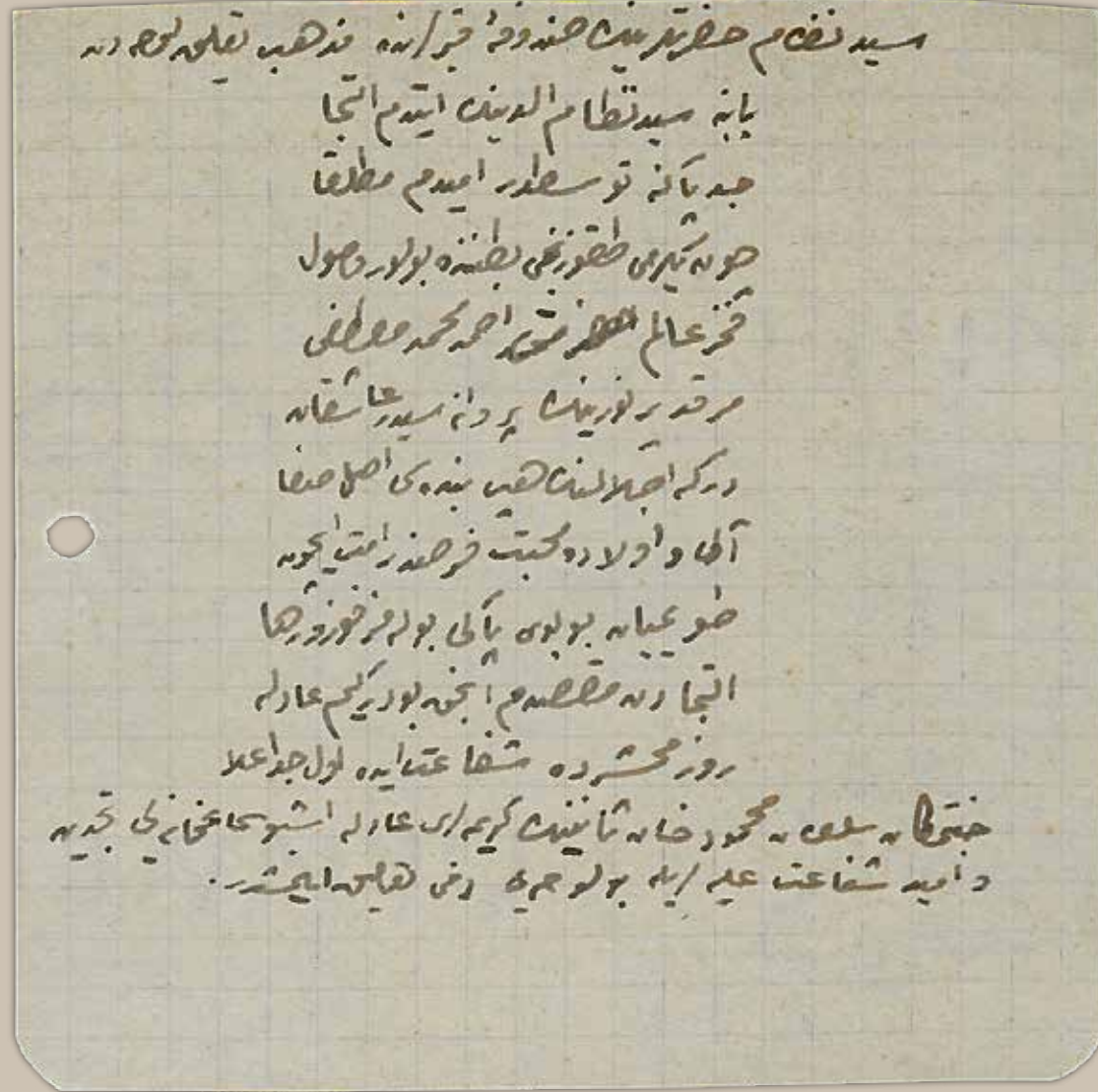
25. VIII. 1964.

صوفیو - سید قطام بولند. طغی نند
مزاره شی یرده یاتور .
تاریخی صولادشا . بویون ادر رند
صخره بالی نند مزاره ده بویول ادر رند
سور بولند. قح بالی .
سید قطام بولند. اربع اذنام سکونیکویر
طاسه دار .

Topkapıya Seyyid Nizâm yolunda
Tıflı'nın mezar taşı yerde yatıyor.

Yazıcı Solakzâde bu yol üzerinde
Hamza Bâlî'nin mezârı da bu yol
üzerinde Sur yolunda Kara Bâlî

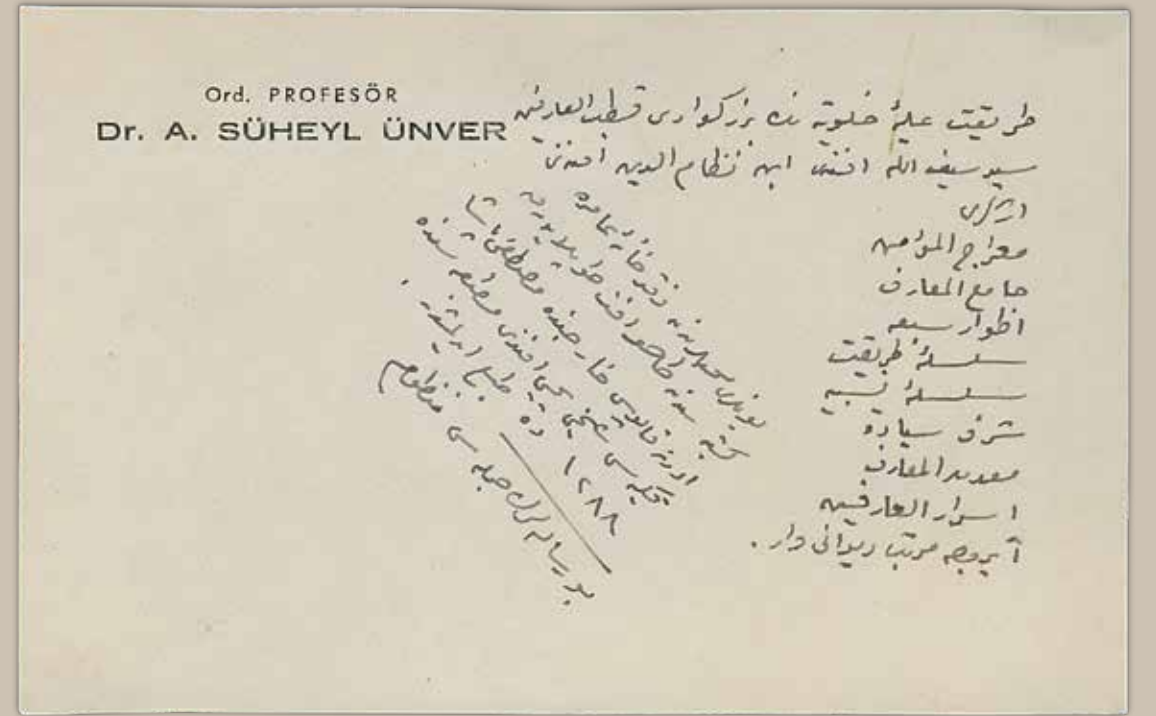
Seyyid Nizâm yolunda üç ufak
üşküflü yeniçeri taşı var.

Seyyid Nizâm hazretlerinin sandûka-i kabirlerinde müzehheb ta'lik levhadan

Bâbına Seyyid Nizâmeddîn'in itdim ilticâ
Cedd-i pâkine tavassutdur ümmîdim mutlakâ
Çün yirmi dokuzuncu batında bulur vusûl
Fahr-i Âlem Hazret-i Ahmed Muhammed Mustafa
Merkad-i pür-nûrunun pervânesidir âşıkân
Dergeh-i iclâlinin hep bendesi ehl-i safâ
Âli ve evlâda muhabbet farzdır ümmet için
Duymayan bu bûy-ı pâki bulamaz fevz ü rehâ
İlticâdan maksadım budur kim Âdile
Rûz-ı mahşerde şefâat ide ol Cedd-i a'lâ

Cennetmekân Sultân Mahmûd Hân-ı Sânînin kerîmeleri Âdile işbu semâ'hâ-neyi tecdîd ve ümmîd-i şefâat-i aliyyeleriyle bu levhayı dahi ta'lik eylemiştir.

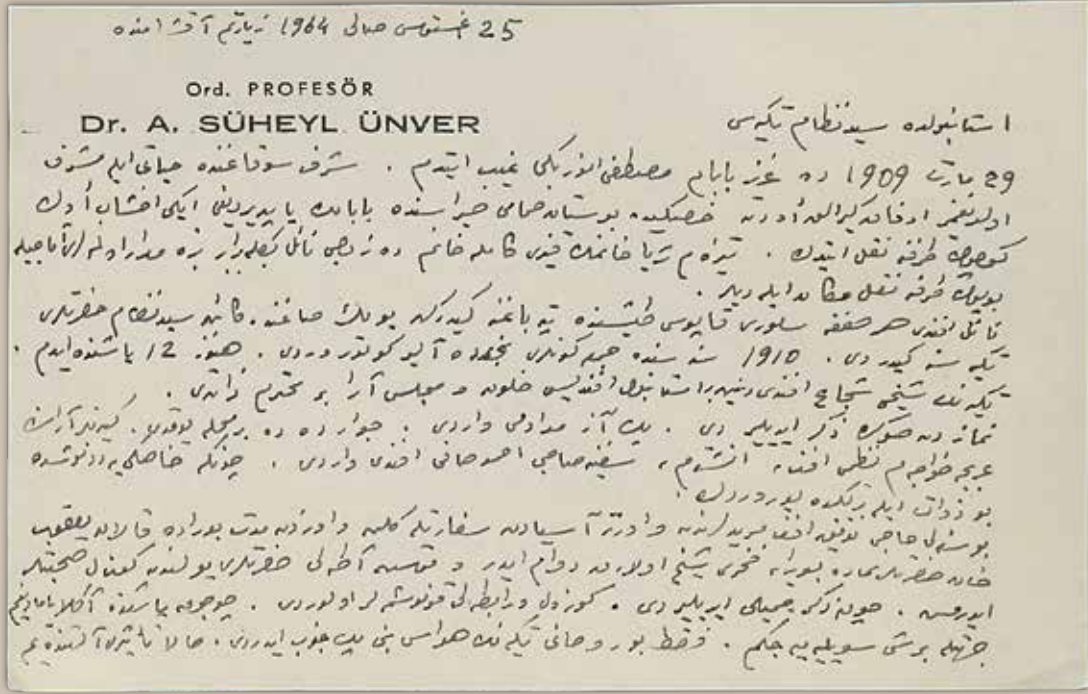

Tarîkat-i aliyye-i Halvetiye'nin büzürgvârı Kutbü'l-ârifîn
Seyyid Seyfullâh Efendi ibn-i Nizâmeddîn Efendi Eserleri;

Mi'râcü'l-Mü'min
Câmi'u'l-Ma'ârif
Etvâr-ı Seb'a
Silsile-i Tarîkat
Silsile-i Nesebiye
Şeref-i Siyâdet
Ma'denü'l-Ma'ârif
Esrârü'l-Ârifîn

Ayrıca müretteb dîvânı vardır.

Bunları muhibblerinden Defterhâne-i Âmire ketebe-sinden Tâhir Efendi toplayarak Edirnekapısı hâricinde Mustafa Paşa Tekkesi Şeyhi Yahya Efendi Matbaası'nda 1288'de tab' edilmiştir. Bu risâlelerin cümlesi manzûm.

25 Ağustos Salı 1964 ziyâretim akşamında

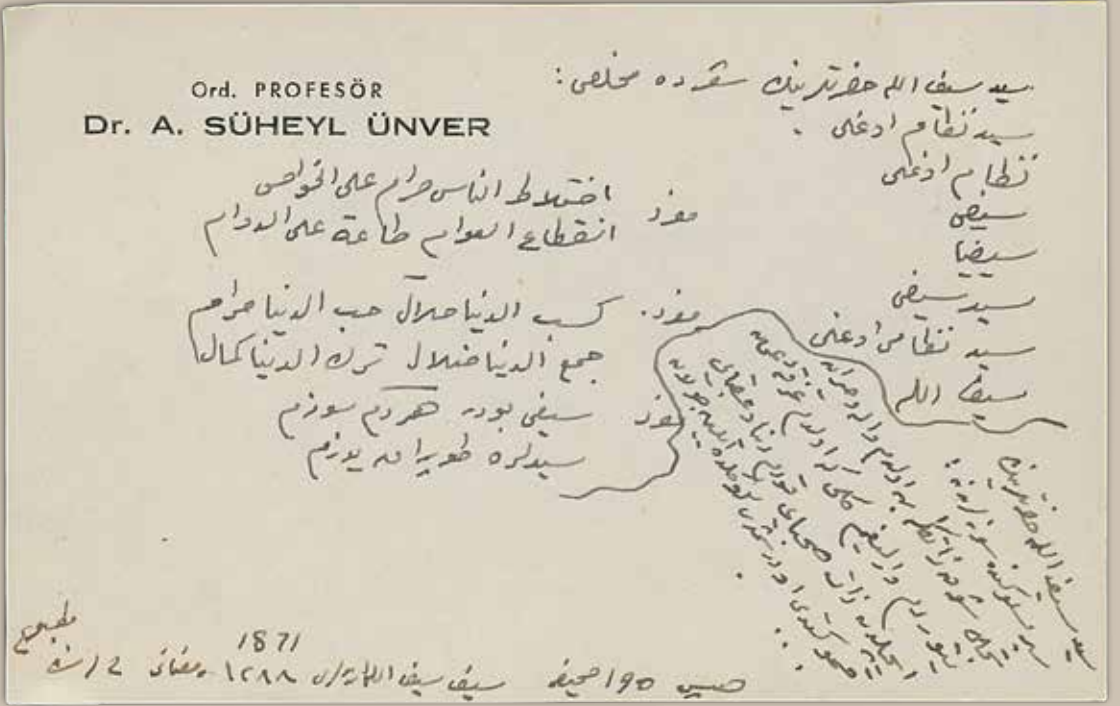
İstanbul'da Seyyid Nizâm Tekkesi

29 Mart 1909'da azîz babam Mustafa Enver Bey'i kaybettim. Şeref sokağında hayâtı ile müşerref olduğumuz ufak kirâlık evden, Haseki'den Bostan Hamamı sırasında babamın yaptırdığı iki ahşab evin küçük tarafına naklettik. Teyzem Süreyyâ Hanım'ın kızı Kâmile Hanım da zevci Nâil Beyle berâber bize medâr olmaları amacıyla büyük tarafa nakl-i mekân eylediler.

Nâil Efendi her hafta Silivrikapısı dışında Tepebağı'na giderken yolun sağında kâin Seyyid Nizâm Hazretleri Tekkesi'ne giderdi. 1910 senesinde Cuma günleri beni de alır götürürdü. Henüz 12 yaşında idim. Tekkenin şeyhi Şucâ' Efendi dindar bir İstanbul efendisi halûk ve meclis-ârâ bir muhterem zâtı.

Namazdan sonra zikredilirdi. Pek az müdâvemet vardı. Civârda da bir mahalle yoktu. Gidenler arasında Arapça hocam Nazmi Efendi, eniştem, Sefîne sâhibi Ahmed Sâfî Efendi vardı. Çünkü Haseki'ye dönüşte bu zevât ile yürürdük.

Bosnalı Hacı Tevfik Efendi müridlerinden ve Orta Asya'dan sefâretle gelen ve uzun müddet burada kalan Yakub Han hazretleri de buraya fahrî şeyh olarak devâm eder ve Kuşadalı Hazretleri yolundan güzel sohbetler edermiş. Çok zikr-i cemîl edilirdi. Güzel ve râbitalı konuşmalar olurdu. Çocuk yaşında anlayamadığım cihetle bir şey söyleyemeyeceğim. Fakat bu rûhânî tekkenin havası beni pek cezbederdi. Hâlâ tesîri altındayım.

Seyyid Seyfullah hazretlerinin şiirde mahlası:

Seyyid Nizâmoğlu
Nizâmoğlu
Seyfî
Seyfiyâ
Seyyid Seyfî
Seyyid Nizâmîoğlu
Seyfullâh

Seyyid Seyfullâh hazretlerinin seyr ü sülûkünde sözlerinden:

Tecellî-i şevk-i zâtınla ben oldum vâlih ü hayrân
Yetürdüm varlığım küllî ki oldum garka-i ummân
İçelden zât-ı sahbâ-yı kodum dünyâ vü ukbâyı
Kamu gitdi odur şimdi gönülde âyîn-i cevelân

Müfred:

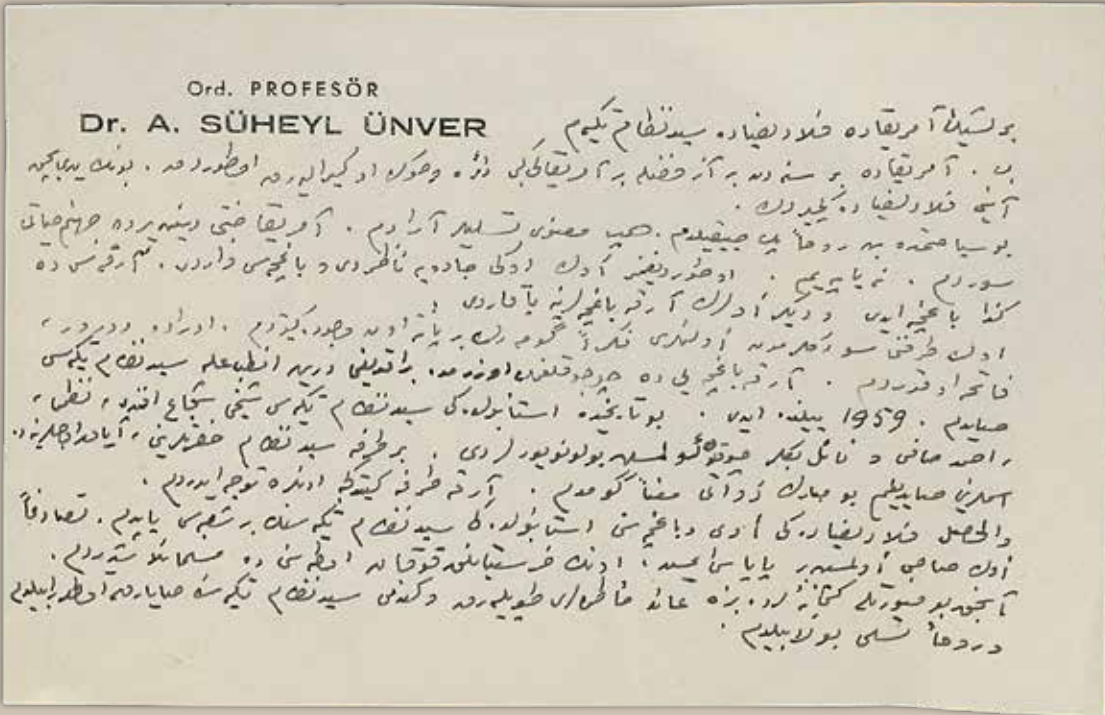
İhtilâtu'n-nâs harâmün ale'l-havâss
İnkıtâ'u'l-avâm tâ'atün ale'd-devâm

Müfred:

Kesbû'd-dünyâ halâlün, hubbû'd-dünyâ harâmün
Cem'u'd-dünyâ dalâlün, terkü'd-dünyâ kemâlün

Müfred:

Seyfî budur her dem sözüm
Seyyidlere topran yüzüm

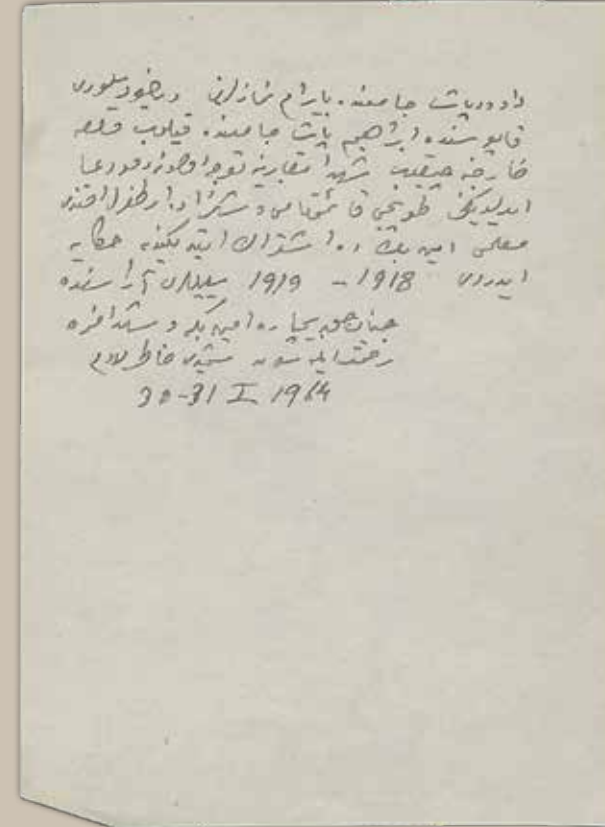
Birleşik Amerika'da Fledelfiya'da Seyyid Nizâm Tekkem

Biz Amerika'da bir seneden biraz fazla bir Amerikalı gibi dâire ve sonra ev kiralarak oturduk, bunun yedi buçuk ayını Fledelfiya'da geçirdik.

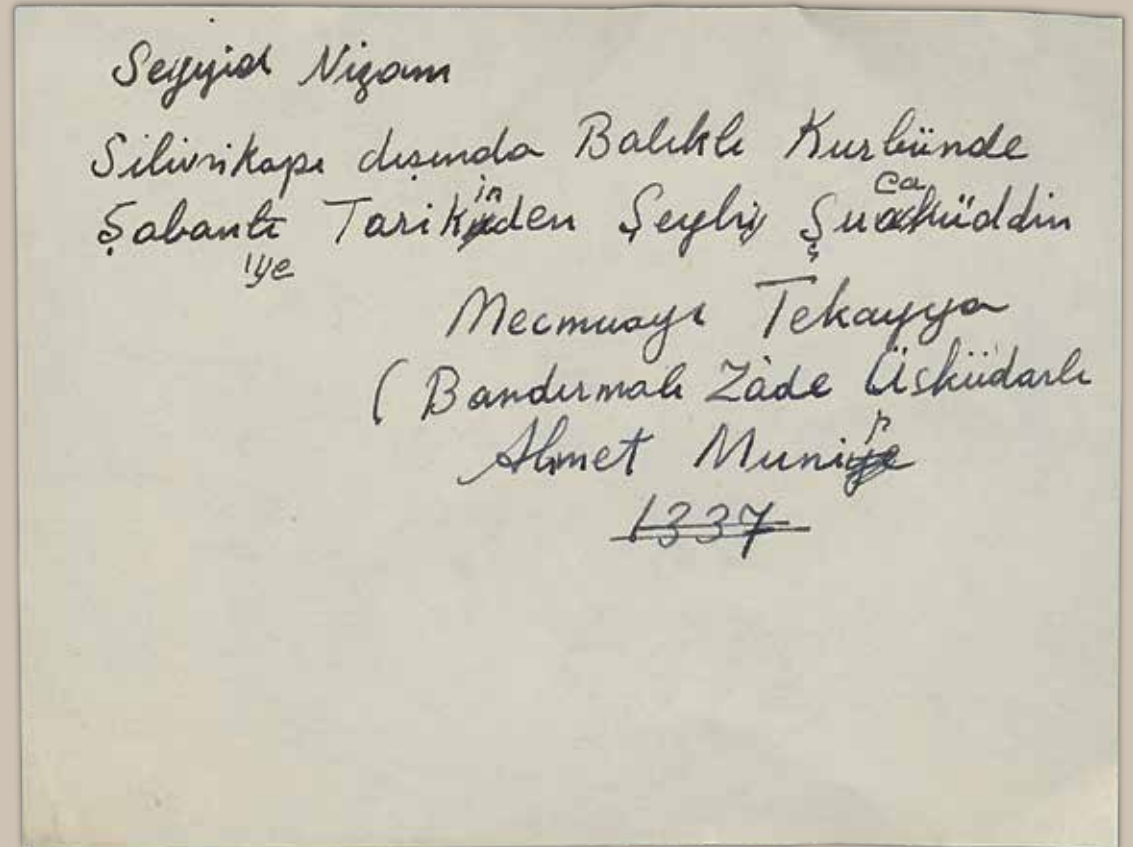
Bu seyâhatimde ben rûhen pek sıkıldım. Hep ma'nevî tesellîler aradım. Amerika cenneti denen yerde cehennem hayâtı sürdürdüm. Ne yapayım. Oturduğumuz evin önü caddeye nâzırdı ve bahçesi vardı. Arkası da kezâ bahçe idi ve diğer evlerin arka bahçelerine bakardı.

Ön tarafını sevdiklerimden ölenleri fikren gömerek bir panteon vücûda getirdim. Orada durur Fâtîha okurdum. Arka bahçeyi de çocukluğumun üzerimde bıraktığı derîn intibâ'la Seyyid Nizâm Tekkesi saydım. 1959 yılında idi. Bu târîhde İstanbul'daki Seyyid Nizâm Tekkesi şeyhi Şucâ' Efendi, Nazmî, Ahmed Sâfî ve Nâil beyler çokdan ölmüş bulunuyorlar idi. Bir tarafa Seyyid Nizâm hazretlerini, ayak uçlarına isimlerini saydığım bu mübârek zevâtı ma'nen gömdüm. Arka tarafa gittikçe onlara teveccüh ederdim.

Velhâsıl Fledelfiya'daki evi ve bahçesini İstanbul'daki Seyyid Nizâm Tekkesi'nin bir şûbe-si yaptım. Tesâdüfen evin sâhibi ölmüş bir papaz imiş. Onun Hristiyanlık kokan odasını da müslümanlaştırdım. Ancak bu sûretle kütübhânelerde bize âid hâtıraları toplayarak ve kendimi Seyyid Nizâm tekkesinde sayarak oturabildim ve rûhen tesellî bulabildim.

Davud Paşa Câmi'inde bayram namâzlarını veyâhûd Silivrikapı-sında İbrâhîm Paşa Câmi'inde kılıp kal'a hâricine çıkıp şühedâ mekâ-birine teveccüh olunarak du'â edildiğini Topçu Kaymakamı ve Şehzâ-de Ertuğrul Efendi mu'allimi Emîn Bey de iştirâk ettiğinden hikâye ederdi. 1918-1919 yılları arasında Cenâb-ı Hakk bîçâre Emîn Bey'e ve Şehzâdemize rahmet eylesin. Şim-di hatırladım. 30-31.1.1914

Yolunda ve Seyyid Nizâm'da

Suru çıkarın asfalttan tam Silivrikapısı karşısından sapınca bir 200 metreden sonra biri bir buçuk metre gömülmüş bir büyük ve klasik XV-XVI. asra âid bir çeşme önünde durarak vakit geçti. Kahvehânesi bahçesinde bir kerede(?) birer birer çay içmeden Seyyid Nizâm hazretlerine kadarki yol Tepe Bağına gider -Parke döşenmiş- râhat geçtik Seyyid Nizâm Tekkesi önünde durduk. Harem dâiresi perîşân ve âdetâ çökecek bir durumda. Bundan 60 sene önce Nazmi Dede'nin Nâil Efendi ve *Sefîne-i Sâfî* sâhibi Ahmed Sâfî Efendi ile Şeyhi Şucâ' Efendi ile oturup sohbet edilen yerde yeller esiyor. Eski intizâm ve güzelliği yok. Hazret-i Nizâm semâ'hâne-si, câmi' dolmuş(?). harem dâiresinde imâm oturuyor, minâresi eskisi gibi güdük, mezârlardaki ağaçlar mezârlara konan berbâd taşları açıkda bırakmış. Ben buraya gelen yolun iki tarafının (---) asırlık serviler hatırlarım. Şimdi bırakılanlardan başka kalmamış. Buradan birçok durmadan huzûrunu yalnız yanıma alarak dolaşacak ve resimler alacağım.

Eski yol da muntazamdı, fakat Arnavutların tamîr etmesinden böyle inen roma kaldırımı idi. Biraz ilerde Sadrazam Midhat Paşa'nın da bağı ve köşkü bulunan çiftliği yolu olmasından bakımlı idi. Şimdi esaslı bir kâideye parke döşenmiş fakat sağ ve sol mezarlıkların eski havası ve rûhu da ağaçsızlıklar içinde kaybolmuş. Orada da geçmiş asırlardaki topçuların mezarlığı da Seyyid Nizâm karşısında idi. Birkaçı duruyor. Birinde 963 târihi var. XVI. asırdan kalma.

Geç vakit durarak geçmiş hâtıraları selamlayarak Yedikule-Sahil yolundan döndük.

Seyyid Nizâm (---)

Etmek istersen eğer tanzîm-i avhâl ve umûr

Hangâh-ı hazret-i Nizâmeddîn'e gel
Mâsivâyı dilden ihrâc et dahîl-i hazret ol
Bâb-ı ehlullâhdır dâim açıktır bu mahal
Mazhar-ı nazm-ı celîl-i yezkurûna'lâhdır
Ehl-i tevhîdin nizâmı sa'diyâ bulmaz hâlel

Diğer

Nûr ile olmuş müzeyyen kâmilen işbu makâm

Kutb-ı âlem gavs-ı a'zam hazret-i Seyyid Nizâm

Seyyid Nizâmeddîn hazretlerinin tâcî, hepsi koyu yeşildir.

Türbesinde daha pek çok levhalar mevcûddur. Binâsı ahşab ve metîn olmakla berâber çok harâb olmamıştır.

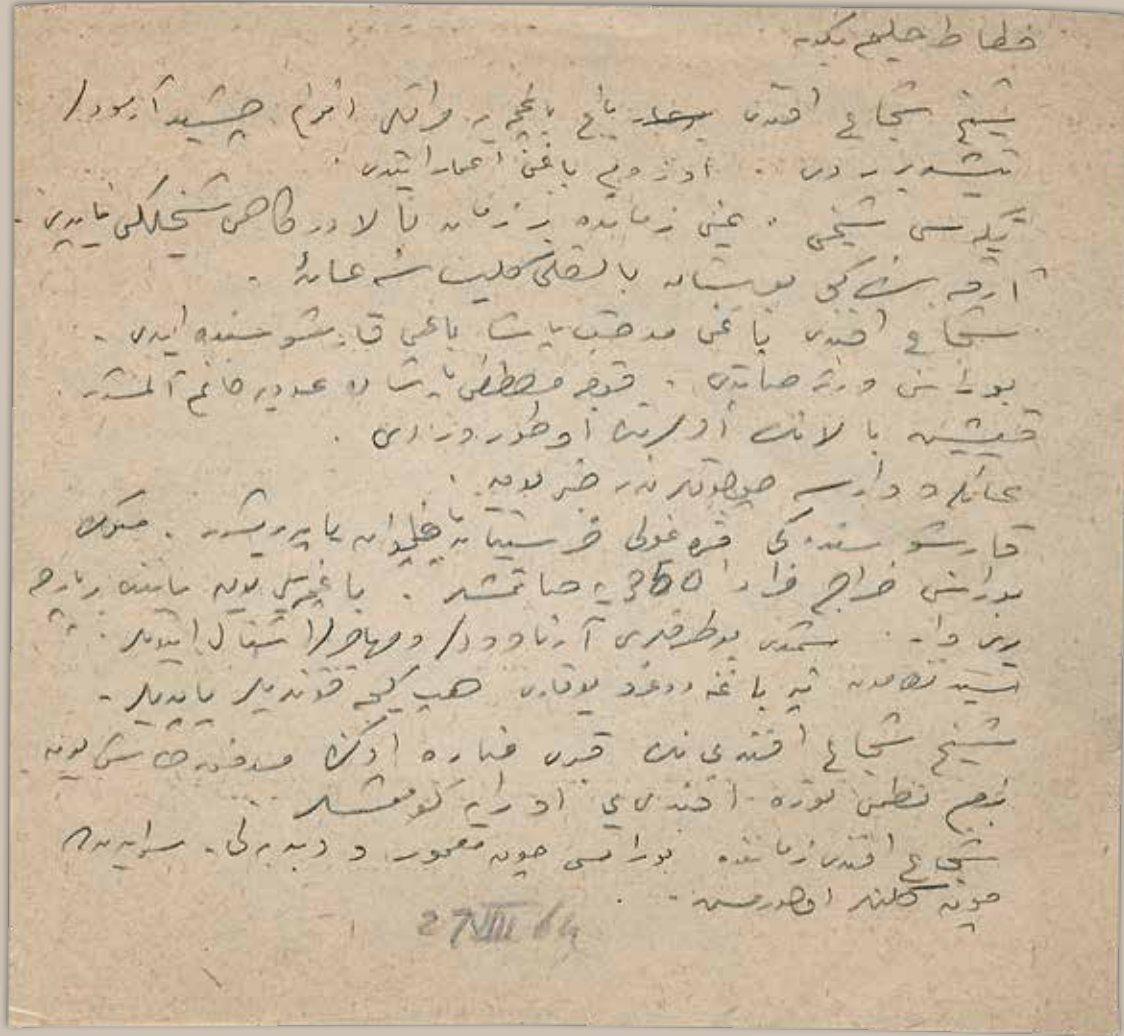
Süheyl

1265

Canbazbaşı Ahmed

1204 Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan
Mehmed Arif Bey

Hattât Halîm Bey'den

Şeyh Şucâ' Efendi, bağ bahçeye meraklı envâ'-ı çeşid armudlar, yetiştirirdi. Üzüm bağını imâr etdi. Tekkesi şeyhi aynı zamanda bir zaman bâlâ dergâhı şeyhliği hânesi arsasındaki bostan Balıklı kilisesine âid.

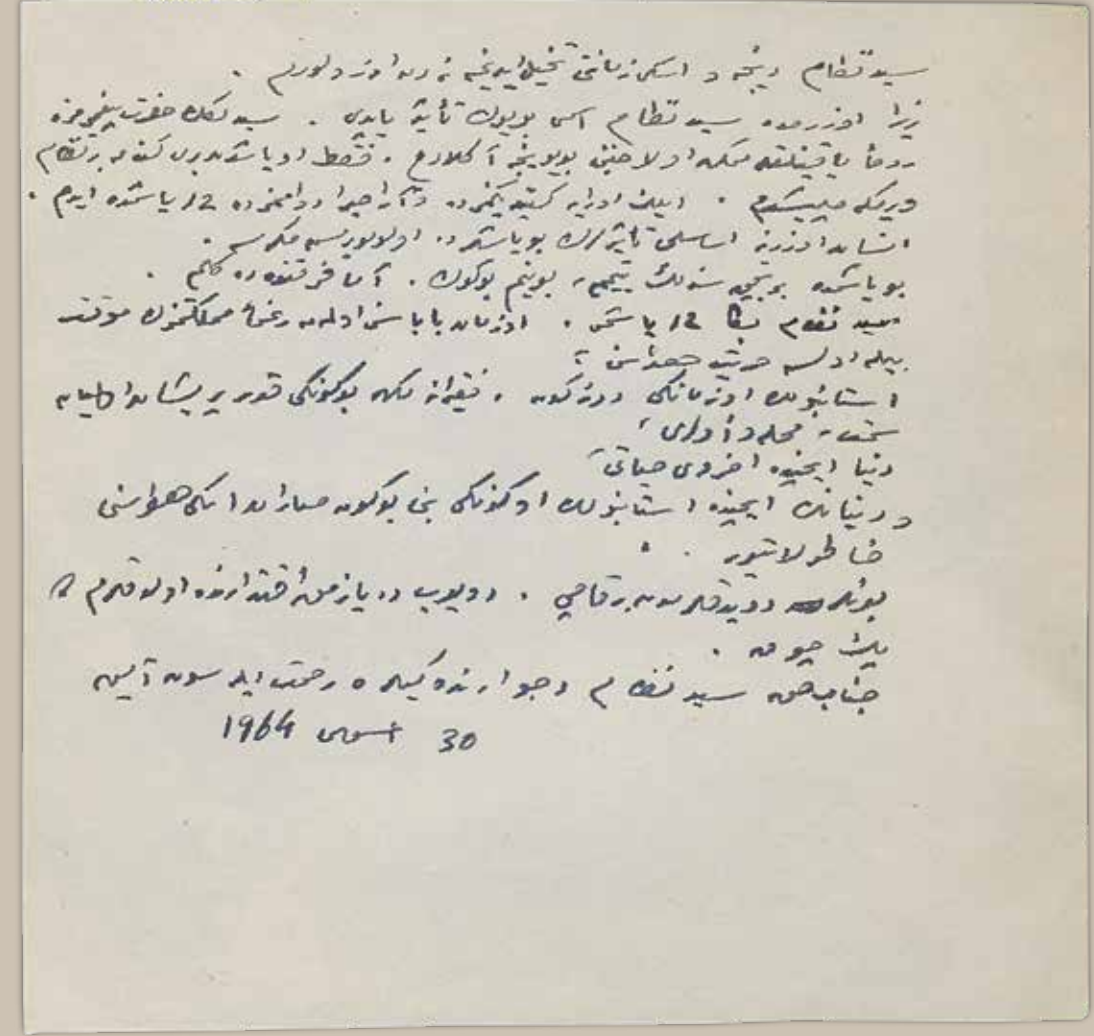
Şucâ' Efendi bağı Midhat Paşa bağı karşısında idi. Burasını verese satdı. Koca Mustafa Paşa'da Adviye Hanım almışdır. Kışın bâlânın evlerinde otururlardı. Âilede varsa çocuklarında hayır yok.

Karşısındaki karakolu Hristiyan bahçıvan yaptırmıştır. Sonra burasını harac mezâd 350'ye satmıştır. Bahçesi yok, yanında bir parça yeri var. Şimdi bu tarafları Arnavutlar ve muhâcirler işgâl ettiler.

Seyyid Nizâm'dan Tepebağı'na doğru yukarı hep gecekondular yaptılar. Şeyh Şucâ' Efendi'nin kabri minâre önünde medfûn, taş yok. Bizim Nazmi Töre Efendi'yi oraya gömmüşler.

Şucâ' Efendi zamânında burası çok ma'mûr ve debdebeli. Saraydan da çok gelenler olurmuş.

21. VIII. [19]64

Seyyid Nizâm deyince ve eski zamânını tahayyül edince neden üzülüyorum

Zîrâ üzerimde Seyyid Nizâm ismi büyük tesîr yaptı. Seyyid Bey'in Hazret-i Peygamberimi-ze rûhen yakınlığa mümkün olacağını büyüyünce anladım. Fakat o yaştan beri kendime bir nizâm vermeğe çalıştım. İlk oraya gittiğimizde ve ara sıra devamımızda 12 yaşımdaydım. İnsan üzerine esaslı tesîrlerin bu yaşlarda oluyormuş meğerse.

Bu yaşımda bir buçuk senelik yetîmim, boynum bükük, ama farkında değilim.

Seyyid Nizâm bana 12 yaşımı, o zaman babasız olmama rağmen memleketimizin muvakkat bile olsa hürriyet havasını,

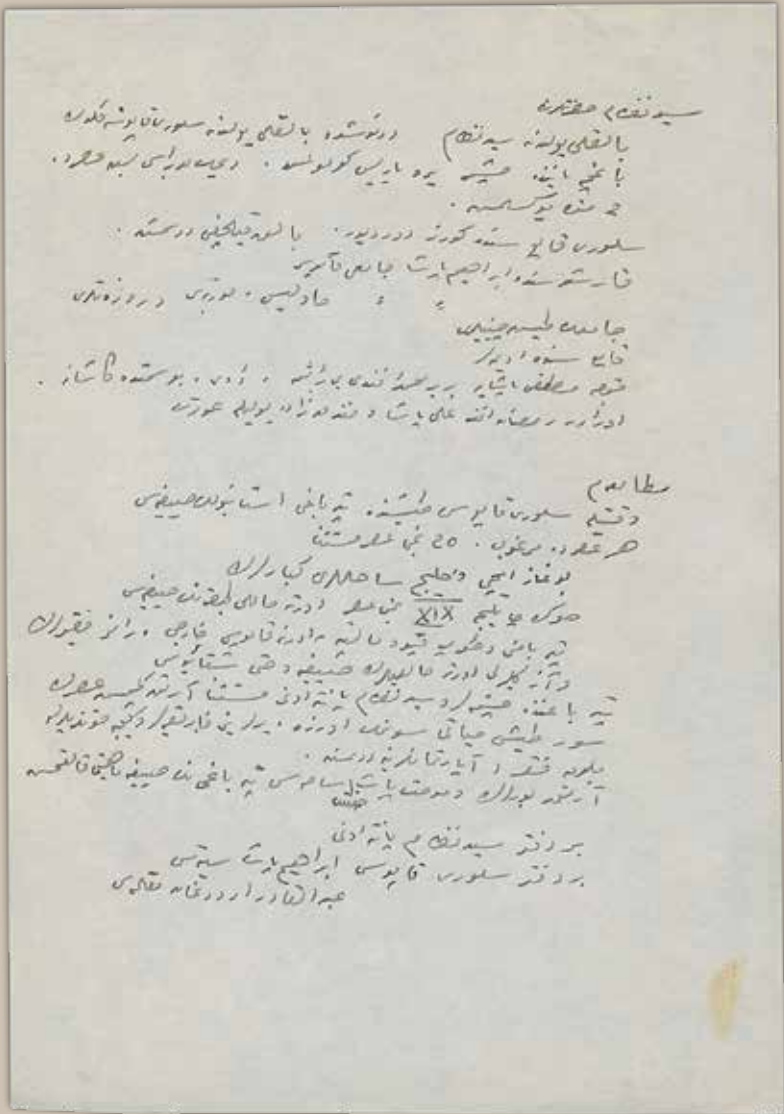
İstanbul'un o zamanki düzgün, fakîrâne lâkin bugünkü kadar perîşân olmayan semt, mahalle ve evleri

Dünyâ içinde uhrevî hayâtı

Dünyânın içinde İstanbul'un o günkü beni bugün saran eski havasını hatırlatıyor.

Bunlar duyduklarımdan birkaçı. Duyup da yazmak iktidârında olduklarım da pek çok. Cenâb-ı Hakk Seyyid Nizâm ve civârındakilere rahmet eylesin, âmîn...

30 Ağustos 1964

Seyyid Nizâm hazretlerinde

Balıkli yolundan Seyyid Nizâm dönüşünde Balıklı yolundan Silivri kapısına geldik. Bahçe yanında çeşme, yere yarısı gömülmüş. Demek burası beş asırda 2 metre yükselmiş. Silivri kapısındaki gürz duruyor. Balık kılçı-ğı düşmüş. Karşısında İbrahim Paşa Câmi’i kapısı, İbrahim Paşa Câmi’i havlusu, türbesi ve rozetleri

Câmi’in dış çinileri
Kapısında oymalar

Koca Mustafa Paşa’ya Berber Mehmed Efendi (---) evi, bu semtde kâşâne. Oradan Ramazan Efendi, Ali Paşa ve Fındıkzâde yoluyla avdet.

Mutâla’am

Vaktiyle Silivrikapısı dışında Tepebağı İstanbul’un sayfiyesi, her asırda mergûb, 20. Asır müstesnâ

Boğaziçi ve Haliç sâhilleri kibârların

Sonra Çamlıca XIX. uncu asır orta halli tabakanın sayfiyesi

Tepebaşı ve Topkapı ve Maltepe, Edirnekapısı hârici Râmî(?) fakîrlerin ve az gelirli orta hallilerin sayfiye ve hattâ şitâiyesi

Tepebağında çeşmeler ve Seyyid Nizâm panteonu müstesnâ artık geçmiş asrın sur dışı hayâtı sönmek üzere. Yerlerini fabrikalar ve sitekondularla bütün(?) fukarâ apartmanlarına dönmüş.

Artık buraların ve Midhat Paşa çiftliği sâhası Tepebağının sayfiye mâhiyeti kalkmış

Bir defter Seyyid Nizâm panteonu

Bir defter Silivrikapısı, İbrahim Paşa sitesi, Abdülkâdir Erdoğan Bakkâliyesi

Seyyid Nizâm hazretlerinin mahdûm-ı âlîleri

Seyyid Seyfullâh hazretleri:

Bu aşk bir bahr-i ummândır
Buna hadd ü kenâr olmaz
Delîlim sırr-ı Furkândır
Bunu bilende âr olmaz.
Kıyamazsan bâş ü câna
Irak dur girme meydâna
Bu meydânda nice başlar
Kesilir soran olmaz.

Bahr-ı kalem

Ne söylersem kanar olmaz.

25. VIII. 1964

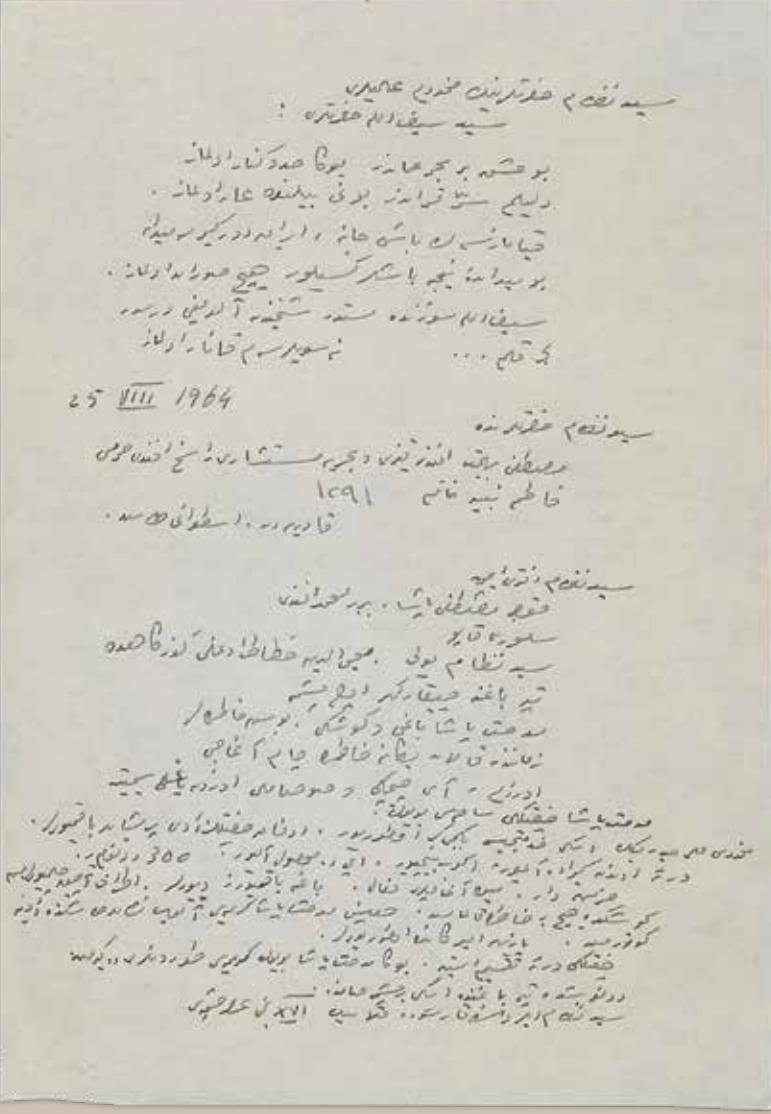
Seyyid Nizâm hazretlerinde:

Mustafa Behcet Efendi kızı ve Bahriye Müsteşârı Râsih Efendi haremi Fatma Nebiye Hanım. 1291

Kâriyeden üstüvânî taş
Seyyid Nizâm defteri için,
Koca Mustafa Paşa, Berber Mehmed Efendi Silivrikapı
Seyyid Nizâm yolu, Muhyiddîn Hattât oğlu güzergâhda Tepebağı’na çıkarken üç çeşme Midhat Paşa bağı ve köşkü, boş hâtıralar Zamânından kalan yegâne hâtıra Çam ağacı Üzüm, ay çiçeği, susamlı üzüm(?) yağlı simit Midhat Paşa çiftliği sâhası büyük

Mahdûmu Ali Haydar Bey’in eski hizmetçisi Bekçi gibi oturuyor. Ufak çiftlik evi perîşân bakmıyorlar. Verese ondan kirâ almıyor, ekip biçiyor, epey de mahsûl alıyor. 300 dönüm yer. Harman var, meyve ağaçları faâl. Bağa bakıyoruz diyorlar, etrâf açıksalıyorlarmış. Köşkde hiçbir hâtıra kalmamış. Hepsini Midhat Paşa kerîmesi alıp Nişantaşı’ndaki evine götürmüş, yazın Emirgan’da oturuyorlar. Çiftliği verese taksîm etmiş. Buna Midhat Paşa büyük kerîmesi, torunları ve değirmen dönüşde Tepebağında eski bir çeşme, sağda...

Seyyid Nizâm ilerisinde, karşıda klasik XVI. asır çeşmesi

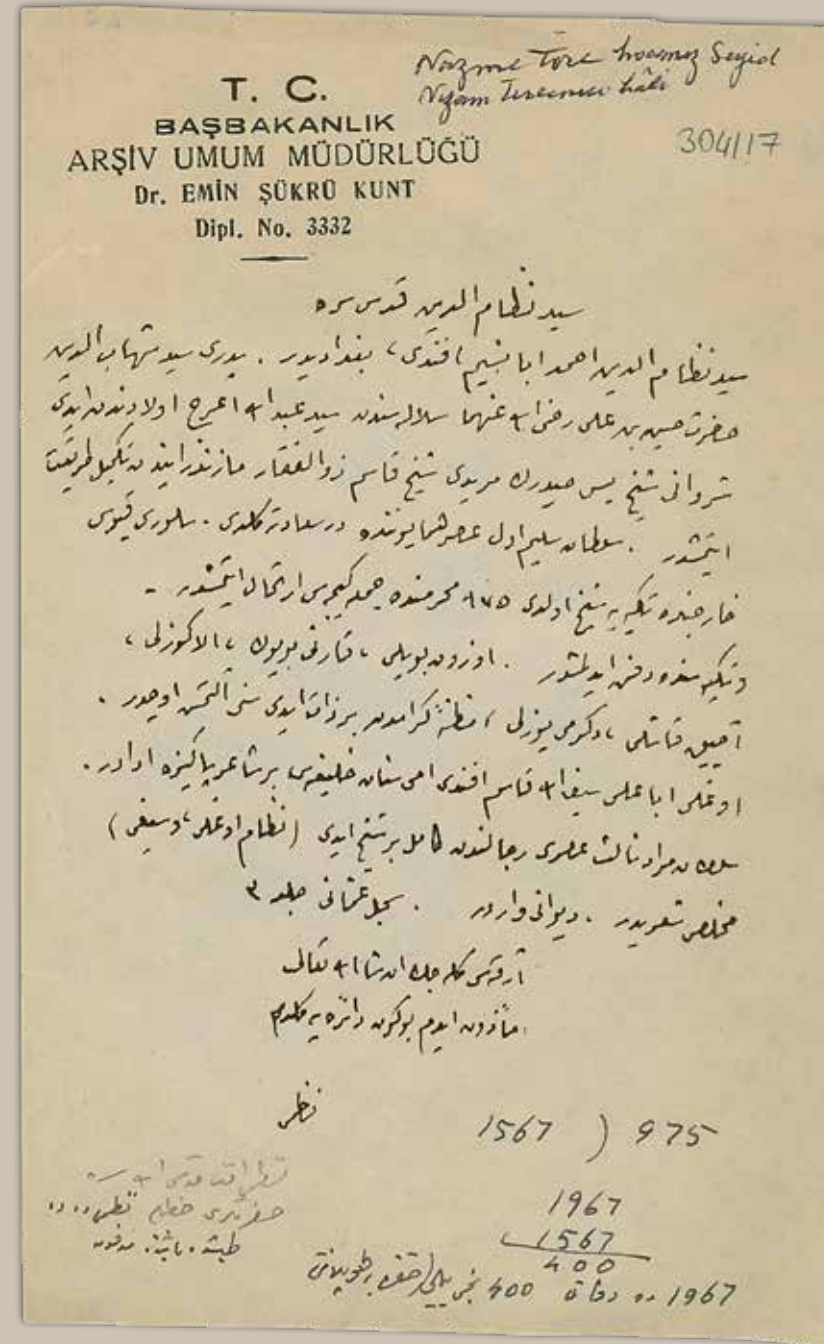

Seyyid Nizâm Câmî'i imâmı
Malatyalı Ahmed Raûf engin
ne şeyler(?)

Reîsü'l-etıbbâ Mustafa Beh-
cet Efendi kerîmesi ve Bah-
riye Müsteşârı Râsih Efendi
haremi Fatma Nebiye Hanım

1291

Seyyid Nizâm'da

[Nazmi Töre hocamız,
Seyyid Nizâm
terceme-i hâli]

Seyyid Nizâmeddîn Kuddise
sırruhû

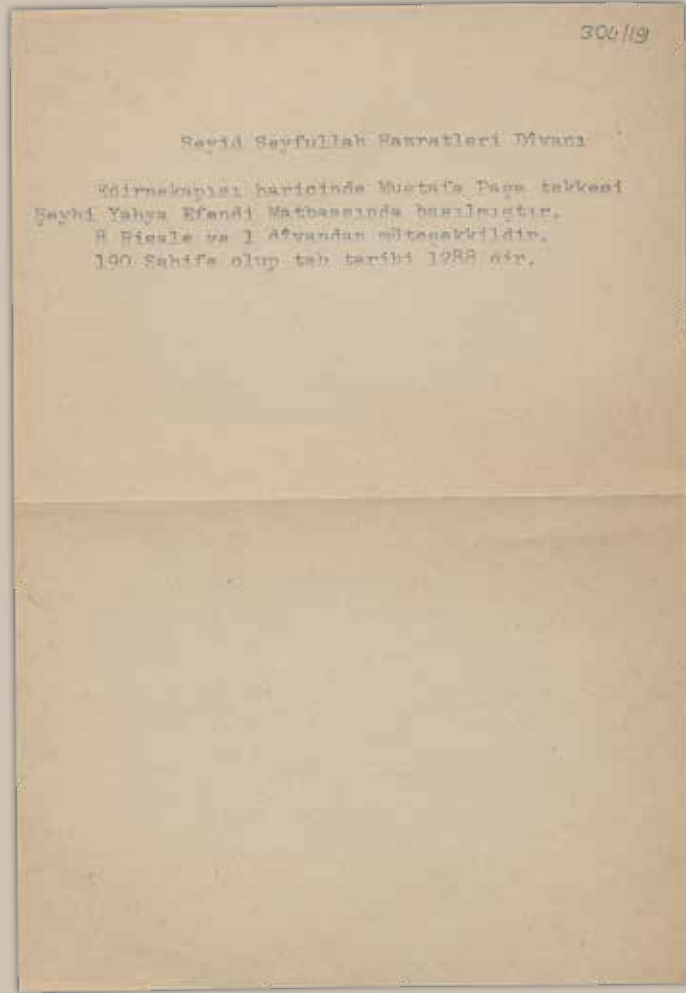
Seyyid Nizâmeddîn Ahmed Ebâ
Nesîm Efendi, Bağdâdîdir. Pe-
deri Seyyid Şehâbeddîn hazret-i
Hüseyin bin Ali radiya'llâhu an-
hümâ sülâlesinden Seyyid Ab-
dullâh A'rec evlâdından idi. Şir-
vânî Şeyh Yâsîn Haydar mürîdi
Kasım Zülfikâr Mâzenderânî'den
tekmîl-i tarîkat etmiştir. Sultan
Selîm-i evvel asr-ı hümayûnun-
da Dersââdet'e geldi. Silivri-
kapısı hâricinde Tekkeye şeyh
oldu. 975 Muharreminde Cuma
gecesi irtihâl etmiştir. Uzun boy-
lu, karnı büyük, elâ gözlü, açık
kaşlı, değirmi yüzlü, mazanne-i
kirâmdan bir zât idi. Sinni altmış
üçdür. Oğlu Ebâ Ali Seyfullah Ka-
sım Efendi Ümmî Sinan halîfesi
bir şâir-i pâkîze-ârâdır. Sultân
Murad-ı Sâlis asrı ricâlinden kâ-
mil bir şeyh idi. (Nizâm oğlu ve
Seyfî) mahlas-i şiiridir. Dîvânı
vardır. Sicill-i Osmânî, Cild 3

Arkası gelecek inşâallâhü te'âlâ
Mezûn idim, bugün dâireye geldim.

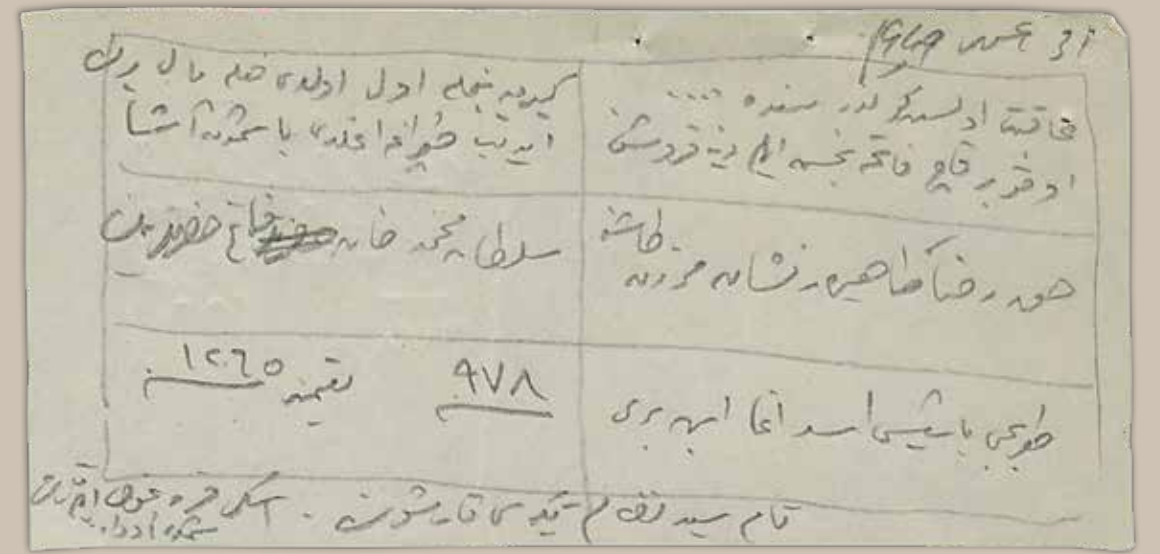
Nazmi
1567/975
1967
1567
400

1967'de vefâtı 400. yılı hakkın-
da bir toplantı.

Nazmi Efendi kaddesa'llâhu sır-
rahû hazretleri hattıyla Nazmi
Dede dışda sâni medfûn

Lâ ilâhe illallâh Mu-
hammedün Resûlu'llâh
Esed Ağa ibn-i Pîrî Ağa
Reîs-i
Topçiyân-ı kahramân
fî târîhi
Sene 978

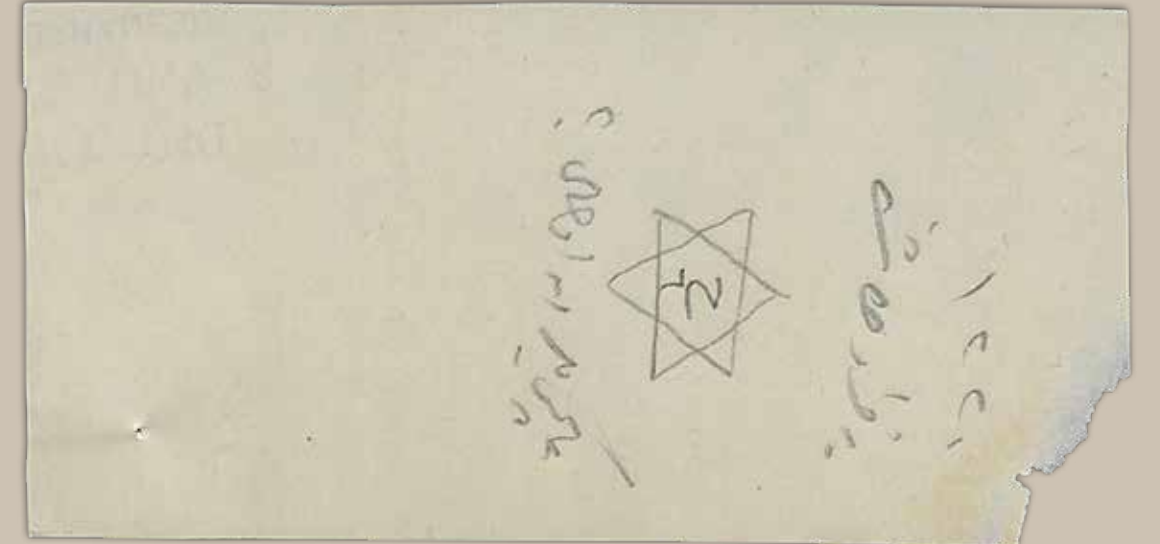
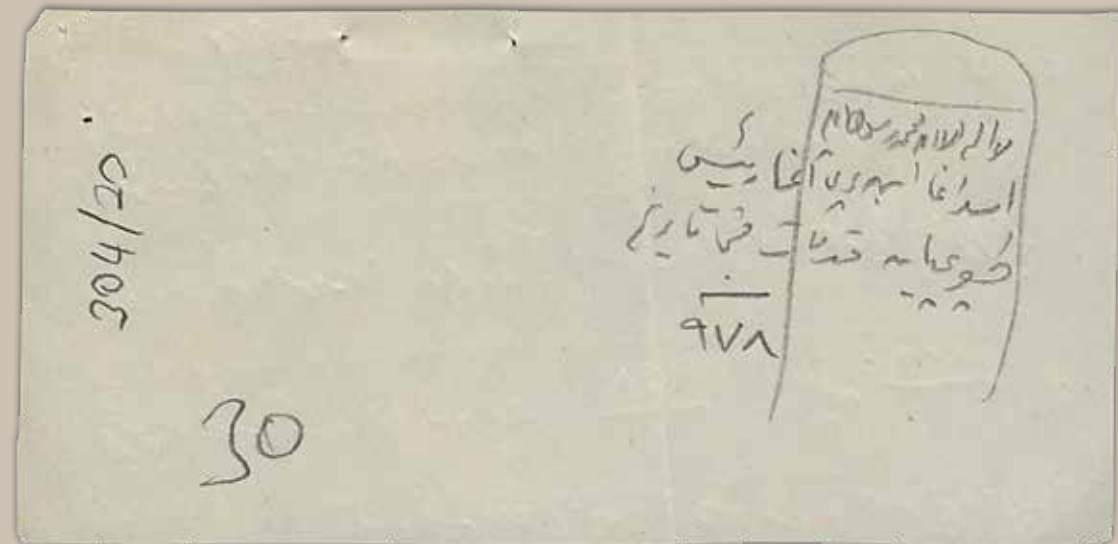
31 Ağustos 1949

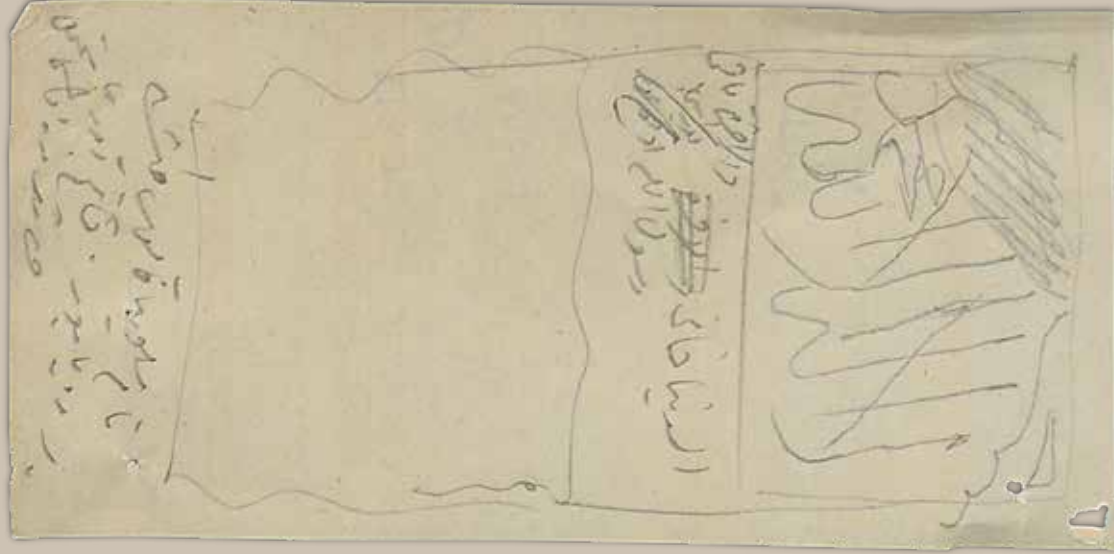
Âkıbet olsun gerekdir sende...
Giden benimle ol oldu fiil mâl-i berg(?)
Oku birkaç Fâtiha bahş eyle yanına kardeş(?)
İdüp toprağa ağladı başımdan aşağı(?)
Hakk rızâ zâhire nişân mezârın taşı(?)
Sultân Mehmed Han Fâtih hazretlerinin
Topçubası Esed Ağa ibn-i Pîrî
Sene 978 tamîr sene 1265

Tam Seyyid Nizâm tekkesi karşısında eski
karakol

Şimdi orada

1220 bir mezar taşı
Yeniçerilerden olmalı?

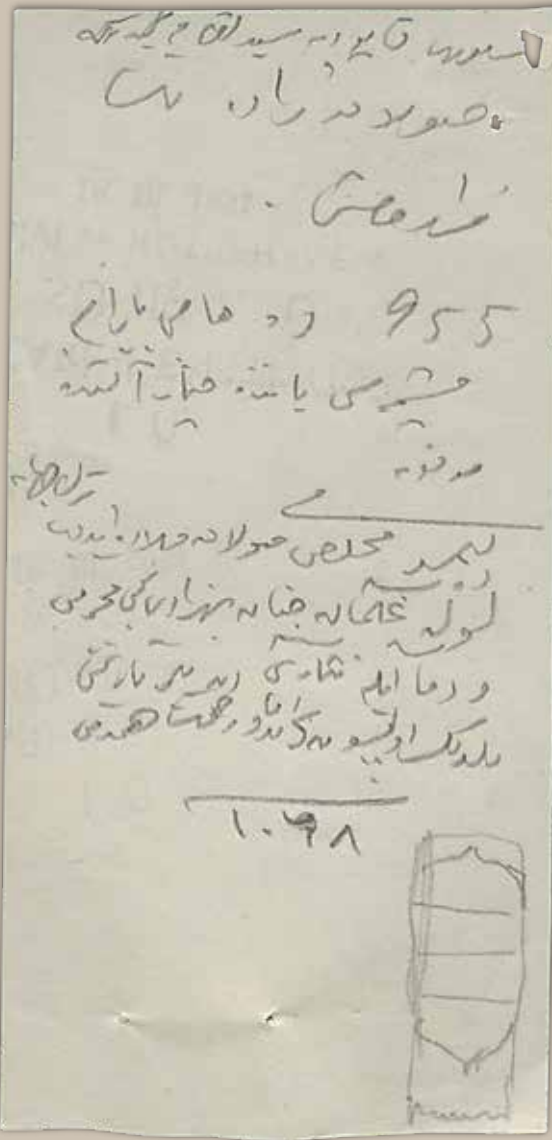

Lâ ilâhe illallâh Muhammedün Resûlu'llâh

Ed-Dünyâ fânî ve'l-âhiretü bâkî

Resûlu'llâh evi(?) burası

Tam Silivrikapı dışında bir yerde yatıyor.
Fâtih devri taşlarından olması muhtemel.

Silivrikapı'dan Seyyid Nizâm'a gelince Solakzâde'nin mezar taşı

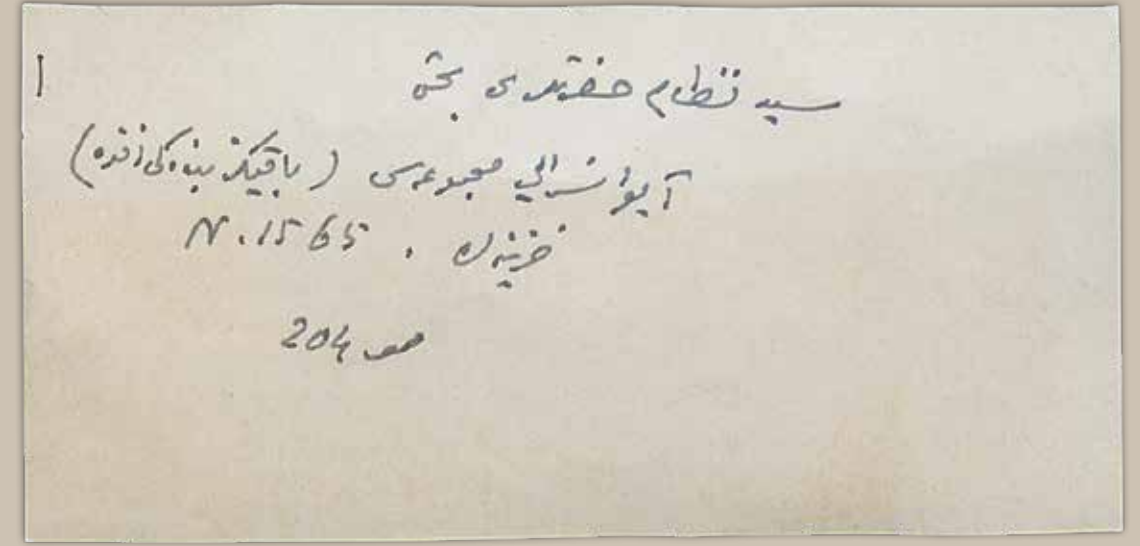
955'de Hacı Bayram Çeşmesi yanında çınar altında medfûn

İmdî(?) muhallas Solakzâde idüp terk-i cihân

Ola gilmân-ı cinân behzâdı(?) gibi mahremi

Dermân eyle senârî idiler târîhi

Bildik olsun kirâmdan ve rahmet Hemdemî

Seyyid Nizâm hazretleri bahsi:

Ayvansarayî Mecmûası (Bakınız bendeki

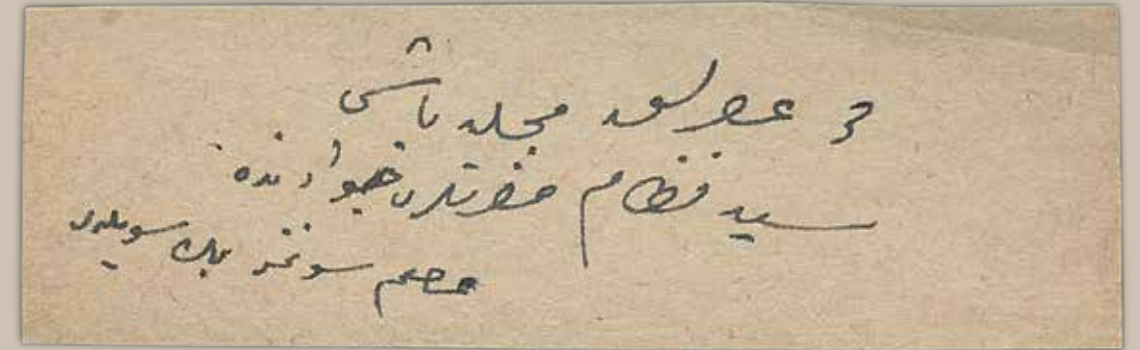
deftere) Hazîne N. 1565

S. 204

3 asırlık mücellidbaşı

Seyyid Nizâm hazretleri civârında

Asım Sönmez Bey söyledi.

İ L Â H İ

Mevlâm, ver aşkını bana, hayranın olayım senin! /
 Bûlbûl gibi, cemâline nalânın olayım senin... /

Yandır beni, yandır beni! Aşk meyine kandır beni!
 Sarhoş edip döndür beni, mestanın olayım senin.

Al bende benlik kalmasın, kimseler halim bilmesin,
 Nam ü nişanım olmasın, pinhanın olayım senin...

Seyyit Nizamoğlu'm, hocam, ayırma kendinden, yücem!
 Eğer gündüz, eğer gecem mihmanın olayım senin...

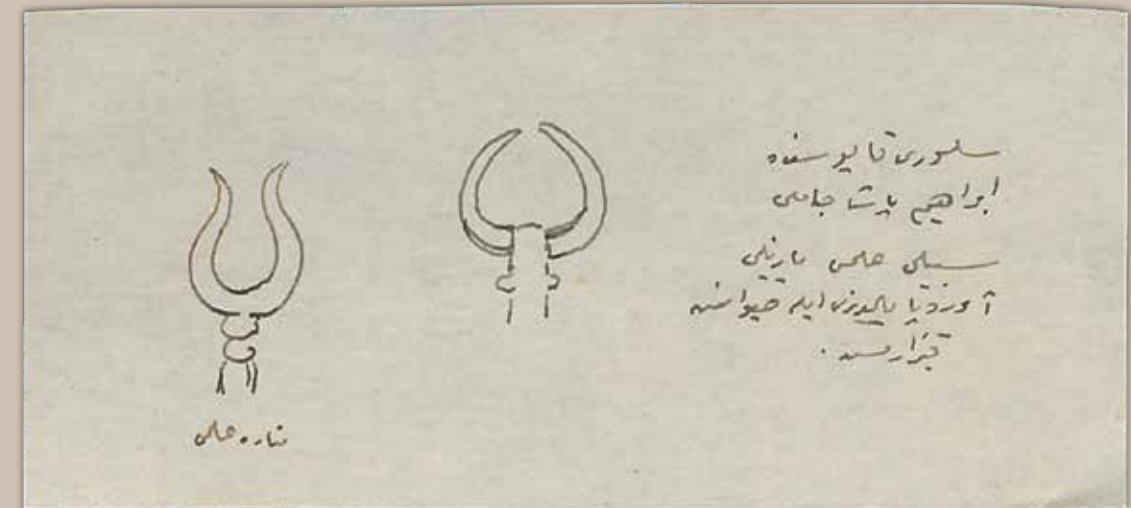
Nizamoğlu Seyyit Seyfullah

Seyyid Nizâm'da
 [Hz. Davud üçgeni]

Seyyid Nizâm'da
 [Süleyman üçgeni]

Silivrikapısında İbrahim Paşa
 Câmiî sebîli alemleri yazılı Avrupa
 yıldızı ile sıvanmış, kızarmış.

Minâre alemleri

Shurol Sapi Efendi
hazretleri
18 cilt
Sefineri Sapi yazari
Seyid Nizam tekkesi
daimi mudavirleri
son resim
1926 dan on
204/30

304/32

Seyid Nizamda
VIII 1964
F. azade

Seyid Nizamda
F. azade
VIII 1964

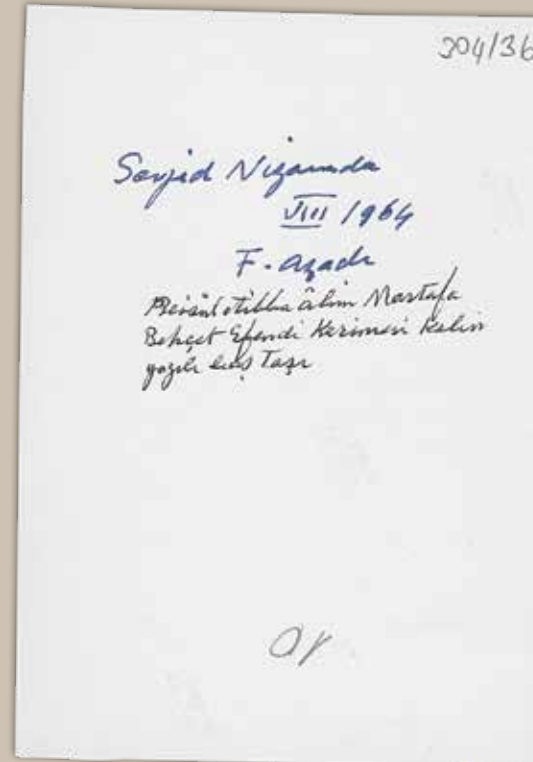
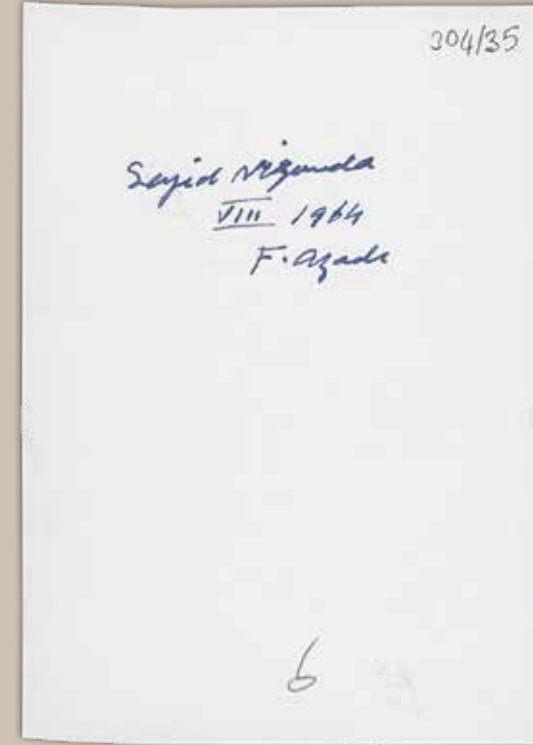
12/105

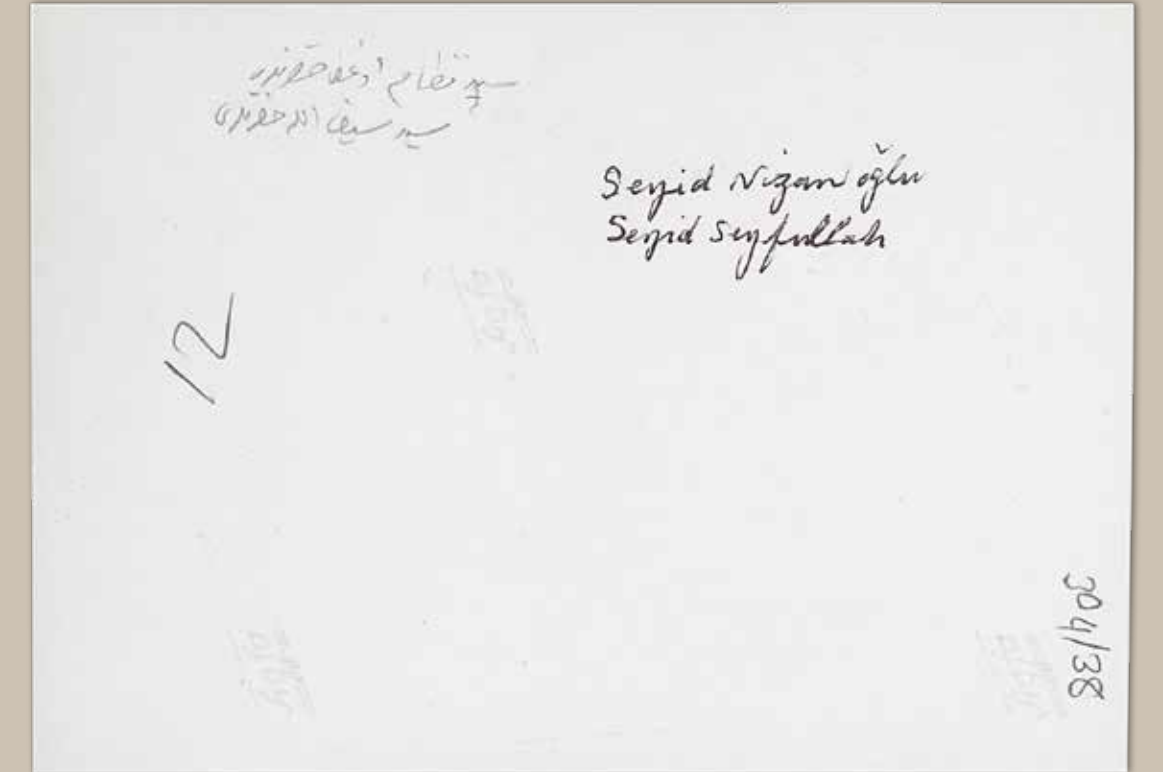
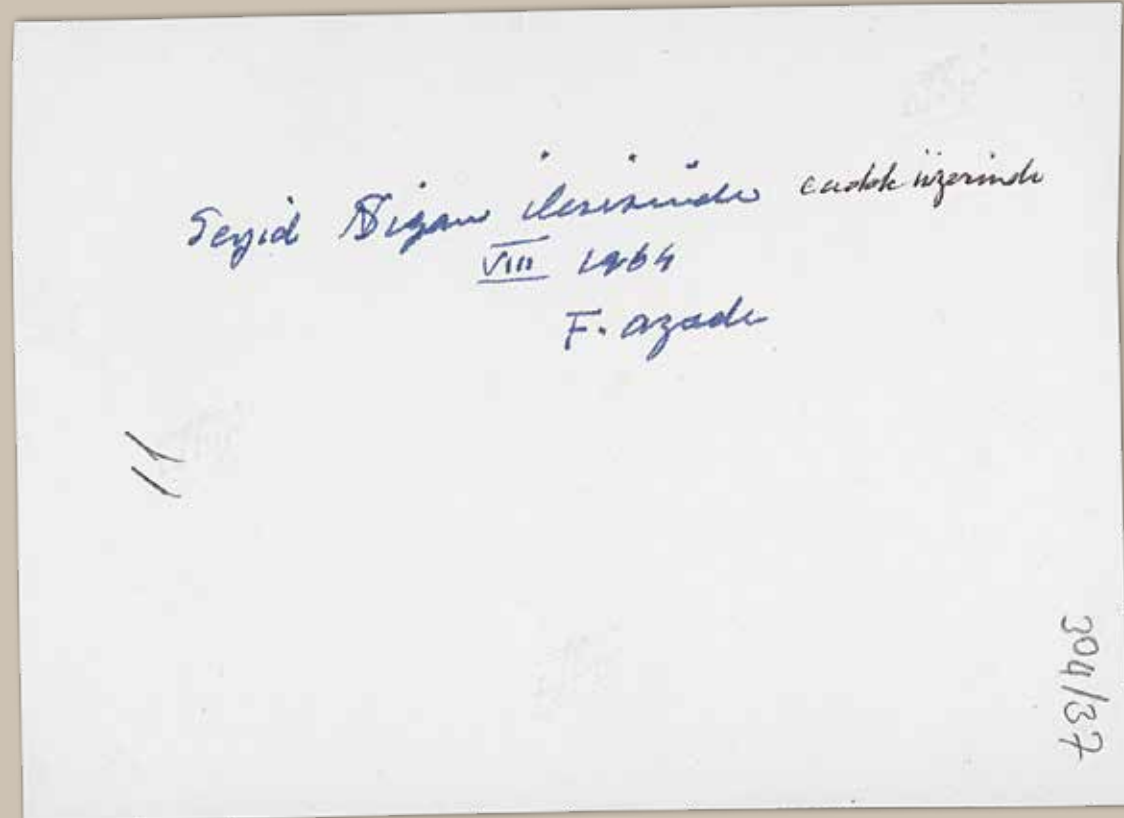
304/33

Tepre ligunda
Seyid Nizam yolunda
VIII 1964
Foto azade

t

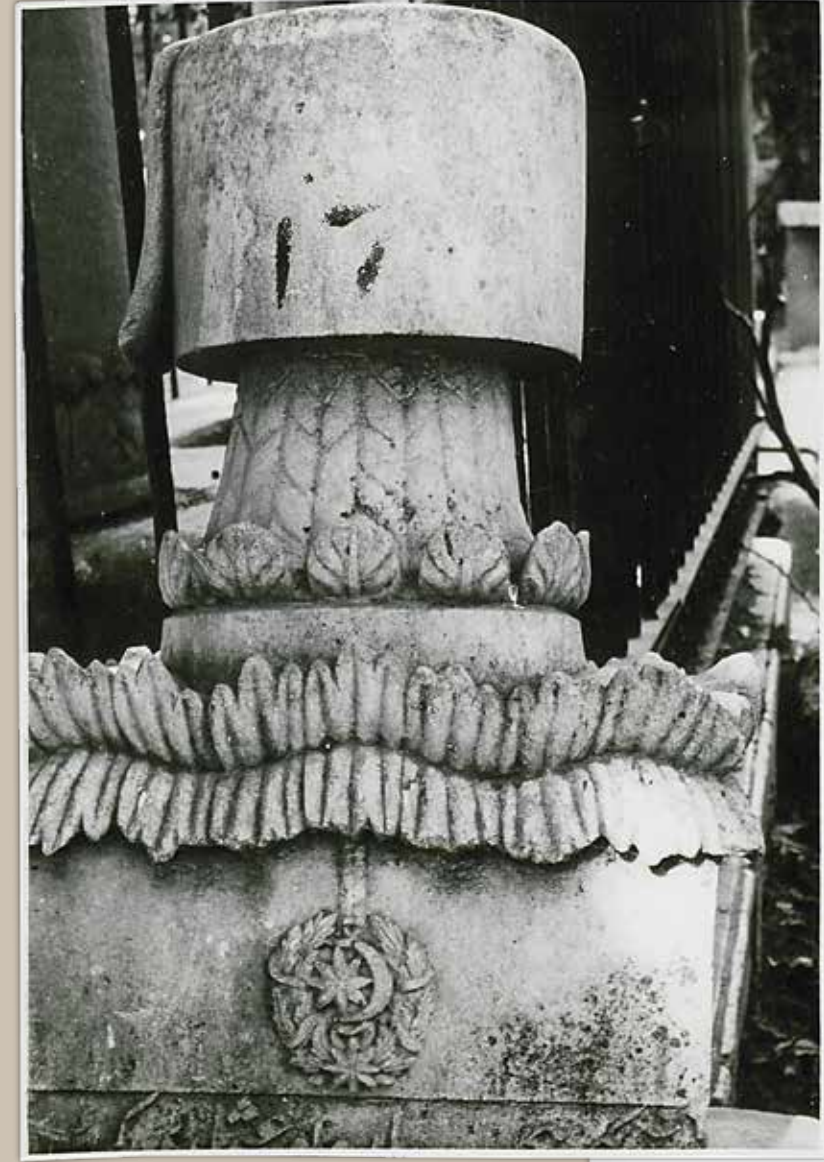
304/39

Seyid Nizam Tekkesi
minaresi
VIII 1964

F. Ayar

Altında Seydi Şu'a
ve hocası Nâzımî
türbeleri

51

304/41

Seyid Nizamda
VIII 1964

Foto ayar

91

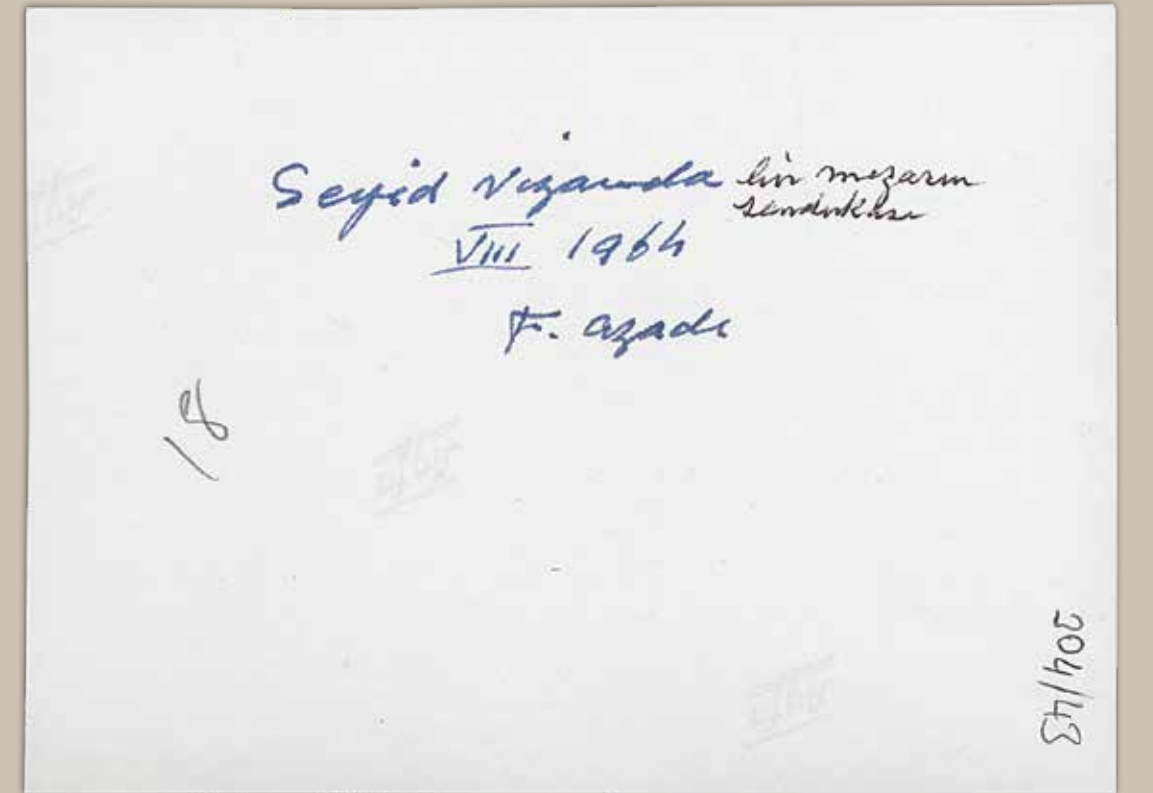
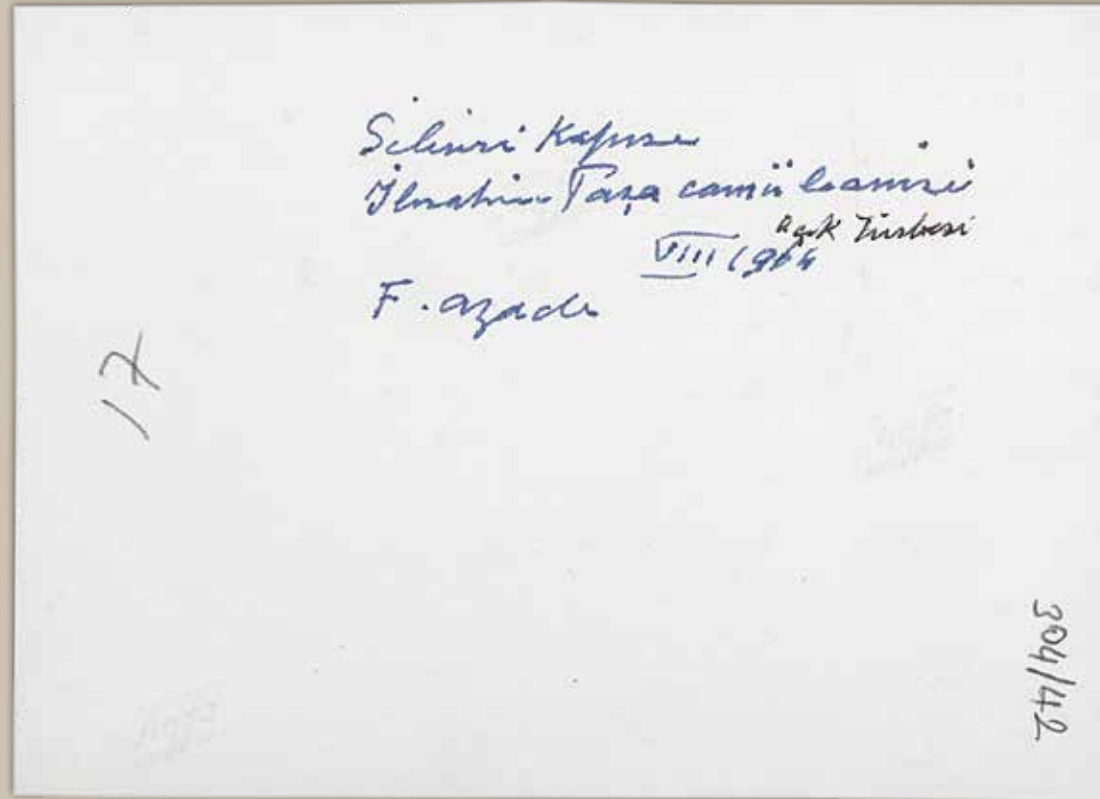
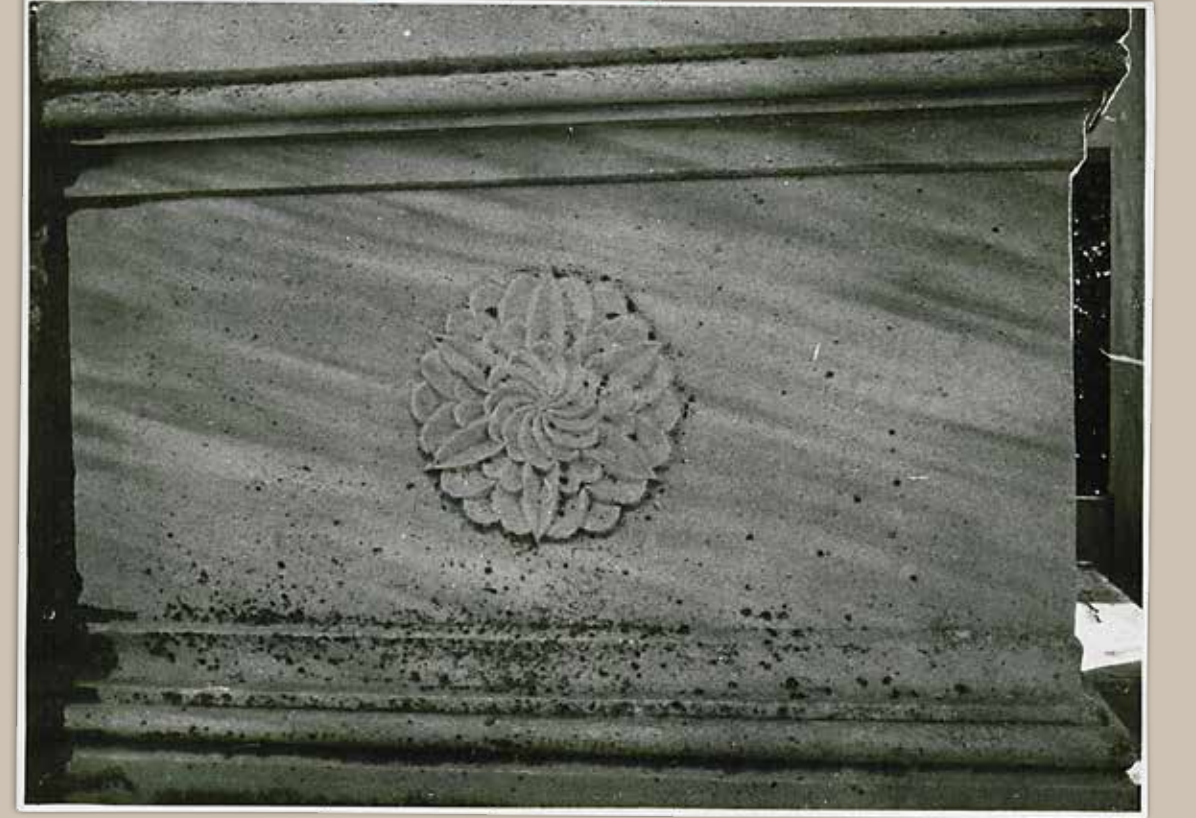
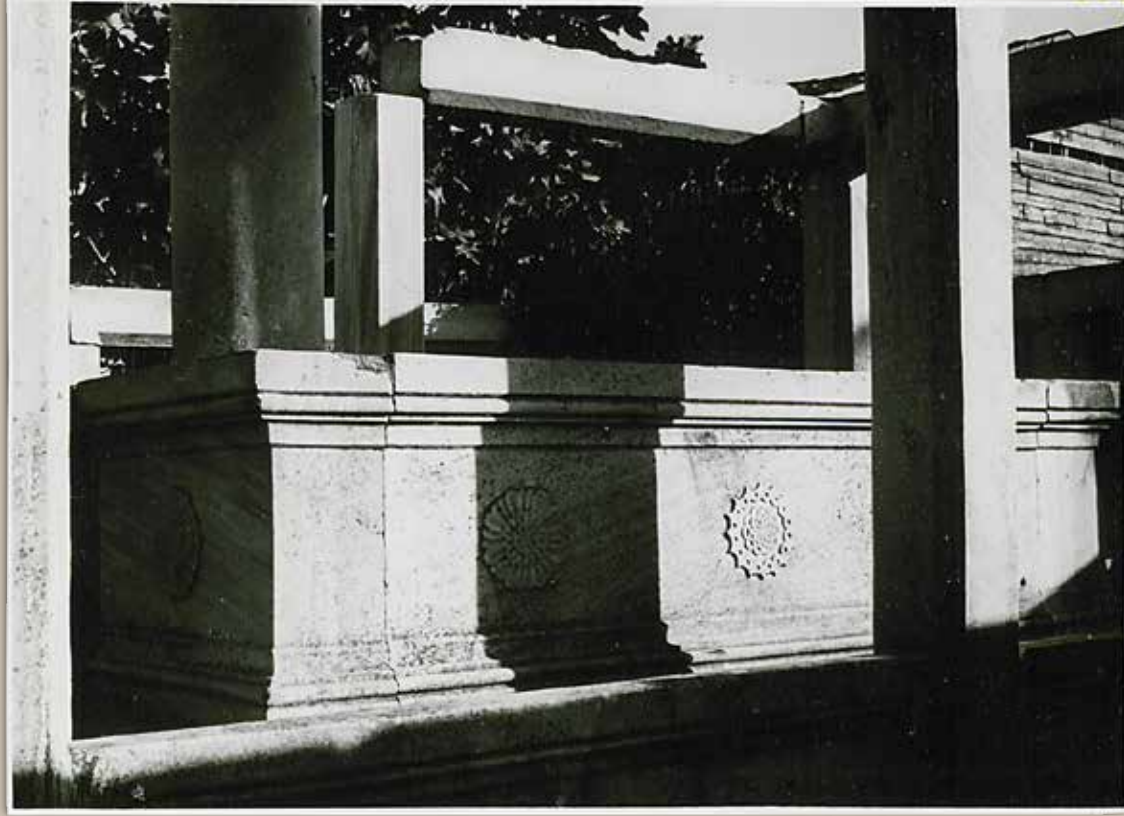

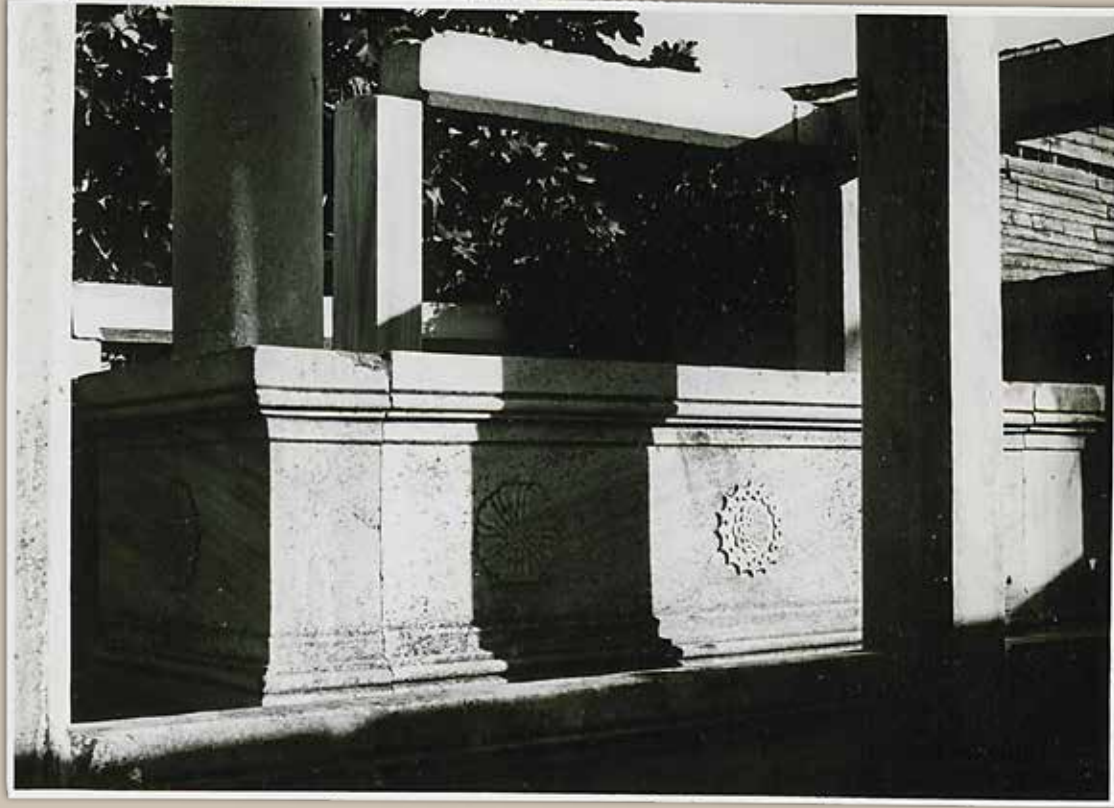
Hüsnü Paşa camii
kısımları

Silivri kapı

Mimar Sinan'ın
Hamam kütlesi

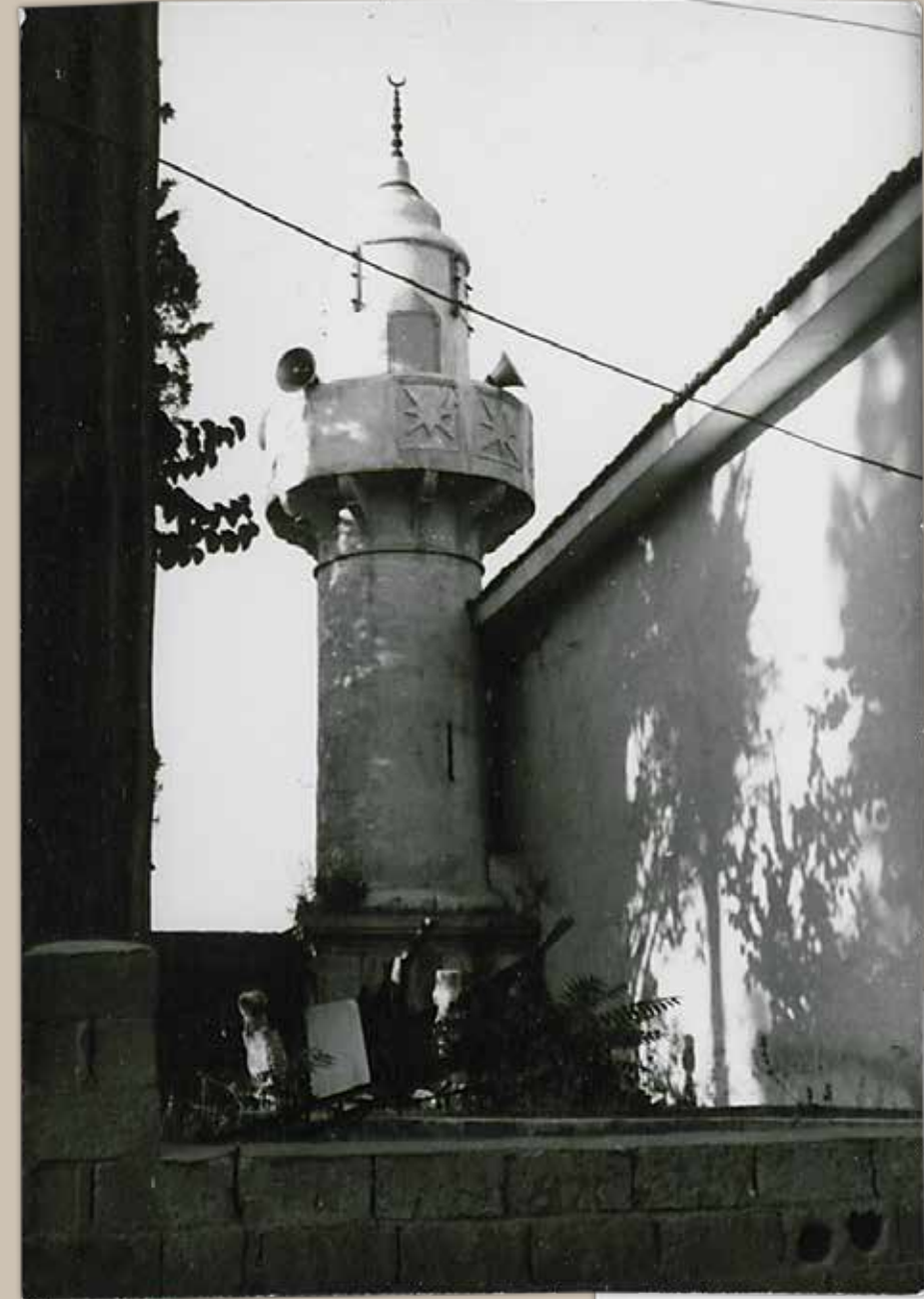
07/408

19
Silsini Kapsu
Mevlânâ Dâvâ Camii
Lanisi Kalisi
VII 1964
F. azadi

304/44

304/45

9

02
Seyit Nizam
Mescidi minare
si
9-974

22
 Seyid Nizam İstinde
 Tıpe İstinde
 VIII 1964 yıl üzerinde
 F. azade

304/46

304/47
 Seyid Nizamda
 F. azade
 VIII 1964

22

23
Bağ
Nidhat Paşa çiftliği
oğlu Ali Baydar Bey
Köşkü, harafı.

VIII 1964

F. Azade Cihan

Tepeli bağında
gözleri Ali Hacılar Nidhat evinde
kaler, haftada 3 gün Koca Mustafa
Paşanın gelindi.

304/48

24
Seyid Nizamedin camii imamı ile
imam ile
VIII 1964
Foto Azade

304/49

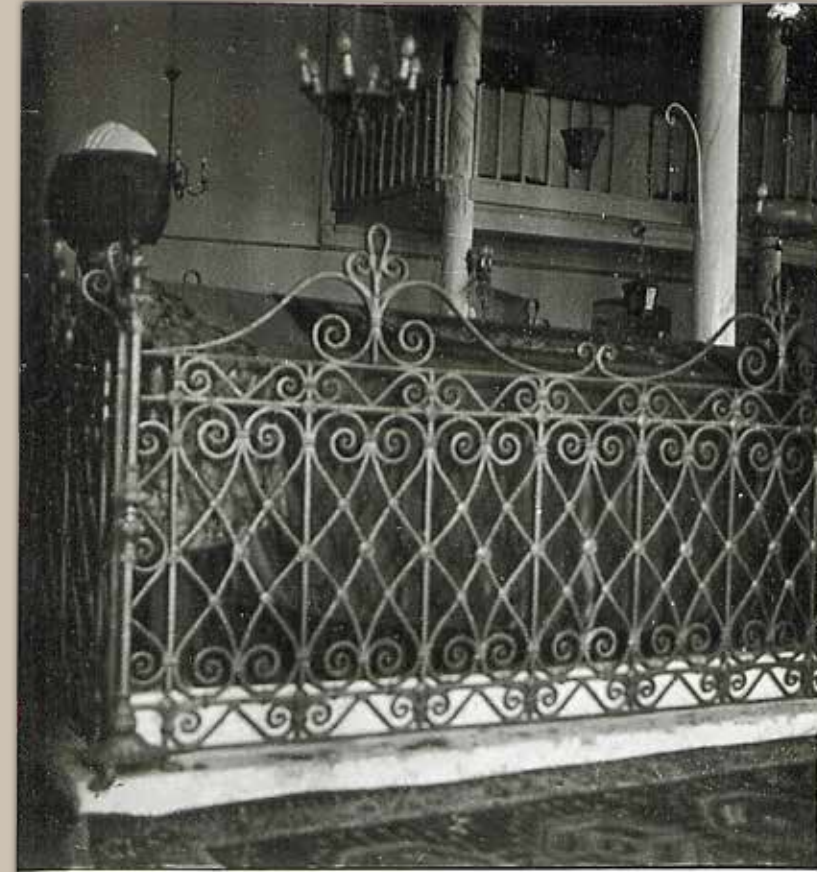

Seyid Nizamda giris
VIII 1464

F. Azadi

Solda Hekimlerin Mustafa Beğcet
Kermesi pehlevanlar Tan

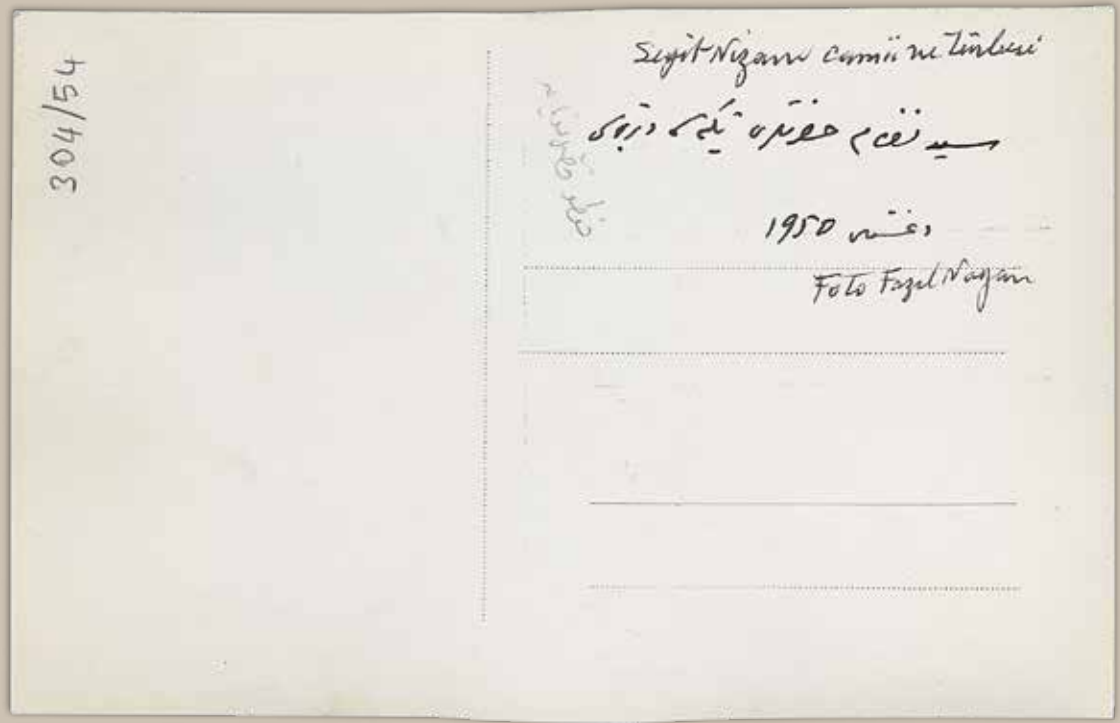
304/50

304/51

13

1917

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU

ORD. PROFESÖR
SÜHEYL ÜNVER

DEFTER
NO:

740

Seyyid Nizam
740 / 1-3

$$720 / 1$$

Silivri Kapı dışında Sayıd Nizam Türbesi ve Camii 19. Y.Y. başı
(Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver)

(Ord., Prof., Dr. Süheyl Ünver)

(HER HAKKI BENİME AİTTİR.)

2806

(1910) Seyyid Nizam'da

Silivrikapısı'ndan gehrin suru dışına çıkarsınız. Karşınıza gelen yola saparsınız. Bir müddet yürürsünüz. Tam çukurda, 5 asırlık giril giril suyu akan bir çeşmeye rastlarsınız. Orada yol ikiye ayrılır. Sağdaki Balıklı manastırına gider; biraz ileridedir .

Önünüze gelen yolda biraz yürürsünüz. Ufak bir siteye varırsınız. Artık mezarlığın sonudur. Solda bir Sultan Mecid karakolu, arkasında sebze bahçesi, hemen yanında Fatih devri mutlu emirlerinden bir topçu hazîresi taşlarıyla yer alır. Tam bunun karşısında işte remini gördüğünüz tablo.. Harem dairesi önünden bir yol kestirmeden Balıklı'ya gider. Buraları hep tarla ve bombog...

Bu tablo XVI.asırda büyük bir velî olan Nizameddin Efendi adına kurulmuş, Sümbüliye tarikatından bir sümbülî tekkesi. 1910 larda, eniştem Nâil Efendi ile birkaç cuma, oturduğumuz Haseki'den buraya yürüyerek gelirdik. Şeyhi de Şua' Efendi.. Çok kibar, mütevazî, fazl ve irfanıyla tanınan 60 yaşlarında, kır düşmüş sakallı mübarek bir zât..

Burada namaz kılınır. Birkaç dakika süren kısa bir zikir.. Öyle ki içi kapanık çok ruhânî sükût içinde sıralanıp oturulurdu. Harem dairesi, resimde olduğu gibi yeni yapılmış sarı boyalı ahşap bir daire.. Gitmemiz hep sıcak yaz aylarına rastladığından, haremden bunun bahçesine çıkış kapı yanındaki gölgede hasır üzerine bağdaş kurarak oturulur. Ufak arkalıksız sandalyelerden birinde ben otururdum. Sohbetler olur. Bugünkü tarihe göre bir asır önce, buraya devam eden Kuşada'lı müteşem velî İbrahim Efendi bendelerinden feyz almış Kaggar emirlerinden Yakup ^{Han} hazretlerinin burayı şereflendirdiği zamana âit sözleri üzerine sohbetler olur ve sayısı mahdud ziyaretçilere, şeyh efendi meyva, şerbetler, kahveler ikram ederdi.

Ben bu konuşmalardan mütehassis olur, tâzimkârâne sükûtumla dinlerdim. Zamanı gelir, oradan ikindi namazları sâdece kılındıktan sonra yine yürüyerek

dönerdik. Resimde görülüyor. Yan ilâvede binaya bitişik, şerefesi caminin saçağı hizasındaki minare bodura idi. Altında tekkeye bağlı bir mezarlığı da vardı.

Bu çok ruhnüvaz yeri pek sevmiştim. Buraya devam edenlerden hâlen yalnız ekseriya beraber döndüğümüz 18 cilt Sefine-i Sâfi sahibi, eski devlet memurlarımızdan, âlim ve fâzıl Ahmed Sâfi Efendi, o tarihlerde Cerrahpaşa semtinde oturan husûsi arapça ve farsça hocam Nazmi (Töre)'yi hatırlıyorum. Senelerle bu iki zâtın şahsiyetlerinden ve toplayıp vucuda getirdikleri eserlerinden dâima faydalandım. Ruhlari benim iç panteonumdan şâd ve haned'olsun!

İstanbul'un, bu asrın başında böyle bunun gibi ne pittoresk yüzlerce sitesi vardı. Bu onun yazdıklarından bir örnekti. Resim bu anlamı ortaya koyduğundan sözü nazarlarınıza bırakıyorum. Yalnız buranın tarihi için Seyyid Nizam dosyama baş vurmanız ^{şim} dilektir. Yeri de kolayca bulunan Süleymaniye kütüphanesidir.

سَلَامُ اللّٰهِ عَلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ يَا هُوَ

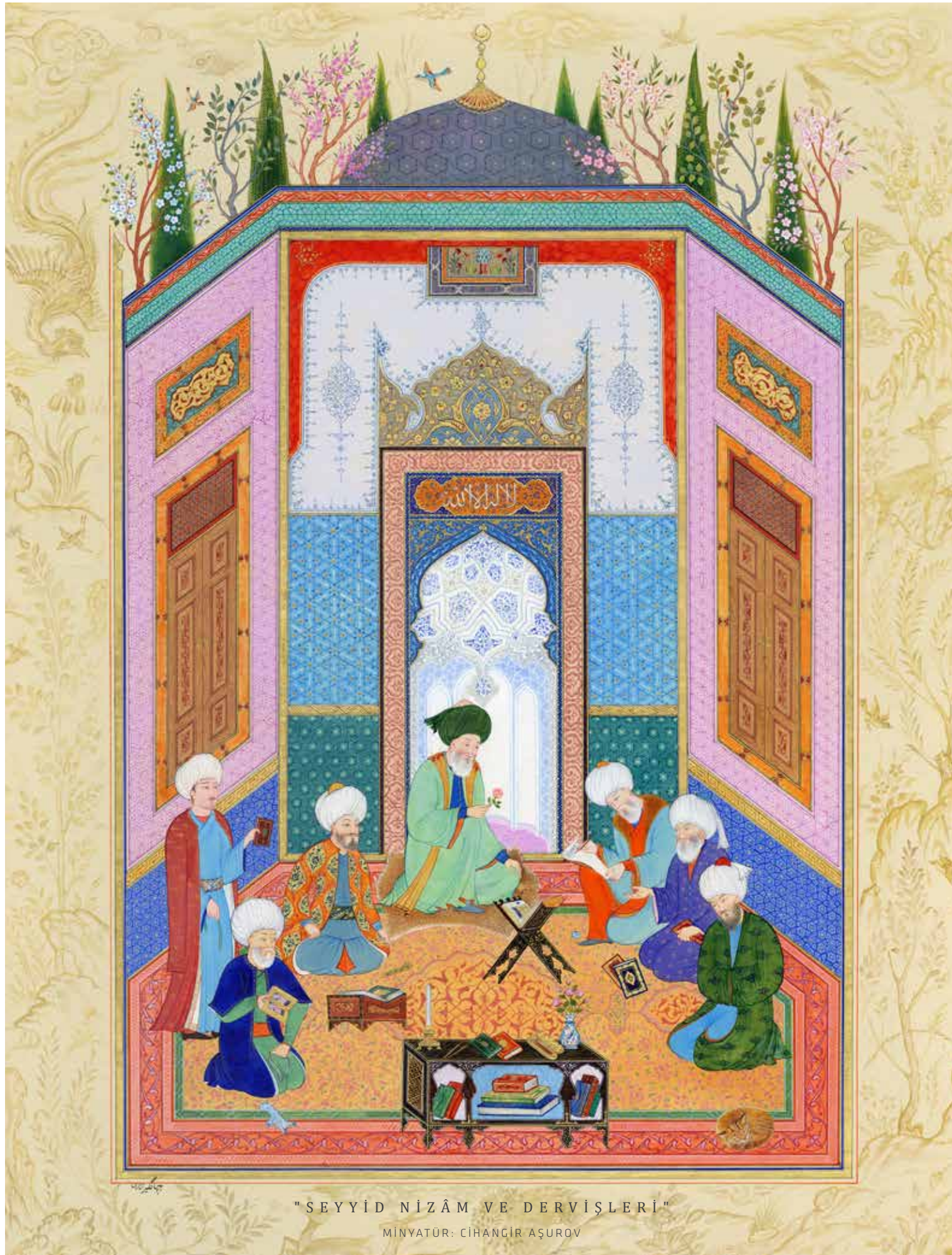

SEYYİD NİZÂM
BAĞLAMINDA

Tasavvuf ve Sosyal Hayat

10

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ
HACI BAYRAM BAŞER

"SEYYİD NİZÂM VE Dervişleri"

MİNYATÜR: CİHANGİR AŞUROV

SEYYİD NİZÂM BAĞLAMINDA

Tasavvuf ve Sosyal Hayat

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ HACI BAYRAM BAŞER*

Bir fert üzerinden bir toplumu ve bu toplumun içinde bulunduğu çağı anlamaya çalışmak, eğer bu fert söz konusu çağın bazı temel sorunlarına karşı etkili bir tutum ortaya koymuşsa, geçerli bir tarih yöntemi addedilebilir. Bununla beraber söz konusu fertler, bazen araştırmacıların yoğun ilgisine mazhar olmakla öne çıkabilir ve onlar vesilesiyle kazanılan perspektif, diğer merkezî şahsiyetleri anlamamıza perde teşkil edebilir. Seyyid Nizâm bağlamında on altıncı yüzyıl Osmanlı'sındaki dinî hayatı anlama çabası böyle bir sorunla maluldür. Çünkü Seyyid Nizâm, bu çağı ele alan araştırmalarda neredeyse hiç bahis konusu edilmemiştir. Ancak yine de elimizde Seyyid Nizâm'ı ve onun bu çağ için ne anlam ifade ettiğini soruşturmamıza yardımcı dokunabilecek bazı bilgiler bulunur. Şu halde Seyyid Nizâm'ın penceresinden baktığımızda tasavvuf ve sosyal hayat arasındaki irtibat hususunda nasıl bir çağ ile karşı karşıyayız ve bu çağ içinde Seyyid Nizâm'ı diğer mutasavvıflardan ayırtıran temel özellikler neler olabilir?

Seyyid Nizâmmeddin Efendi (ö. 957-1550), Osmanlı'daki tasavvufî hayatın, kuşkusuz, önemli şahsiyetlerinden biriydi. Onun önemi, evvelemirde, bağlı olduğu tasavvuf yolu ve bu yol vesilesiyle edindiği manevî ilim ve irfandan ileri gelmekteydi. İslam ahlâk ve maneviyatının tahsil edildiği bir disiplin olarak tasavvuf, dinî hayatın inanç ve ibadet yönlerinin tamamlayıcı unsuru olmasının yanı sıra, sıhhatli bir toplumsal hayatın temelini teşkil eden kardeşlik (*uhuvvet*), cömertlik, diğerkâmlık (*îsâr*) ve yiğitlik (*fütüvvet*) gibi pek çok erdem ve faziletin de membaıdır. Bu yönüyle tasavvuf, bir fert olarak insanın, Allah karşısındaki kulluk yükümlülüklerini belirli bir sistematik eğitim süreci (*seyr-u sülûk*) dâhilinde yetkinleşerek yerine getirmesini temin eden bir okul mesabesindedir. Bu ahlak tahsilinin gayesi, öncelikle ferdi manevî kemâle ulaştırmak; buna bağlı olarak ve zorunlu bir şekilde, fertler yoluyla toplumu kemâle erdirmek olarak tebarüz eder. Bu bakımdan İslam'da tek tek fertlerin, her biri birbirinden bağımsız yönelimlerle bir dinî hayat yaşaması yeterli görülmemiş; bir icma kültürü çerçevesinde Müslüman cemaat ile birlikte hareket etmek tasvip edilmiştir. Bu bakış açısı, dinî ilimlere ve dinî hayata dair öğrenilen her yeni bilginin ya da görgünün bir başkasına aktarılmasını gerektirerek, bütün İslam toplumunu, Allah'a hakkıyla kulluk ve insanlara hakkıyla komşuluk hukukunun öğrenildiği bir eğitim müessesesine dönüştürmüştür. Tasavvuf, bu müessesenin en önemli aşamalarından biridir. Çünkü

* Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

dinî hayat, sadece inanç ve ibadetlerin ilke ve hükümlerinin öğrenilmesiyle mümkün olmaz; bilakis bu nazarî tahsilin ve elde edilen malumatın bir ahlâk ve hâl olarak tatbik edilmesi, başka bir anlatımla bilginin amele dönüştürülmesi elzemdir. Tâbir yerindeyse tasavvuf, Kur'ân ve sünnet çerçevesinde ve ümmetin icması ile yüzyıllar boyunca ortaya konulan ilim ve hikmet birikimini, bir ferdin hayatında nasıl tatbik edeceğini öğrendiği yeri temsil eder. Bu manevi eğitim hayatı, sadece bir üstadın karşısında kitapların ve meselelerin mütalaa ve müzakere edilmesi suretiyle gerçekleşmez. Tasavvuf ehlinin "hâl ilmi" dediği ilmin de tahsil edilmesi gerekir ve bu ilim ancak bir müşid-i kâmilin yanında terbiye görmekle mümkündür. Bu bakımdan tasavvufu, ahlak ve maneviyat açısından sağlıklı bir toplum hayatının temel unsuru haline getiren ölçüt, tek tek fertlerin kemâle ermesini temin edecek doğru yol ve usulleri bilen müritlerin varlığıdır. Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin içinde yetiştiği on altıncı asır Osmanlı dünyası, bu açıdan tarihin en mümbit ve bereketli dönemlerinden birine tekabül eder.

Seyyid Nizâmeddin Efendi, muhtemelen Yavuz Sultan Selim zamanında (saltanatı: 1512-1520) Bağdat'tan İstanbul'a hicret ettiğinde,^[1] Osmanlı Devleti siyasi ve askerî bakımdan zirve dönemini yaşamasının yanı sıra, entelektüel hayatta da aynı oranda bir canlılık ve zenginlik söz konusuydu. Seyyid Nizâmeddin Efendi İstanbul'daki hayatı boyunca, Zenbilli Ali Efendi (ö. 932-1526), İbn Kemal (ö. 940-1534) ve Ebussuûd Efendi (ö. 982-1574) gibi Osmanlı ilim ve tefekkür hayatının kalburüstü şahsiyetlerinin şeyhülislamlık makamına geçmesine şahitlik etmişti. Bu isimlerin her biri, on altıncı asır Osmanlı ilim ve toplum hayatında ortaya çıkan birtakım sorun ve tartışmalarda, uzlaştırıcı bir orta yol benimsemeleriyle öne çıkmışlar ve bu sayede siyasi idare ve tebaa arasındaki uyuma katkı sağlamışlardır.

Bu minvalde söz konusu edilebilecek konulardan biri de, tasavvufun sosyal hayat içerisindeki yerine ilişkin meselelerdi. Başta İbn Kemal olmak üzere pek çok âlim bu dönemde tasavvuf

Vakit Gazetesi, 4-5 Kasım 1951

(İki sayfalık gazete kúpürü birleştirilmiştir.)

Bayezid Meydanı'nda Mahmut Şevket Paşa'nın cenaze töreni. Fotoğraf üzerindeki numaralara göre: 1. Sümbül Efendi Hazretleri Şeyhi... Efendi 2. Merkez Efendi Hazretleri Şeyhi Ahmet Mesud Efendi 3. Vezir-i azam Pîr Mehmet Paşa Şeyh Zekâi Efendi 4. Mirahor Şeyhi Vehbi Efendi 5. Vali Ahmed Efendi Şeyhi Niyazi Efendi 6. Seyyid Nizâm Şeyhi Adlî Efendi 7. Cihangir Şeyhi İhsan Efendi (Nurhan Atasoy, *Derviş Çeyizi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005)

ve diğer din ilimleri arasındaki tartışma konularına dair eserler telif etmişler ve bu eserlerde tasavvufu savunan bir tutum izlemişlerdir. Osmanlı'nın "altın çağı" sayılabilecek bu dönemde âlimlerin büyük bir çoğunluğunun aynı zamanda birer tarikat ehli olduğu müşahade edilir.^[2] Yanı sıra Osmanlı sultanlarının çeşitli tarikatlara müntesip olma gayretleri ve devlet tarafından tarikatlara sağlanan maddi ve manevi destekler, mutasavvıflar için tarihte eşine ender rastlanan bir imkân alanı doğurmuştur. Bu durum, Seyyid Nizâm'ın içinde yaşadığı toplum hayatında tasavvufun oldukça etkili bir düşünce ve eğitim zemini bulunduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim bu dönemde Halvetiyye, Osmanlı'daki en yaygın tarikat olarak hem halkın hem de devlet ve ilim ricalinin teveccüh gösterdiği bir tesir alanına sahiptir. Halvetiyye'den başka Bayrâmiyye, Zeyniyye ve Kâdiriyye gibi tarikatlar Anadolu'nun pek çok muhitinde ya-

yılma imkânı bulmuştur. Nakşibendilik ise on altıncı yüzyılda öncelikle İstanbul'da teşkilatlanmaya başlamış ve zaman içinde diğer tarikatların aksine âlimlerin daha çok rağbet ettiği bir tarikat hâline gelmiştir. Osmanlı'daki tasavvufi hayatın önde gelen şahsiyetlerine Seyyid Nizâm'ın yaşadığı bu devirde rastlanmaktadır ki, bunlar arasında Halvetiyye'den Cemâl Halife (ö. 933-1526), *Fusûs* şârihi Sofyalı Bâlî Efendi (ö. 960-1553), Nureddinzâde (ö. 981-1574), Sümbül Sinan Efendi (ö. 936-1529), Merkez Efendi (ö. 959-1552), Şeyh Şâbân-ı Velî (ö. 976-1569), Ahmed Şemseddin Marmaravî (ö. 910-1504), Seyyid Nizâm Efendi'nin oğlu Seyyid Seyfullah'ın müşşidi İbrahim Ümmî Sinan (ö. 976-1568), Şeyh İbrahim Gülşenî (ö. 940-1534); Nakşibendiyye'den Emîr Ahmed Buhârî (ö. 922-1516), Baba Ni'metullah Nahçivânî (ö. 920-1514); Bayrâmiyye'den Ebussuûd Efendi'nin babası Şeyh Muhyiddin Yavsi (ö. 920-1514), Pîr Ali Aksarâyî (ö. 944-1537); Zeyniyye'den Seyyid Velâyet (ö. 929-1522) ve Kâdiriyye'den Şeyh Abdurrahim Tırsî (ö. 926-1520) gibi isimleri saymak mümkündür.^[3] Genel bir bakış, Osmanlı'daki bu canlı manevi ortamın merkezinin İstanbul olduğunu bize göstermektedir. Vakıa, on altıncı asrın meşhur tarihçilerinden Latîfî (ö. 993-1585), İstanbul'daki tasavvufî hayatı tavsif ederken şöyle der: "İstanbul'daki mescit ve zaviyelerin adedi sayılamayacak kadar çoktur. Her köşesinde yüce dergâhlar ve her hankâhda âbid ve zâhid dervişler, zikrullahla ism-i zâta ve kelimetullah ile nefy ü isbâta devam etmekte, nefislerini tezkiye, kalplerini tasfiye edip ruha ruhaniyet ve kalbe nuraniyet kazandırmaktadırlar."^[4] O halde öncelikle on altıncı asır İstanbul'unda tasavvufun, devlet kademelerinden ilim dünyasına oradan da halk tabanına gelinceye kadar geniş bir yayılma imkânı bulduğu tespitine ulaşabiliriz.

Seyyid Nizâmeddin'in yaşadığı Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman devirlerinde, dinî hayat ve sosyal yapı adına bu tabloyu tamamlayacak başka gelişmelere de şahit olmaktadır. Bu gelişmeleri anlayabilmek için tarihin sayfalarını biraz karıştırmak icap eder. Osmanlı'nın o zamanki toplum yapısı iki temel öğeden müteşekkildi. Biri şehir ya da köylerde yaşayan ve düzenli olarak vergilerini veren yerleşik halk; diğeri ise on üçüncü yüzyıldan beri Orta Asya'nın çeşitli muhitlerinden gelerek Anadolu'da konar-göçer hayatı yaşayan, bu nedenle vergi sistemine dâhil olamayan, daha da önemlisi, toplumu bir arada tutan merkezî düşünceden de uzak kalan göçebe halktı. On altıncı yüzyıl Osmanlı idaresi ise gücünü, hüküm sürdüğü bütün topraklarda uyguladığı merkezîleşme siyasetine borçluydu.^[5] Bu merkezîleşmeyi mümkün kılan şey, idari ve askerî alanlardaki merkezîleşmeye, dinî düşünce ve dinî hayattaki uyum ve uzlaşının eşlik etmesiydi. Bu dönemde tasavvuf ve sosyal hayat arasındaki güçlü irtibat, işte bu uyum ve uzlaşının bir ürünüdür. Devlet ve ilim ricalinden halk sathına kadar her kesimde teveccüh görüp yayılan tarikatların tamamı, "Ehl-i sünnet ve'l-cemaat" adıyla gelenekselleşen ana akım dünya görüşünü benimsemişlerdi. Halkının geneli Sünnî akideye mensup bir devlet olarak Osmanlı, doğal ve zorunlu bir şekilde, bu inancı zayıflatan ya da bu inanç çerçevesine karşı çıkarak toplumun merkezî düşüncesine uygun istikamette seyretmeyen akımları, toplumun bütünlüğüne yönelik bir tehdit sayarak mücadele ediyordu. Sünnî tasavvuf anlayışına uymayan ve İslam akidesini derinden sarsacak birtakım görüşler dile getiren İsmail Ma'sûkî, Hamza Bâlî ve Muhyiddin-i Karamânî gibi, aslen Sünnî tarikatlara mensup bazı mutasavvıfların idam edilmesi bu mücadelenin, doğrudan doğruya herhangi bir fırkayı hedef olmadığını; tam aksine bunun bir dinî düşünce ve dinî gelenek mücadelesi olduğunu göstermektedir. Ancak bundan daha önemli bir sorun, Seyyid Nizâm'ın Bağdat'tan İstanbul'a geldiği yıllar olan Yavuz Sultan Selim'in ilk saltanat döneminden itibaren imparatorluğun özellikle doğu muhitlerinde, Safevî devletinin Şîî propagandasına paralel olarak, Osmanlı devlet evraklarında "râfîzîlik" veya "kızılbaşlık" diye tabir edilen sapkın eğilimlerin görülmesiydi. Safevî lideri Şah İsmail, Osmanlı toplumu içerisinde başlatılacak bir Alevi-Şîî ayaklanmasının, yeni kurduğu

hanedanlığa en büyük rakip olarak gördüğü Osmanlı'yı yıkabilecek yegâne çözüm olduğuna inanıyordu ve propagandası için hedef kitle olarak, Osmanlı'nın kontrol altına almak istediği Anadolu'daki göçebe toplulukları seçmişti. Safevîlerin faaliyetleri, sözlü geleneğe bağlı olan ve düzenli bir tahsil hayatı görememiş göçebe grupların bulunduğu pek çok muhitte etkili oldu ve on altıncı yüzyılda Osmanlı'nın uğraştığı en mühim sorunlardan birine, Rafizî isyanlarına yol açtı.^[6] Bu sürecin en çarpıcı sonuçlarından biri, Osmanlı halkının, idaresinin ve ulemasının, Sünnî toplum yapısını muhafaza etme refleksiyle, herhangi bir biçimde “Şîî” ya da “Alevî” motif taşıyan her türlü harekete ya da şahsa karşı, artık daha duyarlı ve hassas hâle gelmesi olmuştu.^[7] Bu hassasiyet, bir tehdit olması bakımından Safevî-Alevî eğilimler ile Sünnî geleneğin temel düsturlarından biri olması bakımından Ehl-i Beyt sevgisi arasındaki makası, ne yazık ki, daraltmıştı. Üstelik sorun bununla da sınırlı değildi, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) neslini oluşturan seyyidler ve şerifler de bu süreçte, halkın özellikle “cahil” kesimlerinin hedefi haline gelebilmiştir.

Bu yeni durum, gerçek Ehl-i Beyt ve seyyid sevgisi ile bir propaganda unsuru haline getirilen Ehl-i Beyt sevgisi arasındaki farkı, insanlara sahih bir biçimde anlatması gereken âlimlere ve mutasavvıflara tarihi bir sorumluluk yüklemiştir. Bilinçli âlim ve mutasavvıflar, gerçek Ehl-i Beyt sevgisini işlemek suretiyle Sünnî akidenin savunulmasını ve bu sayede ümmetin birliğini muhafaza etmeyi çözüm addetmişlerdi. O halde Seyyid Nizâmeddin Efendi, yaklaşık 1510'larda memleketi Bağdat'tan İstanbul'a geldiğinde, tasavvuf ve sosyal hayat arasındaki ilişkiye dair paradoksal bir durumla karşılaşmıştı. Bir yandan sosyal hayat düzeni içerisinde tasavvuf ve tarikatlar geniş bir faaliyet ve etkinlik alanına sahipken; öte taraftan siyasi propagandalara âlet edilen çeşitli zümreler üzerinden dinî hayatın bazı temel unsurları yanlış algılamalara ve karalamalara maruz kalıyordu ve devlet de bununla mücadele etmek durumundaydı.

Peki, bu büyük resim içerisinde Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin yeri neresidir? Bu soruya makul bir cevap bulabilmek, öncelikle Seyyid Nizâm hazretleri hakkındaki bilgilerimizin kıtlığı nedeniyle bilhassa güçtür. Oğlu Seyyid Seyfullah Kâsım'ın (ö. 1010-1601) onun hakkında yazdığı sınırlı malumat dışında, maalesef, herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Fakat bu sınırlı bilgileri, çağın içinde bulunduğu şartlarla birlikte değerlendirdiğimizde Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin önemi tebellür edebilir.

Seyyid Nizâmeddin Efendi, Bağdat'tan İstanbul'a hangi saikle göç etmişti? Bu sorunun iki muhtemel cevabından söz edilebilir. Birincisi bazı kaynakların da belirttiği üzere Seyyid Nizâmed-

“Allah (c.c.), Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin”
Hat: Kazasker Mustafa İzzet Efendi

din Efendi, Bağdat'ta Safevî idaresinden gördüğü baskılar neticesinde İstanbul'a göç etmek zorunda kalmıştı. Seyyid Nizâm'ın neden bir baskıya maruz kaldığı kaynaklarda yer almaz, ancak onun kimlik ve kişiliğinden hareketle bazı neticelere ulaşmak kâbilirdir. Seyyid Nizâmeddin Efendi, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) neslinden gelen bir seyyiddir. Dolayısıyla onun, Hz. Ali ve nesline “hürmet” konusundaki iddiasıyla öne çıkan Safevî-Şîî idaresinin, bu iddiasındaki tutarsızlığını, ciddiyetsizliğini ve insanların Ehl-i beyt sevgisi üzerinden siyasi hesaplar peşinde koşan tutumunu kabul etmediği için baskıya uğradığı öne sürülebilir. Çünkü bu dönemde Safevî idaresinin en çok ihtiyacı olan şey, Ehl-i beyt mensuplarının teveccühünü kazanmaktır. Bu nedenle Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin, başka herhangi bir şehre değil de İstanbul'a hicret etmesinin önemi ne kadar büyütülse azdır. Zira bu siyasi ve dinî karmaşa ortamında, Şîî Safevî tarafının merkezini teşkil eden Tebriz-Bağdat hattına karşı İstanbul, Sünnî dünyanın merkezi konumdadır. Bu kapsamda Seyyid Nizâm'ın Bağdat'tan İstanbul'a gelişi, Şîî propagandayı kesinlikle tasvip etmediğini ve bu fitneye karşı çareyi İslam dünyasının merkezi konumundaki payitahtta aradığının açık göstergesidir. Dolayısıyla Seyyid Nizâmeddin Efendi, Osmanlı'daki dinî ve tasavvufî hayatın birleştirici gücünü benimseyen bir bakış açısına sahipti ve Safevî idaresinin Şîî propagandasından vicdanen duyulan bir rahatsızlığın sonucunda İstanbul'a yerleşmişti.

İkinci olarak, Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin şeyhinden aldığı icazet ve vazife nedeniyle İstanbul'a geldiğinden söz edilebilir. Bu ihtimali, yukarıda zikredilen birinci durumdan ayrı düşünmek mümkün değildir. Bu kapsamda Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin bağlı olduğu tarikatla ilgili farklı bilgiler bulunur. Bazı kaynaklar onun Gülşenî meşâyihinden Şeyh Muhammed Mecnûn el-Bağdâdî'ye intisabından bahsederken, bazı kaynaklar ise Şeyh Kâsım Zülfikâr Mâzenrânî'ye bağlı olduğunu belirtir.^[8] Öte taraftan bazı çağdaş araştırmacılar Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin Nakşibendî olduğunu dile getirmiştir.^[9] Bu ihtimalleri çoğaltmak mümkündür ve tasavvuf geleneğine intisap etmenin şartları açısından bakıldığında, bazıları aynı anda doğru da olabilir. Çünkü her şeyden evvel Bağdat, o dönemde Şîî idarenin etkisinin bulunduğu bir muhit olsa bile, yüzyıllardan beri Sünnî tasavvuf anlayışının belkemiğini oluşturan ana tarikatların da teşekkül ettiği bir mıntıka olmasıyla öne çıkar. Bu dönemde Bağdat'ta Kâdirîlik, Rifâîlik, Nakşibendîlik başta olmak üzere pek çok tarikatın etkili olduğu gözlenir. Bu bakımdan Seyyid Nizâmeddin Efendi'nin bu tarikatlardan birinden veya bir kaçından birden icazet almış olması son derece muhtemeldir. Zira herhangi bir tarikattan icazet alan kimsenin, başka herhangi bir tarikata da intisap etmesi halinde daha hızlı bir şekilde icazet alması, hemen her dönemde örneklerine sıkça rastlanan bir durumdur. Öte yandan on altıncı yüzyıl, Osmanlı'nın Anadolu'da tamamen hâkimiyet sağladığı bir dönem olması hasebiyle, bu topraklar hem kurumsal anlamda hem de dinî fraksiyonlar anlamında bir doyumluk durumu içerisindeydi. Bu nedenle Suriye, Irak ve Horasan havzasından Anadolu'ya irşâd amacıyla gelen âlim ve âriflerin yoğun bir varlık gösterdiği XIII. ve XIV. yüzyılın aksine bu dönem, âriflerin, bu kez İran havzasındaki siyasi ve dinî karışıklığın Anadolu'yu etkilememesi amacıyla bu topraklara geldiği bir sürece işaret eder. Nitekim bu maksatla İstanbul'a gelen sadece Seyyid Nizâmeddin Efendi değildi. Dede Ömer Rûşenî'nin işaretiyle Tebriz'den İstanbul'a gelen ve Çelebi Halife'ye (Cemâl Halvetî) intisap eden Şeyh Sinâneddin Yûsuf Erdebîlî (ö. 951-1544), yine Dede Ömer Rûşenî'nin talebelerinden olan ve tıpkı Seyyid Nizâmeddin Efendi'de gördüğümüz gibi, kızılbaş fitnesinden uzaklaşmak amacıyla Tebriz'den ayrılan İbrahim Gülşenî (ö. 940-1534), Nakşibendîlerden Ubeydullah Ahrâr'ın halifelerinden olup Buhârâ'dan İstanbul'a gelen Emir Ahmed Buhârî (ö. 922-1516), yine Ubeydullah Ahrâr'ın talebelerinden olan ve uzun bir müddet Mekke'de ikamet ettikten sonra İstanbul'a gelen Semerkandlı Baba Haydar (ö. 957-1550) bunun örneklerinden bir kaçıdır. Hakeza Ubeydullah Ahrâr'ın halifelerinden biri olan Şeyh Sun'ullah'ın oğlu Şeyh

Ebû Sa’îd (ö. 980-1572), babasıyla birlikte Tebriz’deki kızılbaşların zulmüne uğradıkları için, Kanûnî’nin 955-1548’teki Tebriz fethiyle birlikte padişah ile beraber İstanbul’a gelmişlerdi.^[10] Bu bilgiler, Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin Şeyh Mâzenderânî kanalıyla Şîî eksenli bir tarika-ta mensup olduğu kabul edilse bile, Osmanlı’daki dinî düşünceyi ve perspektifi benimseyerek İstanbul’a geldiği yönündeki değerlendirmeleri güçlendirmektedir. Çünkü bütün bu saydıklarımız, söz konusu karışıklığın çıktığı coğrafyayı ve sosyal şartları yakından tanıyan isimlerdi. Buna dayanarak, Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin Şeyh Mâzenderânî kanalıyla bağlı olduğu tari-katın, müntesiplerine Sünnî-Şîî çekişmesini tasvip etmeyen bir bakış aşıladığını söylemek de imkân dâhilindedir. Nitekim Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin, oğlu Seyyid Seyfullah’ı Halvetiyye meşâyihinden Şeyh İbrâhim Ümmî Sinân’a emanet etmesi ve İstanbul’a geldiğinde kurduğu tekkede Seyyid Nizâm’dan sonra, hiç değilse on yedinci yüzyılın ikinci yarısına kadar meşihat görevinin kendi neslinden gelenler tarafından sürdürülmesi,^[11] bunu teyit etmektedir. Eğer Seyyid Nizâmeddin Efendi, Osmanlı topraklarında Safevî propagandasına âlet olabilecek şekil-de bir faaliyet yürütmüş olsaydı, muhtemelen, Seyyid Nizâm’ın neslinin meşihat görevini sür-dürmesine devlet idaresi veya tasavvuf ehli tarafından müdahale edilebilirdi. Öyleyse Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin Osmanlı’daki tasavvuf ve sosyal hayat arasındaki irtibat bakımından önemi evvela bu bakımdan gözler önündedir. O, çeşitli siyasi çalkantılar yoluyla Anadolu’yu parçalamak isteyen kötü emel sahiplerine karşı, Ehl-i sünnet’in kazandırdığı bakış açısına da-yanarak irşâd vazifesini sürdüren bir gönül insanı olarak dikkati çeker.

On altıncı yüzyılın başından itibaren, Safevî kaynaklı propagandaların Anadolu halkı üzerinde nasıl etkili olduğunu ve bu sorunun Hz. Peygamber’in (s.a.v.) Ehl-i beyt’i ve seyyidler hakkın-da ne tür olumsuzluklara yol açmış olabileceğine değinmiştik. Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin, edindiği manevî ilim ve tecrübelerin yardımıyla Osmanlı toplumundaki Ehl-i beyt sevgisini doğru bir zemine çekmek suretiyle de mühim bir rol üstlendiğinden söz edebiliriz. Bu değer-lendirmeye dayanak teşkil eden bilgilere, Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin oğlu Seyyid Seyfullah Kâsım’ın eserlerinde rastlarız. Bu bağlamda onun *Şeref-i Siyâdet* başlıklı risalesi, on altıncı yüz-yılda Osmanlı’daki seyyidlerin durumuyla ilgili en sıhhatli bilgileri içeren metinlerinden biri olarak günümüze ulaşmıştır. Bu risalede ifade ettiğine göre, dönemin ünlü seyyidler Seyyid Seyfullah’a gelmiş ve toplumda kendilerine yönelik değişen bakıştan şikâyet etmişlerdir. Buna mukabil Seyyid Seyfullah, öncelikle Hz. Peygamber’in aziz neslinin bütün çağlar boyunca tür-lü sıkıntılara maruz kaldığını, fakat bu fitnelerin onların değer ve üstünlüğünden hiçbir şey azaltamayacağını hatırlatır. Ancak daha da önemlisi toplumda seyyidlerle ilgili yanlış kanaat-leri sistematik bir şekilde tasnif ederek her birine cevap verir.^[12] Seyyid Seyfullah’ın seyyidler hakkında tasnif ettiği yanlış kanaatler arasında iki tanesi özellikle dikkat çekicidir. Buna göre insanlar, seyyid olduklarını iddia eden pek çok kişinin gerçekte “maddi kuvvet ve sahte delil-lerle” seyyid olduğunu düşünmektedir. İkinci olarak insanlar, seyyidlerin “kimseyi huzursuz etmeden nebevî ahlak ile meşgul olmaları gerektiğini” dile getirirler.^[13] Seyyid Seyfullah bu eleştirilerle ilgili takınılması gereken doğru tutumu ayrıntılı olarak izah eder.

Gerçekten de bu dönem hakkındaki çağdaş araştırmalarda seyyidliğin, istismara açık bir-takım uygulamalara maruz kalması önemli yer tutar. Her şeyden önce seyyidler ve şerifler, Osmanlı devlet idaresi altında bazı ayrıcalıklardan yararlanıyordu. Bu ayrıcalıklardan yarar-lanmak isteyen kişi ise öncelikle devletin onayını almak zorundaydı. Bu kapsamda seyyidlik iddiasında bulunan bir kişinin, bu iddiasını nakîbü’l-eşrâf huzurunda ispat etmesi gerekirdi. Nakîbü’l-eşrâf, iki hususa dikkat ederdi: Birincisi bu kişinin seyyid ya da şerif olduğuna dair şahitlerin varlığı, ikincisi ise aile üyelerinin elinde bulunan ve önceki nakîbü’l-eşrâf tarafın-

dan verilen hüccetlerin ibrazı. Seyyidlere tanınan imtiyazlardan yararlanmak isteyen pek çok art niyetli kişinin, bu iki delili ya da birincisini temin etmede gayr-i meşru yollara başvur-ması sıkça yaşanan bir durumdu. Bu nedenle Osmanlı yönetimi, özellikle on altıncı yüzyılda yaygınlaşan bu tür sıkıntıları önlemek için birtakım ek tedbirler almıştır. Bunların arasında, Seyyid Seyfullah’ın belirttiğine uygun düşer bir tarzda, “maddi kuvvet” veya “sahte hüccet” ile seyyid olduğunu kabul ettirenlerin (*müteseyyid*) siyâdet hükmünün iptali de bulunur. Devlet kayıtlarında bu durum “ekâbir iltimasıyla emir olanların ihracı” şeklinde dile getirilir. Buna ek olarak yine aynı asır içinde, teftişlerin artırıldığı ve siyâdet hüccetinin alınmasını zorlaştıran ek tedbirlerin hayata geçirildiği gözlenir.^[14] Bu gelişmeler seyyidlerin toplumsal statülerinden haksız bir şekilde istifade etmek isteyenlerin, sanılandan daha fazla olduğuna işaret etmek-tedir. Dahası bu bozulmanın nedenlerinden birinin, yukarıda bahsettiğimiz Safevî-Şîî propa-gandası olabileceği hatırdâ tutulmalıdır. Arşiv belgelerinde “seyyidlik iddiasında bulunup da *rafz* ve *ilhâd* eden”, yani dinden çıkan pek çok kişinin sürgün cezasına çarptırıldığı belirtilir.^[15] Bu durum, seyyidlerin statüsünden yararlanmak isteyen sahtekârları Safevî idaresinin orga-nize etmiş olabileceğini, -hatta bir seyyid olarak Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin “Safevî idare-sinden gördüğü zulüm” sebebiyle Bağdat’tan İstanbul’a hicret etmesinin nedenleri arasında seyyidler üzerinden icra edilen bu kara propagandanın da bulunduğunu- akla getirmektedir. O bakımdan Seyyid Seyfullah’ın seyyidler hakkında söylediklerinde hiçbir abartı bulunmadığı gibi, ona şikâyete gelenlerin bahsettikleri sorunların kaynağının da “sahte seyyidler” olduğu açıktır. Seyyid Seyfullah’ın ikazları ve çözüm önerileri, dönemin bu çok mühim probleminin halliyle ilgili üstlendiği sorumluluğun bir neticesidir.

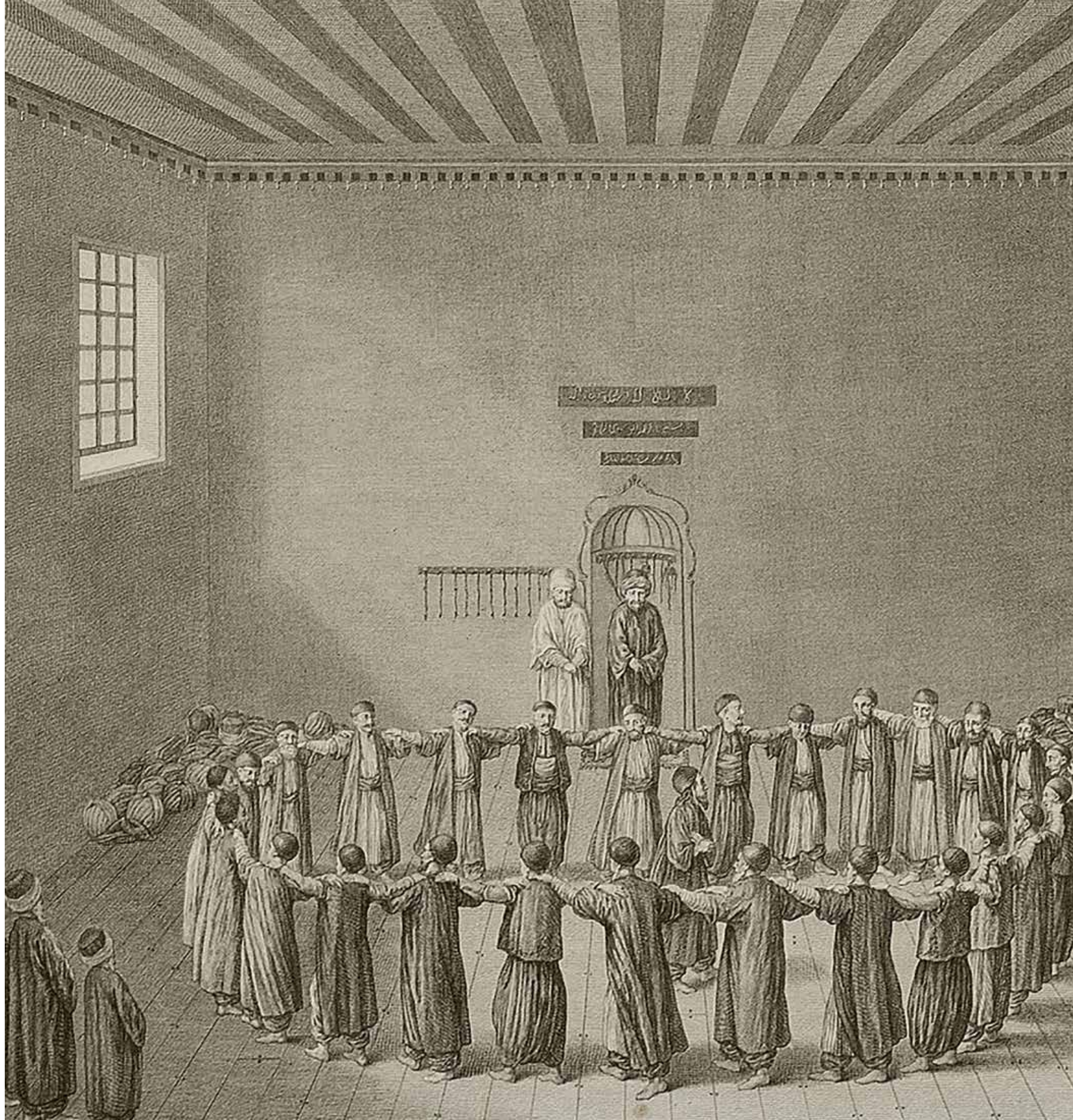
Aynı hassasiyeti Seyyid Nizâm’da da müşahade edebiliriz. Çünkü az önce de ifade ettiğimiz üzere, seyyidlerle ilgili bu tür sıkıntılar, Seyyid Seyfullah’ın zamanında ortaya çıkmış değildi; benzer sorunlarla Seyyid Nizâmeddin Efendi de karşılaşmış, hatta oğlunun *Câmiu’l-ma’ârif* risâlesinde belirttiğine göre, Seyyid Nizâm’ın devlet idarecileriyle olan bazı münasebetlerinde seyyidlerle ilgili toplumsal algının yansımaları söz konusu edilmiştir. Bu sıkıntılı durumlarda Seyyid Nizâmeddin Efendi dirayetli bakış açısı ve Ehl-i beyt sevgisi ile öne çıkmaktadır. Bu ne-denle İstanbul’un önde gelen manevî şahsiyetlerinden biri olarak Seyyid Nizâm’ın, on altıncı yüzyıl Osmanlısı’ndaki dinî ve toplumsal hayatın birtakım sorunlarının çözüme kavuşmasında mühim bir rol oynadığını söylemek abartılı olmaz. Nitekim Seyyid Nizâmeddin Efendi’nin o dö-nemde toplumdaki seyyid ve şeriflerle ilgilenen nakîbü’l-eşrâflık kurumunun başına önerildiği-ni; fakat başka insanların Seyyid Nizâm hakkındaki yanlış ihbar ve kanaatleri sebebiyle bunun gerçekleşmediğini, yine oğlu Seyyid Seyfullah’ın yazdıklarından anlıyoruz.^[16] Seyyid Nizâm hem Hz. Peygamber’in (s.a.v.) neslinden gelenleri ilgilendiren sorunların çözümü hem de daha ge-niş çerçevede Ehl-i beyt sevgisinin insanlar arasında sahih bir şekilde yerleşmesi için gayret eden bir Allah dostu idi. Bu bağlamda Seyyid Seyfullah’ın babasıyla ilgili aktardığı bir olay çok manidardır. Seyyid Seyfullah’ın aktardığına göre hacılardan biri Medine’de Rasûlullâh’ın (s.a.v.) ravzâsına karşı ağlayarak uykuya dalar. Rüyasında Efendimiz (s.a.v.) bu kişiye niçin ağladığını sorar. O da Hz. Peygamber’in ravzâsından ve cemâlinden uzak kaldığı için ağladığını ifade eder. Bunun üzerine Efendimiz, “İstanbul’da evlatlarımdan Seyyid Nizâmeddin var. Onu bulup ziyaret et, beni görmüş ve cemâlime ermiş gibi olursun” buyurmuştur.^[17]

Bu, Seyyid Seyfullah’ın öylesine aktardığı bir hikâye değildir. Tam aksine Seyyid Nizâm hakkın-daki nihai kanaatimizin tebellür etmesini sağlayan bir bilgiyi, yani Seyyid Nizâm’ın o dönem Osmanlı toplumu ve özelde İstanbul’daki dinî hayat için ne kadar merkezî bir şahsiyet olduğu-nu gösteren toplumsal mutabakatı içerir. Aynı şekilde babası hakkında aktardığı diğer bilgiler

de Seyyid Nizâm'ın seyyidlere gereken saygı ve hürmetin gösterilmesi, Ehl-i beyt sevgisinin toplumda yerleşmesi, sahtecilik ve istismar gayelerinden uzak sahih bir dinî-tasavvufî hayat anlayışının tesis edilmesi için gayret ettiğini gösteren ve özenle seçildiği âşikâr olan hatıralardan müteşekkildir. Bu bilgilerin sunduğu tablo, Seyyid Nizâm'ın, tıpkı Bağdat-Horasan havzasından gelip de Anadolu'da Kâdirîlik, Nakşîlik, Rifâîlik gibi büyük tarikatların yayılmasını temin eden ve hemen her biri birer seyyid olan mutasavvıflar zümresi içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Vakıa, Seyyid Nizâm'ın cenaze namazının dönemin en ünlü mutasavvıfı Merkez Efendi tarafından kıldırılmış olması, onun dinî-tasavvufî hayata yönelik sahih ve bozulmamış bir bakış açısına sahip olduğunu teyit eder. Bu bakımdan on altıncı asırda Osmanlı'daki dinî-tasavvufî hayata dair düşüncelerimizin pekişmesi, Seyyid Nizâm ve neslinden gelenler üzerine yapılacak yeni çalışmalarla mümkün olacaktır.

Dipnotlar

- 1 M. Baha Tanman, "Seyyid Nizâm Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul (1994), VI: 544; Necdet Tosun, "Seyyid Nizâmoğlu Seyfullah: Hayatı ve Eserleri", *İLAM Araştırma Dergisi*, 2/1 (1997), s. 154.
- 2 Reşat Öngören, *Osmanlılarda Tasavvuf: Anadolu'da Süfiler, Devlet ve Ulema (XVI. Yüzyıl)*, İstanbul, İz Yay., 2000, s. 343-354.
- 3 Özellikle 1500-1566 yılları arasında Osmanlı'daki tasavvufî hayat hakkında daha geniş bilgi için bkz. Reşat Öngören, *Osmanlılarda Tasavvuf: Anadolu'da Süfiler, Devlet ve Ulema (XVI. Yüzyıl)*, İstanbul, İz Yay., 2000.
- 4 Abdüllatif Çelebi Latifi, *Evsâf-ı İstanbul*, nşr. Nermin Suner Pekin, İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1977, s. 37.
- 5 Geniş bilgi için bkz. Ziya Kazıcı, *Osmanlı'da Toplum Yapısı*, İstanbul, Bilge Yayınları, 2003, s. 89-177.
- 6 Irene Melikoff, "Alevi-Bektaşîliğin Tarihi Kökenleri, Bektaşî-Kızılbaş (Alevî) Bölünmesi ve Neticeleri", *Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler, Bektaşîler, Nusayriler*, İstanbul, Ensar Neşriyat, 1999, s. 17-23; Ümit Erkan, 16. Yüzyılda Osmanlı'da Kızılbaş Ayaklanmaları, Ankara, Araştırma Yayınları, 2016.
- 7 Günümüzde Alevilik ve Bektaşîlik arasındaki ilişkiye dair yaygın kanıyı dikkate alarak şu hatırlatmayı yapmak yerinde olacaktır: Bektaşîleri Osmanlı için bir sorun haline getiren problemler, daha sonraki yüzyıllarda ortaya çıkmıştır. Bu meyanda on altıncı yüzyılda Osmanlı idaresinin ve ulemasının, Bektaşîlik tarikatını özenle bu Safevî-Alevî eksenli kızılbaşlık gibi akımlardan ayrı tutmaya çalıştıklarına şahit oluruz. Bunun en mühim göstergelerinden biri, Kanûnî'nin Eskişehir'deki Seyyid Battal Gazi türbesi civarında camii, medrese ve imaretin yanı sıra büyük bir tekke inşa ederek burasını Bektaşîlere tahsis etmesidir. Bkz. Reşat Öngören, *Osmanlılarda Tasavvuf: Anadolu'da Süfiler, Devlet ve Ulema (XVI. Yüzyıl)*, s. 267. Kanûnî'nin bu yaklaşımı, on altıncı yüzyılda Bektaşîlik tarikatının Sünnî akideye muhalif tutum ve tavırların odağı haline gelmediğine işaret etmektedir.
- 8 Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Efendi, "Câmiu'l-ma'ârif: Mârifetler Risâlesi", *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı-II: Risâleler*, nşr. Aruz Meral, İstanbul, Revak Kitabevi, 2014, s. 40.
- 9 M. Baha Tanman, "Seyyid Nizâm Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul (1994), VI: 544; Necdet Tosun, "Seyyid Nizâmoğlu Seyfullah: Hayatı ve Eserleri", s. 154; a. mlf., "Seyyid Nizâmoğlu", *DİA*, Ankara (2009), XXXVII: 73-74.
- 10 Reşat Öngören, *Osmanlılarda Tasavvuf: Anadolu'da Süfiler, Devlet ve Ulema (XVI. Yüzyıl)*, s. 52, 100, 119, 146, 150.
- 11 M. Baha Tanman, "Seyyid Nizâm Tekkesi", *DBİA*, İstanbul (1994), VI: 544; Fatih Köse, *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, İstanbul, İFAV Yay., 2012, s. 302-303.
- 12 Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Efendi, "Şeref-i Siyâdet: Seyyidlik Şerefi", *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı-II: Risâleler*, nşr. Arzu Meral, İstanbul, Revak Kitabevi, 2014, s. 1-24.
- 13 Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Efendi, "Şeref-i Siyâdet: Seyyidlik Şerefi", s. 9-11.
- 14 Rüya Kılıç, *Osmanlıda Seyyidler ve Şerifler*, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2005, s. 62-78.
- 15 Kılıç, *a.g.e.*, s. 94-95.
- 16 Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Efendi, *Seyyid Seyfullah Külliyyâtı-II: Risâleler*, "Câmiu'l-ma'ârif: Mârifetler Risâlesi", s. 41.
- 17 Nizâmoğlu Seyyid Seyfullah Efendi, "Câmiu'l-ma'ârif: Mârifetler Risâlesi", s. 42.

≈
Seyyidnizam
Millet
Kıraathânesi

SELAHATTİN ÖZTÜRK

Seyyidnizam Millet Kıraathânesi

Türk-İslâm medeniyetinde önemli bir işleve sahip olan külliye tanımı içerisinde kendisine yer bulan Millet Kıraathânesi Seyyid Nizâm Külliyesi'nin tamamlayıcısı olarak planlanmıştır.

Zeytinburnu Belediye Başkanlığı tarafından yürütülen kültür ve kütüphane hizmetleri, kültür yayıncılığı faaliyetleri dışında, Türkiye’de Bilgi Evi uygulamasının ilk örneğinin ortaya konmasıyla, farklı bir kültür hizmetiyle toplumun tanışmasına imkân sağlamıştır.

Bilgi Evleri yapı olarak, kütüphane hizmeti yanında sosyal ve kültürel faaliyetlerin (Bilgisayar kullanımı, kurslar, kültür turları, spor faaliyetleri vb.) uzman eğitimciler nezaretinde özel olarak tasarlanmış ve 8-15 yaş arası çocuklarımızın kullandığı hizmet mekânları olarak açılmıştır.

Bilgi Evlerinin ortaya koyduğu olumlu hizmetler ve gördüğü yoğun ilgi yetişkin yaş grubundaki Zeytinburnu halkının da kullanabileceği yeni mekânların kurulmasına zemin hazırlamıştır. Bu

çerçevede Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi (ZKSM) içerisinde halkımızın yararlanacağı bir kütüphane hizmete sunulmuştur. Ağırlıklı olarak genç yaştaki vatandaşlarımızın yararlandığı ZKSM Kütüphanesi'nin de yoğun kullanılması sonrasında Merkezefendi Millet Kiraathânesi, Şehir ve Şehircilik üzerine araştırma hizmetlerine ev sahipliği yapmak gayesiyle hizmete açılmıştır. 24 Saat açık olarak hizmet veren, şimdilik 18.000 kitabı bulunan Millet Kiraathânesi şehir çalışmalarında kullanılabilecek temel kaynakların yanı sıra, şehirlerle ilgili özel yayınların (Harita, plan, kartpostal, fotoğraf, rehber, dijital kaynaklar vb.) kullanıma sunulabilmesi için çalışmalarına devam etmektedir.

Millet Kiraathânesi tarafından verilen 24 saat açık kiraathâne hizmetinin gördüğü ilgi ve buna bağlı yoğun kullanım yeni kiraathâne açılabilmesi konusunu gündeme getirmiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde; Türk-İslâm medeniyetinde önemli bir işleve sahip olan külliye tanımı içerisinde kendisine yer

bulan Millet Kiraathânesi Seyyid Nizâm Külliyesi'nin tamamlayıcısı olarak planlanmıştır.

Seyyidnizam Millet Kiraathânesi modern tarzda inşa edilen bir mekânda hizmet vermektedir. İki katlı olan binada 2'si alt katta 8'si üst katta olmak üzere 10 ayrı salonda 210 kişiyi ağırlayabilecek bir kapasiteye sahiptir. Açık raf usulü ile 7/24 saat esasına göre hizmet veren tüm rafları dolduğunda 20.000 kitap kapasitesine sahip kiraathâne-de şu anda 8.000 kitap hizmete sunulmuştur. Külliye-de yapılacak kültür ve sosyal faaliyetlerin yerine getirileceği konferans salonu da kiraathâne binasında yer almaktadır.

Ücretsiz İnternet ve fotokopi hizmeti yanında ödünç kitap verme hizmeti de sunulan kiraathâne-de kullanıcılara çalışmalarına ara verdiklerinde faydalanabilecekleri çay-kahve ve çorba ikramlarında da bulunmaktadır.

Açılışı çok yeni olmasına rağmen günün her saatinde tamamı dolu olarak hizmete devam etmektedir.

≈
Seyyid Nizâm
Eğitim Vakfı
Başkanı Dr.
Ahmet Özdemir
İle Söyleşi

SÖYLEŞİ
KÂMİL BÜYÜKER

Dr. Ahmet Özdemir İle Söyleşi

SÖYLEŞİ
KÂMİL BÜYÜKER

❖ *İstanbul'a mâl olmuş sembol şahsiyetlerden Seyyid Nizâm Hazretlerinin ismiyle bir vakıf çalışması yürütüyorsunuz? Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı ne zaman kuruldu?*

Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı 04.11.2011 tarihinde kurulmuştur.

❖ *Malumunuz Seyyid Nizâm Hazretleri ile ilgili bilgilerimiz az ve sathi bilgiler. Bu manada vakfınızın Seyyid Nizâm Hazretlerinin ismine dönük çalışmaları ve faaliyetleri oldu mu ya da olacak mı?*

Seyyid Nizâm Peygamber Efendimizin 27. kuşaktan torunudur. Bağdat'ta doğmuştur. 1550 (957 H.) senesinde İstanbul'da vefat etmiştir. İlim tahsil etmiş olarak Yavuz Sultan Selim döneminde İstanbul'a gelmiş, dergâhta şeyh olmuş ve talebe yetiştirmiştir. Yani Kanuni Sultan Süleyman zamanında yaşamıştır.

Cenaze namazı Merkez Efendi tarafından Fatih Camii'nde kılınmış ve dergâhın bulunduğu bugünkü yerine defnedilmiştir.

Seyyid Nizâm Hazretlerinin hayatı ve eserlerine ilişkin bir çalışma yapıyoruz, çalışmamız tamamlandığında da yayınlamak niyetindeyiz.

❖ *Vakfınızın amacı nedir ve Vakıf olarak ne tür faaliyetler yürütüyorsunuz?*

Vakfımızın amacı milli, manevi değerlerine bağlı, tarih bilincine sahip, çevreye ve topluma duyarlı

nesiller yetişmesine katkı sağlamak ve muhtaçlara yardım etmektir.

Vakıf, amaçlarını gerçekleştirmek üzere Seyyid Nizâm Camii bitişiğindeki arsayı Zeytinburnu Belediyesi'nden uzun süreli kiralamış ve yap-işlet-devret usulü ile Nizâmiye Külliyesini inşa edip bitirmiştir. Lokasyon olarak insan (öğrenci) ve araç trafiğinin yoğun olması sebebiyle iki katlı bir otoparkın üzerine külliye inşa edilmiştir. Bugün itibariyle konferans salonumuzun tefrişatı bitmemiştir. Bitirildiğinde bütün birimleri ile hizmet eden bir külliyeye kavuşmuş olacağız.

❖ *Şu anda Seyyid Nizâm Külliyesi içerisinde faal olan hizmet alanları nelerdir?*

Bölgedeki öğrenci yoğunluğu dikkate alınarak külliyenin bazı kısımlarının kullanımı işlemek'e verilmiştir. Bu bölümde iki salonumuz ise tefriş edilerek Yrd. Doç. Dr. Fatih Çollak hoca yönetiminde Kur'an Kıraatı eğitimine tahsis edilmiştir.

Diğer bölüm ise bir kısmı 7 gün 24 saat açık faaliyette olan ve büyük bir ihtiyaca cevap Zeytinburnu Belediyesi tarafından açılan Seyyidnizam Millet Kıraathânesi'dir.

❖ *İleriye dönük hedefleriniz nelerdir?*

Vakıf olarak temel amaçlarımızdan birisi yaşadığı ortamın sorunları ile ilgili, duyarlı bir neslin yetişmesine katkı sağlamaktır. Bu neslin İslam'ı en doğru şekilde ve bidatlerden arındırılmış olarak öğrenmesine, inandıklarını yaşayarak sosyal hayatı kuşatmasına, toplumsal ve çevre sorunlarına duyarlı yetişmesine vesile olmak istiyoruz.

Vakıf olarak sadece öğrencileri ile değil, mahalle ve çevrede yaşayanlarla da ilgilenmek istio-

ruz. Öğrenciler için planladığımız ve ciddi bir sorun olan barınma ihtiyacını gidermek amacıyla üç adet kız öğrenci yurdu planımız bulunmaktadır. Bir yurdumuzu önümüzdeki eğitim dönemine yetiştirmek için çaba sarf ediyoruz.

❖ *Bu hizmetleri yürütürken Vakfın kaynaklarını nelerdir?*

Vakfımız, bağışlar ve kira gelirleri ile bu faaliyetleri yürütmektedir. Bu gelirlerle belirli periyotlarda muhtaç ailelere gıda yardımı yapmaktayız.

❖ *Vakıf heyeti kimlerden oluşmaktadır?*

Vakfımızın mütevelli heyeti, yönetim kurulu, denetim kurulu ve yüksek istişare heyeti gibi organları bulunmaktadır.

Vakfımızda mütevelli heyetinin görev süreleri on yıldır. Süresi dolan mütevelli heyet üyeleri yüksek istişare heyeti üyesi olurlar. Mütevelli heyeti vakfın en üst karar organıdır. Vakfımız iktisadi işletmesi ayrıca bu hizmetlerin yapılmasını temin gayesiyle faaliyettedir.

Mütevelli heyeti başkan ve üyeleri şu isimlerden oluşmaktadır: Prof. Dr. Ali İhsan Taşçı, Dr. Ahmet Özdemir, Nurettin Yaşar, Birol Demirkaya, Fazlı Korkut, Orhan Tanman, Necati Uçar, Şeref Dursun, Hüseyin Usta, Saffet Albayrak, Erkan Mertler, Necmettin Koçal, Abdülhakim Yeşilırmak, Şükrü Güreşçi, Mehmet Emin Çavuşoğlu, Recep Yiğit ve Yusuf İbiç.

Vakıf başkanı Dr. Ahmet Özdemir, kurucumuz ise Necmettin Koçal'dır.

Seyyid Nizâm Eğitim Vakfı olarak inşallah bölgede nice hayırlı hizmetler yapmak arzusundayız.

SEYYİD
NİZÂM
— h.z. —
VE
SEYYİD NİZÂM
KÜLLİYESİ

"SEYYİD NİZÂM"
MİNYATÜR: CİHANGİR AŞUROV

